ארבעה אבני הג׳ליונים
מהתורת החרשׁה

QVATVOR

EVANGELIA

NOVI TESTAMENTI.

ארבעה אבני הגיליונים
מהתורה החדשה

נעתקו מלשון רומי ללשון עברי
על יד יוחנן הטוכל יונה

QVATVOR
EVANGELIA
NOVI TESTAMENTI

Ex Latino in Hebraicum ſermonem verſa

AB IOANNE BAPTISTA IONA:

והרים אותם תרומה לקרוש הכהן הגרול
קלימנתי תשעי י״צו

SANCTISS. D. N.

CLEMENTI NONO P. M.

DICATA.

נרפסו פה רומה ברפוס של הקהילה הקדושה פרופאגנרא פידה
שנת אלף ושש מאות וששים ושמונה לביאת משיחנו:

ROMÆ, Typis S. C. Prop. Fidei, Anno MDCLXVIII.

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO CLEMENTI NONO PONTIFICI MAXIMO

PERPETVAM FELICITATEM

JOANNES BAPTISTA JONA olim ex Hebraica cœcitate ad Christianam fidem traductus, Hebraicarum literarum in Romana Academia PROFESSOR.

PLVRIMA fuêre (BEATISSIME PATER) quæ me ad Sacrosancta Euangelia Hebraicis verbis exprimenda sollicitarunt. In primis mea erga Christianam Religionem, cui ex animo semper studere quantum potui conatus sum, sincera fides tot annorum laboribus tùm in Vaticana Bibliotheca, tùm in Romanæ Sapientiæ Academia, tùm etiam in Almo de Propaganda fide Collegio constanter exantlatis, contestata, & planè videbatur Christianæ eiusdem Religionis dignitati, sanctitatique necessarium, vt hæc primaria eius instrumenta Arabicis, Syriacis, Græcis, atque Latinis vocibus iam expressa, etiam Hebraicis exprimerentur, cùm præsertim instrumenti veteris omnes ferè libri Hebraica lingua conscripti fuerint; deinde iniqua, & impia Hebræorum mens in Christum, cujus gloriæ inuidentes, omnia ferè testimonia, quæ de eo habentur, mutatis vel vocibus, vel significationibus corrumpunt; est enim hoc cœcæ impie-

pie-

pietatis ſtudium ea corrumpere, quæ non poteſt refellere. Hac autem Euangeliorum verſione in verum Hebraicum ſermonem tantæ audaciæ occurrimus; demùm ſingularis Romanorum Pontificum erga me Benignitas, cui vt gratificarer hoc qualecunque Opus aggredi decreui: quocirca ad SANCTITATIS VESTRAE pedes procumbens, illud BEATITVDINI VESTRAE offero, vt qui IESV CHRISTI vices repræſentas, & virtutes imitaris, digneris quoque eius hiſtoriam approbare. Profectò habeo aliquod meæ audaciæ incitamentum, quòd iuſſerit SANCTITAS VESTRA horum librorum impreſſionem abſolui. Faxit DEVS vt poſſim etiam offerre aliud Opus inſcriptum *Alæ Columbæ*, quo omnes Chriſtianæ fidei articulos Hebraicis è Sacra Scriptura teſtimonijs, ac ipſorum Hebræorum dictis confirmo. Nec ſpes huius rei me deſerit, dùm SANCTITATIS VESTRAE Pontificiam liberalitatem in ſubleuanda multorum inopia contemplor; DEVMque precor vt nobis ac Reipublicæ diù viuas.

PROOEMIVM.

REVERTETVR homo ad possessionem suam quia Iubileus est, *Leuit. 25. Spiritus sanctus super me delabens dedit mentem ad intelligendum, & oculos ad respiciendum Deum eiusq; Christum, qui anno Jubilei 1625. post eiusdem Christi aduentum me adduxit ad diuinum obsequium, & Sancti Joannis Baptistæ die Messiæ baptismate ablutus fui, & rediui ad possessionem meorum parentum mortuorum, qui crediderunt in Deum expectantes eius Christum: hac igitur die Spiritus Domini tetigit cor meum cupiditate studij collocandi in hoc Euangelio ad erigendum vexillum meum, pedesque meos ab offendiculo auertendos, ad confirmandam virium mearum imbecillitatem, atque ad meam mentem excitandam in aduentu JESV CHRISTI Creatoris & Redemptoris mei. Et vehementer sitiebat anima mea hoc Euangelium linguæ sanctæ vocibus expressum quærere, præsertim quia audiui Sanctum Matthæum Hebraico sermone Euangelicam historiam scripsisse, donec Deus statuit vt in Vrbe Lucensi nanciscerer hominem,*

qui

הקדמה:

בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחזתו: כשהשפיע עלי רוח הקדש ממרום ונתן לי לב לדעת ועינים לראות את יהוה ואת משיחו שבשנת היובל אלף ושש מאות והמשה ועשרים לביאת משיחנו קרבני השם יתברך לעבודתו שביום החג של יוחנן הטובל נטבלתי בטבילה המשיח ושבתי אל אחוזת אבותי אשר בארץ המה אשר האמינו ביהוה והחילו את המשיח ומאותו היום רוח יהוה נגע בלבי וכאש בוערת בתוך קרבי להשוק בעיון האבן גיליון לשאת דגלי ורגלי להסיר כשלי ולחזק השלי ולקומם נפלי ולהרים שפלי בביאת ישוע צורי וגואלי כי הוא משיח: ובצמאה נפשי לבקש האבן גיליון בלשון הקדש ובפרט ששמעתי ש שהקדוש מתי כתב אותו בלשון הקודש עד שהשם יתברך אינה לידי שבעיר לוקה מצאתי בבית מוכר

ספרים

ספרים ספר אחת שהיה אומר
בשורת מתי אשר עד היום הזה
היתה גנוזה אצל היהודים
ונחבתה במערותיהם ועתה
באחרנה מוצאת לאור בשנת
הנ״ך וכו פה פאריש האם
בצרפת : ובראותי אותו
שמחתי כבעל כל הון ובקראי
בו ספקתי שמא הוא זה שמי
שהעיתיקו לא היה בקי בלשון
הקודש או שהיהודים עתיקוהו
בלשון מנומנם להתעיכו
בעיני הקורא שלא לחשוב
אותו ובהיותי בזאת המבוכה
והנה האל קרה לי ספר אחד
שמו אבן בוחן מהיהודי שמו
שם טוב שפרוט שהעתיק
בלשון הזה מגומגם האבן
גיליון של מתי ואחר כל פרק
מקשה על האבן גיליון וגם
בספר שנדפס בפאריש בסוף
כ״ח קושיות שמקשים ה
היהודים נגד אבן גיליון ואינו
מתרצם אלא יש כתב בלשון
רומי אומרת אלו הן קושיות
היהודים אשר מי שיש לו שכל
יוכל לתרץ לכל אלו ה
הקושיות : ועוד בכתוב שם
המשיח ·

qui inter libros, quos venditabat, habebat Codicem inscriptũ Matthæi Nuntiũ qui apud Hebræos in cauernis abditus fuerat, nunc autem in lucem editus est Parisijs, quæ Vrbs Princeps Galliæ est an. 1555. *Exiliui gaudio hunc librum conspicatus, cùm illum legissem, dubitaui ne is, qui in Hebraicum sermonem versus fuerat, non admodũ peritus esset Hebraicarum vocum, vel ne Hebræi eum librum vertissent in sermonem quodammodo balbutientem, quò Lectoribus abominabilis esset. Cùm autem in hac perplexitate versarer, Deus obtulit mihi alium Codicem manuscriptum, cuius titulus*, Lapis Lydius, *Auctore quodam Hebræo nuncupato* Scem Tob Siphrut, *à quo Euangelium Matthæi in eandem linguam Hebraicam (vt diximus balbutientem) conuertitur, ac in fine cuiuslibet Capitis argumenta aduersus Euangelium recitantur quemadmodum & exemplar Parisijs editũ, continet in fine* 28. *argumentationes, quas Hebræi afferunt contra Euangeliũ, nullo responso adiecto, nisi quadã Epistola, quæ dicitur, Hæc sunt Hebræorum in Euangelium argumenta, quibus omnibus, qui aliqua intelligentia præditus est, facilè respondere potest. Prætereà in scribendo Chri-*

Christi nomine Hebræo nomine affirmant hoc nomen ישו *JESV non deriuari à radice* ישע, *quod sonat genus humanum à peccato primi hominis saluauit, ideòque dicitur* יהושוע *Jehosciuhà, aut* ישוע *Jesciuhà: sed Hebræi ex malignitate eundem Jesum vocant* ישו *Iesu, cuius nominis literæ sonant secundùm ipsos*, delebitur *videlicet* nomen eius, & memoria eius. *Dicunt enim literam Iod* י *sonare* ימח *Imahc*, delebitur, *literam* ש *Scin* שמו *Scemò*, nomen eius, *& literam* ו *Vau* וזכרו *VeZichrò*, & memoria eius. *Quamobrem accinxi lumbos meos, vt separarem pretiosum à vili, quod si mihi fortè exciderit verbum aliquod non rectum, Deus id condonet, meque liberet errore, vt rogabat Dauid:* Delicta quis intelligit, ab occultis meis munda me*: certè quantum ex me erit nihil prætermittam, ac Deus mihi aderit ne incidam in errorem, ac meo calamo moderans sermonis claritatem addet, ne hic liber alijs sacris libris sit dissimilis, quamuis sit opus difficile verbatim ex Latino in Hebræum traducere, ac phrasi Hebraicæ hærere, tamen operam omnem præstabo, & eo fauente, cui omnia sunt possibilia, meus calamus dirigetur, & intelligentia non deerit. Ideò a-*

✢✢ *mice*

המשיח בלשון עברית כתוב ישו ולא כשמו יהושוע או ישוע משורש ישע שהושיע העולם וכל מין האנושי מחטא אדם הראשון: והיהודים לרוע לבם בלשון עברית קורין אותו יֶשׁוֹ לומר שראש תיבות ימח שמו וזכרו לכן אזרתי כגבר חלצי להוציא יקר מזולל ואולי שמחסרוני יצא דבר מעוות השם יתברך ימחול לי ויצלני משגיאת כמאמר דוד המלך עליו השלום שגיאות מי יבין מנסתרות נקני שאני אעשה ויהוה אלהים יעזור לי שלא אחטא ויהיה עם קולמוסי ויתן ליצחות לשון שיהיה כשאר כתבי הקודש אף על פי ש שהעתקה מלשון לאטין ללשון הקודש בהיותה מילה במילה היא דבר קשה עד מאוד לקרבה לנוסחה העברי עם כל זה אטרח כל מה שאפשר ובעזרת מי שלפניו הכל אפשר יעשה שקולמוסי יכשר ושכלי לא יחסר: לכן אחוכי הקורא אם תמצא דבר

שלא

שלא יהיה כרצונך תדין אותי
לכף זכות אם אתה תדנני
לכף זכות כך משיחנו ידין לך
גם כן לכף זכות ובכן אחלה
פניך משיחי ואלהי שתהיה
עמי וכאשר אמרת לתלמידיך
אל תחשובו את אשר תדברו
כי אינכם המדברים כי אם
שבשמים אביכם ולכן אחלה
לבתולה אמו שתתפללי בעדי
שיהוה ידבר בי ומלתו על
לשוני יהוה נגדך כל תאותי
ולך אשה דעתי אמן ׃

בתחילה אבקש על מילת
האבן גיליון מאי לשון היא
וראיתי שדעת כל העולם
שהיא מילה מורכבת ממילה
אחת בלשון יון שרוצה לומר
בשורה אבל אני תמה בראותי
שבכל כתבי היהודים לא
מצאתי שום אחד שזוכרו בשם
בשורה לא טבה ולא רעה אלא
כולם קורין אותו אבן גיליון
או בבית או בואו או באלף או
בעין ׃ ועוד מאחר שמקובל
כפי הכל שהקדוש מתי כתב
ספרו בלשון הקודש מי יתן
שארע איך קרא אותו לכן
הקדוש

mice Lector, si quid præter tuam voluntatem dictum aduerteris, æqui bonique accipies; quippè ea prorsùs ratione, quà de me iudicaueris, etiam Christus de te sententiam bonam feret, sic precabor Christum, & Deum meũ, vt mihi adsit, & quemadmodum suis discipulis dixit: Nolite cogitare vos esse loquuturos, sed Pater vester in vobis loquetur; *sic precabor Virginẽ eius Matrem, vt pro me oret, quòd Deus ore loquatur meo, ante omne desiderium meum ad te erigam intelligentiam meam, Amen.*

Primò, Quæremus ex qua lingua deducatur vox Euangelium, & communis opinio est eam ex Græca deduci ad significandum Bonum Nuntium*: verùm ego miror in Hebræorum libris à nemine hanc vocem nominari, quòd* Nuntium *seu* bonum, *seu* malum *sonet, verùm ab omnibus dici* אבן גיליון *Euen ghilion cum litera Beth, vel Vau, aut Aleph, aut Haain. Prætereà cùm ex traditione habeamus Historiam Euangelicam fuisse à Matthæo Hebraicè scriptam, vellem scire, quo titulo ea fuit ab ipso inscripta: quapropter fortasse etiam Sanctus Mat-*

thæus

theus eam nuncupauit אבן גיליון *Euen ghilion, quod sonat* Petram manifestam; *quia Noua Lex intra Legem Veterem abscondebatur, atque id à Deo significatum fuit in monte Sinai, cùm ibi decem mandata duabus tabulis ex petra commissa fuerint, quò significaretur vtraque Lex Noua, & Vetus, quippè non alius est vtriusque finis, quàm hominem ad vitam æternam dirigere, vti habet Dauid Psal. 62.* Semel locutus est Deus, duo hæc audiui quia potestas Dei est; *significans quamuis sint geminæ Leges vti tabulæ; tamen vnicum earum esse finem, videlicet ducere hominem ad vitam futuram, atque vt constet Legem Nouam nuncupari* Petram, *afferam quatuor Prophetarum ex Lege veteri testimonia.*

Primum est Danielis, cùm exposuit propheticum somnium Nabuchdonosori à Deo obiectum in statua ex auro & argento, ex ære, ac ferro, vidit enim lapidem abscissum à monte nullius

הקדוש מתי אולי גם כן כך
קרא ספרו אבן גיליון שרוצה
לומר אבן שנגלה בהיות
שהתורה החדשה היא היתה
גנוזה ונסתרת בתוך התורה
הישנה וזה רמז לנו הקדוש
ברוך הוא בשעת נתינת
התורה על הר סיני שנתן
עשרת הדברות בשתי לוחות
אבנים לא לרמוז שתי תורות
התורה החדשה והתורה
הישנה שתכליתן אחת שהוא
ליישר לאדם לעולם הבא
כמאמר דוד המלך עליו שלום
במזמור ס״ב אחת דבר אלהים
שתים זו שמענו כי עז לאלהים
הוא לומר שגם שהן שתים
כמו שהיו לוחות האבנים
מכל מקום שתיהן פונות
להכלית אחד כנ״ל ולהראות
שהתורה חדשה תקרא אבן
אביא ארבעה נבואות
מהתורה הישנה : ראשונה
מנבואת דניאל בפתרון החלום
נבואיי שהראה השם יתברך
לנבוכדנצר הצלם מזהב ומ
ומכסף ומנחשת ומברזל ו
ואחר ראה שנגזר אבן דלא

כידיין והשחתה לצלם עד
שדקקה אותו דק כמוץ מן
הגורן ופזר אותו הרוח והאבן
אשר שבר הצלם היתה להר
גדול ומלא כל הארץ ונפרש
לו ברוח נבואה שהשם הודיע
למלך נבכדנצר מה שעתיד
להיות שהצלם אשר הזה ראש
מזהב רמז למלכות בבל וה
והזרועות מכסף רמז למלכות
מדי ופרס ומעיו שהיו מנחשת
רמז על מלכות יון ורגלי הצ
הצלם שהיו של ברזל על מ
מלכות רומי ואמר שבזמנם
יקים אלהי השמים מלך
שלנצח לא תתחבל ומלכ
ומלכותיה לעם אחר לא יתן
ומלכותיה תתקיים לעולם
שעל זה רמז מה שראה אבן
מן ההר דלא בידיין וכו׳ : מזה
נראה בפרוש שהמשיח והורתו
נמשל לאבן דאתגזר מן הה
התורה הישנה דלא בידיין
שהשולחים מכריזי זאת ה
התורה לא היו להם ידיים
שהיו הדיוטים ופחותים שלא
היה להם יד ושם ומדייגים
נעשו דייגי בני אדם וזה רמוזה
באבן

manu, qui statuam conterebat, & in puluerem uti paleam à vento difflatam vertebat, & qui etiam lapis confracta statua vertendus erat in montem magnum, qui uniuersam terram impleret; ostendit autem Daniël per Spiritum propheticum Nabuchdonosori, quòd Deus notificauit ipsi quid illo somnio portenderetur, videlicet capite aureo statuæ portendi regnum Babilonicum, brachijs argenteis regnum Medorum, & Persarum, visceribus æreis regnum Græcorum, pedibus autem ferreis regnum Romanorum; additurque tempore Romanorum excitatum iri à Deo regnum quòd nunquam destruetur, & quòd nunquam alteri populo dabitur, ac in æternùm firmabitur; atque id significari lapide absque manu iacto. Ex hoc apertè patet Messiam, eiusque Legem assimilari Petræ, quæ abscindebatur ex Veteris Legis monte, additur autem absque manibus, quia eius Discipuli euangelizantes hanc Legem, erant homines indocti, vulgares, potentia, & fama omni carentes, atque ex piscium piscatoribus hominum piscatores euasere. Hæc

au-

autem Petra futura erat mons magnus, qui vniuersam terram impleturus erat, vt Deus cognosceretur vti aquæ mare implent, & statuam confracturus erat vt affirmat Isaias cap. 2. Idola penitùs conterentur, *vti factum vidimus ab ea die, quà Euangelium promulgatum fuit, nam periere, qui seruiebant Idolis, & Idolorum cultus versus fuit in verum cultum SS. Imaginum ad maiorem Dei laudem, vt ait Isaias*, & Idola penitùs conterentur: *atque hoc testimonium ab omnibus exponitur de Messiæ tempore. Itaque Lex noua est Petra, quæ per Dei potentiam manifestata fuit.*

Alterum testimonium habetur Zachariæ cap. 3. Eccę enim adducam seruum meum orientem, quia ecce lapis, quem dedi coram Iosue, super lapidem vnum septem oculi, ecce ego celabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum, & auferam iniquitatem terræ illius in die vna. *Et cap.* 4. Quis tu mons magne coram Zerubabel, & educet lapidem primarium, & exæqua-

bit

כאבן שתהיה להר גדול ותמלא כל הארץ לדעת את יהוה כמים לים מכסים ותשבור הצלם כמאמר הנביא ישעיה שאמר והאליל כליל יחלוף כנראה בחוש שמיום שנכרת האבן גיליון תמו עובדי האליל ועבודת האלילים נתחלף בעבודת הקדושים ליותר הלול של הקדוש ברוך הוא כמו שאמר הנביא והאלילים כליל יחלוף וזאת הנבואה לא יש מפורש שלא יפרש אותה כי אם לזמן המשיח אם כן נראה בפירוש התורה החדשה של המשיח תקרא אבן גיליון שנגלית בכח יהוה : עדות שנית היא בנבואת זכריה פ׳ג׳ פסוק ט׳ שנאמר כי הנני מביא את עבדי צמח כי הנה האבן אשר נתתי לפני יהושוע על אבן אחת שבעה עינים הנני מפתח פתוחה נאום יהוה צבאות ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד וכפר׳ ד פס׳ו נאמר מי אתה הר גדול לפני זרובבל למשור והוציא האבן הראשה

תשואות

תשואות חן חן לה מי לא
יראה שהנבואה הזאת נאמרה
על התורה החדשה שנקראת
אבן שנגלה ותצא מן התורה
הישנה ואומר שעל זאת האבן
יהיו שבעה עינים שהם סוד
הטבילה וסוד הקיום וסוד
קרבן תורה מנוף המשיח וסוד
התשובה וסוד סדר הקודש
וסוד משיחה האחרונה וסוד
הנשואין כאלה הקדושות
נשאת חן חן לה דוקא שזאת
האבן שהיא התורה החדשה
נותנת חן לא כתורה הישנה
החמורה במצוותיה ועונשה:
ואם יאמר המנגד שזאת
הנבואה לא נאמרה על מלך
המשיח כי אם על בנין בית שני
על יד זרובבל כאשר פירש ר׳
שלמה ירחי ור דוד קמחי:
הלא תראה כי התלמודיים
הקדמונים פרשו אותה על
מלך המשיח כאשר מביא
הילקוט סימן ת׳ק ע׳א׳ על זה
הפסוק אמר רבי תנחומא מי
אתה הר גדול לפני זרובבל
זה מלך המשיח ולמה קורא
אותו הר גדול שהוא גדול
מכל.

bit gratiam gratiæ eius. *Quis non aduertit Prophetæ testimonium quadrare in Legem Nouam, quæ vocatur* Petra manifestata, *& prodijt ex Lege Veteri, & additur super hanc Petram septem oculos, videlicet septem Sacramenta Legis Nouæ, quorum primum est Baptismus, secundum Confirmatio, tertium Eucharistia, quartum Pœnitentia, quintum Ordo, sextum Extrema Vnctio, septimum Matrimonium; atque per hæc Sacramenta in Lege Noua impertiendam gratiam aliter quàm in Lege Veteri, quæ & præceptis, & pœnis grauis erat. Quòd si aduersarius dixerit hoc testimoniũ non affirmari de Messia, sed de ædificio secundæ Domus à Zerubabel constructæ, vti exponunt Rabbi Salomon Jarbi, & Rabbi Dauid Kimchi, profectò aduertes ab antiquis Thalmudistis illud explicari de Messia, vt habetur in Jalchut in signo 571. in eodem versiculo ait Rabbi Tanchuma: Quis es tu mons magne ante Zerubabel, hic est Rex Messias: cur autem vocant montem magnum, quia Maior est Patriarchis,*

chis, vt affirmat Isaias: Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis est valdè. *Eleuatus magis quàm Abraham, vt dicitur Gen.* Et eleuaui manũ meam ad Dominum excelsũ possessorẽ cœli & terrę. *Sublimis plusquam Moyses, vt habetur Num.* Vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo. *Excelsus magis quàm Angeli, quod dicitur de eis in Izach.* Et altitudo eorum, & horribilis aspectu, &c. *Ex quo prodibit, ex Dauid qui dicitur filius Salamonis Rechabam, &c. vsque ad Anani sunt septem. Quis est iste Anani? hic est Rex Messias, qui dicitur in Daniële:* Et ecce cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat, & in conspectu eius obtulerunt eum, & educet lapidem primarium. *Hic est lapis Jacob, de quo dicitur in Gen.* Surgens Iacob manè tulit lapidem, *& ita Daniël,* Secundùm quod vidisti, quòd de monte abscissus est lapis absq; manibus. *Omnia sunt hæc verba R. Tanchumà..*

Tertium testimonium legitur c. 28. Gen. v. 11. cùm narratur Jacobum, dùm è parentis domo discedebat ad Chanahan deuenisse in montem, qui dicitur Morias, & cùm somnum in occasu Solis ibi capere vellet, accepisse ex hoc monte lapides, eosque capiti suppo-

מכל האבות שנאמר הנה ישכיל עברי ירום ונשא וגבה מאוד ירום מאברהם שנא׳ הרימותי ידי אל אל עליון קונה שמים וארץ: ונשא ממשה שנא׳ כי תאמר אלי שאהו בחקו: וגבוה ממלאכי השרת שכתוב בהם וגביהם וגובה להם ויראה להם סביב: ממי הוא יוצא מדוד שנא וכן שלמה רחבעם בנו וכ׳ עד ענני שבעה מיהוא זה ענני זה מלך המשיח שנא׳ בדניאל וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתי הוה וקדמוהי הקרבוהי והוציא האבן הראשה זו אבנו של יעקוב שנאמר וישכם יעקוב בבקר ויקח את האבן וכן בדניאל חזי הוית עד דאיתגזרת אבן דלא בידיין עד כאן דברי ר׳ תנחומה: ועוד שלישית מבראשית פר׳ כח׳ פס׳ י״א׳ כשאומר שיעקוב ב בלכתו מבית אביו ללך לחרן שפגע במקום שהיה הר המוריה ורצה ללון שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם

Ja-

וישם מראשותיו ואחר נבואתו
סופר שקם בבקר ולקח את
האבן אשר שם מראשותיו
כאן אומר אבן בלשון יחיד
ולמעלה אמר אבנים בלשון
רבים לכן הסכימו כל ה
המפרשים שבדרך נס נעשו
האבנים אבן אחת אבל נפל
המחלוקת בין מפרשי התורה
יש מהם שאמרו שהאבנים
היו יב׳ לרמוז ליעקב שלא
יהיה כאבותיו אברהם ויצחק
שהיו להם שני בנים ונפרדים
ביניהם אחד צדיק ואחד רשע
כיצחק וישמעאל ויעקב ועשו
אבל ליעקב יהיו לו שנים עשר
בנים כולם צדיקים לזה
נתאחדו האבנים ונעשו אחת׃
ויש מהם שאומרים שהאבנים
היו שלשה ודעת היהודים
לרמוז על השלשה האבות
אברהם יצחק ויעקב ולדעת
הנוצרים לרמוז על סוד השלש
אב בן רוח הקודש אלוה אחד
ולא שלשה אלהות לא אחר׃
ולעניוות דעתי נראה דוקא
שהאבנים היו שנים לפי שאם
היו יותר היה לו לפרש מספרם
והרמז

fuisse. Et postea refertur eodem libro Jacobum manè accepisse eam Petram, quā capiti supposuerat, in numero singulari, cùm superiùs dixisset, lapides in numero plurali, in quo conueniunt omnes Interpretes eos lapides admirabiliter vnicum lapidem euasisse. Verùm inter eos controuersia est; aliqui affirmant lapides fuisse duodecim, quò significaretur eum duodecim filios habiturum, non vti eius Pater Isaac; qui duos filios habuit bonum & malum, Jacobum & Esaù, nec vti eius auus Abraham, qui similiter duos habuit filios bonum & malum, Isaac & Ismaëlem, sed Jacobus habiturus erat duodecim filios, & omnes quidem bonos, & propter hoc lapides coniuncti fuere, & euaserunt vnum. Alij asserunt lapides fuisse tres, & Hebræi opinantur hisce lapidibus significari tres Patriarchas, Abraham, Isaac, & Jacob. Christiani autem sentiunt significari mysterium Sanctissimæ Trinitatis, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, Deum vnum, non plures Deos. Verùm secundùm tenuem meam intelligentiam, mihi videntur ij lapides fuisse tantummodo duo, nam si plures quàm duo fuissent, numerus eorum explicandus erat,

& ij

והרמז שרמז לו הוא על
התורה הישנה והתורה
החדשה שהם הסלם לעלות
אל אלהים : והרבעית מישעיה
כח׳ לכן כה אמר יהוה הנני
יסד בציון אבן אבן בחן פנת
יקרת מוסד מוסד המאמין
לא יחיש ואומר ר׳ שלמה
שהשם יתברך גזר שישלח
מלך המשיח שיהיה בציון לאבן
בוחן א׳כ׳ המשיח נקרא אבן
והפסוק כופל אבן אבן אחת
למשיח ואחת לתורתו
ששניהם יקראו אבן מכל אלו
הארבעה נבואות יוכח
שהתורה החדשה נקראת אבן
א׳כ׳ אבין גיליון שורשה מלשון
עברי והיא אבן שנגלה על ידי
אנשים שלא היה להם יד ושם
עד שנתמלאו מרוח הקדוש
כמו שנא ולהיות כל זה שהיה
ברור בזמן המשיח הקדוש מתי
קרא ספרו אבן גיליון אבל
אנשי התלמוד האחרונים
אשר רצו להכחיש האמת
היו קורין במקום בית ואו או

& ij duo lapides significabant Legem Veterem, & Legem Nouam, quæ sunt Scala, per quam ad Deum ascendamus.

Quartum testimonium affertur ab Esai. cap. 28. Idcircò hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Syon lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, à fundamento fundatum, qui crediderit non festinet. *Ait R. Salomon Deum decreuisse mittere Regem Messiam, qui futurus erat Lapis lydius: itaque Messias vocatur Petra, & bis repetit Petra, Petra, videlicet ad indicandum Messiam, & ad indicandum ipsius Euangelium, quippè tàm ille, quàm hoc vocatur Lapis in hisce quatuor testimonijs, significatur Nouam Legem nuncupari Petram; itaque Euangelij nomen prouenit ex radice Hebraica* אבן *id est Lapis, qui manifestatus est per homines, qui nec potentia, nec fama illustres fuere, vsque ad Spiritus S. aduentum, quò imbuti sunt, sicut dictum est. Itaque concludimus, cùm hoc fuerit tempore Messiæ S. Matthæum historiam Euangelicam, quàm Hebraicè scripsit, nominasse Euenghilion*, Petram manifestatam; *sed Thalmudistæ, qui post Euangelium vixere, cùm rei veritatem celare vellent, hac de causa non legerunt hanc vocem cum Beth, sed cum*

✠✠✠ *Vau,*

במקום אלף עון כדי להחשיך
אור האבן גיליון כאשר
ניבא הנביא ונידור לו פרק
בפני עצמו:
במסכת שבת פרק כל כתב
יו׳ אומר אבני גיליונים שורפין
אותם וספרי המינים (שכך
קורין הנצריים) וספר תורה
שכתבו מין ישרוף עם השמות
הקדושים שבו ר׳ מאיר היה
קורא להם עון גיליון ור׳ יוחנן
היה קורא אותם און גיליון
ואלה השני תלמידים אחרונים
היו כך מלמדים לתלמידיהם
כדי להחשיך ולהסתיר האבן
הוא בעבור שנאתם שהיה
להם עם משיחנו ובך השנאה
תקועה בלבם שמחלפים
האותיות עצמיות מה שמודים
מלבם הם מנגדים ולא חמלה
שהיא אבן גיליון ובך נוכל
לקרא נבואת יעקב שלכך
מאוני המקום או מעוני
המקום ובזה יכל לשנות כל
התורה כלה אבל אל תתמה
הואבי הקורא מהוצפי
היהודים לפי שהם מלמדים
למורי השטן בתלמודיהם
שהוא

Vau, nam cum Vau significat tortum, *vel pro Euen, legerunt Auon, quod sonat* peccatum, *ad Euangelij veritatem occultandam, vt Is. prædixit, & nos peculiari capite explicabimus.*

In Sabat c. 16. cuius initium est, כל כתב, *habetur, Euangelia comburentur, & libri Hæreticorum (quo nomine intelliguntur ab eis Christiani) & liber Legis Moysis ab Ethnico scriptus cremabitur cum nominibus sacris, quæ ibi continentur. Rabbi Mebir nominabat Euangelia* Peccatum manifestum; *& Rabbi Jochanan* Iniuriam apertam; *atque ij ambo Rabbini, qui Antonini Pij tempore vixerunt, ita suos discipulos instruebant ad celandam veritatem; ex odio, quo Christum prosequebantur. Sic & tantum huic odio indulgent, vt mutent voces substantialiter, ideòque non oppugnant nostram vocem, sed eam quam ipsi excogitarunt; sic etiam posset legi testimonium Jacobi, ac dici,* Lapides, quos supposuit capiti suo, *posse explicari* Iniquitates; *quod etiam de alijs testimonijs affirmare liceret. Verùm admirationi non sit Lectori hæc impudens Hebræorũ ignorãtia, cum sua doctrina, suisque documentis sequantur ductum & magisteriũ Dæmonis,* qui

qui Pater eſt mendacij, atque huius rei duo tantùm exempla narrabo omiſſis alijs vt breuitati conſulam.

Refertur in tract. Meghila cap. 4. Senatus Romanus decreuit, vt Hebræi Sabbatum non cuſtodirent, nec eorum aut mulieres purificarentur, aut filij circumciderentur ſicut ſolent. Adiuit Senatum Hebræus nomine Reuben Hiſtarbolt filius, more Romano indutus, nec vti Hebræus agnitus fuit, allocutus hac ratione Senatum eſt; Si quis aduerſarium haberet, cuperet vt is pauper eſſet, an diues? Senatus reſpondit, Pauper. Tunc ſubiecit ipſe, Sinite igitur vt Hebræi noſtri hoſtes non operentur Sabbato, ſed lautè comedant, vt hac ratione inopes euadant. Mox decretum de Sabbato non cuſtodiendo abrogatum eſt. Deinde adiecit, Si quis aduerſarium haberet, ægrotumne an ſanum vellet? Subiecit Senatus, Aegrotũ. Tum ipſe, Sinite, inquit, vt Hebræi noſtri hoſtes circumcidantur, & infirmentur. Mox decretum de circumciſione tollenda ſublatum eſt. Demùm ſic allocutus Senatũ fuit, Si quis aduerſarium haberet, optaretne hic creſceret an minueretur? Et reſpondit Senatus, eum optaturum vt minueretur. Ipſe ſubiecit, Permittite igitur vt Hebræi

שהוא מנגד האמת ואב לכזב ומזה נביא שתי מעשיות ואניח כמה אחרים לאהבת הקיצור :

במסכת מעילה פרק רביעי אומר שפעם אחד גזרת מלכות רומי על ישראל שלא ישמרו שבת והנדות ושלא ימולו בניהם כמנהגם : הלך ראובן בן איסטרבולי בלבוש רומיים ולא נכר שהיה יהודי ואמר לעצה אחד שיש לו שונא ירצה ששונאו יהיה עשיר או עני אמרו לו עני אמר אם כן הניחו ליהודים שונאינו שישמרו שבת בעבור שלא יעשו מלאכה ויענגו ובטלו הגזרה של שבת אחר זה חזר פעם אחרת ואמר מי שיש לו שונא רוצה אותו בריא או חלה אמרו לו חלה אמר להם אם כן הניחו ליהודים שונאינו שימולו בניהם כדי שיחלושו ובטלו גזרת המילה אחר זה חזר ואמר מי שיש לו שונא ירצה שיתרבה או יתמעט אמרו לו יתמעט אמר להם אם כן הניחו ליהודים שונאינו שלא

יבעלו את נשותיהן בטומאתן
כדי שימעטו ובטלו הנזרה על
טהרת נשים אחר זה הכירו
שהיה יהודי וחזרו הגזרות מיד
היהודים שבארץ ישראל נועדו
על זה ואמרו מי ילך לרומה
ויבטל את הנזרה אמרו ילך
רבי שמעון בן יוחאי שהוא
מלומד בניסים ועמו רבי אלעזר
בר רבי יוסי בלכתם בדרך יצא
לקראתם בן תמליון (פירש
רש״י שם שד) כשראה אותו
רבי שמעון בכה ואמר שפחת
בית אבא (הגר שפחת
אברהם) נזדמן לה שתי
פעמים מלאך אנו שהולכים
לעבודתו יתברך לא נגלה
אפילו פעם אחד מכל מקום
יבוא הנס מכל מה שיהיה:
אמר להם בן תמליון אם תרצו
אני אלך לפניכם ואכנס בבתו
של קיסר ותשתגעה ולא
תמצא תרופה עד שתבואו
אתם ותאמרו לי בן תמליון
צא ואצא ואז הקיסר יעשה
רצונכם וכן עשה כשבא רבי
שמעון בן יוחאי לרומה קראו
אותו לרפאת את בת הקיסר
וכשבא

nostri hostes tempore, quo mulieres immundæ sunt, nullum cum eis commercium habeant, atque hac ratione minuantur. Verum cùm Romani intellexissent huiusmodi hominem Hebræum esse, illicò decretū, quod sustulerant, firmarunt. Tunc Hebræi in Palæstina morantes, cùm deliberassent quid agendum erat, miserunt Romam ad hanc sententiam iam latam reuocandam Rabbi Simeonem filium Jochai, qui consueuerat miracula patrare, & cum ipso etiam missus fuit Rabbi EleaZar Iosè filius; dùm iter habebant, occurrit illis Ben Tamalion (exponit R Salamon hoc nomen esse Dæmonis) vbi R. Simeon illum conspexit, fleuit, ac dixit: Ancilla nostri parentis Abraham habuit bis in itinere Angelum; nobis qui diuini obsequij causa iter habemus, non Angelus occurrit, sed Dæmon; nihilominus patretur miraculum etiam per Dæmonem. Ben autem Tamalion, Si vobis libet, inquit, ego ibo, & Imperatoris filiam occupabo, neq; ex ea egrediar, nisi hæc verba proferetis: Ben Tamalion egredere, & egrediar, & mox Imperator votum vestrum explebit. Sic Rabbi Simeon Romam accedens, vocatus ad Imperatoris filiam liberandam vsus

illis

illis verbis, Egredere Ben Tamalion, eamdem liberauit. Illicò Imperator quæsiuit, quid ipsi cuperent? & illi responderunt, quòd decretum iam latum deleret; & statim à Cæsare decretũ omninò abrogatum fuit hactenus: Quis hanc audiens narrationem non afficietur stupore? Dæmonem, cuius consuetudo est, suadere hominem, vt Dei mandata violet, quemadmodum cœpit ab ipso mundi initio suadere Euæ vt vetitum pomum libaret, nunc aliter agere, nec suadere, vt Legem infringant, sed potiùs custodiant Hebræi, Legem videlicet antiquam, sicut aiebat Christus dum reprehendebatur ab eis, quòd Dæmones in Beelzebub eijceret. Dicimus itaque tempore Simeonis, qui vixit 110. annis post Saluatoris aduentum, fuisse Legem Nouam declaratam, & Veteris tempus iam absolutum, eiusque præcepta non esse ampliùs obseruanda, & tunc auxiliatus est eis, vt Deo aduersarentur; ideoque nominauere Euangelium Auon ghilaion, Peccatum manifestum.

Habetur etiam alia narratio in Berescit Rabbà capite 625:

ובשבא אמר בן תמליון צא ויצא ונתרפאה בת הקיסר ומיד שאל להם מה רצוניכם ואמרו לו יבטלו הגזרות עד כאן: וכל מי שיש לו אזנים ושומע זה יתמה איך השד שהוא השטן שדרכו הוא לפתית את האדם שלא יעשה רצון אביו שבשמים כאשר עשה מיום שפתה את חוה עד היום הזה ועה״ה לא די שלא ישיא אותם לעבור על דת אלא שהוא ישראל שיעשו ויקימו המצוות העקריות כמאמר ישוע משיחנו במתי פר׳ יב. פס׳ כה׳ כו׳ כ״ז כשאמרו שבבעל זבוב הוא היה מוציא הרוחות לכן על כרחך שאז בזמן רבי שמעון בן יוחאי שהיה כמו מאה ועשר שנים אחר לידת משיחנו והיה זמן שנגלה התורה החדשה והתורה הישנה כבר נשלמה זמן עשיית אלו מצוות ואז סייע אותם לעשות נגד יהוה לכן היו קוראים לתורה החדשה עון גליון:

ה׳ כאשר מספרים בברשית רבה

רבה פר' ס"ג בדף ל"ט עמוד ד'
אומר דקליטיינוס מלכא הוה
רעי חזירין בהרא טיבריה וכיון
דהוה מטי סרריה דרוכי הוו
מינוקא נפקין ומחיין ליה
לבתר יומין איתעביד מלך
נחרת ויתיב ליה בהרא פניים
נא פמיים ושלח כתובין
לטבריא כפני המשא דער
דערובתא אמר אנא יתיב
קילון דיהוון רברבני דיהודאי
קיימין קודמי בצפרא דחד
בשבתא פקדיה לשליחא אמר
ליה לא תתן יתהון להו אלא
עם מטעמי יומא דערובתא
נחרת רבי שמואל בר נחמן
למיסחי חמתיה לרבי דהוה
קאים קומי סררא רבה ראה
פניו חולניות אמר לו למה
פניך חלניות אמר כן וכן
אשתדר ליכתבין מן מלכותא
אמר ליה איתא סחי דבריך
עביד לנא נסין עלין למיסחי
ואתא הדין ארגינתין מנחיך
ומרקיד קדמיהון בעא רבי
דיזעף ביה אמר לו רבי שמואל
בר נחמן רבי שבקיה דזמין על
נסין הוא מתחמא אמר ליה
מריך

63. col. 4. f. 39. Diocletianus Rex, cùm in adolescentia porcos pasceret, apud Tiberiadem ab Hebræis pueris prodeuntibus è Gymnasio contumelijs afficiebatur; Rex autem creatus studio vlciscendi Hebræos commorans in Vrbe Panias, bidui spatio à Tiberiade distante, literas die Veneris declinante misit ad Hebræos, qui Tiberiade manebant, eosque iubebat ad se accedere postridie Sabbati, ac præterea easdem literas iussit Hebræis dari tantummodo post meridiem diei Veneris; id tempus R. Samuël filius Nahcman, balneum, vbi lauaretur, petebat. Conspicatus autem eum vultu mœstum, interrogauit, vnde hæc mœstitia oriretur? respondit ille, se tristari ob literas ab Imperatore missas. Tunc Samuël ad Rabbi Judam sanctum, Egredere, inquit, & lauare, Deus enim miracula in hypocausto pro nobis operabitur. Tunc Argentinus (quem interpretantur Balnei Diabolum) saltabat coram ipsis, & pedibus exultabat. Rabbi autem Judas id videns, increpare Dæmonem volebat; at R. Samuël subiecit: Sine illum, nam sæpè se nobis exhibet, vt miracula efficiat. Conuersus autem R. Samuël ad Argentinum eum reprehendit, quòd saltaret, ob reas a-

ge-

geret, dum eius dominus in angustijs versabatur; Dæmon & saltans, & exultans respondit, Ite, comedite, bibite, & celebrate hilariter Sabbatum, nam dominus (Marcon appellatus) mirabilia pro vobis patrabit, & ego efficiam, vt diem Sabbatum sequente mane Vrbem Panias teneatis. Sub finem diei Sabbati Argentinus eos arripuit, atque ante mœnia Vrbis statuit. Imperator admonitus Hebræos ante mœnia morari, prohibuit portas Vrbis aperiri. Tunc Argentinus eos intra Ciuitatem deportauit; quod vbi Imperator cognouit, Hebræos videlicet in Vrbe morari, præcepit eis, vt antequam ipsum adirent, accederent ad balneum, præcipiens vt in hypocausto vehementissimus ignis arderet, quo illi comburerentur: at Argentinus ignem leniebat, quo facto, cùm illi ingressi fuissent sese abluerunt, ac postea ad Imperatorē se deportarunt. Tunc ille ad eos: Quia, inquit, vester Deus admirabiliter vobiscũ agit, idcircò Imperatorē contemnitis? At illi: Diocletianum porcorum pastorem contempsimus, at Diocletianum Regem colimus. Subiecit Diocletianus: hac de causa neminem contemnatis, pauperem

מריך בעקא ואתקאים נחין
ומרקד אמר להון אזלון
ואכלון ושתון ועבדון שבא
טובה דמריכון עביד לכון נסין
ואנא מקים לכון קודמוי
בצפרא דבתר בשבא באפוקי
שבתא בתר סידרא נסבון
ואקימהון קודם פילי דפניים
עלון ואמרין לית הא קימין
קודם פיילי אמר סנרון פילי
נסבוהן ואיקמון על מטכסא
דמרינת עלון ואמרין ליה אמר
קלון אנא כי כני תלתא יומין
ויעלון ויסחון ויאתון לגביא
אזלון ואתון כי בני תלתא
יומין ועאל חד ארגינטין ומזגא
קודמיהון ועלון וסחון ואתון
לגביה אמר להון בנין דאתון
ידעין דאלהכון עביד לכון נסין
אתון מקילין למלכא׳ אמרין
ליה לדיוקליטיינוס רעי חזירין
אקילין ברם לדיוקליטיינוס
מלכא אנן משועבדים אמר
להון אפילו כן לא תבוזן לא
ברומי זעיר ולא בנוליד זעיר׳
והא סוף המעשה וכן לא שלח
השם מלאך לשנן את האש

ac vilem Romæ, ac in exercitu. Et hic finis narrationis est. Itaque non missus est à Deo Angelus ad mitigandum ignem, quemadmo-

כאשר שלח מלאכו גבריאל לשנן את האש לחנניה מישא ועזריה אבל הנס נעשה על ידי השר ארגינטין אשר רצה שישמרו השבת בשמחה לכן אינו מן התימא אם היהודים נגדים לאבני הגיליון ושומרין תורתם לרצות לשטן לא לאי ית׳:

כאשר נאמר בישעיה פר׳ ח׳ והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישרא׳ לפח ולמוקש ליושבי ירושלם: וכשלו בם רבים ונפלו ונשברו ונוקשו ונלכדו מזה עדות ברור שהוא נאמר על זמן תורה חדשה שאף על פי שנותנת לתת חן לכל העולם מכל מקום לפי שקראים האבן החן אבן עון היא לשני בתי ישראל לסופרים ולפרשים אבן מכשול כפי רשעתם כמאמר ישוע הוי לכם סופרים והפרשים וכלי שהיה ידוע שר׳ יוחנן שהיה קורא אותו עון גיליון היה מתלמידי הלל ורבי מאיר שהיה קורא אותו און גיליון היה מתלמידי שמי מאו דבר הנביא

modum misit Gabriëlem dum Ananiã, Misaëlem, & Azariam liberauit; sed hoc miraculum præstitum ab Argentino Dæmone fuit, qui vult hilariter Sabbata ab Hebræis celebrari; ideoque mirum non est, si Euangelium Hebræi oppugnantes, legem suam seruant, vt placeant Diabolo; non Deo, &c.

Habetur in Isaia cap. 8. Et erit vobis in sanctificationem, in lapidem offensionis, & petram scandali duabus domibus Israël, in laqueum, & ruinam habitantibus Ierusalem; & offendent in eis plurimi, & cadent, & conterentur, & irritientur, & capientur, liga testimonium, signa legem discipulis meis, & expectabo Dominum, qui abscondit faciẽ suam â domo Iacob, & præstolabor eum. *Patet ex hoc testimonio id prolatum de tempore Nouæ Legis, quæ etsi instituta fuit ad dandam omnibus gratiam, tamen est lapis offensionis, scilicet passiuæ ex eorumdem Hebræorum malitia, duabus domibus Israël, hoc est Scribis & Pharisæis, qui hanc gratiæ Petram nominant* Petrã peccati. *Quòd si compertum fit R. Jochanan affirmare Auon ghilaion esse vnum ex discipulis Hillel, & R. Mehirũ, à quo vocabatur* Peccatũ, *fuisse discipulum Sam-*

Sammai, de his Propheta loquutus fuit, & erit in lapidem offensionis, in laqueum, & ruinam duabus domibus Israël: *nam omnia mala, quæ passi sunt Hebræi, ideò patiuntur, quia nolunt cognoscere Messiam, de quo loquitur Propheta quemadmodũ habetur in Thalmud tract. Sanedrim cap 7. vbi hoc declaratur de tempore Messiæ, & hæc verba proferuntur*: Filius Dauid non veniet, nisi duabus domibus Israëlis absolutis, quæ sunt videlicet caput Babylonicæ captiuitatis, & Princeps Terrę sanctæ, vti dictum est in Isa. & erit vobis *&c. Si autem cognoscere libet, quænam sunt hæ geminæ domus, illud noueris in toto Thalmud, aut in Rabbinorum libris, quòd omnes Rabbini vario præceptoris nomine nuncupati fuere, nempè Rubi, Rab, aut Raban, exceptis hisce duabus, videlicet domum Sammai, & domum Hillel, quæ tempore aduentus Christi vigebant: nam Hillel pater fuit Gamalielis, qui S. Paulum instruxit, atque constant cultores harum domorum inter se aduersari in omnibus ferè legis præceptis, adeò vt quod alter approbat vt licitum, alter improbat vt vetitum: atque de hoc ipsi conqueruntur Hebræi, quòd videlicet post has geminas domus erectas*

הנביא והיה לאבן נגר ולצור מכשול לשני בתי ישראל לכן כל הצרות שעברו על היהודים ושיהיו שלא רצו להכיר המשיח שנבא עליו הנביא כאשר נאמר בתלמוד ב במסכת סנדרים פר׳ חלק ששם מפרשים הנבואה על ביאת משיחנו וזל אין בן דוד בא אלא עד שיכלו שני בתי ישראל שהם ראש גלותא דבבל ונשיא שבארץ ישראל כאשר נאמר בנביא והיה למכשול ואם תרצה לדעת מי הם השני בתים זה תבין מי שהוא בקי בתלמוד ובספרי המדרשים שלכל הרבנים נקראו או בלשון רבן או רבי או רב חוץ משנים שנקראו בשם בתים והם בית שמי בית הלל שהיו בזמן משיחנו שהלל היה אב של גמליאל רבו של הקדוש פאוולו ואלו השני בתים נחלקו על כל מצוות התורה זה מתיר וזה אוסר ומזה מקננין היהודים שאחר שבאו אלו השני בתים נעשה

✠✠✠✠ ctas

נעשית התורה כשני תורות
וכמסכת ברכות נאמר שבית
הלל נעשה נשיא שמונים שנה
קודם קרבן הבית על ידי תיתו
ויספתיאנו וכמסכת שבת פ׳ שני
שמונה עשר גזרות גזרו באותו
היום וכמצוות התורה מהם
הוסיפו ומהם גרעו שעל זה היה
ישוע משיחנו מקונן כמו שנא׳
במתי אוי לכם וכ׳ שהיה ישוע
מקונן עליהן ששמו משאות
רבות על העם והיו מבטלים
התורה בגזרותיהם לכן נבא
ישעיה והיה למקדש שהוא גוף
המשיח כמו שאומר בעצמו
שאחריבה מקדש וכג׳ ימים
אבנהו היה אומר על גופו:
והיה לאבן נגף לאשר הולכים
אחרי אלו הרבנים שקוראים
לאבן גיליון עון או און גיליון
ויכשלו ונוקשו בידי הרומיים
והיו משועבדים בכל זמן שיהיו
מגדפים ישוע אדננו ותורתו:
לכן הואבי הקורא אחלה פניך
בשתקרא בזה הספר לא
לקנתר אלא להודות על
האמת שאלהים יתן לך שכל
להבינו כאשר תראה
בחיבור

ctas lex diuisa fuerit in duas leges. In tract. Berachot perhibetur domum Hillelis octuaginta annis ante templi ruinam, & ante Titum Vespasianum fuisse inchoatam: & in Sabat cap. 2. dicitur, tunc fuisse allatas multas sententias, & sepes de legis præceptis. & quibusdam in locis nonnihil additum est ab ipsis, & in alijs aliquid deletum, de quibus Christus conquerebatur, ab ipsis populo imponi onera grauia, ac legem tolli per ipsorum traditiones; idcircò prædicit Isaias futurum Sanctuarium, hoc est Corpus Christi, vt & ipse Christus professus est, Destruam templum hoc, & post triduum reædificabo, *de suo Corpore loquens.*

Erit lapis offensionis omnibus illis, qui hosce Rabbinos sequuntur, nuncupantes hanc Petram *Auen ghilaion, vel Auon ghilaion, & inuoluentur in clade Romanorum, & captiui manebunt vsquequò blasphemias iacient in Christum, eiusque Legem.*

Itaque amice Lector, te rogo, vt si lecturus es meum librum, ne illum contentionis, sed veritatis studio legas, tum enim Deus tibi intelligentiam tribuet ad illum per-

בויכוח אחר שעשיתי וק
וקראתיו כנפי יונה וכוח ששם
אתרץ כל הקושיות שעושים
היהודים נגד המשיח ואם
תעשה כך יקרה לך כמו
שקרה לי לפי שהשינאה
המורגלת שהוא כמו החולה
שממאס מאכל הטוב ואחר
שהסכמתי להודות על
האמת לא לקנתר קרה לי
כאשר קרה למלך שאול
כשנבא לו שמואל ונתן לו
סמנים שנחלף לאיש אחר כן
קרה לי ואחר שקראתי
בספרי הנוצרים מצאתי ש
שדבריהם אמת ברור לא
אמונה ׃ ואל תתמאה אם
אבני הגיליונים כשמביאים
את פסוק מהתורה או מהנ
מהנביאים אין מביאים אותו
כמו שכתוב בספרי היהודים
אלא כפי נוסח השבעים לפי
שהיו כותבים לגוים אצלם
היה מורגלת נוסח השבעים
כאשר עשה גם בן יוסף בן
גוריון שלקח נוסח השבעים
שהיתה מורגלת בין הגוים ׃
אבל אני באלו דהד׳ אבני
הגיליונים

percipiendum, vti videre poteris in alio libro à me scripto de Controuersijs, nuncupato Alæ Columbæ, *vbi soluentur omnes Hebræorum aduersus Messiam dubitationes, atque id tibi, quod mihi, continget, qui partim odio, partim ex mala consuetudine instar ægroti, proba alimenta respuebam, postquam autem statui non contentionem, sed veritatem sequi, idem expertus fui. quod Rex Saul, qui increpitus quibusdam indicijs à Propheta Samuële in alium hominem mutatus est, idem inquam ego expertus sum, nam vbi Christianorum libros euolui, comperi omnia verba esse tam clara, & aperta, ita vt non fides in illis haberi, sed veritas ipsa apparere omnino in illis videatur. Illud etiam ne mireris, si Euangelistæ aliquod Scripturæ testimonium afferentes, illud non afferant ex Hebraico textu, sed ex translatione Septuaginta Interpretum, quia scribebant ipsis gentibus, apud quas 70. interpretatio erat communis, vti videre est apud Josephum de bello Judaico, qui recitans testimonia Hebræorum, recitat illa ex interpretatione 70. Interpretũ, erat enim hæc apud gentes magis in vsu. Verùm ego in hisce Sanctis*

Euan-

הגיליונים אשים נוסח העברית
בגיליון ובתוך הספר נוסח
השבעים ׃ ואחלה לאלהים
שידרכני לדעת האמת
ויסעדני לגמור חבורי שק
שקראתיו כנפי יונה ששם
מורים כללי האמונה בעזרת
האל ׃

Euangelijs Hebraicæ linguæ textum in margine notabo, & in opere interpretationem Septuaginta ſequar, uti habetur.

Deum itaque rogo, ut me ad ueritatem ex illis cognoſcendam perducat, & adiuuet, ut poſſem abſoluere declarationem in libro inſcripto Alæ Columbæ, *quo omnes Chriſtianæ fidei articulos complector.*

APPROBATIONES.

EX Commiſſione Reuerendiſſ. Patris S. P. A. Magiſtri vidi Sancta IESV CHRISTI Euangelia, quæ Ioannes Baptiſta Iona, Hebræi ſermonis peritiſſimus, ad Hebraicum ſtylum traxit, eademque lingua expoſuit, cuius translatio cùm nec aliquid contineat quod non habeatur in Latino, nec aliter habeatur, quàm ab eo verſum eſt, dignam cenſeo vt typis mandetur, qua Fides Catholica, quæ Romana dicta eſt, annuntietur in vniuerſo Mundo, & Iudæi hac editione in eiſdem Euangelijs inter eos euulgatis, ſed corruptis & violatis falſitatis arguantur. Romæ, in Conuentu S. Mariæ ſuper Mineruam die 24. Iunij *1639.*

Fr. Ioſeph Ciantes Magiſter, & Romæ ad Hebræos publicus, & Apoſtol. Concionator.

IOannes Baptiſta Iona, iuxta datam ſibi in Sacra, & Hebraica literatura ſcientiam, accurata diligentia Sancta IESV CHRISTI Euangelia tranſtulit in Hebraicum idioma. Si ſupremi Cenſores annuerint, æſtimo Opus edi poſſe in publicum, idque in gloriam eiuſdem Domini IESV, & illuminationem populi Iſraël. Romæ in feſto S. Mariæ Magdalenæ, anno *1659.*

Ita cenſeo Ioannes Nicheus.

Ego D. Iulius Bartoloccius vidi, & emendaui. Hac die 28. Nouembris *1660.*

Imprimatur, Si videbitur Reuerendiſſ. P. M. S. P. Ap.
I. de Angelis Archiep. Vrbini, V. Ger.

Imprimatur, Fr. Pius Manardus Magiſter, & Reuerendiſſ. P. M. S. P. A. Socius.

בשורה הקדושה מישוע המשיח כפי מתי

SANCTVM IESV CHRISTI
EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

CAP. I.

1 *LIBER generationis
Jesu Christi filij Da-
uid, filij Abraham.*
2 *Abraham genuit Isaac.
Isaac autem genuit Jacob. Jacob
autem genuit Iudam, & fra-
tres eius. Iudas autem genuit*

פ׳ א׳

1 סֵפֶר תוֹלְדוֹת יְשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
בֶּן־דָּוִד בֶּן אַבְרָהָם׃ 2 אַבְרָהָם
הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק וְיִצְחָק הוֹלִיד
אֶת־יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת־
3 יְהוּדָה וְאֶחָיו׃ וִיהוּדָה הוֹלִיד
אֶת־

את־פרץ וזרח מתמר ופרץ
הוליד את־חצרון וחצרון
4 הוליד את־רם ׃ ורם הוליד
את־עמינדב ועמינדב הוליד
את־נחשון ונחשון הוליד
5 את־שלמון ׃ ושלמון הוליד
את־בעז מרחב ובעז הוליד
את־עובד מרות ועובד הוליד
את־ישי וישי הוליד את־דוד
6 המלך ׃ ודוד המלך הוליד
את־שלמה מאשת שהיתה
7 מאוריה ׃ ושלמה הוליד
את־רחבעם ורחבעם הוליד
את־אביה ואביה הוליד
8 את־אסא ׃ ואסא הוליד
את־יהושפט ויהושפט הוליד
את־יהורם ויהורם הוליד את־
9 עזיהו ׃ ועזיהו הוליד את־יותם
ויותם הוליד את־אחז ואחז
10 הוליד את־חזקיהו ׃ וחזקיהו
הוליד את־מנשה ומנשה
הוליד את־אמון ואמון הוליד
11 את־יאשיהו ׃ ויאשיהו הוליד
את־יכניה ואחיו כגלות
12 בבל ׃ ואחר גלות בבל יכניה
הוליד את־שאלתיאל
ושאלתיאל הוליד את־
13 זרבבל ׃ וזרבבל הוליד את־
אביהוד

Phares, et Zaram de Thamar.
Phares autem genuit Esron. Es-
ron autem genuit Aram. 4
Aram autem genuit Aminadab.
Aminadab autem genuit Naas-
son. Naasson autem genuit Sal-
mon. 5 *Salmon autem genuit*
Booz de Rahab. Booz autem
genuit Obed ex Ruth. Obed au-
tem genuit Iesse. Iesse autem ge-
nuit Dauid Regem.

6 *Dauid autem Rex genuit*
Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ.

7 *Salomon autem genuit Ro-*
boam. Roboam autem genuit A-
biam. Abias autem genuit Asa.

8 *Asa autem genuit Iosaphat.*
Iosaphat autem genuit Ioram.
Ioram autem genuit Oziam.

9 *Ozias autem genuit Ioatham.*
Ioatham autem genuit Achaz.
Achaz autem genuit Ezechiam.
10 *Ezechias autem genuit Ma-*
nassen. Manasses autem genuit
Amon. Amon autem genuit
Iosiam. 11 *Iosias autem genuit*
Iechoniam, & fratres eius in
transmigratione Babylonis.
12 *Et post transmigrationem*
Babylonis: Iechonias genuit Sa-
lathiel. Salathiel autem genuit
Zorobabel.

13 *Zorobabel autem genuit*
Abiud.

Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eliacim autem genuit Azor. 14 *Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.* 15 *Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob.* 16 *Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus.* 17 *Omnes itaque generationes ab Abraham vsque ad Dauid, generationes quatuordecim: & à Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à transmigratione Babylonis vsque ad Christum, generationes quatuordecim.*

18 *Christi autem generatio sic erat: Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.* 19 *Ioseph autem vir eius cùm esset iustus, & nollet eam traducere: voluit occultè dimittere eam.*

20 *Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum*

אביהוד ואביהוד הוליד את־
אליקים ואליקים הוליד את־
14 עזור׃ ועזור הוליד את־צדוק
וצדוק הוליד את־חכים
וחכים הוליד את־אליהוד׃
15 ואליהוד הוליד את־אלעזר
ואלעזר הוליד את־מתן ומתן
16 הוליד את־יעקב׃ ויעקב
הוליד את־יוסף איש מרים
שממנה נולד ישוע הנקרא
17 משיח׃ לכן כל התולדות
מאברהם עד־דוד תולדות
ארבעה עשר ומדוד עד־גלות
בבל תולדות ארבעה עשר
ומן גלות בבל עד־המשיח
תולדות ארבעה עשר׃
18 ותולדות המשיח כך היתה
אחר שאמו מרים ארשה
ליוסף ובטרם שנתיחדו
נמצאת שהיתה לה בבטן
19 מרוח הקדוש׃ ויוסף אישה
בהיותו איש צדיק ובלא
אבה לפרסמה רצה לעזוב
19 אותה בסתר׃ ובחשבו אלה
הדברים והנה מלאך יהוה
נראה אליו בחלום לאמור
יוסף בן דוד אל תירא מקחת
מרים אשתך כי מה שנולד
בה

21 בה מרוח הקדוש הוא: ותלד
בן ותקרא את־שמו ישוע
כי הוא יושיע את־עמו
22 מחטאתם: וכל־זה היה
למלאות אשר נאמר מאת
כ' א' ישע' ז יהוה על־יד־הנביא האומר:
* וילדת 23 הנה העלמה הרה * ותלד בן
† וקראת † וקראו שמו עמנואל שרוצה
24 לאמר יהוה עמנו: וכשיקץ
יוסף מהשנה עשה כאשר
צוה לו מלאך יהוה ויקח
25 אשתו: ולא ידעה עד אשר
ילדה בנה הבכור ויקרא שמו
ישוע:

פ' ב

1 ובהיות שנולד ישוע בבית־
לחם יהודה בימי הורודוס
המלך הנה החרטמים באו
2 ממזרח לירושלים: ואמרו
איה הוא מי שנולד מלך
יהודים כי ראינו כוכבו במזרח
ובאנו להשתחוות לו:
3 וכשמע הורודוס המלך
נבהל הוא וכל ירושלים עמו:
4 ויאסוף את־כל־שרי הכהנים
וסופרי העם היה דורש מהם
באי זה מקום ילד המשיח:
והם

est, de Spiritu sancto est. 21 *pa-
riet autem filium: & vocabis
nomen eius JESVM: ipse enim
saluum faciet populum suum à
peccatis eorum.* 22 *Hoc autem
totum factum est, vt adimplere-
tur quod dictum est à Domino per
Prophetam dicentem:* 23 *Ecce
virgo in vtero habebit, & pa-
riet filium: & vocabunt nomen
eius Emmanuël, quod est inter-
pretatum Nobiscum Deus.*

24 *Exurgens autem Ioseph à
somno, fecit sicut præcepit ei An-
gelus Domini, & accepit coniu-
gem suam.* 25 *Et non cognosce-
bat eam donec peperit filium suum
primogenitum: et vocauit nomen
eius JESVM.*

CAP. II.

1 *CVm ergo natus esset Ie-
sus in Bethlehem Iuda
in diebus Herodis regis, ecce Ma-
gi ab Oriente venerunt Ierosoly-
mam,* 2 *dicentes: Vbi est qui
natus est rex Iudæorum? vidi-
mus enim stellam eius in Oriente,
& venimus adorare eum.*

3 *Audiens autem Herodes rex,
turbatus est, & omnis Ierosoly-
ma cum illo.* 4 *Et congregans
omnes principes Sacerdotum, &
Scribas populi, sciscitabatur ab
eis, vbi Christus nasceretur?*
5 *At*

5 *At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ: Sic enim scriptum est per Prophetam: 6 Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Jſraël.*

7 *Tunc Herodes clam vocatis Magis diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis: 8 & mittens eos in Bethlehem, dixit: Ite & interrogate diligenter de puero: & cùm inueneritis, renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum.*

9 *Qui cùm audiſſent regem, abierunt. & ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos, vſque dum veniens staret ſupra vbi erat puer.*

10 *Videntes autem stellam gauiſi ſunt gaudio magno valdè.*
11 *Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum. & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.*
12 *Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam. 13 Qui cùm receſſiſſent, ecce Angelus Domini*

appa-

וְהֵם אָמְרוּ לוֹ בְּבֵית־לֶחֶם 5
יְהוּדָה כִּי כֵן נֶאֱמַר עַל־יַד
הַנָּבִיא ׃ וְאַתָּה בֵית־לֶחֶם 6
אֶרֶץ יְהוּדָה אֵינֵךְ צָעִיר
בְּאַלְפֵי יְהוּדָה כִּי מִמֵּךְ יֵצֵא
נָגִיד שֶׁיִּמְשׁוֹל בְּעַמִּי יִשְׂרָאֵל ׃
אָז הוֹרוֹדוֹס קָרָא לַחֲרְטֻמִּים 7
בַּסֵּתֶר וְלָמַד מֵהֶם הֵיטֵב עֵת
הַכּוֹכָב שֶׁנִּרְאָה אֲלֵיהֶם ׃
וַיִּשְׁלַח אוֹתָם לְבֵית־לֶחֶם 8
וַיֹּאמֶר לְכוּ וְדִרְשׁוּ הֵיטֵב עַל
הַיֶּלֶד וְכַאֲשֶׁר תִּמְצָאוּהוּ
הַגִּידוּ לִי לְמַעַן אָבֹא גַּם אֲנִי
לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ ׃ וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ 9
אֶת־הַמֶּלֶךְ הָלְכוּ לָהֶם וְהִנֵּה
הַכּוֹכָב שֶׁרָאוּ בַּמִּזְרָח הָלַךְ
לִפְנֵיהֶם עַד שֶׁבָּא וְעָמַד מִמַּעַל
לַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם הַיֶּלֶד ׃
וּבִרְאוֹתָם הַכּוֹכָב שָׂמְחוּ שִׂמְחָה 10
גְּדוֹלָה עַד־מְאֹד ׃ וּבְבוֹאָם 11
בַּבַּיִת מָצְאוּ אֶת־הַיֶּלֶד עִם
מִרְיָם אִמּוֹ וּבְנָפְלָם לָאָרֶץ
הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיִּפְתְּחוּ אוֹצְרוֹתָם
וַיַּקְרִיבוּ לוֹ מַתָּנוֹת זָהָב וּלְבוֹנָה
וּמֹר ׃ וְנַעֲנוּ בַּשֵּׁנָה שֶׁלֹּא יָשׁוּבוּ 12
לְהוֹרוֹדוֹס וְהֵם שָׁבוּ בְּדֶרֶךְ
אַחֶרֶת לְאַרְצָם ׃ וְאַחַר 13
שֶׁהָלְכוּ וְהִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָֹה
נִרְאָה

נִרְאָה לְיוֹסֵף בַּשֵּׁנָה לֵאמוֹר
קוּם קַח אֶת־הַיֶּלֶד וְאֶת־אִמּוֹ
וּבְרַח לְמִצְרַיִם וֶהְיֵה שָׁם עַד־
אֲשֶׁר אוֹמַר אֵלֶיךָ כִּי יִהְיֶה
שֶׁהוֹרוֹדוֹס יְבַקֵּשׁ הַיֶּלֶד לְאַב
14 לְאַבְּדוֹ ׃ וְהוּא קָם בַּלַּיְלָה
וַיִּשָּׂא אֶת־הַיֶּלֶד וְאֶת־אִמּוֹ
15 וַיִּבְרַח מִצְרַיְמָה ׃ וַיְהִי שָׁם עַד־
מוֹת הוֹרוֹדוֹס לְהִמָּלֵא דְּבַר
יְהוָה עַל יַד־הַנָּבִיא שֶׁאָמַר
מִמִּצְרַיִם קָרָאתִי לִבְנִי ׃
16 אָז הוֹרוֹדוֹס כְּשֶׁרָאָה כִּי הֻתַּל
מֵהַחַרְטֻמִּים קָצַף עַד־מְאֹד
וַיִּשְׁלַח וַיָּמִית כָּל־הַיְלָדִים
אֲשֶׁר בְּבֵית־לֶחֶם וּבְכָל־
גְּבוּלֶיהָ מִן שְׁנָתַיִם וּלְמַטָּה כְּפִי
הָעֵת שֶׁדָּרַשׁ מֵהַחַרְטֻמִּים ׃
17 אָז נִתְקַיֵּם אֲשֶׁר נֶאֱמַר בְּיַד
כ׳ א׳ ירמיה ל״א יִרְמְיָהוּ הַנָּבִיא הָאוֹמֵר ׃ קוֹל
† תַּמְרוּרִים 18 בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי † רָחֵל
רָחֵל מְבַכָּה עַל־בָּנֶיהָ מֵאֲנָה
כ׳ א׳ * עַל־בָּנֶיהָ 19 לְהִנָּחֵם * כִּי אֵינֶנּוּ ׃ וְאַחַר
שְׁמֵת הוֹרוֹדוֹס הִנֵּה מַלְאַךְ
יְהוָה נִרְאָה בַּשֵּׁנָה לְיוֹסֵף
20 בְּמִצְרַיִם ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם וְשָׂא
אֶת־הַיֶּלֶד וְאֶת־אִמּוֹ וְלֵךְ
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כִּי מֵתוּ
הַמְבַקְשִׁים אֶת־נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד ׃
וַיָּקָם

apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & esto ibi vsque dum dicam tibi. Futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. 14 Qui consurgens accepit puerum, et matrem eius nocte, & secessit in Aegyptum: 15 & erat ibi vsque ad obitum Herodis: vt adimpleretur quod dictum est à Domino per Prophetam dicentem: Ex Aegypto vocaui Filium meum. 16 Tunc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valdè, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius à bimatu & infra secundùm tempus, quod exquisierat à Magis.

17 Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam Prophetam dicentem: 18 Vox in Rama audita est ploratus, & vlulatus multus: Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. 19 Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto, 20 dicens: Surge, & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israël: defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri.

Qui

21 *Qui consurgens, accepit pue-*
rum, & matrem eius, & venit
in terram Israël: 22 Audiens
autem quòd Archelaus regnaret
in Iudæa pro Herode Patre suo,
timuit illò ire: & admonitus in
somnis, secessit in partes Galilææ.
23 Et veniens habitauit in ciui-
tate, quæ vocatur Nazareth:
vt adimpleretur quod dictum est
per Prophetas: Quoniam Na-
zaræus vocabitur.

21 ויקם ויקח את־הילד
ואת־אמו ויבא אל־ארץ
22 ישראל׃ וכאשר שמע כי מלך
ארקילאוס ביהודה תחת
הורודוס אביו ירא ללכת שם
ונזהר בשנה והלך אל־ארץ
23 הגליל׃ ויבא וישב בעיר
שנקראת נצרת להמלא מה
שנאמר על־פי הנביאים כי
נצרי יקרא׃

CAP. III.

1 *IN diebus autem illis venit*
Ioannes Baptista prædi-
cans in deserto Iudææ, 2 & di-
cens: Pœnitentiam agite: ap-
propinquauit enim regnum cælo-
rum. 3 Hic est enim, qui dictus
est per Isaiam Prophetam dicen-
tem: Vox clamantis in deserto:
Parate viam Domini: rectas
facite semitas eius. 4 Ipse au-
tem Ioannes habebat vestimen-
tum de pilis camelorum, & Zo-
nam pelliceam circa lumbos suos:
esca autem eius erat locustæ, &
mel silvestre. 5 Tunc exibat ad
eum Ierosolyma, & omnis Iudæa,
& omnis regio circa Iordanem; ;
6 & baptizabantur ab eo in Ior-
dane, confitentes peccata sua.
7 Videns autem multos
Pharisæorum &
Saddu-

פ׳ ג

1 בימים ההם בא יוחנן
הטובל מבשר במדבר יהודה
2 לאמור׃ עשו תשובה כי קרבה
3 מלכות שמים׃ וזה הוא אשר
נאמר על יד ישעיהו הנביא
האומר קול קורא במדבר נ״א
פנו דרך יהוה ישרו מסלותיו׃ ישע׳ מ׳
4 והיה לבושו של יוחנן בערבה
משערות הגמלים ואזור עור מסלה
על מתניו ומאכלו היה ארבה לאלהינו
5 ודבש יערי׃ אז יצאו אליו
מירושלים וכל־יהודה וכל־
6 מחוז סביב הירדן׃ ונטבלו
ממנו בירדן המודים חטא
7 חטאתיהם׃ וכאשר ראה
רבים מהפרושים ומן הצד
הצדוקים

הַצְּדוּקִים הַבָּאִים לַטְּבִילָתוֹ
אָמַר לָהֶם יַלְדֵי הָאֶפְעִים מִי
הוֹדִיעַ לָכֶם לִבְרֹחַ מֵהֶחָרוֹן
8 הַבָּא ׃ לָכֵן עֲשׂוּ פְּרִי הָרָאוּי
9 לַתְּשׁוּבָה ׃ וְאַל־תֹּאבוּ לֵאמוֹר
בִּלְבַבְכֶם יֵשׁ לָנוּ אָב אַבְרָהָם כִּי
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם הָאֱלֹהִים יָכוֹל
לְהָקִים בְּנֵי אַבְרָהָם מֵהָאֲבָנִים
10 הָאֵלֶּה ׃ וּכְבַר הַגַּרְזֶן הוּשַּׂם עַל־
שֹׁרֶשׁ הָעֵצִים אִם כֵּן כָּל־עֵץ
שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פְּרִי טוֹב יִכָּרֵת
11 וְלָאֵשׁ יְשֻׁלָּח ׃ אָכֵן אֲנִי מְטַבֵּל
אֶתְכֶם בַּמַּיִם לַתְּשׁוּבָה וּמִי
שֶׁיָּבוֹא אַחֲרַי הוּא חָזָק מִמֶּנִּי
וַאֲנִי אֵינִי רָאוּי לָשֵׂאת אֶת־
נְעָלָיו וְהוּא יְטַבֵּלְכֶם בְּרוּחַ
12 הַקָּדוֹשׁ וּבָאֵשׁ ׃ וּבְיָדוֹ מִזְרֵהוּ
וִיטַהֵר אֶת־גָּרְנוֹ וְאָסַף אֶת־
חִטָּיו לְאוֹסָם וְהַתֶּבֶן יִשְׂרֹף
13 בָּאֵשׁ שֶׁלֹּא תִכְבֶּה ׃ אָז בָּא
יֵשׁוּעַ מִן הַגָּלִיל לַיַּרְדֵּן בַּעֲבוּר
14 שֶׁיִּטָּבֵל מִמֶּנּוּ ׃ וְיוֹחָנָן מָנַע
אוֹתוֹ בֶּאֱמוֹר אֲנִי צָרִיךְ לְהִטָּבֵל מִמְּךָ וְאַתָּה בָא אֵלָי ׃
15 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ הַנַּח עַתָּה
כִּי כַךְ יָאוֹת לָנוּ לְמַלֵּא כָל־
16 צְדָקָה אָז הֵנִיחַ לוֹ ׃ וְאַחַר
שֶׁנִּטְבַּל יֵשׁוּעַ מִיַּד עָלָה מֵהַמ
מֵהַמָּיִם

Sadducęorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira? 8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. 9 Et ne velitis dicere contra vos: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. 10 Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. 11 Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, fortior me est, cuius non sum dignus calceamenta portare: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni. 12 Cuius ventilabrum in manu sua: & permundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. 13 Tunc venit Jesus à Galilæa in Iordanem ad Joannem, vt baptizaretur ab eo. 14 Joannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?

15 Respondens autem Jesus, dixit ei: Sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. 16 Baptizatus autē Jesus, confestim ascendit de-

de aqua. Et ecce aperti sunt ei cæli: & vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super se. 17 Et ecce vox de cælis dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CAP. IV.

1 Tunc Iesus ductus est in desertum à Spiritu, vt tentaretur à Diabolo. 2 Et cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus postea esurijt. 3 Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.

4 Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. 5 Tunc assumpsit eum Diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, 6 & dixit ei. Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Quia Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. 7 Ait illi Jesus: Rursum scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

8 Iterum assumpsit eum Diabolus in montem excelsum valdè: & ostendit ei omnia

מֵהַמָּיִם וְהִנֵּה נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם
אֵלָיו וְרָאָה רוּחַ אֱלֹהִים יוֹרֶדֶת
17 כְּיוֹנָה וּבָאָה עָלָיו׃ וְהִנֵּה קוֹל
מֵהַשָּׁמַיִם אוֹמֵר זֶה הוּא בְּנִי
אָהוּבִי אֲשֶׁר בּוֹ רָצְתָה נַפְשִׁי׃

פ׳ ד׳

1 אָז הוּבָא יֵשׁוּעַ עַל־יְדֵי הָרוּחַ
בַּמִּדְבָּר לְמַעַן יְנֻסֶּה מֵהַשָּׂטָן׃
2 וְכַאֲשֶׁר צָם אַרְבָּעִים יוֹם
וְאַרְבָּעִים לַיְלָה אַחַר כֵּן נִרְעָב׃
3 וּבִקְרוֹב הַמְנַסֶּה אָמַר לוֹ אִם
בֶּן הָאֱלֹהִים אַתָּה אֱמוֹר
שֶׁהָאֲבָנִים הָאֵלֶּה יֵעָשׂוּ לֶחֶם
4 לַחָמִים׃ וְהוּא בַּעֲנוֹתוֹ אָמַר
כָּתוּב לֹא עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ
יִחְיֶה הָאָדָם † כִּי־אִם בְּכָל־
5 דָּבָר אֲשֶׁר יוֹצֵא מִפִּי יְהוָה׃ אָז
הֶעֱלָהוּ הַשָּׂטָן לְעִיר הַקְּדוֹשָׁה
וַיַּעֲמִידֵהוּ עַל־פִּנַּת הַהֵיכָל׃
6 וְאָמַר לוֹ אִם־בֶּן־הָאֱלֹהִים
אַתָּה הִתְנַפֵּל לְמַטָּה כִּי כָתוּב
כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ * וְעַל־
כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן־תִּגּוֹף בָּאֶבֶן
7 רַגְלֶךָ׃ וְיֵשׁוּעַ אָמַר לוֹ גַּם
כָּתוּב לֹא תְנַסֶּה אֶת־יְהוָה
8 אֱלֹהֶיךָ׃ וְעוֹד נְשָׂאוֹ הַשָּׂטָן עַל־
הַר גָּבֹהַּ מְאֹד וַיַּרְאֵהוּ כָּל־

נ״א
דברים ח׳
† כִּי עַל־כָּל
מוֹצָא פִי יְהוָה
יִחְיֶה הָאָדָם

נ״א
תהלים צא׳
לִשְׁמָרְךָ
בְּכָל־דְּרָכֶיךָ

ממלכות העולם וכבודן׃
ויאמר לו כל־אלה אתן לך 9
אם תפול ותשתחוה לי׃ אז
אמר לו ישוע לך שטן כי־ 10
כתוב את־יהוה אלהיך †
תשתחוה ואותו לבדו תעבוד׃
אז הניחו השטן והנה מלאכים 11
קרבו וישרתו אותו׃ ואחר 12
ששמע ישוע כי־יוחנן נאסר
הלך לגליל׃ ויעזוב את־עיר 13
נצרת ויבוא וישב בכפר־נחום
על־הים בגבול זבלון ונפתלי׃
להמלה הנאמר על־יד ישעיה 14
הנביא׃ ארצה זבלון וארצת 15
נפתלי דרך הים עבר הירדן
גליל הגוים׃ העם ° היושבים 16
בחושך ראו אור גדול יושבי
בארץ צלמות אור נגה
עליהם׃ משם החל ישוע 17
לדרוש ולאמר עשו תשובה
כי קרובה מלכות שמים׃
וכשהלך ישוע על־ים הגליל 18
וירא שני אחים לשמעון
שנקרא כיפא ואנדריע אחיו
הפורשים הרשת בים כי־
דיגים הם׃ ויאמר אליהם 19
לכו אחרי ואעשה שתעשו
דיגי בני אדם׃

נ׳ א׳
דברים ו׳
† תירא
ואותו תעבוד

נ׳ א׳
ישעיה ה׳
° תהלכים

regna mundi, & gloria eorum,
9 & dixit ei: Hæc omnia tibi
dabo, si cadens adoraueris me.
10 Tunc dicit ei Jesus: Va-
de Satana: Scriptum est enim:
Dominum Deum tuum adorabis,
& illi soli seruies.
11 Tunc reliquit eum Diabo-
lus: & ecce Angeli accesserunt,
& ministrabant ei. 12 Cùm
autem audisset Jesus quòd Joan-
nes traditus esset: secessit in Ga-
lilæam: 13 & relicta ciuitate
Nazareth, venit, & habitauit
in Capharnaum maritima, in
finibus Zabulon, & Nephtha-
lim: 14 vt adimpleretur quod
dictum est per Isaiã Prophetam:
15 Terra Zabulon, & terra
Nephthalim, via maris trans
Jordanem, Galilæa gentium:
16 populus, qui sedebat in tene-
bris, vidit lucem magnam: &
sedentibus in regione vmbræ mor-
tis, lux orta est eis. 17 Exinde
cœpit Jesus prædicare, & dicere:
Pœnitentiam agite: appropin-
quauit enim regnum cœlorum:
18 Ambulans autem Jesus iux-
ta mare Galilææ, vidit duos fra-
tres, Simonem, qui vocatur Pe-
trus, & Andream fratrem eius,
mittentes rete in mare, (erant
enim Piscatores) 19 & ait illis:
Venite post me, & faciam vos fie-
ri piscatores hominum.

At illi

והם

20 *At illi continuò relictis reti-*
bus secuti sunt eum. 21 *Et pro-*
cedens inde, vidit alios duos fra-
tres, Iacobum Zebedæi, & Io-
annem fratrem eius in naui cum
Zebedæo patre eorum, reficientes
retia sua: & vocauit eos. 22
Illi autem statim relictis retibus
& patre, secuti sunt eum. 23 *Et*
circuibat Iesus totam Galilæam,
docens in Synagogis eorum, &
prædicans euangelium regni: &
sanans omnem languorem, &
omnem infirmitatem in populo.
24 *Et abijt opinio eius in totam*
Syriam, & obtulerunt ei omnes
malè habentes, varijs languori-
bus, & tormentis comprehensos,
& qui dæmonia habebant, & lu-
naticos, & paralyticos, & cura-
uit eos: 25 *Et secutæ sunt eum*
turbæ multæ de Galilæa, & De-
capoli, & de Ierosolymis & de
Iudæa, & de trans Iordanem.

וְהֵם מִיָּד עָזְבוּ הָרֶשָׁתוֹת וְהָלְכוּ 20
אַחֲרָיו׃ וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיַּרְא שְׁנֵי 21
אַחִים אֲחֵרִים לְיַעֲקֹב שֶׁל־זְבַדִי
וְיוֹחָנָן אָחִיו בַּסְּפִינָה עִם זְבַדִי
אֲבִיהֶם הַתּוֹפְרִים רִשְׁתוֹתָם
וַיִּקְרָא אוֹתָם׃ וְהֵם מִיָּד 22
בְּעָזְבָם הָרֶשָׁתוֹת וְאֶת־
אֲבִיהֶם הָלְכוּ אַחֲרָיו׃ וַיֵּלֶךְ 23
יֵשׁוּעַ סָבִיב בְּכָל־הַגָּלִיל וַיְלַמֵּד
בִּכְנֵסִיּוֹתֵיהֶם וַיְבַשֵּׂר בְּשׂוֹרַת
הַמַּלְכוּת וַיְרַפֵּא כָל־מַכְאוֹב
וְכָל־חוֹלִי בָּעָם׃ וַתֵּצֵא 24
שְׁמוּעָתוֹ בְּכָל־אֶרֶץ אֲרָם
וַיָּבֹאוּ אֵלָיו כֹּל אֲשֶׁר לָהֶם חוֹלִי
וַאֲשֶׁר הָיוּ כוֹאֲבִים וּמְעֻנִּים
וַאֲשֶׁר הָיוּ בַּעֲלֵי שֵׁדִים וְיַרְחָנִים
וּנְשׂוּלֵי אֵבָרִים וַיְרַפֵּא אוֹתָם׃
וַיָּבוֹאוּ אַחֲרָיו כִּיתּוֹת רַבּוֹת 25
מֵהַגָּלִיל וּמִן עֶשֶׂר עָרִים וּמִן
יְרוּשָׁלַיִם וּמִן יְהוּדָה וּמִן עֵבֶר
הַיַּרְדֵּן׃

CAP. V.

1 V*Idens autem Iesus turbas,*
ascendit in montem, &
cùm sedisset, accesserunt ad eum
discipuli eius, 2 *& apertens os*
suum docebat eos, dicens: 3 *Bea-*
ti pauperes spiritu: quoniam

פ׳ ה׳

וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ אֶת־ 1
הַכִּיתּוֹת עָלָה לָהָר וְכַאֲשֶׁר
יָשַׁב נִגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו׃
וּבִפְתֹחַ פִּיו לִמֵּד אוֹתָם 2
לֵאמֹר׃ אַשְׁרֵי עֲנִיֵּי הָרוּחַ כִּי 3
לָהֶם

4 לָהֶם מַלְכוּת שָׁמָיִם׃ אַשְׁרֵי
הָעֲנָוִים כִּי הֵם יִנְחֲלוּ אָרֶץ׃
5 אַשְׁרֵי הָאֲבֵלִים כִּי־הֵם יְנוּחָמוּ׃
6 אַשְׁרֵי מִי שֶׁיִּרְעֲבוּ וְיִצְמְאוּ
7 לַצְּדָקָה כִּי־הֵם יִשְׂבָּעוּ׃ אַשְׁרֵי
הָרַחֲמָנִים כִּי־הֵם יְקֻנּוּ
8 הָרַחֲמִים׃ אַשְׁרֵי בָרֵי לֵבָב כִּי־
9 הֵם יִרְאוּ הָאֱלֹהִים׃ אַשְׁרֵי
הַשְׁלֵמִים כִּי בְנֵי הָאֱלֹהִים
10 יִקָּרֵאוּ׃ אַשְׁרֵי הַסּוֹבְלִים
רִידוּף בִּשְׁבִיל הַצְּדָקָה כִּי לָהֶם
11 מַלְכוּת שָׁמָיִם׃ אַשְׁרֵיכֶם
כְּשֶׁיְּקַלְּלוּ אֶתְכֶם וְכַאֲשֶׁר
יִרְדְּפוּ אֶתְכֶם וְיֹאמְרוּ נֶגְדְּכֶם
12 כָּל־רָעָה בַּשֶּׁקֶר לְמַעֲנִי׃ שִׂמְחוּ
וְגִילוּ כִּי־שְׂכַרְכֶם הוּא רַב
בַּשָּׁמַיִם כִּי־כֵן רָדְפוּ לַנְּבִיאִים
13 אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנֵיכֶם׃ אַתֶּם מֶלַח
הָאָרֶץ וְאִם הַמֶּלַח יִתְטַפֵּל
בַּמֶּה יִמָּלֵחַ לְאֶפֶס יוֹעִיל עוֹד
כִּי־אִם לְהַשְׁלִיךְ לַחוּץ וְיֵרָמֵס
14 מִבְּנֵי אָדָם׃ אַתֶּם אוֹר הָעוֹלָם
לֹא תוּכַל לְהִסָּתֵר עִיר שֶׁהִיא
15 עַל־הָהָר׃ וְאֵין מַדְלִיקִים נֵר
וּמַנִּיחִים אוֹתָהּ תַּחַת הַסְּאָה
כִּי־אִם עַל־הַמְּנוֹרָה לְהָאִיר
16 לְכָל־אֲשֶׁר בַּבַּיִת׃ כֵּן יָאִיר
אוֹרְכֶם לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים שֶׁיִּרְאוּ
מַעֲשֵׂיכֶם

ipsorum est regnum cælorum. 4
Beati mites: quoniam ipsi possi-
debunt terram. 5 Beati qui lu-
gent: quoniam ipsi consolabun-
tur. 6 Beati qui esuriunt, &
sitiunt iustitiam: quoniam ipsi
saturabuntur. 7 Beati miseri-
cordes: quoniam ipsi misericordiā
consequentur. 8 Beati mundo
corde: quoniam ipsi Deum vide-
bunt. 9 Beati pacifici: quoniam
filij Dei vocabuntur. 10 Beati,
qui persecutionem patiuntur pro-
pter iustitiam: quoniam ipsorum
est regnum cælorum. 11 Beati
estis cùm maledixerint vobis, &
persecuti vos fuerint, & dixerint
omne malum aduersum vos men-
tientes, propter me: 12 gaude-
te, & exultate, quoniam merces
vestra copiosa est in cælis. Sic
enim persecuti sunt Prophetas,
qui fuerunt ante vos. 13 Vos
estis sal terræ. Quòd si sal euanue-
rit, in quo salietur? ad nihilum
valet vltra, nisi vt mittatur fo-
ras, & conculcetur ab homini-
bus. 14 Vos estis lux mundi.
Non potest ciuitas abscondi su-
pra montem posita. 15 neque
accendunt lucernam, & ponunt
eam sub modio, sed super candela-
brum vt luceat omnibus, qui in
domo sunt.
16 Sic luceat lux vestra co-
ram hominibus: vt videant opera
vestra

vestra bona, & glorificent Pa-
trem vestrum, qui in cælis est.
17 *Nolite putare quoniam ve-*
ni soluere legem, aut Prophetas:
non veni soluere, sed adimplere.
18 *Amen quippe dico vobis, do-*
nec transeat cælum & terra, iota
vnum, aut vnus apex non præ-
teribit à lege, donec omnia fiant.
19 *Qui ergo soluerit vnum de*
mandatis istis minimis, & docue-
rit sic homines, minimus vocabi-
tur in regno cælorum: qui autem
fecerit & docuerit, hic magnus
vocabitur in regno cælorum.
20 *Dico enim vobis, quia nisi*
abundauerit iustitia vestra plus
quàm Scribarum, & Pharisæo-
rum, non intrabitis in regnum
cælorum. 21 *Audistis quia*
dictum est antiquis: Non occi-
des: qui autem occiderit, reus
erit iudicio. 22 *Ego autem*
dico vobis: quia omnis qui ira-
scitur fratri suo reus erit iudicio.
Qui autem dixerit fratri suo ra-
ca: reus erit concilio. Qui au-
tem dixerit, fatue: reus erit ge-
hennæ ignis. 23 *Si ergo offers*
munus tuum ad Altare & ibi
recordatus fueris quia frater
tuus habet aliquid aduersum
te:

מַעֲשֵׂיכֶם הַטּוֹבִים וִיכַבְּדוּ
17 לַאֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמָיִם ׃ אַל־
תַּחְשְׁבוּ שֶׁבָּאתִי לְבַטֵּל הַתּוֹרָה
אוֹ אֶת־הַנְּבִיאִים לֹא בָאתִי
18 לְבַטֵּל כִּי־אִם לְמַלֵּא ׃ אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם עַד־שֶׁיַּעַבְרוּ
שָׁמַיִם וָאָרֶץ יוֹד אַחַת אוֹ
עוֹקֶץ אֶחָד לֹא יַעֲבֹר מֵהַתּוֹרָה
19 עַד־שֶׁיֵּעָשׂוּ כֻלָּם ׃ לָכֵן מִי
שֶׁיְּבַטֵּל אַחַת מֵהַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה
הַקְּטַנּוֹת וִילַמֵּד כֵּן אֶת־בְּנֵי
הָאָדָם קָטוֹן יִקָּרֵא בְּמַלְכוּת
שָׁמַיִם וּמִי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה וִילַמֵּד
זֶה גָּדוֹל יִקָּרֵא בְּמַלְכוּת
20 שָׁמָיִם ׃ וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־
אִם לֹא־יוֹתַר צִדְקַתְכֶם
מִצִּדְקַת הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים
לֹא תָבוֹאוּ בְּמַלְכוּת שָׁמָיִם ׃
21 שְׁמַעְתֶּם כִּי נֶאֱמַר לַקַּדְמוֹנִים
לֹא־תִרְצָח וּמִי שֶׁיִּרְצַח חַיָּב
22 לְמִשְׁפָּט ׃ אַךְ אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
כִּי כָל־מִי שֶׁיִּרְגַּז עַל־אָחִיו חַיָּב
לְמִשְׁפָּט וּמִי שֶׁיֹּאמַר לְאָחִיו
רֵיקָה חַיָּב לַעֲצַת הַכְּנֶסֶת וּמִי
שֶׁיֹּאמַר נָבָל חַיָּב לְאֵשׁ שֶׁל־
23 גֵּיהִנָּם ׃ לָכֵן אִם תַּקְרִיב
מַתָּנָתְךָ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁם
תִּזְכֹּר שֶׁיֵּשׁ לְאָחִיךָ עָלֶיךָ
מְאוּמָה ׃

24 מאומה: הניח שם מתנתך
לפני המזבח ולך תחילה
לכפר את פני אחיך ואז
25 בבאך תקריב מתנתך: תם
תסכים עם נגדך מהרה
כשתהיה עמו בדרך פן ימסרך
המנגד לשפט והשופט ימסרך
לשוטר ותשלך אל בית
26 הכלא: אמן אני אומר לך
לא תצא משם עד שתשלם
27 הרבוע האחרון: שמעתם
כי נאמר לקדמונים לא
28 תנאף: אך אני אומר לכם
כי כל מי שראה אשה
להתאוות אותה כבר נאף
30 אותה בלבו: ואם עינך
הימנית תכשילך נקר אותה
והשלך ממך כי טוב לך שת
שתאבד אחת מאבריך
משתשלך כל גופך אל
29 גהינם: ואם ידך הימנית
תכשילך קצץ אותה והשלכה
ממך כי טוב לך שתאבד
אחת מאבריך משתשלך כל
31 נופך אל גהינם: ונאמר כל
מי שישלך אשתו יכתוב לה
32 ספר כריתות: אך אני אומר
לכם כל מי שישלך אשתו
מבלעדי

te: 24 relinque ibi munus tu-
um ante Altare, & vade priùs
reconciliari fratri tuo & tunc
veniens offeres munus tuum.
25 Esto consentiens aduersario
tuo citò dum es in via cum eo: ne
fortè tradat te aduersarius iudici,
& iudex tradat te ministro & in
carcerem mittaris.
26 Amen dico tibi, non exies
inde, donec reddas nouissimum
quadrantem. 27 Audistis quia
dictum est antiquis: Non mœ-
chaberis. 28 Ego autem dico
vobis: quia omnis, qui viderit
mulierem ad concupiscendum
eam, iam mœchatus est eam in
corde suo. 29 Quòd si oculus
tuus dexter scandalizat te, erue
eum, & proijce abs te: expedit
enim tibi vt pereat vnum mem-
brorum tuorum, quàm totum
corpus tuum mittatur in gehen-
nam.
30 Et si dextra manus tua
scandalizat te, abscinde eam, &
proijce abs te: expedit enim tibi
vt pereat vnum membrorum tuo-
rum, quàm totum corpus tuum
eat in gehennam. 31 Dictum
est autem: Quicumque dimiserit
vxorem suam, det ei libellum re-
pudij.
32 Ego autem dico vobis: Quia
omnis qui dimiserit vxorem suã,
exce-

excepta fornicationis causa, facit
eam mœchari: & qui dimissam
duxerit, adulterat. 33 *Iterum*
audistis quia dictum est antiquis:
Non periurabis: reddes autem
Domino iuramenta tua.

34 *Ego autem dico vobis non*
iurare omninò, neque per cælum,
quia thronus Dei est: 35 *ne-*
que per terram, quia scabellum
est pedum eius: neque per Jero-
solymam, quia ciuitas est magni
regis: 36 *neque per caput tuum*
iuraueris, quia non potes vnum
capillum album facere, aut ni-
grum:

37 *Sit autem sermo vester, est,*
est: non, non: quod autem his
abundantius est, à malo est.
38 *Audistis quia dictum est:*
Oculum pro oculo, & dentem
pro dente. 39 *Ego autem dico*
vobis, non resistere malo: sed si
quis te percusserit in dexteram
maxillam tuam, præbe illi & alte-
ram: 40 *& ei, qui vult tecum*
iudicio contendere, & tunicam
tuam tollere, dimitte ei & pal-
lium. 41 *& quicumque te an-*
gariauerit mille passus, vade cum
illo & alia duo.
42 *Qui petit à te, da ei: &*
volenti mutuari à te, ne auerta-
ris.
43 *Audistis quia dictum*
est:

מִבַּלְעֲדֵי־סִיבַּת הַזְּנוּת יַעֲשֶׂה
שֶׁהִיא מְנָאֶפֶת וְכֹל מִי שֶׁיִּקַּח
הַגְּרוּשָׁה הוּא מְנָאֵף ׃ עוֹד 33
שְׁמַעְתֶּם כִּי־נֶאֱמַר לַקַּדְמוֹנִים
לֹא תִשָּׁבַע וְתְשַׁלֵּם לַיהוָה
נְדָרֶיךָ ׃ אַךְ אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם 34
לֹא תִשָּׁבְעוּ מִכֹּל וָכֹל לֹא
בַשָּׁמַיִם כִּי־כִסֵּא אֱלֹהִים הֵם ׃
וְלֹא בָאָרֶץ כִּי־הֲדוֹם־רַגְלָיו הִיא 35
וְלֹא בִירוּשָׁלַיִם כִּי־הִיא עִיר
הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל ׃ וְלֹא תִשָּׁבַע 36
בְּרֹאשְׁךָ יַעַן שֶׁאֵין לְךָ יְכוֹלֶת
לְהַלְבִּין שֵׂעָר אֶחָד אוֹ
לְהַשְׁחִירוֹ ׃ כִּי־אִם יִהְיֶה 37
דִּבּוּרְכֶם הֵן הֵן לֹא לֹא וּמַה
שֶׁהוּא יוֹתֵר מֵאֵלֶּה מֵהָרַע
הוּא ׃ שְׁמַעְתֶּם כִּי־נֶאֱמַר עַיִן 38
תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן ׃ אַךְ אֲנִי 39
אוֹמֵר לָכֶם אַל־תִּתְחָרֶה נֶגֶד
הָרָע אֶלָּא אִם יַכְּךָ עַל־הַלְּחִי
הַיְמָנִית תַּטֶּה אֵלָיו הָאַחֶרֶת ׃
וְכֹל מִי־שֶׁיִּרְצֶה לָרִיב עִמְּךָ 40
בְּמִשְׁפָּט וְרוֹצֶה לָקַחַת כֻּתָּנְתֶּךָ
הַנַּח לוֹ גַּם הָאַדֶּרֶת ׃ וּמִי 41
שֶׁיִּנּוֹשׂ לְךָ עַל־מִיל אֶחָד לֵךְ
עִמּוֹ עוֹד שְׁנַיִם ׃ וּמִי שֶׁשּׁוֹאֵל 42
מִמְּךָ תֵּן לוֹ וְאִם יִשְׁאַל מִמְּךָ
לֹא תָשׁוּב אָחוֹר ׃ שְׁמַעְתֶּם כִּי 43
נֶאֱמַר

נֶאֱמַר וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ וְתִשְׂנָא
44 אֶת־אוֹיִבֶךָ ׃ אַךְ אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם אֶהֱבוּ אֶת־אוֹיְבֵיכֶם
וְהֵטִיבוּ לְאוֹתָם שֶׁיִּשְׂנְאוּ
אֶתְכֶם וְהִתְפַּלְּלוּ בְּעַד
רוֹדְפֵיכֶם וּבְעַד מְחָרְפֵיכֶם ׃
45 לְמַעַן תִּהְיוּ בְּנֵי אֲבִיכֶם
שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁמַּזְרִיחַ שִׁמְשׁוֹ עַל־
טוֹבִים וְרָעִים וּמַמְטִיר עַל־
46 צַדִּיקִים וְעַל־רְשָׁעִים ׃ כִּי אִם
תֶּאֱהָבוּ לְאוֹתָם שֶׁאוֹהֲבִים
אֶתְכֶם מַה־גְּמוּל יִהְיֶה לָכֶם
הֲלֹא גַם בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס עוֹשִׂים
47 כֵּן ׃ וְאִם תִּשְׁאֲלוּ בִּשְׁלוֹם
אֲחֵיכֶם לְבַד מַה־יִּתְרוֹן אַתֶּם
עוֹשִׂים הֲלוֹא גַם הַגּוֹיִם עוֹשִׂים
48 כֵּן ׃ עַל־כֵּן תִּהְיוּ תְמִימִים
כַּאֲשֶׁר אֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם הוּא
תָמִים ׃

est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. 44 Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos: 45 vt sitis filij Patris vestri, qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos.

46 Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?

47 Et si salutaueritis fratres vestros tantùm, quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt?

48 Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est.

פ׳ ו

1 מִשְׁמְרוּ שֶׁלֹּא תַעֲשׂוּ צִדְקַתְכֶם
לִפְנֵי־הָאֲנָשִׁים כְּדֵי־שֶׁתֵּרָאוּ
מֵהֶם כִּי לֹא יִהְיֶה לָכֶם שָׂכָר
2 אֵצֶל אֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם ׃ לָכֵן
כַּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה הַצְּדָקָה לֹא
תִתְקַע בַּשּׁוֹפָר לְפָנֶיךָ כְּמוֹ
שֶׁעוֹשִׂים הַחֲנֵפִים בְּבָתֵּי
כְּנֵסִיּוֹת

CAP. VI.

1 Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cælis est. 2 Cùm ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in

Synago-

Synagogis, & in vicis, vt hono-
rificentur ab hominibus: Amen
dico vobis, receperunt mercedem
suam.
3 *Te autem faciente eleemosy-*
nam, nesciat sinistra tua quid
faciat dextera tua: 4 *vt sit*
eleemosyna tua in abscondito, &
Pater tuus, qui videt in abscon-
dito, reddet tibi.

5 *Et cùm oratis, non eritis*
sicuti hypocritæ, qui amant in
Synagogis, & in angulis platea-
rum stantes orare, vt videan-
tur ab hominibus: Amen dico
vobis, receperunt mercedem
suam.
6 *Tu autem cùm oraueris, in-*
tra in cubiculum tuum, & clau-
so ostio, ora Patrem tuum in ab-
scondito, & Pater tuus, qui vi-
det in abscondito, reddet tibi.
7 *Orantes autem, nolite mul-*
tum loqui, sicut ethnici. putant
enim, quòd in multiloquio suo
exaudiantur.

8 *Nolite ergo assimilari eis.*
scit enim Pater vester, quid opus
sit vobis, antequam petatis eum.

9 *Sic ergo vos orabitis: Pater*
noster, qui es in cælis: sanctifice-
tur nomen tuum.

10 *Adueniat regnum tuum.*

C *Fiat*

כְּנֵסִיּוֹת וּבִמְבוֹאוֹת בַּעֲבוּר
שֶׁיְּכַבְּדוּ אוֹתָם הָאֲנָשִׁים אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שֶׁקִּבְּלוּ
שְׂכָרָם ׃ וְאַתָּה כְּשֶׁתַּעֲשֶׂה 3
צְדָקָה לֹא תֵדַע יָדְךָ השמ
הַשְּׂמָאלִית מַה־שֶּׁעָשְׂתָה
יָדְךָ הַיְמָנִית ׃ כְּדֵי־שֶׁתִּהְיֶה 4
צִדְקָתְךָ בַּסֵּתֶר וְאָבִיךָ שֶׁרוֹאֶה
בַּסֵּתֶר הוּא יְשַׁלֵּם לָךְ ׃
וּכְשֶׁתִּתְפַּלְּלוּ לֹא־תִהְיוּ כְּמוֹ 5
הַחֲנֵפִים שֶׁאוֹהֲבִים לְהִתְפַּלֵּל
בְּעָמְדָם בַּמַּקְהֵלוֹת וּבְפִנּוֹת
הָחוּצוֹת כְּדֵי־שֶׁיֵּרָאוּ מהא
מֵהָאֲנָשִׁים אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי קִבְּלוּ שְׂכָרָם ׃ וְאַתָּה 6
כְּשֶׁתִּתְפַּלֵּל. בּוֹא לְחַדְרְךָ
וּבִסְגוֹר הַדֶּלֶת תִּתְפַּלֵּל אֶל־
אָבִיךָ בַּסֵּתֶר וְאָבִיךָ שֶׁרוֹאֶה
בַּמִּסְתָּר יְשַׁלֵּם לָךְ ׃ וְאַתֶּם 7
כְּשֶׁתִּתְפַּלְּלוּ אַל־תֹּאבוּ
לְהַרְבּוֹת בִּדְבָרִים כְּמוֹ הַגּוֹיִם
כִּי הֵם חוֹשְׁבִים כִּי בְּרוֹב
דִּבְרֵיהֶם יִשָּׁמֵעוּ ׃ לָכֵן אַל־ 8
תֹּאבוּ לִהְיוֹת דּוֹמִים לָהֶם כִּי־
יוֹדֵעַ אֲבִיכֶם מַה־שֶּׁאַתֶּם
צְרִיכִים טֶרֶם שֶׁתִּפְגְּעוּ לוֹ ׃ לָכֵן 9
תִּתְפַּלְּלוּ כֵּן אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם
יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֶךָ ׃ תָּבוֹא מַלְכוּתֶךָ 10

יַעֲשֶׂה

יעשה רצונך כאשר בשמים
11 כן בארץ: לחמנו על־הקיום
12 תן לנו היום: ומחול לנו
חובותינו כאשר אנו מוחלים
13 לבעלי חובותינו: ואל־
תביאנו לידי נסיון אלא
14 הצילנו מרע אמן: ואם
תסלחו לבני אדם חטאתיהם
גם אביכם שבשמים יסלח
15 לכם חטאתיכם: ואם לא־
תסלחו לאנשים אביכם לא
16 יסלח לכם חטאתיכם: ואתם
כשתצומו אל־תאבו להיות
כחנפים זועפים שמכהים את־
פניהם להראות בעיני האדם
שהם צמים אמן אני אומר
17 לכם כי־קבלו שכרם: ואתה
כאשר תצום סוך ראשך ורחץ
18 פניך: כדי־שלא תראה
לאנשים שאתה צם כי־אם
לאביך שהוא בסתר ואביך
שהוא ראה בסתר הוא ישלם
19 לך: אל־תקבצו לכם אוצרות
על־הארץ אשר שם חסיל ועש
יאכל וגנבים יחתרו שם
20 ויגנבו: כי־אם קבצו לכם
אוצרות בשמים ששם חסיל
ועש לא־ישחית וגנבים לא־
יחתרו

Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. 11 Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. 12 Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. 13 Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. Amen.

14 Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis Pater vester cælestis delicta vestra. 15 Si autem non dimiseritis hominibus. nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.

16 Cùm autem ieiunatis, nolite fieri sicuti hypocritæ tristes, exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam.

17 Tu autem, cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua, 18 ne videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo, qui est in abscondito: & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.

19 Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: vbi ærugo, & tinea demolitur: & vbi fures effodiunt, & furantur. 20 Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo: vbi neque ærugo, neque tinea demolitur, & vbi fures non

effo-

effodiunt, nec furantur. 21 V-
bi enim est thesaurus tuus, ibi est
& cor tuum. 22 Lucerna cor-
poris tui est oculus tuus. Si ocu-
lus tuus fuerit simplex: totum
corpus tuum lucidum erit. 23 Si
autem oculus tuus fuerit nequam:
totum corpus tuum tenebrosum
erit. Si ergo lumen, quod in te
est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ
quantæ erunt? 24 Nemo potest
duobus dominis seruire: aut enim
vnum odio habebit, & alterum
diliget: aut vnum sustinebit, &
alterum contemnet. Non pote-
stis Deo seruire, & mammonæ.
25 Ideò dico vobis, ne soliciti
sitis animæ vestræ quid mandu-
cetis, neque corpori vestro quid
induamini. Nonne anima plùs
est quàm esca: & corpus plùs
quàm vestimentum?

26 Respicite volatilia cæli,
quoniam non serunt, neque me-
tunt, neque congregant in hor-
rea: & Pater vester cælestis pa-
scit illa. Nonne vos magis pluris
estis illis? 27 Quis autem ve-
strum cogitans potest adijcere ad
staturam suam cubitum vnum?
28 Et de vestimento quid so-
liciti estis? Considerate lilia
agri quomodo crescunt: non
laborant, neque

יתתרו ולא־יגנבו: כי במקום 21
שיהיה אוצרך שם יהיה לבבך: 22
נר גופך היא עינך ואם עינך
תהיה תמים כל־גופך יהיה
בהיר: ואם־עינך תהיה רעה 23
כל־גופך יהיה באפלה לכן
אם־אור שבך אפלה האפלה
כמה תהיה: לא־יש אדם 24
שיכול לעבד שני אדונים כי־
אם או ישנא האחד ויאהב
לאחד או יתמוך לאחד ויעזב
לאחר לא־תוכלו לעבד את־
האלהים ואת־הממון: ועל־ 25
כן אני אומר לכם לא־
תשתדלו לנפשכם מה
שתאכלו ולגופכם מה ש
שתלבשו הלא־הנפש היא
יותר מהאוכל והגוף יותר
מהבגד: ראו עופות השמים כי 26
אינן זרעות ואינן קצרות ואינן
אספות לאסמים ואביכם
שבשמים מספיק להם הלא־
אתם יותר מאוד מהם: ומי 27
ביניכם בחשוב יוכל להוסיף
על־קומתו אמה אחת: ועל־ 28
המלבוש למה תשתדלו
הביטו שושני השדה היאך
גדלים אינם עומלים ואינם
טוים:

29 טוּיִם׃ אָמְנָם אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
שֶׁשְׁלֹמֹה בְּכָל־כְּבוֹדוֹ לֹא־הָיָה
30 מְכֻסֶּה כְּמוֹ אֶחָד מֵהֶם׃ וְאִם
עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה שֶׁהַיּוֹם הוּא וּמָחָר
יֻשְׁלַךְ בַּתַּנּוּר כַּךְ אֱלֹהִים לוֹבֵשׁ
כָּל־שֶׁכֵּן אֶתְכֶם קְטַנֵּי אֲמָנָה׃
31 עַל־כֵּן אַל־תִּשְׁתַּדְּלוּ לֵאמֹור
מַה־נֹּאכַל וּמָה נִשְׁתֶּה וּבְמָה
32 נִכָּסֶה׃ כִּי כָל־אֵלֶּה גּוֹיִם
יִדְרוֹשׁוּ וַאֲבִיכֶם יוֹדֵעַ כִּי־אַתֶּם
33 צְרִיכִים לְכָל־אֵלֶּה׃ לָכֵן
בַּתְּחִילָּה בַּקְּשׁוּ מַלְכוּת
הָאֱלֹהִים וְצִדְקָתוֹ וְכָל־אֵלֶּה
34 יוּסַף לָכֶם׃ אִם־כֵּן אַל־תֹּאבוּ
לְהִשְׁתַּדֵּל לְיוֹם מָחָר כִּי יוֹם
מָחָר יִשְׁתַּדֵּל עַל־עַצְמוֹ תִּסְפּוֹק
לְיוֹם רָעָתוֹ׃

פ׳ ז׳

1 אַל־תֹּאבוּ לִשְׁפּוֹט כְּדֵי
2 שֶׁלֹּא־תִשָּׁפֵטוּ׃ כִּי־כְּאוֹתוֹ
מִשְׁפָּט שֶׁתִּשְׁפְּטוּ תִשָּׁפֵטוּ
וּכְאוֹתָהּ מִדָּה שֶׁתָּמוֹדוּ יִמַּד
3 לָכֶם׃ וְאֵיךְ תִּרְאֶה קִיסָם
שֶׁבְּעֵין אָחִיךָ וְקוֹרָה שֶׁבְּעֵינֶךָ
4 לֹא־תִרְאֶה׃ וְאֵיךְ תֹּאמַר
לְאָחִיךָ הֶרֶף נָא וְאָסִיר הַקִּיסָם
מִבֵּין־עֵינֶךָ וְהִנֵּה הַקּוֹרָה
בְּעֵינֶךָ׃

nent. 29 *Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnū ex istis.*
30 *Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magis vos modicæ fidei?*

31 *Nolite ergo soliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?*
32 *hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.*
33 *Quærite ergo primùm regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.*
34 *Nolite ergo soliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi. sufficit diei malitia sua.*

CAP. VII.

1 *Nolite iudicare, vt non iudicemini.* 2 *In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.*
3 *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?*
4 *Aut quomodo dicis fratri tuo: Sine, eijciam festucam de oculo tuo: & ecce trabs est*

in ocu-

in oculo tuo? 5 Hypocrita, eij-
ce primùm trabem de oculo tuo,
& tunc videbis eijcere festucam
de oculo fratris tui. 6 Nolite
dare sanctum canibus: neque
mittatis margaritas vestras ante
porcos, ne fortè conculcent eas pe-
dibus suis, & conuersi dirumpant
vos.

7 Petite, & dabitur vobis:
quærite, & inuenietis: pulsate,
& aperietur vobis. 8 Omnis
enim, qui petit accipit: & qui
quærit, inuenit: & pulsanti ape-
rietur. 9 Aut quis est ex vobis
homo, quem si petierit filius suus
panem, numquid lapidem porri-
get ei?
10 Aut si piscem petierit,
nunquid serpentem porriget ei?
11 Si ergo vos cùm sitis mali,
nostis bona data dare filijs vestris:
quantò magis Pater vester, qui
in cælis est, dabit bona petentibus
se?
12 Omnia ergo quæcunque
vultis vt faciant vobis homines,
& vos facite illis. Hæc est enim
lex, & Prophetæ. 13 Intrate
per angustam portam: quia lata
porta, & spatiosa via est, quæ
ducit ad perditionem, & multi
sunt qui intrant per eam.

14 Quàm angusta porta, et arcta
via est,

5 בְּעֵינֶךָ ׃ חָנֵף בַּתְּחִלָּה טוֹל
הַקּוֹרָה שֶׁבֵּין עֵינֶךָ וְאָז תִּרְאֶה
לְהָסִיר הַקִּיסָם שֶׁבֵּין עֵין
6 אָחִיךָ ׃ אַל־תֹּאבוּ לָתֵת־
דְּבַר קוֹדֶשׁ לַכְּלָבִים וְאַל־
תַּשְׁלִכוּ מַרְגָּלִיּוֹתֵיכֶם לִפְנֵי
הַחֲזִירִים פֶּן־יִרְמְסוּ אוֹתָן
בְּרַגְלֵיהֶם וּכְשֶׁיָּשׁוּבוּ יְשַׁבְּרוּ
7 אֶתְכֶם ׃ שַׁאֲלוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם
בַּקְּשׁוּ וְתִמְצָאוּ דִּפְקוּ וְיִפָּתַח
8 לָכֶם ׃ כִּי כָל־מִי שֶׁיִּשְׁאַל
לוֹקֵחַ וַאֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ מוֹצֵא
9 וְלְמִי שֶׁמְּדַפֵּק יִפָּתַח ׃ וּמִי
מִבֵּינֵיכֶם אָדָם שֶׁיִּשְׁאַל לוֹ
בְּנוֹ לֶחֶם הֲיִמְסָר־לוֹ אָבִיו אָבֶן ׃
10 אוֹ שֶׁיִּשְׁאַל דָּג הֲיִמְסָר־לוֹ נָחָשׁ ׃
11 וְלָכֵן אִם אַתֶּם בִּהְיוֹתְכֶם רָעִים
תֵּדְעוּ לָהֵת מַתָּנוֹת טוֹבוֹת
לִבְנֵיכֶם כָּל־שֶׁכֵּן אֲבִיכֶם
שֶׁבַּשָּׁמַיִם יִתֵּן טוֹבוֹת לַדּוֹרְשִׁים
12 אֵלָיו ׃ לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר תִּרְצוּ
שֶׁיַּעֲשׂוּ לָכֶם הָאֲנָשִׁים גַּם
אַתֶּם עֲשׂוּ לָהֶם כִּי־זֹאת הִיא
13 הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים ׃ בּוֹאוּ
בַּשַּׁעַר צָר כִּי־רְחָבָה הִיא הַשַּׁעַר
וּרְחָבָה הַדֶּרֶךְ שֶׁמְּנַהֶגֶת אֶל־
אֲבַדּוֹן וְרַבִּים נִכְנָסִים בָּהּ ׃
14 וּמַה־צָּרָה הִיא הַשַּׁעַר וְצָרָה
הַדֶּרֶךְ׃

הַדֶּרֶךְ שֶׁמְּנַהֶגֶת אֶל־הַחַיִּים
וּמְעָטִים הֵם שֶׁמּוֹצְאִים אוֹתָהּ ׃
15 הִזָּהֲרוּ בִּנְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר שֶׁבָּאִים
אֲלֵיכֶם בִּלְבוּשֵׁי הַצֹּאן
וּבְקִרְבָּם הֵם זְאֵבִים טוֹרְפִים ׃
16 מִפִּרְיוֹתֵיהֶם תַּכִּירוּם הֲיִלְקְטוּ
מִן־הַקּוֹצִים עֲנָבִים וּמִן־
17 הַדַּרְדָּרִים תְּאֵנִים ׃ כֵּן כָּל־עֵץ
טוֹב עוֹשֶׂה פֵּרוֹת טוֹבוֹת וְעֵץ
18 רָע עוֹשֶׂה פֵּרוֹת רָעוֹת ׃ אֵינוֹ
יָכוֹל עֵץ טוֹב לַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת
רָעוֹת וְלֹא עֵץ רָע לַעֲשׂוֹת
19 פֵּרוֹת טוֹבוֹת ׃ כָּל־עֵץ שֶׁאֵינוֹ
עוֹשֶׂה פְּרִי טוֹב יִכָּרֵת וְלָאֵשׁ
20 יֻשְׁלָךְ ׃ לָכֵן מִפִּרְיוֹתֵיהֶם
21 תַּכִּירוּ אוֹתָם ׃ לֹא כָל הָאוֹמֵר
אֵלַי אָדוֹן אָדוֹן יָבֹא אֶל־
מַלְכוּת שָׁמַיִם כִּי־אִם הָעֹשֶׂה
רְצוֹן אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם הוּא יָבֹא
22 אֶל־מַלְכוּת שָׁמָיִם ׃ רַבִּים
יֹאמְרוּ לִי בַּיּוֹם הַהוּא אָדוֹן
אָדוֹן הֲלֹא־בְשִׁמְךָ נִבֵּאנוּ
וּבְשִׁמְךָ הוֹצֵאנוּ שֵׁדִים וּבְשִׁמְךָ
23 עָשִׂינוּ פְּלָאוֹת רַבּוֹת ׃ וְאָז
אוֹמַר לָהֶם כִּי־לֹא־יָדַעְתִּי
אֶתְכֶם מֵעוֹלָם סוּרוּ מִמֶּנִּי
24 פּוֹעֲלֵי אָוֶן ׃ לָכֵן כָּל־הַשּׁוֹמֵעַ
דְּבָרַי אֵלֶּה וְעוֹשֶׂה אוֹתָם יִדְמֶה
לְאִישׁ

via est, quæ ducit ad vitam: & pauci sunt, qui inueniunt eam!
15 Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. 16 à fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus?
17 Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor malos fructus facit.
18 Non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere
19 Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. 20 Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. 21 Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. 22 Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?
23 Et tunc confitebor illis: Quia numquam noui vos: discedite à me, qui operamini iniquitatem
24 Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur

viro

viro sapienti, qui ædificauit do-
mum suam supra petram: 25
& descendit pluuia, & venerunt
flumina, & flauerunt venti, &
irruerunt in domum illam, &
non cecidit: fundata enim erat
super petram. 26 *Et omnis,*
qui audit verba mea hæc, & non
facit ea, similis erit viro stulto,
qui ædificauit domum suam super
arenam: 27 *& descendit plu-*
uia, & venerunt flumina, &
flauerunt venti, & irruerunt in
domum illam, & cecidit, & fuit
ruina illius magna. 28 *Et fa-*
ctum est, cùm consummasset Je-
sus verba hæc: admirabantur
turbæ super doctrina eius. 29
Erat enim docens eos sicut pote-
statem habens, & non sicut Scri-
bæ eorum, & Pharisæi.

לְאִישׁ חָכָם שֶׁבָּנָה בֵיתוֹ עַל־
25 הַחָלַע ׃ וַיֵּרֶד הַמָּטָר וּבָאוּ
הַנְּהָרוֹת וְנָשְׁבוּ הָרוּחוֹת וּפָגְעוּ
בְּאוֹתָהּ הַבַּיִת וְלֹא־נָפְלָה כִּי
הָיְתָה מְיֻסֶּדֶת עַל־הַחָלַע ׃
26 וְכָל־הַשּׁוֹמֵעַ אֶת־דְּבָרַי אֵלֶּה
וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה אוֹתָם הוּא יִדְמֶה
לְאִישׁ סָכָל שֶׁבָּנָה בֵיתוֹ עַל־
27 הַחוֹל ׃ וַיֵּרֶד הַמָּטָר וּבָאוּ
הַנְּהָרוֹת וְנָשְׁבוּ הָרוּחוֹת וּפָגְעוּ
בְּאוֹתָהּ הַבַּיִת וְנָפְלָה וַתְּהִי־
28 מַפַּלְתָּהּ גְּדוֹלָה ׃ וַיְהִי כְּכַלּוֹת
יֵשׁוּעַ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּתְמְהוּ
29 הַכִּיתוֹת עַל־תַּלְמוּדוֹ ׃ כִּי־
הוּא מְלַמֵּד לָהֶם כְּמוֹ מִי שֶׁיֵּשׁ
בְּיָדוֹ הַשִּׁלְטוֹן וְלֹא כְמוֹ סוֹפְרֵ
סוֹפְרֵיהֶם וּפְרוּשִׁים ׃

CAP. VIII.

1 *CVm autem descendisset*
de monte, sequutæ sunt
eum turbæ multæ: 2 *& ecce*
leprosus veniens, adorabat eum,
dicens, Domine, si vis, potes me
mundare. 3 *Et extendens Jesus*
manum, tetigit eum, dicens: Vo-
lo. Mundare. Et confestim mun-
data est lepra eius. 4 *Et ait illi*
Jesus: Vide, nemini dixeris: sed
vade, ostende te sacerdoti, & offer
munus

פ׳ ח׳

1 וּבְרֶדֶת מִן הָהָר הָלְכוּ
2 אַחֲרָיו עַם רָב ׃ וְהִנֵּה מְצוֹרָע
בָּא וַיִּשְׁתַּחֲוֶה־לוֹ וְאָמַר אָדוֹן
אִם־אַתָּה חָפֵץ תּוּכַל לְטַהֲרֵנִי ׃
3 וַיִּשְׁלַח יֵשׁוּעַ יָד וַיִּגַּע בּוֹ וַיֹּאמַר
אֲנִי חָפֵץ הִטָּהֵר וּמִיַּד נִטְהַר
4 מִצָּרַעְתּוֹ ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ רְאֵה
אַל־תֹּאמַר לְשׁוּם אָדָם אֶלָּא
לֵךְ וְהַרְאֵה עַצְמְךָ לַכֹּהֵן וְהַקְרֵב
מִנְחָה

מִנְחָה שֶׁצִּוָּה מֹשֶׁה לְעֵדוּת
5 לָהֶם׃ וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ אֶל־
כְּפַר־נָחוּם קָרַב אֵלָיו שַׂר מְאָה
6 וַיִּתְחַנֵּן לוֹ׃ וְאָמַר אָדוֹן נַעֲרִי
שׁוֹכֵב בַּבַּיִת נְשׁוּל אֵבָרִים
7 וּמְאֹד נֶעֱנֶה׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
8 יֵשׁוּעַ אָבֹא וַאֲרַפְּאֵהוּ׃ וַיַּעַן שַׂר
הַמְּאָה וַיֹּאמַר אָדוֹן אֵינִי רָאוּי
שֶׁתָּבֹא תַּחַת גַּגִּי אֶלָּא אֱמֹר
9 לְבַד וְיֵרָפֵא נַעֲרִי׃ כִּי־גַם אֲנִי
אִישׁ נִפְקָד תַּחַת הַמֶּמְשָׁלָה
וְתַחְתַּי אַנְשֵׁי חַיִל וְאִם אוֹמַר
לְאֶחָד לֵךְ וַיֵּלֶךְ וּלְאַחֵר בֹּא
וַיָּבֹא וּלְעַבְדִּי עֲשֵׂה זֹאת וַיַּעֲשֶׂהָ׃
10 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע יֵשׁוּעַ תָּמָה
וַיֹּאמֶר לַהוֹלְכִים אַחֲרָיו אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שֶׁלֹּא מָצָאתִי
11 כָּל־כָּךְ אֱמוּנָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ וַאֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם שֶׁרַבִּים יָבֹאוּ
מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב וְיָנוּחוּ עִם
אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב בְּמַלְכוּת
12 שָׁמָיִם׃ וּבְנֵי הַמַּלְכוּת יֻשְׁלְכוּ
לַחוֹשֶׁךְ הַחִיצוֹן שָׁם יִהְיֶה בְּכִי
13 וַחֲרוֹק שִׁנַּיִם׃ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ
לְשַׂר הַמֵּאָה לֵךְ וּכְמוֹ
שֶׁהֶאֱמַנְתָּ יֵעָשֶׂה לָּךְ וַיֵּרָפֵא
14 הַנַּעַר בַּשָּׁעָה הַהִיא׃ וּכְבֹא
יֵשׁוּעַ לְבֵית כֵּיפָא רָאָה חֲמוֹתוֹ
שׁוֹכֶבֶת

munus, quod præcepit Moyses, in testimonium illis. 5 *Cùm autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum,* 6 *& dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.* 7 *Et ait illi Jesus: Ego veniam, & curabo eum.* 8 *Et respondens Centurio, ait: Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum: sed tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus.* 9 *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic: Vade, & vadit: & alij, Veni, & venit: & seruo meo, Fac hoc, & facit.*

10 *Audiens autem Jesus miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israël.*

11 *Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum:* 12 *filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.* 13 *Et dixit JESVS Centurioni: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora.*

14 *Et cùm venisset Jesus in domum Petri, vidit socrum eius iacen-*

iacentem, & febricitantem: 15
& tetigit manum eius, & dimisit
eam febris, & surrexit, & mini-
strabat eis. 16 Vespere autem
facto, obtulerunt ei multos dæmo-
nia habentes: & eijciebat spiri-
tus verbo: & omnes malè haben-
tes curauit. 17 vt adimplere-
tur quod dictum est per Isaiam
Prophetam, dicentem: Ipse
infirmitates nostras accepit: &
ægrotationes nostras portauit.
18 Videns autem Jesus turbas
multas circum se, iussit ire trans
fretum. 19 Et accedens vnus
Scriba, ait illi: Magister, sequar
te, quocunque ieris. 20 Et di-
cit ei Jesus: Vulpes foueas ha-
bent, & volucres cæli nidos: fi-
lius autem hominis non habet vbi
caput reclinet. 21 Alius au-
tem de discipulis eius ait illi: Do-
mine permitte me primùm ire, &
sepelire patrem meum.

22 Jesus autem ait illi: Seque-
re me, & dimitte mortuos sepelire
mortuos suos. 23 Et ascenden-
te eo in nauiculam, secuti sunt
eum discipuli eius: 24 & ecce
motus magnus factus est in mari,
ita vt nauicula operiretur flucti-
bus, ipse verò dormiebat. 25 Et
accesserunt ad eum discipuli eius,
& suscitauerunt eum, dicentes:
Domine salua nos, perimus.

15 שוכבת בקדחת ׃ ויגע בידה
ויעזבה הקדחת וקמת ותשרת
16 אותם ׃ וכאשר היה ערב
ויגישו אליו רבים בעלי שדים
והוא בדבור היה הוציא
הרוחות וירפא כל־חולה ׃
17 כדי־שימלה מה־שנאמר על־
ידי ישעיה הנביא האומר
חליינו הוא נשא ומכאבינו
18 סבלם ׃ וירא ישוע כיתות
רבות סביביו ויצו ללכת לעבר
19 הים ׃ ויגש סופר אחד ויאמר
לו רבי אבא אחריך אנא תלך ׃
20 ויאמר לו ישוע לשועלים יש
להם חפירות ולעוף השמים
קינים ולבן־אדם אין לו מקום
21 לשום את־ראשו ׃ ואחר
מתלמידיו אמר לו אדון הנח
לי קודם שאלך ואקבור את־
22 אבי ׃ ויאמר לו ישוע בוא
אחרי והנח למתים לקבור
23 מתיהם ׃ ויעל בספינה ויבאו
24 אחריו תלמידיו ׃ והנה נעשה
תנועה גדולה בים עד־
שהספינה מכסה מהגלים
25 והוא היה ישן ׃ ויקרבו אליו
תלמידיו ויעורכוהו לאמר
אדון הושיענו כי־נאבד ׃

26 ויאמר להם ישוע למה אתם
יראים קטני אמנה אז קם ויצו
את־הרוחות ואת־הים והיתה
27 שקמה גדולה: ויתמהו
האנשים ויאמרו מי הוא זה
שהרוחות והים שומעים לו:
28 וכשבאו לעבר לים בארץ
גרגשים ויבואו לקראתו שני
בעלי שדים שיוצאים מתק
מהקברים והם היו אכזרים
מאד עד־שלא־היה יכול שום
אדם לעבור בדרך ההיא:
29 והנה צעקו לאמר מה־לנו ולך
ישוע בן האלהים באת הלום
קודם הזמן לענות אותנו:
30 ולא־היה רחוק מהם עדר רב
31 של־חזירים רועים: והשדים
התחננו אליו לאמר אם־
תוציא אותנו מזה שלחנו
32 בעדר החזירים: ויאמר להם
לכו והם יצאו והלכו בחזירים
והנה כל־העדר במהרות
ובחפזון הלכו אל־הים וימותו
33 במים: והרועים נסו ויבואו
אל־העיר ויגידו כל־אלה
הדברים ומהאנשים שהיו
34 בהם השדים: והנה כל־העיר
יצאה לקראת ישוע וכאשר
ראו

26 *Et dicit eis Jesus: Quid timi-*
di estis, modicæ fidei? Tunc sur-
gens, imperauit ventis, & mari,
& facta est tranquillitas magna.
27 *Porrò homines mirati sunt,*
dicentes: Qualis est hic, quia
venti, & mare obediunt ei?

28 *Et cùm venissent trans fre-*
tum in regionem Gerasenorum,
occurrerunt ei duo habentes dæ-
monia, de monumentis exeuntes,
sæui nimis, ita vt nemo posset
transire per viam illam.

29 *Et ecce clamauerunt, dicen-*
tes: Quid nobis, & tibi, Jesu fili
Dei? Venisti huc ante tempus
torquere nos?
30 *Erat autem non longè ab il-*
lis grex multorum porcorum pa-
scens. 31 *Dæmones autem ro-*
gabant eum, dicentes: Si eijcis
nos hinc, mitte nos in gregem
porcorum. 32 *Et ait illis: Ite.*
At illi exeuntes abierunt in por-
cos, & ecce impetu abijt totus
grex per præceps in mare: &
mortui sunt in aquis.

33 *Pastores autem fugerunt: &*
venientes in ciuitatem, nuntia-
uerunt omnia, & de eis, qui dæ-
monia habuerant.
34 *Et ecce tota ciuitas exijt*
obuiam JESV: & viso
eo,

eo rogabant, vt transiret à finibus eorum.

ראו אותו התחננו אליו
שיעבור מגבולם:

CAP. IX.

פ ט

1 *ET ascendens in nauiculam, transfretauit, & venit in ciuitatem suam.* 2 *Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Jesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* 3 *Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat.* 4 *Et cùm vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?* 5 *Quid est facilius dicere: Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: Surge, & ambula?* 6 *Vt autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.*

7 *Et surrexit, & abijt in domum suam.* 8 *Videntes autem turbæ, timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.*

9 *Et, cùm transiret inde Jesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me.*

ויעל בספינה וילך מעבר 1
לים ויבא לעירו: והנה הגישו 2
אליו איש נשול אברים שכב
במטה וכאשר ראה ישוע
אמונתם אמר לנשול אברים
בטח בן נסלחו לך חטאתיך:
והנה אמרו מהסופרים בלבם 3
זה מגדף: וכאשר ראה ישוע 4
מחשבותם אמר למה אתם
חושבים רעות בלבותיכם:
איזו היא יותר קלה לאמר 5
נסלחו לך חטאתיך או לאמר
קום ולך: ולמען תדעו כי יש 6
יכולת לבן האדם בארץ
לסלח חטאות אז אמר
לנשול אברים קום ושא
מטתך ולך אל ביתך: ויקם 7
וילך לביתו: וכאשר הכיתות 8
ראו יראו ויכבדו את
האלהים אשר נתן זאת
היכולת לבני אדם: וכאשר 9
הלך ישוע משם ראה איש
אחד היושב בבית המכס
ושמו מתי ויאמר לו לך אחרי

וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו׃ 10 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר
הוּא יָסֵב בְּבַיִת הִנֵּה מוֹכְסִים
רַבִּים וְהַחַטָּאִים בָּאוּ וַיָּסֹבּוּ עִם
11 יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו׃ וְהַפְּרוּשִׁים
כְּשֶׁרָאוּ אָמְרוּ לְתַלְמִידָיו
לָמָּה מְלַמֶּדְכֶם אוֹכֵל עִם
12 מוֹכְסִים וְחַטָּאִים׃ וְכַאֲשֶׁר
שָׁמַע יֵשׁוּעַ אָמַר אֵין צוֹרֵךְ
רוֹפֵא לַבְּרִיאִים כִּי אִם
13 לַחוֹלִים׃ וּכְשֶׁתֵּלְכוּ לִמְדוּ
מַה הוּא חֶסֶד חָפַצְתִּי וְלֹא זָבַח
כִּי לֹא בָאתִי לִקְרֹא לַצַּדִּיקִים
14 כִּי אִם לַחַטָּאִים׃ אָז נָגְשׁוּ
אֵלָיו תַּלְמִידֵי יוֹחָנָן וַיֹּאמְרוּ
מַדּוּעַ אָנוּ וְהַפְּרוּשִׁים צָמִים
הַרְבֵּה וְתַלְמִידֶיךָ אֵינָם צָמִים׃
15 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲיוּכְלוּ בְּנֵי
הַחֲתָן לִבְכּוֹת בְּעוֹד שֶׁיֵּשׁ
עִמָּהֶם הֶחָתָן אַךְ יָבֹאוּ יָמִים
שֶׁיִּנָּשֵׂא מֵהֶם הֶחָתָן וְאָז יָצוּמוּ׃
16 וְלֹא אִישׁ מִי שֶׁיִּתְפּוֹר חֲתִיכַת
בֶּגֶד עָב בְּשִׂמְלָה בְלוּאָה כִּי
נִשָּׂא מְלוֹאָה מֵהַשִּׂמְלָה
17 וְיַעֲשֶׂה בִּדְקָה רָעָה יוֹתֵר׃ וְאֵין
נוֹתְנִים יַיִן חָדָשׁ בְּנֹארוֹת בָּלִים
כִּי אָז יִבָּקְעוּ הַנֹּאדוֹת וְיִשָּׁפֵךְ
הַיַּיִן וְהַנֹּארוֹת יִשָּׁחֲתוּ כִּי אִם
נוֹתְנִים יַיִן חָדָשׁ בְּנֹארוֹת
חֲדָשִׁים

Et surgens secutus est eum.
10 Et factum est discumbente
eo in domo, ecce multi publicani,
& peccatores venientes discumbe-
bant cum Jesu, & discipulis eius.
11 Et videntes Pharisaei, dice-
bant discipulis eius: Quare cum
publicanis, & peccatoribus man-
ducat Magister vester. 12 At
Jesus audiens, ait: Non est opus
valentibus medicus, sed malè ha-
bentibus. 13 Euntes autem
discite quid est: Misericordiam
volo, & non sacrificium. Non
enim veni vocare iustos, sed pec-
catores. 14 Tunc accesserunt
ad eum discipuli Joannis, dicen-
tes: Quare nos, & Pharisaei ie-
iunamus frequenter: discipuli
autem tui non ieiunant?

15 Et ait illis Jesus: Numquid
possunt filij sponsi lugere, quam-
diu cum illis est sponsus? venient
autem dies cùm auferetur ab eis
sponsus: & tunc ieiunabunt.
16 Nemo autem immittit com-
missuram panni rudis in vesti-
mentum vetus: tollit enim ple-
nitudinem eius à vestimento, &
peior scissura fit.
17 Neque mittunt vinum
nouum in vtres veteres, alio-
quin rumpuntur vtres, & vi-
num effunditur, & vtres pere-
unt. Sed vinum nouum in vtres
nouos

nouos mittunt, & ambo conser-
uantur. 18 *Hæc illo loquente,*
ad eos, ecce Princeps vnus acces-
sit, & adorabat eum, dicens:
Domine, filia mea modo defuncta
est: sed veni, impone manum
tuam super eam, & viuet.
19 *Et surgens Jesus sequeba-*
tur eum, & discipuli eius.
20 *Et ecce mulier, quæ sangui-*
nis fluxum patiebatur duodecim
annis, accessit retro, & tetigit
fimbriam vestimenti eius.
21 *Dicebat enim intra se: Si*
tetigero tantùm vestimentum
eius: salua ero.
22 *At Jesus conuersus, & vi-*
dens eam, dixit: Confide filia,
fides tua te saluam fecit. Et salua
facta est mulier ex illa hora.
23 *Et cùm venisset Jesus in*
domum Principis, & vidisset ti-
bicines, & turbam tumultuan
tem, dicebat: 24 *Recedite, non*
est enim mortua puella, sed dor-
mit. Et deridebant eum.
25 *Et cùm eiecta esset turba,*
intrauit: & tenuit manum eius.
Et surrexit puella.
26 *Et exijt fama hæc in vni-*
uersam terram illam.
27 *Et transeunte inde Jesu, se-*
cuti sunt eum duo cæci, clamantes,
& dicentes: Miserere nostri, fili
Dauid. 28 *Cùm autem venisset*
domum, accesserunt ad eum cæci.
Et di-

החדשים ושניהם ישמרו ׃
וכאשר הוא דבר להם 18
הדברים האלה הנה קרב שר
אחד וישתחוה־לו לאמר ארון
בתי עתה מתה לכן בוא אתה
ושים ידך עליה ותחיה ׃ ויקם 19
ישוע וילך אחריו ותלמידיו ׃
והנה אשה אשר היתה חולה 20
בשפיכת דם זבה שתים עשרה
שנה נגשה לאחור ונגעה
בשפת בגדו ׃ כי־אמרה 21
בקרבה אם אגע בבגדו לבד
אושע ׃ וחזר פניו ישוע ויראה 22
ויאמר בטחי בת אמונתך
הושיעך ותושע האשה
מאותה שעה ׃ וכאשר בא 23
ישוע אל־בית השר וירא את
החלילים וחבורת ההומה
ויאמר ׃ סורו כי־לא מתה 24
הנערה כי ישנה היא והם לעגו
ממנו ׃ וכאשר גרשו הכתת 25
בא הוא ויחזק בידה ותקם
הנערה ׃ ותצא השמועה 26
הזאת בכל־הארץ ההיא ׃
ויעבר משם ישוע וילכו אח 27
אחריו שני עורים קראים
ואומרים חננו בן־דוד ׃ ובבא 28
לבית קרבו אליו העורים
ויאמר

וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הַתַאֲמִינוּ
שֶׁאוּכַל לַעֲשׂוֹת זֹאת לָכֶם
וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֵּן כְּאֶמֶת אֲדוֹנִי ׃
29 אָז נָגַע בְּעֵינֵיהֶם לֵאמֹר
כֶּאֱמוּנַתְכֶם יֵעָשֶׂה לָכֶם ׃
30 וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵיהֶם וַיַּשְׁטֵם
אוֹתָם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר רְאוּ שֶׁאִישׁ
31 לֹא־יֵדַע זֶה ׃ וְהֵם יָצְאוּ
וּפִרְסְמוּהוּ בְּכָל־הָאָרֶץ הַהִיא ׃
32 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ הֵם הִנֵּה הִגִּישׁוּ
אֵלָיו אָדָם אִלֵּם וּבַעַל שֵׁד ׃
33 וְכַאֲשֶׁר נִגְרַשׁ הַשֵּׁד דִּבֶּר הָאִלֵּם
וַיִּתְמְהוּ הַכִּיתוֹת לֵאמֹר לֹא
נִרְאָה כֵן בְּיִשְׂרָאֵל מֵעוֹלָם ׃
34 וּפְרוּשִׁים אָמְרוּ בְּשַׂר הַשֵּׁדִים
35 מְגָרֵשׁ הַשֵּׁדִים ׃ וַיְסֹבֵב יֵשׁוּעַ
בְּכָל־הֶעָרִים וְהַפְּרָזִים וַיְלַמֵּד
בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹתֵיהֶם וּמְבַשֵּׂר
בְּשׂוֹרַת הַמַּלְכוּת וַיְרַפֵּא כָל־
36 חוֹלִי וְכָל־מַכְאֹב ׃ וַיַּרְא יֵשׁוּעַ
אֶת־הַכִּיתוֹת וַיָּחֹן לָהֶם כִּי־
הֵם טְרוּחִים וְשׁוֹכְבִים כַּצֹּאן
37 אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוֹעֶה ׃ אָז אָמַר
לְתַלְמִידָיו יֵשׁ קָצִיר רָב וּפע
38 וּפֹעֲלִים מְעַטִּים ׃ וְעַל־כֵּן
הִתְחַנְּנוּ אֶל־אֲדוֹן הַקָּצִיר כְּדֵי־
שֶׁהוּא יִשְׁלַח פֹּעֲלִים לִקְצִירוֹ ׃

Et dicit eis Jesus: Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Vtique, Domine.

29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens: Secundùm fidem vestram fiat vobis. 30 Et aperti sunt oculi eorum: & comminatus est illis Jesus, dicens: Videte ne quis sciat. 31 Illi autem exeuntes, diffamauerunt eum in tota terra illa. 32 Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

33 Et eiecto dæmonio, locutus est mutus, & miratæ sunt turbæ, dicentes: Numquam apparuit sic in Israël.

34 Pharisæi autem dicebant: In principe dæmoniorum eijcit dæmones. 35 Et circuibat Iesus omnes ciuitates, & castella, docens in Synagogis eorum, & prædicans euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem. 36 Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant vexati, & iacentes sicut oues non habentes pastorem.

37 Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarij autem pauci. 38 Rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.

CAP. X.

1 *ET conuocatis duodecim*
discipulis suis, dedit illis
potestatem spirituum immundo-
rum, vt eijcerent eos, & cura-
rent omnem languorem, & om-
nem infirmitatem. 2 *Duode-*
cim autem Apostolorum nomina
sunt hæc. Primus, Simon, qui
dicitur Petrus, & Andreas fra-
ter eius, 3 *Jacobus Zebedæi, &*
Joannes frater eius, Philippus,
& Bartholomæus, Thomas, &
Matthæus publicanus, Jacobus
Alphæi, & Thaddæus, 4 *Si-*
mon Chananæus, & Judas Isca-
riotes, qui & tradidit eum.
5 *Hos duodecim misit Jesus:*
præcipiens eis, dicens: In viam
gentium ne abieritis, & in ciuita-
tes Samaritanorum ne intraueri-
tis: 6 *sed potius ite ad oues, quæ*
perierunt domus Israël.
7 *Euntes autem prædicate, di-*
centes: quia appropinquauit re-
gnum cælorum.
8 *Infirmos curate, mortuos*
suscitate, leprosos mundate, dæ-
mones eijcite: gratis accepistis,
gratis date. 9 *Nolite possidere*
aurum, neque argentum, neque
pecuniam in Zonis vestris: 10
non peram in via neque duas tu-
nicas, neque calceamenta, neque
virgam: dignus enim est opera-
rius cibo suo.

In

פ׳ י

ויקהל שנים עשר תלמידיו 1
ויתן להם ממשלה על—
הרוחות הטמאות לגרשן
ולרפא כל־מכאב וכל־חולי:
ושמות השנים עשר שלוחים 2
אלה הם הראשון שמעון
שנקרא כיפא ואנדריע אחיו:
ויעקב מזבדי ויוחנן אחיו 3
ופילפוס וברתלמי ותומסו
ומתי מכסן ויעקב מחלפי
ותדיאו: שמעון הקנאני 4
ויהודה אסכריוטה שמסרו:
ואלו השנים עשר שלח ישוע 5
ויצו אותם לאמר בדרך הגוים
אל—תלכו ואל—ערי
השמרונים לא־תבאו: אלא 6
לכו אל־הצאן האובדות בבית
ישראל: ובלכתכם תקראו 7
לאמר כי־קרבה מלכות
שמים: רפאו החולים החיו 8
המתים טהרו המצרעים גרשו
השדים חינם לקחתם וחינם
תתנו: אל־תאבו לאחז זהב 9
וכסף ומעות בחגורותיכם:
ולא־אמתחת בדרך ולא־שתי 10
כתנות ולא—מנעלים ולא־
מטה כי־הפועל ראוי לאכלו:

ובאיזו

11 וּבְאֵיזוֹ עִיר אוֹ טִירָה שֶׁתָּבוֹאוּ
שַׁאֲלוּ מִי־הוּא הַכָּרִי בָאוּ בָהּ
וְשָׁם תֵּשְׁבוּ עַד־שֶׁתֵּצְאוּ ׃
12 וְכַאֲשֶׁר תִּכָּנְסוּ לַבַּיִת שַׁאֲלוּ
בִשְׁלוֹמָהּ לֵאמֹר שָׁלוֹם לְזֹאת
13 הַבַּיִת ׃ וְאִם תִּהְיֶה הַבַּיִת הַהִיא
רְאוּיָה יָבֹא לָהּ שְׁלוֹמְכֶם וְאִם
אֵינָהּ רְאוּיָה שְׁלוֹמְכֶם יָשׁוּב
14 לָכֶם ׃ וְכָל־אִישׁ שֶׁלֹּא יְקַבֵּל
אֶתְכֶם וְלֹא יִשְׁמַע אֶל־
דִּבְרֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם חוּץ
מֵהַבַּיִת אוֹ מִן הָעִיר הִתְנַעֲרוּ
15 אָבָק מֵרַגְלֵיכֶם ׃ אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם יוֹתֵר קַל יִהְיֶה
לְאֶרֶץ סְדֹם וַעֲמֹרָה בְּיוֹם הַדִּין
16 מִן הָאָרֶץ הַהִיא ׃ הִנְנִי שׁוֹלֵחַ
לָכֶם כַּצֹּאן בְּתוֹךְ הַזְּאֵבִים וְעַל־
כֵּן תִּהְיוּ עֲרוּמִים כַּנְּחָשִׁים
17 וּתְמִימִים כַּיּוֹנִים ׃ וְתִשָּׁמְרוּ
מִן הָאֲנָשִׁים כִּי־יִמְסְרוּ אֶתְכֶם
בַּעֲרוֹתֵיהֶם וּבִכְנֵסִיּוֹתֵיהֶם
18 יְיַסְּרוּ אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים ׃ וְאֶל־
פַּחוֹתִים וְלַמְּלָכִים יוֹלִיכוּ
אֶתְכֶם לְמַעֲנִי לְעֵדוּת לָהֶם
19 וְלַגּוֹיִם ׃ וּכְשֶׁיִּמְסְרוּ אֶתְכֶם
אַל־תֹּאבוּ לַחֲשׁוֹב אֵיךְ וּמָה
תְּדַבְּרוּ כִּי־יִנָּתֵן לָכֶם בַּשָּׁעָה
20 הַהִיא מַה שֶּׁתְּדַבְּרוּ ׃ כִּי אֵין
אַתֶּם

11 *In quamcunque autem ci-*
uitatem, aut castellum intraueri-
tis interrogate, quis in ea dignus
sit: & ibi manete donec exeatis.
12 *Intrantes autem in domum,*
salutate eam, dicentes: Pax huic
domui. 13 *Et si quidem fuerit*
domus illa digna, veniet pax ve-
stra super eam: si autem non
fuerit digna, pax vestra reuerte-
tur ad vos. 14 *Et quicumque*
non receperit vos, neque audierit
sermones vestros: exeuntes foras
de domo, vel ciuitate, excutite
puluerem de pedibus vestris.

15 *Amen dico vobis: Tole-*
rabilius erit terræ Sodomorum,
& Gomorrhæorum in die iudicij,
quàm illi ciuitati. 16 *Ecce ego*
mitto vos sicut oues in medio lu-
porum. Estote ergo prudentes si-
cut serpentes, & simplices sicut
columbæ.

17 *Cauete autem ab homini-*
bus. Tradent enim vos in conci-
lijs, & in Synagogis suis flagella-
bunt vos: 18 *& ad Præsides,*
& ad Reges ducemini propter me
in testimonium illis, & genti-
bus.

19 *Cùm autem tradent vos,*
nolite cogitare quomodo, aut
quid loquamini: dabitur enim
vobis in illa hora, quid lo-
quamini. 20 *non enim*
vos

vos estis qui loquimini, sed Spiri-
tus Patris vestri, qui loquitur in
vobis. 21 *Tradet autem frater*
fratrem in mortem, & pater fi-
lium: & insurgent filij in paren-
tes, & morte eos afficient: 22 *&*
eritis in odio omnibus propter no-
men meum: qui autem perseue-
rauerit vsque in finem, hic saluus
erit. 23 *Cùm autem persequen-*
tur vos in ciuitate ista, fugite in
aliam. Amen dico vobis, non
consummabitis ciuitates Israël,
donec veniat Filius hominis.

24 *Non est discipulus super*
magistrum, nec seruus super do-
minum suum. 25 *Sufficit disci-*
pulo, vt sit sicut magister eius: &
seruo, sicut dominus eius. Si Pa-
trem familias BeelZebub vocaue-
runt: quantò magis domesticos
eius? 26 *Ne ergo timueritis eos:*
Nihil enim est opertum, quod
non reuelabitur: & occultum,
quod non scietur. 27 *Quod dico*
vobis in tenebris, dicite in lumi-
ne: & quod in aure auditis, præ-
dicate super tecta.

28 *Et nolite timere eos, qui oc-*
cidunt corpus, animam autem
non possunt occidere: sed potiùs
timete eum, qui potest & ani-
mam, & corpus perdere in ge-
hennam. 29 *Nonne duo pas-*
seres asse væneunt: & vnus

אַתֶּם הַדּוֹבְרִים כִּי־אִם הוּא
21 אֲבִיכֶם הַדּוֹבֵר בָּכֶם ׃ וְיִמְסֹר
אַח אֶת־אַח לַמָּוֶת וְאָב אֶת־
בֵּן וְיָקוּמוּ בָנִים נֶגֶד אֲבוֹתָם
22 וִימִיתוּם ׃ וְתִשָּׂנְאוּ מֵהַכֹּל
בַּעֲבוּר שְׁמִי וּמִי שֶׁיַּעֲמֹד עַד־
23 הַסּוֹף הוּא יִוָּשֵׁעַ ׃ וּכְשֶׁיִּרְדְּפוּ
אֶתְכֶם בְּעִיר הַזֹּאת תָּנוּסוּ
לָאַחֶרֶת אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
לֹא־תְכַלּוּ אֶת־עָרֵי יִשְׂרָאֵל
24 עַד־שֶׁיָּבֹא בֶּן אָדָם ׃ לֹא־יֵשׁ
תַּלְמִיד עַל־רַבּוֹ וְלֹא עֶבֶד עַל־
25 אֲדוֹנוֹ ׃ דַּי לַתַּלְמִיד לִהְיוֹת
כְּרַבּוֹ וְלָעֶבֶד כַּאֲדוֹנוֹ אִם
קָרְאוּ לְבַעַל הַבַּיִת בַּעַל־זְבוּב
כָּל־שֶׁכֵּן שֶׁיִּקְרְאוּ לְאַנְשֵׁי
26 בֵיתוֹ ׃ וְלָכֵן אַל־תִּירְאוּ מֵהֶם
כִּי לֹא־יֵשׁ דָּבָר מְכֻסֶּה שֶׁלֹּא
27 יִגָּלֶה וְנִסְתָּר שֶׁלֹּא יִוָּדֵעַ ׃ מָה
שֶׁאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם בַּחוֹשֶׁךְ
אִמְרוּ אוֹתוֹ בָּאוֹר וּמַה
שֶׁתַּאֲזִינוּ כִּרְזוּ עַל־הַגַּגּוֹת ׃
28 וְלֹא־תִירְאוּ מֵאוֹתָם שֶׁיַּהַרְגוּ
אֶת־הַגּוּף וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ לֹא
יָכְלוּ לַהֲרוֹג כִּי־אִם תִּירְאוּ לְמִי
שֶׁיּוּכַל עַל־הַנֶּפֶשׁ וְעַל־הַגּוּף
29 לְאַבְּדָם בַּגֵּיהִנֹּם ׃ הֲלֹא שְׁנֵי
צִפּוֹרִים נִמְכָּרִים בְּאִיסָּר וְאֶחָד

מֵהֶם לֹא יִפּוֹל לָאָרֶץ בְּלִי
10 אֲבִיכֶם ׃ וְשַׂעֲרוֹת רָאשֵׁיכֶם
31 כֻּלָּן נִסְפָּרוּ ׃ עַל־כֵּן לֹא תִירְאוּ
כִּי־אַתֶּם יוֹתֵר טוֹבִים מִצִּפּוֹרִים
32 רַבִּים ׃ אִם כֵּן כָּל־מִי שֶׁיּוֹדֶה
אוֹתִי לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים גַּם אֲנִי
אוֹדֶה אוֹתוֹ לִפְנֵי אָבִי
33 שֶׁבַּשָּׁמַיִם ׃ וּמִי שֶׁיְּכַחֵשׁ אוֹתִי
לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים גַּם אֲנִי אֲכַחֵשׁ
אוֹתוֹ לִפְנֵי אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם ׃
34 אַל־תַּחְשׁוֹבוּ שֶׁבָּאתִי לְשַׁלֵּחַ
שָׁלוֹם עַל־הָאָרֶץ לֹא בָאתִי
לְשַׁלּוֹחַ שָׁלוֹם כִּי־אִם חֶרֶב ׃
35 כִּי בָאתִי לְהַבְדִּיל אִישׁ נֶגֶד
אָבִיו וְהַבַּת נֶגֶד אִמָּהּ וְכַלָּה נֶגֶד
36 חֲמוֹתָהּ ׃ וְאוֹיְבֵי אִישׁ אַנְשֵׁי
37 בֵיתוֹ ׃ מִי שֶׁאֹהֵב אָב אוֹ אֵם
יוֹתֵר מִמֶּנִּי אֵינֶנּוּ רָאוּי לִי וּמִי
שֶׁאֹהֵב בֵּן אוֹ בַת יוֹתֵר מִמֶּנִּי
38 אֵינֶנּוּ רָאוּי לִי ׃ וּמִי שֶׁאֵינוֹ לוֹקֵחַ
תְּלִיָּיתוֹ וּבָא אַחֲרַי אֵינֶנּוּ רָאוּי
39 לִי ׃ מִי שֶׁיִּמְצָא אֶת־נַפְשׁוֹ
יְאַבֵּד אוֹתָהּ וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד נַפְשׁוֹ
40 לְמַעֲנִי יִמְצָאֶהָ ׃ מִי שֶׁיְּקַבֵּל
אֶתְכֶם הוּא מְקַבֵּל אוֹתִי
וַאֲשֶׁר מְקַבֵּל אוֹתִי הוּא מְקַבֵּל
41 אוֹתוֹ שֶׁשְּׁלָחַנִי אוֹתִי ׃ מִי־
שֶׁמְּקַבֵּל הַנָּבִיא בְּשֵׁם הַנָּבִיא
הוּא

ex illis non cadet super terram sine Patre vestro. 30 Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. 31 Nolite ergo timere: multis passeribus meliores estis vos. 32 Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est: 33 qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est.

34 Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram: non veni pacem mittere, sed gladium. 35 veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus socrum suam: 36 & inimici hominis, domestici eius. 37 Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non est me dignus: & qui amat filium, aut filiam super me, non est me dignus.

38 Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. 39 Qui inuenit animam suam, perdet illam: & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.

40 Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me misit. 41 Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ,

merce-

mercedem Prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.

42 Et quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli: amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

CAP. XI.

1 *ET factum est, cùm consummasset Iesus, præcipiens duodecim discipulis suis, transijt inde vt doceret, & prædicaret in ciuitatibus eorum.*

2 Ioannes autem cùm audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, 3 ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? 4 Et respondens Iesus ait illis: Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis, & vidistis. 5 Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur: 6 & beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.

7 Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?

הוא יקבל שכר הנביא ומי
שמקבל הצדיק בשם הצדיק
הוא מקבל שכר הצדיק:
42 וכל-מי-שישקה לאחד מאלה
הקטנים כוס אחד מים קרים
לבד בשם התלמיד אמן אני
אומר לכם שלא יאבד שכרו:

פ׳ יא׳

1 ויהי כאשר כלה ישוע מצוה
לשנים עשר תלמידיו עבר
משם ללמד ולקרא בעריהם:
2 ויוחנן כשמוע בבית הכלא
את-מעשים המשיח שלח
3 שני תלמידיו: ואמר לו האתה
הוא אשר עתיד לבוא או ניחל
4 לאחר: ויען ישוע ויאמר להם
לכו והגידו ליוחנן מה-
5 ששמעתם וראיתם: עורים
ראים ופסחים הלכים
ומצורעים נטהרים וחרשים
שומעים ומתים קמים וענוים
6 מבושרים: ואשרי מי שלא-
7 יכשל-בי: וכאשר הלכו הם
החל ישוע לאמר לביתות
על-יוחנן מה יצאתם אל-
המדבר לראות קנה נדף
מרוח:

8 מֵרוּחַ ׃ וּמָה יְצָאתֶם לִרְאוֹת
הַאִם אָדָם לָבוּשׁ בַּחֲלַקְלַקּוֹת
הִנֵּה הַלְּבוּשִׁים בַּחֲלַקְלַקּוֹת
9 הֵם בְּבָתֵּי הַמְּלָכִים ׃ אַךְ מָה
יְצָאתֶם לִרְאוֹת נָבִיא עוֹד אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם הוּא יוֹתֵר מִנָּבִיא ׃
10 כִּי־זֶה הוּא אֲשֶׁר נִכְתַּב הִנְנִי
שֹׁלֵחַ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וּפִנָּה ‡
11 דַּרְכְּךָ לְפָנֶיךָ ׃ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם לֹא־קָם מִכָּל־יַלְדֵי
הַנָּשִׁים מִי שֶׁהוּא יוֹתֵר גָּדוֹל
מִיּוֹחָנָן הַטּוֹבֵל וּמִי שֶׁהוּא קָטֹן
יוֹתֵר בְּמַלְכוּת שָׁמַיִם הוּא
12 גָּדוֹל מִמֶּנּוּ ׃ וּמִימֵי יוֹחָנָן
הַטּוֹבֵל עַד־עַתָּה מַלְכוּת
שָׁמַיִם סוֹבֶלֶת אוֹנֶס וְחוֹמְסִים
13 גּוֹזְלִים אוֹתָהּ ׃ כִּי־כָל־
הַנְּבִיאִים וְהַתּוֹרָה עַד־יוֹחָנָן
14 נִבָּאוּ ׃ וְאִם אַתֶּם רוֹצִים לְקַבֵּל
15 הוּא אֵלִיָּהוּ שֶׁעָתִיד לָבוֹא ׃ מִי
שֶׁיֶּשׁ־לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע ׃
16 וּלְמִי דוֹמֶה הַדּוֹר הַזֶּה דּוֹמֶה
לַנְּעָרִים שֶׁיּוֹשְׁבִים בַּשּׁוּק אֲשֶׁר
17 קוֹרְאִים לַחֲבֵרֵיהֶם ׃ וְאוֹמְרִים
זִמַּרְנוּ לָכֶם וְלֹא־רְקַדְתֶּם
18 קִנַּנּוּ וְלֹא־בְכִיתֶם ׃ כִּי בָא
יוֹחָנָן וְאֵינוֹ אוֹכֵל וְאֵינוֹ שׁוֹתֶה
19 וְאוֹמְרִים שֵׁד יֶשׁ־לוֹ ׃ בָּא בֶן
הָאָדָם

כ׳ א׳
מלאכי ג׳
‡ דֶּרֶךְ לְפָנָי

tam? 8 Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. 9 Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm Prophetam.

10 Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

11 Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Joanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo.

12 A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. 13 Omnes enim Prophetæ, & lex usque ad Joannem prophetauerunt: 14 & si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est. 15 Qui habet aures audiendi, audiat.

16 Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes coæqualibus 17 dicunt: Cecinimus vobis, & non saltastis: lamentauimus, & non planxistis. 18 Venit enim Joannes, neque manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. 19 Venit Filius

homi-

hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus. 20 Et iustificata est sapientia à filijs suis. 21 Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam. 22 Væ tibi CoroZain, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent. 23 Verumtamen dico vobis: Tyro, & Sidoni remissius erit in die Iudicij, quàm vobis. 24 Et tu Capharnaum, numquid vsque in cælum exaltaberis? vsque in infernum descendes. quia, si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsque in hanc diem.

25 Verumtamen dico vobis quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicij, quàm tibi. 26 In illo tempore respondens Iesus dixit: Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

27 Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te.

28 Omnia mibi tradita sunt à Patre meo. Et nemo nouit Filium, nisi Pater: neque Patrem

האדם אוכל ושותה ואומרים
הנה הוא זולל וסובא ורעה
20 למוכסנים וחטאים ׃ ונצדקה
21 החכמה מאת־בניהם ׃ אז
החל לחרף הערים שבהן
נעשו הרבה פלאותיו כי־לא־
22 עשו תשובה ׃ אוי לך כורזין
אוי לך בית־צידה כי אם־בצור
ובצידון נעשו הפלאות שנעשו
בכן כבר בשק ואפר עשו
23 תשובה ׃ אך אני אומר לכן
כי־לצור ולצידון יהיה נקל
24 ביום הדין ממכן ׃ ואת כפר
נחום הלא־עד־השמים
תרומי עד־שאול תרדי כי
אם־בסדום נעשו הפלאות
שנעשו בך אולי תעמדו עד־
25 היום הזה ׃ לכן אני אומר
לכם כי נקל יהיה לארץ סדום
26 ביום הדין ממך ׃ בעת ההיא
ענה ישוע ואמר אני אודך אב
אדון השמים והארץ כי
הסתרת אלה מהחכמים
ונבונים וגלית אותם
27 לצעירים ׃ כן אב כי כך רצוי
28 לפניך ׃ כל־דבר נתן לי מאבי
ולא יש־מי־שידע הבן כי־אם
האב וגם לא־יש־מי־שידע

האב כי־אם הבן ולמי
29 שירצה הבן לגלותו : באו
אלי כל־העמלים ונסבלים
30 והנירחותי לכם : שאו עולי
עליכם ולמדו ממני כי אני ענו
ושפל לב ותמצאו מרגוע
31 לנפשותיכם : כי עולי נעים
ומשאי קל :

quis nouit, nisi Filius, & cui vo-
luerit Filius reuelare. 29 *Ve-*
nite ad me omnes, qui laboratis, &
onerati estis, & ego reficiam vos.
30 *Tollite iugum meum super*
vos, & discite à me, quia mitis
sum, & humilis corde: & inue-
nietis requiem animabus vestris.
31 *Iugum enim meum suaue*
est, & onus meum leue.

פ׳ יב׳

1 בעת ההיא הלך ישוע על־
הזרע בשבת ותלמידיו כ
בהיותם רעבים החלו לקטף
2 בשבלים ולאכל : והפרושים
בראותם אמרו לו הנה
תלמידיך עושים מה־שאינו
3 ראוי לעשות בשבתות : והוא
אמר להם הלא קראתם מה־
שעשה דוד כאשר היה רעב
4 הוא ואשר היו עמו : איך בא
בבית האלהים ואכל מלחמי
הפנים שלא־היה מותר לו
לאכלם ולאשר עמו כי־אם
5 לכהנים לבדם : או הלא
קראתם בתורה כי־הכהנים
בשבתות היו מחללים השבת
6 בהיכל ואינם נאשמים : ואני
אומר לכם שיותר גדול
מהיכל

CAP. XII.

1 *IN illo tempore abijt Iesus*
per sata Sabbato: discipuli
autem eius esurientes cœperunt
vellere spicas, & manducare.
2 *Pharisæi autem videntes, di-*
xerunt ei: Ecce discipuli tui fa-
ciunt quod non licet facere Sab-
batis.
3 *At ille dixit eis: Non legi-*
stis quid fecerit Dauid, quando
esurijt, & qui cum eo erant?
4 *quomodo intrauit in domum*
Dei, & panes propositionis co-
medit, quos non licebat ei edere,
neque his, qui cum eo erant, nisi
solis Sacerdotibus.
5 *Aut non legistis in lege, quia*
Sabbatis Sacerdotes in templo Sab-
batum violant, & sine crimine
sunt?
6 *Dico autem vobis, quia templo*
maior

maior est hìc. 7 Si autem scire-
tis quid est :· Misericordiam vo-
lo , & non sacrificium : num-
quam condemnassetis innocentes :
8 Dominus enim est Filius ho-
minis etiam Sabbati. 9 Et cùm
inde transisset , venit in Synago-
gam eorum. 10 Et ecce homo
manum habens aridam , & inter-
rogabant eum , dicentes : Si licet
Sabbatis curare ?· vt accusarent
eum. 11 Ipse autem dixit illis :
Quis erit ex vobis homo, qui habeat
ouem vnam , & si ceciderit hæc
Sabbatis in foueam , nonne tene-
bit , & leuabit eam ? 12 Quanto
magis melior est homo oue ? Itaq;
licet Sabbatis benefacere. 13
Tunc ait homini : Extende manũ
tuam. Et extendit, & restituta est
sanitati sicut altera. 14 Exeun-
tes autem Pharisæi , consilium fa-
ciebant aduersus eũ, quomodo per-
derent eum 15 Iesus autem sciens
recessit inde : & secuti sunt eum
multi , & curauit eos omnes : 16
& præcepit eis , ne manifestũ eum
facerent 17 Vt adimpleretur ,
quod dictũ est per Isaiã Prophetã,
dicentem : 18 Ecce puer meus ,
quem elegi . dilectus meus , in quo
bene complacuit animæ meæ. Po-
nam spiritum meum super eum ,
& iudicium Gentibus nuntiabit.
19 Non contendet , neque
clamabit , neque audiet aliquis

in

מֵהֵיכָל הוּא פֹּה ׃ וְאִם תֵּדְעוּ 7
מָה הוּא חֶסֶד חָפַצְתִּי וְלֹא זָבַח
מֵעוֹלָם לֹא חִיַּבְתֶּם אֶת־
הַנְּקִיִּים ׃ כִּי בֶן־הָאָדָם גַּם 8
הוּא אֲדוֹן הַשַּׁבָּת ׃ וּכְשֶׁעָבַר 9
מִשָּׁם בָּא בִּכְנֵסִיּוֹתָם ׃ וְהִנֵּה 10
אָדָם שֶׁהָיְתָה לוֹ יָד יְבֵשָׁה וְהָיוּ
שׁוֹאֲלִים לוֹ לֵאמֹר אִם־מוּתָּר
לְרַפֵּא בְּשַׁבָּתוֹת כְּדֵי לָה
לְהַלְשִׁינוֹ ׃ וְהוּא אָמַר לָהֶם 11
מִי אָדָם יִהְיֶה מִכֶּם שֶׁיֶּשׁ־לוֹ
צֹאן וְאִם תִּפּוֹל לַפַּחַת
בְּשַׁבָּתוֹת הֲלֹא יַחֲזִיקֶנָּה
וְיַעֲלֶהָ ׃ וְכָל שֶׁכֵּן הָאָדָם הוּא 12
יוֹתֵר טוֹב מֵהַצֹּאן לָכֵן מוּתָּר
לְהֵטִיב בְּשַׁבָּתוֹת ׃ אָז אָמַר 13
לָאָדָם נְטֵה יָדְךָ וַיֵּט וַתָּשָׁב
מְרֻפָּה כַּחֲבֶרְתָּהּ ׃ וְהַפְּרוּשִׁים 14
בְּצֵאתָם הָיוּ עוֹשִׂים עֵצָה עָלָיו
אֵיךְ יְאַבְּדוּהוּ ׃ וְיֵשׁוּעַ יָדַע וַיָּסַר 15
מִשָּׁם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו רַבִּים וַיִּרְפָּא
לְכֻלָּם ׃ וַיְצַו לָהֶם שֶׁלֹּא יְגַלּוּהוּ ׃ 16
כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר עַל־ 17
יַד הַנָּבִיא יְשַׁעְיָה הָאוֹמֵר ׃
הֵן עַבְדִּי † אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי יְדִידִי 18
בּוֹ רָצְתָה נַפְשִׁי אֶתֵּן רוּחִי עָלָיו
וּמִשְׁפָּט לַגּוֹיִם " יְבַשֵּׂר ׃ לֹא־ 19
יִשָּׂא וְלֹא־יִצְעַק וְלֹא־יַשְׁמִיעַ

בחוץ

נ״א
ישעיה מב״
† אֶתְמָךְ־בּוֹ
בְּחִירִי
נ׳ א׳
" יוציא

20 בחוץ קולו ׃ קנה רצוץ לא־
ישבור ופשתה כהה לא־
יכבנה † עד־יוציא לנצח
21 משפט ׃ ובשמו גוים ייחלו ׃
22 אז הקרב אליו מי שהיה לו
שד עור ואלם וירפא אותו
23 באופן שידבר ויראה ׃ ויתמהו
כל־הכיתות ויאמרו הלא זה
24 בן־דוד הוא ׃ והפרושים
השומעים אמרו זה לא־הוציא
השדים כי־אם בבעל־זבוב
25 שר השדים ׃ וישוע יודע
מחשבותם אמר להם כל־
מלכות שנחלקה נגד עצמה
תשמם וכל־עיר או בית
הנחלקה נגד עצמה לא־
26 תעמד ׃ ואם השטן גרש השטן
הוא נחלק נגד עצמו אם כן
27 איך תעמוד מלכותו ׃ ואם
אני כבעל־זבוב מגרש השדים
בניכם במה הם גרשים על־כן
28 הם יהיו שפטיכם ׃ ואם אני
ברוח אלהים מגרש השדים
אם כן באה אליכם מלכות
29 אלהים ׃ או איך יוכל איש
לבוא בבית הגבור ולגזול את־
כליו אם לא יאסר הגבור
30 קודם ואז יגזול ביתו ׃ מי
שאינו

נ' א'
† לאמת
יוציא משפט
ובתורתו
איים

20 *in plateis vocem eius: 20 arun-*
dinem quassatam non confrin-
get, & linum fumigans non ex-
tinguet, donec eijciat ad victo-
21 *riam iudicium: 21 & in nomi-*
22 *ne eius Gentes sperabunt.*
22 Tunc oblatus est ei dæmo-
nium habens, cæcus, & mutus,
23 *et curauit eum ita vt loqueretur,*
& videret. 23 Et stupebant
24 *omnes turbæ, & dicebant. Num-*
quid hic est Filius Dauid? 24
Pharisæi autem audientes, dixe-
runt: Hic non eijcit dæmones ni-
25 *si in Beelzebub principe dæmonio-*
rum. 25 Jesus autem sciens co-
gitationes eorum, dixit eis: Om-
ne regnum diuisum contra se, de-
solabitur: & omnis ciuitas, vel
domus diuisa contra se, non sta-
bit. 26 Et si Satanas Satanam
26 *eijcit, aduersus se diuisus est: quo-*
modo ergo stabit regnum eius?
27 *27 Et si ego in Beelzebub eijcio*
dæmones, filij vestri in quo eij-
ciunt? Ideo ipsi iudices vestri
erunt.
28 *28 Si autem ego in Spiritu Dei*
eijcio dæmones, igitur peruenit in
vos regnum Dei.
29 *29 aut quomodo potest quisquam*
intrare in domum fortis, & vasa
eius diripere, nisi priùs alligaue-
rit fortem? & tunc domum
30 *illius diripiet. 30 Qui non*
est me-

est mecum, contra me est: & qui
non congregat mecum, spargit.
31 *Ideò dico vobis: Omne pecca-*
tum, & blasphemia remittetur
hominibus, Spiritus autem bla-
sphemia non remittetur. 32 *Et*
quicumque dixerit verbum con-
tra Filium hominis, remittetur
ei: qui autem dixerit contra Spi-
ritum sanctum, non remittetur
ei neque in hoc sæculo, neque in
futuro. 33 *Aut facite arborem*
bonam, & fructum eius bonum:
aut facite arborem malam, & fru-
ctum eius malum: siquidem ex
fructu arbor agnoscitur. 34 *Pro-*
genies viperarum, quomodo pote-
stis bona loqui, cùm sitis mali?
ex abundantia enim cordis os lo-
quitur. 35 *Bonus homo de bono*
thesauro profert bona: & malus
homo de malo thesauro profert ma-
la. 36 *Dico autem vobis, quoniã*
omne verbum otiosum, quod locuti
fuerint homines, reddent ratio-
nem de eo in die iudicij. 37 *Ex*
verbis enim tuis iustificaberis, &
ex verbis tuis condemnaberis.
38 *tunc responderunt ei quidam*
de Scribis, & Pharisæis dicentes:
Magister, volumus à te signum
videre. 39 *Qui respondens, ait*
illis. Generatio mala & adultera
signum quærit: & signum non
dabitur ei, nisi signum Ionæ Pro-
phetæ. 40 *Sicut enim fuit Ionas*

שֶׁאֵינוֹ עִמִּי הוּא נֶגְדִּי וּמִי־שֶׁלֹּא
31 יֶאֱסוֹף עִמִּי הוּא פוֹזֵר׃ עַל־כֵּן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כָּל־חַטָּאת
וּגְדוּפָה תִּסָּלַח לָאֲנָשִׁים וְגִדּוּף
32 הָרוּחַ לֹא־יִסָּלֵחַ׃ וְכֹל שֶׁיֹּאמַר
דָּבָר נֶגֶד בֶּן־הָאָדָם יִסָּלַח לוֹ
וּמִי שֶׁיֹּאמַר נֶגֶד רוּחַ הַקָּדוֹשׁ
לֹא־יִסָּלַח לוֹ לֹא־בָעוֹלָם הַזֶּה
33 וְלֹא־בָעוֹלָם הַבָּא׃ אוֹ עֲשׂוּ
עֵץ טוֹב וּפִרְיוֹ טוֹב אוֹ עֲשׂוּ עֵץ
רַע וּפִרְיוֹ רָע כִּי מֵהַפְּרִי יִוָּדַע
34 עֵץ׃ יַלְדֵי הָאֶפְעִים אֵיךְ תּוּכְלוּ
לְדַבֵּר טוֹבוֹת בִּהְיוֹתְכֶם רָעִים
כִּי־מִשֶּׁפַע הַלֵּב דּוֹבֵר הַפֶּה׃
35 אָדָם טוֹב מוֹצִיא טוֹבוֹת
מֵאוֹצָר טוֹב וְאָדָם רַע מוֹצִיא
36 רָעוֹת מֵאוֹצָר רָע׃ וַאֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי עַל־כָּל־דָּבָר בָּטֵל
שֶׁיְּדַבְּרוּ הָאֲנָשִׁים יָשִׁיבוּ עָלָיו
37 טַעַם כְּיוֹם הַדִּין׃ כִּי־עַל־דְּבָרֶיךָ
תִּצְטַדֵּק וְעַל־דְּבָרֶיךָ תִּתְחַיֵּב׃
38 אָז עָנוּ לוֹ מִן הַסּוֹפְרִים וּמִן
הַפְּרוּשִׁים לֵאמֹר רַב רְצוֹנֵנוּ
39 לִרְאוֹת מִמְּךָ אוֹת׃ וְהוּא
בַּעֲנוֹת אָמַר לָהֶם דּוֹר רַע
וְנוֹאֵף מְבַקֵּשׁ אוֹת וְאוֹת לֹא־
יִנָּתֵן לוֹ כִּי־אִם אוֹת יוֹנָה
40 הַנָּבִיא׃ כִּי כַּאֲשֶׁר הָיָה יוֹנָה
בְּבֶטֶן

בְּבֶטֶן הַדָּגָה שְׁלֹשָׁה יָמִים
וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת כֵּן יִהְיֶה בֶּן־
הָאָדָם בְּלֵב הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה
41 יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת ׃ אַנְשֵׁי
נִינְוֵה יָקוּמוּ בַּמִּשְׁפָּט עִם דּוֹר
הַזֶּה וְיַרְשִׁיעוּ אוֹתוֹ כִּי עָשׂוּ
תְשׁוּבָה לִקְרִיאַת יוֹנָה וְהִנֵּה
42 יוֹתֵר מִיּוֹנָה פֹּה ׃ מַלְכַּת דָּרוֹם
תָּקוּם בַּמִּשְׁפָּט עִם זֶה הַדּוֹר
וְתַרְשִׁיעֶנּוּ כִּי בָאָה מִקְצוֹת
הָאָרֶץ לִשְׁמוֹעַ חָכְמַת שְׁלֹמֹה
וְהִנֵּה יוֹתֵר מִשְּׁלֹמֹה פֹּה ׃
43 וּכְשֶׁתֵּצֵא רוּחַ הַטֻּמְאָה מֵאָדָם
הִיא הֹלֶכֶת עַל־ מְקוֹמוֹת
הַיְּבֵשׁוֹת מְבַקֶּשֶׁת מָנוֹחַ וְלֹא
44 מְצָאָהּ ׃ אָז אֹמֶרֶת אָשׁוּב אֶל־
בֵּיתִי שֶׁיָּצָאתִי מִשָּׁם וּבְבוֹאָהּ
מְצָאָהּ אוֹתָהּ רֵקָה מְכֻבֶּדֶת
45 וּמְהוּדֶּרֶת ׃ אָז הוֹלֶכֶת וְלֹקַחַת
שֶׁבַע רוּחוֹת אֲחֵרוֹת עִמָּהּ יוֹתֵר
רָעוֹת מִמֶּנָּה וּבְבוֹאָן תִּשְׁכֹּנָּה
שָׁם וְתִהְיֶנָה אַחֲרוֹנוֹת הָאָדָם
הַהוּא יוֹתֵר רָעוֹת מֵהַר
מֵהָרִאשׁוֹנוֹת כֵּן יִהְיֶה גַּם לַדּוֹר
46 הַזֶּה רַע מְאֹד ׃ וּבְעוֹדוֹ מְדַבֵּר
עִם הַכִּתּוֹת הִנֵּה אִמּוֹ וְאֶחָיו
הָיוּ עוֹמְדִים בַּחוּץ וַיְבַקְשׁוּ
47 לְדַבֵּר אֵלָיו ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ אֶחָד

in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: sic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus. 41 *Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus quàm Ionas hic.*
42 *Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis. & ecce plus quàm Salomon hic.*

43 *Cùm autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit.*
44 *Tunc dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam.*
45 *Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic pessimæ.*

46 *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius, & fratres stabant foris, quærentes loqui ei.*
47 *Dixit ei autem quidam:*

Ecce mater tua, & fratres tui fo-
ris stant quærentes te. 48 *At*
ipse respondens dicenti sibi, ait:
Quæ est mater mea, & qui sunt
fratres mei? 49 *Et extendens*
manum in discipulos suos, dixit:
Ecce mater mea, & fratres mei.
50 *Quicumque enim fecerit vo-*
luntatem Patris mei qui in cælis
est: ipse meus frater, & soror, &
mater est.

הִנֵּה אִמְּךָ וְאַחֶיךָ עוֹמְדִים
48 בַּחוּץ וּמְבַקְשִׁים אוֹתָךְ׃ וְהוּא
בַּעֲנוֹת לְאוֹמֵר לוֹ אָמַר אֵי־
זוֹ הִיא אִמִּי וּמִי הֵם אַחָיו׃
49 וּבִנְטוֹת יָד עַל־תַּלְמִידָיו אָמַר
50 הִנֵּה אִמִּי וְאַחָי׃ כִּי כָל־אִישׁ
שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹן אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם
הוּא אָחִי וְאָחוֹת וְאֵם׃

CAP. XIII.

1 *IN illo die exiens Iesus de*
domo, sedebat secus mare.

2 *Et congregatæ sunt ad eum*
turbæ multæ, ita vt in nauiculam
ascendens sederet: & omnis turba
stabat in littore. 3 *& locutus*
est eis multa in parabolis, dicens:
Ecce exijt qui seminat, seminare.

4 *Et dum seminat, quædam ce-*
ciderunt secus viam, & vene-
runt volucres cæli, & comede-
runt ea.
5 *Alia autem ciciderunt in pe-*
trosa vbi non habebant terram
multam: & continuo exorta
sunt, quia non habebant altitu-
dinem terræ. 6 *sole autem orto*
æstuauerunt: & quia non habe-
bebant radicem, aruerunt.
7 *Alia autem ciciderunt*

פ׳ י״ג

1 בַּיּוֹם הַהוּא בְּצֵאת יֵשׁוּעַ
מֵהַבַּיִת הָיָה יוֹשֵׁב עַל־שְׂפַת
2 הַיָּם׃ וַיִּקָּבְצוּ אֵלָיו כִּתּוֹת
רַבּוֹת עַד־שֶׁבַּעֲבוּר זֶה עָלָה
לַסְּפִינָה וַיֵּשֶׁב וְכָל־הַכִּתָּה
3 עוֹמֶדֶת עַל־שְׂפַת הַיָּם׃ וְדִבֵּר
אֲלֵיהֶם הַרְבֵּה דְבָרִים
בִּמְשָׁלִים לֵאמֹר הִנֵּה יָצָא
4 הַזּוֹרֵעַ לִזְרוֹעַ׃ וְכַאֲשֶׁר זוֹרֵעַ
נָפְלוּ קְצַת מֵהֶם אֶל־הַדֶּרֶךְ
וַיָּבֹאוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלוּ
5 אוֹתָם׃ וַאֲחֵרִים מֵהֶם נָפְלוּ
עַל־הַסֶּלַע שֶׁאֵין לָהֶם שָׁם עָפָר
כָּל כָּךְ וּמִיָּד צָמְחוּ לְפִי שֶׁלֹּא
6 הָיָה לָהֶם עֹמֶק בָּאָרֶץ׃ וּבְבוֹא
הַשֶּׁמֶשׁ נִשְׂרְפוּ וּלְפִי שֶׁלֹּא הָיָה
7 לָהֶם שֹׁרֶשׁ יָבֵשׁוּ׃ וּמֵהֶם נָפְלוּ
אֶל־

אֶל־הַקּוֹצִים וַיִּגְדְּלוּ הַקּוֹצִים
8 וַיְּחַנְּקוּ אוֹתָם ׃ וּמֵהֶם נָפְלוּ
בַּאֲדָמָה טוֹבָה וְנָתְנוּ פְּרִי אֶחָד
מֵאָה וְאֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד
9 שְׁלֹשִׁים ׃ מִי שֶׁיֶּשׁ־לוֹ אָזְנַיִם
10 לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע ׃ וּבִקְרוֹב תַּל
תַּלְמִידָיו אָמְרוּ לוֹ לָמָה אַתָּה
11 דֹּבֵר אֲלֵיהֶם בִּמְשָׁלִים ׃ וַיַּעַן
וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי־נִתַּן לָכֶם
לְהָבִין סוֹדוֹת מַלְכוּת שָׁמַיִם
12 וְלָאוֹתָם לֹא־נִתָּן ׃ כִּי לְמִי
שֶׁיֶּשׁ־לוֹ יִנָּתֵן לוֹ וְיַשְׁפִּעַ וּמִי
שֶׁאֵין לוֹ גַּם מָה שֶׁיֶּשׁ־לוֹ יוּקַח
13 מִמֶּנּוּ ׃ עַל־כֵּן אֲנִי מְדַבֵּר לָהֶם
בִּמְשָׁלִים שֶׁהָרוֹאִים אֵינָם
רוֹאִים וְהַשּׁוֹמְעִים אֵינָם
שׁוֹמְעִים וְלֹא מְבִינִים ׃
14 לְהִתְקַיֵּם בָּהֶם נְבוּאַת יְשַׁעְיָה
שֶׁאָמַר † תִּשְׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְלֹא־
תָבִינוּ וּרְאוּ תִרְאוּ וְלֹא־תִרְאוּ ׃
15 כִּי נִשְׁמַן לֵב הָעָם הַזֶּה וְשָׁמְעוּ
בְּאָזְנַיִם נִכְבָּדוֹת וְשָׁעוּ עֵינֵיהֶם
שֶׁלֹּא יִרְאוּ בְעֵינַיִם וּבְאָזְנַיִם
יִשְׁמָעוּ וּבְלֵבָב יָבִינוּ וְשָׁבוּ וְאַר
16 וְאֶרְפָּא לָהֶם ׃ וְאַשְׁרֵי עֵינֵיכֶם
לְפִי שֶׁרוֹאוֹת וְאָזְנֵיכֶם לְפִי
17 שֶׁשּׁוֹמְעוֹת ׃ כִּי אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי נְבִאִים וְצַדִּיקִים רַבִּים
אִוּוּ

נ׳ א׳
ישעיה ו׳
† שִׁמְעוּ
שָׁמוֹעַ וְאַל־
תָּבִינוּ וּרְאוּ
רָאוֹ וְאַל־
תֵּדָעוּ
נ״ א׳
י הַשְׁמֵן לֵב
הָעָם הַזֶּה
וְאָזְנָיו הַכְבֵּד
וְעֵינָיו הָשַׁע
פֶּן יִרְאֶה
בְעֵינָיו
וּבְאָזְנָיו
יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ
יָבִין וָשָׁב
וְרָפָא לוֹ ׃

in spinas: & creuerunt spinæ,
& suffocauerunt ea. 8 Alia
autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud
centesimum, aliud sexagesimum,
aliud trigesimum. 9 Qui habet
aures audiendi, audiat. 10 Et
accedentes discipuli, dixerunt ei:
Quare in parabolis loqueris eis?
11 Qui respondens, ait illis:
Quia vobis datum est nosse mysteria regni cælorum; illis autem
non est datum.

12 Qui enim habet, dabitur ei,
& abundabit; qui autem non
habet, & quod habet auferetur
ab eo.

13 Ideo in parabolis loquor eis:
quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

14 Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicentis: Auditu
audietis, & non intelligetis: &
videntes videbitis, & non videbitis. 15 Incrassatũ est enim cor populi huius, et auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt:
ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem
eos. 16 Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestræ
quia audiunt. 17 Amen quippe
dico vobis, quia multi Prophetæ,
& iu-

& iusti cupierunt videre, quæ vi-
detis, & non viderunt: & audi-
re, quæ auditis, & non audie-
runt. 18 Vos ergo audite para-
bolam seminantis. 19 Omnis,
qui audit verbum regni, & non
intelligit, venit malus, & rapit
quod seminatum est in corde eius:
hic est qui secus viam seminatus
est. 20 Qui autem super petro-
sa seminatus est, hic est, qui ver-
bum audit, & continuò cum gau-
dio accipit illud; 21 non habet
autem in se radicem, sed est tempo-
ralis. facta autem tribulatione
& persecutione propter verbum,
continuò scandalizatur. 22 Qui
autem seminatus est in spinis, hic
est, qui verbum audit & solicitu-
do sæculi istius, & fallacia diui-
tiarum suffocat verbum, & sine
fructu efficitur. 23 Qui verò in
terrā bonam seminatus est, hic est,
qui audit verbum & intelligit, &
fructum affert, & facit aliud qui-
dem centesimū, alius autem sexa-
gesimum, aliud verò trigesimum.
24 Aliam parabolam propo-
suit illis, dicens: Simile factum
est regnum cælorum homini, qui
seminauit bonum semen in agro
suo. 25 cùm autem dormirent
homines, venit inimicus eius, &
superseminauit Zizania in medio
tritici, & abijt. 26 Cùm autem
creuisset herba, & fructū fecisset,

tunc

אוו לראות מה שאתם ראים
ולא־ראו ולשמוע מה שאתם
שומעים ולא—שמעו ׃ לכן 18
שמעו המשל מהזורע ׃ כל 19
אשר שומע דבר המלכות
ואינו משכיל יבא הרע ויטרף
מה שנזרע בלבבו וזה הוא
שנזרע על־הדרך ׃ והנזרע על־ 20
הסלע זה הוא ששומע הדבר
ומיד בשמחה מקבל אותו ׃
ואין לו שורש בעצמו אלא 21
הוא זמנית וכשתעשה צרה
ורדוף בעבור הדבר מיד
יכשל ׃ ואשר נזרע בקוצים 22
זה הוא ששומע הדבר
והשתדלות ודאגת העולם
הזה ושקר הממון תחנק הדבר
ויעשה בלי פרי ׃ אך אשר נזרע 23
על—האדמה טובה זה הוא
ששומע הדבר ויבין ויתן פרי
ואחד עושה מאה ואחד
ששים ואחד שלשים ׃ ועוד 24
שם לפניהם משל אחר לאמר
נדמה מלכות שמים לאדם
שזרע זרע טוב בשדהו ׃ וכאשר 25
היו ישנים האנשים בא אויבו
ויזרע בתוך החטה זונין והלך ׃
וכאשר גדל העשב ועשה פרי 26

אז

27 אָז נִרְאוּ גַּם הַזּוּנִין ׃ וּכְשֶׁקָּרְבוּ
עַבְדֵי בַעַל־הַבַּיִת אָמְרוּ לוֹ
אֲדוֹן הֲלֹא זָרַעְתָּ זֶרַע טוֹב
בְּשָׂדְךָ אִם כֵּן מֵאַיִן יֶשׁ־לוֹ
28 הַזּוּנִין ׃ וְאָמַר לָהֶם אִישׁ אֹיֵב
עָשָׂה זֹאת וַעֲבָדִים אָמְרוּ לוֹ
הֲתִרְצֶה שֶׁנֵּלֵךְ וְנֶאֱסוֹף אוֹתָם ׃
29 וַיֹּאמֶר לֹא כֵּן כַּאֲשֶׁר תַּאַסְפוּ
הַזּוּנִין תְּעַקְּרוּ יַחַד עִמָּהֶם גַּם
30 הַחִטָּה ׃ הַנִּיחוּ שְׁנֵיהֶם שֶׁיִּגְדְּלוּ
עַד־הַקָּצִיר וּבְעֵת הַקָּצִיר אוֹמַר
לַקּוֹצְרִים אִסְפוּ בַּתְּחִלָּה
הַזּוּנִין וְקַשְּׁרוּם בַּאֲגֻדּוֹת
לִשְׂרֹף וְהַחִטָּה אִסְפוּ לַאֲסָמִי ׃
31 וְשָׂם לִפְנֵיהֶם מָשָׁל אַחֵר
לֵאמֹר נִדְמְתָה מַלְכוּת שָׁמַיִם
לְגַרְגִּיר הַחַרְדָּל שֶׁיִּקַּח אוֹתוֹ
32 אָדָם וְזָרְעוֹ בְּשָׂדֵהוּ ׃ וְהוּא
קָטוֹן מִכָּל הַזֵּרְעִים וּכְשֶׁיִּגְדַּל
הוּא יוֹתֵר גָּדוֹל מִכָּל־הָעֲשָׂבִים
וְנַעֲשָׂה עֵץ שֶׁגַּם עוֹפוֹת
הַשָּׁמַיִם יָבוֹאוּ וְיִקְנְנוּ בסעיפ
33 בִּסְעִיפוֹתָיו ׃ וּמָשָׁל אַחֵר דִּבֶּר
לָהֶם נִדְמְתָה מַלְכוּת שָׁמַיִם
לִשְׂאוֹר שֶׁהָאִשָּׁה לִקְּחָה אוֹתוֹ
וְנָתְנָה בִּשְׁלֹשָׁה שְׂאִין קֶמַח עַד
34 שֶׁיֶּחְמַץ כֻּלּוֹ ׃ כָּל אֵלֶּה דִּבֶּר
יֵשׁוּעַ בִּמְשָׁלִים אֶל־הַבִּיתוֹת
וּבִלְתִּי

tunc apparuerunt, & zizania:
27 Accedentes autem serui patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? 28 Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit: Serui autem dixerunt ei, Vis, imus, & colligimus ea? 29 Et ait: Non: ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum. 30 Sinite vtraque crescere vsque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

31 Aliam parabolam proposuit eis, dicens: Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod accipiens homo seminauit in agro suo: 32 quod minimum quidem est omnibus seminibus: cùm autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.

33 Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum.

34 Hæc omnia locutus est IESVS in parabolis ad turbas:

& sine

& sine parabolis non loquebatur eis : 35 vt impleretur quod dictum erat per Prophetam dicentem : Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita à constitutione Mundi. 36 Tunc, dimissis turbis, venit in domum: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Edissere nobis parabolam Zizaniorum agri. 37 Qui respondens ait illis: Qui seminat bonum semen, est Filius hominis. 38 Ager autem, est Mundus. Bonum verò semen, hi sunt filij regni. Zizania autem, filij sunt nequam. 39 Inimicus autem qui seminauit ea, est Diabolus. Messis verò, consummatio sæculi est. Messores autem Angeli sunt. 40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione sæculi. 41 mittet Filius hominis Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos, qui faciunt iniquitatem: 42 & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & stridor dentium.

43 Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

44 Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit homo, abscondit,

dit,

ובלתי משלים לאהיה מדבר
35 להם: כדי שימלא מה
שנאמר על יד הנביא שאומר
אפתחה במשלים פי אביע
36 חידות מני קדם: אז עזב
הכיתות ובא לבית ויגשו אליו
תלמידיו ויאמרו לנו פתר לנו
37 משל הזונין מהשדה: ויען
ויאמר להם הזורע זרע טוב
38 הוא בן האדם: והשדה הוא
העולם והזרע טוב הם בני
המלכות והזונין הם בני
39 בליעל: והאויב אשר זרע
אותם הוא השטן והקציר הוא
תכלית העולם והקוצרים הם
40 המלאכים: וכאשר נאספו
הזונין ונשרפו באש כן יהיה
41 בתכלית העולם: כי ישלח
בן האדם מלאכיו ויאספו
מבין מלכותו כל המכשלים
42 ואותם שעשו פשע: וישליחום
לתנור האש שם יהיה בכי
43 וחירוק שנים: אז הצדיקים
יזהירו כזהר השמש במלכות
אביהם מי שיש לו אזנים
44 לשמוע ישמע: נדמתה
מלכות שמים לאוצר הנסתר
בשדה אשר אם אדם מצא

נ' א'
תהלים עח
ד במשל

אותו

אוֹתוֹ סוֹתֵר אוֹרְתוֹ וּמִשִּׂמְחָתוֹ
הוֹלֵךְ וּמוֹכֵר כֹּל אֲשֶׁר לוֹ
45 וְקוֹנֶה הַשָּׂדֶה הַהוּא : עוֹד
נִדְמְתָה מַלְכוּת שָׁמַיִם לַסּוֹחֵר
הַמְבַקֵּשׁ מַרְגָּלִיּוֹת טוֹבוֹת :
46 וְכַאֲשֶׁר מָצָא מַרְגָּלִית אַחַת
יְקָרָה בְּדָמֶיהָ הָלַךְ וּמָכַר כָּל־
47 אֲשֶׁר לוֹ וְקָנָה אוֹתָהּ : עוֹד
נִדְמְתָה מַלְכוּת שָׁמַיִם למכמ
לְמִכְמוֹרֶת הַפְּרוּשָׂה בַּיָּם וְהִיא
אוֹסֶפֶת מִכָּל־סוּגֵי דָגִים :
48 וּכְשֶׁהִיא מְלֵאָה מוֹצִאִים
אוֹתָהּ וְיוֹשְׁבִים בִּשְׂפַת הַיָּם
בָּחֲרוּ הַטּוֹבִים לַכֵּלִים וְהָרָעִים
49 הִשְׁלִיכוּ לַחוּץ : כֵּן יִהְיֶה
בְּתַכְלִית הָעוֹלָם יֵצְאוּ
הַמַּלְאָכִים וְיַבְדִּילוּ הָרְשָׁעִים
50 מִתּוֹךְ הַצַּדִּיקִים : וְיַשְׁלִיכוּם
אֶל־תַּנּוּר אֵשׁ שָׁם יִהְיֶה בְּכִי
51 וַחֲרוּק שִׁנַּיִם : הֲהֲבִנוֹתֶם כֹּל
52 אֵלֶּה אוֹמְרִים לוֹ כֵּן : אָז אָמַר
לָהֶם לָכֵן כָּל־סוֹפֵר מְלֻמָּד
בְּמַלְכוּת שָׁמַיִם דוֹמֶה לְאָדָם
בַּעַל הַבַּיִת שֶׁמּוֹצִיא מֵאוֹצָרוֹ
53 דְּבָרִים חֲדָשִׁים וִישָׁנִים : וַיְהִי
כִּכְלוֹת יֵשׁוּעַ הַמְּשָׁלִים הָאֵלֶּה
54 עָבַר מִשָּׁם : וּבְבוֹאוֹ לְאַרְצוֹ
הָיָה מְלַמֵּד אוֹתָם בִּכְנֵסִיּוֹתָם
בְּאוֹפֶן

dit, & præ gaudio illius vadit & vendit vniuersa, quæ habet, & emit agrum illum. 45 *Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas.*

46 *Inuenta autem vna pretiosa margarita, abijt, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.*

47 *Iterum simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti.*

48 *Quam, cùm impleta esset, educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.*

49 *Sic erit in consummatione sæculi: exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum.*

50 *& mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus, & stridor dentium.*

51 *Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.*

52 *Ait illis: Ideò omnis Scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera.*

53 *Et factum est; cùm consummasset IESVS parabolas istas: transijt inde.*

54 *Et veniens in patriam suam, docebat eos in Synagogis eorum,*

ita

ita vt mirarentur, & dicerent: Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?
55 *Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur Maria, & fratres eius, Jacobus, & Joseph, & Simon, & Judas?*
56 *& sorores eius, nonne omnes apud nos sunt? vnde ergo huic omnia ista?* 57 *Et scandalizabantur in eo. Jesus autem dixit eis: Non est Prophet a sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua.* 58 *Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.*

באופן שתמהו ואמרו מאין
לזה זות החכמה והפלאות:
55 הלא זה בן־נגר הלא אמו
נאמרת מרים ואחיו הם יעקב
ויוסף ושמעון ויהודה:
56 ואחיותיו הלא כלן הן עמנו
לכן מאין לזה כל אלה:
57 ויכשלו בו וישוע אמר להם
אין נביא בלא כבוד כי־אם
58 בארצו ובביתו: ולא־עשה
שם פלאות רבות בעבור
חסר אמונתם:

CAP. XIV.

פ׳ יד׳

1 *IN illo tempore audiuit Herodes Tetrarcha famam Jesu:* 2 *& ait pueris suis: Hic est Joannes Baptista: ipse surrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo.*

3 *Herodes enim tenuit Joannem, & alligauit eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem vxorem fratris sui.*

4 *Dicebat enim illi Joannes: Non licet tibi habere eam.*

5 *Et volens illum occidere, timuit populum: quia sicut Prophetam eum habebant.*

6 *Die autem natalis Herodis,*

1 בעת ההיא הורודוס אחד
מארבעה נשיאים שמע שמעו
2 של־ישוע: ויאמר לנעריו זה
הוא יוחנן הטובל שקם מבין
המתים ועל־כן פלאות נפעלו
3 בו: כי הורודוס החזיק את־
יוחנן ויאסור אותו וישימהו
בכלא בעבור הורודסית אשת
4 אחיו: כי היה אומר לו יוחנן
אין מותר להיותה לך:
5 וכאשר רצה להרוג אותו ירא
מהעם כי היה הוא בעיניהם
6 כנביא: וביום הולדת הורודוס

בתה של הורודוסית רקדה
בתוך וישרה בעיני הורודוס:
7 לכן נדר לה בשבועה שיתן
לה כל מה שתשאל ממנו:
8 ולפי שנזהרה מאמה אמרה
תני לי רושו של יוחנן הטובל
9 פה בקערה: ויתעצב המלך
ובעבור השבועה והמסובים
10 צוה שנתן: וישלח ויכרא ראש
11 יוחנן בבית הסוהר: ונשא
ראשו בקערה ונתן לנערה
12 ותביא אותו לאמה: ויגשו
תלמידיו ויקחו את גופו
ויקברו אותו ויבאו ויגידו
13 לישוע: וכאשר שמע ישוע
זה פנה משם בדוגית למקום
מדבר מבדל לבדו וכאשר
שמעו הכיתות הלכו אחריו
14 ברגליהן מערים: וכאשר יצא
ראה כיתה רבה וירחם עליהם
15 וירפא חוליהם: וכשהיה ערב
קרבו אליו תלמידיו ויאמרו
המקום שמם הוא והעת
עברה הנח הכיתות כדי
שתלכנה לכפרים ותקננה
16 להן לחם לאכל: וישוע אמר
להם לא תצטרכנה ללכת
17 אתם תנו להן לאכל: ויענו
לו

ſaltauit filia Herodiadis in medio,
& placuit Herodi. 7 *Vnde*
cum iuramento pollicitus eſt ei da-
re quodcumque poſtulaſſet ab eo.
8 *At illa præmonita à matre*
ſua, Da mihi, inquit, hic in di-
ſco caput Ioannis Baptiſtæ.
9 *Et contriſtatus eſt Rex: pro-*
pter iuramentum autem, & eos,
qui pariter recumbebant, iuſſit
dari. 10 *Miſitque & decollauit*
Ioannem in carcere. 11 *Et al-*
latum eſt caput eius in diſco, &
datum eſt puellæ, & attulit matri
ſuæ. 12 *Et accedentes diſcipuli*
eius, tulerunt corpus eius, & ſe-
pelierunt illud: & venientes
nuntiauerunt Ieſu.
13 *Quod cùm audiſſet Jeſus,*
ſeceſſit inde in nauicula, in locum
deſertum ſeorſum: & cùm audiſ-
ſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pede-
ſtres de ciuitatibus.
14 *Et exiens vidit turbam*
multam, & miſertus eſt eis, &
curauit languidos eorum:
15 *Veſpere autem facto, acceſ-*
ſerunt ad eum diſcipuli eius dicen-
tes: Deſertus eſt locus, & hora
iam præteriit: dimitte turbas, vt
euntes in caſtella, emant ſibi eſcas,
16 *Jeſus autem dixit eis: Non*
habent neceſſe ire: date illis vos
manducare. 17 *Reſponderunt*
ei:

ei: non habemus hìc nisi quinque panes, & duos pisces. 18 *Qui ait eis: Afferte mihi illos hùc.*

19 *Et cùm iussisset turbam discumbere super fœnum, acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, aspiciens in cælum benedixit, & fregit, & dedit discipulis panes, discipuli autem turbis.*

20 *Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos.* 21 *Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus, & paruulis.*

22 *Et statim compulit Iesus discipulos ascendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.*

23 *Et dimissa turba, ascendit in montem solus orare. Vespere autem facto solus erat ibi.*

24 *Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus; erat enim contrarius ventus.*

25 *Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare.*

26 *Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes: Quia phantasma est. Et præ timore clamauerunt.* 27 *Statimque Iesus locutus est eis, dicens:*

לו אין לנו פה כי־אם חמשה
18 ככרי לחם ושני דגים ׃ והוא
אמר להם הקריבום אלי פה ׃
19 וכצוות לכיתות לשכת על־
החציר וכאשר הוא לקח
החמשה ככרים והשני דגים
נשא עיניו לשמים ויברך ויבצע
ויתן הככרים לתלמידים והם
20 לכיתות ׃ וכלם אכלו וישבעו
ולקחו את־הדברים הנשארים
21 שנים עשר סלים מלאים
פיתים ומספר האוכלים היה
חמשת אלפי איש בלתי
22 הנשים והטף ׃ ומיד פצר ישוע
לתלמידים לעלות בדונית
וללכת לפניו לעבר לים עד־
23 שיניח לכיתות ׃ וכשהניח
הכיתות עלה לבדו להר
להתפלל וכשהיה ערב היה
24 שם לבדו ׃ והדונית נרחפה
מהגלים בתוך הים כי הרוח
25 היתה מנגדת ׃ ויהי ברביעית
האשמורת הלילה בא
אליהם מהלך על־הים ׃
26 וכאשר ראו אותו מהלך על־
הים בהלו ויאמרו כי־תמונה
ברמיון הוא ומהיראה צעקו ׃
27 ומיד דבר ישוע אליהם לאמר

כמחו אני הוא אל־תיראו ׃
28 ויען כיפא ויאמר ארון אם־
אתה הוא צוה שאני אבא
29 אליך על־המים ׃ והוא אמר
בוא וירד כיפא מהדוגית והיה
הולך על־המים לבוא אל־
30 ישוע ׃ וכאשר ראה רוח חזקה
ירא וכשהתחיל להטבע צעק
31 לאמר ארון הושיעני ׃ ומיד
נטה ישוע יד ויחזק־בו ויאמר
אליו מקטנה אמנה למה
32 ספקת ׃ וכאשר עלה לדוגית
33 שתק הרוח ׃ ובאו אליו הם
שהיו בדוגית וישתחוו־לו
ואמרו האמת בן־אלהים
34 אתה ׃ וכאשר חלכו מעבר
35 לים באו לארץ גינוסר ׃ ואנשי
המקום ההוא כשידעו אותו
שלחו בכל־הגליל ההוא
ויקריבו אליו כל אשר־לו
36 חולי רע ׃ והיו מבקשים ממנו
לנגע לפחות בכנפת־בגדו
וכל אשר נגעו נושעו ׃

*Habete fiduciam: ego sum, nolite
timere. 28 Respondens autem
Petrus dixit: Domine, si tu es,
iube me ad te venire super aquas.
29 At ipse ait: veni. Et de-
scendens Petrus de nauicula, am-
bulabat super aquam, vt veniret
ad Jesum.
30 Videns verò ventum vali-
dum, timuit: & cùm cœpisset
mergi, clamauit dicens: Domine,
saluum me fac. 31 Et continuò
Jesus extendens manum, appre-
hendit eum: & ait illi: Modicæ
fidei, quarè dubitasti?
32 Et cùm ascendissent in na-
uiculam, cessauit ventus.
33 Qui autem in nauicula e-
rant, venerunt, & adorauerunt
eum, dicentes: Verè Filius Dei
es. 34 Et cùm transfretassent,
venerunt in terram Genesar.
35 Et cùm cognouissent eum
viri loci illius, miserunt in vni-
uersam regionem illam, & obtu-
lerunt ei omnes malè habentes:
36 & rogabant eum, vt vel fim-
briam vestimenti eius tangerent.
Et quicumque tetigerunt, salui
facti sunt.*

פ׳ טו

CAP. XV.

1 אז קרבו אליו מירושלים
סופרים ופרושים לאמר ׃
למה

*1 TVnc accesserunt ad eum
ab Jerosolymis Scribæ,
& Pharisæi, dicentes:
Qua-*

2 *Quare discipuli tui transgre-*
diuntur traditionem seniorum?
non enim lauant manus suas, cùm
panem manducant. 3 *Ipse au-*
tem respondens ait illis: Quare
et vos transgredimini mandatum
Dei propter traditionē vestram?
Nam Deus dixit: 4 *Honora*
patrem, & matrem. Et: 5 *Qui*
maledixerit patri, vel matri; mor-
te moriatur. Vos autem dicitis:
Quicumque dixerit patri, vel ma-
tri, Munus quodcumque est ex
me, tibi proderit: 6 *& non ho-*
norificabit patrem suum, aut ma-
trem suam: & irritum fecistis
mandatum Dei propter traditio-
nem vestram. 7 *Hypocritæ; be-*
nè prophetauit de vobis Isaias, di-
cens: 8 *Populus hic labijs me*
honorat: cor autem eorum longè
est à me. 9 *Sine causa autem*
colunt me, docentes doctrinas, &
mandata hominum. 10 *Et con-*
uocatis ad se turbis, dixit eis: Au-
dite, & intelligite. 11 *Non*
quod intrat in os, coinquinat ho-
minem: sed quod procedit ex ore,
hoc coinquinat hominem.

12 *Tunc accedentes discipuli*
eius, dixerunt ei: Scis, quia Pha-
risæi, audito verbo hoc, scandali-
zati sunt? 13 *At ille respon-*
dens ait: Omnis plantatio, quam
non plantauit Pater meus cæ-
lestis

2 לָמָּה תַלְמִידֶיךָ עוֹבְרִים קַבָּלַת
הַזְּקֵנִים כִּי־אֵינָם נוֹטְלִים
3 יְדֵיהֶם כְּאָכְלָם לָחֶם׃ וְהוּא
עָנָה לָהֶם וַיֹּאמַר וּמַדּוּעַ אַתֶּם
עוֹבְרִים מִצְוַת הָאֱלֹהִים בַּעֲבוּר
קַבָּלַתְכֶם כִּי־אָמַר אֱלֹהִים׃
4 5 כַּבֵּד־אָב וָאֵם׃ וְכֵן מְקַלֵּל־אָב
וָאֵם מוֹת יוּמַת וְאַתֶּם אוֹמְרִים
כָּל מִי־שֶׁיֹּאמַר לְאָב וְלָאֵם
כָּל־קָרְבָּן שֶׁהוּא מִמֶּנִּי יְהַנֶּה־
6 לָּךְ׃ וְלֹא־יְכַבֵּד אֶת־אָבִיו וְאֶת
אִמּוֹ וַתַּפִירוּ מִצְוַת הָאֱלֹהִים
7 בַּעֲבוּר קַבָּלַתְכֶם׃ הַחֲנֵפִים
הֵיטִיב יְשַׁעְיָה נִבָּא עֲלֵיכֶם
8 לֵאמֹר׃ הָעָם הַזֶּה *בִּשְׂפָתָיו
† כִּבְּדוּנִי וְלִבָּם רָחַק מִמֶּנִּי׃
9 וּבְחִנָּם עוֹבְדִים אוֹתִי בְּלַמְּדָם
לִמּוּדִים וּמִצְווֹת אֲנָשִׁים׃
10 וּבִקְרֹא לַכִּתּוֹת אֵלָיו אָמַר
11 לָהֶם שִׁמְעוּ וְהָבִינוּ׃ מָה
שֶׁיָּבוֹא לַפֶּה לֹא־יְטַמֵּא אֶת־
הָאָדָם כִּי־אִם מָה שֶׁיֵּצֵא
מֵהַפֶּה הוּא מְטַמֵּא אֶת־
12 הָאָדָם׃ אָז נִגְּשׁוּ אֵלָיו
תַּלְמִידָיו וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲיָדַעְתָּ
כִּי־הַפְּרוּשִׁים בְּשָׁמְעָם הַדָּבָר
13 הַזֶּה נִכְשָׁלוּ׃ וְהוּא עָנָה וְאָמַר
כָּל־מַטָּע שֶׁלֹּא־נָטַע אָבִי
שֶׁבַּשָּׁמַיִם

נ׳ א׳
ישעיה כט׳
* בְּפִיו
וּבִשְׂפָתָיו
† וַתְּהִי
יִרְאָתָם אוֹתִי
מִצְוַת אֲנָשִׁים
מְלֻמָּדָה

14 שֶׁבַּשָּׁמַיִם תֵּעָקֵר ׃ הַנִּיחוּ
אוֹתָם עִוְרִים הֵם וְנֹהֲגֵי הָעִוְרִים
וְאִם־עִוֵּר יְנָהֵג לְעִוֵּר שְׁנֵיהֶם
15 יִפְּלוּ לַפַּחַת ׃ וַיַּעַן כֵּיפָא וַיֹּאמֶר
אֵלָיו פָּרֵשׁ לָנוּ הַמָּשָׁל הַזֶּה ׃
16 אֲבָל הוּא אָמַר הֲגַם־אַתֶּם
17 בְּלִי לֵב ׃ אֵינְכֶם מְבִינִים שֶׁכֹּל
שֶׁנִּכְנַס בַּפֶּה הוֹלֵךְ לַכֶּרֶס
18 וְיִשְׁלַח מֵאָחוֹר ׃ וְהַדְּבָרִים
הַיּוֹצְאִים מֵהַפֶּה הֵם יוֹצְאִים
מֵהַלֵּב וְהֵם הֵם שֶׁמְּטַמְּאִים
19 לָאָדָם ׃ כִּי־יוֹצְאִים מֵהַלֵּב
מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת רְצוּחִים
וְנִאֻפִים וּזְנוּנִים וּגְנֵבוֹת וְעֵדוּת
20 שֶׁקֶר וְגִדּוּפִים ׃ וְהֵם הֵם
שֶׁמְּטַמְּאִים לָאָדָם אֲבָל
לֶאֱכֹל בְּלֹא־נְטִילַת יָדַיִם זֶה
21 לֹא־מְטַמֵּא לָאָדָם ׃ וַיֵּצֵא מִשָּׁם
יֵשׁוּעַ וַיָּבֹא לִגְבוּלֵי צוֹר וְצִידוֹן ׃
22 וְהִנֵּה אִשָּׁה כְּנַעֲנִית יָצְאָה
מֵהַגְּבוּלִים הָאֵלֶּה וַתִּצְעַק
וַתֹּאמֶר אֵלָיו חָנֵּנִי אָדוֹן בֶּן־
דָּוִד כִּי בִתִּי נֶעֱנָה הַרְבֵּה מְאֹד
23 מֵהַשֵּׁד ׃ וְהוּא לֹא־עָנָה לָהּ
כְּלוּם וַיִּקְרְבוּ תַלְמִידָיו וְהָיוּ
מִתְחַנְּנִים אֵלָיו לֵאמֹר שַׁלַּח
אוֹתָהּ כִּי צוֹעֶקֶת אַחֲרֵינוּ ׃
24 וְהוּא בַעֲנוֹת אָמַר לֹא נִשְׁלַחְתִּי
כִּי

lectus, eradicabitur. 14 *Sinite illos; cæci sunt, & duces cæcorum. Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.*

15 *Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam:* 16 *At ille dixit: Adhuc & vos sine intellectu estis?*

17 *Non intelligitis, quia omne, quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur?*

18 *Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem:* 19 *de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ:* 20 *hæc sunt, quæ coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.*

21 *Et egressus inde Jesus secessit in partes Tyri & Sidonis.*

22 *Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa clamauit, dicens ei: Miserere mei Domine Fili Dauid: filia mea malè à dæmonio vexatur.*

23 *Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam: quia clamat post nos.*

24 *Ipse autem respondens ait: Non sum missus ni-*

si

si ad oues, quæ perierunt domus
Israël. 25 At illa venit, &
adorauit eum, dicens: Domine
adiuua me. 26 Qui respondens
ait: Non est bonum sumere pa-
nem filiorum, & mittere canibus.
27 At illa dixit: Etiam Do-
mine: nam & catelli edunt de
micis, quæ cadunt de mensa domi-
norum suorum.
28 Tunc respondens Jesus, ait
illi: O mulier, magna est fides
tua: fiat tibi sicut vis. Et sana-
ta est filia eius ex illa hora.
29 Et cùm transisset inde Je-
sus, venit secus Mare Galilææ:
& ascendens in montem, sedebat
ibi. 30 Et accesserunt ad eum
turbæ multæ, habentes secum mu-
tos, cæcos, claudos, debiles, &
alios multos: & proiecerunt eos
ad pedes eius, & curauit eos.

31 ita vt turbæ mirarentur vi-
dentes mutos loquentes, claudos
ambulantes, cæcos videntes: &
magnificabant Deum Israël.

32 Jesus autem, conuocatis disci-
pulis suis, dixit: Misereor turbæ,
quia triduo iam perseuerant, &
non habent quod manducent, &
dimittere eos ieiunos nolo, ne
per-

כי אם לצאן האובדות מבית
ישראל: והיא באה ותשתחוה 25
אליו ותאמר אדון עזרני:
והוא ענה ויאמר לא טוב 26
לקחת לחם הבנים ולשלך
לכלבים: והיא אמרה כן אדון 27
כי גם הכלבים אוכלים
מהפתותים הנפלים משלחן
אדוניהם: אז ענה ישוע ויאמר 28
לה אשה גדולה אמונתך יהי
לך כרצונך ותרפא בתה
מאותה השעה: וכאשר עבר 29
משם ישוע בא על ים הגליל
ויעל להר וישב שם: ויקרבו 30
אליו כתות רבות שהיו עמהן
אלמים ועורים ופסחים
וחלשים ואחרים רבים
ושלכום לפני רגליו והוא רפא
אותם: באופן שתמהו 31
הכתות בראות אלמים
מדברים ופסחים הולכים
ועורים ראים והיו מהללים
לאלהי ישראל: ויקהל 32
ישוע תלמידיו ויאמר אני
מרחם על הכתות כי כבר
שלשה ימים שהם הנה עמי
ואין להם מה שיאכלו ואין
רצוני להניחם צמים פן
יתעלפו

33 יתעלפו בדרך ׃ ואומרים לו
התלמידים לכן מאין לנו
במדבר כל כך לחם שנשבע
34 לכל כך הכיתה ׃ ויאמר להם
ישוע כמה ככרי לחם יש לכם
ויאמרו לו שבעה ומעט דגים
35 קטנים ׃ ויצו לכיתה לשבת
36 על־הארץ ׃ ויקח השבעה
ככרי הלחם והדגים ויתן
תודה ויבצע ויתן לתלמידיו
37 והתלמידים נתנו לעם ׃ וכלם
אכלו וישבעו ומה שנשאר
מהפיתים נשאו שבעה קופות
38 מלאות ׃ ואלה שאכלו היו
ארבעה אלפי איש בלתי הטף
39 והנשים ׃ ויפטור הכיתה ויעל
בספינה ויבא לגבולי מגידו ׃

פ׳ יו׳

1 ויגישו אליו הפרושים
והצדוקים מנסים ובקשו
ממנו להראות להם אות
2 מהשמים ׃ והוא ענה ויאמר
להם כשהוא ערב תאמרו צח
3 יהיה כי־השמים אדומים ׃
ובבקר היום תהיה סערה כי־
השמים הקודרים מזהירים ׃
לכן

deficiant in via. 33 *Et dicunt
ei discipuli: Vnde ergo nobis in
deserto panes tantos, vt satureमus turbam tantam?*
34 *Et ait illis Iesus: Quot habetis panes? At illi dixerunt:
Septem, & paucos pisciculos.*
35 *Et præcepit turbæ, vt discumberent super terram.*
36 *Et accipiens septem panes,
& pisces, & gratias agens, fregit,
& dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo.* 37 *Et comederunt omnes, & saturati sunt.
Et quod superfuit de fragmentis,
tulerunt septem sportas plenas.*
38 *Erant autem qui manducauerunt quatuor millia hominum
extra paruulos, & mulieres.*
39 *Et, dimissa turba, ascendit
in nauiculam: & venit in fines
Magedan.*

CAP. XVI.

1 *ET accesserunt ad eum Pharisæi, & Sadducæi
tentantes: & rogauerunt eum,
vt signum de cælo ostenderet eis.*
2 *At ille respondens, ait illis:
Facto vespere dicitis: Serenum
erit, rubicundum est enim cælum.*
3 *Et mane: Hodie tempestas,
rutilat enim triste cælum.*

Fa-

4 *Faciem ergo cæli dijudicare nostis: signa autem temporum non potestis scire? Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ Prophetæ. Et relictis illis, abijt.*

5 *Et cùm venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere.*

6 *Qui dixit illis: Intuemini, & cauete à fermento Pharisæorum, & Sadducæorum.*

7 *At illi cogitabant intra se dicentes: Quia panes non accepimus.*

8 *Sciens autem Jesus, dixit: Quid cogitatis intra vos modicæ fidei, quia panes non habetis?*

9 *Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum in quinque millia hominum, & quot cophinos sumpsistis?* 10 *neque septem panum in quatuor millia hominum, & quot sportas sumpsistis?*

11 *Quare non intelligitis, quia non de pane dixi vobis: Cauete à fermento Pharisæorum, & Sadducæorum?*

12 *Tunc intellexerunt, quia non dixerit, cauendum à fermento panum, sed à doctrina Pharisæorum, & Sadducæorum.*

13 *Venit autem JESVS*

לָכֵן פְּנֵי הַשָּׁמַיִם אַתֶּם יוֹדְעִים 4
לִשְׁפּוֹט וְאוֹתוֹת הָעִתִּים
אֵינְכֶם יְכוֹלִים לָדַעַת דּוֹר
רַע וְנֹאֵף מְבַקֵּשׁ אוֹת וְאוֹת
לֹא־יִנָּתֶן־לוֹ כִּי־אִם אוֹת יוֹנָה
הַנָּבִיא וַיַּעֲזֹב אוֹתָם הָלַךְ׃
וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ תַלְמִידָיו מֵעֵבֶר 5
הַיָּם וַיִּשְׁכְּחוּ לָקַחַת לָחֶם׃
וְהוּא אָמַר לָהֶם רְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ 6
לָכֶם מִשְּׂאֹר הַפָּרוּשִׁים וּ
וְהַצָּדוּקִים׃ וְהֵם הָיוּ חוֹשְׁבִים 7
בְּתוֹכָם לֵאמֹר כִּי־לֹא־לָקַחְנוּ
לָחֶם׃ וּבְדַעַת יֵשׁוּעַ אָמַר מָה 8
אַתֶּם חוֹשְׁבִים בְּקִרְבְּכֶם
מְאֻמָּנָה קְטַנָּה כִּי־אֵין לָכֶם
לָחֶם׃ הַעוֹד לֹא־תִתְבּוֹנְנוּ וְלֹא 9
תִזְכְּרוּ כִּי־חֲמִשָּׁה כִכְּרֵי־לֶחֶם
לַחֲמִשָּׁה אַלְפֵי אִישׁ וְכַמָּה
קוּפּוֹת לְקַחְתֶּם׃ וְשִׁבְעַת 10
כִּכָּרִים לְאַרְבָּעָה אַלְפֵי אִישׁ
וְכַמָּה קוּפּוֹת לְקַחְתֶּם׃ לָמָּה 11
לֹא־תָבִינוּ כִּי־לֹא עַל־הַלֶּחֶם
אָמַרְתִּי לָכֶם הִשָּׁמְרוּ מִשְּׂאֹר
הַפָּרוּשִׁים וְהַצָּדוּקִים׃ אָז 12
הֵבִינוּ כִּי־לֹא־אָמַר שֶׁלֹּא
לְהִשָּׁמֵר מִשְּׂאֹר הַלֶּחֶם כִּי־
אִם מֵהַתַּלְמוּד שֶׁל־פָּרוּשִׁים
וְשֶׁל־צָדוּקִים׃ וַיָּבֹא יֵשׁוּעַ 13

לְצִדֵּי צִיסַרְיָה שֶׁל־פִילִפּוּס
וַיִשְׁאַל לְתַלְמִידָיו לֵאמֹר מָה
אוֹמְרִים הָאֲנָשִׁים הֱיוֹת בֶּן־
14 הָאָדָם ׃ וְהֵם אָמְרוּ קְצָתָם
יוֹחָנָן הַטֹּבֵל וּקְצָתָם אֵלִיָּה
וַאֲחֵרִים יִרְמְיָה אוֹ אֶחָד
15 מֵהַנְּבִיאִים ׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
יֵשׁוּעַ וּמָה אַתֶּם אוֹמְרִים
16 הֱיוֹתִי ׃ וַיַּעַן שִׁמְעוֹן כֵּיפָא וְאָמַר
אַתָּה הוּא הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים
17 הַחַיִּים ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וְאָמַר לוֹ
אַשְׁרֶיךָ שִׁמְעוֹן בַּר־יוֹנָה כִּי
בָּשָׂר וָדָם לֹא נִגְלָה לְךָ כִּי־אִם
18 אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם ׃ וַאֲנִי אוֹמֵר לְךָ
כִּי אַתָּה כֵּיפָא וְעַל־הַכֵּיפָה
הַזּוֹת אֶבְנֶה קְהָלִי וְשַׁעֲרֵי שְׁאוֹל
19 לֹא־יִגְבְּרוּ עָלֶיהָ ׃ וּלְךָ אֶתֵּן
מַפְתְּחֵי מַלְכוּת שָׁמַיִם וְכֹל
מַה־שֶׁתֶּאֱסוֹר בָּאָרֶץ יִהְיֶה
אָסוּר בַּשָּׁמַיִם וְכֹל מַה שֶׁתַּתִּיר
בָּאָרֶץ יִהְיֶה מוּתָּר בַּשָּׁמַיִם ׃
20 אָז צִוָּה לְתַלְמִידָיו שֶׁלֹּא
יֹאמְרוּ לְשׁוּם אָדָם שֶׁהוּא
21 יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃ וּמִשָּׁם וָהָלְאָה
הִתְחִיל יֵשׁוּעַ לְהוֹדִיעַ לְתַלְמִידָיו
כִּי הָיָה צָרִיךְ לָלֶכֶת
לִירוּשָׁלַיִם וְלִסְבּוֹל הַרְבֵּה
דְּבָרִים מֵהַזְּקֵנִים וּמֵהַסּוֹפְרִים
וּמֵאֵת־

in partes Cæsareæ Philippi: & interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse Filium hominis?

14 *At illi dixerunt: Alij Joannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò Jeremiam, aut unum ex Prophetis.*

15 *Dicit illis Jesus: Vos autem quem me esse dicitis?*

16 *Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus, Filius Dei viui.*

17 *Respondens autem Jesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar Jona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est.*

18 *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam.*

19 *Et tibi dabo claues regni cælorum. Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.*

20 *Tunc præcepit discipulis suis, vt nemini dicerent, quia ipse esset Jesus Christus.*

21 *Exinde cœpit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Jerosolymam, & multa pati à senioribus, & Scribis,*

& Prin-

& Principibus Sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere.

22 Et assumens eum Petrus, cœpit increpare illum dicens: Absit à te, Domine: non erit tibi hoc. 23 Qui conuersus, dixit Petro: Vade post me Satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum.

24 Tunc Iesus dixit discipulis suis. Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.
25 Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam. qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. 26 Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? 27 Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis: & tunc reddet vnicuique secundùm opera eius.
28 Amen dico vobis; sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

וּמֵאֵת־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וּלְהֵהָרֵג
וְלָקוּם מִבֵּין הַמֵּתִים בַּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי׃ וַיִּקָּחֵהוּ כֵּיפָא וַיָּחֶל 22
לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ לֵאמֹר חָלִילָה
לְּךָ אָדוֹן לֹא־יִהְיֶה לְּךָ זֶה׃
וּבְפָנוֹת אָמַר אֶל־כֵּיפָא לֵךְ 23
מֵאַחֲרַי שָׂטָן אַתָּה לִי
לְמִכְשׁוֹל כִּי־אֵין אַתָּה מֵבִין
דְּבָרִים שֶׁהֵם מֵאֱלֹהִים כִּי־אִם
אֲשֶׁר הֵם מֵאֲנָשִׁים׃ אָז אָמַר 24
יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָיו מִי־שֶׁיִּרְצֶה
לָבוֹא אַחֲרַי יְכַחֵד עַצְמוֹ וְיִשָּׂא
תְלִיָּתוֹ וְיֵלֵךְ אַחֲרָי׃ כִּי־מִי־ 25
שֶׁיַּחְפּוֹץ לְהוֹשִׁיעַ נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶהָ
וּמִי־שֶׁיְּאַבֵּד נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי הוּא
יִמְצָא אוֹתָהּ׃ כִּי מָה יוֹעִיל 26
לְאָדָם אִם יִקְנֶה כָּל־הָעוֹלָם
כֻּלּוֹ וּבְנַפְשׁוֹ יִשָּׂא נֵזֶק אוֹ מַה
תְּמוּרָה יִתֵּן הָאָדָם בְּעַד־נַפְשׁוֹ׃
כִּי בֶן־הָאָדָם עָתִיד לָבוֹא 27
בִּכְבוֹד אָבִיו עִם־מַלְאָכָיו וְאָז
יְשַׁלֵּם לְכָל־אִישׁ וָאִישׁ כְּפִי
מַעֲשָׂיו׃ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם 28
יֵשׁ מֵהָעוֹמְדִים פֹּה שֶׁלֹּא
יִטְעֲמוּ מָוֶת עַד־שֶׁיִּרְאוּ אֶת־
הָאָדָם בָּא בְּמַלְכוּתוֹ׃

1 ואחר ששת ימים לקח ישוע
לכיפא וליעקב וליוחנן אחיו
וינהג אתם על הר גבה לבדם:
2 ויצטהר לפניהם לציור אחר
ויזהירו פניו כשמש ובגדיו
3 נעשו לבנים כשלג: והנה
נראו אליהם משה ואליה
4 מדברים עמו: ויען כיפא
ויאמר לישוע אדון טוב לנו
להיות פה אם אתה רוצה
נעשה פה שלשה אהלים
אחד לך ואחד למשה ואחד
5 לאליה: עוד הוא מדבר הנה
ענן מזהיר צלל עליהם והנה
קול מהענן אומרת זה בני
אהובי אשר רציתי בו היטב
6 שמעו אליו: וישמעו התלמ
התלמידים ויפלו על־פניהם
7 וייראו מאד: ויגש ישוע ויגע
בהם ויאמר אליהם קומו
8 ואל־תאבו ליראה: וישאו
עיניהם ולא־ראו שום אחד כי־
9 אם ישוע לבדו: וכשירדו מן־
ההר צוה ישוע אותם לאמר
לא־תאמרו לשום אדם
המראה עד־שיקום בן־האדם
מבין

1 *Et post dies sex assumit Je-*
sus Petrum, & Jaco-
bum, & Joannem fratrem eius,
& ducit illos in montem excelsum
seorsum: 2 *& transfiguratus*
est ante eos. Et resplenduit fa-
cies eius sicut Sol: vestimenta
autem eius facta sunt alba sicut
nix. 3 *Et ecce apparuerunt illis*
Moyses, & Elias cum eo loquen-
tes. 4 *Respondens autem Pe-*
trus, dixit ad Jesum: Domine,
bonum est nos hìc esse: si vis, fa-
ciamus hìc tria tabernacula, tibi
vnum, Moysi vnum, & Eliæ
vnum. 5 *Adhuc eo loquente,*
ecce nubes lucida obumbrauit eos.
Et ecce vox de nube, dicens: Hic
est Filius meus dilectus, in quo
mihi benè complacui: ipsum audi-
te.

6 *Et audientes discipuli ecide-*
runt in faciem suam, & timue-
runt valdè. 7 *Et accessit Jesus,*
& tetigit eos: dixitque eis: Sur-
gite, & nolite timere.

8 *Leuantes autem oculos suos,*
neminem viderunt, nisi solum
Jesum.

9 *Et descendentibus illis de*
monte, præcepit eis JESVS,
dicens: Nemini dixeritis vi-
sionem, donec Filius hominis

à mor-

*à mortuis resurgat. 10 Et in-
terrogauerunt eum discipuli, di-
centes: Quid ergo Scribæ dicunt,
quòd Eliam oporteat primùm ve-
nire? 11 At ille respondens,
ait eis: Elias quidem venturus
est, & restituet omnia. 12 di-
co autem vobis, quia Elias iam
venit, & non cognouerunt eum,
sed fecerunt in eo quæcunque vo-
luerunt. Sic & Filius hominis
passurus est ab eis.*

*13 Tunc intellexerunt discipu-
li, quia de Joanne Baptista dixis-
set eis. 14 Et cùm venisset ad
turbam, accessit ad eum homo ge-
nibus prouolutus ante eum, di-
cens: Domine, miserere filio
meo, quia lunaticus est, & malè
patitur: nam sæpè cadit in ignem,
& crebrò in aquam.
15 & obtuli eum discipulis tuis,
& non potuerunt curare eum.*

*16 Respondens autem Jesus,
ait: O generatio incredula, &
peruersa, quousque ero vobiscum?
vsquequo patiar vos? Afferte
húc illum ad me.
17 Et increpauit illum Jesus,
& exijt ab eo dæmonium, & cu-
ratus est puer ex illa hora.
18 Tunc accesserunt discipuli
ad JESVM secretò, & dixe-
runt: Quare nos non potuimus
eijce-*

מִבֵּין הַמֵּתִים ׃ וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ 10
הַתַּלְמִידִים לֵאמֹר אִם־כֵּן מָה
אֹמְרִים הַסּוֹפְרִים שֶׁצָּרִיךְ
שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּה בַּתְּחִלָּה ׃ 11
וְהוּא עָנָה וְאָמַר לָהֶם אָכֵן
אֵלִיָּה הוּא עָתִיד לָבוֹא וְיָשִׁיב
הַכֹּל ׃ וַאֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי 12
אֵלִיָּה כְּבַר בָּא וְלֹא יְדָעוּהוּ
אֲבָל עָשׂוּ בוֹ כֹּל אֲשֶׁר חָפֵצוּ וְכֵן
בֶּן־הָאָדָם הוּא עָתִיד לִסְבּוֹל
מֵהֶם ׃ אָז הֵבִינוּ הַתַּלְמִידִים 13
כִּי־בְעַד יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל דִּבֵּר
אֲלֵיהֶם ׃ וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־ 14
הַבִּירָה קָרַב אֵלָיו אָדָם אֶחָד
כֹּרֵעַ עַל־בִּרְכָּיו לְפָנָיו לֵאמֹר
אֲדוֹן רַחֵם עַל־בְּנִי כִּי־יָרֵחִי
הוּא וּמְאֹד נֶעֱנֶה כִּי פְּעָמִים
רַבִּים נָפַל בָּאֵשׁ וּפְעָמִים רַבִּים
בַּמָּיִם ׃ וָאַקְרֵב אוֹתוֹ לְתַלְמ 15
לְתַלְמִידֶיךָ וְלֹא־יָכְלוּ לְרַפֹּא
לְרַפְאוֹתוֹ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר 16
דּוֹר בְּלִי אֱמוּנָה וְעִקֵּשׁ עַד־מָתַי
אֶהְיֶה עִמָּכֶם וְעַד־מָתַי אֶשָּׂא
אֶתְכֶם הָבִיאוּ אוֹתוֹ אֵלַי פֹּה ׃
וַיִּגְעַר בּוֹ יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא הַשֵּׁד מִמֶּנּוּ 17
וַיֵּרָפֵא הַנַּעַר מֵאוֹתָהּ שָׁעָה ׃
אָז קָרְבוּ הַתַּלְמִידִים בַּסֵּתֶר 18
לְיֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ לָמָּה לֹא יָכֹלְנוּ
אֲנַחְנוּ

19 אֲנַחְנוּ לְנָרְשֵׁהוּ ׃ אָמַר לָהֶם
יֵשׁוּעַ בַּעֲבוּר שֶׁאֵין בָּכֶם אֱמוּנָה
כִּי אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אִם־
תִּהְיֶה לָכֶם אֱמוּנָה כְּמוֹ גַּרְגִּיר
שֶׁל־חַרְדָּל תֹּאמְרוּ לָהַר הַזֶּה
עֲבֹר מִפֹּה לְשָׁם וְיַעֲבֹר וְלֹא־
יִהְיֶה שׁוּם דָּבָר נִמְנָע מִכֶּם ׃
20 וְזֶה־הַסּוּג לֹא־יְגָרֵשׁ כִּי־אִם
21 בִּתְפִלָּה וּבַצּוֹם ׃ וְכַאֲשֶׁר הָיוּ
בַּגָּלִיל יוֹשְׁבִים אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ
בֶּן־הָאָדָם עָתִיד לְהִמָּסֵר בִּידֵי
22 בְּנֵי אָדָם ׃ וְיַהַרְגוּהוּ וּבַיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם מִבֵּין הַמֵּתִים
23 וַיִּתְעַצְּבוּ מְאוֹד ׃ וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ
לִכְפַר־נָחוּם קָרְבוּ אוֹתָם שֶׁהָיוּ
לֹקְחִים הַדַּרְכְּמוֹנִים אֶל־כֵּיפָא
וַיֹּאמְרוּ לוֹ רַבְּכֶם אֵינוֹ מְשַׁלֵּם
24 הַדַּרְכְּמוֹנִים ׃ וַיֹּאמֶר כֵּן
וְכַאֲשֶׁר בָּא לַבַּיִת קִדֵּם לוֹ
יֵשׁוּעַ לֵאמֹר שִׁמְעוֹן מָה נִרְאָה
אֵלֶיךָ מַלְכֵי הָאָרֶץ מִמִּי
לֹקְחִים מַס וּמִנְדָּה מִן בְּנֵיהֶם
25 אוֹ מִן־הַנּוֹכְרִים ׃ וְהוּא אָמַר
מִן־הַנָּכְרִים וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ
26 אִם כֵּן חָפְשִׁים הַבָּנִים ׃ וּבַעֲבוּר
שֶׁלֹּא נַכְשִׁילֵם לֵךְ לַיָּם וּשְׁלַח
הָאַגְמוֹן וְקַח הַדָּג שֶׁיַּעֲלֶה
רִאשׁוֹנָה וְכַאֲשֶׁר תִּפְתַּח פִּיו
תִּמְצָא

eijcere illum? 19 *Dixit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic, Transi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vobis.*

20 *Hoc autem genus non eijcitur nisi per orationem, & ieiunium.*

21 *Conuersantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Iesus: Filius hominis tradendus est in manus hominum:* 22 *& occident eum, & tertia die resurget. & contristati sunt vehementer.*

23 *Et cùm venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei: Magister vester non soluit didrachma?*

24 *Ait: Etiam. Et cùm intrasset in domum, præuenit eum Iesus, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum? à filijs suis, an ab alienis?*

25 *Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: ergo liberi sunt filij.*

26 *Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamũ: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius,*

inue-

inuenies staterem: illum sumens,
da eis pro me, & te.

CAP. XVIII.

1 *IN illa hora accesserunt disci-*
puli ad Iesum, dicentes:
Quis putas maior est in regno
cælorum?
2 *Et aduocans Iesus paruu-*
lum, statuit eum in medio eorum;
3 *& dixit: Amen dico vobis, ni-*
si conuersi fueritis, & efficiamini
sicut paruuli, non intrabitis in
regnum cælorum.
4 *Quicumque ergo humiliaue-*
rit se sicut paruulus iste, hic est
maior in regno cælorum.
5 *Et qui susceperit vnum par-*
uulum talem in nomine meo, me
suscipit. 6 *qui autem scandali-*
zauerit vnum de pusillis istis, qui
in me credunt; expedit ei, vt su-
spendatur mola asinaria in collo
eius, & demergatur in profun-
dum maris.
7 *Væ mundo à scandalis. Ne-*
cesse est enim vt veniant scanda-
la: verumtamen væ homini illi,
per quem scandalum venit.
8 *Si autem manus tua, vel pes*
tuus scandalizat te: abscinde eum,
& proijce abs te: bonum tibi

est

תמצא השקל אתו תקח
ותתן להם בעבורי ובעבורך:

פרק יח

1 בשעה ההיא התלמידים
קרבו לישוע ואמרו מי תשפט
שהוא יותר גדול במלכות
2 שמים: ויקרא ישוע לנער קטן
3 ויעמידהו בתוכם ויאמר אמן
אני אומר לכם אם לא
תשובו ותהיו כמו הנערים
הקטנים לא תבואו במלכות
4 שמים: אם כן מי שישפיל
כמו זה הנער קטן הוא יותר
5 גדול במלכות שמים: וכל מי
שיקבל נער אחד כזה בשמי
6 הוא מקבל אותי: ומי
שיכשיל אחד מן צעירים
האלה שמאמינים בי טוב לו
להתלות רכב הרחים של
חמור בצוארו ויטבע במצולות
7 הים: אוי לעולם מהמכשולים
כי צריך שיבאו מכשולים אך
אוי לו לאותו אדם
8 שהמכשול יבא על ידו: ואם
ידך או רגלך תכשילך קצץ
אתה והשלכה ממך טוב לך

לבוא

לָבוֹא אֶל־הַחַיִּים חֵלֵשׁ אוֹ
פִּסֵּחַ מִשֶּׁתִּשָּׁלַח עִם־שְׁתֵּי יָדַיִם
וּשְׁתֵּי רַגְלַיִם לָאֵשׁ שֶׁל־
9 עוֹלָמִים ׃ וְאִם עֵינְךָ תַּכְשִׁילְךָ
נַקֵּר אוֹתָהּ וְהַשְׁלִכָה מִמְּךָ טוֹב
לְךָ לָבוֹא בְּעַיִן אַחַת לַחַיִּים
מִשֶּׁתִּשָּׁלַח בִּשְׁתֵּי עֵינַיִם אֶל־
10 אֵשׁ שֶׁל־גֵּיהִנָּם ׃ רְאוּ שֶׁלֹּא
תָבוּזוּ אֶחָד מֵהַצְּעִירִים הָאֵלֶּה
כִּי־אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־
מַלְאֲכֵיהֶם תָּמִיד רוֹאִים
בְּשָׁמַיִם פְּנֵי אָבִי שֶׁבַּשָּׁמָיִם ׃
11 כִּי־בֶן־הָאָדָם בָּא לְהוֹשִׁיעַ מַה
12 שֶּׁנֶּאֱבַד ׃ מָה נִרְאָה לָכֶם אִם־
יִהְיֶה לְאֶחָד מֵאָה צֹאן וְנֶאֶבְדָה
אַחַת מֵהֶן הֲלֹא יַעֲזֹב תִּשְׁעִים
וְתֵשַׁע בֶּהָרִים וַיֵּלֵךְ לְבַקֵּשׁ
13 אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֶבְדָה ׃ וְאִם־יִהְיֶה
שֶׁיִּמְצָא אוֹתָהּ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם שֶׁיִּשְׂמַח עָלֶיהָ יוֹתֵר
מִתִּשְׁעִים וָתֵשַׁע שֶׁלֹּא־תָעוּ ׃
14 כֵּן אֵין רָצוֹן לִפְנֵי אֲבִיכֶם
שֶׁבַּשָּׁמַיִם שֶׁיֹּאבַד אֶחָד
15 מֵהַנְּעָרִים הָאֵלֶּה ׃ וְאִם־יֶחֱטָא
אָחִיךָ לְךָ לֵךְ וְהוֹכִיחַ אֹתוֹ
לְבַדּוֹ וְאִם־יִשְׁמַע לְךָ הֲרֵי
16 הִרְוַחְתָּ אָחִיךָ ׃ וְאִם לֹא יִשְׁמַע
לְךָ קַח עִמְּךָ עוֹד אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם
כְּדֵי

est ad vitam ingredi debilem, vel
claudum, quàm duas manus, vel
duos pedes habentem mitti in
ignem æternum.
9 Et si oculus tuus scandalizat
te, erue eum, & proijce abs te:
bonum tibi est cum vno oculo in
vitam intrare, quàm duos oculos
habentem mitti in gehennam
10 *ignis. 10 Videte, ne contemna-*
tis vnum ex his pusillis: dico enim
vobis, quia Angeli eorum in cæ-
lis semper vident faciem Patris
mei, qui in cælis est.

11 *11 Venit enim Filius hominis*
saluare quod perierat.
12 *12 Quid vobis videtur? si fue-*
rint alicui centum oues, & erra-
uerit vna ex eis: nonne relinquit
nonaginta nouem in montibus,
& vadit quærere eam, quæ erra-
13 *uit? 13 & si contigerit, vt in-*
ueniat eam: amen dico vobis,
quia gaudet super eam magis
quàm super nonaginta nouem,
quæ non errauerunt.
14 *14 Sic non est voluntas ante*
Patrem vestrum, qui in cælis est,
vt pereat vnus de pusillis istis.
15 *15 Si autem peccauerit in te*
frater tuus, vade, & corripe
eum inter te, & ipsum solum: si
te audierit, lucratus eris fratrem
16 *tuum. 16 si autem non te audie-*
rit, adhibe adhuc vnum, vel duos,
vt

vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum.

17 *Quòd si non audierit eos: dic Ecclesiæ. si autem Ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.*

18 *Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.*

19 *Iterum dico vobis; quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cælis est.*

20 *Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

21 *Tunc accedens Petrus ad eum, dixit: Domine quotiès peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsque septiès?*

22 *Dicit illi Iesus: Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagiès septiès.*

23 *Ideò assimilatum est regnum cælorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis.*

24 *Et cùm cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta.*

25 *Cùm autē non haberet vn-*

כְּדֵי־שֶׁעַל־פִּי שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה
עֵדִים יָקוּם כָּל־־דָּבָר ׃ וְאִם 17
לֹא־יִשְׁמַע אֹתָם אֱמֹר לַקָּהָל
וְאִם לֹא יִשְׁמַע גַּם לַקָּהָל יִהְיֶה
לְךָ כַּגּוֹי וּמֹכֵס ׃ אָמֵן אֲנִי 18
אוֹמֵר לָכֶם כֹּל מָה שֶׁתַּאַסִירוּ
בָּאָרֶץ יִהְיֶה אָסוּר גַּם בַּשָּׁמָיִם
וְכֹל מָה שֶׁתַּתִּירוּ בָּאָרֶץ יִהְיֶה
מֻתָּר גַּם־־בַּשָּׁמָיִם ׃ עוֹד אֲנִי 19
אוֹמֵר לָכֶם כִּי אִם־שְׁנַיִם מִכֶּם
יַסְכִּימוּ יַחַד עַל־־הָאָרֶץ מִכֹּל
מָה שֶׁיִּשְׁאֲלוּ יֵעָשֶׂה לָהֶם
מֵאָבִי שֶׁבַּשָּׁמָיִם ׃ כִּי־־בְכָל־־ 20
מָקוֹם שֶׁיִּקָּהֲלוּ בִשְׁמִי שְׁנַיִם אוֹ
שְׁלֹשָׁה אֲנִי עִם בְּתוֹכָם ׃ אָז 21
קָרַב אֵלָיו כֵּיפָא וְאָמַר אֲדוֹן
כַּמָּה פְּעָמִים יֶחֱטָא בִּי אָחִי
וְאֶסְלַח לוֹ הַעַד־־־שֶׁבַע
פְּעָמִים ׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ 22
לֹא עַד־שֶׁבַע פְּעָמִים אֲנִי
אוֹמֵר לְךָ כִּי־אִם עַד שִׁבְעִים
פְּעָמִים שִׁבְעָה ׃ וְעַל־־־כֵּן 23
נִדְמְתָה מַלְכוּת שָׁמַיִם לְמֶלֶךְ
בָּשָׂר וָדָם שֶׁרָצָה לַעֲשׂוֹת
חֶשְׁבּוֹן עִם־עֲבָדָיו ׃ וּכְשֶׁהִתְחִיל 24
לַעֲשׂוֹת הַחֶשְׁבּוֹן הֻגַּשׁ אֵלָיו
אֶחָד שֶׁהָיָה חַיָּב לוֹ רִבּוֹא
כִּכָּרִים ׃ וְכַאֲשֶׁר לֹא־הָיָה לוֹ 25
לְשַׁלֵּם

לשלם צוה אדונו שימכרו
אתו ואשתו ובנים וכל אשר
26 לו ולפרוע : ויכרע העבד
ההוא ויתחנן לו לאמר המתן
27 לי ואני אשלם לך הכל : ויחנן
אדון העבד ההוא לו ויסלח לו
28 את החוב : ויצא העבד ההוא
וימצא עבד אחד מהעבדים
כמוהו שהיה חיב לו מאה
דנרים ויאחוז בו ויאלצהו
לאמר שלם מה שאתה חיב :
29 ויכרע אתו העבד ויתחנן לו
לאמר המתן לי ואני אשלם
30 לך הכל : וימאן הוא וילך
ויתן אתו בבית האסורים עד
31 שישלם החוב : ויראו עבדים
אחרים כמוהו מה שנעשה
ויתעצבו מאד ויבאו ויספרו
32 לאדונם כל אשר נעשה : אז
קרא לו אדונו ויאמר לו עבד
רשע הנה סלחתי לך כל
החוב בעבור שהתחננת אלי :
33 אם כן הלא היה צריך שגם
אתה תחנן לעבד כמוך כמו
34 שחננתי לך : ויחר אף אדונו
וימסור אתו ביד השוטרים
35 עד שישלם כל החוב : כן
אבי שבשמים יעשה לכם אם
לא

de redderet, iussit eum dominus eius venundari, & uxorem eius, & filios, & omnia, quæ habebat, & reddi. 26 Procidens autem seruus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. 27 Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. 28 Egressus autem seruus ille inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes.

29 Et procidens conseruus eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

30 Ille autem noluit: sed abijt, & misit eum in carcerem donec redderet debitum.

31 Videntes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valdè: & venerunt, & narrauerunt domino suo omnia, quæ facta fuerunt. 32 Tunc vocauit illum dominus suus: & ait illi: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me:

33 nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? 34 Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum. 35 Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si

non

non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

CAP. XIX.

1 *ET factum est, cùm consummasset Jesus sermones istos, migrauit à Galilæa, & venit in fines Judææ trans Jordanem,* 2 *& secutæ sunt eum turbæ multæ, & curauit eos ibi.*

3 *Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere vxorem suam, quacumque ex causa?*

4 *Qui respondens, ait eis: Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum, & fœminam fecit eos? & dixit:*

5 *Propter hoc dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* 6 *itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.*

7 *Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandauit dare libellum repudij, & dimittere?*

8 *Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: ab*

לֹא תִסְלְחוּ כָּל־אִישׁ לְאָחִיו
בִּלְבוֹתֵיכֶם׃

פ׳ יט׳

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יֵשׁוּעַ 1
הַמַּאֲמָרִים הָאֵלֶּה עָבַר
מֵהַגָּלִיל וַיָּבוֹא לִגְבוּלֵי אֶרֶץ
יְהוּדָה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן׃ וַיֵּלְכוּ 2
אַחֲרָיו כִּיתּוֹת רַבּוֹת וַיִּרְפָּאֵם
שָׁם׃ וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו פְּרוּשִׁים 3
וַיְנַסּוּהוּ וַיֹּאמְרוּ אִם־מוּתָּר
לָאָדָם לְשַׁלֵּחַ אִשְׁתּוֹ בַּעֲבוּר
כָּל־סִבָּה׃ וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר 4
לָהֶם הֲלֹא קְרָאתֶם כִּי
מִי שֶׁעָשָׂה אָדָם מֵרֵאשִׁית זָכָר
וּנְקֵבָה עָשָׂה אֹתָם וַיֹּאמַר׃
עַל־כֵּן יַעֲזָב־אִישׁ אֶת־אָב 5
וְאֶת־אֵם וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ
שְׁנַיִם לְבָשָׂר אֶחָד׃ אִם־כֵּן 6
כְּבַר אֵינָם שְׁנַיִם כִּי־אִם בָּשָׂר
אֶחָד וְאִם כֵּן מַה־שֶּׁחִבֵּר
אֱלֹהִים הָאָדָם לֹא יַבְדִּיל׃
וְהֵם אָמְרוּ לוֹ אִם כֵּן לָמָּה צִוָּה 7
משֶׁה לָתֶת־סֵפֶר כְּרִיתוּת
וּלְשַׁלֵּחַ׃ אָמַר לָהֶם כִּי משֶׁה 8
בַּעֲבוּר קוֹשִׁי לְבַבְכֶם הֵנִיחַ
לָכֶם לְשַׁלֵּחַ נְשׁוֹתֵיכֶם אֲבָל

מֵרֵאשִׁית לֹא הָיָה כֵּן ׃ וַאֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כִּי־אִישׁ שֶׁיְּשַׁלַּח
אִשְׁתּוֹ כִּי־אִם עַל־דְּבַר זְנוּת
וְיִקַּח אַחֶרֶת נֹאֵף הוּא וּמִי־
שֶׁיִּקַּח אֶת־הַמְגוֹרֶשֶׁת נֹאֵף ׃
10 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו אִם־כֵּן
אַחַר שֶׁכַּךְ הוּא דְּבַר אִישׁ
וְאִשָּׁה אֵינוֹ רָאוּי לְהִתְחַתֵּן ׃
11 וְהוּא אָמַר לָהֶם לֹא הַכֹּל יָבִינוּ
דָּבָר זֶה כִּי אִם לְמִי שֶׁנִּתַּן לָהֶם׃
12 כִּי־יֵשׁ סָרִיסִים שֶׁנּוֹלְדוּ־כֵן
מִבֶּטֶן אִמָּם וְיֵשׁ סָרִיסִים
שֶׁנַּעֲשׂוּ עַל־יְדֵי אָדָם וְיֵשׁ
סָרִיסִים שֶׁכֵּרְתוּ עַצְמָם בַּעֲבוּר
מַלְכוּת שָׁמַיִם מִי שֶׁיֶּשׁ־לוֹ
13 יְכוֹלֶת לְהָבִין יָבִין ׃ אָז הֻגְּשׁוּ
לוֹ נְעָרִים קְטַנִּים כְּדֵי־שֶׁיָּשִׂים
יָדַיִם עֲלֵיהֶם וַיִּתְפַּלֵּל וְה
וְהַתַּלְמִידִים הוֹכִיחוּ אֹתָם ׃
14 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לָהֶם הָנִיחוּ אֶת־
הַנְּעָרִים וְאַל־תֹּאכוּ לִמְנוֹעַ
אֹתָם לָבֹא אֵלַי כִּי לְכַדּוֹמֶה
15 לָהֶם מַלְכוּת שָׁמַיִם ׃ וְכַאֲשֶׁר
שָׂם יָדַיִם עֲלֵיהֶם הָלַךְ מִשָּׁם ׃
16 וְהִנֵּה קָרַב אֶחָד וַיֹּאמֶר־לוֹ רַב
טוֹב מַה־טוֹבָה אֶעֱשֶׂה כְּדֵי־
17 שֶׁאֶקְנֶה חַיִּים נִצְחִיִּים ׃ וְהוּא
אָמַר לוֹ לָמָּה אַתָּה שֹׁאֵל אֹתִי
עַל־

initio autem non fuit sic. 9 Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit; mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.

10 Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere.

11 Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. 12 Sunt enim eunuchi, qui de matris vtero sic nati sunt: & sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat. 13 Tunc oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret, & oraret. Discipuli autem increpabant eos.

14 Iesus verò ait eis: Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium est enim regnum cælorum.
15 Et cùm imposuisset eis manus, abijt indè.
16 Et ecce vnus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam? 17 Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono?

bono ? Vnus est bonus, Deus.
Si autem vis ad vitam ingredi,
serua mandata.
18 *Dicit illi: Quæ? Jesus au-*
tem dixit: Non homicidium fa-
cies: Non adulterabis: Non fa-
cies furtum: Non falsum testimo-
nium dices. 19 *Honora patrem*
tuum, & matrem tuam, & dili-
ges proximum tuum sicut teipsum.
20 *Dicit illi adolescens: Omnia*
hæc custodiui à iuuentute mea;
quid adhùc mihi deest? 21 *Ait*
illi Jesus: Si vis perfectus esse,
vade, vende quæ habes, & da
pauperibus, & habebis thesaurum
in cælo: & veni, sequere me.
22 *Cùm audisset autem adole-*
scens verbum, abijt tristis: erat
enim habens multas possessiones.
23 *Jesus autem dixit discipulis*
suis: Amen dico vobis, quia
diues difficilè intrabit in regnum
cælorum.
24 *Et iterùm dico vobis: Fa-*
cilius est camelum per foramen
acus transire, quàm diuitem in-
trare in regnum cælorum.

25 *Auditis autem his, disci-*
puli mirabantur valdè, dicentes:
Quis ergo poterit saluus esse?
26 *Aspiciens autem JE-*
SVS, dixit illis: Apud ho-
mines hoc impossibile est: apud
Deum autem omnia possibilia
sunt.

עַל־טוֹב אֶחָד הוּא הַטּוֹב וְהוּא
הָאֵל וְאִם־אַתָּה חָפֵץ לָבוֹא
לַחַיִּים שְׁמֹר הַמִּצְוֹת ׃ וַיֹּאמֶר 18
לוֹ מָה הֵן וְיֵשׁוּעַ אָמַר לֹא־
תִרְצַח לֹא־תִנְאַף לֹא־תִגְנוֹב
לֹא־תַעֲנֶה עֵד שָׁקֶר ׃ כַּבֵּד 19
אָבִיךָ וְאִמֶּךָ וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ
כָּמוֹךָ ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ הָעֶלֶם כָּל 20
אֵלֶּה שָׁמַרְתִּי מִנְּעוּרַי וּמָה
יֶחֱסַר־לִי עוֹד ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ יֵשׁוּעַ 21
אִם־תִּרְצֶה לִהְיוֹת שָׁלֵם לֵךְ
וּמְכֹר כֹּל אֲשֶׁר לְךָ וְתֵן לָעֲנִיִּים
וְיִהְיֶה לְךָ אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם וּבוֹא
וְלֵךְ אַחֲרָי ׃ וּכְשֶׁשָּׁמַע הָעֶלֶם 22
אֶת־הַדָּבָר הָלַךְ עָצֵב כִּי־הָיוּ לוֹ
אֲחֻזּוֹת רַבּוֹת ׃ וְיֵשׁוּעַ אָמַר 23
לְתַלְמִידָיו אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי הֶעָשִׁיר בְּקוֹשִׁי יָבוֹא
אֶל־מַלְכוּת שָׁמַיִם ׃ וְעוֹד אֲנִי 24
אוֹמֵר לָכֶם יוֹתֵר קַל לַעֲבוֹר
גָּמָל בְּעַד נֶקֶב הַמַּחַט מ
מִשֶּׁעָשִׁיר יָבֹא לְמַלְכוּת שָׁמ
שָׁמַיִם ׃ וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ הַתַּלְמִידִים 25
אֵלֶּה הַדְּבָרִים תָּמְהוּ מְאֹד
וְאָמְרוּ אִם־כֵּן מִי יוּכַל לְהִוָּשֵׁעַ
וַיַּבֵּט יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵצֶל 26
הָאֲנָשִׁים אִי אֶפְשָׁר זֹאת אֲבָל
לֵאלֹהִים כָּל־דְּבָרִים אֶפְשָׁרִים
הֵם ׃

27 הם: אז ענה כיפא ויאמר־לו
הנה אנחנו עזבנו הכל
והלכנו אחריך על־כן מה
28 יהיה לנו: ויאמר להם ישוע
אמן אני אומר לכם שאתם
שהלכתם אחרי בתולדת
החדשה כאשר בן־האדם ישב
על־כסא כבודו תשבו גם־
אתם על־שנים עשר כסאות
ותשפטו שנים עשר שבטי
29 ישראל: וכל מי שיעזב הבית
או אחים או אחות או אב או
אם או אשה או בנים או שדות
בעבור שמי יקח על־אחת
מאה והחיים נצחיים יקנה:
30 ורבים שהיו ראשונים יהיו
אחרונים והאחרונים יהיו
ראשונים:

sunt. 27 *Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?*

28 *Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quòd vos, qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.*

29 *Et omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum; centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.*

30 *Multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.*

פ׳ כ׳

CAP. XX.

1 נדמתה מלכות שמים
לאדם בעל־הבית שהשכים
בבוקר ויצא לשכר פעלים
2 לכרמו: והתנה עם־הפעלים
בדינר הראוי ליום ושלח אתם
3 לכרמו: ויצא קרוב לשעת
שלישית וירא אחרים
העומדים

1 *Simile est regnum cælorum patrifamilias, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam.* 2 *Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno, misit eos in vineam suam.* 3 *Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes*

ſtantes in foro otioſos, 4 & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod iuſtum fuerit dabo vobis.

5 Illi autem abierunt. Iterum autem exijt circa ſextam, & nonam horam: & fecit ſimiliter.

6 Circa vndecimam verò exijt, & inuenit alios ſtantes, & dicit illis: Quid hic ſtatis tota die otioſi?

7 Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam.

8 Cùm ſero autem factum eſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem incipiens à nouiſſimis vſque ad primos.

9 Cùm veniſſent ergo qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios.

10 Venientes autem & primi, arbitrati ſunt, quòd plus eſſent accepturi: acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios.

11 Et accipientes murmurabant aduerſus patremfamilias,

12 dicentes: Hi nouiſſimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portauimus pondus diei, & æſtus.

13 At ille reſpondens vni eorum, dixit: Amice non facio tibi iniuriam: nonne ex denario

con-

העומדים בשוק בטלים ׃
4 ויאמר אליהם לכו גם־אתם
לכרמי ומה שיהיה ישר אתן
5 לכם ׃ והם הלכו ועוד יצא
קרוב לשעה ששית ותשיעית
6 ויעש כמו כן ׃ וקרוב לשעת
עשתי עשרה יצא וימצא
אחרים עומדים ויאמר להם
למה אתם עומדים פה בטלים
7 כל־היום ׃ והם אמרו לו כי
לא־שכר אותנו שום אדם
ויאמר אליהם לכו גם־אתם
8 לכרמי ׃ וכאשר היה ערב
אמר אדון הכרם לאשר
על־ביתו קרא לפועלים ותן
להם שכר והחל מאחרנים
9 עד־הראשונים ׃ וכשבאו אלה
שבאו בשעת עשתי עשרה
10 לקחו דינר דינר ׃ ויבאו גם־
הראשונים וחשבו שהם יקחו
יותר ולקחו גם־הם דינר דינר ׃
11 וכאשר לקחו התרעמו על־
12 בעל הבית ׃ ואמרו אלה
האחרנים פעלו שעה אחת
והשוית אתם לנו שסבלנו
13 משא של־היום והחום ׃ והוא
ענה לאחד מהם ואמר אוהב
איני עושה לך עול הלא כדינר
התנית

14 הִתְנִיתָ עִמִּי ׃ קַח שֶׁלְּךָ וָלֵךְ
וּרְצוֹנִי לָתֵת גַּם־לָאַחֲרוֹן הַזֶּה
15 כָּמוֹ לְךָ ׃ אוֹ אֵין רָאוּי לִי
לַעֲשׂוֹת מַה־שֶּׁאֲנִי רוֹצֶה
הַעֵינֶיךָ הֵן רָעוֹת כִּי־אֲנִי טוֹב ׃
16 כֵּן הָאַחֲרֹנִים יִהְיוּ רִאשׁוֹנִים
וְהָרִאשׁוֹנִים יִהְיוּ אַחֲרֹנִים כִּי
רַבִּים נִקְרְאוּ וּמְעַטִּים נִבְחָרוּ ׃
17 וַיַּעַל יֵשׁוּעַ לִירוּשָׁלַיִם וַיִּקַּח
שְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידִים בַּסֵּתֶר
18 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם ׃ הִנֵּה אֲנַחְנוּ
עוֹלִים לִירוּשָׁלַיִם וּבֶן־הָאָדָם
יִמָּסֵר לִידֵי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְהַסּוֹפְרִים וְיַחַיְּבוּ אוֹתוֹ לַמָּוֶת ׃
19 וְיִמְסְרוּ אֹתוֹ לַגּוֹיִם לְהִתְלוֹצֵץ
וּלְהִוָּסֵר וּלְהִתָּלוֹת וּבְיוֹם
הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם מִבֵּין הַמֵּתִים ׃
20 אָז קָרְבָה אֵלָיו אִמָּם שֶׁל־בְּנֵי
זַבְדִּי עִם־בָּנֶיהָ וַתִּשְׁתַּחֲוֶה־לוֹ
21 וַתִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ דָּבָר ׃ וְהוּא אָמַר
לָהּ מָה תִּרְצִי וַתֹּאמֶר לוֹ אֱמוֹר
שֶׁיֵּשְׁבוּ אֵלּוּ שְׁנֵי בָּנַי אֶחָד
לִימִינְךָ וְאֶחָד לִשְׂמֹאלֶךָ
22 בְּמַלְכוּתֶךָ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
אֵינְכֶם יוֹדְעִים מָה שֶׁשּׁוֹאֲלִים
הֲתוּכְלוּ לִשְׁתּוֹת הַכּוֹס שֶׁאֲנִי
עָתִיד לִשְׁתּוֹת וַיֹּאמְרוּ לוֹ
23 נוּכָל ׃ וְהוּא אָמַר לָהֶם אָכֵן
תִּשְׁתּוּ

conuenisti mecum? 14 Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. 15 Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?

16 Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

17 Et ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis:

18 Ecce ascendimus Jerosolymam, & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte: 19 & tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum; & tertia die resurget.

20 Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorans, & petens aliquid ab eo.

21 Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic, vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.

22 Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego biturus sum? Dixerunt ei: Possumus.

23 Ait illis: Calicem quidem

dem

dem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam, vel sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.

24 Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus.

25 Jesus autem vocauit eos ad se, & ait: Scitis, quia Principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. 26 Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: 27 & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. 28 Sicut Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam, redemptionem pro multis.

29 Et egredientibus illis ab Jericho, secuta est eum turba multa.

30 Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt, quia Jesus transiret: & clamauerunt, dicentes: Domine, miserere nostri, Fili Dauid. 31 Turba autem increpabat eos, vt tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, Fili Dauid. 32 Et stetit Jesus, & vocauit eos, & ait: Quid vultis vt faciam vobis? 33 Dicunt illi: Domine, vt aperiantur oculi nostri. 34 Misertus autem

K eorum

תִּשְׁתּוּ כּוֹסִי אֲבָל לָשֶׁבֶת
לִימִינִי אוֹ לִשְׂמֹאלִי אֵין כִּי
לָתֵת לָכֶם אֶלָּא לְאֹתָם שֶׁנָּכוֹן
24 מֵאֵת־אָבִי׃ וַיִּשְׁמְעוּ הָעֲשָׂרָה
וַיִּכְעֲסוּ עַל־הַשְּׁנֵי הָאַחִים׃
25 וְיֵשׁוּעַ קָרָא אוֹתָם אֵלָיו וַיֹּאמַר
תֵּדְעוּ כִּי שָׂרֵי הַגּוֹיִם מוֹשְׁלִים
בָּהֶם וְהַיּוֹתֵר גְּדוֹלִים שׁוֹלְטִים
26 עֲלֵיהֶם׃ אֲבָל בֵּינֵיכֶם לֹא־
יִהְיֶה כֵּן אֶלָּא כָל־מִי שֶׁיִּרְצֶה
לְהֵעָשׂוֹת יוֹתֵר גָּדוֹל הוּא יִהְיֶה
27 מְשָׁרֶתְכֶם׃ וַאֲשֶׁר יִרְצֶה
בֵּינֵיכֶם הֱיוֹת רִאשׁוֹן הוּא יִהְיֶה
28 עַבְדְּכֶם׃ כְּמוֹ בֶן־הָאָדָם לֹא־
בָא לְהִשָּׁרֵת אֶלָּא לְשָׁרֵת
וְלָתֵת נַפְשׁוֹ פִּדְיוֹם בַּעַד רַבִּים׃
29 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ מִירִיחוֹ הָלְכוּ
30 אַחֲרָיו עַם רָב׃ וְהִנֵּה שְׁנֵי
עִוְרִים יוֹשְׁבִים אֵצֶל הַדֶּרֶךְ
וַיִּשְׁמְעוּ שֶׁיֵּשׁוּעַ הָיָה עוֹבֵר
וַיִּצְעֲקוּ לֵאמוֹר אָדוֹן חָנֵּנוּ בֶּן־
31 דָּוִד׃ וְהַכִּיתָה גָּעֲרָה בָהֶם
שֶׁיִּשְׁתּוֹקוּ וְהֵם יוֹתֵר צָעֲקוּ
לֵאמוֹר אָדוֹן חָנֵּנוּ בֶּן־דָּוִד׃
32 וַיַּעֲמוֹד יֵשׁוּעַ וְקָרָא לָהֶם
לֵאמוֹר מָה תִּרְצוּ שֶׁאֲנִי אֶעֱשֶׂה
33 לָכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אָדוֹן
34 שֶׁתִּפָּקַחְנָה עֵינֵינוּ׃ וַיְרַחֵם
לָהֶם

להם ישוע ויגע בעיניהם ומיד
ראו וילכו אחריו׃

פ׳ כא

1 וכאשר קרבו לירושלים
ויבאו לבית־פגי אל־הר
הזיתים אז שלח ישוע שני
2 תלמידים׃ ויאמר להם לכו
לכפר שהיא כנגדכם ומיד
תמצאו ארתון אסורה ועיר
עמה התירוה והגישוה אלי׃
3 ואם איש יאמר לכם מאומה
אמרו כי אדון צריך בהן ומיד
4 יניח אותן׃ וכל־זה נעשה כדי
שיתקים מה־שנאמר על־יד
5 הנביא שאמר׃ † אמרו לבת־
ציון * הנה מלכך יבא לך
עני ורוכב על־חמור ועל־
6 עיר § בן־נעל עול׃ וילכו
התלמידים ויעשו כאשר צוה
7 להם ישוע׃ ויגישו הארתון
והעיר וישימו עליהן בגדיהם
וירכיבו אותו עליהם׃
8 והרבה מהכיתות פשטו
בגדיהם בדרך ואחרים כרתו
9 ענפי עצים ויציעו בדרך׃ והכיתות ההולכות לפניו
ולאחריו

† ישעיה סב׳
* זכריה ט׳ נ׳ א׳
* צדיק ונושע הוא נ׳ א׳
§ בן־אתונות

eorum Jesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

CAP. XXI.

1 *ET cùm appropinquassent Jerosolymis; & venissent Bethphage ad Montem Oliveti: tunc Jesus misit duos discipulos;*
2 dicens eis: Ite in Castellum, quod contra vos est, & statim invenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: solvite, & adducite mihi.
3 & si quis vobis aliquid dixerit; dicite, quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.

4 Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem:
5 Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.
6 Euntes autem discipuli fecerunt, sicut præcepit illis Jesus.

7 Et adduxerunt asinam, & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.

8 Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via:
9 turbæ autem, quæ præcedebant,

& quæ

& quæ sequebantur, clamabant,
dicentes: Hosanna Filio Dauid:
benedictus, qui venit in nomine
Domini: hosanna in altissimis.
10 *Et cùm intrasset Ierosoly-*
mam, commota est vniuersa ciui-
tas, dicens: Quis est hic?
11 *Populi autem dicebãt: Hic*
est Iesus Propheta à Nazareth
Galilææ. 12 *Et intrauit Iesus*
in templum Dei, & eijciebat om-
nes vendentes, & ementes in
templo; & mensas nummulario-
rum, & cathedras vendentium
columbas euertit: 13 *& dicit*
eis: Scriptum est: Domus mea
domus orationis vocabitur: vos
autem fecistis illam speluncam la-
tronum. 14 *Et accesserunt ad*
eum cæci, & claudi in templo: &
sanauit eos.
15 *Videntes autem Principes*
Sacerdotum, & Scribæ mirabilia,
quæ fecit, & pueros clamantes
in templo, & dicentes, Hosanna
filio Dauid; indignati sunt: 16
& dixerunt ei: Audis, quid isti
dicunt? Iesus autem dixit eis:
Vtique nunquam legistis: Quia
ex ore infantium, & lactentium
perfecisti laudem?
17 *Et relictis illis, abijt foràs*
extra Ciuitatem in Bethaniam:
ibìque mansit. 18 *Manè au-*
tem reuertens in Ciuitatẽ, esurijt.
19 *Et videns fici arborem vnam*

ולאחריו קוראות ואומרות
הושענה לבן דוד ברוך הבא
בשם יהוה הושענה במרומים ׃
10 וכאשר בא אל־ירושלים
המתה כל־העיר לאמור מי
11 הוא זה ׃ והעם אמרו הוא
ישוע הנביא מנצרת מהגליל ׃
12 ויבא ישוע אל־היכל האלהים
ויגרש כל־המוכרים וקונים
בהיכל ושלחנות השלחנים
ומושבי המוכרים היונים
13 הפך ׃ ויאמר להם כתוב
ביתי בית־תפלה יקרא
ואתם עשיתם אותו מערת
14 פריצים ׃ ויקרבו אליו עורים
ופסחים בהיכל וירפא אותם ׃
15 ויראו שרי הכהנים והסופרים
הפלאות שעשה והנערים
שקוראים בהיכל באמור
הושענה לבן דוד וחרה להם ׃
16 ויאמרו לו אתה שומע מה הם
אומרים וישוע אמר להם אכן
המעולם לא קראתם כי מפי
עוללים ויונקים יסדת עוז ׃
17 וכאשר עזב אותם יצא חוץ
לעיר לבית־עניה וישב שם ׃
18 וישוב בבקר אל־העיר וירעב ׃
19 ובראות עץ אחד של־תאנה

הדרך בא אצלה ׃ ולא מצא
בה כי־אם עלים לבדם ויאמר
לה לא יצא ממך פרי לעולם
ופתאום התיבשה התאנה ׃
20 והתלמידים הרואים תמהו
ואמרו איך פתאום התיבשה ׃
21 ויען ישוע ויאמר להם אמן
אני אומר לכם אם־תהיה
לכם אמונה ולא תסתפקו
לא לבד בתאנה תעשו אלא
אם־תאמרו להר הזה הנשא
והשלך עצמך לים יהיה ׃
22 וכל מה שתשאלו בתפילה
23 ותאמינו תקחו ׃ וכאשר בא
בהיכל נגשו לו שרי הכהנים
וזקני העם כלמדו ואמרו
באיזה יכולת אתה עושה
אלה הדברים ומי נתן לך
24 זאת היכולת ׃ ויען ישוע ויאמר
להם אשאל אתכם גם־אני
דבר אחד ואם אתם תומרו
אותו לי גם־אני אומר לכם
באיזה יכולת אני עושה אלה ׃
25 טבילת יוחנן מאין היתה מן
השמים או מבני אדם והם
26 חשבו ביניהם ואמרו ׃ אם־
נאמר מן־השמים יאמר לנו
אם־כן למה לא־האמנתם
לו ׃

secùs viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea nisi folia tantùm; & ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea.

20 Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodò continuò aruit?

21 Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis; si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle, & iacta te in mare, fiet:

22 Et omnia, quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis. 23 Et cùm venisset in templum, accesserunt ad eum docentem, Principes Sacerdotum, & Seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem?

24 Respondens Iesus dixit eis: Interrogabo vos & ego vnum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam, in qua potestate hæc facio.

25 Baptismus Ioannis vndè erat? è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes:

26 Si dixerimus, è cælo, dicet nobis: Quare ergo non credidistis illi?

illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam: omnes enim habebant Joannem sicut Prophetam.

27 Et respondentes Jesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse: Nec ego dico vobis, in qua potestate hæc facio.

28 Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea. 29 Ille autem respondens, ait: Nolo. Posteà autem, pœnitentia motus, abijt.

30 Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo, Domine. & non iuit. 31 quis ex duobus fecit voluntatem Patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jesus: Amen dico vobis, quia publicani, & meretrices præcedent vos in regnum Dei.

32 Venit enim ad vos Joannes in via iustitiæ, & non credidistis ei: publicani autem, & meretrices crediderunt ei. Vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis postea, vt crederetis ei.

33 Aliam parabolam audite. Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim,

& lo-

לוֹ וְאִם נֹאמַר מִן־בְּנֵי אָדָם
נִירָא מֵהַבִּיתוּת כִּי כֻלָּם הָיוּ
מְכַבְּדִים אֶת־יוֹחָנָן כַּנָּבִיא׃
וַיַּעֲנוּ לְיֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ אֵין אָנוּ 27
יוֹדְעִים וְהוּא אָמַר לָהֶם גַּם—
אֲנִי אֵינִי אוֹמֵר לָכֶם בְּאֵיזֶה
יְכוֹלֶת אֲנִי עוֹשֶׂה אֵלֶּה׃
וּמָה נִרְאֶה לָכֶם אָדָם אֶחָד 28
הָיָה וַיִּהְיוּ לוֹ שְׁנֵי בָנִים וַיִּגַּשׁ
אֶל־הָרִאשׁוֹן וְאָמַר בֵּן הַיּוֹם
לֵךְ לַעֲבוֹד בְּכַרְמִי׃ וְהוּא עָנָה 29
וְאָמַר אֵינִי רוֹצֶה וְאַחַר כַּךְ
הִתְחָרֵט וְהָלַךְ׃ וּבְקָרוֹב אֶל־ 30
הַשֵּׁנִי אָמַר כְּמוֹ לָרִאשׁוֹן וַיַּעַן
וְאָמַר אָדוֹן אֲנִי אֵלֵךְ וְלֹא—
הָלַךְ׃ מִי מֵאֵלֶּא הַשְּׁנַיִם עָשָׂה 31
רְצוֹן הָאָב וַיֹּאמְרוּ לוֹ הָרִאשׁוֹן
אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי בַּעֲלֵי עֲבֵירָה וְהַזּוֹנוֹת
יֵלְכוּ לִפְנֵיכֶם בְּמַלְכוּת הָא
הָאֱלֹהִים׃ כִּי בָא יוֹחָנָן אֲלֵיכֶם 32
בְּדֶרֶךְ צְדָקָה וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם
לוֹ כִּי־אִם בַּעֲלֵי עֲבֵירָה וְהַזּוֹנוֹת
הֶאֱמִינוּ לוֹ וְאַתֶּם שֶׁרְאִיתֶם
וְלֹא עֲשִׂיתֶם תְּשׁוּבָה אַחַר כֵּן
לְהַאֲמִין לוֹ׃ שִׁמְעוּ מָשָׁל אַחֵר 33
הָיָה אָדָם בַּעַל הַבַּיִת שֶׁנָּטַע
כֶּרֶם וְהִקִּיף גְּדֵרָה וַיִּכֶר בָּהּ יֶקֶב
וַיִּבֶן

ויבן מגדל וימסר אותה לאכ
לאכרים לפעלה וילך לגור
34 למרחוק : וכשקרב זמן פרי
שלח עבדיו אל־האכרים
לקחת פרויותיו : והאכרים
35 אחזו עבדיו ויכו האחד ואחד
36 הרגו ואחד סקלו : עוד שלח
עבדים אחרים רבים
מהראשונים ויעשו להם
37 כלראשונים : ובאחרונה שלח
להם בנו לאמר ייראו מבני :
38 והאכרים כשראו הבן אמרו
בקרבם זה הוא היורש באו
ונהרגוהו ולנו תהיה ירשתו :
39 וכשאחזוהו הוציאוהו מחוץ
40 לכרם ויהרגוהו : לכן כשיבא
בעל הכרם מה יעשה לאלה
41 האכרים : אמרו לו יאבד
ברעה הרעים וכרמו ישכר
לאכרים אחרים שיתנו לו
42 הפרי לעתותיהם : ויאמר
ישוע להם המעולם לא—
קראתם בכתובים אבן מאסו
הבונים היתה לראש פנה
מאת־יהוה היתה זאת היא
43 נפלאת בעינינו : ועל־כן אני
אומר לכם כי־תוסר מכם
מלכות האלהים ותנתן
לגוים

& locauit eam agricolis, & peregrè profectus est.

34 Cùm autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius.

35 Et agricolæ, apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt. 36 Iterum misit alios seruos plures prioribus; & fecerunt illis similiter.

37 Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. 38 Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres; venite, occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius.

39 Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

40 Cùm ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

41 Aiunt illi: Malos malè perdet: & vineam suam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis.

42 Dicit illis Iesus: Nunquam legistis in Scripturis: Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. 43 Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti

genti facienti fructus eius.
44 *Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum.* 45 *Et cùm audiſſent Principes Sacerdotum, & Phariſæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipſis diceret:*
46 *Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam ſicut Prophetam eum habebant.*

לְגוֹיִם הָעוֹשִׂים פְּרִיוֹתֶיהָ ׃ וּמִי 44
שֶׁיִּפּוֹל עַל־הָאֶבֶן הַזֹּאת יִשָּׁבֵר
וְעַל־מִי שֶׁתִּפּוֹל עָלָיו תִּמְעַר
אֹתוֹ ׃ וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ שָׂרֵי 45
הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרוּשִׁים אֶת־
מְשָׁלָיו יָדְעוּ שֶׁמְּדַבֵּר עֲלֵיהֶם ׃
וַיְבַקְשׁוּ לֶאֱחוֹז אֹתוֹ וַיִּירְאוּ 46
מֵהַכִּיתוֹת כִּי כְנָבִיא הָיָה הוּא
אֶצְלָם ׃

CAP. XXII.

1 *ET respondens Jeſus, dixit iterùm in parabolis eis, dicens.* 2 *Simile factum eſt regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo.*
3 *Et miſit ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.*
4 *Iterum miſit alios ſeruos, dicens: Dicite inuitatis: Ecce prandium meum paraui; tauri mei, & altilia occiſa ſunt; & omnia parata: venite ad nuptias.*
5 *Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam ſuam, alius verò ad negotiationem ſuam:* 6 *reliqui verò tenuerunt ſeruos eius, & contumelijs affectos occiderunt.* 7 *Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: & miſſis*

פ׳ כב׳

וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וְעוֹד אָמַר לָהֶם 1
בִּמְשָׁלִים לֵאמֹר ׃ נִדְמְתָה 2
מַלְכוּת שָׁמַיִם לְמֶלֶךְ בָּשָׂר
וָדָם שֶׁעָשָׂה נִשּׂוּאִין לִבְנוֹ ׃
וַיִּשְׁלַח עֲבָדָיו לִקְרֹא קְרוּאִים 3
לַנִּשּׂוּאִין וְלֹא־אָבוּ לָבוֹא ׃
עוֹד שָׁלַח עֲבָדִים אֲחֵרִים 4
לֵאמֹר אִמְרוּ לַקְּרוּאִים הִנֵּה
הֲכִינוֹתִי סְעוּדָתִי שׁוֹרַי וּב
וּבַרְבּוּרַי שְׁחוּטִים וְכָל־
הַדְּבָרִים נְכוֹנִים בּוֹאוּ
לַנִּשּׂוּאִין ׃ וְהֵם הִתְעַצְּלוּ 5
וְהָלְכוּ אֶחָד לְכַפְרוֹ וְאֶחָד
לִסְחוֹרָתוֹ ׃ וְהַנִּשְׁאָר אָחֲזוּ 6
עֲבָדָיו וַיְחָרְפוּ אֹתָם וַיַּהַרְגוּם ׃
וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע הַמֶּלֶךְ חָרָה אַפּוֹ 7
וַיִּשְׁלַח

וַיִּשְׁלַח צִבְאוֹתָיו וַיְאַבֵּד
הָרוֹצְחִים הָאֵלֶּה וְעִירָם שָׂרַף
8 בָּאֵשׁ ׃ אָז אָמַר לַעֲבָדָיו
הַנִּשּׂוּאִין נְכוֹנִים וְהַקְּרוּאִים
9 לֹא הָיוּ רְאוּיִים ׃ לָכֵן לְכוּ אֶל
מוֹצָאוֹת הַדְּרָכִים וְכָל אֲשֶׁר
תִּמְצְאוּ קִרְאוּ אֶל־הַנִּשּׂוּאִין ׃
10 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ עֲבָדָיו לַדְּרָכִים
אָסְפוּ כָּל אֲשֶׁר מָצְאוּ רָעִים
וְטוֹבִים וַיִּמָּלְאוּ הַנִּשּׂוּאִין
11 מֵהַמְּסוּבִּים ׃ וַיָּבוֹא הַמֶּלֶךְ
לִרְאוֹת הַמְּסוּבִּים וַיַּרְא שָׁם
אָדָם אֶחָד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה
לָבוּשׁ בְּשִׂמְלַת הַנִּשּׂוּאִין ׃
12 וַיֹּאמֶר־לוֹ אֹהֵב אֵיךְ בָּאתָ כֹּה
וְאֵין לְךָ שִׂמְלַת הַנִּשּׂוּאִין וְהוּא
13 נֶאֱלָם ׃ אָז אָמַר הַמֶּלֶךְ
לַמְשָׁרְתִים אִסְרוּ יָדָיו וְרַגְלָיו
וְשַׁלְּכוּ אֹתוֹ בַּחוֹשֶׁךְ הַחִיצוֹן
שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחִירוּק שִׁנַּיִם ׃
14 כִּי־רַבִּים נִקְרָאוּ וּמְעַטִּים
15 נִבְחָרוּ ׃ אָז הָלְכוּ הַפְּרוּשִׁים
וַיִּוָּעֲצוּ לְלַכְּדוֹ בְּדָבָר ׃ וְשָׁלְחוּ
16 אֵלָיו תַּלְמִידֵיהֶם עִם־
הָהֵרוֹדוֹסִיִּים לֵאמֹר רַב אֲנוּ
יוֹדְעִים כִּי־אִישׁ אֱמוּנִים אַתָּה
וּמְלַמֵּד דֶּרֶךְ אֱלֹהִים בֶּאֱמֶת
וְאֵין לְךָ חֶשְׁבּוֹן עִם־אֶחָד כִּי
אֵין

& missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit.

8 Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidèm paratæ sunt; sed qui inuitati erant, non fuerunt digni.

9 Ite ergo ad exitus viarum; & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias.

10 Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes, quos inuenerunt, malos, & bonos: & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. 11 Intrauit autem Rex, vt videret discumbentes; & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

12 Et ait illi: Amice, quomodò huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

13 Tunc dixit Rex ministris: Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.

14 Multi enim sunt vocati, pauci verò electi. 15 Tunc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt, vt caperent eum in sermone.

16 Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non

enim

enim respicis personam hominum:
17 *dic ergo nobis, quid tibi videtur; licet censum dare Cæsari, an non?*
18 *Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?*
19 *ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.*
20 *Et ait illis Jesus: Cuius est imago hæc, & superscriptio?*
21 *Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.*
22 *Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt.*
23 *In illo die accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse resurrectionem: & interrogauerunt eum, dicentes:*
24 *Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, vt ducat frater eius vxorem illius, & suscitet semen fratri suo.*
25 *Erant autem apud nos septem fratres: & primus, vxore ducta, defunctus est: & non habens semen, reliquit vxorem suam fratri suo.*
26 *Similiter secundus, & tertius vsq; ad septimum.*
27 *Nouissimè autem omnium & mulier defuncta est.*
28 *In resurrectione ergo cuius erit de septem vxor? omnes enim habuerunt eam.*

אֵין אַתָּה מַבִּיט פְּנֵי אֲנָשִׁים ׃
17 וְעַל־כֵּן אֱמָר־לָנוּ מָה נִרְאֶה
לְךָ הַמּוּתָּר לָתֵת־מַס לַקֵּיסָר
18 אוֹ לֹא ׃ וּכְשֶׁיָּדַע יֵשׁוּעַ רָעָתָם
אָמַר הַחֲנֵפִים לָמָּה תְּנַסּוּנִי ׃
19 הַרְאוּנִי הַמַּטְבֵּעַ שֶׁל־הַמַּס
20 וְהֵם הִגִּישׁוּ לוֹ דִּינָר ׃ וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ לְמִי הַצֶּלֶם הַזֶּה
21 וְהַכְּתִיבָה ׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לַקֵּיסָר
אָז אָמַר לָהֶם אִם־כֵּן תְּנוּ
לַקֵּיסָר מָה שֶׁהֵם לַקֵּיסָר
וְלֵאלֹהִים מָה שֶׁהֵם לֵאלֹהִים ׃
22 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ תָּמְהוּ וַיַּעַזְבוּ
23 אוֹתוֹ וַיֵּלְכוּ ׃ בַּיּוֹם הַהוּא קָרְבוּ
אֵלָיו הַצְּדוּקִים שֶׁאוֹמְרִים
שֶׁלֹּא־תִהְיֶה תְּחִיָּה לַמֵּתִים
24 וַיִּשְׁאָלוּהוּ לֵאמֹר ׃ רַב מֹשֶׁה
אָמַר שֶׁאִם־יָמוּת אֶחָד בְּלֹא
בֵּן יִקַּח אָחִיו אִשְׁתּוֹ וְיָקִים זֶרַע
25 לְאָחִיו ׃ וְהָיוּ עִמָּנוּ שִׁבְעָה
אַחִים וְהָרִאשׁוֹן אַחַר שֶׁלָּקַח
אִשָּׁה מֵת וּלְפִי שֶׁלֹּא־הָיָה לוֹ
26 זֶרַע עָזַב אִשְׁתּוֹ לְאָחִיו ׃ וְכֵן
הַשֵּׁנִי וְכֵן הַשְּׁלִישִׁי עַד־הַשְּׁבִיעִי ׃
27 וּבָאַחֲרוֹנָה מֵהַכֹּל מֵתָה גַּם־
28 הָאִשָּׁה ׃ לָכֵן בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים
לְמִי מֵהַשִּׁבְעָה תִּהְיֶה לְאִשָּׁה
בִּהְיוֹת שֶׁכֻּלָּם הָיוּ בְּעָלֶיהָ ׃

29 ויען ישוע ויאמר להם אתם
תועים ואינכם יודעים
הכתובים ולא יכולת
30 האלהים: כי בתחית המתים
לא יתחתנו ולא תתחתנה
לאנשים כי־אם יהיו כמלאכי
31 אלהים בשמים: ועל־תחית
המתים הלא־קראתם מה־
שנאמר מפי האלהים אשר
32 אמר לכם: אנכי אלהי
אברהם ואלהי יצחק ואלהי
יעקב ואינו הוא אלהי
המתים כי־אם אלהי החיים:
33 וכאשר שמעו הכיתות תמהו
34 מתלמודו: והפרושים כאשר
שמעו שהשתיק לצדוקים
35 נועדו יחד: וישאל לו אחד
מהם מלמד התורה וינסה
36 אתו: רב איזו היא מצוה
37 הגדולה בתורה: אמר לו
ישוע ואהבת את־יהוה אלהיך
בכל־לבבך ובכל־נפשך
38 ובכל־מאדך: זו היא המצוה
היותר גדולה והראשונה:
39 והשנית הדומה לה היא
40 ואהבת לרעך כמוך: באלה
השתי מצוות תלויה כל־
41 התורה והנביאים: וכאשר
יתקבצו

29 *Respondens autem Jesus, ait illis: Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.*
30 *In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in cælo.*
31 *De resurrectione autem mortuorum non legistis, quod dictum est à Deo dicente vobis:*
32 *Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus mortuorum, sed viuentium.*
33 *Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.*
34 *Pharisæi autem audientes, quòd silentium imposuisset Sadducæis, conuenerunt in vnum:*
35 *Et interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum:*
36 *Magister, quod est mandatum magnum in Lege?*
37 *Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.* 38 *Hoc est maximum, & primum mandatum.* 39 *Secundum autem simile est huic: Diliges proximū tuum, sicut teipsum.* 40 *In his duobus mādatis vniuersa lex pendet, & Prophetæ.* 41 *Congregatis*
autem

autem Pharisæis, interrogauit eos Iesus, dicens:
42 *Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: Dauid.*
43 *Ait illis: Quomodò ergo Dauid in spiritu vocat eum Dominum, dicens:*
44 *Dixit Dominus Domino meo: sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedùm tuorum?*
45 *Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomodò filius eius est?*
46 *& nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum ampliùs interrogare.*

יתקבצו הפרושים שאל להם
ישוע לאמר: מה נראה לכם 42
מהמשיח ממי הוא בן ויאמרו
לו מדוד: אמר להם אם־כן 43
איך דוד ברוח קורא אתו ארון
באמר: נאם יהוה לארוני שב 44
לימיני עד־אשית איביך הדם
לרגליך: לכן אם־דוד קורא 45
אתו ארון איך הוא בנו: ולא 46
היה מי שיוכל לענות לו דבר
ולא היה לשום אדם לב מן־
היום ההוא לשאל לו עוד:

CAP. XXIII.

פ׳ כג׳

1 *TVnc Iesus locutus est ad turbas, & ad discipulos suos, dicens:*
2 *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi.*
3 *Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, seruate, & facite: secundùm opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.*

4 *Alligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere.*

5 *Omnia verò opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus: dila-*

אז דבר ישוע אל־הכיתות 1
ואל־תלמידיו לאמר: על־ 2
מושב משה ישבו סופרים
ופרושים: לכן כל אשר יאמרו 3
אליכם תשמרו ותעשו אבל
במעשיהם אל־תאבו לעשות
כי הם אומרים ואינם עושים:
כי־הם קושרים משאות 4
כבדות בלתי מתנשאות
ומשימים על־שכמי האנשים
ובאצבעם אינם רצים להניען:
וגם־כל־מעשיהם הם עושים 5
כדי שיראו מבני אדם כי־
ירחיבו

ירחיבו טוטפותיהם ויגדילו
תכלת כנפות בגדיהם :
6 ואוהבים לסבת ראשונים
בסעודות הערב ואת־מושבות
ראשונות בבתי כנסיות :
7 ושיתן להם שלום בחוץ
ושיקראו מהאנשים רבי :
8 ואתם לא־תרצו שתקראו
רבי כי־אחד הוא רבכם
9 ואתם כלכם אחים : גם־לא־
תרצו לקרא לכם אב על־
הארץ כי־אחד הוא אביכם
10 שבשמים : גם־לא־תקראו
מלמדים כי־אחד הוא מלמד
11 אתכם המשיח : מי־שהוא
יותר גדול ביניכם הוא יהיה
12 משרתכם : ומי שיתרומם
13 ישפל ומי שישתפל ירום : ואוי
לכם סופרים ופרושים חנפים
שתסגרו מלכות שמים לפני
אדם ואתם לא־תבאו ולא־
14 תניחו הבאים לבוא : אוי
לכם סופרים ופרושים חנפים
כי־אתם אכלים בתי
האלמנות ומתפללים
תפילות ארוכות על־זאת
15 תקבלו יותר משפט : אוי לכם
סופרים ופרושים חנפים כי־
מסבבים

tant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias.

6 Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in Synagogis, 7 & salutationes in foro, & vocari ab hominibus, Rabbi.

8 Vos autem nolite vocari Rabbi. unus est enim Magister vester; omnes autem vos fratres estis. 9 Et Patrem nolite vocare vobis super terram: unus est enim Pater vester, qui in cælis est.

10 Nec vocemini Magistri: quia Magister vester unus est, Christus.

11 Qui maior est vestrum, erit minister vester.

12 Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur. 13 Væ autem vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines. vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare.

14 Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium.

15 Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia circuitis

tis mare, & aridam, vt faciatis vnum proselytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplò, quàm vos.

16 Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque iurauerit per templum, nihil est: qui autem iurauerit in auro templi, debet.

17 Stulti, & cæci: Quid enim maius est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum? 18 Et quicumque iurauerit in Altari, nihil est; quicumque autem iurauerit in dono, quod est super illud, debet. 19 Cæci: Quid enim maius est, donum, an Altare, quod sanctificat donum?

20 Qui ergo iurat in Altari, iurat in eo, & in omnibus, quæ super illud sunt. 21 & quicumque iurauerit in Templo, iurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso: 22 & qui iurat in cælo, iurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum.

23 Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem. hæc oportuit facere, & illa non omittere.

24 Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

מְסַבְּבִים אֶת־הַיָּם וְהַיַּבָּשָׁה
לַעֲשׂוֹת גֵּר אֶחָד וְכַאֲשֶׁר נַעֲשָׂה
אַתֶּם עוֹשִׂים אֹתוֹ בֶּן־גֵּיהִנָּם
16 כִּפְלַיִם מִכֶּם׃ אוֹי לָכֶם
מַנְהִיגִים עִוְרִים הָאֹמְרִים כָּל
מִי־שֶׁיִּשָּׁבַע בַּהֵיכָל אֵינוֹ שׁוּם
דָּבָר וּמִי שֶׁיִּשָּׁבַע בִּזְהַב הַהֵיכָל
17 חַיָּב׃ כְּסִילִים וְעִוְרִים כִּי־מָה
הוּא יוֹתֵר גָּדוֹל הַזָּהָב אוֹ
18 הַהֵיכָל שֶׁמְּקַדֵּשׁ הַזָּהָב׃ וְכָל
מִי שֶׁיִּשָּׁבַע בַּמִּזְבֵּחַ אֵינוֹ שׁוּם
דָּבָר וְכָל מִי שֶׁיִּשָּׁבַע בְּמַתָּנָה
19 שֶׁעָלָיו חַיָּב׃ עִוְרִים כִּי־מָה
יוֹתֵר גָּדוֹל הַמַּתָּנָה אוֹ הַמִּזְבֵּחַ
20 שֶׁמְּקַדֵּשׁ הַמַּתָּנָה׃ לָכֵן
הַנִּשְׁבָּע בַּמִּזְבֵּחַ נִשְׁבָּע בּוֹ וּבְכָל
21 מַה שֶּׁעָלָיו׃ וְכָל הַנִּשְׁבָּע
בַּהֵיכָל נִשְׁבָּע בּוֹ וּבְיוֹשֵׁב בּוֹ׃
22 וְהַנִּשְׁבָּע בַּשָּׁמַיִם נִשְׁבָּע בַּכִּסֵּא
הָאֱלֹהִים וּבְאוֹתוֹ שֶׁיּוֹשֵׁב עָלָיו׃
23 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּפְרוּשִׁים
הַחֲנֵפִים שֶׁתְּעַשְּׂרוּ הַנַּעֲנָה
וְהַשֶּׁבֶת וְהַכַּמּוֹן וַעֲזַבְתֶּם יוֹתֵר
חוּמְרֵי תוֹרָה אֶת־הַמִּשְׁפָּט
וְאֶת־הַחֶסֶד וְאֶת־הָאֱמוּנָה
אֵלֶּה הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת וְאֹתָם
24 לֹא־לְהַנִּיחָם׃ מַנְהִיגִים
עִוְרִים שֶׁתְּזַקְּקוּ יַתּוּשׁ וַתִּבְלְעוּ
הַגָּמָל׃

הגמל : אוי לכם סופרים
ופרושים חנפים כי־תטהרו
מה שבחוץ הכוס והקערה
ובתוך אתם מלאים גזלה
וטמאה : פרוש עור טהר
בתחלה מה שהוא בתוך
הכוס והקערה כדי שיהיה
טהור מה שהוא בחוץ : אוי
לכם סופרים ופרושים חנפים
כי־אתם דומים לקברים
מולבנים מבחוץ נראים יפים
לבני אדם ובתוך הם מלאים
עצמות המתים וכל־טמאה :
וכן אתם נראים מבחוץ לבני
אדם צדיקים ובתוך אתם
מלאים חנפה ועול : אוי לכם
סופרים ופרושים חנפים
אשר־תבנו קברי הנביאים
ותיפו קברי הצדיקים : ואתם
אמרים אם־היינו בימי
אבותינו לא־היינו חבריהם
בדם־הנביאים : אכן אתם
עדים לעצמיכם כי־אתם בנים
מאותם שהרגו לנביאים :
ואתם מלאו מדת אבותיכם :
נחשים ילדי האפעים איך
תברחו מדינה של־גהינם :
לכן הנני שולח לכם נביאים
וחכמים

25 *tes. 25 Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia mundatis quod deforìs est calicis, & paropsidis: intùs autem pleni estis rapina, & immunditia.*
26 *26 Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis, & paropsidis, vt fiat id, quod deforìs est, mundum.*
27 *27 Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ aforìs parent hominibus speciosa, intùs verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. 28 sic & vos aforìs quidem paretis hominibus iusti: intùs autem pleni*
28 *estis hypocrisi, & iniquitate.*

29 *29 Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta iustorum; 30 &*
30 *dicitis: Si fuissemus in diebus Patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine Prophetarum. 31 itaque testimonio estis*
31 *vobismetipsis, quia filij estis eorum, qui Prophetas occiderunt.*

32 Et vos implete mensuram
32 *Patrum vestrorum.*
33 Serpentes, genimina vi-
33 *perarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ? 34 Ideò ec-*
34 *ce ego mitto ad vos Prophetas,*

& sa-

& sapientes, & Scribas, & ex il-
lis occidetis, & crucifigetis, & ex
eis flagellabitis in Synagogis ve-
stris, & persequemini de ciuitate
in ciuitatem: 35 vt veniat su-
per vos omnis sanguis iustus, qui
effusus est super terram, à sangui-
ne Abel iusti vsque ad sanguinem
Zachariæ, filij Barachiæ, quem
occidistis inter Templum, & Al-
tare. 36 Amen dico vobis: ve-
nient hæc omnia super generatio-
nem istam.
37 Jerusalem, Jerusalem, quæ
occidis Prophetas, & lapidas eos,
qui ad te missi sunt, quoties volui
congregare filios tuos, quemad-
modum gallina congregat pullos
suos sub alas, & noluisti?
38 Ecce relinquetur vobis do-
mus vestra deserta.
39 Dico enim vobis, non me
videbitis amodò, donec dicatis;
Benedictus, qui venit in nomine
Domini.

CAP. XXIV.

1 ET egressus Jesus de Tem-
plo, ibat. Et accesserunt
discipuli eius, vt ostenderent ei æ-
dificationes Templi. 2 Ipse au-
tem respondens dixit illis: Videtis
hæc

והחכמים וסופרים ומהם
תהרגום ותתלו ומהם תכו
בשוטים בבתי כנסיותכם
ותרדפו אתם מעיר לעיר׃
35 כי־שיבא עליכם כל־דם
צדיק שנשפך לארץ מדם הבל
הצדיק עד־דם זכריה בן־
ברכיה אשר הרגתם בין־
36 ההיכל והמזבח׃ אמן אני
אומר לכם כל־אלה יבאו
37 על־הדור הזה׃ ירושלים
ירושלים אשר הרגת הנביאים
וסקלת את אתם שנשלחו אליך
כמה פעמים רציתי לקבץ
בניך כמו תרנגולת מקבצת
אפרוחיה תחת כנפיה
38 ואת מאנת׃ הנה תעזב לכם
39 ביתכם חרבה׃ כי־אני אומר
לכם לא־תראוני מעתה עד־
שתאמרו ברוך הבא בשם
יהוה׃

פ׳ כד

וכאשר יצא ישוע מההיכל
היה מתהלך ויקרבו תלמידיו
להראות לו בנייני ההיכל׃
והוא ענה ויאמר להם אתם
ראים

רָאִים כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שֶׁלֹּא־תִשָּׁאֵר
פֹּה אֶבֶן עַל־אֶבֶן שֶׁלֹּא־תֵהָרֵס׃
3 וְכַאֲשֶׁר הוּא יוֹשֵׁב עַל־הַר
הַזֵּיתִים נָגְשׁוּ לוֹ הַתַּלְמִידִים
בַּסֵּתֶר וְאָמְרוּ אֱמָר־לָנוּ מָתַי
יִהְיוּ אֵלֶּה וּמָה יִהְיֶה הָאוֹת
4 בְּבֹאֲךָ וְתַכְלִית הָעוֹלָם׃ וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם רְאוּ שֶׁלֹּא־
5 יַתְעֶה לָכֶם אָדָם׃ כִּי־רַבִּים
יָבֹאוּ בִשְׁמִי וַיֹּאמְרוּ אֲנִי הוּא
6 הַמָּשִׁיחַ וְיַתְעוּ רַבִּים׃ כִּי־עָתִיד
שֶׁתִּשְׁמְעוּ מִלְחָמוֹת וּסְבָרוֹת
מִמִּלְחָמוֹת רְאוּ שֶׁלֹּא־תִבָּהֲלוּ
כִּי צָרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ אֵלֶּה דְּבָרִים אַךְ
7 עֲדַיִן אֵינוֹ הַסּוֹף׃ כִּי־יָקוּם גּוֹי
עַל־גּוֹי וּמַמְלָכָה עַל־מַמְלָכָה
וְיִהְיֶה דֶּבֶר וְרָעָב וְרַעֲשִׁים
8 בִּמְקוֹמוֹת׃ וְכָל־אֵלֶּה דְּבָרִים
9 יִהְיוּ הַתְחִילוֹת הַכְּאֵבִים׃ אָז
יִמְסְרוּ אֶתְכֶם בַּצָּרָה וְיַהַרְגוּ
אֶתְכֶם וְיִשְׂנְאוּ אֶתְכֶם כָּל־
10 הַגּוֹיִם בַּעֲבוּר שְׁמִי׃ וְאָז יִכָּשְׁלוּ
רַבִּים וְיִמְסְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ
11 וְיִשְׂנְאוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ׃ וְיָקוּמוּ
רַבִּים נְבִיאֵי־שֶׁקֶר וְיַתְעוּ רַבִּים׃
12 וְכִי־יִרְבֶּה הַפֶּשַׁע תָּקֵר אַהֲבָה
13 מֵרַבִּים׃ וּמִי שֶׁיַּעֲמֹד עַד־

הַקֵּץ

hæc omnia? Amen dico vobis,
non relinquetur hic lapis super
lapidem, qui non destruatur.

3 Sedente autem eo super Mon-
tem Oliueti, accesserunt ad eum
discipuli secreto, dicentes: Dic
nobis, quando hæc erunt? &
quod signum aduentus tui, &
consummationis seculi? 4 Et
respondens Iesus, dixit eis: Vi-
dete, ne quis vos seducat. 5 mul-
ti enim venient in nomine meo,
dicentes: Ego sum Christus: &
multos seducent. 6 Audituri
enim estis prælia, & opiniones
præliorum. Videte ne turbemi-
ni. oportet enim hæc fieri; sed
nondum est finis. 7 consurget
enim gens in gentem, & regnum
in regnum; & erunt pestilentiæ,
& fames, & terræmotus per lo-
ca. 8 hæc autem omnia initia
sunt dolorum.

9 Tunc tradent vos in tribula-
tionem, & occident vos: & eritis
odio omnibus gentibus propter no-
men meum.

10 Et tunc scandalizabuntur
multi, & inuicem tradent, &
odio habebunt inuicem. 11 Et
multi Pseudoprophetæ surgent, &
seducent multos. 12 Et quo-
niam abundauit iniquitas, refri-
gescet charitas multorũ. 13 qui
autem perseuerauerit usque in

finem,

finem, hic saluus erit. 14 *Et*
prædicabitur hoc Euangelium
regni in vniuerso orbe, in testi-
monium omnibus gentibus: &
tunc veniet consummatio.
15 *Cùm ergo videritis abomi-*
nationem desolationis, quæ dicta
est à Daniele Propheta, stantem
in loco sancto, qui legit, intelligat:
16 *tunc qui in Iudæa sunt, fu-*
giant ad montes: 17 *& qui in*
tecto, non descendat tollere aliquid
de domo sua: 18 *& qui in agro,*
non reuertatur tollere tunicam
suam.
19 *Væ autem prægnantibus,*
& nutrientibus in illis diebus.
20 *Orate autem, vt non fiat fu-*
ga vestra in hyeme, vel Sabbato.
21 *erit enim tunc tribulatio*
magna, qualis non fuit ab initio
mundi vsque modò, neque fiet.
22 *Et nisi breuiati fuissent*
dies illi, non fieret salua omnis ca-
ro: sed propter electos breuiabun-
tur dies illi.
23 *Tunc si quis vobis dixerit:*
Ecce hic est Christus, aut illic:
nolite credere.
24 *Surgent enim Pseudochristi,*
& Pseudoprophetæ: & dabunt si-
gna magna, & prodigia, ita vt

הַקֵּץ זֶה יִוָּשֵׁעַ׃ וְתִקָּרֵא זֹאת 14
הַבְּשׂוֹרַת הַמַּלְכוּת בְּכָל־
הָעוֹלָם לְעֵדוּת לְכָל־הַגּוֹיִם
וְאָז תָּבוֹא הַתַּכְלִית׃ לָכֵן 15
כְּשֶׁתִּרְאוּ הַשִּׁקּוּץ שׁוֹמֵם
הַנֶּאֱמַר בְּנָבִיא דָּנִיאֵל הָעוֹמֵד
בִּמְקוֹם הַקֹּדֶשׁ כָּל מִי שֶׁקֹּרֵא
יָבִין׃ אָז מִי־שֶׁיִּהְיוּ בְּאֶרֶץ 16
יְהוּדָה יָנוּסוּ לֶהָרִים׃ וּמִי 17
שֶׁיִּהְיֶה עַל־הַגָּג לֹא־יֵרֵד
לָקַחַת דָּבָר מִבֵּיתוֹ׃ וּמִי 18
שֶׁיִּהְיֶה בַּשָּׂדֶה לֹא־יָשׁוּב
לָקַחַת לְבוּשׁוֹ׃ וְאוֹי לֶהָרוֹת 19
וְלַמֵּינִיקוֹת בַּיָּמִים הָהֵם׃
וְאַתֶּם הִתְפַּלְּלוּ שֶׁלֹּא־תִהְיֶה 20
מְנוּסַתְכֶם בַּחֹרֶף אוֹ בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת׃ כִּי־אָז תִּהְיֶה צָרָה 21
גְדוֹלָה אֲשֶׁר־כָּמוֹהָ לֹא־הָיְתָה
מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם עַד־עַתָּה
וְלֹא־תִהְיֶה׃ וְאִם לֹא־יִקָּצְרוּ 22
הַיָּמִים הָהֵם לֹא־יִוָּשַׁע כָּל־
בָּשָׂר רַק בַּעֲבוּר הַבְּחִירִים
יִקָּצְרוּ הַיָּמִים הָהֵם׃ אָז אִם־ 23
אִישׁ יֹאמַר לָכֶם הִנֵּה פֹּה אוֹ
שָׁם הוּא הַמָּשִׁיחַ אַל־תִּרְצוּ
לְהַאֲמִין׃ כִּי־יָקוּמוּ מְשִׁיחֵי 24
שֶׁקֶר וּנְבִיאֵי שֶׁקֶר וְיִתְּנוּ
אוֹתוֹת גְּדוֹלוֹת וּמוֹפְתִים כְּדֵי־

שיבאו לידי טעות גם־
25 הבחירים אם־אפשר ׃ הנני
26 הערותי לכם ׃ לכן אם־יאמרו
לכם הנה במדבר הוא אל־
תאבו לצאת הנה בחדרים
27 אל־תאבו להאמין ׃ כי־כברק
יוצא מהמזרח ונראה עד־
המערב כן תהיה גם־ביאת בן
28 האדם ׃ בכל־מקום שיהיה
הגוף שם יאספו גם־הנשרים ׃
29 ומיד אחרי צרת הימים ההם
יהיה השמש נחשך והירח לא־
תתן אורה וכוכבים יפלו
מהשמים וגבורות השמים
30 תמוטטנה ׃ ואז יראה סימן בן־
האדם בשמים ואז יספדו כל־
שבטי הארץ ויראו בן־האדם
הבא בענני השמים בגבורה
31 רבה ובכבוד ׃ וישלח מלאכיו
בשופר ובקול גדול ויאספו
בחיריו מארבע רוחות
ממרומי השמים עד־קצותם ׃
32 מעץ התאנה למדו המשל
כי־כאשר תהיה ענפה רכה
והעלים צמחו אתם יודעים
33 כי־קרוב הקיץ ׃ וכן אתם
כאשר תראו כל־אלה דברים
תדעו כי־קרוב הוא בדלתים ׃
אמן

in errorem inducantur (si fieri
potest) etiam electi. 25 Ecce
prædixi vobis. 26 Si ergo dixe-
rint vobis, Ecce in deserto est. no-
lite exire: Ecce in penetralibus;
nolite credere.

27 Sicut enim fulgur exit ab
Oriente, & paret vsque in Oc-
cidentem: ita erit & aduentus
Filij hominis.

28 Vbicunque fuerit corpus,
illic congregabuntur & Aquilæ.

29 Statim autem post tribula-
tionem dierum illorum Sol obscu-
rabitur, & Luna non dabit lu-
men suum, & Stellæ cadent de
cælo, & Virtutes cælorum com-
mouebuntur: 30 & tunc pare-
bit signum Filij hominis in cælo:
& tunc plangent omnes tribus
terræ: & videbunt Filium ho-
minis venientem in nubibus cæli
cum virtute multa, & maiestate.

31 Et mittet Angelos suos cum
tuba, & voce magna: & con-
gregabunt electos eius à quatuor
ventis, à summis cælorum vsque
ad terminos eorum.

32 Ab arbore autem fici discite
parabolam: cùm iam ramus eius
tener fuerit, & folia nata, scitis,
quia propè est æstas: 33 ita &
vos, cùm videritis hæc omnia, sci-
tote, quia propè est in ianuis.

Amen

34 *Amen dico vobis; quia non*
præteribit generatio hæc, donec
omnia hæc fiant.
35 *Cælum, & terra transi-*
bunt; verba autem mea non præ-
teribunt. 36 *De die autem illa,*
& hora nemo scit, neque Angeli
cælorum, nisi solus Pater.

37 *Sicut autem in diebus Noë,*
ita erit & aduentus Filij homi-
nis. 38 *sicut enim erant in die-*
bus ante diluuium comedentes &
bibentes, nubentes, & nuptui
tradentes, vsque ad eum diem,
quo intrauit Noë in Arcam;
39 *& non cognouerunt, donec*
venit diluuium, & tulit omnes:
ita erit & aduentus Filij hominis.

40 *Tunc duo erunt in agro:*
vnus assumetur, & vnus relin-
quetur. 41 *duæ molentes in*
mola: vna assumetur, & vna
relinquetur. 42 *Vigilate ergo,*
quia nescitis, qua hora Dominus
vester venturus sit.

43 *Illud autem scitote, quo-*
niam si sciret paterfamilias, qua
hora fur venturus esset, vigila-
ret vtique, & non sineret perfo-
di domum suam. 44 *Ideo &*
vos estote parati: quia qua ne-
scitis hora Filius hominis ventu-
rus est. 45 *Quis, putas, est*

34 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־לֹא־
יַעֲבֹר הַדּוֹר הַזֶּה עַד־שֶׁיֵּעָשׂוּ
35 כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ שָׁמַיִם
וָאָרֶץ יַעֲבֹרוּ וּדְבָרַי לֹא־יַעֲבֹרוּ׃
36 אֲבָל עַל־הַיּוֹם הַהוּא וְעַל־
הַשָּׁעָה הַהִיא אֵינוֹ יָדוּעַ לְאִישׁ
גַּם־לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁמַיִם כִּי־אִם
37 לְאָב לְבַד׃ וְכַאֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי
נֹחַ כֵּן יִהְיֶה בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃
38 כִּי כְּמוֹ שֶׁהָיוּ בַּיָּמִים הָהֵם לִפְנֵי
הַמַּבּוּל אֹכְלִים וְשׁוֹתִים
נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִים לַנְּשׂוּאִים עַד־
הַיּוֹם הַהוּא שֶׁבָּא נֹחַ לַתֵּבָה׃
39 וְלֹא־יָדְעוּ עַד־שֶׁבָּא הַמַּבּוּל
וְשָׁטַף לְכֻלָּם גַּם־כֵּן יִהְיֶה
40 בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃ אָז יִהְיוּ שְׁנַיִם
בַּשָּׂדֶה יִלָּקַח אֶחָד וְיֵעָזֵב אֶחָד׃
41 שְׁתַּיִם טֹחֲנוֹת בָּרֵחַיִם אַחַת
42 תִּלָּקַח וְאַחַת תֵּעָזֵב׃ לָכֵן
שִׁקְדוּ כִּי אֵינְכֶם יוֹדְעִים בְּאֵיזוֹ
שָׁעָה עָתִיד לָבוֹא אֲדֹנֵיכֶם׃
43 וּדְעוּ זֹאת כִּי אִם־יָדַע בַּעַל־
הַבַּיִת בְּאֵיזוֹ שָׁעָה עָתִיד לָבוֹא
הַגַּנָּב בֶּאֱמֶת יִשְׁקֹד וְלֹא־יַנִּיחַ
44 לַחְתּוֹר בֵּיתוֹ׃ וְעַל־כֵּן תִּהְיוּ
נְכוֹנִים כִּי אֵינְכֶם יוֹדְעִים
בְּאֵיזוֹ שָׁעָה עָתִיד לָבוֹא בֶּן־
45 הָאָדָם׃ מִי אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהוּא

עבד נאמן ונבון שהשימו
אדונו על־בני ביתו כדי־שיתן
46 להם אכל בעתו׃ אשרי העבד
ההוא אשר כשיבוא אדונו
47 ימצא אתו עושה כן׃ אמן אני
אומר לכם כי־על־כל־רכושו
48 יפקיד אתו׃ אבל אם־יאמר
בלבו העבד הזה הרע אדוני
49 יאחר לבוא׃ ויחל לחכות
העבדים שהם עמו והוא יאכל
50 וישתה עם־השכורים׃ יבוא
אדון העבד ההוא ביום שלא־
התיחל ובשעה שלא ידע׃
51 ויפריד אתו וחלקו ישים עם־
חנפים שם יהיה בכי וחירוק
שנים׃

fidelis seruus, & prudens, quem constituit Dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? 46 Beatus ille seruus, quem, cùm venerit Dominus eius, inuenerit sic facientem. 47 Amen dico vobis; quoniam super omnia bona sua constituet eum. 48 Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo: Moram facit Dominus meus venire. 49 & cœperit percutere conseruos suos, manducet autem & bibat cum ebriosis: 50 veniet Dominus serui illius in die, qua non sperat, & hora, qua ignorat: 51 & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. illic erit fletus, & stridor dentium.

פ׳ כה

1 אז נדמתה מלכות שמים
לעשר בתולות שלקחו
עששיותיהן ותצאנה לקראת
2 החתן והכלה׃ וחמש מהן
היו כסילות וחמש מהן היו
3 מבינות׃ אך החמש
הכסילות בשלקחו העש
העששיות לא־לקחו שמן
4 עמהן׃ והמבינות לקחו
בכליהן

CAP. XXV.

1 TVnc simile erit regnum cælorum decem virginibus: quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso, & sponsæ. 2 Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes: 3 sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum: 4 prudentes verò acce-

acceperunt oleum in vasis suis
cum lampadibus. 5 Moram au-
tem faciente sponso, dormitaue-
runt omnes, & dormierunt.
6 *Media autem nocte clamor*
factus est: Ecce sponsus venit;
exite obuiam ei. 7 Tunc surre-
xerunt omnes virgines illæ, &
ornauerunt lampades suas.
8 *Fatuæ autem sapientibus di-*
xerunt: Date nobis de oleo ve-
stro: quia lampades nostræ ex-
tinguuntur. 9 Responderunt
prudentes, dicentes: Ne fortè
non sufficiat nobis; & vobis; ite
potiùs ad vendentes, & emite vo-
bis. 10 Dum autem irent eme-
re, venit sponsus: & quæ para-
tæ erant, intrauerunt cum eo ad
nuptias, & clausa est ianua.
11 *Nouissimè verò veniunt*
& reliquæ virgines, dicentes:
Domine, Domine, aperi nobis.
12 *At ille respondens, ait:*
Amen dico vobis, nescio vos.
13 *Vigilate itaque, quia ne-*
scitis diem, neq; horam. 14 Si-
cut enim homo peregrè profici-
scens, vocauit seruos suos, & tra-
didit illis bona sua.
15 *Et vni dedit quinque talen-*
ta; alij autem duo, alij verò v-
num; vnicuique secundùm pro-
priam virtutem; & profectus est
statim. 16 Abijt autem
qui quinque talenta acceperat,
& ope-

בכליהן השמן עם־העששיות ׃
וכשהחתן היה בושש נמו כלן 5
וישנו ׃ ובחצות הלילה היתה 6
צעקה הנה החתן בא צאנה
לקראתו ׃ אז קמו כל־ 7
הבתולות החן והכינו
עששיותיהן ׃ והכסילות 8
אמרו לחכמות תנה לנו
משמנכן כי־כבו עששיותינו ׃
ותענינה המבינות ותאמרנה 9
אולי לא־יספיק לנו ולכן יותר
טוב לכנה למכרים וקנינה
לכן ׃ ובלכתן לקנות בא 10
החתן והמוכנות באו עמו
לחתונה ונסגר הדלת ׃ ואחר 11
כך באו גם־שאר הבתולות
ואמרו אדון אדון פתח לנו ׃
והוא ענה ואמר אמן אני אמר 12
לכן שאיני יודע אתכן ׃ לכן 13
שקדו כי־אינכם יודעים היום
והשעה ׃ כי־כמו שאדם אחד 14
הלך לגור למרחוק וקרא
לעבדיו ויתן להם רכושו ׃
ולאחד מהם נתן לו חמשה 15
ככרים ולאחר נתן לו שנים
ולאחר נתן לו אחד לכל־איש
ואיש כפי יכלתו ויסע מיד ׃
וזה שלקח החמשה ככרים 16
הלך

הָלַךְ וְסָחַר בָּהֶם וְהִרְוִיחַ
17 חֲמִשָּׁה אֲחֵרִים ׃ וְכֵן מִי־שֶׁלָּקַח
שְׁנַיִם הִרְוִיחַ שְׁנַיִם אֲחֵרִים ׃
18 וּמִי־שֶׁלָּקַח אֶחָד הָלַךְ וְהִפֵּר
בָּאָרֶץ וַיִּטְמוֹן מָעוֹת אֲדוֹנוֹ ׃
19 וַיְהִי אַחַר זְמַן רַב בָּא אֲדוֹן
הָעֲבָדִים הָהֵם וַיַּעַשׂ עִמָּהֶם
20 חֶשְׁבּוֹן ׃ וַיִּקְרַב מִי־שֶׁלָּקַח
הַחֲמִשָּׁה כִּכָּרִים וַיַּקְרִיב עוֹד
חֲמִשָּׁה אֲחֵרִים לֵאמוֹר אָדוֹן
נָתַתָּ לִי חֲמִשָּׁה כִּכָּרִים וְהִנֵּה
הִרְוַחְתִּי עוֹד חֲמִשָּׁה אֲחֵרִים
21 עֲלֵיהֶם ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ אֲדוֹנוֹ
הֶאָח עֶבֶד טוֹב וְנֶאֱמָן כִּי־עַל־
מְעַטִּים דְּבָרִים הָיִיתָ נֶאֱמָן עַל־
הַרְבֵּה דְּבָרִים אַפְקִיד אוֹתְךָ
22 בּוֹא לְשִׂמְחַת אֲדֹנֶיךָ ׃ וַיִּקְרַב
גַּם־מִי־שֶׁלָּקַח שְׁנַיִם כִּכָּרִים
וַיֹּאמַר אָדוֹן שְׁנַיִם כִּכָּרִים נָתַתָּ
לִי הִנֵּה עוֹד שְׁנַיִם אֲחֵרִים
23 הִרְוַחְתִּי ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ אֲדֹנוֹ
הֶאָח עֶבֶד טוֹב וְנֶאֱמָן כִּי־עַל־
דְּבָרִים מוּעָטִים הָיִיתָ נֶאֱמָן
עַל־הַרְבֵּה דְּבָרִים אַפְקִיד
אוֹתְךָ בֹּא לְשִׂמְחַת אֲדֹנֶיךָ ׃
24 וַיִּקְרַב גַּם־מִי־שֶׁלָּקַח הַכִּכָּר
הָאֶחָד וַיֹּאמַר אָדוֹן אֲנִי יוֹדֵעַ
25 כִּי־אִישׁ קָשֶׁה אַתָּה וְתִקְצֹר
בְּמָקוֹם

& operatus est in eis, & lucratus est alia quinque. 17 Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo.
18 Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram & abscondit pecuniam Domini sui.
19 Post multum verò temporis venit Dominus seruorum illorum, & posuit rationem cum eis. 20 Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi; ecce alia quinque superlucratus sum.
21 Ait illi Dominus eius: Euge serue bone, & fidelis; quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui.
22 Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi; ecce alia duo lucratus sum.
23 Ait illi Dominus eius: Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui. 24 Accedens autem & qui vnum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es; metis vbi

ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti: 25 & timens abij, & abscondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum est. 26 Respondens autem Dominus eius, dixit ei: Serue male, & piger; sciebas, quia meto ubi non semino, & congrego ubi non sparsi: 27 oportuit ergo, te committere pecuniam meam nummularijs, & veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura.

28 Tollite itaque ab eo talentum, & date ei, qui habet decem talenta. 29 omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

30 Et inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium.

31 Cùm autem venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ: 32 & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis: 33 & statuet oues quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris. 34 Tunc dicet Rex his, qui à dextris eius erunt:

Veni-

במקום שלא־זרעת ותאסוף
במקום שלא־פזרת׃ ויראתי 25
והלכתי וטמנתי ככרך בארץ
הנה יש לך אשר־לך׃ ויען 26
אדונו ויאמר־לו עבד רע ועצל
ידעת שאני קוצר במקום
שאיני זורע ואני אוסף במקום
שלא־פזרתי׃ לכן היה צריך 27
לתת מעותי לשלחנים
ובבאי הייתי לוקח באמת
את־אשר־לי בתרבית׃ לכן 28
קחו נא ממנו את־הככר ותנו
לאתו אשר־לו עשרה ככרים׃
כי לכל מי־שיש־לו ינתן־לו 29
עוד וישפע ולמי שאין לו גם־
מה־שנראה שיש־לו ילקח
ממנו׃ והעבד שאין לו תועלת 30
השליכוהו לחושך החיצון
שם יהיה בכי וחירוק שנים׃
וכאשר־יבוא בן־האדם 31
בכבודו וכל־מלאכיו עמו אז
ישב על־כסא כבודו׃ ויאספו 32
כל־הגוים לפניו ויפריד אתם
אלה מאלה כמו הרועה
שיפריד הרחלים מהגדיים׃
ויצב את־הרחלים לימינו 33
ואת־הגדיים לשמאלו׃ אז 34
יאמר המלך לאשר בימינו
לכו

לְכוּ בְּרוּכֵי אָבִי וּרְשׁוּ הַמַּמ
הַמַּמְלָכָה הַמּוּכֶנֶת לָכֶם
מֵעֲשִׂיַּת הָעוֹלָם ׃ כִּי רָעֵב 35
הָיִיתִי וּנְתַתֶּם־לִי לֶאֱכֹל צָמֵא
הָיִיתִי וּנְתַתֶּם־לִי לִשְׁתּוֹת גֵּר
הָיִיתִי וַאֲסַפְתֶּם אוֹתִי ׃ עֵרֹם 36
הָיִיתִי וְכִסִּיתֶם לִי חוֹלֶה הָיִיתִי
וּפְקַדְתֶּם אוֹתִי חָבוּשׁ בְּבֵית
הָאֲסוּרִים הָיִיתִי וּבָאתֶם אֵלָי ׃
אָז יַעֲנוּ לוֹ הַצַּדִּיקִים לֵאמֹר 37
אָדוֹן אֵימָתַי רְאִינוּךָ רָעֵב
וְהֶאֱכַלְנוּךָ צָמֵא וְהִשְׁקִינוּךָ ׃ וְאֵי 38
מָתַי רְאִינוּךָ גֵּר וַאֲסַפְנוּךָ אוֹ
עֵרֹם וְכִסִּינוּךָ ׃ אוֹ אֵימָתַי 39
רְאִינוּךָ חוֹלֶה אוֹ בְּבֵית
אֲסוּרִים וּבָאנוּ אֵלֶיךָ ׃ וַיַּעַן 40
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמַר לָהֶם אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כַּמָּה שֶׁעֲשִׂיתֶם
לְאֶחָד מֵאֵלֶּה אַחַי הַצְּעִירִים
עֲשִׂיתֶם־לִי ׃ אָז יֹאמַר גַּם־ 41
לָאֵלֶּה שֶׁיִּהְיוּ בִּשְׂמֹאל
סוּרוּ מִמֶּנִּי אֲרוּרִים לָאֵשׁ
עוֹלָמִית שֶׁהוּכַן לַשָּׂטָן וּלְמ
וּלְמַלְאָכָיו ׃ כִּי רָעַבְתִּי וְלֹא־ 42
נְתַתֶּם־לִי לֶאֱכֹל צָמֵאתִי וְלֹא־
נְתַתֶּם־לִי לִשְׁתּוֹת ׃ גֵּר הָיִיתִי 43
וְלֹא־אֲסַפְתֶּם אוֹתִי עֵרֹם הָיִיתִי
וְלֹא־כִסִּיתֶם אוֹתִי חוֹלֶה
וּבְבֵית

Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. 35 *esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me;* 36 *nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me;*

37 *Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, & pauimus te: sitientem, & dedimus tibi potum?* 38 *quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?* 39 *aut quando te vidimus infirmum: aut in carcere, & venimus ad te?* 40 *Et respondens Rex, dicet illis: Amen dico vobis; quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.*

41 *Tunc dicet & his, qui à sinistris erunt. Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* 42 *esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum:*

43 *hospes eram, & non collegistis me: nudus, & non cooperuistis me:*

infir-

infirmus, & in carcere, & non visitastis me. 44 Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes, Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi? 45 Tunc respondebit illis dicens: Amen dico vobis: Quamdiù non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis.
46 Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam.

וּבְבֵית אֲסוּרִים הָיִיתִי וְלֹא־
פְקַדְתֶּם אוֹתִי׃ אָז יַעֲנוּ לוֹ גַם־ 44
הֵם לֵאמֹר אָדוֹן אֵימָתַי
רְאִינוּךָ רָעֵב אוֹ צָמֵא אוֹ גֵר אוֹ
עֵרֹם אוֹ חוֹלֶה אוֹ בְבֵית
אֲסוּרִים וְלֹא־שִׁמַּשְׁנוּךָ׃ אָז 45
יַעֲנֶה לָהֶם וְיֹאמַר אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם בְּמָה שֶׁלֹּא־
עֲשִׂיתֶם לְאֶחָד מֵאֵלֶּה
הַצְּעִירִים גַּם־לִי לֹא־עֲשִׂיתֶם׃
וְאֵלֶּה יֵלְכוּ לְעוֹנֶשׁ עוֹלָמִית 46
וְהַצַּדִּיקִים לְחַיֵּי נֶצַח׃

CAP. XXVI.

פ׳ כו׳

1 ET factum est: cùm consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis: 2 Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius hominis traditur vt crucifigatur. 3 Tunc congregati sunt Principes Sacerdotum, & Seniores populi in atrium Principis Sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: 4 & consilium fecerunt vt Iesum dolo tenerent, & occiderent. 5 Dicebant autem: Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo. 6 Cùm autem Iesus esset in Bethania in domo Simonis leprosi. 7 accessit ad eum mulier habens

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יֵשׁוּעַ כָּל־ 1
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר לתלמ
לְתַלְמִידָיו׃ יְדַעְתֶּם כִּי־אַחַר 2
יוֹמַיִם יִהְיֶה הַפֶּסַח וּבֶן־הָאָדָם
יִמָּסֵר לְהִתָּלוֹת׃ אָז נִקְהֲלוּ 3
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְזִקְנֵי הָעָם בַּחֲצַר
שַׂר הַכֹּהֲנִים שֶׁנִּקְרָא קַיָּפָה׃
וַיִּוָּעֲצוּ לִתְפּוֹשׂ יֵשׁוּעַ בְּמִרְמָה 4
וּלְהָרְגוֹ׃ וַיֹּאמְרוּ לֹא־בְיוֹם 5
הֶחָג פֶּן־תִּהְיֶה מְהוּמָה בָעָם׃
וְכַאֲשֶׁר הָיָה יֵשׁוּעַ בְּבֵית־עַנְיָה 6
בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַמְּצוֹרָע׃ נִגְּשָׁה 7
אֵלָיו אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה לָהּ אָסוּךְ
מֵאֶבֶן

מאבן לבן טוב מאד מרוקחת
שמן יקר והיא שפכה אותו
8 על־ראשו כשהיה יסב ׃ ויראו
התלמידים ויחר להם ויאמרו
9 למה זאת האבידה ׃ כי יוכל
להמכר השמן הזה כממון רב
10 ולהנתן לעניים ׃ וידע ישוע
ויאמר להם למה אתם
מצערים האשה הזאת כי
11 עשתה כי מעשה טוב ׃ כי
עניים תמיד יהיו עמכם ואני
12 לא־אהיה לכם תמיד ׃ כי
זאת כשפוך השמן הזה על־
13 גופי לקברני עשתה ׃ אמן אני
אומר לכם בכל־מקום
שתקרא הבשורה הזאת
בכל־העולם יאמר כי־עשתה
14 זאת לזכרונה ׃ אז הלך אחד
מהשנים עשר הנקרא יהודה
איש כריותה לשרי הכהנים ׃
15 ויאמר להם מה אתם רוצים
לתת־לי ואני אמסור אותו
בידיכם והם הכינו לו שלשים
16 כסף ׃ ומאז היה מבקש הזמן
17 מוכן למסר אתו ׃ וביום
הראשון מהמצות קרבו
התלמידים לישוע לאמור
איפה תרצה שנכין לך לאכל
הפסח ׃

bens alabastrum vnguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis. 8 *Videntes autem discipuli, indignati sunt dicentes: Vt quid perditio hæc?* 9 *potuit enim istud venundari multo, & dari pauperibus.*

10 *Sciens autem Jesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me.* 11 *nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habetis.*

12 *Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum: ad sepeliendum me fecit.* 13 *Amen dico vobis, vbicumque prædicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo, dicetur & quòd hæc fecit in memoriam eius.*

14 *Tunc abijt vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad Principes Sacerdotum:*
15 *& ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.*

16 *Et exindè quærebat opportunitatem vt eum traderet.*
17 *Prima autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere*

Pascha?

Pascha? 18 *At Jesus dixit: Ite in ciuitatem ad quemdam, & dicite ei: Magister dicit: Tempus meum propè est, apud te facio Pascha cum discipulis meis.*

19 *Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Jesus, & parauerunt Pascha.*

20 *Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis.* 21 *Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus vestrum me traditurus est.*

22 *Et contristati valdè, cœperunt singuli dicere: Numquid ego sum Domine?*

23 *At ipse respondens, ait: Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet.*

24 *Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.*

25 *Respondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit: Numquid ego sum Rabbi? Ait illi: Tu dixisti:* 26 *Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum.*

27 *Et accipiens calicem gratias egit: & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes.*

28 *Hic est enim sanguis meus*

18 הפסח : ויאמר ישוע לכו
לעיר אצל פלוני ואמרו לו
הרב אומר עתי קרובה ואצלך
אני עושה הפסח עם
19 תלמידי : ויעשו התלמידים
כאשר אמר להם ישוע ויכינו
20 הפסח : וכאשר היה ערב יסב
עם שנים עשר תלמידיו :
21 וכאשר היו אכלים אמר אמן
אני אומר לכם כי אחד מכם
22 עתיד למסור אתי : ויתעצבו
מאד וכל־אחד החל לאמור
23 ארון האם־אני הוא : ויען הוא
ויאמר מי שיטבל־יד עמי
24 בקערה הוא ימסרני : ואכן
בן־האדם הולך כמו שנכתב
עליו אבל אוי לו לאתו אדם
שימסר בן־האדם על־ידו טוב
יהיה־לו שלא היה נולד
25 האנוש ההוא : ויען יהודה
שמסרו ויאמר האם־אני רבי
ויאמר־לו אתה אמרת :
26 ובאכלם לקח ישוע הלחם
ויברך ויבצע ויתן לתלמידיו
ויאמר קחו ואכלו זה הוא
27 גופי : ויקח הכוס ויברך ויתן
להם לאמור שתו מזה
28 כלכם : כי־זה הוא דמי של־

בריתה החדשה שישפך בעד
29 רבים לכפרת עונות ׃ ואני
אומר לכם מעתה לא־אשתה
מזאת פרי הגפן עד־אתו היום
שאשתהו חדש עמכם
30 במלכות אבי ׃ וכשאמרו
31 תודה יצאו להר הזיתים ׃ אז
אמר להם ישוע כלכם
נ׳ א׳ תכשלו כי בזה הלילה כי
זכריה יג׳ כתוב * אכה הרועה ותפוצין
* חך
§ הצאן 32 § צאן העדר ׃ ואחר שאקום
מבין המתים אלך לגליל
33 לפניכם ׃ ויען כיפא ויאמר
לו אם־כלם יכשלו בך אני
34 לא־אכשול ׃ ויאמר־לו ישוע
אמן אני אומר לך כי־בלילה
הזה קודם שיקרא התרנגול
שלשה פעמים תכחישני ׃
35 ויאמר־לו כיפא גם־אם־
אצטרך למות עמך לא־
אכחישך וכן אמרו כלם
36 התלמידים ׃ אז בא ישוע
עמהם לכפר הנקרא גי־
שמנים ויאמר לתלמידיו שבו
פה עד־שאלך שם ואתפלל ׃
37 וכאשר לקחו עמו לכיפא
ושני בני זבדי התחיל להבהל
38 ולהתעצב ׃ אז אמר להם
עצבת

noui testamenti, qui pro multis
effundetur in remissionem pecca-
torum. 29 Dico autem vobis:
non bibam amodò de hoc genimine
vitis vsque in diem illum, cùm
illud bibam vobiscum nouum in
regno Patris mei. 30 Et hymno
dicto, exierunt in montem Oliue-
ti. 31 Tunc dicit illis JESVS:
Omnes vos scandalum patiemini
in me in ista nocte. Scriptum est
enim: Percutiam Pastorem, &
dispergentur oues gregis.
32 Postquam autem resurre-
xero, præcedam vos in Galilæam.
33 Respondens autem Petrus,
ait illi: Et si omnes scandalizati
fuerint in te, ego numquam scan-
dalizabor. 34 Ait illi JESVS:
Amen dico tibi, quia in hac nocte
antequam Gallus cantet, ter me
negabis.
35 Ait illi Petrus: Etiamsi
oportuerit me mori tecum, non
te negabo. Similiter & omnes
discipuli dixerunt.
36 Tunc venit Jesus cum illis
in villam, quæ dicitur Gethsema-
ni, & dixit discipulis suis: Sedete
hic, donec vadam illuc, & orem.
37 Et assumpto Petro, & duo-
bus filijs Zebedæi, cœpit contri-
stari, & mæstus esse.
38 Tunc ait illis:

Tristis

Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hìc, & vigilate mecum.
39 *Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.*
40 *Et venit ad discipulos suos, & inuenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic non potuistis vna hora vigilare mecum?*
41 *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.*
42 *Iterùm secundò abijt, & orauit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.*
43 *Et venit iterùm, & inuenit eos dormientes: erant enim oculi eorum grauati.*
44 *Et relictis illis, iterùm abijt, & orauit tertiò, eumdem sermonem dicens.*
45 *Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam, & requiescite: ecce appropinquauit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.*
46 *Surgite, eamus, ecce appropinquauit, qui me tradet.*
47 *Adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus de duodecim venit & cum eo turba multa cum gladijs, & fusti-*

עצבה נפשי עד־מות המתינו
פה ושקדו עמי׃ וכשעבר מעט 39
נפל על־פניו ויפלל ויאמר אבי
אם־אפשר הוא יעבר ממנו
כוס זה אך עם־כל־זה לא כמו
שאני רוצה אלא כאשר אתה
רוצה׃ ויבא אל־תלמידיו 40
וימצאם ישנים ויאמר לכיפא
כן לא־יכלתם לשקוד עמי
שעה אחת׃ שקדו ופללו 41
כדי־שלא־תבאו לידי־נסיון
כי־הרוח באמת היא מוכנת
והבשר חלושה׃ עוד הלך לו 42
שנית ויפלל לאמור אבי אם־
לא־יוכל לעבור הכוס הזה
כי־אם אשתהו יעשה רצונך׃
ויבא עוד וימצאם ישנים כי־ 43
עיניהם היו כבדות׃ ויעזב 44
אתם וילך עוד ויפלל פעם
שלישית ואמר הדברים עצמם
שאמר׃ אז בא אל־תלמידיו 45
ויאמר להם שנו עתה ונוחו
הנה קרבה השעה ובן־האדם
ימסר בידי החטאים׃ קומו 46
ונלכה הנה קרב מי־שימסר
אתי׃ עוד הוא מדבר והנה 47
יהודה אחד מהשנים עשר בא
ואתו עם רב עם־חרבות
ומקלות

ומקלות שלוחים משרי
48 הכהנים וזקני העם: ומי
שמסרו נתן להם אות לאמור
למי שאשק הוא אותו
49 תפשוהו: ויקרב מיד אל
ישוע ויאמר שלום רבי וישק
50 לו: ויאמר לו ישוע אחב למה
באת אז קרבו וישלחו ידים
51 על ישוע ואחזו אתו: והנה
אחד מאתם שהיו עם ישוע
שלח ידו וירק חרבו ויכה עבד
52 שר הכהנים ויכרות אזנו: אז
אמר לו ישוע השב החרב
למקומה כי כל שיקחו חרב
53 בחרב ימותו: הלא תחשב
כי איני יכול לשאל מאבי
והוא ישלח לי עתה יותר
משנים עשר לגיונים של
54 מלאכים: ואם כן איך
יתקימו הכתובים כי כן צריך
55 שיהיה: בשעה ההיא אמר
ישוע לכיתות כמו אל גנב
יצאתם בחרבות ובמקלות
לתפשני בכל יום ישבתי
עמכם ללמד בהיכל ולא
56 אחזתם אתי: וכל זה היה
כדי שיתקימו כתובי
הנביאים אז עזבו אתו כל
התלמידים

& fustibus, missi à Principibus Sacerdotum, & senioribus populi.
48 *Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcūq; osculatus fuero, ipse est, tenete eum.* 49 *Et confestim accedens ad Iesum, dixit: Aue Rabbi. Et osculatus est eum.* 50 *Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum, & tenuerunt eum.* 51 *Et ecce vnus ex his, qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum, & percutiens seruum Principis Sacerdotum amputauit auriculam eius.* 52 *Tunc ait illi Iesus: Conuerte gladium tuum in locum suum. omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* 53 *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquā duodecim legiones Angelorum?*
54 *Quomodò ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?*
55 *In illa hora dixit Iesus turbis: Tamquam ad latronem existis cum gladijs, & fustibus comprehendere me: quotidiè apud vos sedebam docens in Templo, & non me tenuistis.*

56 *Hoc autem totum factum est, vt adimplerentur Scripturæ Prophetarum. Tunc discipuli*

omnes,

omnes, relicto eo, fugerunt.
57 *At illi tenentes Jesum, du-*
xerunt ad Caipham Principem
Sacerdotum, vbi Scribæ, & se-
niores conuenerant. 58 *Petrus*
autem sequebatur eum à longè,
vsque in atrium Principis Sacer-
dotum. Et ingressus intro, sede-
bat cum ministris, vt videret fi-
nem. 59 *Principes autem Sa-*
cerdotum, & omne concilium
quærebant falsum testimonium
contra Jesum, vt eum morti tra-
derent: 60 *& non inuenerunt,*
cùm multi falsi testes accessissent.
Nouissimè autem venerunt duo
falsi testes, 61 *& dixerunt:*
Hic dixit: Possum destruere
templum Dei, & post triduum
reædificare illud.
62 *Et surgens Princeps Sacer-*
dotum, ait illi: Nihil respondes
ad ea, quæ isti aduersum te testi-
ficantur? 63 *Jesus autem tace-*
bat. Et Princeps Sacerdotum
ait illi: Adiuro te per Deum
viuum, vt dicas nobis, si tu es
Christus Filius Dei.
64 *Dicit illi Jesus: Tu dixisti.*
verumtamen dico vobis, amodò
videbitis Filium hominis seden-
tem à dextris virtutis Dei, & ve-
nientem in nubibus cæli.
65 *Tunc Princeps Sacerdo-*
tum scidit vestimenta sua,
dicens:

57 התלמידים וינוסו ׃ והם אחזו
ישוע ויוליכו אתו אל־קיפה
שר־הכהנים ששם נאספו
58 הסופרים והזקנים ׃ וכיפא
היה הולך מרחוק אחריו עד־
חצר שר־הכהנים ויבא תוך
וישב עם־המשרתים לראת
59 הקץ ׃ וראשי הכהנים וכל־
העצה בקשו עדות שקר על־
60 ישוע להחיבו מיתה ׃ ולא־
מצאו עם־כל־זה שבאו עדי
שקר רבים ובאחרונה באו
61 שני עדי שקר ׃ ואמרו זה אמר
אני יכול להרוס היכל
האלהים ולבנותו מחדש
62 אחר שלשה ימים ׃ ויקם שר־
הכהנים ויאמר־לו לא־תענה
כלום על־מה שהם מעידים
63 עליך ׃ וישוע שותק ושר־
הכהנים אמר לו אני משביעך
באלהים חיים שתאמר לנו
אם־אתה המשיח בן־
64 האלהים ׃ ויאמר־לו ישוע
אתה אמרת אבל אני אומר
לכם מעתה תראו את־בן־
האדם שישב לימין יכולת
האלהים הבא בענני שמים ׃
65 אז שר־הכהנים קרע בגדיו
ואמר

ויאמר גדף למה נצטרך
עוד לעדים הנה שמעתם
66 עתה הגדוף: מה נראה
לכם והם ענו ויאמרו
67 חייב מיתה: אז רקו
בפניו ויכוהו באגרוף על־
הלחי ואחרים היו מכים לו
68 בכפים ואומרים: הנבא לנו
69 משיח מי הוא שהכך: וכיפא
היה יושב בחוץ בחצר ותגש
שפחה אחת אליו לאמר
ואתה היית עם־ישוע הגלילי:
70 והוא כחש לעיני הכל ויאמר
איני יודע מה את אומרת:
71 וכשהוא יצא לדלת שפחה
אחרת ראתה אותו ותאמר
לאשר היו שם גם־זה היה
72 עם־ישוע הנצרי: ועוד כחש
בשבועה כי־לא־ידעתי האיש:
73 ולאחר זמן מעט קרבו הע
העומדים ויאמרו לכיפא
באמת גם־אתה הוא מהם
74 כי־לשונך מגלה אותך: אז
התחיל לאלות ולהשבע
שלא־ידע האדם ומיד קרא
75 התרנגול: ויזכר כיפא דברי
ישוע שאמר בטרם שיקרא
התרנגול תכחישני שלשה
פעמים

dicens: Blaſphemauit: quid ad-
huc egemus teſtibus? ecce nunc
audiſtis blaſphemiam: 66 quid
vobis videtur? At illi reſponden-
tes, dixerunt: Reus eſt mortis.

67 Tunc expuerunt in faciem
eius, & colaphis eum ceciderunt;
alij autem palmas in faciem eius
dederunt, 68 dicentes: Pro-
phetiza nobis Chriſte, quis eſt qui
te percuſſit? 69 Petrus verò ſe-
debat foris in atrio: & acceſſit ad
eum vna ancilla, dicens: Et tu
cum Jeſu Galilæo eras.

70 At ille negauit coram omni-
bus, dicens: Neſcio, quid dicis.
71 Exeunte autem illo ianuam,
vidit eum alia ancilla, & ait his,
qui erant ibi: Et hic erat cum
Jeſu Nazareno.
72 Et iterùm negauit cum iu-
ramento: Quia non noui homi-
nem. 73 Et poſt puſillum acceſ-
ſerunt qui ſtabant, & dixerunt
Petro: Verè & tu ex illis es:
nam & loquela tua manifeſtum
te facit. 74 Tunc cœpit dete-
ſtari, & iurare, quia non nouiſ-
ſet hominem. Et continuò gallus
cantauit.

75 Et recordatus eſt Petrus
verbi Jeſu, quod dixerat: Priùs
quàm gallus cantet, ter me
nega-

negabis. Et egressus foras, fleuit amarè.

CAP. XXVII.

1 *MAne autem facto, consilium inierunt omnes Principes Sacerdotum, & seniores populi aduersus Jesum, vt eum morti traderent.* 2 *Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato Præsidi.* 3 *Tunc videns Judas, qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum, & senioribus, dicens:* 4 *Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? tu videris.* 5 *Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens laqueo se suspendit.*

6 *Principes autem Sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium sanguinis est.*

7 *Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.* 8 *Propter hoc vocatus est ager ille, Haceldama, hoc est, ager sanguinis, vsque ad hodiernum diem.* 9 *Tunc impletum est quod dictum est per Jeremiam Prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta*

פעמים ויצא מחוץ ויבכה
במרירות ׃

פ׳ כז

ויהי בבקר ונוסדו יחד כל- 1
שרי הכהנים וזקני העם על-
ישוע להמית אותו ׃ ויוליכו 2
אתו אסור ויתנו אתו אל-
פנסיום פילאטוס הפקיד ׃
אז ראה יהודה שמסרו כי- 3
התחיב וינחם וישב השלשים
הכסף לראשי הכהנים
ולזקנים לאמר ׃ חטאתי 4
למסר דם צדיק והם אמרו
מה-לנו אתה תראה ׃ והוא 5
השליך הכסף בהיכל וילך
משם והלך ותלה עצמו בחבל
מחנק ׃ וראשי הכהנים לקחו 6
הכסף ואמרו לא-הותר לתת
אתם לקרבן כי-שכר הדם
הוא ׃ ויועצו עצה ויקנו מהם 7
שדה היוצר לקבורת הגרים ׃
ועל-כן נקרא אותו השדה 8
חקל-דמה שרוצה לומר שדה
הדם עד-היום הזה ׃ אז נמלה 9
מה-שנאמר על-ידי † ירמיה
הנביא שאמר ולקחו שלשים
הכסף

† זכריה יא׳ * ויאמר יהוה אלי

השליכהו
אל היוצר
אדר היקר
אשר יקרתי
מעליהם
ואקחה
שלשים
הכסף
ואשליך אתו
בית יהוה
אל היוצר

הכסף יקר היקור אשר הוקירו
10 מאת בני ישראל׃ ויתנו אתם
לחלקת היוצר כאשר
11 צוה לי יהוה׃ וישוע עמד
לפני הפקיד וישאל לו הפקיד
לאמר האתה מלך יהודים
ויאמר לו ישוע אתה אמרת׃
12 ובאשר הלשינו אתו ראשי
הכהנים והזקנים הוא לא
13 ענה מאומה׃ ואז אמר לו
פילאטוס לא שמעת כמה
עדוית הם אומרים עליך׃
14 והוא לא ענה לו לכל דבר
באופן שתמה הפקיד מאוד׃
15 וביום החג היתה מנהג
שהפקיד היה מוציא לעם
אסור אחד אשר הם ירצו׃
16 ואז היה אצלו אסור מפורסם
שנקרא שמו בר אבא׃
17 וכאשר נאספו הם יחד אמר
פילאטוס את מי תרצו
שאשלח לכם לבר אבא או
18 לישוע שנקרא משיח׃ כי
ידע הוא שהם בשנאה מסרו
19 אתו׃ ובשבתו על כסא
המשפט שלחה לו אשתו
לאמר לא יהיה לך מאומה
עם הצדיק ההוא כי היום
סבלתי

argenteos pretium appretiati, quem appretiauerunt à filijs Israël: 10 & dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus. 11 Iesus autem stetit ante Præsidem, & interrogauit eum Præses, dicens: Tu es Rex Iudæorum? Dicit illi Iesus: Tu dicis.

12 Et cùm accusaretur à Principibus Sacerdotum, & senioribus, nihil respondit.

13 Tunc dicit illi Pilatus: Non audis, quanta aduersum te dicunt testimonia?

14 Et non respondit ei ad vllum verbum: ita vt miraretur Præses vehementer.

15 Per diem autem solemnem consueuerat Præses populo dimittere vnum vinctum, quem voluissent. 16 Habebat autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas.

17 Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Iesum, qui dicitur Christus?

18 Sciebat enim, quòd per inuidiam tradidissent eum.

19 Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi, & iusto illi; multa enim passa sum hodie per

per visum propter eum.
20 *Principes autem Sacerdotum, & seniores persuaserunt populis vt peterent Barabbam, Jesum verò perderent.*
21 *Respondens autem Præses, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam.*
22 *Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Jesu, qui dicitur Christus?*
23 *Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis Præses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur.*
24 *Videns autem Pilatus, quia nihil proficeret, sed magìs tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius: vos videritis.* 25 *Et respondens vniuersus populus, dixit: Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* 26 *Tunc dimisit illis Barabbam; Jesum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur.*
27 *Tunc milites Præsidis suscipientes Jesum in prætorium, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem.* 28 *& exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei:* 29 *& plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem*

סבלתי במחזה הרבה דברים
20 בעבורו ׃ וראשי הכהנים
והזקנים פתו את־העם לשאל
לבר־אבה ולאבד את־ישוע ׃
21 ויען הפקיד ויאמר אליהם
למי תרצו שאשלח לכם
משניהם והם אמרו לבר־
22 אבה ׃ ויאמר להם פילאטוס
אם־כן מה־אעשה מישוע
23 שנקרא משיח ׃ אמרו כלם
יתלה ויאמר להם הפקיד
ומה־היא הרעה אשר עשה
והם יותר צעקו באמר יתלה ׃
24 וירא פילאטוס כי־לא יצליח
אלא תהיה יותר מהומה
ויקח מים וירחץ ידים לפני
העם ויאמר נקיא אני מדם
25 הצדיק הזה אתם תראו ׃ ויען
כל־העם ויאמר דמו עלינו
26 ועל־בנינו ׃ אז שלח להם את־
בר־אבה ואת־ישוע מכה
בשוטים מסרו להם להתלות ׃
27 אז אנשי המלחמה של־
הפקיד לקחו את־ישוע לבית־
דין ויקהלו אליו כל־הגדוד ׃
28 ויפשטו אתו ויעטפו אתו
29 מעיל שני ׃ ויסבכו עטרת
סירים וישימו על־ראשו וקנה
בימינו

בימינו ויכרעו על־ברכיהם
לפניו ויקלסוהו לאמר שלום
30 לך מלך היהודים : וירקו בו
ויקחו הקנה ויכו על־ראשו :
31 ואחר שהלעינו ממנו הפ
הפשיטהו המעיל וילבישהו
בגדיו ויוליכוהו להתלות :
32 וכאשר יצאו מצאו אדם קירני
ושמו שמעון ויכרחו אתו
33 לשאת־עץ תליתו : ויבאו
אל־מקום שנאמר גלגלתא
34 שהוא מקום הגלגלת : ויתנו
לו יין מהול בראש לשתות
וכאשר טעם מאן לשתות :
35 ואחר שתלו אתו חלקו בגדיו
ויפילו גורל להמלות מה־
שנאמר על־פי הנביא האומר
יחלקו בגדי להם ועל־לבושי
36 יפילו גורל : וישבו וישמרו
37 אתו : וישימו למעלה מראשו
את־דינו נכתב זה הוא ישוע
38 מלך היהודים : אז נתלו עמו
שני גזלנים אחד מימינו ואחד
39 משמאלו : והעוברים היו
מגדפים אתו ומניעים ראשם
40 ואומרים : האח אתה הוא
הסותר היכל יהוה ובשלשה
ימים חוזר אתה לבנותו
הושיע

in dextera eius. Et genu flexo
ante eum, illudebant ei, dicentes:
Aue Rex Judæorum. 30 Et ex-
puentes in eum, acceperunt arun-
dinem, et percutiebant caput eius.
31 Et postquam illuserunt ei,
exuerunt eum chlamyde, & in-
duerunt eum vestimentis eius, &
duxerunt eum vt crucifigerent.
32 Exeuntes autem inuene-
runt hominem Cyrenæum, nomi-
ne Simonem: hunc angariaue-
runt, vt tolleret crucem eius.
33 Et venerunt in locum, qui
dicitur Golgotha, quod est Calua-
riæ locus. 34 Et dederunt ei vi-
num bibere cum felle mixtum. Et
cùm gustasset, noluit bibere.
35 Postquam autem crucifixe-
runt eum, diuiserunt vestimenta
eius, sortem mittentes: vt imple-
retur quod dictum est per Prophe-
tam dicentem: Diuiserunt sibi
vestimenta mea, & super vestem
meam miserunt sortem. 36 Et
sedentes seruabant eum. 37 Et
imposuerunt super caput eius cau-
sam ipsius scriptam: HIC EST
JESVS REX JVDAEO-
RVM. 38 Tunc crucifixi
sunt cum eo duo latrones: vnus à
dextris, & vnus à sinistris. 39
Prætereuntes autẽ blasphemabant
eum mouentes capita sua, et dicen-
tes: 40 Vah qui destruis templũ
Dei, & in triduo illud reædificas:
salua

salua temetipsum : si Filius Dei
es, descende de Cruce. 41 *Similiter & Principes Sacerdotum*
illudentes cum Scribis, & senioribus dicebant :
42 *Alios saluos fecit, seipsum*
non potest saluum facere : si Rex
Israël est, descendat nunc de Cruce, & credimus ei. 43 *confidit*
in Deo : liberet nunc, si vult
eum: dixit enim : Quia Filius
Dei sum.

44 *Idipsum autem & latrones,*
qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei. 45 *A sexta autem*
hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram vsque ad horam
nonam. 46 *Et circa horam nonam clamauit Jesus voce magna,*
dicens : Eli, Eli, lamma sabacthani ? hoc est ; Deus meus,
Deus meus vt quid dereliquisti
me ?
47 *Quidam autem illic stantes,*
& audientes, dicebant : Eliam
vocat iste. 48 *Et continuò currens vnus ex eis acceptam spongiam impleuit aceto, & imposuit*
arundini, & dabat ei bibere.
49 *Cæteri verò dicebant : Sine*
videamus, an veniat Elias liberans eum.
50 *Jesus autem iterum clamans*
voce magna, emisit spiritum.
51 *Et ecce velum Templi scis-*
sum

הושיע עצמך אם־בן־האלהים
41 אתה רד מהתליה ׃ וגם־כן
ראשי הכהנים מלעגים עם־
הסופרים והזקנים אמרו ׃
42 לאחרים הושיע ולעצמו לא־
יוכל להושיע אם־הוא מלך
ישראל ירד עתה מעץ התליה
43 ואנו מאמינים־בו ׃ בוטח
באלהים יצילהו אם־חפץ בו
כי־אמר כי־בן־האלהים אני ׃
44 וגם־כן הגזלנים שנתלו עמו
45 היו מחרפים אותו ׃ ומשעה
ששית עד־שעה תשיעית
היה חושך על־כל־הארץ ׃
46 ובקרב שעה תשיעית צעק
ישוע בקול גדול לאמר אלי
אלי למה שבקתני שרוצה
לומר אלי אלי למה עזבתני ׃
47 וקצת אנשים שהיו שם
בשמעם אמרו לאליה הוא
48 קורא ׃ ומיד רץ אחד מהם
ויקח ספג וימלא אותו חומץ
וישם על־הקנה ויתן־לו
49 לשתות ׃ ושאר אנשים היו
אומרים הניחה שנראה אם־
50 יבוא אליה להצילו ׃ וישוע
עוד צעק בקול גדול ושלח
51 רוחו ׃ והנה פרכת ההיכל
נקרעה

נִקְרְעָה לִשְׁתֵּי חֲלָקִים מ
מִלְמַעְלָה לְמַטָּה וְהָאָרֶץ
רָעֲשָׁה וּסְלָעִים נִבְקָעוּ ׃
52 וּקְבָרִים נִפְתָּחוּ וְהַרְבֵּה גוּפִים
שֶׁל־קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר שָׁכְבוּ קָמוּ ׃
53 וַיֵּצְאוּ מִקְּבָרוֹת אַחַר תְּחִיָּתוֹ
וּבָאוּ לָעִיר הַקְּדוֹשָׁה וְנִרְאוּ
54 לָרַבִּים ׃ וְשַׂר־הַמֵּאָה וַאֲשֶׁר־
אִתּוֹ מֵהַשֹּׁמְרִים לְיֵשׁוּעַ
כַּאֲשֶׁר־רָאוּ הָרַעַשׁ וְאֶת־אֲשֶׁר
נַעֲשָׂה יָרְאוּ מְאֹד וְאָמְרוּ בֶּן־
הָאֱלֹהִים הָיָה זֶה בֶּאֱמֶת ׃
55 וְהָיוּ שָׁם נָשִׁים רַבּוֹת מֵרָחוֹק
אֲשֶׁר־בָּאוּ אַחַר יֵשׁוּעַ מֵהַגָּלִיל
56 וּמְשָׁרְתוֹת אֹתוֹ ׃ וּבֵינֵיהֶן
הָיְתָה מִרְיָם מִגְדָּלָנִית וּמִרְיָם
אֵם יַעֲקֹב וְיוֹסֵף וְאִמָּם שֶׁל־בְּנֵי
57 זַבְדִּי ׃ וְכַאֲשֶׁר־הָיָה עֶרֶב בָּא
אִישׁ עָשִׁיר מִן־הָרָמָתַיִם וּשְׁמוֹ
יוֹסֵף אֲשֶׁר־גַּם־הוּא הָיָה
58 תַּלְמִיד יֵשׁוּעַ ׃ זֶה קָרַב
לְפִילָאטוֹס וַיִּשְׁאַל גּוּף יֵשׁוּעַ
אָז צִוָּה פִּילָאטוֹס לְהָשִׁיב
59 הַגּוּף ׃ וַיִּקַּח יוֹסֵף הַגּוּף וַיַּעֲטוֹף
60 אֹתוֹ בְּסָדִין נָקִיא ׃ וַיָּשֶׂם אֹתוֹ
בְּקֶבֶר שֶׁלּוֹ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר
חָצַב בַּסֶּלַע וַיְגַלֵּל אֶבֶן גְּדוֹלָה
61 עַל־פֶּתַח הַקֶּבֶר וַיֵּלַךְ ׃ וְהָיְתָה
שָׁם

ſum eſt in duas partes à ſummo vſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt, 52 *& monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.*

53 *Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem eius, venerunt in ſanctam Ciuitatem, & apparuerunt multis.* 54 *Centurio autem, & qui cum eo erant, cuſtodientes Jeſum, viſo terræmotu, & his, quæ fiebant, timuerunt valdè, dicentes: Verè Filius Dei erat iſte.*

55 *Erant autem ibi mulieres multæ à longe, quæ ſecutæ erant Jeſum à Galilæa, miniſtrantes ei:* 56 *inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Joſeph mater, & mater filiorum Zebedæi.*

57 *Cùm autem ſerò factum eſſet, venit quidam homo diues ab Arimathæa, nomine Joſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Jeſu.* 58 *hic acceſſit ad Pilatum, & petijt corpus Jeſu. Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus.*

59 *Et accepto corpore, Joſeph inuoluit illud in ſindone munda.* 60 *& poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra. Et aduoluit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abijt.* 61 *Erat autem*

ibi

ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulchrum. 62 *Altera autem die, quæ est post Parasceuen, conuenerunt Principes Sacerdotum, & Pharisæi ad Pilatum,* 63 *dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc viuens: Post tres dies resurgam.*

64 *Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in diem tertium: ne fortè veniant discipuli eius, & furentur eum; & dicant plebi: Surrexit à mortuis: & erit nouissimus error peior priore.*

65 *Ait illis Pilatus: Habetis custodiam, ite, custodite sicut scitis.*

66 *Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum, signantes lapidem, cum custodibus.*

שם מרים מגדלנית ומרים
האחרת יושבות ממול לקברה
62 וביום מחר שהיה אחר
הערובה נאספו ראשי
הכהנים והפרושים אצל
63 פילאטוס ׃ ואמרו ארון זכרנו
כי המתעתע ההוא בעודו חי
אמר אחר שלשת ימים אקום
64 מהמתים ׃ על־כן צוה
להשמר הקברה עד־היום
השלישי פן־יבאו תלמידיו
ויגנבהו ויאמרו לעם קם
מבין־המתים והיתה
התעתועה האחרונה יותרה
65 רעה מהראשונה ׃ ויאמר להם
פילאטוס יש לכם שומרים
לכו ושמרו כאשר ידעתם ׃
66 והם הלכו ויבצרו־הקברה
בשומרים ויחתמו האבן ׃

CAP. XXVIII.

1 *VEspere autem Sabbati, quæ lucescit in prima Sabbati, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum.*

2 *Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo: & accedens reuoluit*

פ׳ כח

ובערב השבת שיאיר 1
באחד בשבת באה מרים
מגדלנית ומרים אחרת
לראת את־הקבר ׃ והנה רעש 2
גדול נעשה כי־מלאך יהוה
ירד מן־השמים ויגש ויגלל
את־

3 אֶת־הָאֶבֶן וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ ׃ וַיְהִי
מַרְאֵהוּ כַּבָּרָק וּלְבוּשׁוֹ כַּשָּׁלֶג ׃
4 וּמִן־יִרְאָתוֹ נִבְהֲלוּ הַשֹּׁמְרִים
5 וַיִּהְיוּ כַּמֵּתִים ׃ וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ
וַיֹּאמֶר לַנָּשִׁים אַל־תִּירֶאינָה
אַתֵּן כִּי־אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאֶת־יֵשׁוּעַ
6 הַתָּלוּי אַתֵּן מְבַקְּשׁוֹת ׃ אֵינוֹ
פֹּה כִּי־קָם מִבֵּין־הַמֵּתִים
כַּאֲשֶׁר־אָמַר בּוֹאֶינָה וּרְאֶינָה
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הוּשַׂם הָאָדוֹן ׃
7 וּבְלֶכְתְּכֶן מַהֵר אֱמֹרְנָה
לְתַלְמִידָיו כִּי־קָם מִבֵּין
הַמֵּתִים וְהִנֵּה הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם
לַגָּלִיל שָׁם־תִּרְאוּ אֹתוֹ הִנֵּה
8 יָעַדְתִּי לָכֶם ׃ וּמִיָּד יָצְאוּ
מִן־הַקֶּבֶר בְּיִרְאָה וּבְשִׂמְחָה
גְּדוֹלָה וַתָּרֹצְנָה לְהַגִּיד
9 לְתַלְמִידָיו ׃ וְהִנֵּה יֵשׁוּעַ בָּא
לִקְרָאתָן לֵאמֹר שָׁלוֹם לָכֶן
וְהֵן נִגְּשׁוּ וַתִּתְפֹּשְׂנָה רַגְלָיו וַת
10 וַתִּשְׁתַּחֲוֶינָה־לּוֹ ׃ אָז אָמַר לָהֶן
יֵשׁוּעַ אַל־תִּירֶאינָה לֵכְנָה
וְהַגֵּדְנָה לְאַחַי שֶׁיֵּלְכוּ לַגָּלִיל
11 שָׁם־יִרְאוּ אֹתִי ׃ וְכַאֲשֶׁר־הֵן
הָלְכוּ הִנֵּה קְצָת מֵהַשּׁוֹמְרִים
בָּאוּ לָעִיר וַיַּגִּידוּ לְרָאשֵׁי
הַכֹּהֲנִים אֶת־כָּל אֲשֶׁר־נַעֲשָׂה ׃
12 וַיֵּאָסְפוּ עִם־הַזְּקֵנִים וַיִּוָּעֲצוּ יַחַד

uoluit lapidem, & sedebat super
eum: 3 erat autem aspectus eius
sicut fulgur: & vestimentum
eius sicut nix. 4 Præ timore
autem eius exterriti sunt custodes,
& facti sunt veluti mortui.

5 Respondens autem Angelus
dixit mulieribus: Nolite timere
vos: scio enim, quòd Jesum, qui
crucifixus est, quæritis: 6 non
est hìc: surrexit enim, sicut di-
xit. venite, & videte locum,
vbi positus erat Dominus.

7 Et citò euntes, dicite discipu-
lis eius, quia surrexit: & ecce præ-
cedit vos in Galilæam: ibi eum
videbitis. ecce prædixi vobis.

8 *Et exierunt citò de monu-*
mento cum timore, & gaudio ma-
gno, currentes nunciare discipu-
lis eius.

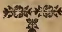
9 *Et ecce Jesus occurrit illis,*
dicens: Auete. Illæ autem ac-
cesserunt, & tenuerunt pedes
eius, & adorauerunt eum.

10 *Tunc ait illis Jesus: Nolite*
timere: ite, nuntiate fratribus
meis, vt eant in Galilæam: ibi me
videbunt.

11 *Quæ cùm abijssent, ecce qui-*
dam de custodibus venerunt in ci-
uitatem, & nuntiauerunt Prin-
cipibus Sacerdotum omnia, quæ
facta fuerant. 12 Et congrega-
ti cum senioribus, & consilio ac-

cepto, pecuniam copiosam dede-
runt militibus, dicentes: 13 *Di-*
cite, quia discipuli eius nocte ve-
nerunt, & furati sunt eum, no-
bis dormientibus.
14 *Et si hoc auditum fuerit à*
Præside, nos suadebimus ei, & se-
curos vos faciemus.
15 *At illi accepta pecunia, fe-*
cerunt sicut erant edocti. Et di-
uulgatum est verbum istud apud
Iudæos, vsque in hodiernū diem.
16 *Vndecim autem discipuli*
abierunt in Galilæam in montem,
vbi constituerat illis Iesus.
17 *Et videntes eum adoraue-*
runt: quidam autem dubitaue-
runt.
18 *Et accedens Iesus locutus*
est eis, dicens: Data est mihi om-
nis potestas in cælo, & in terra.
19 *Euntes ergo docete omnes*
gentes: baptizantes eos in nomi-
ne Patris, & Filij, & Spiritus
sancti: 20 *docentes eos seruare*
omnia quæcumque mandaui vo-
bis: & ecce ego vobiscum sum
omnibus diebus, vsque ad consum-
mationem sæculi.

וַיִּתְּנוּ כֶּסֶף רַב לְאַנְשֵׁי־
הַמִּלְחָמָה לֵאמֹר׃ אִמְרוּ כִּי־ 13
תַלְמִידָיו בָּאוּ בַּלַּיְלָה וְגָנְבוּ
אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר־הָיִינוּ יְשֵׁנִים׃
וְאִם־יִשְׁמַע הַפָּקִיד הַדָּבָר הַזֶּה 14
אֲנַחְנוּ נְפַתֶּה אֹתוֹ וְנַבְטִיחַ
אֶתְכֶם׃ וְהֵם לָקְחוּ הַכֶּסֶף 15
וְעָשׂוּ כַּאֲשֶׁר נִלְמְדוּ וְהַדָּבָר
הַזֶּה הִתְפַּרְסֵם אֵצֶל הַיְּהוּדִים
עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃ וְתַלְמִידִים 16
אַחַד עָשָׂר הָלְכוּ אֶל־הַגָּלִיל
עַל־הָהָר בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־אָמַר
לָהֶם יֵשׁוּעַ׃ וַיִּרְאוּ אֹתוֹ 17
וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ וּקְצָת הִסְתַּפָּקוּ׃
וַיִּגַּשׁ יֵשׁוּעַ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם 18
לֵאמֹר נִתְּנָה לִי כָּל־מֶמְשָׁלָה
בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ׃ לָכֵן לְכוּ 19
וְלַמְּדוּ כָּל־הַגּוֹיִם וְטַבְּלוּ אֹתָם
בְּשֵׁם־הָאָב וְהַבֵּן וְהָרוּחַ
הַקָּדוֹשׁ׃ וְלַמְּדוּ אֹתָם לִשְׁמֹר 20
כֹּל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְהִנְנִי
אִתְּכֶם כָּל־הַיָּמִים עַד־תַּכְלִית
הָעוֹלָם׃

בשורה הקדוש המ׳ ישוע המשיח כפי מרקוס:

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAP. I.

1 *INITIVM Euan-
gelij Jesu Christi, Fi-
lij Dei. 2 *Sicut*
scriptum est in Isaia Propheta:
Ecce ego mitto Angelũ meum an-
te faciem tuã, qui præparabit viã
tuam ante te. 3 *Vox clamantis*
in de-

פ׳ א׳

ראשית בשורת ישוע 1
המשיח בן האלהים : כאשר 2
כתוב בנביא ישעיה †הנני
שולח מלאכי לפניך ופנה
דרכך לפניך : קול קורא 3
במדבר

כ׳א׳ במלאכ׳ ג׳
†הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני

נ׳ א׳ ישע׳ מ׳ בֵּ׳ח׳ † בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לֵאלֹהֵינוּ׃

בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ †
4 מְסִלּוֹתָיו׃ הָיָה יוֹחָנָן בַּמִּדְבָּר
טוֹבֵל וְקוֹרֵא טְבִילַת הַתְּשׁוּבָה
5 לִסְלִיחַת חֲטָאִים׃ וְהָיוּ יוֹצְאִים
אֵלָיו כָּל־מְחוֹז יְהוּדָה וְכָל־
בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם וַיִּטְבְּלֵם בַּנָּהָר
יַרְדֵּן כַּאֲשֶׁר הִתְוַדּוּ חַטֹּאתָם׃
6 וְהָיָה יוֹחָנָן לָבוּשׁ מִשַּׂעֲרוֹת
גָּמָל וְאֵזוֹר עוֹר בְּמָתְנָיו וְהָיָה
אוֹכֵל חֲגָבִים וּדְבַשׁ יַעַר׃ וְהָיָה
7 קוֹרֵא לֵאמוֹר בָּא אַחֲרַי מִי
שֶׁהוּא חָזָק מִמֶּנִּי שֶׁאֵינִי רָאוּי
בְּשְׁתַּחֲווֹת לָאָרֶץ לְפַתּוֹחַ
8 שְׂרוֹךְ נְעָלָיו׃ אֲנִי טָבַלְתִּי
אֶתְכֶם בַּמַּיִם וְהוּא יִטְבּוֹל
9 אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ׃ וַיְהִי
בַּיָּמִים הָהֵם בָּא יֵשׁוּעַ מִנְּצָרֶת
שֶׁבַּגָּלִיל וְנִטְבַּל מִיּוֹחָנָן בַּיַּרְדֵּן׃
10 וְכַאֲשֶׁר עָלָה מֵהַמַּיִם פִּתְאוֹם
רָאָה הַשָּׁמַיִם פְּתוּחִים וְרוּחַ
כְּיוֹנָה יוֹרֶדֶת וְיוֹשֶׁבֶת עָלָיו׃
11 וַיְהִי קוֹל מֵהַשָּׁמַיִם בְּנִי אַתָּה
12 אֲהוּבִי בְּךָ רָצִיתִי׃ וּמִיַּד דְּחָפוֹ
13 הָרוּחַ אֶל הַמִּדְבָּר׃ וְהָיָה
בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
לַיְלָה וַיְנַסֵּהוּ הַשָּׂטָן וְהָיָה עִם
הַחַיּוֹת וְהַמַּלְאָכִים הָיוּ
14 מְשָׁרְתִים אוֹתוֹ׃ וְאַחַר
שֶׁנִּכְלָא

in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.
4 Fuit Joannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. 5 Et egrediebatur ad eum omnis Judææ regio, & Jerosolymitæ vniuersi, & baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua. 6 Et erat Joannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius, & locustas, & mel siluestre edebat. Et prædicabat dicens:
7 Venit fortior me post me: cuius non sum dignus procumbens soluere corigiam calceamentorum eius. 8 Ego baptizaui vos aqua, ille verò baptizauit vos Spiritu sancto.
9 Et factum est: in diebus illis venit Jesus à Nazareth Galilææ: & baptizatus est à Joanne in Jordane. 10 Et statim ascendens de aqua, vidit cælos apertos, & Spiritum tamquam columbam descendentem, & manentem in ipso. 11 Et vox facta est de cœlis: Tu es filius meus dilectus, in te complacui. 12 Et statim Spiritus expulit eum in desertum. 13 Et erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tĕtabatur à Satana: eratque cum bestijs, & Angeli ministrabant illi. 14 Postquam

autem

autem traditus est Joannes, ve-
nit Jesus in Galilæam, prædicans
Euangelium regni Dei, 15 *& *
dicens: Quoniam impletum est
tempus, & appropinquauit re-
gnum Dei: pœnitemini, & cre-
dite Euangelio.
16 *Et præteriens secus Mare*
Galilææ, vidit Simonem, & An-
dream fratrem eius, mittentes re-
tia in mare, (erant enim Pisca-
tores) 17 *& dixit eis Jesus: Ve-*
nite post me, & faciam vos fieri
Piscatores hominum.
18 *Et protinus relictis retibus,*
secuti sunt eum. 19 *Et progres-*
sus inde pusillum, vidit Jacobum
Zebedæi, & Joannem fratrem
eius, & ipsos componentes retia
in naui: 20 *& statim vocauit*
illos. Et relicto patre suo Zebe-
dæo in naui cum mercenariis, se-
cuti sunt eum. 21 *Et ingre-*
diuntur Capharnaum: & statim
Sabbatis ingressus in Synagogam,
docebat eos.
22 *Et stupebant super doctrina*
eius: erat enim docens eos, qua-
si potestatem habens, & non sicut
Scribæ. 23 *Et erat in Synago-*
ga eorum homo in spiritu immun-
do: & exclamauit, dicens:
24 *Quid nobis, & tibi Jesu*
Nazarene: venisti perdere nos?
scio qui sis, Sanctus Dei.
25 *Et comminatus est ei Jesus,*
di-

שנכלא יוחנן בכלא ויבא
ישוע לגליל ויכרוז בשורת
15 מלכות האלהים: לאמור כי
נמלא העת וקרבה מלכות
האלהים התנחמו והאמינו
16 לבשורה: ויעבר עד ים הגליל
וירא לשמעון ואנדריע אחיו
משליכים הרשתות לים כי
17 דייגים המה: ואמר להם
ישוע בואו אחרי ואעשה
אתכם שתהיו דייגי בני אדם:
18 ומיד עזבו הרשתות וילכו
19 אחריו: וכשעבר מעט משם
וירא את יעקב בן זבדי ויוחנן
אחיו בספינה מתקנין
20 הרשתות ומיד קראם: ועזבו
בספינה את זבדי אביהם עם
21 השכירים וילכו אחריו: ויבאו
לכפר נחום ויבא מיד בשבת
לבית הכנסת וילמדם:
22 ויתמהו על למודו כי היה
מלמד אותם כמי שהיה לו
השלטון ולא כמו הסופרים:
23 והיה בכנסתם איש שבו רוח
24 טומאה ויצעק לאמור: מה
לנו ולך ישוע הנצרי הבאת
לאבדנו אני יודע מי אתה
25 קדוש אלהים: ויגער בו ישוע
ויאמר

ויאמר האלם וצא מאת
26 האיש ׃ וירעש לו רוח הטומאה
ויצעק בקול גדול ויצא ממנו ׃
27 ויתמהו כלם עד ששאלו זה
לזה ויאמרו מה היא זאת ומה
למוד זה חדש כי גם בשלטון
מצוה על הרוחות הטמאות
28 והם שומעים לו ׃ ויצא שמעו
29 מיד בכל־ארץ הגליל ׃ ומיד
בצאתם מבית הכנסת
באו לבית שמעון ואנדריע
30 עם יעקב ויוחנן ׃ וחמות
שמעון שוכבת בקדחת ומיד
31 דברו לו עליה ׃ וקרב וירימה
בידה ומיד עזבה לה הקדחת
32 ותשרת אותם ׃ ויהי בערב
בבוא השמש ויביאו לו כל־
חולים ומעונים ביד השד ׃
33 ויתקבצו כל—העיר אצל
34 הפתח ׃ וירפא רבים אשר היו
חולים ומעונים בחלאים
משונים ויגרש שדים רבים
ולא הניחם לדבר כי ידעוהו ׃
35 וישכם בבקר ויצא וילך
למקום מדבר ויפלל שם ׃
36 וילך אחריו שמעון ואשר עמו ׃
37 ויהי כאשר מצאוהו ויאמרו
לו כי כלם מבקשים אותך ׃
ויאמר

dicens: Obmutesce, & exi de homine. 26 Et discerpens eum spiritus immundus, & exclamans voce magna, exijt ab eo.

27 Et mirati sunt omnes, ita vt conquirerent inter se dicentes: Quidnam est hoc? quaenam doctrina haec noua? quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei. 28 Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilaeae. 29 Et protinus egredientes de Synagoga, venerunt in domum Simonis, & Andreae cum Jacobo, & Joanne.

30 Decumbebat autem socrus Simonis febricitans: & statim dicunt ei de illa. 31 Et accedens eleuauit eam, apprehensa manu eius: & continuò dimisit eam febris, & ministrabat eis. 32 Vespere autem facto cùm occidisset Sol, afferebant ad eum omnes malè habentes, & daemonia habentes: 33 & erat omnis ciuitas congregata ad ianuam. 34 Et curauit multos, qui vexabantur varijs languoribus, & daemonia multa eijciebat, & non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum.

35 Et diluculò valdè surgens, egressus abijt in desertum locum, ibique orabat. 36 Et prosecutus est eum Simon, & qui cũ illo erãt.

37 Et cùm inuenissent eum, dixerũt ei: Quia omnes quaerunt te.

Et

38 *Et ait illis: Eamus in proximos vicos, & ciuitates, vt ibi prædicem: ad hoc enim veni.*

39 *Et erat prædicans in Synagogis eorum, & in omni Galilæa, & dæmonia eijciens.*

40 *Et venit ad eum leprosus deprecans eum: & genu flexo dixit ei: Si vis potes me mundare.*

41 *Iesus autem misertus eius, extendit manum suam: & tangens eum, ait illi: Volo: Mundare.* 42. *Et cùm dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mundatus est.*

43 *Et comminatus est ei, statimque eiecit illum:* 44 *& dicit ei: Vide, nemini dixeris: sed vade, & ostende te Principi Sacerdotum, & offer pro emundatione tua, quæ præcepit Moyses in testimonium illis.* 45 *At ille egressus cœpit prædicare, & diffamare sermonem, ita vt iam non posset manifestè introire in ciuitatem, sed foris in desertis locis esset, & conueniebant ad eum vndique.*

38 ויאמר להם נלך־נא לפרזים
הקרובים ולערים למען
אדרוש גם שם כי בעבור זאת
39 באתי ׃ והיה דורש בבית
כנסיותם ובכל־הגליל
40 ומגרש השדים ׃ ויבא אליו
מצורע מתחנן לו ונכרע
אמר אם תרצה תוכל
41 לטהרני ׃ וירחם עליו ישוע
ויט ידו ויגע בו ויאמר לו אני
42 רוצה הטהר ׃ וכאמרו מיד
סרה ממנו הצרעת ויטהר ׃
43 ויגער בו ומיד גרשו מאתו ׃
44 ויאמר לו ראה אל־תאמר
לשום אדם כי אם לך הראה
עצמך אל שר הכהנים והקרב
על־טהרתך אשר צוה משה
45 לעדות להם ׃ אבל הוא יצא
החל להכריז הרבה
ולהשמיע הדבר עד־שלא
היה יכול לבא בגלוי בעיר כי
אם היה בחוץ במקומות
מדברים ויבאו אליו מכל־צד ׃

פ׳ ב

1 ויבא פעם אחר לכפר־נחום
2 אחר ימים ׃ וכאשר שמעו כי
הוא בבית ויתקבצו רבים
עד שלא הכילם המקום עד־
הפתח וידבר להם דבר ׃
3 ויביאו לו הנשאים נשול
אברים שהיה נשוי מארבעה
4 אנשים ׃ וכאשר לא יכלו
להקריבו אליו מפני הכיתה
ויסירו תקרת הגג במקום
שהיה שם ויחתכו ויורידו
ערשו שהיה הנשול אברים
5 שוכב בו ׃ ויהי כאשר ראה
ישוע אמונתם אמר לנשול
אברים בן נסלחו לך ח
6 הטאתיך ׃ והיו שם מאנשי
הסופרים יושבים וחושבים
7 בלבם ׃ מה זה מדבר כן
מגדף הוא מי יוכל לסלוח
חטאים זולת האל לבדו ׃
8 ומיד ידע ישוע הדברים האלה
ברוחו כי כן חושבים בנפשם
ויאמר להם מה זאת אתם
9 חושבים בלבבכם ׃ מה הוא
יותר נקל לאמור לנשול
אברים נסלחו לך חטאת או
לאמור

CAP. II.

1 *ET iterum intrauit Capharnaum post dies,* 2 *& auditum est quòd in domo esset, & conuenerunt multi, ita vt non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.*

3 *Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.*

4 *Et cùm non possent offerre eum illi præ turba, nudauerunt tectum vbi erat: & patefacientes submiserunt grabatum, in quo paralyticus iacebat.*

5 *Cùm autem vidisset Jesus fidem illorum, ait paralytico: Fili, dimittuntur tibi peccata tua.*

6 *Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis:* 7 *Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?*

8 *Quo statim cognito Jesus spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit illis. Quid ista cogitatis in cordibus vestris?*

9 *Quid est facilius dicere paralytico: Dimittũtur tibi peccata: an*

dice-

dicere: Surge, tolle grabatum
tuum, & ambula? 10 *Vt au-*
tem sciatis, quia Filius hominis
habet potestatem in terra dimit-
tendi peccata, (ait paralytico)
11 *tibi dico: Surge, tolle grabatũ*
tuum, & vade in domum tuam.
12 *Et statim surrexit ille: &,*
sublato grabato, abijt coram om-
nibus, ita vt mirarentur omnes,
& honorificarent Deum, dicen-
tes: Quia nunquam sic vidimus.
13 *Et egressus est rursus ad ma-*
re: omnisque turba veniebat ad
eum, & docebat eos. 14 *Et cùm*
præteriret, vidit Leui Alphæi se-
dentem ad telonium, & ait illi:
Sequere me. Et surgens secutus
est eum. 15 *Et factum est, cùm*
accumberet in domo illius, multi
publicani, & peccatores simul dis-
cumbebant cum Jesu, & discipu-
lis eius: erant enim multi, qui
& sequebantur eum. 16 *Et*
Scribæ, & Pharisæi videntes,
quia manducaret cum publicanis,
& peccatoribus, dicebant discipu-
lis eius: Quare cum publicanis,
& peccatoribus manducat, & bi-
bit Magister vester? 17 *Hoc*
audito Jesus, ait illis: Non necesse
habent sani medico, sed qui male
habent: non enim veni vocare iu-
stos, sed peccatores.
18 *Et erant discipuli Joannis, &*
Pharisæi ieiunantes: & veniunt,

לאמור קום שא ערסך ולך׃
10 ולמען תדעו כי יש לבן אדם
שלטון בארץ לסלוח חטאים
11 אמר לנשול אברים׃ אני
אומר לך קום שא ערסך ולך
12 לביתך׃ והוא קם מיד וישא
ערסו וילך לפני כלם באופן
שתמהו כלם ויכבדו לאלהים
באמור כי מימינו לא ראיני
13 כזאת׃ ויצא עוד לים ויבאו
אליו כל־הכיתה וילמדם׃
14 וכאשר עבר ראה ללוי בן
חלפי יושב בבית המכס
ויאמר לו לך אחרי וילך
15 אחריו׃ ויהי כהסבו בביתו
רבים מוכסין והחטאים יסבו
יחד עם ישוע ועם תלמידיו כי
רבים היו שבאו אחריו׃
16 וסופרים ופרושים חרואים כי
הוא אוכל עם מוכסין וחטאים
אמרו לתלמידיו למה רבכם
אוכל ושותה עם מוכסין
17 וחטאים׃ וכאשר שמע ישוע
זאת אמר להם אין צורך רופא
לבריאים אלא לחולים כי לא
באתי לקרא הצדיקים כי אם
18 להטאים׃ ויהיו תלמידי
יוחנן ופרושים צמים ויבאו

וַיֹּאמְרוּ לוֹ לָמָּה תַלְמִידֵי יוֹחָנָן
וּפָרוּשִׁים צָמִים וְתַלְמִידֶיךָ
19 אֵינָם צָמִים׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
הֲיוּכְלוּ לָצוּם בְּנֵי הַחֲתוּנָה
בְּעוֹד שֶׁהֶחָתָן עִמָּהֶם בְּעוֹד
הֶחָתָן עִמָּם אֵינָם יְכוֹלִין לָצוּם׃
20 אֲבַל יָבֹאוּ יָמִים שֶׁיּוּסַר הֶחָתָן
מֵאִתָּם וְאָז יָצוּמוּ בְּאֵילוּ
21 הַיָּמִים׃ וְלֹא שׁוּם אֶחָד תּוֹפֵר
מְנַת בֶּגֶד קָשֶׁה בִּלְבוּשׁ יָשָׁן
שֶׁאִם לֹא כֵן יוּסַר הַמְּלֵאָה
חֲדָשָׁה מֵהַיָּשָׁן וְיִגָּדֵל הַקֶּרַע׃
22 וְאֵין שׁוּם אָדָם נוֹתֵן יַיִן חָדָשׁ
בְּנֹאדוֹת בָּלִים שֶׁאִם לֹא כֵן
הַיַּיִן יְבַקַּע הַנֹּאדוֹת וְהַיַּיִן יִשָּׁפֵךְ
וְהַנֹּאדוֹת תֵּאָבַדְנָה אֶלָּא רָאוּי
שֶׁנִּתַּן יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת ח
23 חֲדָשׁוֹת׃ וַיְהִי עוֹד בְּלֶכֶת
הָאָדוֹן בַּזְּרוּעִים בְּשַׁבָּתוֹת
וְתַלְמִידָיו הֵחֵלּוּ לָלֶכֶת
24 וְלִלְקֹט בַּשִּׁבֳּלִים׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ
הַפָּרוּשִׁים רְאֵה מָה הֵם עוֹשִׂים
בְּיוֹם הַשַּׁבָּתוֹת דָּבָר שֶׁאֵינוֹ
25 מוּתָר׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא
קְרָאתֶם מָה עָשָׂה דָוִד כְּשֶׁהָיָה
לוֹ צְרִיכוּת וְהָיָה רָעֵב הוּא וּמִי
26 שֶׁהָיוּ עִמּוֹ׃ אֵיךְ בָּא לְבֵית
הָאֱלֹהִים תַּחַת אֶבְיָתָר שַׂר
הַכֹּהֲנִים

& dicunt illi : Quare discipuli
Joannis, & Pharisæorum ieiu-
nant, tui autem discipuli non ie-
iunant? 19 *Et ait illis Jesus:*
Numquid possunt filij nuptia-
rum quamdiu sponsus cum illis est,
ieiunare? Quanto tempore ha-
bent secum sponsum, non possunt
ieiunare. 20 *Venient autem*
dies cùm auferetur ab eis sponsus:
& tunc ieiunabunt in illis diebus.
21 *Nemo assumentum panni*
rudis assuit vestimento veteri:
alioquin aufert supplementum
nouum à veteri, & maior scissu-
ra fit.
22 *Et nemo mittit vinum no-*
uum in vtres veteres: alioquin
dirumpet vinum vtres, & vi-
num effundetur, & vtres peri-
bunt: sed vinum nouum in vtres
nouos mitti debet.
23 *Et factum est iterum cùm*
Dominus Sabbatis ambularet per
sata, & discipuli eius cœperunt
progredi, & vellere spicas.
24 *Pharisæi autem dicebant ei:*
Ecce, quid faciunt Sabbatis quod
non licet?
25 *Et ait illis: Nunquam le-*
gistis, quid fecerit David, quan-
do necessitatem habuit, & esurijt
ipse, & qui cum eo erant?
26 *Quomodo introiuit in do-*
mum Dei sub Abiathar Principe
Sacer-

Sacerdotum, & panes propositio-
nis manducauit, quos non licebat
manducare, nisi Sacerdotibus, &
dedit eis, qui cum eo erant?
27 *Et dicebat eis: Sabbatum*
propter hominem factum est, &
non homo propter Sabbatum.
28 *Itaque dominus est Filius*
hominis, etiam Sabbati.

הַכֹּהֲנִים וַיֹּאכַל לֶחֶם הַפָּנִים
שֶׁאֵין־מוּתָּר לֶאֱכָלוֹ בִּלְתִּי
לַכֹּהֲנִים וַיִּתֵּן לַאֲשֶׁר עִמּוֹ׃
27 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשַּׁבָּת נֶעֶשְׂתָה
בִּשְׁבִיל אָדָם וְלֹא־אָדָם בַּעֲבוּר
28 הַשַּׁבָּת׃ וְלָכֵן בֶּן־אָדָם הוּא
אָדוֹן גַּם־עַל־הַשַּׁבָּת׃

CAP. III.

פ׳ ג׳

1 *ET introiuit iterum in Synagogam: & erat ibi*
homo habens manum aridam.
2 *Et obseruabant eum, si Sab-*
batis curaret, vt accusarent illum.
3 *Et ait homini habenti ma-*
num aridam: Surge in medium.
4 *Et dicit eis: Licet Sabbatis*
benefacere, an male? animam
saluam facere, an perdere? At il-
li tacebant. 5 *Et circumspiciens*
eos cum ira, contristatus super cæ-
citate cordis eorum, dicit homini:
Extende manum tuam. Et exten-
dit, & restituta est manus illi.
6 *Exeuntes autē Pharisæi, sta-*
tim cum Herodianis consilium fa-
ciebant aduersus eū quomodo eum
perderent. 7 *Iesus autem cum*
discipulis suis secessit ad mare: &
multa turba à Galilæa, & Iudæa
secuta est eū, 8 *et ab Ierosolymis,*
& ab Idumæa, et trās Iordanem:

1 וַיָּבֹא עוֹד לְבֵית הַכְּנֶסֶת
וַיְהִי־שָׁם אִישׁ אֲשֶׁר הָיָה לוֹ יָד
2 יְבֵשָׁה׃ וְהָיוּ מְצַפִּים לוֹ אִם־
3 יְרַפֵּא בְּשַׁבָּת לְהַלְשִׁינוֹ׃ וַיֹּאמֶר
לָאִישׁ אֲשֶׁר יָדוֹ יְבֵשָׁה קוּם
4 בַּתָּוֶךְ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם־מוּתָּר
בְּשַׁבָּת לְהֵטִיב אוֹ לְהָרַע
לְהַצִּיל נֶפֶשׁ אוֹ־לְאַבְּדָהּ וְהֵם
5 הֶחֱרִישׁוּ׃ וּבִרְאוֹת אוֹתָם סָבִיב
בְּאַף עָצַב עַל־עִוָּרוֹן לִבָּם
וַיֹּאמֶר לָאִישׁ הַטֵּה יָדֶךָ וַיֵּט
6 וַתָּשָׁב יָדוֹ׃ וַיֵּצְאוּ הַפְּרוּשִׁים
וַיִּוָּעֲצוּ מִיָּד עִם־אַנְשֵׁי הוֹרוֹדוֹס
7 עָלָיו אֵיךְ־יְאַבְּדוּ אוֹתוֹ׃ וְיֵשׁוּעַ
עִם־תַּלְמִידָיו נָסַע לַיָּם וְעַם רַב
הָלְכוּ אַחֲרָיו מֵהַגָּלִיל
8 וּמִיהוּדָה׃ וּמִירוּשָׁלַיִם
וּמֵאֱדוֹם וּמֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן

וּמֵאוֹתָם שֶׁהָיוּ מִסָּבִיב צוֹר
וְצִידוֹן כִּיתוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר
שָׁמְעוּ כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה בָּאוּ
9 אֵלָיו ׃ וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו
שֶׁיַּקְרִיבוּ לוֹ סְפִינָה בַּעֲבוּר הָעָם
10 שֶׁלֹּא־יִלְחָצוּהוּ ׃ וְהָיָה רוֹפֵא
רַבִּים בְּאוֹפֶן שֶׁפָּגְעוּ לִנְגֹּעַ כָּל־
11 אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם נְגָעִים ׃ וְרוּחוֹת
טְמֵאוֹת כַּאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ
נָפְלוּ לְפָנָיו וַיִּצְעֲקוּ לֵאמוֹר ׃
12 אַתָּה בֶּן־הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁטֹם
בָּהֶם מְאֹד לְבִלְתִּי גַלּוֹת אוֹתוֹ ׃
13 וַיַּעַל לָהָר וְקָרָא אֵלָיו לְמִי
14 שֶׁהוּא רָצָה וַיָּבֹאוּ אֵלָיו ׃ וַיַּעַשׂ
שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵים עָשָׂר עִמּוֹ וְלִשְׁלוֹחַ
15 אוֹתָם לִכְרוֹז ׃ וַיִּתֵּן לָהֶם כֹּחַ
לְרַפֵּא חוֹלָאִים וּלְגָרֵשׁ שֵׁדִים ׃
16 וַיָּשֶׂם לְשִׁמְעוֹן שֵׁם כֵּיפָא ׃
17 וּלְיַעֲקֹב בֶּן־זַבְדִּי וּלְיוֹחָנָן אַח
יַעֲקֹב שָׂם לָהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי־
הֶרֶגֶשׁ שֶׁהוּא בְּנֵי־הָרַעַם ׃
18 וְאַנְדְּרֵיאַע וּפִלִּפּוֹס וּבַר־תַּלְמַי
וּמַתַּי וְתוֹמָס וְיַעֲקֹב בֶּן־אַלְפַּי
19 וְתַדַּי וְשִׁמְעוֹן קַנְאָנִי ׃ וִיהוּדָה
20 אִישׁ־קְרִיּוֹתָה שֶׁמְּסָרוֹ ׃ וַיָּבֹאוּ
לַבַּיִת וַיִּקָּבְצוּ עָם רַב עוֹד עַד־
שֶׁלֹּא־יוּכְלוּ אֲפִילוּ לֶאֱכוֹל
לָחֶם ׃

וְכַאֲשֶׁר

& qui circa Tyrum, & Sidonem,
multitudo magna, audientes, quæ
faciebat, venerunt ad eum.
9 Et dixit discipulis suis vt na-
uicula sibi deseruiret propter tur-
bam, ne comprimerent eum. 10
multos enim sanabat, ita vt ir-
ruerent in eum, vt illum tange-
rent quotquot habebant plagas.
11 Et spiritus immundi, cum
illum videbant, procidebant ei:
& clamabant, dicentes:
12 Tu es Filius Dei. Et ve-
hementer comminabatur eis ne
manifestarent illum. 13 Et as-
cendens in montem vocauit ad se
quos voluit ipse: & venerunt ad
eum. 14 Et fecit vt essent duo-
decim cum illo: & vt mitteret
eos prædicare. 15 Et dedit illis
potestatem curandi infirmitates,
& eijciendi dæmonia. 16 Et
imposuit Simoni nomen Petrus:
17 & Jacobum Zebedæi, &
Joannem fratrem Jacobi, & im-
posuit eis nomina Boanerges, quod
est, Filij tonitrui: 18 & An-
dream, & Philippum, & Bar-
tholomæum, & Matthæum, &
Thomam, & Jacobum Alphæi,
& Thaddæum, & Simonē Cha-
nanæum, 19 & Judam Iscario-
tem, qui & tradidit illū. 20 Et
veniunt ad domum: & conuenit
iterum turba, ita vt non possent
neque panem manducare.

Et

21 *Et cùm audiſſent ſui, exie-*
runt tenere eum: dicebant enim:
Quoniam in furorem verſus eſt.
22 *Et Scribæ, qui ab Ieroſoly-*
mis deſcenderant, dicebant: Quo-
niam Beelzebub habet, & quia
in Principe dæmoniorum eijcit
dæmonia.
23 *Et conuocatis eis in parabo-*
lis dicebat illis: Quomodo poteſt
Satanas Satanam eijcere?
24 *Et ſi Regnum in ſe diuida-*
tur, non poteſt Regnum illud ſta-
re. 25 *Et ſi domus ſuper ſemet-*
ipſam diſpertiatur, non poteſt do-
mus illa ſtare.
26 *Et ſi Satanas conſurrexerit*
in ſemetipſum, diſpertitus eſt, &
non poterit ſtare. ſed finem habet.
27 *Nemo poteſt vaſa fortis in-*
greſſus in domum diripere, niſi
priùs fortem alliget, & tunc do-
mum eius diripiet.

28 *Amen dico vobis, quoniam*
omnia dimittentur filijs hominum
peccata, & blaſphemiæ, quibus
blaſphemauerint: 29 *qui au-*
tem blaſphemauerit in Spiritum
ſanctum, non habebit remiſſionem
in æternum, ſed reus erit æterni
delicti. 30 *Quoniam dicebant:*
Spiritũ immundũ habet: 31 *Et*
venerunt Mater eius & fratres:
& foris ſtantes miſerunt ad eũ vo-
cantes eum, 32 *& ſedebat circa*
eum

21 וכאשר שמעו מודעיו יצאו
לאחוז אותו כי אמרו
22 יצא חוץ מדעתו ׃ וסופרים
שירדו מירושלים אמרו כי
בעל־זבוב יש לו וכי בשר
השדים הוא מגרש השדים ׃
23 ויקהלם ויאמר להם במשלים
איך־יוכל השטן לגרש השטן ׃
24 ואם־תחלק המלכות בעצמה
לא־תוכל לעמוד המלכות
25 ההיא ׃ ואם־בית תחלק על־
עצמה לא־תוכל לעמוד
26 הבית ההיא ׃ ואם־שטן יקום
נגד עצמו נחלק ולא־יוכל
27 לעמוד ויהיה לו כלה ׃ לא־
יוכל איש לבא בבית הגבור
לגזול הכלים אם־לא־
בתחילה יאסור את הגבור ואז
28 יגזול ביתו ׃ אמן אני אומר
לכם כי כל־החטאים יסלחו
לבני־אדם וגדופים שיגדפו ׃
29 והמגדף נגד הרוח הקדוש
לא־תהיה לו סליחה לעולמי־
30 עד כי יחויב מפשע נצחי ׃ כי
הם היו אומרים רוח טומאה
31 לו ׃ ויבאו אמו ואחים והם
עומדים בחוץ שלחו אליו
32 וקראוהו ׃ והיו יושבים העם
אצלו

אֶצְלוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אִמְּךָ וְאַחֶיךָ
הִנֵּה מְבַקְשִׁים אוֹתְךָ בַּחוּץ׃
33 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם מִי הִיא אִמִּי
34 וְאַחָי׃ וּבְהַבֵּט הַיּוֹשְׁבִים סְבִיבוֹ
35 אָמַר הִנֵּה אִמִּי וְאַחָי׃ כִּי מִי
שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹן הָאֱלֹהִים זֶה הוּא
אָחִי וַאֲחוֹתִי וְאִמִּי׃

eum turba: & dicunt ei: Ecce
Mater tua, & fratres tui foris
quæruntte. 33 *Et respondens*
eis, ait: Quæ est Mater mea,
& fratres mei? 34 *Et circum-*
spiciens eos, qui in circuitu eius
sedebant, ait: Ecce Mater mea,
& fratres mei. 35 *Qui enim fe-*
cerit voluntatem Dei, hic frater
meus, & soror mea, et Mater est.

פ׳ ד׳

1 וְעוֹד הֵחֵל לְלַמֵּד עַל־חוֹף
הַיָּם וַיִּקָּהֵל אֵלָיו עַם רַב עַד־
שֶׁעָלָה לַסְּפִינָה וַיֵּשֶׁב בַּיָּם וְכָל־
הָעָם הָיוּ עַל־הָאָרֶץ אֵצֶל הַיָּם׃
2 וְהָיָה מְלַמֵּד אוֹתָם בִּמְשָׁלִים
דְּבָרִים רַבִּים וְהָיָה אוֹמֵר לָהֶם
3 בְּלִמּוּדוֹ׃ שִׁמְעוּ הִנֵּה הַזּוֹרֵעַ
4 יָצָא לִזְרוֹעַ׃ וּבְזָרְעוֹ קְצָתָם
נָפְלוּ עַל־הַדֶּרֶךְ וַיָּבֹאוּ עוֹפוֹת
5 הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלוּם׃ וּקְצָתָם
נָפְלוּ עַל־הָאֲבָנִים בְּמָקוֹם
שֶׁלֹּא־הָיְתָה שָׁם עָפָר הַרְבֵּה
וּמִיָּד צָמְחוּ בַּעֲבוּר שֶׁלֹּא־
הָיְתָה לָהֶם אֲדָמָה גְבֹהָה׃
6 וּבִזְרוֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ נִשְׂרְפוּ וּבַעֲבוּר
שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם שׁוֹרֶשׁ יָבֵשׁוּ׃
7 וּקְצָתָם נָפְלוּ בֵּין־הַקּוֹצִים
וַיַּעֲלוּ הַקּוֹצִים וַיְחַנְּקוּם וְלֹא
נָתְנוּ

CAP. IV.

1 *ET iterum cœpit docere ad*
mare: & congregata
est ad eum turba multa, ita vt na-
uim ascendens sederet in mari, &
omnis turba circa mare super ter-
ram erat: 2 *& docebat eos in*
parabolis multa, & dicebat illis in
doctrina sua: 3 *Audite, ecce*
exijt seminans ad seminandum.
4 *Et dum seminat, aliud ceci-*
dit circa viam, venerunt volu-
cres cæli, & comederunt illud.
5 *Aliud verò cecidit super pe-*
trosa, vbi non habuit terram
multam: & statim exortum est,
quoniam non habebat altitudi-
nem terræ: 6 *& quando exor-*
tus est Sol, exæstuauit: & eò
quòd non habebat radicem, exa-
ruit.
7 *Et aliud cecidit in spinas:*
& ascenderunt spinæ, & suffoca-
uerunt illud, & fructum non
de-

dedit. 8 Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum ascendentem, & crescentem, & afferebat vnum triginta, vnum sexaginta, & vnum centum.

9 Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat: 10 Et cùm esset singularis, interrogauerunt eum hi, qui cum eo erant, duodecim, parabolam. 11 Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem, qui foris sunt, in parabolis omnia fiunt: 12 vt videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: ne quando conuertantur, & dimittantur eis peccata.

13 Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoscetis?

14 Qui seminat, verbum seminat. 15 Hi autem sunt, qui circa viam, vbi seminatur verbum, & cùm audierint, confestim venit Satanas, & aufert verbum, quod seminatum est in cordibus eorum. 16 Et hi sunt similiter, qui super petrosa seminantur: qui cùm audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud:

17 & non habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta tribulatione & persecutione

propter

8 נָתְנוּ פְּרִי ׃ וּקְצָתָם נָפְלוּ עַל־
אֶרֶץ טוֹבָה וַיִּתְּנוּ פְּרִי שֶׁצָּמַח
לְמַעְלָה וְאֶחָד הוֹצִיא שְׁלֹשִׁים
אֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד מֵאָה ׃
9 וַיֹּאמֶר מִי הוּא שֶׁיֶּשׁ־לוֹ אָזְנַיִם
10 לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע ׃ וּבִהְיוֹתוֹ
לְבַדּוֹ שָׁאֲלוּ לוֹ אֲשֶׁר הָיוּ עִמּוֹ
11 הַשְּׁנֵים עָשָׂר מֵהַמָּשָׁל ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם לָכֶם נִתַּן לָדַעַת סוֹד
מַלְכוּת הָאֱלֹהִים וְלַאֲשֶׁר
בַּחוּץ נֶעֱשָׂה כָל־הַדָּבָר
12 בִּמְשָׁלִים ׃ לְמַעַן הָרוֹאִים
יִרְאוּ וְאַל־יִרְאוּ וְהַשּׁוֹמְעִים
יִשְׁמְעוּ וְלֹא־יַשְׂכִּילוּ פֶּן־יָשׁוּבוּ
13 וְיִסָּלְחוּ לָהֶם חַטָּאוֹת ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם הַאֵין־אַתֶּם מְבִינִים
הַמָּשָׁל הַזֶּה וְאֵיךְ־תָּבִינוּ כָל־
14 הַמְּשָׁלִים ׃ הַזּוֹרֵעַ הוּא הַזּוֹרֵעַ
15 הַדָּבָר ׃ וְאֵלּוּ שֶׁעַל־הַדֶּרֶךְ
אֲשֶׁר שָׁם נִזְרַע הַדָּבָר וּבְשָׁמְעָם
בָּא מְהֵרָה הַשָּׂטָן וַיִּשָּׂא הַדָּבָר
16 הַנִּזְרָע בִּלְבוֹתֵיהֶם ׃ וְהַנִּזְרָעִים
עַל־הָאֲבָנִים גַּם כֵּן־הֵמָּה
שֶׁכְּשָׁמְעָם הַדָּבָר מִיָּד מְק
מְקַבְּלִים אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה ׃
17 וְלֹא יֵשׁ לָהֶם שׁוֹרֶשׁ בְּעַצְמָם
אֶלָּא כְּפִי הָעִתִּים וְאַחַר־כָּךְ
אִם־תֵּלֵד לָהֶם צָרָה וּרְדִיפָה
בִּשְׁבִיל

בשביל הדבר מיד יכשלו :
18 ואחרים הם שנזרעים בין
הקוצים הם השומעים הדבר :
19 ודאגות העולם ופיתוי העושר
ותאוות היצר על־שאר
הדברים בהתכנסים חונקים
הדבר ונעשה בלי פרי :
20 והנזרעים על־אדמה טובה
הם השומעים הדבר ומקבלים
אותו ופרים אחד שלשים
אחד ששים ואחד מאה :
21 ויאמר להם היובא הנר
להושם תחת הסאה או תחת
המטה הלא שיושם על־
22 המנורה : כי־לא־יש דבר
נסתר שלא יגלה ולא נעשה
דבר בסתר כי־אם למען יבא
23 בגלוי : מי שיש־לו אזנים
24 לשמוע ישמע : ויאמר להם
ראו מה־שאתם שומעים
במידה שתמודו בה ימדד
25 לכם ויוסף לכם : כי אשר יש־
לו ינתן לו ואשר אין לו גם
מה שיש־לו יוטל ממנו :
26 ויאמר כך הוא מלכות
האלהים כמו אם־איש ישליך
27 זרע בארץ : וישן ויקם יום
ולילה והזרע צומח וגדל בעוד
שהוא

propter verbum, confestim scandalizantur. 18 Et alij sunt, qui in spinis seminantur: hi sunt, qui verbum audiunt, 19 & ærumnæ sæculi, & deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, & sine fructu efficitur.

20 Et hi sunt, qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum, & suscipiunt, & fructificant, vnum triginta, vnum sexaginta, & vnum centum.

21 Et dicebat illis: Nunquid venit lucerna vt sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne vt super candelabrum ponatur?

22 Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed vt in palam veniat.

23 Si quis habet aures audiendi, audiat. 24 Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adijcietur vobis.

25 Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.

26 Et dicebat: Sic est Regnum Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, 27 & dormiat, & exurgat nocte & die, & semen germinet, & increscat

dum

dum nescit ille. 28 Vltro enim
terra fructificat, primùm her-
bam, deinde spicam, deinde ple-
num frumentum in spica.
29 Et cùm produxerit fructus,
statim mittit falcem, quoniam
adest messis.

30 Et dicebat: Cui assimilabi-
mus regnum Dei? aut cui para-
bolæ comparabimus illud?
31 Sicut granum sinapis, quod
cùm seminatum fuerit in terra,
minus est omnibus seminibus quæ
sunt in terra: 32 & cùm semi-
natum fuerit, ascendit, & fit
maius omnibus oleribus, & facit
ramos magnos, ita vt possint sub
vmbra eius aues cæli habitare.
33 Et talibus multis parabolis
loquebatur eis verbum, prout po-
terant audire: 34 sine parabola
autem non loquebatur eis. seor-
sum autem discipulis suis dissere-
bat omnia.

35 Et ait illis in illa die, cùm
sero esset factum: Transeamus
contra.
36 Et dimittentes turbam, as-
sumunt eum ita vt erat in naui:
& aliæ naues erant cum illo.

37 Et facta est procella magna
venti, & fluctus mittebat in na-
uim, ita vt impleretur nauis.

28 שֶׁהוּא לֹא יָדַע ׃ כִּי הָאָרֶץ
בִּנְדָבָה תִתֵּן פִּרְיָהּ בַּתְּחִלָּה
עֵשֶׂב אַחַר שִׁבֹּלֶת אַחַר־כַּךְ
29 דָּגָן מָלֵא בַּשִּׁבֹּלֶת ׃ וְכַאֲשֶׁר
תּוֹצִיא הַפְּרוֹת מִיָּד יְשַׁלַּח
הַמַּגָּל כִּי הוּא זְמַן הַקָּצִיר ׃
30 וַיֹּאמַר לְמָה נְדַמֶּה מַלְכוּת
הָאֱלֹהִים אוֹ בְּאֵיזֶה מָשָׁל
31 נְשַׁוֶּה אוֹתָהּ ׃ כְּמוֹ גַּרְגִּיר חַרְדָּל
כְּשֶׁנִּזְרַע בָּאָרֶץ הוּא קָטֹן
מִכָּל־הַזְּרָעִים שֶׁהֵם בָּאָרֶץ ׃
32 וְכַאֲשֶׁר נִזְרַע עוֹלֶה וְגָדֵל מִכָּל־
הַיְּרָקוֹת נַעֲשֶׂה עֲנָפִים גְּדוֹלִים
עַד שֶׁיּוּכְלוּ עוֹפוֹת הַשָּׁמַיִם
33 לִשְׁכּוֹן תַּחַת צִלּוֹ ׃ וּבְרַבִּים
מְשָׁלִים כָּאֵלֶּה הָיָה מְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם דָּבָר כְּמוֹ שֶׁיְּכוֹלִין
34 לִשְׁמוֹעַ ׃ וּבְלִי מָשָׁל לֹא הָי
הָיָה מְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אֲבָל
לְתַלְמִידָיו בְּפֵרוּד הָיָה מְבָאֵר
35 לָהֶם כָּל־הַדְּבָרִים ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם כִּהְיוֹת עֶרֶב
36 נַעֲבוֹר מִנֶּגֶד ׃ וּבְשַׁלּוֹחַ הַכִּתָּה
לָקְחוּ אוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר הוּא
בַּסְּפִינָה וּסְפִינוֹת אֲחֵרוֹת הָיוּ
37 עִמּוֹ ׃ וַתְּהִי סְעָרָה גְּדוֹלָה
מֵהָרוּחַ וַתַּשְׁלֵךְ גַּלִּים בַּסְּפִינָה
עַד־שֶׁנִּמְלְאָה הַסְּפִינָה ׃

38 והוא היה ישן במקום נוח
מהספינה על הכסת
ויעוררוהו ויאמרו לו רב לא
שייך לך כי אנחנו נאבד ׃
39 ויקם ויגער ברוח ויאמר לים
חסה ושתק ויחדל הרוח ותהי
40 שתיקה גדולה ׃ ויאמר להם
למה אתם יראים העוד אין
לכם אמונה וייראו יראה
גדולה ויאמרו איש לרעהו
מי אתה הושב שהוא זה כי
הרוח והים שומעים לו ׃

38 *Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi: Magister, non ad te pertinet, quia perimus?*

39 *Et exurgens comminatus est vento, & dixit mari. Tace, obmutesce. Et cessauit ventus: & facta est tranquillitas magna.*

40 *Et ait illis: Quid timidi estis? necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis, putas, est iste, quia & ventus, & mare obediunt ei?*

פ׳ ה

1 ויבאו לעבר לים בארץ
2 גרנשים ׃ ובצאתו מהספינה
מיד רץ לקראתו מהקברים
3 איש ברוח הטומאה ׃ והיתה
דרתו בקברים ולא יכול שום
אדם לאסרו בנחושתים ׃
4 כי פעמים רבים נאסר בזקים
ובנחושתים ושבר הזקים
ונתק הנחושתים ואיש לא
5 היה יכול לכבשו ׃ ויהי תמיד
יום ולילה בקברים ובהרים
צועק ומכה עצמו באבנים ׃
6 וכאשר ראה את ישוע מרחוק
רץ

CAP. V.

1 *ET venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum:* 2 *Et exeunti ei de naui, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo,*

3 *qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis iam quisquam poterat eum ligare:*

4 *quoniam sæpè compedibus & catenis vinctus, dirupisset catenas, & compedes comminuisset, & nemo poterat eum domare.*

5 *& semper die ac nocte in monumentis, & in montibus erat, clamans, et concidens se lapidibus.*

6 *Videns autem Jesum à longè,*

cucur-

cucurrit, & adorauit eum: 7 & clamans voce magna dixit: Quid mihi, & tibi, Jesu Fili Dei altissimi? adiuro te per Deum, ne me torqueas.

8 Dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab homine.

9 Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus. 10 Et deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem. 11 Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens. 12 Et deprecabantur eum spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos vt in eos introeamus. 13 Et concessit eis statim Jesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad duo millia, & suffocati sunt in mari.

14 Qui autem pascebant eos, fugerunt, & nuntiauerunt in ciuitatem, & in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum:

15 & veniunt ad Jesum: & vident illum, qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis, & timuerunt.

16 Et narrauerunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei, qui dæmonium habuerat, & de porcis. 17 Et rogare cœperunt eum, vt discederet de finibus eorũ.

7 רָץ וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ ׃ וּבִצְעוֹק
בְּקוֹל גָּדוֹל אָמַר מָה־לִּי וָלָךְ
יֵשׁוּעַ בֶּן־הָאֱלֹהִים עֶלְיוֹן אֲנִי
מַשְׁבִּיעֲךָ בֵּאלֹהִים שֶׁלֹּא־
8 תְצַעֲרֵנִי ׃ כִּי שֶׁהָיָה אוֹמֵר לוֹ
9 צֵא רוּחַ טָמֵא מֵהָאִישׁ ׃ וַיִּשְׁאַל
לוֹ מַה־שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לוֹ לִגְיוֹן
הוּא שְׁמִי כִּי רַבִּים אֲנַחְנוּ ׃
10 וַיְחַנֵּן לוֹ הַרְבֵּה שֶׁלֹּא יְגָרְשֵׁהוּ
11 מִחוּץ לַמָּחוֹז ׃ וַיְהִי שָׁם עֵדֶר
גָּדוֹל מֵחֲזִירִים רוֹעִים אֵצֶל
12 הָהָר ׃ וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ הָרוּחוֹת
לֵאמוֹר שַׁלְּחֵנוּ בַּחֲזִירִים כְּדֵי
13 שֶׁנָּבֹא בָּהֶם ׃ וּמִיָּד רָשָׁה לָהֶם
יֵשׁוּעַ וַיֵּצְאוּ הָרוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת
וַיָּבֹאוּ בַּחֲזִירִים וְהָעֵדֶר בְּחִפָּזוֹן
וּבִמְרוּצָה גְּדוֹלָה הִשְׁלִיךְ עַצְמוֹ
לַיָּם וְהָיוּ כְּאַלְפַּיִם וְטָבְעוּ בַּיָּם ׃
14 וְהָרוֹעִים אוֹתָם בָּרְחוּ וַיַּגִּידוּ
בָּעִיר וּבַשָּׂדוֹת וַיֵּצְאוּ לִרְאוֹת
15 מַה־נַּעֲשָׂה ׃ וַיָּבֹאוּ אֶל יֵשׁוּעַ
וְרָאוּ אוֹתוֹ אֲשֶׁר הָיָה נֶעֱנָה
בְּיַד הַשֵּׁד יוֹשֵׁב וְלָבוּשׁ וּמְיוּשָּׁב
16 דַּעְתּוֹ וַיִּירָאוּ ׃ וַיְסַפְּרוּ לָהֶם
אֲשֶׁר רָאוּ אֵיךְ נַעֲשָׂה לוֹ
לַאֲשֶׁר הָיָה לוֹ הַשֵּׁד וְעַל־
17 הַחֲזִירִים ׃ וַיָּחֵלּוּ לְהִתְחַנֵּן לוֹ
שֶׁיָּסוּר מִגְּבוּלֵיהֶם ׃

18 ובעלותו לספינה החל
להתחנן לו המעונה ביד השד
19 כדי־שיהיה עמו: ולא הניחו
כי־אם אמר לו לך לביתך
לאנשיך והגד להם כמה
דברים שעשה לך יהוה ורחם
20 לך: וילך ויחל לקרא בעשר־
ערים כמה עשה לו ישוע
21 ויתמהו כלם: וכאשר עבר
ישוע בספינה מחדש מעבר
לים ויקבצו לו עם רב ויהי על־
22 הים: ויבא אחד משרי הכנסת
ושמו יאיר ויראהו ויפול על
23 פניו לרגליו: ויתחנן לו הרבה
לאמור כי בתי קרובה מאד
למות בא ושם ידך עליה כדי
24 שתושע ותחיה: וילך עמו
ויבא אחריו עם רב וילחצוהו:
25 ואשה שהיתה זבה שתים
26 עשרה שנה: והיא סבלה
דברים רבים מהרבה רופאים
ופזרה כל—אשר לה ולא
היתה לה תועלת מאומה
27 אלא היתה יותר חולה: ויהי
כשמעה את—שמע ישוע
באה בכיתה מאחור ותגע
28 בבגדו: כי אמרה אם אגע
29 בבגדו לבד אושע: ומיד יבשה
מקור

18 Cùmque ascenderet nauim,
cœpit illum deprecari, qui à dæ-
monio vexatus fuerat, vt esset
cum illo, 19 & non admisit
eum, sed ait illi: Vade in domum
tuam ad tuos, & annuntia illis
quanta tibi Dominus fecerit, &
misertus sit tui.
20 Et abijt, & cœpit prædica-
re in Decapoli, quanta sibi fecisset
Iesus: & omnes mirabantur.
21 Et cùm transcendisset Ie-
sus in naui rursum trans fretum,
conuenit turba multa ad eum, &
erat circa mare.
22 Et venit quidam de Archi-
synagogis nomine Iairus: & vi-
dens eum, procidit ad pedes eius,
23 & deprecabatur eum mul-
tum, dicens: Quoniam filia mea
in extremis est, Veni, impone ma-
num super eam, vt salua sit, &
viuat. 24 Et abijt cum illo, &
sequebatur eum turba multa, &
comprimebant eum. 25 Et mu-
lier, quæ erat in profluuio sangui-
nis annis duodecim, 26 & fue-
rat multa perpessa à compluribus
Medicis: & erogauerat omnia
sua, nec quidquam profecerat, sed
magis deterius habebat: 27 cùm
audisset de Iesu, venit in turba
retro, & tetigit vestimentum
eius: 28 dicebat enim: Quia
si vel vestimentum eius tetigero,
salua ero. 29 Et cõfestim siccatus

est fons

est fons sanguinis eius: & sensit
corpore quia sanata esset à plaga.
30 Et statim Iesus in semetipso
cognoscens virtutem, quæ exierat
de illo, conuersus ad turbam, aie-
bat: Quis tetigit vestimenta mea?
31 Et dicebant ei discipuli sui:
Vides turbam comprimentem te,
& dicis: Quis me tetigit?
32 Et circumspiciebat videre
eam, quæ hoc fecerat. 33 Mu-
lier verò timens, & tremens,
sciens quod factum esset in se, ve-
nit & procidit ante eum, & dixit
ei omnem veritatem. 34 Ille
autem dixit ei: Filia, fides tua
te saluam fecit: vade in pace, &
esto sana à plaga tua.
35 Adhuc eo loquente, veni-
unt ab Archisynagogo, dicentes:
Quia filia tua mortua est: quid
vltrà vexas Magistrum?
36 Iesus autem audito verbo,
quod dicebatur, ait Archisynago-
go: Noli timere: tantummodo
crede.
37 Et non admisit quemquam
se sequi nisi Petrum, & Iaco-
bum, & Ioannem fratrem Iaco-
bi. 38 Et veniunt in domum
Archisynagogi, & videt tumul-
tum, & flentes, & eiulantes mul-
tum. 39 Et ingressus, ait illis:
Quid turbamini, & ploratis?
puella non est mortua, sed dormit.

מקור דמיה ותרגש בגופה כי
30 נרפאה מהמכה׃ ומיד ידע
ישוע בעצמו הכח אשר יצא
ממנו ויפן אל העם לאמור מי
31 נגע בבגדי׃ ויאמרו לו תלמ
תלמידיו אתה רואה העם
מלחץ אותך ואתה אומר מי
32 נגע בי׃ ויבט בה לראותה
33 שעשתה זאת׃ והאשה יראה
ורעדה שידעה מה־נעשית
בה ותבא ותפול לפניו ותאמר
34 לו כל־האמת׃ והוא אמר
לה בת אמונתך הושיעך
לכי לשלום ותהי נרפאת
35 ממכתך׃ עודנו מדבר באו
מבית שר הכנסת לאמור כי
בתך מתה מרוע אתה עוד
36 תלאה את־הרב׃ וכאשר
שמע ישוע הדבר אשר נאמר
אמר לשר הכנסת אל־תירא
37 רק האמן׃ ולא הניח איש
ללכת אחריו זולתי כיפא
38 ויעקב ויוחנן אח יעקב׃ ויבאו
לבית שר הכנסת וירא ההמון
39 זבוכים ומיללים הרבה׃ ויבא
ויאמר להם למה אתם
נבהלים ובוכים הנערה איננה
מתה כי־אם ישנה׃

40 וַיִּלְעֲנוּ לוֹ וּבְגָרוּשׁ כֻּלָּם הוּא
לָקַח אֶת־אַב הַנַּעֲרָה וְאֶת־
אֵם וְאֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ
וַיָּבֹא בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם הַנַּעֲרָה
41 שׁוֹכָבֶת׃ וַיֹּאחֶז בְּיַד הַנַּעֲרָה
וַיֹּאמֶר לָהּ טָלִיתָא קוּמִי
פֵּירוּשׁוֹ נַעֲרָה אֲנִי אוֹמֵר לְכִי
42 קוּמִי׃ וּמִיָּד קָמַת הַנַּעֲרָה
וַתֵּלֶךְ וְהָיְתָה בַּת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
שָׁנָה וַיִּתְמְהוּ תְמִיָּה גְדוֹלָה׃
43 וַיְצַוֶּה לָהֶם מְאֹד שֶׁלֹּא יִוָּדַע
הַדָּבָר הַזֶּה לְשׁוּם אָדָם וַיֹּאמֶר
שֶׁיִּנָּתֵן לָהּ לֶאֱכוֹל׃.

40 *Et irridebant eum. Ipse verò eiectis omnibus assumit patrem, & matrem puellæ, & qui secum erant, & ingreditur vbi puella erat iacens.*

41 *Et tenens manum puellæ, ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum: Puella (tibi dico) surge.* 41 *& confestim surrexit*
puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim: & obstupuerunt stupore magno.

43 *Et præcepit illis vehementer, vt nemo id sciret: & dixit dari illi manducare.*

פ׳ ו

CAP. VI.

1 וַיֵּצֵא מִשָּׁם וַיָּבֹא לְעִירוֹ
וַיָּבֹאוּ אַחֲרָיו תַּלְמִידָיו׃
2 וְכַאֲשֶׁר הָיָה שַׁבָּת הִתְחִיל
לְלַמֵּד בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְרַבִּים
שֶׁשָּׁמְעוּ תָּמְהוּ עַל־לִמּוּדוֹ
לֵאמוֹר מֵאַיִן לָזֶה כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וּמַה־הִיא הַחָכְמָה
שֶׁנִּתְּנָה לוֹ וְהַפְּלָאוֹת כַּזֹּאת
3 אֲשֶׁר בְּיָדָיו נִפְעָלוֹת׃ הֲלֹא
זֶה הוּא חָרָשׁ בֶּן־מִרְיָם וַאַח
יַעֲקֹב וְיוֹסֵף וִיהוּדָה וְשִׁמְעוֹן
הֲלֹא גַם אַחְיוֹתָיו הֵן עִמָּנוּ פֹּה
וַיִּכָּשְׁלוּ

1 *Egressus inde, abijt in patriam suam: & sequebantur eum discipuli sui:*

2 *& facto Sabbato cœpit in Synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes: Vnde huic hæc omnia? & quæ est sapientia, quæ data est illi: & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur?*

3 *Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? nonne & sorores eius hic nobiscum sunt?*

Et

Et scandalizabantur in illo.
4 *Et dicebat illis Jesus: Quia*
non est Propheta sine honore nisi
in patria sua, & in domo sua, &
in cognatione sua. 5 *Et non*
poterat ibi virtutem vllam facere,
nisi paucos infirmos impositis ma-
nibus curauit. 6 *& mirabatur*
propter incredulitatem eorum,
& circuibat Castella in circuitu
docens. 7 *Et vocauit duodecim:*
& cœpit eos mittere binos, & da-
bat illis potestatem spirituum im-
mundorum.

8 *Et præcepit eis ne quid tolle-*
rent in via, nisi virgam tantùm:
non peram, non panem, neque
in zona æs, 9 *sed calceatos san-*
dalijs, & ne induerentur duabus
tunicis.
10 *Et dicebat eis: Quocumque*
introieritis in domum: illic mane-
te donec exeatis inde: 11 *& qui-*
cumque non receperint vos; ex-
euntes inde, excutite puluerem
de pedibus vestris in testimonium
illis.
12 *Et exeuntes prædicabant*
vt pœnitentiam agerent: 13 *&*
dæmonia multa eijciebant, & vn-
gebant oleo multos ægros, & sa-
nabant.
14 *Et audiuit Rex Herodes,*
(manifestum enim factum est no-
men eius) & dicebat: Quia
Joan-

ויכשלו בו ׃ ויאמר להם ישוע
יען כי אין נביא בלתי כבוד
כי אם בעירו ובביתו
5 ובמולדתו ׃ ולא יכול לעשות
שם שום פלא כי אם רפא
חולים מעטים ששם ידיו
6 עליהם ׃ ויתמה על חוסר
אמונתם ויסבב בפרזים
7 מלמד סביב ׃ ויקרא השנים
עשר ויחל לשלחם שנים
שנים ויתן להם ממשלת על
8 רוחות טמאות ׃ ויצום לבלתי
שאת מאומה בדרך כי אם
מקל לבד לא ילקוט לא לחם
9 לא נחושת באבנט ׃ כי אם
מנעלים ברגלים ולא ילבשו
10 שתי כתנות ׃ ויאמר להם
בכל מקום שתבאו לבית
שם תשבו עד צאתכם משם ׃
11 וכל אשר לא יקבלו אתכם
ולא ישמעו לכם בצאתכם
משם נערו עפר מעל רגליכם
12 לעדות להם ׃ וכאשר יצאו
13 כרזו לעשות תשובה ׃ ויגרשו
שדים רבים וימשחו בשמן
חולים רבים וירפאו אותם ׃
14 וישמע המלך הורודוס כי
נתפרסם שמו ויאמר הוא
יוחנן

יוחנן הטובל שקם מבין
המתים ולכן הפלאות
15 פועלות בו : אחרים אומרים
כי הוא אליהו : אבל אחרים
אומרים כי הוא נביא כאחד
16 מהנביאים : וכאשר שמע
הורודוס אמר יוחנן אשר
כרתי ראשו זה הוא שקם
17 מהמתים : כי הוא הורודוס
שלח ואחז את־יוחנן ואסר
אותו בבית הכלא בעבור
הורודיה אשת פליפו אחיו
18 שלקחה לו : כי אמר יוחנן
להורודוס אינו מותר להיות
19 לך אשת אחיך : והורודיה
ארבה לו ותחפוץ להרגו ולא
20 היתה יכולת : כי הורודוס היה
ירא מיוחנן כי ידע כי הוא
צדיק וקדוש וישמור אותו
ובשמעו לו היה עושה הרבה
דברים וברצון טוב היה שומע
21 אותו : ובבא היום מוכן
הורודוס עשה משתה תולדתו
לנשיאים ולשרי האלפים
22 ולראשי הגליל : ותבא בתה
של הורודיה ותרקוד וישרה
בעיני הורודוס ובעיני המס
המסובים יחד ויאמר המלך
לנערה

Joannes Baptista resurrexit à mortuis : & propterea virtutes operantur in illo.

15 *Alij autem dicebant : Quia Elias est. Alij verò dicebant : Quia Propheta est, quasi vnus ex Prophetis.* 16 *Quo audito Herodes ait : Quem ego decollaui Joannem, hic à mortuis resurrexit,*

17 *Ipse enim Herodes misit, ac tenuit Joannem, & vinxit eum in carcere propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.*

18 *Dicebat enim Joannes Herodi : Non licet tibi habere vxorem fratris tui.*

19 *Herodias autem insidiabatur illi : & volebat occidere eum, nec poterat.*

20 *Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum iustum & sanctum : & custodiebat eum ; & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.*

21 *Et cùm dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit Principibus & tribunis, & primis Galilææ.*

22 *cùmque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus : Rex ait*

puellæ :

puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi: 23 & iurauit illi: Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium Regni mei.
24 Quæ cùm exiſſet, dixit matri ſuæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptiſtæ.
25 Cùmque introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad Regem, petiuit dicens: Volo vt protinus des mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.
26 Et contriſtatus eſt Rex: propter iuſiurandum, & propter ſimul diſcumbentes noluit eam contriſtare: 27 ſed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput eius in diſco. Et decollauit eum in carcere, 28 & attulit caput eius in diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuæ.
29 Quo audito, diſcipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius: & poſuerunt illud in monumento. 30 Et conuenientes Apoſtoli ad Ieſum, renuntiauerunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant. 31 Et ait illis: Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant. 32 Et aſcendentes in nauim, abierunt in deſertum locum ſeorſum.
33 Et viderunt eos abeuntes,

לַנַּעֲרָה תִּשְׁאֲלִי מִמֶּנִּי מָה־אַתְּ
23 רוֹצָה וְאֶתֵּן לָךְ׃ וַיִּשָּׁבַע לָהּ כִּי
כָל־מָה־שֶׁתִּשְׁאֲלִי אֶתֵּן לָךְ
אֲפִילוּ עַד חֲצִי מַלְכוּתִי׃
24 וַתֵּצֵא וַתֹּאמֶר לְאִמָּהּ מָה־
אֶשְׁאַל וַתֹּאמֶר הִיא רֹאשׁ
25 יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל׃ וַתָּבֹא מִיָּד
בִּמְהֵרוּת לַמֶּלֶךְ וַתִּשְׁאַל
לֵאמֹר רְצוֹנִי שֶׁתִּתֶּן לִי מִיָּד
רֹאשׁ יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל בַּקְּעָרָה׃
26 וַיֵּעָצֵב הַמֶּלֶךְ בַּעֲבוּר הַשְּׁבוּעָה
וְהַמְּסוּבִּין יַחַד לֹא רָצָה
27 לְהַעֲצִיבָהּ׃ אֶלָּא שָׁלַח לַשּׁוֹמֵר
וַיְצַו לְהָבִיא רֹאשׁוֹ בַּקְּעָרָה
28 וַיִּכְרוֹת אוֹתוֹ בַּכֶּלֶא׃ וַיָּבִיא
רֹאשׁוֹ בַּקְּעָרָה וַיִּתֵּן אוֹתוֹ
לַנַּעֲרָה וְהַנַּעֲרָה נָתְנָה לְאִמָּהּ׃
29 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַדָּבָר בָּאוּ
תַלְמִידָיו וַיִּשְׂאוּ גוּפוֹ וַיָּשִׂימוּ
30 אוֹתוֹ בְּקֶבֶר׃ וַיִּוָּעֲדוּ הַשְּׁלוּחִים
אֶל יֵשׁוּעַ וַיַּגִּידוּ לוֹ כָל־אֲשֶׁר
31 עָשׂוּ וְלִמְּדוּ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם בֹּאוּ
בִּפְרָדוּת אֶל־מָקוֹם מִדְבָּר
וְתָנוּחוּ מְעַט כִּי הָיוּ רַבִּים
בָּאִים וְשָׁבִים וְלֹא הָיָה לָהֶם
32 עֵת לֶאֱכוֹל׃ וַיַּעֲלוּ בַּסְּפִינָה
וַיֵּלְכוּ אֶל־מָקוֹם מִדְבָּר
33 בִּפְרָדוּת׃ וַיִּרְאוּם הוֹלְכִים

וְיָדְעוּ רַבִּים וַיָּרוּצוּ שָׁם ברג
בְּרַגְלֵיהֶם מִכָּל——הֶעָרִים
34 וַיַּקְדִּימוּ אוֹתָם׃ וּבְצֵאתוֹ רָאָה
יֵשׁוּעַ הָעָם הָרָב וַיְרַחֵם עֲלֵיהֶם
כִּי הָיוּ כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם
רוֹעֶה וַיָּחֶל לְלַמְּדָם דְּבָרִים
35 הַרְבֵּה׃ וַיְהִי אַחַר הַרְבֵּה שָׁעוֹת
וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו לֵאמוֹר
הַמָּקוֹם הַזֶּה חָרֵב הוּא וְהַשָּׁעָה
36 כְּבָר עָבְרָה׃ שַׁלַּח אוֹתָם
שֶׁיֵּלְכוּ לַכְּפָרִים הַקְּרוֹבִים
וְלַפְּרָזִים וְיִקְנוּ לָהֶם מַאֲכָל
37 לֶאֱכוֹל׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם
אַתֶּם תְּנוּ לָהֶם לֶאֱכוֹל
וַיֹּאמְרוּ לוֹ נֵלֵךְ וְנִקְנֶה לֶחֶם
בְּמָאתַיִם דִּנָרִים וְנִתֵּן לָהֶם
38 לֶאֱכוֹל׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם כַּמָּה
כִּכְּרֵי לֶחֶם יֵשׁ לָכֶם לְכוּ וּרְאוּ
וּבְיוֹדְעָם אָמְרוּ חֲמִשָּׁה וּשְׁנֵי
39 דָּגִים׃ וַיְצַו לָהֶם לְהוֹשִׁיבָם
כֻּלָּם בְּמַעֲרָכוֹת עַל——הָעֵשֶׂב
40 הַלַּח׃ וַיֵּשְׁבוּ בְּמַעֲרָכוֹת מֵאָה
41 וּבְמַעֲרָכוֹת חֲמִשִּׁים׃ וַיִּקַּח
הַחֲמִשָּׁה כִּכְּרֵי לֶחֶם וְהַשְּׁנֵי
דָּגִים וַיַּבֵּט בַּשָּׁמַיִם וַיְבָרֵךְ וַיִּבְצַע
הַלְּחָמִים וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו כְּדֵי
שֶׁיָּשִׂימוּ לִפְנֵיהֶם וְהַשְּׁנֵי דָגִים
42 חִלֵּק לְכֻלָּם׃ וַיֹּאכְלוּ כֻלָּם
וַיִּשְׂבָּעוּ׃

& cognouerunt multi: & pedestres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & præuenerunt
eos. 34 Et exiens vidit turbam multam Jesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oues non habentes Pastorem, & cœpit illos docere multa. 35 Et cùm iam
hora multa fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes: Desertus est locus hic, & iam hora præterijt:
36 dimitte illos, vt euntes in
proximas villas, & vicos, emant sibi cibos, quos manducent:

37 Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denarijs panes, & dabimus illis manducare.

38 Et dicit eis: Quot panes habetis? ite, & videte. Et cùm cognouissent, dicunt: Quinque,
& duos pisces. 39 Et præcepit illis vt accumbere facerent omnes secundùm contubernia super viride fœnum. 40 Et discubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos: 41 Et acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, intuens in cælum, benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis, vt ponerent ante eos: & duos pisces diuisit omnibus.
42 Et manducauerunt omnes

& satu-

& saturati sunt: 43 Et sustulerunt reliquias fragmentorum, duodecim cophinos plenos, & de piscibus. 44 Erant autem qui manducauerunt quinque millia virorum. 45 Et statim coëgit discipulos suos ascendere nauim, vt præcederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum.

46 Et cùm dimisisset eos, abijt in montem orare. 47 Et cùm sero esset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra.

48 Et videns eos laborantes in remigando, (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: & volebat præterire eos.

49 At illi vt viderunt eum ambulantem supra mare, putauerunt phantasma esse, & exclamauerunt. 50 Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. & statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite, ego sum, nolite timere. 51 Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit ventus. Et plùs magis intra se stupebant: 52 non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum. 53 Et cùm transfretassent, venerunt in terram Genesareth, & applicuerunt.

43 וַיִּשְׂבָּעוּ׃ וַיִּשְׂאוּ מִשְּׁאַר הַפִּתִּים
וּמֵהַדָּגִים שְׁנֵים עָשָׂר סַלִּים
44 מְלֵאִים׃ וַיִּהְיוּ אֲשֶׁר אָכְלוּ
45 חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אֲנָשִׁים׃ וּמִיָּד
אָנַס לְתַלְמִידָיו לַעֲלוֹת
בַּסְּפִינָה לְהַקְדִּים אוֹתוֹ עֵבֶר
הַיָּם אֶל־בֵּית־צַיָּדָה בְּעוֹד
שֶׁהָיָה שׁוֹלֵחַ אֶת־הָעָם׃
46 וְכַאֲשֶׁר שִׁלְּחָם עָלָה לָהָר
47 לְהִתְפַּלֵּל׃ וּכִהְיוֹת עֶרֶב הָיְתָה
הַסְּפִינָה בְּתוֹךְ הַיָּם וְהוּא לְבַדּוֹ
48 בָּאָרֶץ׃ וּבִרְאוֹת אוֹתָם יְגֵעִים
בַּמְּשׁוֹטוֹת כִּי הָרוּחַ נֶהְפַּךְ
נֶגְדָּם וּבַמִּשְׁמָרָה הָרְבִיעִית
מֵהַלַּיְלָה בָּא אֲלֵיהֶם הוֹלֵךְ
עַל־הַיָּם וְרָצָה לַעֲבוֹר אוֹתָם׃
49 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ הוֹלֵךְ עַל־
הַיָּם חָשְׁבוּ כִּי תְמוּנָה מַבְהֶלֶת
50 הִיא וַיִּצְעֲקוּ׃ כִּי כֻלָּם רָאוּ
אוֹתוֹ וְנִבְהָלוּ וּמִיָּד דִּבֶּר
אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לָהֶם בִּטְחוּ
51 הִנְנִי אַל־תִּירָאוּ׃ וַיַּעַל
בַּסְּפִינָה וַיֶּחְדַּל הָרוּחַ וְיוֹתֵר
52 תָּמְהוּ בְּקִרְבָּם׃ כִּי לֹא
הִשְׂכִּילוּ מֵהַדְּבָרֵי הַלֶּחֶם כִּי
53 הָיָה לִבָּם שָׁמֵן׃ וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ
מֵעֵבֶר לַיָּם בָּאוּ לְאֶרֶץ גְּנוֹסַר
וַיִּגְּשׁוּ לְחוֹף הַיָּם׃

54 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ מֵהַסְּפִינָה מִיָּד
55 יָדְעוּ אוֹתוֹ וַיָּרוּצוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
הַהִיא וְהִתְחִילוּ לְהָבִיא
הַחוֹלִים בַּעֲרִישׁוֹת לַמָּקוֹם
שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים שֶׁשָּׁם הוּא׃
56 וְאֶל־כָּל־מָקוֹם שֶׁהָיָה הוּא בָא
לַפְּרָזִים אוֹ לַכְּפָרִים אוֹ לֶעָרִים
הָיוּ מְשִׂימִים הַחוֹלִים
בָּרְחוֹבוֹת וְהִתְחַנְּנוּ לוֹ לְמַעַן
רַק יִגְּעוּ בִּכְנַף בִּגְדוֹ וְכָל־אֲשֶׁר
נָגְעוּ אוֹתוֹ נוֹשָׁעוּ׃

54 *Cùmque egreßi eßent de na-*
ui, continuò cognouerunt eum;
55 *& percurrentes vniuersam*
regionem illam, cœperunt in gra-
batis eos, qui se malè habebant cir-
cumferre, vbi audiebant eum eſ-
56 *se.* 56 *Et quocumque introibat,*
in vicos, vel in villas, aut ciuita-
tes, in plateis ponebant infirmos,
& deprecabantur eum, vt vel
fimbriam veſtimenti eius tange-
rent, & quotquot tangebant eum,
saluificabant.

פ׳ ז

CAP. VII.

1 וַיִּקָּהֲלוּ אֵלָיו פְּרוּשִׁים
וּמֵהַסּוֹפְרִים שֶׁבָּאוּ מִירוּשָׁלַיִם׃
2 וּבִרְאוֹתָם קְצָת מִתַּלְמִידָיו
שֶׁהָיוּ אוֹכְלִים לֶחֶם בְּלֹא
3 נְטִילַת יָדַיִם הֶחֱרִפוּם׃ כִּי
הַפְּרוּשִׁים וְכָל־הַיְּהוּדִים אֵינָם
אוֹכְלִים אִם־לֹא־יִרְחֲצוּ
יְדֵיהֶם פְּעָמִים רַבִּים מְקַבָּלַת
4 הַזְּקֵנִים׃ הַבָּאִים מִן הַשּׁוּק
אִם אֵינָם מְטַבְּלִים אֵינָם
אוֹכְלִים וּשְׁאָר הַרְבֵּה דְבָרִים
שֶׁנִּמְסְרוּ לָהֶם לִשְׁמוֹר שְׁטִיפַת
הַכּוֹסוֹת וְכֵלִים וּכְלֵי נְחוֹשֶׁת
5 וְהַמִּטּוֹת׃ וַיִּשְׁאָלוּהוּ הַפְּרוּשִׁים
וְהַסּוֹפְרִים

1 *ET conueniunt ad eum*
Pharisæi, & quidam
de Scribis, venientes ab Ierosoly-
mis. 2 *Et cùm vidiſſent quoſ-*
dam ex discipulis eius communi-
bus manibus, ideſt non lotis, man-
ducare panes, vituperauerunt.
3 *Phariſæi enim, & omnes Iu-*
dæi, niſi crebrò lauerint manus,
non manducant, tenentes tradi-
tionem seniorum: 4 *& a foro ni-*
ſi baptizentur, non comedunt:
& alia multa ſunt, quæ tradita
ſunt illis ſeruare, baptiſmata ca-
licum, & vrceorum, & æra-
mentorum, & lectorum: 5 *&*
interrogabant eum Phariſæi,
& Scri-

& Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

6 *At ille respondens, dixit eis: Benè prophetauit Isaias de vobis hypocritis. sicut scriptum est: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me.*

7 *in vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum.*

8 *Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata vrceorum, & calicum: & alia similia his facitis multa.*

9 *Et dicebat illis: Benè irritum facitis præceptum Dei, vt traditionem vestram seruetis.*

10 *Moyses enim dixit: Honora patrem tuum, & matrem tuam. Et: Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.*

11 *Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri, Corban, (quod est donum) quodcumque ex me, tibi profuerit:* 12 *& vltrà non dimittitis eum quidquã facere patri suo, aut matri,* 13 *rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis: & similia huiusmodi multa faci-*

והסופרים למה תלמידיך
אינם הולכים כפי קבלת
הזקנים כי בידים טמאות הם
6 אוכלים לחם ; ויען ישוע
ויאמר להם היטיב נבא
עליכם החנפים ישעיה כמו
שכתוב העם הזה † בשפתות
כבדוני ולבם רחוק ממני ;
7 אבל לשוא יעבדוני מלמדים
8 למודים ומצות האנשים ; כי
אתם עוזבים מצות האלהים
ושומרים קבלת האנשים
טבילת כדים וכוסות ודברים
אחרים רבים כאלה אתם
9 עושים ; ויאמר להם הטוב
שאתם עוברים מצות ה
האלהים כדי שתשמרו
10 קבלתכם ; כי משה אמר
כבד את־אביך ואת־אמך
ומקלל אב ואם מות יומת ;
11 ואתם אומרים אם יאמר איש
לאב או לאם קרבן שהוא
מתן כל־מה שממני יועיל לך ;
12 ואין אתם מניחים אותו
לעשות לאביו או לאם
13 מאומה לעולם ; עוברים דבר
האלהים בקבלתכם אשר
קבלתם ורבות כאלה שאתם
עושים ;

נ׳ א׳
בישע׳ כט׳
† בפיו
ובשפתיו
כבדוני
ולבו רחק
ממני ותהי
יראתם אותי
מצות אנשים
מלמדה:

עושים ׃ ויקרא מחדש לעם
ואמר להם שמעוני כלכם
והבינו ׃ לא יש דבר שיהיה
חוץ לאדם ויבא בו שיוכל
לטמאו כי־אם מה שיצאו מן
האדם הם יטמאו לאדם ׃ מי
שיש לו אזנים לשמוע ישמע ׃
וכאשר בא לבית מהכירתת
שאלוהו תלמידיו את
המשל ׃ ויאמר להם האם כך
סכלים אתם אינכם מבינים
כי כל־מה שהוא מחוץ שיבא
בקרב אדם לא יוכל לטמאו ׃
כי לא בא אל לבו אבל הולך
לבטן ויוצא למחראות
ומטהר כל המאכלים ׃
ויאמר כי מה שיצא מהאדם
הוא יטמא לאדם ׃ כי מקרב
לב האנשים יוצאות מחשבות
רעות נאופים זנונים רצחים
גנבות כליות רשעיות מרמה
חציפות עין רעה גדוף זדון
נבלות ׃ כל אלה הרעות
יוצאות מקרב ומטמאות
לאדם ׃ ומשם קם והלך
לגבולי צור וצידון ויבא לבית
ולא רצה לדעת לשום איש
ולא יוכל להסתר ׃

כי

14 *facitis.* 14 *Et aduocans iterum*
turbam, dicebat illis: Audite me
omnes, & intelligite.
15 15 *Nihil est extra hominem*
introiens in eum, quod possit eum
coinquinare, sed quæ de homine
procedunt illa sunt, quæ commu-
16 *nicant hominem.* 16 *Si quis ha-*
bet aures audiendi, audiat.
17 17 *Et cùm introisset in do-*
mum à turba, interrogabant eum
discipuli eius parabolam.
18 18 *Et ait illis: Sic & vos im-*
prudentes estis? Non intelligitis
quia omne extrinsecus introiens
in hominem non potest eum com-
municare: 19 *quia non intrat*
19 *in cor eius, sed in ventrem vadit,*
& in secessum exit, purgans om-
nes escas?
20 *Dicebat autem, quoniam*
20 *quæ de homine exeunt, illa com-*
21 *municant hominem.* 21 *Abin-*
tus enim de corde hominum malæ
cogitationes procedunt, adulteria,
22 *fornicationes, homicidia,* 22
furta, auaritiæ, nequitiæ, dolus,
impudicitiæ, oculus malus, bla-
sphemia, superbia, stultitia.
23 23 *Omnia hæc mala abintus*
procedunt, & communicant ho-
24 *minem.* 24 *Et inde surgens ab-*
ijt in fines Tyri, & Sidonis: &
ingressus domum, neminem vo-
luit scire, & non potuit latere.
Mu-

25 *Mulier enim statim vt audiuit de eo, cuius filia habebat Spiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes eius.* 26 *Erat enim mulier Gentilis, Syrophœnissa genere. Et rogabat eum vt dæmonium eijceret de filia eius.*

27 *Qui dixit illi: Sine priùs saturari filios: non est enim bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.*

28 *At illa respondit, & dixit illi: Vtique Domine, nam & catelli comedunt sub mensa de micis puerorum.*

29 *Et ait illi: Propter hunc sermonem vade, exijt dæmonium à filia tua.* 30 *Et cùm abijsset domum suam, inuenit puellam iacentem supra lectum, & dæmonium exijsse.* 31 *Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit per Sydonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.*

32 *Et adducunt ei surdum, & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat illi manum.* 33 *Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius:* 34 *& suspiciens in cælum, ingemuit, & ait illi: Ephphetha, quod est adaperire.*

35 *Et statim apertæ sunt aures eius, & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.*

Et

25 כי אשה שבתה היתה לה
רוח טמאה מיד ששמעה עליו
26 באה ותפול לרגליו: כי היתה
אשה מהאומות ממשפחת
ארם־פניקה ותתחנן לו
27 שיגרש השד מבתה: והוא
אמר לה הניחי מקודם
לשבוע הבנים כי אין טוב
לקחת לחם הבנים ולהשליך
28 לכלבים: ותען היא ותאמר
לו כן אדון כי גם הכלבים
אוכלים תחת השולחן מפתי
29 הנערים: ויאמר לה בעבור
הדבר הזה לכי הלך השד
30 מבתך: ובלכתה לביתה מצ
מצאה בתה יושבת על־המטה
31 ושיצא השד: ועוד יצא מגבולי
צור ובא מצידון לים הגליל
בתוך גבולי עשר־ערים:
32 ויביאו אליו חרש ואלם
ויתחננו אליו להשים יד
33 עליו: ויוציא אותו מהעם לבד
וישלח אצבעותיו באזניו וירק
34 ויגע בלשונו: ויבט השמים
ויאנח ויאמר לו אפתחא רוצה
35 לומר הפתח: ומיד נפתחו
אזניו ויתר לשונו וידבר כן
ביושר:

ויצום

36 וַיְצַוֵּם שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ לְשׁוּם
אֶחָד וְכַאֲשֶׁר צִוָּם כֵּן יוֹתֵר
37 וְיוֹתֵר הַרְבֵּה הִגִּידוּ ׃ וְעוֹד יוֹתֵר
תָּמְהוּ לֵאמוֹר עָשָׂה הֵיטִיב
כָּל־דְּבָרִים וְחֵרְשִׁים עָשָׂה
שֶׁשּׁוֹמְעִים וְאִלְּמִים שמר
שֶׁמְּדַבְּרִים ׃

36 *Et præcepit illis ne cui dice-
rent. Quantò autem eis præcipie-
bat, tantò magis plùs prædica-
bant: 37 & eò amplius admi-
rabantur, dicentes: Benè omnia
fecit: & surdos fecit audire, &
mutos loqui.*

פ׳ ח

1 בַּיָּמִים הָהֵם כִּהְיוֹת עוֹד עַם
רַב וְאֵין לָהֶם מְאוּמָה לֶאֱכוֹל
קָהַל לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם ׃
2 אֲנִי מְרַחֵם אֶת־הַכִּתָּה כִּי
הִנֵּה שְׁלֹשָׁה יָמִים סוֹבְלִים
אוֹתִי וְאֵין לָהֶם מְאוּמָה
3 לֶאֱכוֹל ׃ וְאִם אֲשַׁלְּחֵם צָמִים
לְבֵיתָם יִתְעַלְּפוּ בַדֶּרֶךְ כִּי יֵשׁ
4 מֵהֶם שֶׁבָּאוּ מֵרָחוֹק ׃ וַיַּעֲנוּהוּ
תַּלְמִידָיו מֵאֵיזֶה דָבָר אֶחָד
יוּכַל לְהַשְׂבִּיעָם פֹּה בְּלֶחֶם
5 בַּמִּדְבָּר ׃ וַיִּשְׁאַל אוֹתָם כַּמָּה
כִּכָּרִים יֵשׁ לָכֶם וַיֹּאמְרוּ
6 שִׁבְעָה ׃ וַיְצַו לַכִּתָּה לָשֶׁבֶת
עַל־הָאָרֶץ וַיִּקַּח הַשִּׁבְעָה
הַכִּכָּרִים וַיְבָרֵךְ וַיִּבְצַע וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו לְהָשִׂים לִפְנֵיהֶם
7 וַיָּשִׂימוּ לִפְנֵי הָעָם ׃ וְהָיוּ עִמָּם
דָּגִים

CAP. VIII.

1 *IN diebus illis iterum cùm
turba multa esset, nec ha-
berent quod manducarent: con-
uocatis discipulis, ait illis:*
*2 Misereor super turbam: quia
ecce iam triduo sustinent me, nec
habent quod manducent:*
*3 & si dimisero eos ieiunos in
domum suam, deficient in via:
quidam enim ex eis de longe vene-
runt.*
*4 Et responderunt ei discipuli
sui: vnde illos quis poterit hic sa-
turare panibus in solitudine?*
*5 Et interrogauit eos: Quot
panes habetis? Qui dixerunt: Se-
ptem.*
*6 Et præcepit turbæ discum-
bere super terram. Et acci-
piens septem panes, gratias a-
gens fregit, & dabat discipulis
suis vt apponerent, & apposue-
runt turbæ. 7 Et habebant
pisci-*

pisciculos paucos: & ipsos benedi-
xit, & iussit apponi. 8 Et man-
ducauerunt, & saturati sunt, &
sustulerunt quod superauerat de
fragmentis, septem sportas.
9 Erant autem qui manduca-
uerant, quasi quatuor millia: &
dimisit eos. 10 Et statim ascen-
dens nauim cum discipulis suis, ve-
nit in partes Dalmanutha.
11 Et exierunt Pharisæi, &
cœperunt conquirere cum eo, quæ-
rentes ab illo signum de cœlo, ten-
tantes eum. 12 Et ingemiscens
spiritu, ait: Quid generatio ista
signum quærit? Amen dico vo-
bis, si dabitur generationi isti si-
gnum. 13 Et dimittens eos, a-
scendit iterum nauim, & abijt
trans fretum.
14 Et obliti sunt panes sume-
re: & nisi vnum panem non ha-
bebant secum in naui. 15 Et
præcipiebat eis, dicens: Videte,
& cauete à fermento Pharisæo-
rum, & fermento Herodis.
16 Et cogitabant ad alteru-
trum, dicentes: Quia panes non
habemus.
17 Quo cognito, ait illis Iesus:
Quid cogitatis, quia panes non
habetis? nondum cognoscitis, nec
intelligitis? adhuc cæcatum habe-
tis cor vestrum? 18 oculos ha-
bentes non videtis? & aures ha-
T *bentes*

דָּגִים מְעַטִּים וַיְבָרֵךְ אוֹתָם וַיְצַו
8 לְהָשִׂימָם לִפְנֵיהֶם ׃ וַיֹּאכְלוּ
וַיִּשְׂבָּעוּ וַיִּשְׂאוּ מִשְּׁאַר הַפִּתִּים
9 שֶׁנִּשְׁאֲרוּ שִׁבְעָה סַלִּים ׃ וַיִּהְיוּ
אֲשֶׁר אָכְלוּ כְּאַרְבָּעָה אֲלָפִים
10 אִישׁ וַיְשַׁלְּחֵם ׃ וּמִיָּד עָלָה
לַסְּפִינָה עִם תַּלְמִידָיו וַיָּבֹא
11 לְחֶלְקֵי דַּאלְמַנוּתָא ׃ וַיֵּצְאוּ
פָּרוּשִׁים וַיָּחֵלּוּ לִשְׁאוֹל עִמּוֹ
וַיְבַקְשׁוּ מִמֶּנּוּ אוֹת מֵהַשָּׁמַיִם
12 לְנַסּוֹתוֹ ׃ וַיֵּאָנַח בְּרוּחַ וַיֹּאמַר
לָמָּה הַדּוֹר הַזֶּה מְבַקֵּשׁ אוֹת
אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אִם תִּנָּתֵן
13 לַדּוֹר הַזֶּה אוֹת ׃ וַיְשַׁלְּחֵם וַיַּעַל
עוֹד בַּסְּפִינָה וַיֵּלֶךְ לְעֵבֶר הַיָּם ׃
14 וַיִּשְׁכְּחוּ לָקַחַת לֶחֶם וְאֵין לָהֶם
בַּסְּפִינָה כִּי־אִם לֶחֶם אֶחָד ׃
15 וַיְהִי מְצַוֶּה אוֹתָם לֵאמֹר רְאוּ
הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִשְּׂאוֹר הַ
הַפָּרוּשִׁים וּמִשְּׂאוֹר הוֹרוֹדוֹס ׃
16 וְהֵם חָשְׁבוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ
לֵאמֹר עַל כִּי אֵין לָנוּ לָחֶם ׃
17 וַיֵּדַע זֹאת יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
מָה אַתֶּם חוֹשְׁבִים כִּי אֵין לָכֶם
לֶחֶם הַעוֹד אֵינְכֶם יוֹדְעִים
וְאֵינְכֶם מְבִינִים הַעוֹד יֵשׁ לָכֶם
18 עִוָּרוֹן לֵבָב ׃ וְעֵינַיִם לָכֶם
וְאֵינְכֶם רוֹאִים וְאָזְנַיִם לָכֶם
וְאֵינְכֶם

ואינכם שומעים אינכם
זוכרים: כאשר בצעתי חמשה
לחמים לחמשת אלפי איש
כמה סלים מלאים מפתים
נשאתם ויאמרו לו שנים
20 עשר: כאשר גם משבעה
לחמים לארבעת אלפים
כמה סלים נשאתם מפתים
21 ויאמרו לו שבעה: ויאמר
להם איך עוד אינכם מבינים:
22 ויבאו אל בית—צידה ויביאו
לו עור ויתחננו לו למען יגע
23 בו: ויאחז ביד העור ויוציא
אותו חוץ למבוי וירק בעיניו
וישם ידיו וישאל לו אם הוא
24 רואה מה: ובראות אמר אני
רואה האנשים הולכים
25 כעצים: ואחר כן עוד השים
ידיו על—עיניו ויחל לראות
ולו הושב עד—שראה הכל
26 בבירור: וישלחהו לביתו
לאמור לך לביתך ואם תבא
לפרז אל תאמר לשום אדם:
27 ויצא ישוע ותלמידיו לפרזי
ציצרה פליפוס ובדרך היה
שואל לתלמידיו ואמר להם
מה אומרים האנשים מי אני:
28 והם ענו לו ויאמרו יוחנן
הטובל

bentes non auditis? Nec recordamini, 19 quando quinque panes fregi in quinque millia: quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim.

20 Quando & septem panes in quatuor millia: quot sportas fragmentorum tulistis? & dicunt. ei: Septem.

21 Et dicebat eis: Quomodo nondum intelligitis?

22 Et veniunt Bethsaidam, & adducunt ei cæcum, & rogabant eum vt illum tangeret.

23 Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos eius impositis manibus suis, interrogauit eum si quid videret. 24 Et aspiciens, ait: Video homines velut arbores ambulantes. 25 Deinde iterum imposuit manus super oculos eius: & cœpit videre, & restitutus est ita vt clarè videret omnia. 26 Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.

27 Et egressus est Jesus, & discipuli eius in Castella Cæsareæ Philippi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse homines? 28 Qui responderunt illi, dicentes: Joannē

Ba-

Baptiſtam, alij Eliam, alij verò quaſi vnum de Prophetis.

29 *Tunc dicit illis: Vos verò quem me eſſe dicitis? Reſpondens Petrus, ait ei: Tu es Chriſtus.*

30 *Et comminatus eſt eis, ne cui dicerent de illo.*

31 *Et cœpit docere eos quoniam oportet Filium hominis pati multa, & reprobari à ſenioribus, & à ſummis Sacerdotibus, & Scribis, & occidi: & poſt tres dies reſurgere.*

32 *Et palàm verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.*

33 *Qui conuerſus, & videns diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicens: Vade retro me ſatana, quoniam non ſapis, quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.*

34 *Et conuocata turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis: Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.*

35 *Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me & Euangelium, ſaluam faciet eam.*

36 *Quid enim proderit homini, ſi lucretur mundum totum: & detrimentum animæ ſuæ faciat?* 37 *Aut quid dabit*

הטובל ואחרים אליהו
ואחרים אומרים אחד
29 מהנביאים : אז אמר להם
ואתם מה תאמרו מי אני ויען
כיפא ואמר לו אתה המשיח :
30 ויגער בם שלא יאמרו לשום
31 אדם ממנו : ויחל ללמדם
כי צריך בן־אדם לסבול
דברים רבים ולהמאס
מהזקנים ומראשי הכהנים
והסופרים ושיהרג ואחר
32 שלשת ימים יקום : ובגלוי
דבר הדבר ויאחזו אותו כיפא
33 ויחל להוכיחו : ויסב הוא
וירא לתלמידיו ויגער לכיפא
ויאמר לך מאחרי שטן שאין
אתה יודע מה־שהם לאלהים
כי־אם מה־שהם לאנשים :
34 ויקרא לעם עם תלמידיו
ויאמר להם אם איש יחפוץ
לבא אחרי יכחיש עצמו וישא
35 תליירתו ויבא אחרי : כי
שיחפוץ להושיע נפשו יאבד
אותה ואשר יאבד נפשו
למעני ולמען הבשורה יושיע
36 אותה : כי מה יועיל לאדם
אם יקנה כל־העולם ויזיק
37 לנפשו : או מה תמורה יתן

37 אִישׁ תַּחַת נַפְשׁוֹ׃ כִּי מִי שֶׁיֵּבוֹשׁ
מִמֶּנִּי וּמִדְּבָרַי בְּדוֹר הַנּוֹאֵף
הַזֶּה וְחוֹטֵא גַּם בֶּן הָאָדָם
יֵבוֹשׁ אֹתוֹ כְּשֶׁיָּבֹא בִּכְבוֹד אָבִיו
עִם מַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים׃
39 וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי יֵשׁ מִן הָאֲנָשִׁים
הָעוֹמְדִים פֹּה שֶׁלֹּא יִטְעֲמוּ
טַעַם מָוֶת עַד רְאוֹתָם מַלְכוּת
יְהוָה בָּאָה בְּכֹחַ׃

homo commutationis pro anima sua? 58 Qui enim me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & Filius hominis confundetur eum, cùm venerit in gloria Patris sui cum Angelis sanctis.

39 Et dicebat illis: Amen dico vobis, quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei veniens in virtute.

פ׳ ט׳

וְאַחַר שִׁשָּׁה יָמִים לָקַח יֵשׁוּעַ
לְכֵיפָא וּלְיַעֲקֹב וּלְיוֹחָנָן וְ
וְהֶעֱלָם לְהַר גָּבוֹהַּ לְבָדָם
בִּפְרִידוּת וְנִצְטַיֵּר בְּצִיּוּר אַחֵר
לִפְנֵיהֶם׃ וּבְגָדָיו נֶעֱשׂוּ
מְנוּהָצִים וּלְבָנִים מְאֹד כַּשֶּׁלֶג
אֲשֶׁר הַכּוֹבֵס לֹא יוּכַל לְהַלְבִּין
עַל הָאָרֶץ׃ וְנִרְאָה לָהֶם
אֵלִיָּהוּ עִם מֹשֶׁה וְהָיוּ מְדַבְּרִים
עִם יֵשׁוּעַ׃ וּבַעֲנוֹת כֵּיפָא אָמַר
לְיֵשׁוּעַ רַבִּי טוֹב לִהְיוֹתֵנוּ פֹּה
וְנַעֲשֶׂה שְׁלֹשָׁה אֹהָלִים אֶחָד
לְךָ וְאֶחָד לְמֹשֶׁה וְאֶחָד
לְאֵלִיָּהוּ׃ כִּי לֹא יָדַע מָה אָמַר
כִּי הָיוּ נִבְהָלִים כִּי יִרְאָה׃
וַיְהִי

CAP. IX.

1 *ET post dies sex assumit Jesus Petrum, & Jacobum, & Joannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.*

2 *Et vestimenta eius facta sunt splendentia, & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.*

3 *Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Jesu.*

4 *Et respondens Petrus, ait Jesu: Rabbi, bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, Tibi vnum, Moysi vnum, & Eliæ vnum.*

5 *Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.*

& fa-

6 & facta est nubes obumbrans
eos: & venit vox de nube, di-
cens: Hic est Filius meus cha-
rissimus audite illum.
7 Et statim circumspicientes,
neminem amplius viderunt, nisi
Jesum tantum secum.
8 Et descendentibus illis de
monte, præcepit illis ne cuiquam
quæ vidissent, narrarent: nisi
cùm Filius hominis à mortuis re-
surrexerit.
9 Et verbum continuerunt apud
se: conquirentes quid esset: Cùm
à mortuis resurrexerit. 10 Et
interrogabant eum, dicentes:
Quid ergo dicunt Pharisæi, &
Scribæ, quia Eliam oportet veni-
re primum? 11 Qui respon-
dens, ait illis: Elias cùm vene-
rit primò, restituet omnia: &
quomodo scriptum est in Filium
hominis, vt multa patiatur &
contemnatur. 12 Sed dico vo-
bis, quia & Elias venit (& fe-
cerunt illi quæcumq; voluerunt)
sicut scriptum est de eo. 13 Et
veniens ad discipulos suos, vidit
turbam magnam circa eos, &
Scribas conquirentes cum illis.
14 Et confestim omnis populus
videns Jesum, stupefactus est, &
expauerunt, & accurrentes salu-
tabant eum. 15 Et interrogauit
eos: Quid inter vos conquiritis?
16 Et respōdens vnus de turba,
dixit:

6 ויהי הענן צולל עליהם
ויבא קול מהענן אומר זה
הוא בני אהובי מאד
7 שמעו לו: ומיד הביטו ולא
ראו עוד איש כי־אם ישוע
8 לבדו עמם: וברדתם מן ההר
צוה שלא יספרו לשום אדם
הדברים שראו כי־אם
כשיקום בן־האדם מהמתים:
9 ושמרו הדבר אצלם לדרוש
מה הוא כשיקום מהמתים:
10 וישאלוהו לאמר אם כן מה
אומרים הפרושים והסופרים
כי בתחילה צריך שיבא אלי
11 אליהו: ויען ויאמר להם
כשיבא בתחילה אליהו יתקן
הכל ואיך נכתב על־בן האדם
שיסבל דברים רבים וימאס:
12 אבל אני אומר לכם כי גם
אליהו בא ויעשו לו כל־אשר
13 רצו: כמו שנכתב עליו: ויבא
אל תלמידיו וירא עם רב
סביבותם וסופרים שהיו
14 דורשים עמם: ומיד שראו
כל־העם לישוע תמהו ונבהלו
15 וירוצו ויברכו אותו: וישאל
אותם מה אתם דורשים
16 ביניכם: ויען אחד מהעם
ויאמר

וַיֹּאמַר רַבִּי הֵבֵאתִי בְּנִי אֵלֶיךָ
17 שֶׁיֵּשׁ לוֹ רוּחַ אִלֵּם ׃ אֲשֶׁר בְּכָל־
מָקוֹם שֶׁיֹּאחֲזוּ אוֹתוֹ מְרַחְבְּטוֹ
וּמַשְׁלִיךְ קֶצֶף וּמַחֲרִיק שִׁנָּיו
וְיוֹבֵשׁ וְאָמַרְתִּי לְתַלְמִידֶיךָ
18 שֶׁיְּגָרְשׁוּהוּ וְלֹא יָכוֹלוּ ׃ וַיַּעֲנֵם
וַיֹּאמַר דוֹר שֶׁאֵין לָכֶם אֱמוּנָה
מַתַי אֶהְיֶה אֶצְלְכֶם מַתַי אֶשָּׂא
אֶתְכֶם הָבִיאוּ אוֹתוֹ אֵלָי ׃
19 וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ וְכַאֲשֶׁר רָאָה
אוֹתוֹ מִיַּד הָרוּחַ עִכֵּר אוֹתוֹ
וְהוּא נִרְחַבֵּט לָאָרֶץ וְהִתְגּוֹלֵל
20 וַיִּשְׁפּוֹךְ קֶצֶף ׃ וַיִּשְׁאַל לְאָבִיו
כָּמָּה זְמַן שֶׁהָיְתָה לוֹ זֹאת
21 וַיֹּאמֶר מִנְּעוּרָיו ׃ וּפְעָמִים רַבִּים
מַשְׁלִיכוֹ בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם לְאַבְּדוֹ
וְאִם תּוּכַל מָה עָזְרֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ ׃
22 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אִם תּוּכַל
לְהַאֲמִין הַכֹּל אֶפְשָׁר לְמִי
23 שֶׁמַּאֲמִין ׃ וּמִיַּד צָעַק אֲבִי הַנַּעַר
וּבְדִמְעוֹת אָמַר אֲנִי מַאֲמִין
אָדוֹן סַיַּע לִמְעוּט אֱמוּנָתִי ׃
24 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ הָעָם רָץ
נָעַר בְּרוּחַ הַטּוּמְאָה וַיֹּאמֶר לָהּ
רוּחַ חֵרֶשֶׁת וְאִלֶּמֶת אֲנִי מְצַוֶּךָ
צְאִי מֵאִתּוֹ וְלֹא תָבֹאִי עוֹד
25 אֵלָיו ׃ וַתִּצְעַק וּבְהִתְגּוֹרֶרֶת
אוֹתוֹ הַרְבֵּה יָצְאָה מֵאִתּוֹ וַיְהִי
כַּמֵּת

dixit: Magister, attuli filium
meum ad te habentem spiritum
mutum: 17 qui vbicumque
eum apprehenderit, allidit illum,
& spumat, & stridet dentibus,
& arescit: & dixi discipulis tuis
vt eijcerent illum, & non potue-
runt. 18 Qui respondens eis,
dixit: O generatio incredula,
quamdiu apud vos ero? quamdiu
vos patiar? afferte illum ad me.
19 Et attulerunt eum. Et cùm
vidisset eum, statim spiritus con-
turbauit illum: & elisus in ter-
ram, volutabatur spumans.
20 Et interrogauit patrem
eius: Quantum temporis est ex
quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab
infantia: 21 & frequenter eum
in ignem, & in aquas misit vt
eum perderet. sed si quid potes,
adiuua nos, misertus nostri.
22 Jesus autem ait illi: Si po-
tes credere, omnia possibilia sunt
credenti:
23 Et continuò exclamans pa-
ter pueri, cum lacrymis aiebat:
Credo, Domine: adiuua incre-
dulitatẽ meam. 24 Et cùm vi-
deret Jesus concurrentem turbam,
comminatus est spiritui immun-
do, dicens illi: Surde & mute spi-
ritus, ego praecipio tibi, exi ab eo:
& ampliùs ne introeas in eũ. 25
Et exclamans, & multum discer-
pens eum, exijt ab eo, & factus est
sicut

sicut mortuus, ita vt multi dicerent: Quia mortuus est.

26 *Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum, & surrexit.*

27 *Et cùm introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum: Quare nos non potuimus eijcere eum?* 28 *Et dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione, & ieiunio.*

29 *Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quemquam scire.* 30 *Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis: Quoniam Filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occisus tertia die resurget:* 31 *At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.* 32 *Et venerunt Capharnaum. Qui cùm domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis?* 33 *At illi tacebant. siquidem in via inter se disputauerant, quis eorum maior esset.* 34 *Et residens vocauit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium minister.* 35 *Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum: quem cùm complexus esset, ait illis:* 36 *Quisquis vnum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicumq; me susceperit, non me suscipit, sed eum, qui misit me.*

Re-

כְּמֵת בְּאוֹפֶן שֶׁרַבִּים אָמְרוּ כִּי
הוּא מֵת׃ וַיֶּאֱחוֹז יֵשׁוּעַ בְּיָדוֹ 26
וַיְּרִימֵהוּ וַיָּקָם׃ וּבְבֹאוֹ לַבַּיִת 27
שְׁאָלוּהוּ תַלְמִידָיו בַּסֵּתֶר
לָמָּה נַחְנוּ לֹא יָכֹלְנוּ לְגָרְשׁוֹ׃
וַיֹּאמֶר לָהֶם הַסּוּג הַזֶּה אֵינוֹ 28
יָכוֹל לָצֵאת כִּי אִם בַּתְּפִלָּה
וּבַצּוֹם׃ וַיִּסְעוּ מִשָּׁם וַיַּעַבְרוּ 29
לַגָּלִיל וְלֹא אָבָה שֶׁיֵּדַע אִישׁ׃
וַיְלַמֵּד תַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם 30
כִּי בֶּן־אָדָם יִמָּסֵר בִּידֵי אֲנָשִׁים
וַיַּהַרְגוּ אוֹתוֹ וְאַחַר שֶׁנֶּהֱרַג
בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם׃ וְהֵם לֹא 31
הֵבִינוּ הַדָּבָר וַיִּירְאוּ לִשְׁאוֹל
לוֹ׃ וַיָּבֹאוּ לִכְפַר־נָחוּם 32
וּבִהְיוֹתָם בַּבַּיִת שְׁאָלָם מָה
עֲסַקְתֶּם בַּדֶּרֶךְ׃ וְהֵם הֶחֱרִישׁוּ 33
כִּי בַדֶּרֶךְ עָסְקוּ בֵּינֵיהֶם מִי יִהְיֶה
יוֹתֵר גָּדוֹל בָּהֶם׃ וַיֵּשֶׁב וַיִּקְרָא 34
לִשְׁנֵים עָשָׂר וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם
אִישׁ יִרְצֶה לִהְיוֹת רִאשׁוֹן יִהְיֶה
אַחֲרוֹן מֵהַכֹּל וּמְשָׁרֵת לַכֹּל׃
וַיִּקַּח נַעַר וַיְקִימֵהוּ בְּתוֹכָם 35
וַיְחַבְּקֵהוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם׃ כָּל־מִי 36
שֶׁיְּקַבֵּל אֶחָד מֵהַנְּעָרִים הָאֵלֶּה
בִּשְׁמִי הוּא מְקַבֵּל אוֹתִי וְכָל־
שֶׁמְּקַבֵּל אוֹתִי אֵינוֹ מְקַבֵּל
אוֹתִי כִּי־אִם לְמִי שֶׁשְּׁלָחַנִי׃

וַיַּעֲנֵהוּ

37 וַיַּעַנְהוּ יוֹחָנָן לֵאמוֹר רַבִּי
רָאִינוּ אִישׁ מְגָרֵשׁ שֵׁדִים
בְּשִׁמְךָ וְאֵינוֹ בָא אַחֲרֵינוּ וְאָנוּ
38 מָנַעְנוּ אוֹתוֹ ׃ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ
אַל־תְּמָנָעוּהוּ כִּי אֵין אִישׁ
שֶׁיַּעֲשֶׂה כֹחַ בִּשְׁמִי וְיָכוֹל מִיָּד
39 לְדַבֵּר רַע מִמֶּנִּי ׃ כִּי מִי שֶׁאֵינוֹ
40 כְּנֶגְדְּכֶם הוּא בְּעֶרְכֶּם ׃ כִּי כָל־
אֲשֶׁר יַשְׁקֶה לָכֶם כּוֹס מַיִם
בִּשְׁמִי בַּעֲבוּר כִּי אַתֶּם לַמָּשִׁיחַ
אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שֶׁלֹּא
41 יְאַבֵּד שְׂכָרוֹ ׃ וְכָל־שֶׁיַּכְשִׁיל
אֶחָד מֵהַצְּעָרִים הָאֵלֶּה
שֶׁמַּאֲמִינִים בִּי יוֹתֵר טוֹב לוֹ
שֶׁיִּקְשׁוֹר רֶכֶב רֵחַיִם עַל־
42 צַוָּארוֹ וְיִשָּׁלֵךְ לַיָּם ׃ וְאִם יָדְךָ
תַּכְשִׁילְךָ קַצְּצָהּ כִּי טוֹב לְךָ
לָבוֹא חָלֵשׁ אֶל הַחַיִּים
מִלִּהְיוֹת לְךָ שְׁתֵּי יָדַיִם וְלָלֶכֶת
לְגֵיהִנָּם לָאֵשׁ שֶׁלֹּא תִכָּבֶה ׃
43 וְשָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת
44 וְהָאֵשׁ לֹא תִכָּבֶה ׃ וְאִם רַגְלְךָ
מַכְשִׁלָת אוֹתְךָ קַצְּצָהּ כִּי טוֹב
לְךָ לָבוֹא פִּסֵּחַ לְחַיֵּי עוֹלָם
מִשֶּׁתִּהְיֶינָה לְךָ שְׁתֵּי רַגְלַיִם
וְתֻשְׁלַךְ לְגֵיהִנָּם מֵהָאֵשׁ שֶׁלֹּא
45 תִכָּבֶה ׃ אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם
לֹא תָמוּת וְהָאֵשׁ לֹא תִכָּבֶה ׃
וְאִם

*37 Reſpondit illi Joannes, di-
cens: Magiſter, vidimus quem-
dam in nomine tuo eijcientem dæ-
monia, qui non ſequitur nos, &
probibuimus eum. 38 Jeſus au-
tem ait: Nolite prohibere eum.
nemo eſt enim qui faciat virtu-
tem in nomine meo, & poſſit cito
malè loqui de me. 39 qui enim
non eſt aduerſum vos, pro vobis
eſt. 40 Quiſquis enim potum
dederit vobis calicem aquæ in no-
mine meo, quia Chriſti eſtis: a-
men dico vobis, non perdet mer-
cedem ſuam. 41 Et quiſquis
ſcandalizauerit vnum ex his pu-
ſillis credentibus in me: bonum
eſt ei magìs ſi circumdaretur mo-
la aſinaria collo eius, & in mare
mitteretur. 42 Et ſi ſcandali-
zauerit te manus tua, abſcide il-
lam: bonum eſt tibi debilem in-
troire in vitam, quàm duas ma-
nus habentem ire in gehennam, in
ignem inextinguibilem: 43 vbi
vermis eorum non moritur, &
ignis non extinguitur.*

*44 Et ſi pes tuus te ſcandali-
zat, amputa illum: bonum eſt ti-
bi claudum introire in vitam æ-
ternam, quàm duos pedes haben-
tem mitti in gehennam ignis in-
extinguibilis: 45 vbi vermis
eorum non moritur, & ignis non
extinguitur.*

Quòd

46 *Quòd si oculus tuus scanda-*
lizat te, eijce eum: bonum est ti-
bi luscum introire in regnum Dei,
quàm duos oculos habentem mitti
in gehennam ignis: 47 vbi ver-
mis eorum non moritur, & ignis
non extinguitur. 48 Omnis e-
nim igne salietur, & omnis victi-
ma sale salietur. 49 Bonum
est sal: quòd si sal insulsum fue-
rit: in quo illud condietis? Ha-
bete in vobis sal, & pacem habete
inter vos.

46 וְאִם עֵינְךָ מַכְשִׁילָה אוֹתְךָ
נַקְּרָהּ כִּי טוֹב לְךָ לָבוֹא בְּעַיִן
אַחַת אֶל מַלְכוּת הָאֱלֹהִים
מִשְׁתִּהְיֶינָה לְךָ שְׁתֵּי עֵינַיִם
47 וְתֻשְׁלַךְ לְגֵהִינָּם מֵאֵשׁ ׃ אֲשֶׁר
שָׁם תוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאֵשׁ
48 לֹא תִכְבֶּה ׃ כִּי כָל־אֶחָד בָּאֵשׁ
יִמָּלַח וְכָל־קָרְבָּן בַּמֶּלַח
49 יִמָּלַח ׃ טוֹב הוּא הַמֶּלַח וְאִם
הַמֶּלַח טָפֵל כַּמָּה תִתְמַלְּחוּ
50 לָכֵן יְהִי לָכֶם מֶלַח וִיהִי שָׁלוֹם
בֵּינֵיכֶם ׃

CAP. X.

פ׳ י׳

1 *ET inde exurgens venit in*
fines Iudaeae vltra Jor-
danem: & conueniunt iterum
turbae ad eum: & sicut consueue-
rat, iterum docebat illos. 2 Et
accedentes Pharisaei interroga-
bant eum: Si licet viro vxorem
dimittere: tentantes eum.
3 *At ille respondens, dixit eis:*
Quid vobis praecepit Moyses?
4 *Qui dixerunt: Moyses per-*
misit libellum repudij scribere,
& dimittere. 5 Quibus respon-
dens Jesus: Ad duritiam cordis
vestri scripsit vobis praeceptum
istud. 6 ab initio autē creaturae
V *ma-*

1 וַיָּקָם מִשָּׁם וַיָּבֹא לִגְבוּלֵי
יְהוּדָה לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּקָּבְצוּ
אֵלָיו עוֹד הַכִּיתּוֹת וַיְלַמְּדֵם
2 מִדְרָשׁ כְּמִשְׁפָּטוֹ ׃ וַיִּגְּשׁוּ
פְּרוּשִׁים וַיִּשְׁאָלוּהוּ אִם יָשָׁר
לָאִישׁ לְשַׁלֵּחַ אִשָּׁה וַיְנַסּוּ
3 אוֹתוֹ ׃ וַיַּעַן הוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם
4 מַה צִוָּה לָכֶם מֹשֶׁה ׃ וַיֹּאמְרוּ
מֹשֶׁה הִנִּיחַ לִכְתּוֹב לָהּ סֵפֶר
5 כְּרִיתוּת וּלְשַׁלְּחָהּ ׃ וַיַּעַן לָהֶם
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר בַּעֲבוּר קוֹשִׁי לֵב
לְבַבְכֶם כָּתַב לָכֶם הַמִּצְוָה
6 הַזֹּאת ׃ וּמֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה
זָכָר

זָכָר וּנְקֵבָה עָשָׂה אוֹתָם
7 הָאֱלֹהִים ׃ עַל כֵּן יַעֲזוֹב אִישׁ
אָבִיו וְאִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ ׃
8 וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד לָכֵן
כְּבָר אֵינָם שְׁנַיִם כִּי־אִם בָּשָׂר
9 אֶחָד ׃ עַל כֵּן מַה שֶׁדָּבַק
אֱלֹהִים הָאָדָם לֹא יַבְדִּיל ׃
10 וּבַבַּיִת שְׁאָלוּהוּ עוֹד תַּלְמִידָיו
11 עַל הַדָּבָר הַזֶּה ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
כָּל־מִי שֶׁיְּשַׁלַּח אִשְׁתּוֹ וַיִּקַּח
12 אַחֶרֶת נוֹאֵף עִמָּהּ ׃ וְאִם אִשָּׁה
תְּשַׁלַּח אֶת־אִישָׁהּ וְהָיְתָה
לְאִישׁ אַחֵר לְאִשָּׁה תִּנְאָף ׃
13 וַיַּקְרִיבוּ אֵלָיו יְלָדִים כְּדֵי שֶׁיִּגַּע
בָּהֶם וְהַתַּלְמִידִים הוֹכִיחוּ
14 בְּמַקְרִיבִים ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה
אֹתָם יֵשׁוּעַ וַיֵּרַע לוֹ וַיֹּאמֶר לָהֶם
הָנִיחוּ הַיְלָדִים לָבֹא אֵלַי וְאַל־
תִּמְנְעוּ אוֹתָם כִּי לַאֲשֶׁר
כָּאֵלֶּה הִיא מַלְכוּת הָאֱלֹהִים ׃
15 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כָּל־מִי
שֶׁלֹּא יִקַּח מַלְכוּת הָאֱלֹהִים
16 כְּיֶלֶד לֹא יָבֹא אֵלֶיהָ ׃ וַיְחַבְּקֵם
וַיָּשֶׂם הַיָּדַיִם עֲלֵיהֶם וַיְבָרְכֵם ׃
17 וּבְצֵאתוֹ לַדֶּרֶךְ וַיָּרָץ אֶחָד
וַיִּכְרַע לְפָנָיו וְשָׁאַל לוֹ רַבִּי טוֹב
מָה אֶעֱשֶׂה לָקַחַת חַיֵּי עוֹלָם
18 לָנֶצַח ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ לָמָּה
קָרָאתָ

masculum, & fœminam fecit eos
Deus. 7 Propter hoc relinquet
homo patrem suum, & matrem,
& adhærebit ad vxorem suam.
8 & erunt duo in carne vna.
Itaque iam non sunt duo, sed vna
caro. 9 Quòd ergo Deus con-
iunxit, homo non separet.
10 Et in domo iterùm discipuli
eius de eodem interrogauerunt
eum. 11 Et ait illis: Quicum-
que dimiserit vxorem suam, &
aliam duxerit, adulterium com-
mittit super eam. 12 Et si vxor
dimiserit virum suum, & alij nu-
pserit, mœchatur.
13 Et offerebant illi paruulos,
vt tangeret illos. Discipuli au-
tem comminabantur offerentibus.
14 Quos cùm videret Iesus,
indignè tulit, & ait illis: Sinite
paruulos venire ad me, & ne pro-
hibueritis eos: talium enim est re-
gnum Dei.
15 Amen dico vobis: Quisquis
non receperit regnum Dei velut
paruulus, non intrabit in illud.
16 Et complexans eos, & im-
ponens manus super illos, benedi-
cebat eos. 17 Et cùm egressus
esset in viam, procurrens quidam
genu flexo ante eum, rogabat eum:
Magister bone, quid faciam vt
vitam æternam percipiam?
18 Iesus autem dixit ei: Quid
me

me dicis bonum? Nemo bonus,
nisi vnus Deus. 19 *Præcepta*
nosti; Ne adulteres, Ne occidas,
Ne fureris, Ne falsum testimo-
nium dixeris, Ne fraudem fece-
ris, Honora patrem tuum, & ma-
trem.
20 *At ille respondens, ait illi:*
Magister, hæc omnia obseruaui
à iuuentute mea. 21 *Iesus au-*
tem intuitus eum, dilexit eum, &
dixit ei: Vnum tibi deest: vade;
quæcumque habes vende, & da
pauperibus, & habebis thesaurum
in cælo: & veni, sequere me.
22 *Qui contristatus in verbo,*
abijt mœrens: erat enim habens
multas possessiones. 23 *Et cir-*
cumspiciens Iesus, ait discipulis
suis: Quàm difficile qui pecunias
habent, in regnum Dei introi-
bunt!
24 *Discipuli autem obstupesce-*
bant in verbis eius. At Iesus rur-
sus respondens ait illis: Filioli,
quàm difficile est, confidentes in
pecunijs, in regnum Dei introire!
25 *Facilius est, camelum per*
foramen acus transire, quàm di-
uitem intrare in regnum Dei.
26 *Qui magis admirabantur,*
dicentes ad semetipsos: Et quis
potest saluus fieri? 27 *Et intu-*
ens illos IESVS, ait: Apud ho-
mines impossibile est, sed non

קראת לי טוב אין שום איש
טוב כי־אם האלהים לבדו ׃
19 האם אתה יודע מצות לא
תנאף לא תרצח לא תגנב לא
תענה עד שקר לא תרמה
כבד את־אביך ואת־אמך ׃
20 ויענהו אמר לו רב כל־אלה
21 שמרתי מנעורי ׃ ויבט אליו
ישוע ויאהבהו ויאמר לו דבר
אחד חסר לך לך ומכור כל־
אשר לך ותן לעניים ויהיה
לך אוצר בשמים ובא לך
22 אחרי ׃ ויעצב בדבר וילך נעצב
23 כי היו לו קנינים רבים ׃ ויבט
ישוע ויאמר לתלמידיו לאלו
שיש להם כסף כמה בקושי
יבאו אל מלכות האלהים ׃
24 ויתמהו התלמידים מדבריו
וישוע עוד ענה ויאמר להם
הבנים כמה הן קשי לבוטחים
בכספים לבא למלכות
25 האלהים ויותר נקל הוא לעבר
גמל בעד נקב מחט מלבא
עשיר למלכות האלהים ׃
26 ויתמהו יותר לעצמם לאמור
27 מי יוכל להיות נושע ׃ ויבט
אותם ישוע ויאמר אצל
האנשים אי אפשר אבל לא

אֵצֶל הָאֱלֹהִים כִּי כָל־הַדְּבָרִים
אֶפְשָׁרִים הֵם אֵצֶל הָאֱלֹהִים׃
28 וַיָּחֶל כֵּיפָא לֵאמוֹר לוֹ הִנֵּה
אֲנַחְנוּ עָזַבְנוּ כָל־דָּבָר וַנָּבֹא
29 אַחֲרֶיךָ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא יֵשׁ שׁוּם
אִישׁ שֶׁעָזַב בַּיִת אוֹ אָחִים אוֹ
אֲחוֹת אוֹ אָב אוֹ אֵם אוֹ בָנִים
אוֹ שָׂדוֹת לְמַעֲנִי וּלְמַעַן הַ
30 הַבְּשׂוֹרָה׃ שֶׁלֹּא יִקַּח לְכַד
מֵאָה עַתָּה בָּעֵת הַזֹּאת בָּתִּים
וְאַחִים וְאַחוֹת וְאִמּוֹת וּבָנִים
וְשָׂדוֹת עִם הָרְדִיפוֹת וּבָעוֹלָם
31 הַבָּא חַיִּים נִצְחִיִּים׃ כִּי רַבִּים
הָרִאשׁוֹנִים יִהְיוּ אַחֲרוֹנִים
וְהָאַחֲרוֹנִים יִהְיוּ רִאשׁוֹנִים׃
32 וְהָיוּ עוֹלִים דֶּרֶךְ יְרוּשָׁלַיִם וַיֵּלֶךְ
יֵשׁוּעַ לִפְנֵיהֶם וְהָיוּ מִתְמִיהִים
וּבְלֶכְתָּם אַחֲרָיו הָיוּ יְרֵאִים
וַיִּקַּח עוֹד הַשְּׁנֵים עָשָׂר וַיָּחֶל
לוֹמַר לָהֶם דְּבָרִים הָעֲתִידִים
33 לוֹ׃ כִּי הִנֵּה אֲנַחְנוּ עוֹלִים
לִירוּשָׁלַיִם וּבֶן־אָדָם יִמָּסֵר
לְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְלַסּוֹפְרִים
וְלַזְּקֵנִים וִיחַיְּבוּ אוֹתוֹ לַמָּוֶת
34 וְיִמְסְרוּהוּ לַגּוֹיִם׃ וִישַׂחֲקוּ לוֹ
וְיָרְקוּ בְּפָנָיו וְיַכּוּהוּ בַּשּׁוֹטִים
וְיָמִיתוּ אוֹתוֹ וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם

apud Deum: omnia enim possibilia sunt apud Deum.

28 *Et cœpit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.*

29 *Respondens Jesus, ait: Amen dico vobis: Nemo est, qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Euangelium,* 30 *qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus, & in sæculo futuro vitam æternam.*

31 *Multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.*

32 *Erant autem in via ascendentes Jerosolymam: & præcedebat illos Jesus, & stupebant: & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei euentura.*

33 *Quia ecce ascendimus Jerosolymam, & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & Senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus:*

34 *& illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum: & tertia die resur-*

resurget. 35 Et accedunt ad
eum Iacobus, & Ioannes filij Ze-
bedæi, dicentes: Magister, volu-
mus vt quodcumque petierimus,
facias nobis. 36 At ille dixit
eis: Quid vultis vt faciam vobis?
37 Et dixerunt: Da nobis vt
vnus ad dexteram tuam, & alius
ad sinistram tuam sedeamus in
gloria tua. 38 Iesus autem ait
eis: Nescitis quid petatis: pote-
stis bibere calicem, quem ego bibo:
aut baptismo, quo ego baptizor,
baptizari?

39 At illi dixerunt ei: Possu-
mus. Iesus autem ait eis: Cali-
cem quidem, quem ego bibo, bibe-
tis, & baptismo, quo ego bapti-
zor, baptizabimini: 40 sedere
autem ad dexteram meam, vel ad
sinistram, non est meum dare vo-
bis, sed quibus paratum est.
41 Et audientes decem cœpe-
runt indignari de Iacobo, & Io-
anne. 42 Iesus autem vocans
eos, ait illis: Scitis quia hi, qui
videntur principari gentibus, do-
minantur eis: & Principes eo-
rum potestatem habent ipsorum.

43 Non ita est autem in vobis,
sed quicumque voluerit fieri ma-
ior, erit vester minister: 44
& quicumque voluerit in vobis
primus

יָקוּם מֵהַמֵּתִים׃ וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו 35
יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן בְּנֵי זְבַדְי לֵאמוֹר
רַב אֲנַחְנוּ חֲפֵצִים שֶׁתַּעֲשֶׂה לָנוּ
מָה שֶׁנְּבַקֵּשׁ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה 36
אַתֶּם חֲפֵצִים שֶׁאֶעֱשֶׂה לָכֶם׃
וַיֹּאמְרוּ תֵּן לָנוּ שֶׁנֵּשֵׁב אֶחָד 37
לִימִינְךָ וְאֶחָד לִשְׂמֹאלְךָ בְ
בִּכְבוֹדֶךָ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ 38
אֵינְכֶם יוֹדְעִים מָה אַתֶּם
מְבַקְשִׁים הֲתוּכְלוּ לִשְׁתּוֹת
הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי שׁוֹתֶה
וּלְהִטָּבֵל בַּטְּבִילָה אֲשֶׁר אֲנִי
נִטְבָּל׃ וַיֹּאמְרוּ הֵם לוֹ אֲנוּ 39
יְכוֹלִים וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ וּ
וְתִשְׁתּוּ הַכּוֹס שֶׁאֲנִי שׁוֹתֶה
וְתִטָּבְלוּ בַּטְּבִילָה שֶׁאֲנִי נִטְבָּל׃
וְלָשֶׁבֶת לִימִינִי וְלִשְׂמֹאלִי אֵין 40
בְּיָדִי לָתֵת לָכֶם כִּי־אִם לַאֲשֶׁר
נָכוֹן׃ וּבְשָׁמְעָם הָעֲשָׂרָה הֵחֵלּוּ 41
לִחַר אַפָּם בְּיַעֲקֹב וּבְיוֹחָנָן׃
וְיֵשׁוּעַ קָרָא אוֹתָם וַיֹּאמֶר לָהֶם 42
אַתֶּם יוֹדְעִים שֶׁהַנִּרְאִים
שֶׁמּוֹשְׁלִים עַל הַגּוֹיִם הֵם
מוֹשְׁלִים בָּהֶם וּלְשָׂרֵיהֶם יֵשׁ
לָהֶם שִׁלְטוֹן עֲלֵיהֶם׃ לֹא יִהְיֶה 43
כֵּן בָּכֶם כִּי־אִם מִי שֶׁיִּרְצֶה
לִהְיוֹת יוֹתֵר גָּדוֹל יִהְיֶה
מְשָׁרֶתְכֶם׃ וּמִי שֶׁיַּחְפּוֹץ לִהְיוֹת 44
רִאשׁוֹן

ראשון בכם יהיה עבד
45 לכלכם: כי גם בן־האדם
לא בא כדי שישרתו לו כי־
אם לשרת ולתת נפשו פדיון
46 בעד רבים: ויבאו ליריחו
ובנסעו מיריחו ותלמידיו ועם
רב הנה בן טימי ברטימי עור
היה יושב על הדרך לשאול
47 צדקה: ובשמעו כי הוא ישוע
הנוצרי החל לצעוק ולאמור
48 ישוע בן־דוד חנני: ויגערו בו
רבים כדי שיחריש והוא יותר
49 צעק בן־דוד חנני: ויעמוד
ישוע ויצו לקרא לו ויקראו
לעור לאמר לו מטח קום הנה
50 קרא אותך: וישלך בגדיו
51 וידלג ויבא אליו: ובענותו
אמר לו ישוע מה תרצה
שאעשה לך ויאמר לו העור
52 רבוני שאראה: ויאמר לו
ישוע לך לך אמונתך הושיעה
לך וראה מיד וילך אחריו
בדרך:

primus esse, erit omnium seruus.
45 Nam & Filius hominis
non venit vt ministraretur ei,
sed vt ministraret, & daret animam
suam redemptionem pro
46 multis. 46 Et veniunt Iericho:
& proficiscente eo de Iericho, &
discipulis eius, & plurima multitudine,
filius Timæi Bartimæus
cæcus, sedebat iuxta viam mendi-
47 cans. 47 Qui cùm audisset quia
Iesus Nazarenus est, cœpit clamare,
& dicere: Iesu Fili Dauid,
48 miserere mei. 48 Et comminabantur
ei multi vt taceret. At ille
multò magis clamabat: Fili
49 Dauid miserere mei. 49 Et
stans Iesus præcepit illum vocari.
Et vocant cæcum, dicentes ei:
Animæquior esto: surge, vocat
50 te. 50 Qui proiecto vestimento
51 suo exiliens, venit ad eum.
51 Et respondens Iesus dixit
illi: Quid tibi vis faciam? Cæcus
autem dixit ei: Rabboni, vt
52 videam. 52 Iesus autem ait illi:
Vade, fides tua te saluum fecit.
Et confestim vidit, & sequebatur
eum in via.

CAP. XI.

1 *ET cùm appropinquarent*
Ierosolymæ, & Betha-
niæ ad Montem oliuarum, mit-
tit duos ex discipulis suis, 2 &
ait illis: Ite in Castellum, quod
contra vos est, & statim intro-
euntes illuc. inuenietis pullum li-
gatum, super quem adhuc nemo
hominum sedit: soluite illum, &
adducite. 3 Et si quis vobis dixe-
rit: Quid facitis? dicite, quia
Domino necessarius est: & conti-
nuò illum dimittet huc. 4 Et
abeuntes inuenerunt pullum liga-
tum ante ianuam foris in biuio:
& soluunt eum. 5 Et quidam
de illic stantibus dicebant illis:
Quid facitis soluentes pullum?

6 Qui dixerunt eis sicut præce-
perat illis Iesus, & dimiserunt eis.

7 Et duxerunt pullum ad Ie-
sum: & imponunt illi vestimen-
ta sua, & sedit super eum.
8 Multi autem vestimenta sua
strauerunt in via: alij autem
frondes cædebant de arboribus, &
sternebant in via. 9 Et qui præ-
ibant, & qui sequebantur clama-
bant, dicentes: Hosanna: 10 Be-
nedictus, qui venit in nomine Do-
mini: benedictum quod venit re-
gnũ patris nostri Dauid: Hosanna
in

פ' יא'

ויהי כאשר קרבו לירושלים 1
ולבית־עניה להר הזתים
שלח שנים מתלמידיו: ויאמר 2
להם לכו לטירה שכנגדכם
ומיד כבאכם שם תמצאו עיר
אסור שאיש לא רכב עליו
התירו אותו והביאו: ואם 3
איש יאמר לכם מה אתם
עושים אמרו כי האדון צריך
לו ומיד יניחנו לבא פה: וילכו 4
וימצאו עיר אסור לפני השער
בחוץ בראש שני דרכים
ויתירוהו: והאנשים אשר 5
מהעומדים שם אמרו להם
מה אתם עושים מתירים
העיר: ויאמר להם כאשר 6
צוה ישוע אותם ויניחו להם:
וינהגו העיר לישוע וישימו 7
עליו בגדיהם וירכב עליו:
ורבים הציעו בגדיהם בדרך: 8
ואחרים כרתו ענפי עצים
ויציעו בדרך: וההולכים לפניו 9
והבאים אחריו היו צועקים
לאמור הושענה: ברוך הבא 10
בשם אדוני ברוכה מלכות
דוד אבינו הבאה הושענה
במרומים:

11 בַּמְּרוֹמִים ׃ וַיָּבֹא יְרוּשָׁלַיְמָה
אֶל הַהֵיכָל וַיַּבֵּט הַכֹּל וּכִהְיוֹת
עֵת הָעֶרֶב יָצָא אֶל בֵּית־עֲנִיָּה
12 עִם הַשְּׁנֵים עָשָׂר ׃ וּבְיוֹם אַחֵר
13 כְּשֶׁיָּצְאוּ מִבֵּית־עֲנִיָּה רָעֵב ׃ וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר רָאָה מֵרָחוֹק תְּאֵנָה
שֶׁהָיוּ לָהּ עָלִים בָּא אִם יִמְצָא
בָהּ מְאוּמָה בְּמִקְרֶה וּבְבֹאוֹ
אֵלֶיהָ לֹא מָצָא בָהּ כִּי־אִם
עָלִים כִּי לֹא הָיְתָה עֵת
14 הַתְּאֵנִים ׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהּ
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם לֹא יֹאכַל
אִישׁ פְּרִי מִמֵּךְ וַיִּשְׁמְעוּ תַל
15 תַּלְמִידָיו ׃ וַיָּבֹאוּ לִירוּשָׁלַיִם
וּבְבֹאוֹ לְהֵיכָל הִתְחִיל לְגָרֵשׁ
מוֹכְרִים וְקוֹנִים בָּהֵיכָל וַיַּהְפּוֹךְ
שׁוּלְחָנוֹת הַשּׁוּלְחָנִים וּמוֹשָׁבֵי
16 מוֹכְרֵי הַיּוֹנִים ׃ וְלֹא הֵנִיחַ
שֶׁיַּעֲבִיר אִישׁ כְּלִי בְּעַד הַהֵיכָל ׃
17 וַיְלַמֵּד לֵאמוֹר לָהֶם הֲלֹא
נִכְתַּב כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה
יִקָּרֵא לְכָל־הָעַמִּים וְאַתֶּם
עֲשִׂיתֶם אוֹתוֹ מְעָרַת פָּרִיצִים ׃
18 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַדָּבָר הַזֶּה שָׂרֵי
הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים בִּקְּשׁוּ
אֵיכָה יְאַבְּדוּהוּ לְפִי שֶׁיָּרְאוּ
אוֹתוֹ כִּי כָל־הָעָם תָּמְהוּ עַל
19 לִמּוּדוֹ ׃ וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב יָצָא
מֵהָעִיר ׃

in excelsis. 11 *Et introiuit Je-*
rosolymam in templum : & cir-
cumspectis omnibus, cùm iam ve-
spera esset hora, exijt in Betha-
niam cum duodecim. 12 *Et alia*
die cùm exirent à Bethania esu-
rijt. 13 *Cùmque vidisset à lon-*
ge ficum habentem folia, venit si
quid fortè inueniret in ea, & cùm
venisset ad eam, nihil inuenit
præter folia : non enim erat tem-
pus ficorum.

14 *Et respondens dixit ei : Jam*
non amplius in æternum ex te
fructum quisquam manducet. Et
audiebant discipuli eius.
15 *Et veniunt Jerosolymam.*
Et cùm introisset in templum,
cœpit eijcere vendentes, & emen-
tes in templo : & mensas nummu-
lariorum, & cathedras venden-
tium columbas euertit. 16 *&*
non sinebat vt quisquam trans-
ferret vas per templum: 17 *&*
docebat, dicens eis: Nonne scri-
ptum est: Quia domus mea, do-
mus orationis vocabitur omnibus
gentibus? Vos autem fecistis eam
speluncam latronum. 18 *Quo*
audito Principes Sacerdotum, &
Scribæ quærebant quomodò eum
perderent : timebant enim eum,
quoniam vniuersa turba admira-
batur super doctrina eius. 19 *Et*
cū vespera facta esset, egrediebatur
de

de ciuitate. 20 Et cùm mane transirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus. 21 Et recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus, cui maledixisti, aruit. 22 Et respondens Jesus, ait illis: Habete fidem Dei.

23 Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti: Tollere, & mittere in mare, & non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei.

24 Propterea dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, & euenient vobis.

25 Et cùm stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersus aliquem: vt & Pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra.

26 Quòd si vos non dimiseritis: nec Pater vester, qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra.

27 Et veniunt rursus Jerosolymam. Et cùm ambularet in templo, accedunt ad eum summi Sacerdotes, & Scribæ, & Seniores: 28 & dicunt ei: In qua potestate hæc facis? & quis dedit tibi hanc potestatē vt ista facias?

29 JESVS autem respondens, ait illis: Interrogabo vos & ego vnum verbum, & respondete

20 מֵהָעִיר ׃ וּבְעָבְרָם בַּבֹּקֶר רָאוּ
הַתְּאֵנָה יְבֵשָׁה מֵהַשָּׁרָשִׁים ׃
21 וַיִּזְכּוֹר כֵּיפָא וַיֹּאמַר רַבִּי הִנֵּה
22 הַתְּאֵנָה שֶׁקִּלַּלְתָּ יָבְשָׁה ׃ וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם תִּהְיֶה לָכֶם
23 אֱמוּנַת אֱלֹהִים ׃ אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כִּי כָל־מִי שֶׁיֹּאמַר
לָהָר הַזֶּה הִנָּשֵׂא וּנְפוֹל לַיָּם
וְלֹא יִפְנֶה בִּלְבּוֹ כִּי־אִם יַאֲמִין
שֶׁיֵּעָשֶׂה כָל־מָה שֶׁיֹּאמַר יֵעָשֶׂה
24 לוֹ ׃ עַל כֵּן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כָּל־
מָה שֶׁבַּתְּפִלָּה תִשְׁאֲלוּ
הַאֲמִינוּ שֶׁתִּקְחוּ וְיִהְיֶה לָכֶם ׃
25 וְכַאֲשֶׁר תַּעַמְדוּ לְהִתְפַּלֵּל
סִלְחוּ אִם יִהְיֶה לָכֶם דָּבָר
נֶגֶד שׁוּם אָדָם כְּדֵי שֶׁגַּם
אֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם יִסְלַח לָכֶם
26 חַטֹּאתֵיכֶם ׃ וְאִם אַתֶּם לֹא
תִסְלָחוּ גַּם אֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם
לֹא יִסְלַח לָכֶם חַטֹּאתֵיכֶם ׃
27 וְעוֹד בָּאוּ לִירוּשָׁלַיִם וּבְלֶכְתּוֹ
בְּהֵיכָל נָגְשׁוּ אֵלָיו גְּדוֹלֵי
הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים וּזְקֵנִים ׃
28 וַיֹּאמְרוּ לוֹ בְּאֵיזֶה כֹחַ אַתָּה
עוֹשֶׂה כָל־אֵלֶּה וּמִי נָתַן לְךָ
29 הַכֹּחַ הַזֶּה לַעֲשׂוֹת אֵלֶּה ׃ וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם גַּם אֲנִי
אֶשְׁאַל לָכֶם דָּבָר אֶחָד וַהֲשִׁיבוּ
לִי

לי ואומר לכם באיזה כח אני
30 עושה כל־אלה׃ מטבילת יוחנן
היתה מן——השמים או
31 מהאנשים ענוני׃ והם היו
חושבים בנפשם לאמור אם
נאמר מן־השמים יאמר אם־
כן למה לא——האמנתם בו׃
32 ואם נאמר מהאנשים נירא
מהעם כי כלם היו חושבים
יוחנן שהוא נביא באמת׃
33 ויענו ויאמרו לישוע איננו
יודעים ויען ישוע ויאמר להם
גם אני איני אומר לכם באיזה
כח אני עושה אלה׃

mihi: & dicam vobis, in qua potestate hæc faciam. 30 Baptismus Joannis, de cælo erat, an ex hominibus? Respondete mihi.

31 At illi cogitabant secum, dicentes: Si dixerimus, De cælo, dicet, Quare ergo non credidistis ei?

32 Si dixerimus, Ex hominibus, timemus populum. omnes enim habebant Joannem, quia verè Propheta esset.

33 Et respondentes dicunt Jesu: Nescimus. Et respondens Jesus ait illis: Neque ego dico vobis, in qua potestate hæc faciam.

פ׳ יב

1 ויחל לדבר להם במשלים
איש נטע כרם ויגדור אותה
ויחפור יקב ויבן מגדל וישכור
אותה לאכרים ויסע למרחוק׃
2 וישלח בזמן עבד אל——
האכרים כדי שיקח מהאכרים
3 פרי הכרם׃ והם אחזו בו
4 ויכוהו וישלחוהו ריקם׃ ועוד
שלח אליהם עבד אחר ויכוהו
5 בראש ויחרפו אותו׃ ועוד
שלח אחר ויהרגוהו ורבים
אחרים

CAP. XII.

1 ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam pastinauit homo, & circumdedit sepem, & fodit lacum, & ædificauit turrim, & locauit eã agricolis, & peregrè profectus est. 2 Et misit ad agricolas in tempore seruum, vt ab agricolis acciperet de fructu vineæ. 3 Qui apprehensũ eum cæciderunt, & dimiserunt vacuum. 4 Et iterùm misit ad illos alium seruum: et illum in capite vulnerauerunt, & contumelijs affecerunt. 5 Et rursum aliũ misit, & illũ occiderunt: & plures alios

alios , quosdam cædentes , alios
verò occidentes. 6 *Adbuc ergo*
vnum habens filium charissimum,
& illum misit ad eos nouissimum ,
dicens : Quia reuerebuntur filium
meum. 7 *Coloni autem dixe-*
runt ad inuicem : Hic est heres :
venite , occidamus eum : & no-
stra erit hereditas.
8 *Et apprehendentes eum , oc-*
ciderunt : & eiecerunt extra vi-
neam.
9 *Quid ergo faciet Dominus*
vineæ? Veniet , & perdet colo-
nos : & dabit vineam alijs.

10 *Nec scripturam hanc legi-*
stis : Lapidem , quem reprobaue-
runt ædificantes , hic factus est in
caput anguli.
11 *A Domino factum est istud,*
& est mirabile in oculis nostris?
12 *Et quærebant eum tenere :*
& timuerunt turbam ; cognoue-
runt enim quoniam ad eos para-
bolam hanc dixerit. Et relicto eo
abierunt. 13 *Et mittunt ad*
eum quosdam ex Pharisæis , &
Herodianis , vt eum caperent in
verbo. 14 *Qui venientes di-*
cunt ei : Magister , scimus quia
verax es, & non curas quemquã:
nec enim vides in faciem homi-
num, sed in veritate viam Dei do-
ces. licet dari tributũ Cæsari , an
X 2 *non*

אחרים מהם הכום ומהם
6 הרגום : וגם היה לו בן יחיד
אהוב מאד וישלח אותו
אליהם אחרון לאמור יכבדו
7 את־בני : והאכרים אמרו
איש אל רעהו זה הוא היורש
לכו ונהרגהו ותהיה לנו
8 הירושה : ויאחזו אותו
ויהרגוהו וישליכו אתו מחוץ
9 לכרם : אם־כן מה יעשה
אדון הכרם יבא ויאבד את־
האכרים ויתן את־הכרם
10 לאחרים : הלא קראתם
המקרא הזאת † אבן אשר
מאסו הבונים זאת היתה
11 לראש פנה : מאת יהוה היתה
זאת והיא נפלאת בעינינו :
12 ויבקשו לאחוז אותו וייראו
מהעם כי ידעו שעליהם אמר
המשל הזה ויעזבוהו וילכו :
13 וישלחו מהפרושים ומבית
14 הורודוס ללכדו בדבר : ויבאו
ויאמרו לו רב אנו יודעים כי
אתה נאמן ואין אתה חושש
לשום אחד כי אין אתה פונה
פני אנשים כי־אם באמת
אתה מלמד דרך האלהים
הישר לתת המס לקיסר או
לא

נ״א במזמור קי״ח † אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה

15 לא נתן׃ וידע ערמתם ויאמר
למה תנסוני הביאו לי המעה
16 לראותה׃ והם הביאו לו
ויאמר להם למי הוא הצלם
והמכתב ויאמרו לו לקיסר׃
17 ויען ישוע ויאמר להם אם־כן
תנו לקיסר מה שהם לקיסר
ולאלהים מה שהם לאלהים
18 ויתמהו עליו׃ ויבאו אליו
צדוקים האומרים שאין תחיה
למתים ושאלוהו לאמור׃
19 רב משה כתב לנו שאם ימות
אח לאיש ועזב אשה ולא עזב
בנים שיקח אחיו אשתו ויקים
20 זרע לאחיו׃ לכן היו שבעה
אחים וראשון לקח אשה וימת
21 בלא זרע׃ והשני לקחה וימת
וגם הוא לא עזב זרע וכן
22 השלישי׃ ויקחוה גם כן
השבעה ולא עזבו זרע ואחר
23 כלם מתה גם־האשה׃ לכן
בתחיה כשיקומו המתים
למי מהם תהיה לאשה כי
24 היתה אשה לשבעה׃ ויען
ישוע ויאמר להם הלא לכן
אתם תועים לפי־שאין אתם
יודעים המכתבים וכח
25 אלהים׃ כי כאשר יקומו
המתים

non dabimus ? 15 Qui ſciens verſutiam illorum, ait illis: Quid me tentatis? afferte mihi denarium vt videam. 16 At illi attulerunt ei. Et ait illis: Cuius eſt imago hæc, & inſcriptio? Dicunt ei: Cæſaris. 17 Reſpondens autem Ieſus dixit illis: Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo. 18 Et venerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt reſurrectionem non eſſe: & interrogabant eum dicentes:

16 Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit, vt ſi cuius frater mortuus fuerit, & dimiſerit vxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius vxorem ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo. 20 Septem ergo fratres erant: & primus accepit vxorem, & mortuus eſt non relicto ſemine. 21 Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimiliter. 22 Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non reliquerunt ſemen. Nouiſſima omnium defuncta eſt & mulier. 23 In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint, cuius de his erit vxor? ſeptem enim habuerunt eam vxorem.

24 Et reſpondens Ieſus, ait illis: Nonne ideò erratis, non ſcientes Scripturas, neque virtutem Dei? 25 Cùm enim à mortuis reſur-

surrexerint ; neque nubent, ne-
que nubentur, sed sunt sicut An-
geli in cælis. 26 *De mortuis au-*
tem quòd resurgant, non legistis
in libro Moysi, super rubum quo-
modo dixerit illi Deus, inquiens:
Ego sum Deus Abraham, & Deus
Isaac, & Deus Jacob?
27 *Non est Deus mortuorum,*
sed viuorum. Vos ergo multùm
erratis.
28 *Et accessit vnus de Scribis,*
qui audierat illos conquirentes,
& videns quoniam benè illis re-
sponderit, interrogauit eum quod
esset primum omnium mandatū.
29 *Jesus autem respondit ei:*
Quia primum omnium manda-
tum est: Audi Israël, Domi-
nus Deus tuus, Deus vnus est:
30 *& diliges Dominum Deum*
tuum ex toto corde tuo, & ex to-
ta anima tua, & ex tota mente
tua, & ex tota virtute tua. Hoc
est primum mandatum.
31 *Secundum autem simile est*
illi: Diliges proximum tuum
tamquam teipsum. Maius ho-
rum aliud mandatum non est.
32 *Et ait illi Scriba: Benè*
Magister, in veritate dixisti,
quia vnus est Deus, & non est
alius præter eum. 33 *Et vt di-*
ligatur ex toto corde, & ex toto in-
tellectu, & ex tota anima, & ex to-
ta fortitudine: et diligere proximū
tam-

הַמֵּתִים לֹא יִנָּשְׂאוּ וְלֹא יִקְחוּ
נָשִׁים כִּי־אִם יִהְיוּ כַּמַּלְאָכִים
26 בַּשָּׁמָיִם׃ וְעַל־הַמֵּתִים שֶׁיָּקוּמוּ
לֹא קְרָאתֶם בְּסֵפֶר מֹשֶׁה אֵיךְ
דִּבֶּר הָאֱלֹהִים אֵלָיו בַּסְּנֶה
לֵאמוֹר אָנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
וֵאלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃
27 אֵינֶנּוּ אֱלֹהֵי הַמֵּתִים כִּי־אִם
לְהַחַיִּים עַל־כֵּן אַתֶּם תּוֹעִים
28 הַרְבֵּה׃ וַיִּגַּשׁ אֶחָד מֵהַסּוֹפְרִים
שֶׁשָּׁמַע אוֹתָם שׁוֹאֲלִים וַיַּרְא
כִּי טוֹב עָנָם וַיִּשְׁאַל לוֹ מָה הִיא
הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה מִכָּל־
29 הַמִּצְוֹת׃ וַיַּעֲנֵהוּ יֵשׁוּעַ מִכָּל־
הַמִּצְוֹת הָרִאשׁוֹנָה הִיא שְׁמַע
יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ יְהוָה
30 אֶחָד׃ וְאָהַבְתָּ אֵת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־
נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מַחֲשַׁבְךָ וּבְכָל־
מְאוֹדֶךָ זֹאת הִיא הַמִּצְוָה
31 הָרִאשׁוֹנָה׃ וּשְׁנִיָּה דוֹמָה לָהּ
וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ וְאֵין מִצְוָה
32 גְּדוֹלָה מֵהֵן׃ וַיֹּאמֶר לוֹ הַסּוֹפֵר
הֵיטֵיב רַב אָמַרְתָּ בֶּאֱמֶת כִּי
אֶחָד הוּא הָאֱלֹהִים וְאֵין עוֹד
33 מִלְּבַדּוֹ׃ וְלֶאֱהָבוֹ בְּכָל־לֵבָב
וּבְכָל־מַחֲשָׁבָה וּבְכָל־נֶפֶשׁ
וּבְכָל־מְאֹד. וְלֶאֱהוֹב הָרֵעַ
כָּמוֹהוּ

כָּמוֹהוּ גָּדוֹל מִכָּל־עוֹלוֹת
34 וּזְבָחִים׃ וַיַּרְא יֵשׁוּעַ כִּי בְחָכְמָה
עָנָה וַיֹּאמֶר לוֹ אֵינְךָ רָחוֹק
מִמַּלְכוּת הָאֱלֹהִים וּמֵאָז לֹא
הָיוּ לָהֶם פָּנִים לִשְׁאוֹל לוֹ׃
35 וּבַעֲנוֹת יֵשׁוּעַ אָמַר בְּלַמְּדוֹ
בַּהֵיכָל אֵיךְ סוֹפְרִים אוֹמְרִים
36 כִּי הַמָּשִׁיחַ הוּא בֶּן־דָּוִד׃ כִּי
דָּוִד אָמַר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נְאֻם
יְהוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד־
אָשִׁית אוֹיְבֶיךָ הֲדוֹם לְרַגְלֶיךָ׃
37 אִם־בֶּן־דָּוִד קוֹרֵא אוֹתוֹ אָדוֹן
וּמֵאַיִן הוּא בְנוֹ וְעַם רַב שָׁמְעוּ
38 לוֹ בְּרָצוֹן׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
בְּלִמּוּדוֹ הִשָּׁמְרוּ מֵהַסּוֹפְרִים
הַחֲפֵצִים לָלֶכֶת בִּמְעִיל אָרוֹךְ
וְלִשְׁמוֹעַ שְׁאֵלוֹת שָׁלוֹם
39 בַּשּׁוּק׃ וְלָשֶׁבֶת בְּמוֹשָׁבִים
רִאשׁוֹנִים בַּכְּנֵסִיּוֹת וְרִאשׁוֹנוֹת
מְסִבּוֹת בַּמִּשְׁתָּאוֹת׃
40 הַבּוֹלְעִים בָּתֵּי הָאַלְמָנוֹת
בְּסִבּוֹת תְּפִלּוֹת אֲרוּכוֹת
הֵמָּה יִקְחוּ מִשְׁפָּט אָרוֹךְ יוֹתֵר׃
41 וַיֵּשֶׁב יֵשׁוּעַ מִמּוּל אֲרוֹן ה
הַצְּדָקָה וַיַּרְא הָעָם אֵיךְ
מַשְׁלִיכִים בָּאָרוֹן מָעוֹת
וַעֲשִׁירִים רַבִּים נָתְנוּ הַרְבֵּה
42 דְּבָרִים׃ וְכַאֲשֶׁר בָּאָה אַלְמָנָה
אַחַת

tamquam seipsum, maius est om-
nibus holocautomatibus, & sacri-
ficijs. 34 Jesus autem videns
quòd sapienter respondisset, dixit
illi: Non es longe à regno Dei.
Et nemo iam audebat eum inter-
rogare. 35 Et respondens Jesus
dicebat, docens in templo: Quo-
modo dicunt Scribæ Christum fi-
lium esse Dauid? 36 Ipse enim
Dauid dicit in Spiritu sancto:
Dixit Dominus Domino meo, se-
de à dextris meis, donec ponam
inimicos tuos scabellum pedum
tuorum. 37 Ipse ergo Dauid
dicit eum Dominum, & vnde
est filius eius? Et multa turba
eum libenter audiuit. 38 Et di-
cebat eis in doctrina sua: Cauete
à Scribis, qui volunt in stolis am-
bulare, & salutari in foro, 39
& in primis Cathedris sedere in
Synagogis, & primos discubitus
in cœnis: 40 qui deuorant do-
mos viduarum sub obtentu proli-
xæ orationis: hi accipient proli-
xius iudicium.

41 *Et sedens Jesus contra ga-*
zophylacium, aspiciebat, quomodo
turba iactaret æs in gazophyla-
cium: & multi diuites iactabant
multa.
42 *Cùm venisset autem vidua*
vna

vna pauper, misit duo minuta,
quod est quadrans. 43 *& con-*
uocans discipulos suos, ait illis:
Amen dico vobis, quoniam vidua
hæc pauper plus omnibus misit,
qui miserunt in gazophylacium.

44 *Omnes enim ex eo, quod*
abundabat illis, miserunt: hæc
verò de penuria sua omnia quæ
habuit misit, totum victum suum.

אַחַת עֲנִיָּה הִשְׁלִיכָה שְׁתֵּי
פְּרוּטוֹת שֶׁהֵן רְבִיעַ ׃ וַיִּקְרָא 43
לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי הָאַלְמָנָה
הַזֹּאת הָעֲנִיָּה הִשְׁלִיכָה יוֹתֵר
מִכֻּלָּם שֶׁהִשְׁלִיכוּ לַאֲרוֹן
הַצְּדָקָה ׃ כִּי כֻלָּם הִשְׁלִיכוּ 44
מִיִּתְרָם וְזֹאת הָעֲנִיָּה הִשְׁלִיכָה
כָּל־אֲשֶׁר לָהּ מֵעֲנִיוּתָהּ וְהִיא
כָּל־מִחְיָתָהּ ׃

CAP. XIII.

1 *ET cùm egrederetur de*
templo, ait illi vnus ex
discipulis suis: Magister, aspice
quales lapides, & quales structu-
ræ. 2 *Et respondens Iesus, ait*
illi. Vides has omnes magnas æ-
dificationes? Non relinquetur
lapis super lapidem, qui non de-
struatur.
3 *Et cùm sederet in Monte*
oliuarum contra templum, inter-
rogabant eum separatim Petrus,
& Iacobus, & Ioannes, & An-
dreas: 4 *Dic nobis, quando ista*
fient? & quod signum erit, quan-
do hæc omnia incipient consum-
mari? 5 *Et respondens Iesus*
cœpit dicere illis: Videte, ne quis
vos seducat: 6 *multi enim veniēt*
in no-

פ׳ יג׳

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָצָא מֵהַהֵיכָל 1
וַיֹּאמֶר־לוֹ אֶחָד מִתַּלְמִידָיו רַב
הַבֵּט אֵיזֶה הָאֲבָנִים וְאֵיזֶה
הַבִּנְיָנִים ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ 2
הַאַתָּה רוֹאֶה כָּל־הַבִּנְיָנִים
הַגְּדוֹלִים הָאֵלֶּה לֹא־תֵעָזֵב
אֶבֶן עַל־אֶבֶן שֶׁלֹּא־תִנָּתֵץ ׃
וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַר הַזֵּיתִים מִנֶּגֶד 3
לְהֵיכָל שְׁאָלֻהוּ בִּפְרָדֶת כֵּיפָא
וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וְאַנְדְּרֵיעַ ׃ אֱמוֹר 4
לָנוּ מָתַי יִהְיוּ אֵלֶּה וּמָה אוֹת
תִּהְיֶה כַּאֲשֶׁר יַתְחִילוּ כָּל־אֵלֶּה
לְכַלּוֹת ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיָּחֶל 5
לֵאמוֹר לָהֶם רְאוּ שֶׁלֹּא יַשִּׁיא
אֶתְכֶם אִישׁ ׃ כִּי רַבִּים יָבֹאוּ 6
בְּשְׁמִי

בשמי ויאמרו כי אני הוא
7 וישיאו לרבים ׃ וכי תשמעו
מלחמות ושמועות המ
המלחמות אל־תיראו כי
צריך שיעשו אלה אבל עדיין
8 אין סוף ׃ כי יקום גוי נגד גוי
וממלכה נגד ממלכה ויהיו
רעשים במקומות ורעב ואלה
9 הם תחלת חכאבים ׃ השמרו
לעצמכם כי יתנו אתכם
בערות ותוכו בכנסיות ולפני
שלטונים ולפני מלכים ת
10 תעמודו למעני לעדות להם ׃
וככל־הגוים צריך בראשונה
11 להקרא הבשורת ׃ וכאשר
ינהגו אתכם וימסרו אתכם
אל־תאכו לחשוב קודם מה
שתדברו כי־אם מה שינתן
לכם בשעה ההיא זאת
תדברו כי־אין אתם מדברים
12 כי־אם רוח הקדוש ׃ וימסור
אח את־אח למות ואב את־
בן ויקומו בנים על־יולדיהם
13 וימיתו אותם ׃ ותהיו שנואים
מכלם למען שמי ומי שעד־
14 הסוף יסבול יושע ׃ וכי תראו
שקוץ משומם העומד אשר
איננו ישר הקורא ישכיל אז
אשר

in nomine meo dicentes, quia ego sum: & multos seducent.

7 *Cùm audieritis autem bella, & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: sed nondum finis.*

8 *Exurget enim gens contra gentem, & regnũ super regnum, & erunt terræmotus per loca, & fames. Initium dolorum hæc.*

9 *Videte autem vosmet ipsos. Tradent enim vos in Concilijs, in Synagogis vapulabitis, & ante Præsides, & Reges stabitis propter me, in testimonium illis.*

10 *Et in omnes gentes primùm oportet prædicari Euangelium.*

11 *Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini. non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus.*

12 *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgent filij in parentes, & morte afficient eos.*

13 *Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, saluus erit.*

14 *Cùm autem videritis abominationẽ desolationis stantem, ubi nõ debet, qui legit intelligat: tunc*

qui

qui in Judæa sunt, fugiant in montes: 15 & qui super tectum,
ne descendat in domum, nec introeat vt tollat quid de domo sua;
16 & qui in agro erit, non reuertatur retro tollere vestimentum suum. 17 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. 18 Orate verò vt hyeme non fiant.
19 Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ, quam condidit Deus vsque nunc, neque fient.
20 Et nisi breuiasset Dominus dies, non fuisset salua omnis caro. sed propter electos, quos elegit, breuiauit dies.
21 Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis.
22 Exurgent enim Pseudochristi, & Pseudoprophetæ, & dabunt signa, & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.
23 Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia
24 Sed in illis diebus post tribulationem illam Sol contenebrabitur, & Luna non dabit splendorem suum: 25 & Stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes, quæ in cælis sunt, mouebuntur. 26
Et tunc videbunt Filium hominis

אשר ביהודה ינוסו להרים:
15 ואשר על־הגג אל־ירד אל־
הבית ואל־יבא לשאת
16 מאומה מביתו: ואשר יהיה
בשדה אל־ישוב לאחור
17 לשאת בגדו: ואוי למעברים
18 ולמניקות בימים ההם: אבל
התפללו שלא יהיו הדברים
19 האלה בחורף: כי בימים ההם
תהיינה צרות גדולות שלא
היו מתחלת הבריאה שברא
אלהים עד־עתה ולא תהיינה:
20 ולולי קצר האדון הימים לא
נושע כל־בשר כי למען
הבחירים שבחר קצר הימים:
21 ואז אם איש יאמר לכם הנה
זה הוא המשיח הנה הוא
22 שמה אל־תאמינו: כי יקומו
משיחי השקר ונביאי שקר
ויתנו אותות ומופתים
להשיא גם־לבחירים אם־
23 אפשר: לכן־ראו הנה
אמרתי לכם לפנים הכל:
24 כי בימים ההם אחרי הצרה
ההיא השמש יחשך וירח לא
25 יתן נגהו: וככבי שמים יהיו
נופלים וכחות שבשמים
26 ימוטו: ואז יראו בן־האדם

בָּא בֶּעֲנָנִים בְּכֹחַ רָב וְכָבוֹד׃
27 וְאָז יִשְׁלַח מַלְאָכָיו וִיקַבּוֹץ
בְּחִירָיו מֵאַרְבַּע רוּחוֹת מִקְּצֵה
הָאָרֶץ עַד־קְצֵה הַשָּׁמָיִם׃
28 וּמִתְּאֵנָה לִמְדוּ הַמָּשָׁל בְּעֵת
שֶׁלְּיחָה סְעִיפָהּ וְצָמְחוּ עָלֶיהָ
אַתֶּם יוֹדְעִים כִּי קָרֹב הַקָּיִץ׃
29 גַּם־כֵּן אַתֶּם בִּרְאוֹתְכֶם
שֶׁיִּהְיוּ אֵלֶּה הַדְּבָרִים דְּעוּ כִּי
30 קָרוֹב לַפָּתַח׃ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי לֹא־יַעֲבוֹר דּוֹר הַזֶּה
עַד־אֲשֶׁר יִהְיוּ כָל־אֵלֶּה׃
31 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעַבְרוּ וּדְבָרַי
32 לֹא־יַעֲבֹרוּ׃ מִן־הַיּוֹם הַהוּא
וּמֵהַשָּׁעָה הַהִיא אֵין שׁוּם אִישׁ
יוֹדֵעַ וְגַם־הַמַּלְאָכִים בַּשָּׁמַיִם
33 וְגַם הַבֵּן בִּלְתִּי הָאָב׃ רְאוּ
שִׁקְדוּ וְהִתְפַּלְּלוּ כִּי־אֵינְכֶם
יוֹדְעִים הַזְּמָן בְּאֵיזֶה עֵת יִהְיֶה׃
34 כַּאֲשֶׁר אִישׁ שֶׁנָּסַע לְמֵרָחוֹק
וַיַּעֲזוֹב בֵּיתוֹ וַיִּתֵּן לַעֲבָדָיו מ
מֶמְשָׁלָה לְכָל־הַמַּעֲשֶׂה וַיְצַו
35 לַשּׁוֹעֵר לִשְׁקוֹד׃ לָכֵן שִׁקְדוּ
כִּי אֵינְכֶם יוֹדְעִים אֵמָתַי יָבֹא
הָאָדוֹן לַבַּיִת אִם בַּחֲצִי הַלַּיְלָה
וְאִם בִּקְרוֹא הַתַּרְנְגוֹל אִם
36 בַּבֹּקֶר׃ פֶּן כְּשֶׁיָּבֹא פִּתְאוֹם לֹא
יִמְצָא אֶתְכֶם יְשֵׁנִים׃

וּמָה

venientem in nubibus cum virtute multa, & gloria. 27 *Et tunc mittet Angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor ventis, à summo terræ vsque ad summum cæli.* 28 *A ficu autem discite parabolam. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit æstas.* 28 *sic & vos cùm videritis hæc fieri, scitote quòd in proximo sit in ostijs.* 30 *Amen dico vobis, quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.*

31 *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.*

32 *De die autem illo, vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius, nisi Pater.*

33 *Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit.*

34 *Sicut homo, qui peregrè profectus, reliquit domum suam, & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit, vt vigilet.* 35 *Vigilate ergo, (nescitis enim quando Dominus domus veniat: serò, an media nocte, an galli cantu, an manè)*

36 *ne cùm venerit repente, inueniat vos dormientes.*

Quòd

37 *Quòd autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.*

וּמָה שֶׁאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אֲנִי 37
אוֹמֵר לְכֻלָּם שִׁקְדוּ׃

CAP. XIV.

פ יד

1 *ERat autem Pascha & Azyma post biduum: & quærebant summi Sacerdotes, & Scribæ, quomodo eum dolo tenerent, & occiderent. 2 Dicebant autem: Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.*

3 Et cùm esset Bethaniæ in domo Simonis leprosi, & recumberet: venit mulier habens alabastrum vnguenti nardi spicati pretiosi, & fracto alabastro, effudit super caput eius.

4 Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos, & dicentes: Vt quid perditio ista vnguenti facta est? 5 Poterat enim vnguentum istud vænundari plus quàm trecentis denarijs, & dari pauperibus. Et fremebant in eam. 6 Iesus autem dixit: Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.

7 semper enim pauperes habetis vobiscum: & cùm volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper habetis: 8 Quod habuit hæc, fecit: præuenit vnge-

וַיְהִי אַחֲרֵי יוֹמַיִם פֶּסַח 1
וּמָצוֹת וַיְבַקְשׁוּ רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים
וְהַסּוֹפְרִים אֵיךְ יֹאחֲזוּ אוֹתוֹ
בְּמִרְמָה וַיַּהַרְגוּהוּ׃ וְאָמְרוּ לֹא 2
בְּיוֹם הֶחָג פֶּן יֵעָשֶׂה שָׁאוֹן בָּעָם׃
וְכַאֲשֶׁר הָיָה הוּא בְּבֵית־עֲנִיָּה 3
בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַמְּצוֹרָע וּמֵסֵב
בָּאָה אִשָּׁה שֶׁהָיָה לָהּ אָסוּךְ
מֵאֶבֶן טוֹב לָבָן שֶׁל־שֶׁמֶן
שִׁבֹּלֶת נְרָדִים יָקָר וַתִּשְׁבּוֹר
הָאָסוּךְ וַתִּשְׁפּוֹךְ עַל־רֹאשׁוֹ׃
וְהָיוּ מֵהָאֲנָשִׁים שֶׁקָּצְפוּ בְּנַפְשָׁם 4
לֵאמוֹר לָמָּה נֶאֱבַד הַשֶּׁמֶן
הַזֶּה׃ כִּי יוּכַל לְהִמָּכֵר הַשֶּׁמֶן 5
הַזֶּה בִּמְחִיר יוֹתֵר מִשָּׁלֹשׁ
מֵאוֹת דִּינַר וּלְהִנָּתֵן לַעֲנִיִּים
וַיִּגְעֲרוּ נֶגְדָּהּ׃ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ 6
הַנִּיחוּהָ לָמָּה תַּלְאוּהָ מַעֲשֶׂה
טוֹב עָשְׂתָה בִּי׃ כִּי בְּכָל־עֵת 7
יִהְיוּ לָכֶם עֲנִיִּים וְכַאֲשֶׁר תִּרְצוּ
תּוּכְלוּ לְהֵטִיב לָהֶם וַאֲנִי לֹא
בְּכָל־עֵת אֶהְיֶה עִמָּכֶם׃ וְזֹאת 8
עָשְׂתָה מַה שֶּׁהָיָה בְיָדָהּ קִדְּמָה
לִמְשׁוֹחַ

9 לְמְשׁוֹחַ נוּפִי לַקֶּבֶר ׃ אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כָּל——————מָקוֹם
שֶׁתִּקָּרֵא זֹאת הַבְּשׂוֹרָה בְּכָל־
הָעוֹלָם וְשֶׁעָשְׂתָה זֹאת יְסֻפַּר
10 בְּזִכְרוֹנָהּ ׃ וַיֵּלֶךְ יְהוּדָה אִישׁ־
קְרִיוֹתָה אֶחָד מֵהַשְּׁנֵים עָשָׂר
אֶל רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים לִמְסוֹר
11 אוֹתוֹ אֲלֵיהֶם ׃ וּבְשָׁמְעָם
שָׂמְחוּ וַיִּדְּרוּ לוֹ לָתֵת לוֹ הַכֶּסֶף
וַיְבַקֵּשׁ אֵיךְ יִמְסוֹר אוֹתוֹ בְּעֵת
12 מְכֻן ׃ וּבְיוֹם הָרִאשׁוֹן מֵהַמָּצוֹת
בְּזָבְחָם הַפֶּסַח אָמְרוּ לוֹ
הַתַּלְמִידִים אָנָא תַּחְפּוֹץ
שֶׁנֵּלֵךְ לְהָכִין לְךָ לֶאֱכוֹל
13 הַפָּסַח ׃ וַיִּשְׁלַח שְׁנַיִם
מִתַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ
לָעִיר וְיִפְגּוֹשׁ בָּכֶם אִישׁ סוֹבֵל
14 כַּד מַיִם לְכוּ אַחֲרָיו ׃ וּבְמָקוֹם
שֶׁיָּבֹא אִמְרוּ לַאֲדוֹן הַבַּיִת כִּי
הָרַב אוֹמֵר אַיֵּה מְלוֹנִי וְאַיֵּה
אוֹכַל הַפֶּסַח עִם תַּלְמִידַי ׃
15 וְהוּא יַרְאֶה לָכֶם עֲלִיָּה גְדוֹלָה
מוּצַעַת וְשָׁמָּה הָכִינוּ לָנוּ ׃
16 וַיֵּלְכוּ הַתַּלְמִידָיו וַיָּבֹאוּ לָעִיר
וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם
17 וַיָּכִינוּ הַפָּסַח ׃ וּבִהְיוֹת עֶרֶב
18 וַיָּבֹא עִם הַשְּׁנֵים עָשָׂר ׃ וּבְסִבָּם
בַּשֻּׁלְחָן וּבְאָכְלָם אָמַר יֵשׁוּעַ
אָמֵן

*vngere corpus meum in sepultu-
ram.* 9 *Amen dico vobis: Vbi-
cumque prædicatum fuerit Euan-
gelium istud in vniuerso mundo,
& quod fecit hæc, narrabitur in
memoriam eius.* 10 *Et Judas
Iscariotes vnus de duodecim abijt
ad summos Sacerdotes, vt prode-
ret eum illis.* 11 *Qui audientes
gauisi sunt: & promiserunt ei pe-
cuniam se daturos. Et quærebat
quomodò illum opportunè trade-
ret.* 12 *Et primò die Azymorũ
quando Pascha immolabant, di-
cunt ei discipuli: Quò vis eamus,
& paremus tibi vt manduces Pa-
scha?*

13 *Et mittit duos ex discipulis
suis, & dicit eis: Ite in ciuitatem:
& occurret vobis homo lagenam
aquæ baiulans, sequimini eum:*

14 *& quocumque introierit,
dicite domino domus, quia Ma-
gister dicit: Vbi est refectio mea,
vbi Pascha cum discipulis meis
manducem?*

15 *Et ipse vobis demonstrabit
cœnaculum grande, stratum: &
& illic parate nobis.*

16 *Et abierunt discipuli eius,
& venerunt in ciuitatem: & in-
uenerunt sicut dixerat illis, & pa-
rauerunt Pascha.* 17. *Vespere
autem facto, venit cum duodecim.*
18 *Et discumbentibus eis, &
manducantibus, ait JESVS:*

Amen

כלם יכשלו בך אבל אני לא׃
30 ויאמר לו ישוע אמן אני אומר
לך כי אתה היום כזה הלילה
בטרם יקרא התרנגול שני
פעמים שלשה פעמים
31 תכחישני׃ והוא עוד אמר
ואם אהיה נצרך למות עמך
יחד לא־אכחשך וכזה גם־
32 כן אמרו כלם׃ ויבאו לטירת
הנקראת גיא־שמנים ויאמר
לתלמידיו שבו כזה עד־
33 שאתפלל׃ ויקח לכיפא
וליעקב וליוחנן עמו ויחל
34 לחרוד ולקצור נפשו׃ ויאמר
להם נעצבה נפשי עד־מות
35 עמדו פה ושקדו׃ וכלכת
מעט נפל ארצה ויפלל כדי
שאם יוכל להיות תעבור
36 השעה ממנו׃ ואמר אב כל־
תוכל העבר כוס זה ממני אך
לא יהיה כרצוני כי־אם
37 כרצונך׃ ויבא וימצאם ישנים
ויאמר לכיפא שמעון האתה
ישן ולא יכולת לשקוד שעה
38 אחת׃ שקדו והתפללו שלא
תבאו לידי נסיון כי הרוח
39 נכונה והבשר חלושה׃ ועוד
הלך ויתפלל כאשר כבר
התפלל׃

omnes scandalizati fuerint in te:
sed non ego: 30 *Et ait illi Je-*
sus: Amen dico tibi, quia tu ho-
die in nocte hac, priusquàm gallus
vocem bis dederit, ter me es nega-
turus.
31 *At ille ampliùs loquebatur:*
Et si oportuerit me simul commo-
ri tibi, non te negabo: Similiter
autem & omnes dicebant.
32 *Et veniunt in prædium,*
cui nomen Gethsemani. Et ait
discipulis suis: Sedete hìc donec
orem.
33 *Et assumit Petrum, & Ja-*
cobum, & Joannem secum: &
cœpit pauere, & tædere.
34 *Et ait illis: Tristis est ani-*
ma mea vsque ad mortem: susti-
nete hìc, & vigilate.
35 *Et cùm processisset paulu-*
lum, procidit super terram: &
orabat, vt si fieri posset, transiret
ab eo hora: 36 *& dixit: Abba*
pater, omnia tibi possibilia sunt,
transfer calicem hunc à me, sed
non quod ego volo, sed quod tu.
37 *Et venit, & inuenit eos*
dormientes. Et ait Petro: Simon,
dormis? non potuisti vna hora
vigilare?
38 *Vigilate, & orate vt non*
intretis in tentationem. Spi-
ritus quidem promptus est, ca-
ro verò infirma. 39 *Et*
iterùm abiens orauit eundem

sermo-

sermonem, dicens: 40 *Et reuersus, denuò inuenit eos dormientes, (erant enim oculi eorum grauati) & ignorabant quid responderent ei.* 41 *Et venit tertiò, & ait illis: Dormite iam, & requiescite. Sufficit: venit hora: ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum.* 42 *Surgite, eamus, ecce qui me tradet, prope est.* 43 *Et adhuc eo loquente, venit Judas Iscariotes vnus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladijs, & lignis, à summis Sacerdotibus, & Scribis, & Senioribus.*

44 *Dederat autem traditor signum eis, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite cautè.*

45 *Et cùm venisset, statim accedens ad eum, ait: Aue Rabbi: & osculatus est eum.*

46 *At illi manus iniecerunt in eum, & tenuerunt eum.*

47 *Vnus autem quidam de circumstantibus educens gladium, percussit seruum summi Sacerdotis: & amputauit illi auriculam.*

48 *Et respondens Jesus, ait illis: Tamquam ad latronem existis cum gladijs, & lignis comprehendere me?* 49 *quotidiè eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis. Sed vt impleantur Scri-*

הִתְפַּלֵּל לֵאמוֹר ׃ וַיָּשָׁב 40
וּמֵחָדָשׁ מְצָאָם יְשֵׁנִים כִּי
עֵינֵיהֶם כְּבֵדוֹת וְלֹא יָדְעוּ מָה
יַּעֲנוּהוּ ׃ וַיָּבֹא שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר 41
לָהֶם שְׁנוּ עַתָּה וְנוּחוּ רַב בָּאָה
הַשָּׁעָה הִנֵּה בֶּן הָאָדָם יִמָּסֵר
בִּידֵי חַטָּאִים ׃ קוּמוּ נֵלֵךְ הִנֵּה 42
מִי שֶׁיִּמְסוֹר אוֹתִי הוּא קָרוֹב ׃
וְעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר בָּא יְהוּדָה אִישׁ 43
קְרִיוֹתָה אֶחָד מֵהַשְּׁנֵים עָשָׂר
וְעִמּוֹ עַם רַב בַּחֲרָבוֹת וּבְ
וּבְמַקְלוֹת מֵאֵת רָאשֵׁי
הַכֹּהֲנִים וּמֵאֵת הַסּוֹפְרִים
וְהַזְּקֵנִים ׃ וַיִּתֵּן הַמּוֹסֵר אוֹתוֹ 44
אוֹת לָהֶם לֵאמוֹר לְאִישׁ
שֶׁאֶשַּׁק אוֹתוֹ זֶה הוּא תִּפְשׂוּהוּ
וְהֲבִיאוּהוּ בִּזְרִיזוּת ׃ וְכַאֲשֶׁר 45
בָּא נָגַשׁ פִּתְאוֹם אֵלָיו לֵאמוֹר
שָׁלוֹם לְךָ רַבִּי וַיִּשָּׁקֵהוּ ׃ וְהֵם 46
שָׁלְחוּ בוֹ יָדִים וַיִּתְפְּשׂוּ אוֹתוֹ ׃
וְאֶחָד מֵהָעוֹמְדִים סְבִיבָיו הֵרִיק 47
חַרְבּוֹ וַיַּכֶּה לְעֶבֶד שֶׁל הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל וַיִּכְרוֹת אָזְנוֹ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ 48
וַיֹּאמֶר לָהֶם כְּמוֹ אֶל פָּרִיץ
יְצָאתֶם בַּחֲרָבוֹת וּבְמַקְלוֹת
לִלְכּוֹד אוֹתִי ׃ יוֹם וָיוֹם הָיִיתִי 49
אֶצְלְכֶם מְלַמֵּד בַּהֵיכָל וְלֹא
לְכַדְתֶּם אוֹתִי אֲבָל לְהִמָּלֵא
הַכְּתוּבִים ׃

50 הכתובים: אז תלמידיו
51 עזבוהו וברחו כלם: ונער אחד
לבוש סדין על־בשרו הלך
52 אחריו ויאחזו אותו: והוא
השליך הסדין ויברח ערום
53 מפניהם: ויביאו את ישוע
אל־הכהן הגדול ויועדו כל־
הכהנים והסופרים והזקנים:
54 וילך כיפא אחריו מרחוק עד־
תוך חצר הכהן הגדול וישב
עם המשרתים אצל האש
55 ויתחמם: וראשי הכהנים
וכל־העדה דורשים עדות על־
ישוע לחיב אותו למות ולא
56 מצאו: כי הרבה העדו עליו
עדות שקר ועדותיהם אינן
57 שוות: ויקומו אנשים ויעידו
58 עליו עדות שקר לאמור: כי
אנחנו שמענו אותו אומר
אתוץ ההיכל הזה העשוי
בידים ואבנה אחר שלא יהיה
עשוי בידים בשלשה ימים:
59 ועדותם אינה שוה: ויקם
60 הכהן הגדול בתוכם וישאל
אל־ישוע לאמור אין אתה
עונה מאומה לדברים שאלו
61 מעידים עליך: והוא שתק
ולא ענה מאומה ועוד שאלו
הכהן

Scripturæ. 50 Tunc diſcipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt. 51 Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum. 52 At ille reiectâ ſindone, nudus profugit ab eis. 53 Et adduxerunt Ieſum ad ſummum Sacerdotem: & conuenerunt omnes Sacerdotes, & Scribæ, & Seniores. 54 Petrus autem à longe ſecutus eſt eum vſque intro in atrium ſummi Sacerdotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefaciebat ſe. 55 Summi verò Sacerdotes, & omne concilium quærebant aduerſus Ieſum teſtimonium, vt eum morti traderent, nec inueniebant. 56 Multi enim teſtimonium falſum dicebant aduerſus eum: & conuenientia teſtimonia non erant. 57 Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant aduerſus eum, dicentes: 58 Quoniam nos audiuimus eum dicentem: Ego diſſoluam templum hoc manu factum, & per triduum aliud non manu factum ædificabo. 59 Et non erat conueniens teſtimonium illorum. 60 Et exurgens ſummus Sacerdos in medium, interrogauit Ieſum, dicens: Non reſpondes quidquam ad ea, quæ tibi obijciuntur ab his? 61 Ille autẽ tacebat, & nihil reſpondit. Rurſum

ſum-

summus Sacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Christus Filius Dei benedicti?
62 *Iesus autem dixit illi: Ego sum: & videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem cum nubibus cæli.*
63 *Summus autem Sacerdos scindens vestimenta sua, ait: Quid adhuc desideramus testes?*
64 *Audistis blasphemiam: quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis.* 65 *Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei. Prophetiza: & ministri alapis eum cædebant.*
66 *Et cùm esset Petrus in atrio deorsum, venit vna ex ancillis summi Sacerdotis.* 67 *& cum vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras.*

68 *At ille negauit, dicens: Neque scio, neque noui quid dicas. Et exijt foras ante atrium, & gallus cantauit.*
69 *Rursus autem cùm vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est.*

70 *At ille iterum negauit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro:*

הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאָמַר לוֹ הַאַתָּה
מָשִׁיחַ בֶּן־הָאֱלֹהִים בָּרוּךְ הוּא׃
62 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אֲנִי הוּא
וְתִרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם יוֹשֵׁב
בִּימִין כֹּחַ הָאֱלֹהִים וּבָא בְּעָבֵי
63 הַשָּׁמָיִם׃ וַיִּקְרַע הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
בְּגָדָיו וַיֹּאמַר לָמָּה נַחְפּוֹץ עוֹד
64 לְעֵדִים׃ שְׁמַעְתֶּם הַגִּדּוּפָה
מָה נִרְאָה לָכֶם וְכֻלָּם הִרְשִׁיעוּ
אוֹתוֹ לִהְיוֹת חַיָּב לַמָּוֶת׃
65 וַיָּחִילוּ מֵאֲנָשִׁים לָרוֹק בְּפָנָיו
וּלְכַסּוֹת פָּנָיו וּלְהַכּוֹתוֹ בְּכַפַּיִם
עַל־לְחָיָו וְלֵאמוֹר לוֹ הִנָּבֵא
וְהַמְשָׁרְתִים הִכּוּהוּ עַל־לְחָיָו׃
66 וּבִהְיוֹת כֵּיפָא בְּחָצֵר לְמַטָּה
בָּאָה אַחַת מִשְּׁפָחוֹת הַכֹּהֵן
67 הַגָּדוֹל׃ וְכַאֲשֶׁר רָאֲתָה אֶת־
כֵּיפָא מִתְחַמֵּם וְהִבִּיטָה אֵלָיו
אָמְרָה גַם אַתָּה הָיִיתָ עִם
68 יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי׃ וְהוּא כִּחֵשׁ
לֵאמוֹר אֵינִי יוֹדֵעַ וּמֵכִיר מָה
אַתְּ אוֹמֶרֶת וַיֵּצֵא לַחוּץ לִפְנֵי
69 הֶחָצֵר וַיִּקְרָא הַתַּרְנְגוֹל׃ וְעוֹד
כַּאֲשֶׁר רָאֲתָה אוֹתוֹ הַשִּׁפְחָה
הִתְחִילָה לוֹמַר לָעוֹמְדִים
70 סָבִיב כִּי הוּא מֵהֶם׃ וְהוּא עוֹד
כִּחֵשׁ וְאַחַר מְעַט עוֹד
הָעוֹמְדִים שָׁם אָמְרוּ לְכֵיפָא

אָמְנָם אַתָּה מֵהֶם כִּי גַם
71 גְלִילִי אַתָּה ׃ וְהוּא הִתְחִיל
לְהַחֲרִים וְלִשְׁבּוֹעַ כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ
אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם
72 אוֹמְרִים ׃ וּמִיָּד קָרָא עוֹד
הַתַּרְנְגוֹל וַיִּזְכּוֹר כֵּיפָא הַדָּבָר
שֶׁאָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ בְּטֶרֶם יִקְרָא
הַתַּרְנְגוֹל שְׁתֵּי פְעָמִים שָׁלֹשׁ
פְּעָמִים תְּכַחֲשֵׁנִי וַיָּחֶל
לִבְכּוֹת ׃

Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

71 Ille autem cœpit anathematizare, & iurare: Quia nescio hominem istum, quem dicitis.

72 Et statim gallus iterùm cantauit. Et recordatus est Petrus verbi, quod dixerat ei Iesus: Priùs quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

פ׳ טו׳

1 וּמִיָּד בַּבֹּקֶר נוֹעֲצוּ רָאשֵׁי
הַכֹּהֲנִים עִם הַזְּקֵנִים וְהַסּוֹפְרִים
וְכָל־הָעֵדָה וַיַּאַסְרוּ אֶת־יֵשׁוּעַ
וַיְנַהֲגוּהוּ וַיִּתְּנוּ לְפִילָטוֹס ׃
2 וַיִּשְׁאַל לוֹ פִילָטוֹס הַאַתָּה
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וַיַּעַן הוּא וַיֹּאמֶר
3 לוֹ אַתָּה אוֹמֵר ׃ וַיַּלְשִׁינוּהוּ
רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים בִּדְבָרִים רַבִּים ׃
4 וּפִילָטוֹס עוֹד שְׁאָלוֹ לֵאמוֹר
הַאֵין אַתָּה עוֹנֶה מְאוּמָה
רְאֵה בְּכַמָּה דְבָרִים הֵם
5 מַלְשִׁינִים אוֹתָךְ ׃ וְיֵשׁוּעַ עוֹד
לֹא עָנָה דָבָר עַד־כִּי תָמַהּ
6 פִּילָטוֹס ׃ וַיְהִי מִנְהָג בְּיוֹם הֶחָג
לְהַתִּיר לָהֶם אֶחָד מִן־
הָאֲסוּרִים.

CAP. XV.

1 ET confestim, mane consilium facientes summi Sacerdotes cum Senioribus, & Scribis, & vniuerso concilio, vincientes Iesum, duxerunt, & tradiderunt Pilato. 2 Et interrogauit eum Pilatus: Tu es Rex Iudæorum? At ille respondens, ait illi: Tu dicis. 3 Et accusabant eum summi Sacerdotes in multis. 4 Pilatus autem rursum interrogauit eum, dicens. Non respondes quidquam? vide in quantis te accusant.

5 Iesus autem ampliùs nihil respondit, ita vt miraretur Pilatus.

6 Per diem autem festum solebat dimittere illis vnum ex

vin-

vinctis, quemcunque petijssent.
7 *Erat autem qui dicebatur*
Barabbas, qui cum seditiosis erat
vinctus, qui in seditione fecerat
homicidium. 8 *Et cùm ascen-*
disset turba, cœpit rogare, sicut
semper faciebat illis.
9 *Pilatus autem respondit eis,*
& dixit: Vultis dimittam vobis
Regem Judæorum?
10 *Sciebat enim quòd per inui-*
diam tradidissent eum summi Sa-
cerdotes.
11 *Pontifices autem concitaue-*
runt turbam, vt magìs Barabbam
dimitteret eis.
12 *Pilatus autem iterùm re-*
spondens, ait illis: Quid ergo
vultis faciam Regi Judæorum?
13 *At illi iterum clamauerunt:*
Crucifige eum.
14 *Pilatus verò dicebat illis:*
Quid enim mali fecit? At illi
magìs clamabant: Crucifige eum.
15 *Pilatus autem volens popu-*
lo satisfacere, dimisit illis Barab-
bam, & tradidit Jesum flagellis
cæsum, vt crucifigeretur.
16 *Milites autem duxerunt*
eum in atrium prætorij, & con-
uocant totam cohortem, 17 *&*
induunt eum purpura, & impo-
nunt ei plectentes spineam coro-
nam. 18 *Et cœperunt salutare*
eum: Aue Rex Judæorum.
19 *Et percutiebant caput eius*

הָאֲסוּרִים עִמָּהֶם יִשְׁאָלוּ ׃ וַיְהִי 7
אִישׁ וּשְׁמוֹ בַּר־אַבָּא אָסוּר עִם
הָאֲנָשִׁים הַמְּסִיתִים אֲשֶׁר
בְּשָׁאוֹן עָשָׂה הֲרִיגָה ׃ וּבַעֲלוֹת 8
הָעָם הִתְחִיל לִשְׁאוֹל כְּמוֹ
שֶׁתָּמִיד עָשָׂה לָהֶם ׃ וַיַּעַן 9
פִּילָטוֹס לָהֶם וַיֹּאמַר הַאַתֶּם
חֲפֵצִים שֶׁאֲשַׁלַּח לָכֶם מֶלֶךְ
הַיְּהוּדִים ׃ כִּי יָדַע שֶׁבְּקִנְאָה 10
מְסָרוּהוּ רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים ׃
וְהַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים הֵסִיתוּ 11
הָעָם לְהַתִּיר לָהֶם לְבַר־אַבָּא
יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ ׃ וְעוֹד עָנָה 12
פִּילָטוֹס וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם כֵּן מָה
תִּרְצוּ שֶׁאֶעֱשֶׂה לְמֶלֶךְ היה
הַיְּהוּדִים ׃ וְהֵם עוֹד צָעֲקוּ תְּלֵה 13
אוֹתוֹ ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם פִּילָטוֹס 14
וּמָה רָעָה עָשָׂה וְהֵם יוֹתֵר צָעֲקוּ
תְּלֵה אוֹתוֹ ׃ וַיִּרְצֶה פִּילָטוֹס 15
לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הָעָם וַיְשַׁלַּח לָהֶם
לְבַר־אַבָּא וַיִּתֵּן אֶת־יֵשׁוּעַ
מוּכֶּה בְּשׁוֹטִים לְהִתָּלוֹת ׃
וְהַפָּרִיצִים הֵבִיאוּ אוֹתוֹ לַחֲצַר 16
בֵּית דִּין וַיִּקְבְּצוּ כָּל־הַגְּדוּד ׃
וְהִלְבִּישׁוּ אֹתוֹ אַרְגָּמָן וַיַּגְדִּלוּ 17
עֲטֶרֶת קוֹצִים וַיָּשִׂימוּ עָלָיו ׃
וַיָּחֵלּוּ לְבָרְכוֹ שָׁלוֹם לְךָ מֶלֶךְ 18
הַיְּהוּדִים ׃ וַיַּכּוּ אֶת־רֹאשׁוֹ 19

בַּקָּנֶה וַיָּרֹקוּ בוֹ וַיִּכְרְעוּ עַל־
20 בִּרְכֵּיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ ׃ וְאַחַר
שֶׁצָּחֲקוּהוּ הִפְשִׁיטוּהוּ הָאַרְגָּמָן
וַיַּלְבִּישׁוּהוּ בְּגָדָיו וַיּוֹצִיאוּהוּ
21 לְהַתְלוֹתוֹ ׃ וַיַּאַנְּסוּ אִישׁ שֶׁהָיָה
עוֹבֵר וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן קוּרֵינִי הַבָּא
מֵהַכְּפָר אַב אַלֶכְּסַנְדְּרוּס
וְרוּפוּס לָשֵׂאת אֶת־
22 עֵץ־תְּלִיָּתוֹ ׃ וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ
לְמָקוֹם גּוּלְגוֹלְתָּא וּפֵירוּשׁ
23 מְקוֹם גּוּלְגוֹלֶת ׃ וַיִּתְּנוּ
לוֹ לִשְׁתּוֹת יֵין מוֹר וְלֹא קִבֵּל ׃
24 וַיִּתְלוּ אוֹתוֹ וַיְחַלְּקוּ בְּגָדָיו
וַיַּפִּילוּ גוֹרָל עֲלֵיהֶם מַה־
25 שֶּׁאֶחָד וְאֶחָד יִקַּח מֵהֶם ׃ וַתְּהִי
26 שָׁעָה שְׁלִישִׁית וַיִּתְלוּהוּ ׃ וְהָיָה
מִכְתַּב סִבָּתוֹ מֶלֶךְ היהוד
27 הַיְּהוּדִים ׃ וַיִּתְלוּ עִמּוֹ שְׁנֵי
גַּזְלָנִים אֶחָד לִימִינוֹ וְאֶחָד
28 מִשְּׂמֹאלוֹ ׃ וַיִּמָּלֵא הַכָּתוּב
הָאוֹמֵר וְאֶת־פֹּשְׁעִים נִמְנָה ׃
29 וְהָעוֹבְרִים גִּדְּפוּהוּ . וַיָּנִיעוּ
רָאשֵׁיהֶם וְאוֹמְרִים הָהָא אַתָּה
הַנּוֹתֵק אֶת־הַהֵיכַל הָאֱלֹהִים
30 וּבִשְׁלֹשָׁה יָמִים תִּבְנֵהוּ ׃ הוֹשִׁיעַ
אֶת־עַצְמְךָ וְרֵד מִן־הַתְּלִיָּה ׃
31 וְגַם כֵּן רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים צָחֲקוּ
וְהָיוּ אוֹמְרִים עִם הַסּוֹפְרִים
אִישׁ

arundine: & conspuebant eum,
20 *& ponentes genua, adorabant*
eũ. 20 Et postquam illuserunt
ei, exuerunt illum purpura, &
induerunt eum vestimentis suis:
21 *& educunt illum vt crucifigerent*
eum. 21 Et angariauerunt præ-
tereuntem quempiam, Simonem
Cyrenæum venientem de villa,
patrem Alexandri, & Rufi vt
22 *tolleret crucem eius. 22 Et per-*
ducunt illum in Golgotha locum:
quod est interpretatum Caluariæ
23 *locus. 23 Et dabant ei bibere*
myrrhatum vinum: & non acce-
24 *pit. 24 Et crucifigentes eum,*
diuiserunt vestimenta eius, mit-
tentes sortem super eis, quis quid
25 *tolleret. 25 Erat autem hora*
tertia: & crucifixerunt eum.
26 *26 Et erat titulus causæ eius*
inscriptus: REX IVDAEO-
27 *RVM. 27 Et cum eo crucifi-*
gunt duos latrones: vnum à de-
xtris, & alium à sinistris eius.
28 *28 Et impleta est scriptura,*
quæ dicit: Et cum iniquis repu-
tatus est. 29 Et prætereuntes
29 *blasphemabant eum, mouentes*
capita sua, & dicentes: Vah qui
destruis templum Dei, & in tri-
30 *bus diebus reædificas: 30 saluum*
fac temetipsum descendens de cru-
31 *ce. 31 Similiter & summi*
Sacerdotes illudentes, ad alter-
utrum cum Scribis dicebant:

Alios

Alios saluos fecit, seipsum non
potest saluum facere.
32 *Christus Rex Israël descen-*
dat nunc de Cruce, vt videamus,
& credamus. Et qui cum eo cru-
cifixi erant, conuitiabantur ei.
33 *Et facta hora sexta, tenebræ*
factæ sunt per totam terram vsq;
in horam nonam.
34 *Et hora nona exclamauit*
Jesus voce magna, dicens: Eloi,
Eloi, lamma sabacthani? quod
est interpretatum: Deus meus,
Deus meus, vt quid dereliquisti
me?
35 *Et quidam de circumstan-*
tibus audientes, dicebant: Ecce
Eliam vocat. 36 *Currens au-*
tem vnus, & implens spongiam
aceto, circumponensque calamo,
potum dabat ei, dicens: Sinite,
videamus si veniat Elias ad de-
ponendum eum. 37 *Jesus autem*
emissa voce magna expirauit.
38 *Et velum templi scissum est*
in duo, à summo vsque deorsum.
39 *Videns autem Centurio,*
qui ex aduerso stabat, quia sic cla-
mans expirasset, ait: Verè hic
homo Filius Dei erat.
40 *Erant autem & mulieres*
de longè aspicientes: inter quas
erat Maria Magdalene, & Ma-
ria Jacobi minoris, & Joseph ma-
ter, & Salome: 41 *& cùm*
esset in Galilæa, sequebantur
eum,

אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶת־אֲחֵרִים
הוֹשִׁיעַ וְאֶת־עַצְמוֹ לֹא יוּכַל
32 לְהוֹשִׁיעַ׃ מָשִׁיחַ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
יֵרֵד עַתָּה מִן־הָעֵץ הַתְּלִיָּה
לְמַעַן נִרְאֶה וְנַאֲמִין וְהַנִּתְלִים
33 עִמּוֹ חֵרְפוּ אוֹתוֹ׃ וּבִהְיוֹת שָׁעָה
שִׁשִּׁית הָיָה חוֹשֶׁךְ עַל־כָּל־
הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה תְּשִׁיעִית׃
34 וּבְשָׁעָה הַתְּשִׁיעִית צָעַק יֵשׁוּעַ
בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֱלֹהִי
אֱלֹהִי לָמָּה שְׁבַקְתָּנִי וּפֵרוּשׁוֹ
אֵלִי אֵלִי לָמָה עֲזַבְתָּנִי׃
35 וּמֵאֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים כְּשָׁמְעָם
אָמְרוּ הִנֵּה לְאֵלִיָּה הוּא קוֹרֵא׃
36 וַיָּרָץ אֶחָד וַיְמַלֵּא סְפוֹג בְּחוֹמֶץ
וַיָּשֶׂם בְּקָנֶה לְהַשְׁקוֹתוֹ לֵאמֹר
הַנִּיחוּ נִרְאֶה אִם יָבֹא אֵלִיָּה
37 לְהוֹרִידוֹ׃ וְיֵשׁוּעַ קָרָא בְּקוֹל
38 גָּדוֹל וַיִּגְוַע׃ וּפָרוֹכֶת הַהֵיכָל
נִקְרַע לִשְׁנַיִם מִמַּעְלָה עַד־
39 מַטָּה׃ וַיַּרְא שַׂר הַמֵּאָה
שֶׁעָמַד מִנֶּגֶד כִּי כֵן קָרָא וַיִּגְוַע
אָמַר אָמְנָם הָאִישׁ הַזֶּה הָיָה
40 בֶּן־הָאֱלֹהִים׃ וַתִּהְיֶינָה גַּם נָשִׁים
מֵרָחוֹק רוֹאוֹת וּבָהֵן הָיְתָה
מִרְיָם מִגְדָּלָנִית וּמִרְיָם אֵם
יַעֲקֹב הַצָּעִיר וְאֵם יוֹסֵף וּשׁ
41 וּשְׁלוֹמִית׃ וְכִהְיוֹתָהּ בַּגָּלִיל הָיוּ
הוֹלְכוֹת

9 למשוח גופי לקבר : אמן אני
אומר לכם כל — מקום
שתקרא זאת הבשורה בכל-
העולם ושעשתה זאת יספר
10 בזכרונה : וילך יהודה איש-
קריותה אחד משנים עשר
אל ראשי הכהנים למסור
11 אותו אליהם : וכשמעם
שמחו וידרו לו לתת לו הכסף
ויבקש איך ימסור אותו בעת
12 מכן : וביום הראשון מהמצות
בזבחם הפסח אמרו לו
התלמידים אנא תחפוץ
שנלך להכין לך לאכול
13 הפסח : וישלח שנים
מתלמידיו ויאמר להם לכו
לעיר ויפגוש בכם איש סובל
14 כד מים לכו אחריו : ובמקום
שיבא אמרו לאדון הבית כי
הרב אומר איה מלוני ואיה
אוכל הפסח עם תלמידי :
15 והוא יראה לכם עליה גדולה
מוצעת ושמה תכינו לנו :
16 וילכו תלמידיו ויבאו לעיר
וימצאו כאשר אמר להם
17 ויכינו הפסח : ובהיות ערב
18 ויבא עם השנים עשר : ובסבם
בשולחן ובאכלם אמר ישוע
אמן

vngere corpus meum in sepultu-
ram. 9 *Amen dico vobis : Vbi-*
cumque prædicatum fuerit Euan-
gelium istud in vniuerso mundo,
& quod fecit hæc, narrabitur in
memoriam eius. 10 *Et Iudas*
Iscariotes vnus de duodecim abijt
ad summos Sacerdotes, vt prode-
ret eum illis. 11 *Qui audientes*
gauisi sunt: & promiserunt ei pe-
cuniam se daturos. Et quærebat
quomodò illum opportunè trade-
ret. 12 *Et primò die Azymorũ*
quando Pascha immolabant, di-
cunt ei discipuli: Quò vis eamus,
& paremus tibi vt manduces Pa-
scha?

13 *Et mittit duos ex discipulis*
suis, & dicit eis: Ite in ciuitatem:
& occurret vobis homo lagenam
aquæ baiulans, sequimini eum:
14 *& quocumque introierit,*
dicite domino domus, quia Ma-
gister dicit: Vbi est refectio mea,
vbi Pascha cum discipulis meis
manducem?
15 *Et ipse vobis demonstrabit*
cœnaculum grande, stratum: &
& illic parate nobis.
16 *Et abierunt discipuli eius,*
& venerunt in ciuitatem: & in-
uenerunt sicut dixerat illis, & pa-
rauerunt Pascha. 17 *Vespere*
autem facto, venit cum duodecim.
18 *Et discumbentibus eis, &*
manducantibus, ait IESVS:
Amen

Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum. 19 *At illi cœperunt contristari, & dicere ei singulatim: Numquid ego?*

20 *Qui ait illis: Vnus ex duodecim, qui intingit mecum manum in catino.*

21 *Et Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur. bonum erat ei, si non esset natus homo ille.* 22 *Et manducantibus illis, accepit Jesus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait: Sumite, hoc est corpus meum.*

23 *Et accepto calice, gratias agens dedit eis: & biberunt ex illo omnes.* 24 *Et ait illis: Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur.*

25 *Amen dico vobis, quia iam non bibam de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cùm illud bibam nouum in regno Dei.*

26 *Et hymno dicto exierunt in Montem oliuarum*

27 *Et ait eis JESVS: Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam Pastorem, & dispergentur oues.*

28 *Sed postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam.*

29 *Petrus autem ait illi: Et si*

omnes

אמן אני אומר לכם כי אחד
מכם האוכל עמי ימסור אותי׃
19 והם התחילו להעצב ולאמור
לו כל־אחד לבדו האם אני׃
20 והוא אמר להם אחד מהשנים
עשר הטובל יד עמי בקערה׃
21 ובן־האדם ילך כאשר נכתב
עליו אך אוי לאותו האיש
שבגללו ימסר בן־האדם טוב
היה לו שלא היה נולד האיש
22 ההוא׃ ובאכלם לקח ישוע
הלחם ויברך ויבצע ויתן להם
23 ואמר קחו זה הוא גופי׃ ויקח
הכוס ויברך ויתן להם וישתו
24 כלם ממנו׃ ויאמר להם זה
הוא דמי מברית חדשה
25 שישפך בעד רבים׃ אמן אני
אומר לכם כי מעתה לא
אשתה מפרי הגפן עד היום
ההוא אשר אשתה אותו
חדש במלכות האלהים׃
26 ואחר שאמרו התהלה יצאו
27 להר הזתים׃ ויאמר להם
ישוע כלכם תכשלו בי בזה
הלילה כי נכתב § אכה הרועה
28 ותפוצינה הצאן׃ ואחרי קומי
מן המתים אקדים אתכם
29 גלילה׃ ואמר לו כיפא ואם

נ' א'
זכריה יג'
§ חק

כלם

כֻּלָּם יִכָּשְׁלוּ בָךְ אֲבָל אֲנִי לֹא׃
30 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לְךָ כִּי אַתָּה הַיּוֹם כָּזֶה הַלַּיְלָה
בְּטֶרֶם יִקְרָא הַתַּרְנְגוֹל שְׁנֵי
פְעָמִים שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים
31 תְּכַחִשֵׁנִי׃ וְהוּא עוֹד אָמַר
וְאִם אֶהְיֶה נִצְרָךְ לָמוּת עִמְּךָ
יַחַד לֹא־אֲכַחֶשְׁךָ וְכָזֶה גַּם־
32 כֵּן אָמְרוּ כֻלָּם׃ וַיָּבֹאוּ לַטִּירָה
הַנִּקְרֵאת גֵּיא־שְׁמָנִים וַיֹּאמֶר
לְתַלְמִידָיו שְׁבוּ כָזֶה עַד־
33 שֶׁאֶתְפַּלֵּל׃ וַיִּקַּח לְכֵיפָא
וְלְיַעֲקֹב וּלְיוֹחָנָן עִמּוֹ וַיָּחֶל
34 לַחֲרוֹד וְלִקְצוֹר נַפְשׁוֹ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם נֶעֶצְבָה נַפְשִׁי עַד־מָוֶת
35 עִמְדוּ פֹה וְשִׁקְדוּ׃ וּכְלֶכֶת
מְעַט נָפַל אַרְצָה וַיִּתְפַּלֵּל כְּדֵי
שֶׁאִם יוּכַל לִהְיוֹת תַּעֲבוֹר
36 הַשָּׁעָה מִמֶּנּוּ׃ וְאָמַר אָב כָּל־
תּוּכַל הַעֲבֵר כּוֹס זֶה מִמֶּנִּי אַךְ
לֹא יִהְיֶה כִּרְצוֹנִי כִּי־אִם
37 כִּרְצוֹנְךָ׃ וַיָּבֹא וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים
וַיֹּאמֶר לְכֵיפָא שִׁמְעוֹן הַאַתָּה
יָשֵׁן וְלֹא יָכוֹלְתָּ לִשְׁקוֹד שָׁעָה
38 אַחַת׃ שִׁקְדוּ וְהִתְפַּלְלוּ שֶׁלֹּא
תָבֹאוּ לִידֵי נִסָּיוֹן כִּי הָרוּחַ
39 נְכוֹנָה וְהַבָּשָׂר חֲלוּשָׁה׃ וְעוֹד
הָלַךְ וַיִּתְפַּלֵּל כַּאֲשֶׁר כְּבָר
הִתְפַּלֵּל׃

omnes scandalizati fuerint in te:
sed non ego: 30 Et ait illi Je-
sus: Amen dico tibi, quia tu ho-
die in nocte hac, priusquàm gallus
vocem bis dederit, ter me es nega-
turus.
31 At ille ampliùs loquebatur:
Et si oportuerit me simul commo-
ri tibi, non te negabo: Similiter
autem & omnes dicebant.
32 Et veniunt in prædium,
cui nomen Gethsemani. Et ait
discipulis suis: Sedete hìc donec
orem.
33 Et assumit Petrum, & Ja-
cobum, & Joannem secum: &
cœpit pauere, & tædere.
34 Et ait illis: Tristis est ani-
ma mea vsque ad mortem: susti-
nete hìc, & vigilate.
35 Et cùm processisset paulu-
lum, procidit super terram: &
orabat, vt si fieri posset, transiret
ab eo hora: 36 & dixit: Abba
pater, omnia tibi possibilia sunt,
transfer calicem hunc à me, sed
non quod ego volo, sed quod tu.
37 Et venit, & inuenit eos
dormientes Et ait Petro: Simon,
dormis? non potuisti vna hora
vigilare?
38 Vigilate, & orate vt non
intretis in tentationem. Spi-
ritus quidem promptus est, ca-
ro verò infirma. 39 Et
iterùm abiens orauit eundem

sermo-

sermonem, dicens: 40 *Et re-*
uersus, denuò inuenit eos dor-
mientes, (erant enim oculi eorum
grauati) & ignorabant quid re-
sponderent ei. 41 *Et venit ter-*
tiò, & ait illis: Dormite iam, &
requiescite. Sufficit: venit hora:
ecce Filius hominis tradetur in
manus peccatorum. 42 *Surgite,*
eamus, ecce qui me tradet, prope
est. 43 *Et adhuc eo loquente,*
venit Judas Iscariotes vnus de
duodecim, & cum eo turba multa
cum gladijs, & lignis, à summis
Sacerdotibus, & Scribis, & Se-
nioribus.

44 *Dederat autem traditor si-*
gnum eis, dicens: Quemcumque
osculatus fuero, ipse est, tenete
eum, & ducite cautè.
45 *Et cùm venisset, statim*
accedens ad eum, ait: Aue Rab-
bi: & osculatus est eum.
46 *At illi manus iniecerunt in*
eum, & tenuerunt eum.
47 *Vnus autem quidam de*
circumstantibus educens gladium,
percussit seruum summi Sacerdo-
tis: & amputauit illi auriculam.
48 *Et respondens Jesus, ait il-*
lis: Tamquam ad latronem exi-
stis cum gladijs, & lignis compre-
hendere me? 49 *quotidiè eram*
apud vos in templo docens, & non
me tenuistis. Sed vt impleantur
Scri-

הִתְפַּלֵּל לֵאמוֹר ׃ 40 וַיָּשָׁב
וּמֵחָדָשׁ מְצָאָם יְשֵׁנִים כִּי
עֵינֵיהֶם כְּבֵדוֹת וְלֹא יָדְעוּ מָה
יַעֲנוּהוּ ׃ 41 וַיָּבֹא שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר
לָהֶם שְׁנוּ עַתָּה וְנוּחוּ רַב בָּאָה
הַשָּׁעָה הִנֵּה בֶּן־הָאָדָם יִמָּסֵר
בִּידֵי חַטָּאִים ׃ 42 קוּמוּ נֵלֵךְ הִנֵּה
מִי שֶׁיִּמְסוֹר אוֹתִי הוּא קָרוֹב ׃
43 וְעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר בָּא יְהוּדָה אִישׁ־
קְרִיוֹתָה אֶחָד מֵהַשְּׁנֵים עָשָׂר
וְעִמּוֹ עַם רַב בַּחֲרָבוֹת וּבְ
וּבְמַקְלוֹת מֵאֵת־רָאשֵׁי
הַכֹּהֲנִים וּמֵאֵת־הַסּוֹפְרִים
44 וְהַזְּקֵנִים ׃ וַיִּתֵּן הַמּוֹסֵר אוֹתוֹ
אוֹת לָהֶם לֵאמוֹר לְאִישׁ
שֶׁאֶשַּׁק אוֹתוֹ זֶה הוּא תִּפְשׂוּהוּ
45 וְהֲבִיאוּהוּ בִּזְרִיזוּת ׃ וְכַאֲשֶׁר
בָּא נָגַשׁ פִּתְאוֹם אֵלָיו לֵאמוֹר
46 שָׁלוֹם לְךָ רַבִּי וַיִּשָּׁקֵהוּ ׃ וְהֵם
שָׁלְחוּ בוֹ יָדַיִם וַיִּתְפְּשׂוּ אוֹתוֹ ׃
47 וְאֶחָד מֵהָעוֹמְדִים סְבִיבָיו הֵרִיק
חַרְבּוֹ וַיַּכֶּה לְעֶבֶד שֶׁל־הַכֹּהֵן
48 הַגָּדוֹל וַיִּכְרוֹת אָזְנוֹ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ
וַיֹּאמֶר לָהֶם כְּמוֹ אֶל־פָּרִיץ
יְצָאתֶם בַּחֲרָבוֹת וּבְמַקְלוֹת
49 לִלְכּוֹד אוֹתִי ׃ יוֹם וָיוֹם הָיִיתִי
אֶצְלְכֶם מְלַמֵּד בַּהֵיכָל וְלֹא
לְכַדְתֶּם אוֹתִי אֲבָל לְהִמָּלֵא
הַכְּתוּבִים ׃

50 הַכְּתוּבִים ׃ אָז תַּלְמִידָיו
51 עֲזָבוּהוּ וּבָרְחוּ כֻלָּם ׃ וְנַעַר אֶחָד
לָבוּשׁ סָדִין עַל־בְּשָׂרוֹ הָלַךְ
52 אַחֲרָיו וַיֹּאחֲזוּ אוֹתוֹ ׃ וְהוּא
הִשְׁלִיךְ הַסָּדִין וַיִּבְרַח עָרוֹם
53 מִפְּנֵיהֶם ׃ וַיָּבִיאוּ אֶת יֵשׁוּעַ
אֶל־הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּוָּעֲדוּ כָל־
הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים וְהַזְּקֵנִים ׃
54 וַיֵּלֶךְ כֵּיפָא אַחֲרָיו מֵרָחוֹק עַד־
תּוֹךְ חֲצַר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיֵּשֶׁב
עִם הַמְשָׁרְתִים אֵצֶל הָאֵשׁ
55 וַיִּתְחַמֵּם ׃ וְרָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים
וְכָל־הָעֵדָה דּוֹרְשִׁים עֵדוּת עַל־
יֵשׁוּעַ לְחַיֵּב אוֹתוֹ לָמוּת וְלֹא
56 מָצָאוּ ׃ כִּי הַרְבֵּה הֵעִדוּ עָלָיו
עֵדוּת שֶׁקֶר וְעֵדוּתֵיהֶם אֵינָן
57 שָׁווֹת ׃ וַיָּקוּמוּ אֲנָשִׁים וַיָּעִידוּ
58 עָלָיו עֵדוּת שֶׁקֶר לֵאמֹר ׃ כִּי
אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ אוֹתוֹ אוֹמֵר
אֶתּוֹץ הַהֵיכָל הַזֶּה הֶעָשׂוּי
בְּיָדַיִם וְאֶבְנֶה אַחֵר שֶׁלֹּא יִהְיֶה
עָשׂוּי בְּיָדַיִם בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים ׃
59 וְעֵדוּתָם אֵינָהּ שָׁוָה ׃ וַיָּקָם
60 הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּתוֹכָם וַיִּשְׁאַל
אֶל־יֵשׁוּעַ לֵאמֹר אֵין אַתָּה
עוֹנֶה מְאוּמָה לַדְּבָרִים שֶׁאֵלּוּ
61 מְעִדִים עָלֶיךָ ׃ וְהוּא שָׁתַק
וְלֹא עָנָה מְאוּמָה וְעוֹד שְׁאָלוֹ
הַכֹּהֵן

Scripturæ. 50 Tunc discipuli
eius relinquentes eum, omnes fu-
gerunt. 51 Adolescens autem
quidam sequebatur eum amictus
sindone super nudo: & tenuerunt
eum. 52 At ille reiectâ sindone,
nudus profugit ab eis. 53 Et
adduxerunt Iesum ad summum
Sacerdotem: & conuenerunt om-
nes Sacerdotes, & Scribæ, & Se-
niores. 54 Petrus autem à lon-
ge secutus est eum vsque intro in
atrium summi Sacerdotis: & se-
debat cum ministris ad ignem, &
calefaciebat se. 55 Summi verò
Sacerdotes, & omne concilium
quærebant aduersus Iesum testi-
monium, vt eum morti traderent,
nec inueniebant. 56 Multi
enim testimonium falsum dice-
bant aduersus eum: & conueni-
entia testimonia non erant.
57 Et quidam surgentes, fal-
sum testimonium ferebant aduer-
sus eum, dicentes: 58 Quoniam
nos audiuimus eum dicentem:
Ego dissoluam templum hoc manu
factum, & per triduum aliud non
manu factum ædificabo. 59 Et
non erat conueniens testimonium
illorum. 60 Et exurgens sum-
mus Sacerdos in medium, interro-
gauit Iesum, dicens: Non respon-
des quidquam ad ea, quæ tibi obij-
ciuntur ab his? 61 Ille autē ta-
cebat, & nihil respondit. Rursum
sum-

summus Sacerdos interrogabat
eum, & dixit ei: Tu es Christus
Filius Dei benedicti?
62 *Jesus autem dixit illi: Ego*
sum: & videbitis Filium hominis
sedentem à dextris virtutis Dei,
& venientem cum nubibus cæli.
63 *Summus autem Sacerdos*
scindens vestimenta sua, ait:
Quid adhuc desideramus testes?
64 *Audistis blasphemiam: quid*
vobis videtur? Qui omnes con-
demnauerunt eum esse reum mor-
tis. 65 *Et cœperunt quidam*
conspuere eum, & velare faciem
eius, & colaphis eum cædere, &
dicere ei. Prophetiza: & mini-
stri alapis eum cædebant.
66 *Et cùm esset Petrus in a-*
trio deorsum, venit vna ex ancil-
lis summi Sacerdotis. 67 *& cum*
vidisset Petrum calefacientem
se, aspiciens illum, ait: Et tu
cum Jesu Nazareno eras.

68 *At ille negauit, dicens: Ne-*
que scio, neque noui quid dicas.
Et exijt foras ante atrium, &
gallus cantauit.
69 *Rursus autem cùm vidisset*
illum ancilla, cœpit dicere circum-
stantibus: Quia hic ex illis est.

70 *At ille iterum negauit.*
Et post pusillum rursus qui asta-
bant, dicebant Petro:

הכהן הגדול ואמר לו האתה
משיח בן־האלהים ברוך הוא:
ויאמר לו ישוע אני הוא 62
ותראו את־בן־האדם יושב
בימין כח האלהים ובא בעבי
השמים: ויקרע הכהן הגדול 63
בגדיו ויאמר למה נחפוץ עוד
לעדים: שמעתם הגדופה 64
מה נראה לכם וכלם הרשיעו
אותו להיות חיב למות:
ויחילו מאנשים לרוק בפניו 65
ולכסות פניו ולהכותו בכפים
על־לחיו ולאמור לו הנבא
והמשרתים הכוהו על־לחיו:
ובהיות כיפא בחצר למטה 66
באת אחת משפחות הכהן
הגדול: וכאשר ראתה את־ 67
כיפא מתחמם ובהביטה אליו
אמרה גם אתה היית עם
ישוע הנוצרי: והוא כחש 68
לאמור אינני יודע ומכיר מה
את אומרת ויצא לחוץ לפני
החצר ויקרא התרנגול: ועוד 69
כאשר ראתה אותו השפחה
התחילה לומר לעומדים
סביב כי הוא מהם: והוא עוד 70
כחש ואחר מעט עוד
העומדים שם אמרו לכיפא

אָמְנָם אַתָּה מֵהֶם כִּי גַם
71 גָלִילִי אַתָּה ׃ וְהוּא הִתְחִיל
לְהַחֲרִם וְלִשָּׁבוֹעַ כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ
אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם
72 אוֹמְרִים ׃ וּמִיָּד קָרָא עוֹד
הַתַּרְנְגוֹל וַיִּזְכּוֹר כֵּיפָא הַדָּבָר
שֶׁאָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ בְּטֶרֶם יִקְרָא
הַתַּרְנְגוֹל שְׁנֵי פְעָמִים שָׁלֹשָׁה
פְעָמִים תְּכַחֲשֵׁנִי וַיָּחֶל
לִבְכּוֹת ׃

Verè ex illis es: nam & Galilæus
es.
71 *Ille autem cœpit anathema-*
tizare, & iurare: Quia nescio
hominem istum, quem dicitis.
72 *Et statim gallus iterùm*
cantauit. Et recordatus est Pe-
trus verbi, quod dixerat ei Jesus:
Priùs quàm gallus cantet bis, ter
me negabis. Et cœpit flere.

פ׳ טו׳

CAP. XV.

1 וּמִיָּד בַּבֹּקֶר נוֹעֲצוּ רָאשֵׁי
הַכֹּהֲנִים עִם הַזְּקֵנִים וְהַסּוֹפְרִים
וְכָל־הָעֵדָה וַיַּאַסְרוּ אֶת־יֵשׁוּעַ
וַיְנַהֲגוּהוּ וַיִּתְּנוּ לְפִילָטוֹס ׃
2 וַיִּשְׁאַל לוֹ פִילָטוֹס הַאַתָּה
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וַיַּעַן הוּא וַיֹּאמֶר
3 לוֹ אַתָּה אוֹמֵר ׃ וַיַּלְשִׁינוּהוּ
רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים בִּדְבָרִים רַבִּים ׃
4 וּפִילָטוֹס עוֹד שְׁאָלוֹ לֵאמוֹר
הַאֵין אַתָּה עוֹנֶה מְאוּמָה
רְאֵה כַּמָּה דְבָרִים הֵם
5 מַלְשִׁינִים אוֹתְךָ ׃ וְיֵשׁוּעַ עוֹד
לֹא עָנָה דָבָר עַד־כִּי תָמַהּ
6 פִילָטוֹס ׃ וַיְהִי מִנְהָג בְּיוֹם הֶחָג
לְהַתִּיר לָהֶם אֶחָד מִן־
הָאֲסוּרִים,

1 *ET confestim, mane consi-*
lium facientes summi
Sacerdotes cum Senioribus, &
Scribis, & vniuerso concilio,
vincientes Jesum, duxerunt, &
tradiderunt Pilato. 2 *Et inter-*
rogauit eum Pilatus: Tu es Rex
Judæorum? At ille respondens,
ait illi: Tu dicis. 3 *Et accusa-*
bant eum summi Sacerdotes in
multis. 4 *Pilatus autem rursum*
interrogauit eum, dicens. Non
respondes quidquam? vide in
quantis te accusant.
5 *Jesus autem ampliùs nihil re-*
spondit, ita vt miraretur Pila-
tus.
6 *Per diem autem festum*
solebat dimittere illis vnum ex
vin-

vinctis, quemcunque petÿssent.
7 *Erat autem qui dicebatur*
Barabbas, qui cum seditiosis erat
vinctus, qui in seditione fecerat
homicidium. 8 *Et cùm ascen-*
disset turba, cœpit rogare, sicut
semper faciebat illis.
9 *Pilatus autem respondit eis,*
& dixit: Vultis dimittam vobis
Regem Judæorum?
10 *Sciebat enim quòd per inui-*
diam tradidissent eum summi Sa-
cerdotes.
11 *Pontifices autem concitaue-*
runt turbam, vt magis Barabbam
dimitteret eis.
12 *Pilatus autem iterùm re-*
spondens, ait illis: Quid ergo
vultis faciam Regi Judæorum?
13 *At illi iterum clamauerunt:*
Crucifige eum.
14 *Pilatus verò dicebat illis:*
Quid enim mali fecit? At illi
magis clamabant: Crucifige eum.
15 *Pilatus autem volens popu-*
lo satisfacere, dimisit illis Barab-
bam, & tradidit Jesum flagellis
cæsum, vt crucifigeretur.
16 *Milites autem duxerunt*
eum in atrium prætorÿ, & con-
uocant totam cohortem, 17 *&*
induunt eum purpura, & impo-
nunt ei plectentes spineam coro-
nam. 18 *Et cœperunt salutare*
eum: Aue Rex Judæorum.
19 *Et percutiebant caput eius*

7 האסורים עמהם ישאלו : ויהי
איש ושמו בר־אבא אסור עם
האנשים המסיתים אשר
8 בשאון עשה הריגה : ובעלות
העם התחיל לשאול כמו
9 שתמיד עשה להם : ויען
פילטוס להם ויאמר האתם
חפצים שאשלח לכם מלך
10 היהודים : כי ידע שבקנאה
מסרוהו ראשי הכהנים :
11 והכהנים הגדולים הסיתו
העם להתיר להם לבר־אבא
12 יותר מאותו : ועוד ענה
פילטוס ויאמר להם אם כן מה
תרצו שאעשה למלך היה
13 היהודים : והם עוד צעקו תלה
14 אותו : ויאמר להם פילטוס
ומה רעה עשה והם יותר צעקו
15 תלה אותו : וירצה פילטוס
לעשות רצון העם וישלח להם
לבר־אבא ויתן את־ישוע
מוכה בשוטים להתלות :
16 והפריצים הביאו אותו לחצר
בית דין ויקבצו כל־הגדוד :
17 והלבישו אתו ארגמן ויגדלו
עטרת קוצים וישימו עליו :
18 ויחילו לברכו שלום לך מלך
19 היהודים : ויכו את־ראשו

בַּקָּנֶה וַיָּרְקוּ בוֹ וַיִּכְרְעוּ עַל־
20 בִּרְכֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ׃ וְאַחַר
שֶׁצִּחֲקוּהוּ הִפְשִׁיטוּהוּ הָאַרְגָּמָן
וַיַּלְבִּישׁוּהוּ בְּגָדָיו וַיּוֹצִיאוּהוּ
21 לְהַתְלוֹתוֹ׃ וַיַּאַנְסוּ אִישׁ שֶׁהָיָה
עוֹבֵר וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן קוּרֵינִי הַבָּא
מִן־הַכְּפָר אַב אַלְכְּסַנְדְּרוֹס
וְרוּפוּס לָשֵׂאת אֶת
22 עֵץ־תְּלִיָּתוֹ׃ וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ
לְמָקוֹם גּוּלְגּוּלְתָּא וּפֵירוּשׁ
23 מְקוֹם גּוּלְגּוֹלֶת׃ וַיִּתְּנוּ
לוֹ לִשְׁתּוֹת יֵין מוֹר וְלֹא קִבֵּל׃
24 וַיִּתְלוּ אוֹתוֹ וַיְחַלְּקוּ בְּגָדָיו
וַיַּפִּילוּ גּוֹרָל עֲלֵיהֶם מָה
25 שֶׁאֶחָד וְאֶחָד יִקַּח מֵהֶם׃ וַתְּהִי
26 שָׁעָה שְׁלִישִׁית וַיִּתְלוּהוּ׃ וְהָיְתָה
מִכְתַּב סִבָּתוֹ מֶלֶךְ הַיְּהוּ
27 הַיְּהוּדִים׃ וַיִּתְלוּ עִמּוֹ שְׁנֵי
גַּזְלָנִים אֶחָד לִימִינוֹ וְאֶחָד
28 מִשְּׂמֹאלוֹ׃ וַיִּמָּלֵא הַכָּתוּב
הָאוֹמֵר וְאֶת־פּשְׁעִים נִמְנָה׃
29 וְהָעוֹבְרִים גִּדְּפוּהוּ. וַיָּנִיעוּ
רָאשֵׁיהֶם וְאוֹמְרִים הָהָא אַתָּה
הַנּוֹתֵץ אֶת־הַהֵיכַל הָאֱלֹהִים
30 וּבִשְׁלֹשָׁה יָמִים תִּבְנֵהוּ׃ הוֹשִׁיעַ
אֶת־עַצְמְךָ וְרֵד מִן־הַתְּלִיָּה׃
31 וְגַם כֵּן רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים צָחֲקוּ
וְהָיוּ אוֹמְרִים עִם הַסּוֹפְרִים
אִישׁ

arundine: & conspuebant eum, & ponentes genua, adorabant eũ. 20 Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis: & educunt illum vt crucifigerent eum. 21 Et angariauerunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri, & Rufi, vt tolleret crucem eius. 22 Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum Caluariæ locus. 23 Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit. 24 Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret. 25 Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum. 26 Et erat titulus causæ eius inscriptus: REX JVDAEORVM. 27 Et cum eo crucifigunt duos latrones: vnum à dextris, & alium à sinistris eius. 28 Et impleta est scriptura, quæ dicit: Et cum iniquis reputatus est. 29 Et prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes: Vah qui destruis templum Dei, & in tribus diebus reædificas: 30 saluum fac temetipsum descendens de cruce. 31 Similiter & summi Sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant:

Alios

Alios saluos fecit, seipsum non
potest saluum facere.
32 *Christus Rex Israël descen-*
dat nunc de Cruce, vt videamus,
& credamus. Et qui cum eo cru-
cifixi erant, conuitiabantur ei.
33 *Et facta hora sexta, tenebræ*
factæ sunt per totam terram vsq;
in horam nonam.
34 *Et hora nona exclamauit*
Jesus voce magna, dicens: Eloi,
Eloi, lamma sabacthani? quod
est interpretatum: Deus meus,
Deus meus, vt quid dereliquisti
me?
35 *Et quidam de circumstan-*
tibus audientes, dicebant: Ecce
Eliam vocat. 36 Currens au-
tem vnus, & implens spongiam
aceto, circumponensque calamo,
potum dabat ei, dicens: Sinite,
videamus si veniat Elias ad de-
ponendum eum. 37 Jesus autem
emissa voce magna expirauit.
38 *Et velum templi scissum est*
in duo, à summo vsque deorsum.
39 *Videns autem Centurio,*
qui ex aduerso stabat, quia sic cla-
mans expirasset, ait: Verè hic
homo Filius Dei erat.
40 *Erant autem & mulieres*
de longè aspicientes: inter quas
erat Maria Magdalene, & Ma-
ria Jacobi minoris, & Joseph ma-
ter, & Salome: 41 & cùm
esset in Galilæa, sequebantur
eum,

אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶת־אֲחֵרִים
הוֹשִׁיעַ וְאֶת־עַצְמוֹ לֹא יוּכַל
32 לְהוֹשִׁיעַ׃ מְשִׁיחַ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
יֵרֵד עַתָּה מִן־הָעֵץ־הַתְּלִיָּה
לְמַעַן נִרְאֶה וְנַאֲמִין וְהַנִּתְלִים
33 עִמּוֹ חֵרְפוּ אוֹתוֹ׃ וּבִהְיוֹת שָׁעָה
שִׁשִּׁית הָיָה חוֹשֶׁךְ עַל־כָּל־
הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה תְּשִׁיעִית׃
34 וּבְשָׁעָה תְּשִׁיעִית צָעַק יֵשׁוּעַ
בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֱלֹהִי
אֱלֹהִי לָמָּה שְׁבַקְתָּנִי וּפֵרוּשׁוֹ
אֵלִי אֵלִי לָמָּה עֲזַבְתָּנִי׃
35 וּמֵאֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים כְּשָׁמְעָם
אָמְרוּ הִנֵּה לְאֵלִיָּה הוּא קוֹרֵא׃
36 וַיָּרָץ אֶחָד וַיְמַלֵּא סְפוֹג בְּחוֹמֶץ
וַיָּשֶׂם בְּקָנֶה לְהַשְׁקוֹתוֹ לֵאמוֹר
הָנִיחוּ נִרְאֶה אִם יָבֹא אֵלִיָּה
37 לְהוֹרִידוֹ׃ וְיֵשׁוּעַ קָרָא בְּקוֹל
38 גָּדוֹל וַיִּגְוַע׃ וּפָרוֹכֶת הַהֵיכָל
נִקְרַע לִשְׁנַיִם מִמַּעְלָה עַד־
39 מָטָּה׃ וַיַּרְא שַׂר הַמֵּאוֹת
שֶׁעָמַד מִנֶּגֶד כִּי כֵן קָרָא וַיִּגְוַע
אָמַר אָמְנָם הָאִישׁ הַזֶּה הָיָה
40 בֶּן־הָאֱלֹהִים׃ וַתִּהְיֶינָה גַּם נָשִׁים
מֵרָחוֹק רוֹאוֹת וּבָהֵן הָיְתָה
מִרְיָם מִגְדָּלָנִית וּמִרְיָם אֵם
יַעֲקֹב הַצָּעִיר וְאֵם יוֹסֵף וּשְׁ
41 שְׁלוֹמִית׃ וְכִהְיָה בַּגָּלִיל הָיוּ
הוֹלְכוֹת

הוֹלְכוֹת אַחֲרָיו וּמְשָׁרְתוֹת
אוֹתוֹ וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת שֶׁעָלוּ
42 אִתּוֹ יַחַד לִירוּשָׁלָיִם ׃ וּבִהְיוֹת
כְּבַר עֶרֶב כִּי הָיְתָה עֲרוּבַּת
43 שֶׁהִיא לִפְנֵי הַשַּׁבָּת ׃ וַיָּבֹא יוֹסֵף
מֵהָרָמָה נִכְבָּד שַׂר־עֲשָׂרָה
אֲשֶׁר הוּא גַם מְקַוֶּה אֶל
מַלְכוּת הָאֱלֹהִים וַיָּבֹא בְעַזּוּת
פָּנִים אֶל־פִּילָאטוֹס וַיִּשְׁאַל
44 גּוּף יֵשׁוּעַ ׃ וַיִּתְמַהּ פִּילָאטוֹס
שֶׁכְּבַר גָּוַע וַיִּקְרָא לְשַׂר הַמֵּאָה
45 וַיִּשְׁאָלֵהוּ אִם כְּבַר מֵת ׃ וַיֵּדַע
מִשַּׂר הַמֵּאָה וַיִּתֵּן אֶת־הַגּוּף
46 לְיוֹסֵף ׃ וַיִּקְנֶה יוֹסֵף סָדִין
וַיּוֹרִידֵהוּ וַיִּכְרֵךְ אוֹתוֹ בַּסָּדִין
וַיְּשִׂימוּ בְקֶבֶר הַנִּכְרָת בְּסֶלַע
וַיָּגֶל אֶבֶן עַל־פֶּתַח הַקָּבֶר ׃
47 וּמִרְיָם מִגְדָּלָנִית וּמִרְיָם אֵם־
יוֹסֵף הָיוּ רוֹאוֹת אֵיפֹא הוּשָׂם ׃

eum, & ministrabant ei, & aliæ multæ, quæ simul cum eo ascenderant Jerosolymam.
42 *Et cùm iam serò esset factum (quia erat parasceue, quod est ante Sabbatum)* 43 *venit Joseph ab Arimathæa nobilis Decurio, qui & ipse erat expectans regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus JESV.*
44 *Pilatus autem mirabatur si iam obijsset. Et accersito Centurione, interrogauit eum si iam mortuus esset.* 45 *Et cùm cognouisset à Centurione donauit corpus Joseph.* 46 *Joseph autem mercatus sindonem, & deponens eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento, quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium monumenti.*
47 *Maria autem Magdalene, & Maria Joseph aspiciebant vbi poneretur.*

פ׳ יו׳

1 וַיְהִי אַחַר שֶׁעָבַר הַשַּׁבָּת קָנוּ
מִרְיָם מִגְדָּלָנִית וּמִרְיָם מִיַּעֲקֹב
וּשְׁלוֹמִית בְּשָׂמִים לִמְשׁוֹחַ
2 לְיֵשׁוּעַ כְּבוֹאָן ׃ מִיָּד אוֹר הַשַּׁחַר
בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת בָּאוּ לַקֶּבֶר אַחַר
זְרוֹחַ

CAP. XVI.

1 *ET cùm transisset Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata vt venientes vngerent Jesum.*
2 *Et valdè mane vna Sabbatorum, veniunt ad monumentum,*
orto

orto iam Sole. 3 *Et dicebant ad*
inuicem. Quis reuoluet nobis la-
pidem ab ostio monumenti?
4 *Et respicientes viderunt re-*
uolutum lapidem. Erat quippè
magnus valdè. 5 *Et introëun-*
tes in monumentum viderunt iu-
uenem sedentem in dextris, coo-
pertum stola candida, & obstu-
puerunt. 6 *Qui dicit illis: No-*
lite expauescere: Jesum quæritis
Nazarenum, crucifixum: sur-
rexit, non est hic, ecce locus vbi
posuerunt eum.
7 *Sed ite, dicite discipulis eius,*
& Petro, quia præcedit vos in
Galilæam: ibi eum videbitis, si-
cut dixit vobis.

8 *At illæ exeuntes, fugerunt*
de monumento: inuaserat enim
eas tremor & pauor: & nemini
quidquam dixerunt; timebant
enim. 9 *Surgens autem mane,*
prima Sabbati, apparuit primò
Mariæ Magdalene, de qua eie-
cerat septem dæmonia.
10 *Illa vadens, nuntiauit his,*
qui cum eo fuerant, lugentibus,
& flentibus.
11 *Et illi audientes, quia vi-*
ueret, & visus esset ab ea, non
crediderunt. 12 *Post hæc au-*
tem duobus ex his ambulantibus
ostensus est in alia effigie, eunti-
bus in villam;

& illi

3 זָרוֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ ׃ וַתֹּאמַרְנָה אַחַת
לְרֵעוּתָהּ מִי יָגֹל לָנוּ הָאֶבֶן
4 מִפֶּתַח הַקֶּבֶר ׃ וְכַאֲשֶׁר הִבִּיטוּ
רָאוּ נִגְלָל הָאֶבֶן וְהָיְתָה
5 גְּדוֹלָה מְאֹד ׃ וּבְבֹאָן אֶל־
הַקֶּבֶר רָאוּ בָחוּר יוֹשֵׁב לְצַד
יָמִין לָבוּשׁ בֶּגֶד לָבָן וְתָמֵהוּ ׃
6 וְהוּא אָמַר לָהֶן אַל־תֶּחֱרַדְנָה
אַתֵּן מְבַקְשׁוֹת אֶת־יֵשׁוּעַ
הַנּוֹצְרִי הַתָּלוּי קָם מִבֵּין
הַמֵּתִים אֵינֶנּוּ פֹה הִנֵּה הַמָּקוֹם
7 שֶׁשָּׂמוּ אוֹתוֹ ׃ אַךְ לֵכְנָה
אֱמוֹרְנָה לְתַלְמִידָיו וּלְכֵיפָא
כִּי הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם לְגָלִיל שָׁם
תִּרְאוּ אוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָכֶם ׃
8 וַתֵּצֶאנָה וַתִּבְרַחְנָה מֵהַקֶּבֶר כִּי
אֲחָזָתַן רְעָדָה וּפַחַד וְלֹא אָמְרוּ
דָּבָר לְשׁוּם אָדָם כִּי יָרֵאוּ ׃
9 וּבְקוּמוֹ בַּבֹּקֶר בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת
נִרְאָה בָרִאשׁוֹנָה לְמִרְיָם
מִגְדָּלָנִית שֶׁגֵּרֵשׁ מִמֶּנָּה שִׁבְעָה
10 שֵׁדִים ׃ וְהִיא הָלְכָה וַתַּגִּיד
לַאֲשֶׁר הָיוּ עִמּוֹ וְהֵם אוֹבְלִים
11 וּבוֹכִים ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ
כִּי חָיָה וְנִרְאָה מִמֶּנָּה לֹא
12 הֶאֱמִינוּ ׃ וְאַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
נִרְאָה בְּצוּרָה אַחֶרֶת לִשְׁנַיִם
מֵהֶם הוֹלְכִים בְּלֶכְתָּם לַכְּפָר ׃
וְהֵם

13 וְהֵם הָלְכוּ וַיַּגִּידוּ לַאֲחֵרִים וְלֹא
14 הֶאֱמִינוּ לָהֶם׃ וּבָאַחֲרֹנָה נִרְאָה
לְאַחַד עָשָׂר בִּמְסִבּוֹתָם וְחֵרֵף
עַל־הֶסְרוֹן אֱמוּנָתָם וְעַל־
קוֹשִׁי לְבָבָם שֶׁלֹּא הֶאֱמִינוּ לָהֶם
שֶׁרָאוּ כִּי קָם מִבֵּין הַמֵּתִים׃
15 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ לְכָל־הָעוֹלָם
כֻּלּוֹ וְקִרְאוּ הַבְּשׂוֹרָה לְכָל־
16 בְּרִיאָה ׃ וַאֲשֶׁר יַאֲמִין וְיִטָּבֵל
יִוָּשֵׁעַ וַאֲשֶׁר לֹא יַאֲמִין יַרְשִׁיעַ׃
17 וְאֵלֶּה הָאוֹתוֹת תִּהְיֶנָה
לַמַּאֲמִינִים בִּשְׁמִי יְגָרְשׁוּ הַשֵּׁדִים
וִידַבְּרוּ בִּלְשׁוֹנוֹת חֲדָשׁוֹת׃
18 וְיִשְׂאוּ נְחָשִׁים וְאִם יִשְׁתּוּ סַם
הַמָּוֶת לֹא יַזִּיקֵם וְעַל־חוֹלִים
יָשִׂימוּ יְדֵיהֶם וְיִרָפְאוּן׃
19 וְהָאָדוֹן יֵשׁוּעַ אַחֲרֵי דַבֵּר
אֲלֵיהֶם נֶעֱלָה לַשָּׁמַיִם וַיֵּשֶׁב
20 לִימִין הָאֱלֹהִים׃ וְהֵם נָסְעוּ
וַיִּקְרְאוּ בְּכָל־מָקוֹם וַיהוָה פֹּעֵל
עִמָּם וְהֶחֱזִיק הַדָּבָר בְּאוֹתוֹת
שֶׁנִּהְיוּ׃

13 *& illi euntes nuntiauerunt*
cæteris: nec illis crediderunt.
14 *Nouissimè recumbentibus*
illis vndecim apparuit: & expro-
brauit incredulitatem eorum, &
duritiam cordis: quia ijs, qui vi-
derant eum resurrexisse, non cre-
diderunt.
15 *Et dixit eis: Euntes in*
mundum vniuersum prædicate
Euangelium omni creaturæ.
16 *Qui crediderit, & baptiza-*
tus fuerit, saluus erit: qui verò
non crediderit, condemnabitur.
17 *Signa autem eos, qui credi-*
derint, hæc sequentur: In nomi-
ne meo dæmonia eijcient: linguis
loquentur nouis: 18 *& serpen-*
tes tollent: & si mortiferum quid
biberint, non eis nocebit: super
ægros manus imponent, & benè
habebunt. 19 *Et Dominus qui-*
dem Iesus, postquam locutus est
eis, assumptus est in cælum, & se-
det à dextris Dei. 20 *Illi autem*
profecti prædicauerunt vbique
Domino cooperante, & sermo-
nem confirmante, sequenti-
bus signis.

בשורה הקדושה מישוע המשיח כפי לוקה׃

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAP. I.

1 QVONIAM quidē multi conati sunt
ordinare narrationem, quæ in nobis completæ sunt,
rerum: 2 sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, &
ministri fuerunt sermonis: 3 vi-

פ׳ א׳

מֵאַחַר שֶׁנִּתְגָּאוּ הִכְרִיחוּ 1
רַבִּים לַעֲרוֹךְ סִפּוּר הַדְּבָרִים
שֶׁנִּתְקַיְּמוּ בָּנוּ ׃ כַּאֲשֶׁר מָסְרוּ 2
לָנוּ אוֹתָם אֲשֶׁר רָאוּ מֵרֵאשִׁית
3 וְהָיוּ מְשָׁרְתֵי הַדִּבּוּר ׃ נִרְאָה

גם-לי אחר שהבנתי בוריזות
כל—הדברים מראשית
לכתוב לך כסדר תאופילוס
4 טוב מאד ׃ למען תדע אמת
5 מה־דברים שלמדת ׃ בימי
הורודוס מלך יהודה היה כהן
אחד ושמו זכריהו ממשמרת
אביה ואשתו מבנות אהרן
6 ושמה אלישבע ׃ ויהיו שניהם
צדיקים לפני האלהים וילכו
בכל־מצות וחקות יהוה בלי
7 תלונה ׃ ובן אין להם כי
אלישבע היתה עקרה ויבאו
8 שניהם בימים ׃ ויהי בכהן
כסדר משמרתו לפני האלה
9 האלהים ׃ כמנהג הכהנת יצא
לו מהגורל לשום הקטרת
10 בבאו בהיכל יהוה ׃ וכל־רוב
העם היה מתפלל בחוץ
11 בשעת הקטרת ׃ ונראה לו
מלאך יהוה עומד מימין מזבח
12 הקטרת ׃ ויבהל זכריה
בראותו ותפל עליו יראה ׃
13 ויאמר המלאך אליו אל—
תירא זכריה כי תחנתך
נשמעה ואשתך אלישבע
תלד לך בן ותקרא שמו
14 יוחנן ׃ ויהיה לך שמחה וגיל
ובלדתו

sum est & mihi, assecuto omnia
à principio diligenter, ex ordine
tibi scribere, optime Theophile,
4 vt cognoscas eorum verbo-
rum, de quibus eruditus es, veri-
tatem. 5 Fuit in diebus Hero-
dis, Regis Iudaeae Sacerdos quidam
nomine Zacharias de vice Abia,
& vxor illius de filiabus Aaron,
& nomen eius Elisabeth.
6 Erant autem iusti ambo an-
te Deum, incedentes in omnibus
mandatis, & iustificationibus
Domini sine querela, 7 & non
erat illis filius eò quòd esset Elisa-
beth sterilis, & ambo processis-
sent in diebus suis.
8 Factum est autem, cùm sa-
cerdotio fungeretur in ordine vi-
cis suae ante Deum, 9 secundùm
consuetudinem sacerdotij, sorte
exijt vt incensum poneret, in-
gressus in templum Domini:
10 & omnis multitudo populi
erat orans foris hora incensi.
11 Apparuit autem illi Ange-
lus Domini, stans à dextris Alta-
ris incensi. 12 Et Zacharias
turbatus est videns, & timor ir-
ruit super eum. 13 Ait autem
ad illum Angelus: Ne timeas
Zacharia, quoniam exaudita
est deprecatio tua, & vxor tua
Elisabeth pariet tibi filium, &
vocabis nomen eius Ioannē: 14
& erit gaudium tibi, & exultatio,

& mul-

& multi in natiuitate eius gaudebunt: 15 erit enim magnus coram Domino: & vinum, & siceram non bibet, & Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ: 16 & multos filiorum Israël conuertet ad Dominum Deum ipsorum: 17 & ipse præcedet ante illum in spiritu, & virtute Eliæ, vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam.

18 Et dixit Zacharias ad Angelum: Vndè hoc sciam? ego enim sum senex, & vxor mea processit in diebus suis. 19 Et respondens Angelus dixit ei: Ego sum Gabriël qui asto ante Deum: & missus sum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare 20 Et ecce eris tacens, & non poteris loqui vsque in diem quo hæc fiant. pro eo quòd non credidisti verbis meis, quæ implebuntur tempore suo.

21 Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quòd tardaret ipse in templo. 22 Egressus autem non poterat loqui ad illos; & cognouerunt quòd visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens illis, & permansit mutus 23 Et factum est, vt impleti sunt dies officij eius abijt in domum suam. 24 post hos autem dies concepit Elisabeth

15 וּבְלֵדָתוֹ רַבִּים יִשְׂמָחוּ ׃ כִּי
יִהְיֶה גָדוֹל לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וְיַיִן
וְשֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וּבְרוּחַ ה
הַקֹּדֶשׁ יִמָּלֵא עוֹדֶנּוּ בְּבֶטֶן
16 אִמּוֹ ׃ וְרַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
יָשִׁיב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם ׃
17 וְהוּא יֵלֵךְ לְפָנָיו בְּרוּחַ וּבְכֹחַ
אֵלִיָּהוּ לְהָשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל־
בָּנִים וְחַסְרֵי הָאֱמוּנָה לִתְבוּנַת
הַצַּדִּיקִים לְהָכִין לַיהוָה עַם
18 תָּמִים ׃ וַיֹּאמֶר זְכַרְיָה לַמַּלְאָךְ
מֵאַיִן אֵדַע זֹאת כִּי אֲנִי זָקֵן
19 וְאִשְׁתִּי בָּאָה בַּיָּמִים ׃ וַיַּעַן
הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי גַבְרִיאֵל
הַמִּתְיַצֵּב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים
וְנִשְׁלַחְתִּי לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וּלְבַשֵּׂר
20 לְךָ אֵלֶּה ׃ וְהִנֵּה תִּהְיֶה אִלֵּם
וְלֹא תוּכַל לְדַבֵּר עַד־הַיּוֹם
שֶׁיֵּעָשׂוּ אֵלֶּה יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתָּ
21 לִדְבָרַי וְיִמָּלְאוּ בְּעִתָּם ׃ וַיְהִי
הָעָם מְקַוִּים לִזְכַרְיָה וַיִּתְמְהוּ
שֶׁהוּא מְאַחֵר בַּהֵיכָל ׃
22 וּבְצֵאתוֹ לֹא יוּכַל לְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי־רָאָה חָזוֹן
בַּהֵיכָל וְהוּא קֹרֵץ לָהֶם וְנִשְׁאַר
23 אִלֵּם ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר מָלְאוּ יְמֵי
24 מִשְׁמַרְתּוֹ הָלַךְ לְבֵיתוֹ ׃ וְאַחַר
הַיָּמִים הָאֵלֶּה וַתַּהַר אֱלִישֶׁבַע

אִשְׁתּוֹ וַתַּחְבֵּא עַצְמָהּ בַּחֲמִשָּׁה
25 חֳדָשִׁים לֵאמוֹר׃ כִּי כֵן עָשָׂה
יְהוָה לִי כַּיָּמִים שֶׁבָּהֶם רָאָה
לְהָסִיר חֶרְפָּתִי בֵּין־הָאֲנָשִׁים׃
26 וּבְחֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי נִשְׁלַח הַמַּלְאָךְ
גַּבְרִיאֵל מֵאֵת־הָאֱלֹהִים לָעִיר
27 מֵהַגָּלִיל וּשְׁמָהּ נְצֶרֶת׃ אֶל־
בְּתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ וּשְׁמוֹ
יוֹסֵף מִבֵּית דָּוִד וְשֵׁם־הַבְּתוּלָה
28 מִרְיָם׃ וַיָּבֹא הַמַּלְאָךְ אֵלֶיהָ
וַיֹּאמַר שָׁלוֹם לָךְ מְלֵאַת
חֵן יְהוָה עִמָּךְ מְבוֹרֶכֶת אַתְּ
29 בֵּין־הַנָּשִׁים׃ וַיְהִי כְּשָׁמְעָהּ
וַתִּבָּהֵל בִּדְבָרוֹ וַתַּחְשׁוֹב מָה־
30 הִיא הַבְּרָכָה הַזֹּאת׃ וַיֹּאמֶר
לָהּ הַמַּלְאָךְ אַל־תִּירְאִי מִרְיָם
31 כִּי־מָצָאת חֵן לִפְנֵי יְהוָה׃ הִנֵּה
תַהֲרִי בַּבֶּטֶן וְתֵלְדִי בֵּן וְתִקְרְאִי
32 שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ׃ זֶה יִהְיֶה גָּדוֹל וּבֶן־
עֶלְיוֹן יִקָּרֵא וְיִתֶּן־לוֹ יְהוָה
אֱלֹהִים כִּסֵּא דָוִד אָבִיו וְיִמְלוֹךְ
33 בְּבֵית־יַעֲקֹב לְעוֹלָם׃ וְלֹא יִהְיֶה
34 סוֹף לְמַלְכוּתוֹ׃ וַתֹּאמֶר מִרְיָם
לַמַּלְאָךְ אֵיךְ־תִּהְיֶה זֹאת כִּי
35 אֵינֶנִּי יוֹדַעַת אִישׁ׃ וַיַּעַן
הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לָהּ רוּחַ
הַקּוֹדֶשׁ יָבֹא עָלַיִךְ וְכֹחַ עֶלְיוֹן
יְאֱצוֹל עָלַיִךְ וְעַל־כֵּן מָה
שֶׁיּוּלַד

*vxor eius, & occultabat se mensi-
bus quinque, dicens: 25 Quia
sic fecit mihi Dominus in diebus,
quibus respexit auferre oppro-
brium meum inter homines.*
*26 In mense autem sexto, mis-
sus est Angelus Gabriël à Deo in
ciuitatem Galilææ, cui nomen
Nazareth, 27 ad Virginem
desponsatam viro, cui nomen erat
Joseph, de domo Dauid, & no-
men Virginis Maria. 28 Et
ingressus Angelus ad eam dixit:
Aue gratia plena: Dominus te-
cum: Benedicta tu in mulieribus.*
*29 Quæ cùm audisset, turbata
est in sermone eius, & cogitabat
qualis esset ista salutatio.*
*30 Et ait Angelus ei: Ne ti-
meas Maria, inuenisti enim
gratiam apud Deum: 31 ecce
concipies in vtero, & paries Fi-
lium, & vocabis nomen eius JE-
SVM. 32 hic erit magnus, &
Filius Altissimi vocabitur, &
dabit illi Dominus Deus sedem
Dauid patris eius: & regnabit
in domo Jacob in æternum, 33
& regni eius non erit finis.*
*34 Dixit autem Maria ad
Angelum: Quomodo fiet istud,
quoniam virum non cognosco?*
*35 Et respondens Angelus di-
xit ei: Spiritus sanctus superue-
niet in te, & virtus Altissimi ob-
umbrabit tibi. Ideòque & quod
nasce-*

nascetur ex te Sanctum, vocabi-
tur Filius Dei. 36 *Et ecce*
Elisabeth cognata tua, & ipsa
concepit filium in senectute sua;
& hic mensis sextus est illi, quæ
vocatur sterilis: 37 *quia non*
erit impossibile apud Deum omne
verbum. 38 *Dixit autem Ma-*
ria: Ecce Ancilla Domini, fiat
mihi secundùm verbum tuum. Et
discessit ab illa Angelus. 39 *E-*
xurgens autem Maria in diebus
illis abijt in montana cum festina-
tione, in ciuitatem Juda:
40 *Et intrauit in domum Za-*
chariæ, & salutauit Elisabeth.
41 *Et factum est, vt audiuit*
salutationem Mariæ Elisabeth,
exultauit infans in vtero eius: &
repleta est Spiritu sancto Elisa-
beth: 42 *& exclamauit voce*
magna, & dixit: Benedicta tu in-
ter mulieres, & benedictus fru-
ctus ventris tui. 43 *Et vnde*
hoc mihi vt veniat mater Domi-
ni mei ad me? 44 *Ecce enim*
vt facta est vox salutationis tuæ
in auribus meis, exultauit in gau-
dio infans in vtero meo. 45 *&*
beata, quæ credidisti, quoniam
perficientur ea, quæ dicta sunt ti-
bi à Domino. 46 *Et ait Ma-*
ria:
Magnificat anima mea Do-
minum; 47 *& exultauit spiri-*
tus meus in Deo salutari meo.

שֶׁיּוּלַד מִמֵּךְ קָדוֹשׁ יִקָּרֵא בֶּן־
36 הָאֱלֹהִים ׃ וְהִנֵּה אֱלִישֶׁבַע
מֹדַעְתֵּךְ גַּם־הִיא הָרָה לִזְקוּנֶיהָ
וְהַחֹדֶשׁ הַזֶּה שִׁשִּׁי־לָהּ שֶׁהָיְתָה
37 נִקְרֵאת עֲקָרָה ׃ כִּי לֹא־יִפָּלֵא
38 מֵיְהוָה כָּל־דָּבָר ׃ וַתֹּאמֶר
מִרְיָם הִנֵּה שִׁפְחַת יְהוָה יְהִי־
לִי כִּדְבָרֶךָ וַיָּסַר הַמַּלְאָךְ
39 מֵאֶצְלָהּ ׃ וַתָּקָם מִרְיָם בַּיָּמִים
הָהֵם וַתַּעַל אֶל־הֶהָרִים
40 בְּחִפָּזוֹן בְּעִיר יְהוּדָה ׃ וַתָּבֹא
לְבֵית־זְכַרְיָה וַתְּבָרֵךְ אֶת־
41 אֱלִישֶׁבַע ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמְעָה
אֱלִישֶׁבַע בִּרְכַּת מִרְיָם וַיִּרְקֹד
הָעוּל בְּבִטְנָהּ וַתִּמָּלֵא אֱלִישׁ
42 אֱלִישֶׁבַע רוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃ וַתִּזְעַק
בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמַר בְּרוּכָה
אַתְּ בֵּין־הַנָּשִׁים וּבָרוּךְ פְּרִי
43 בִטְנֵךְ ׃ וּמֵאַיִן־לִי זֹאת לָבֹא
44 אֵם־אֲדוֹנִי אֵלָי ׃ כִּי־הִנֵּה
בִּהְיוֹת קוֹל בִּרְכָתֵךְ בְּאָזְנַי
וַיִּרְקוֹד הָעוּל בְּגִילָה בְּבִטְנִי ׃
45 וְאַשְׁרֵיךְ שֶׁהֶאֱמַנְתְּ כִּי־יְשֻׁלְּמוּ
הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים לָךְ מֵיְהוָה ׃
46 וַתֹּאמֶר מִרְיָם
מַגְדִּילָה נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה ׃
47 וַתָּגֶל רוּחִי בֵּאלֹהֵי יִשְׁעִי ׃

Quia כִּי

48 כי פנה אל־ענות אמתו כי־
הנה מזה שכל־הדורות יאמרו
לימאשרת׃
49 כי־עשה לי גדולות אשר
הוא יכול וקדוש שמו׃
50 וחסדו מדור לדור ליראיו׃
51 עשה כח בזרועו ויפץ גאים
במחשבת לבם׃
52 והוריד גבורים מכסאם
וירם ענוים׃
53 לרעבים מלא טובות
ולעשירים שלח ריקים׃
54 לקח ישראל נערו זכר
חסדו׃
55 כמו־שדבר לאבותינו
לאברהם ולזרעו לעולם׃
56 ותשב מרים עמה כשלשת
חדשים ותשב לביתה׃
57 ולאלישבע נמלאה עתה
58 ללדת ותלד בן׃ ושמעו
שכניה וקרוביה כי־הגדיל
יהוה את־חסדו עמה וישמחו
59 אתה׃ ויהי ביום השמיני ויבאו
למול הילד ויקראו לו בשם־
60 אביו זכריה׃ ותען אמו ותאמר
לא כי־אם יקרא יוחנן׃
61 ויאמרו לה כי־
לא

48 *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.*
49 *Quia fecit mihi magna qui potens est: & sanctum nomen eius.*
50 *Et misericordia eius à progenie in progenies timentibus eũ.*
51 *Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui.*
52 *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.*
53 *Esurientes impleuit bonis: & diuites dimisit inanes.*
54 *Suscepit Israël puerum suũ, recordatus misericordiæ suæ.*
55 *Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in secula.*
56 *Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: & reuersa est in domum suam.*
57 *Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium.* 58 *Et audierunt vicini, & cognati eius quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.*
59 *Et factum est in die octauo, venerunt circumcidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui Zachariam.* 60 *Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Joannes:*
61 *Et dixerunt ad illam: Quia*
nemo

nemo est in cognatione tua, qui
vocetur hoc nomine: 62 *In-*
nuebant autem patri eius, quem
vellet vocari eum.
63 *Et postulans pugillarem,*
scripsit, dicens: Joannes est no-
men eius. Et mirati sunt vni-
uersi. 64 *Apertum est autem*
illicò os eius, & lingua eius, &
loquebatur benedicens Deum.
65 *Et factus est timor super om-*
nes vicinos eorum: & super om-
nia montana Judææ diuulgaban-
tur omnia verba hæc: 66 *& po-*
suerunt omnes, qui audierant in
corde suo, dicentes: Quis putas,
puer iste erit? Etenim manus
Domini erat cum illo. 67 *Et*
Zacharias pater eius repletus est
Spiritu sancto: & prophetauit,
dicens:
68 *Benedictus Dominus Deus*
Israël, quia visitauit, & fecit re-
demptionem plebis suæ.
69 *Et erexit cornu salutis no-*
bis: in domo Dauid pueri sui.
70 *Sicut locutus est per os san-*
ctorum, qui à seculo sunt Prophe-
tarum eius:
71 *Salutē ex inimicis nostris, et*
de manu omniū, qui oderunt nos:
72 *Ad faciendā misericordiam*
cum patribus nostris: & memora-
ri testamenti sui sancti.
73 *Jusiurandum, quod iurauit*
ad Abraham patrem nostrum, da-
turum se nobis.

לֹא יֶשׁ־אִישׁ בְּמִשְׁפַּחְתֵּךְ
שֶׁנִּקְרָא בְּשֵׁם זֶה׃ וַיִּקְרְצוּ 62
לְאָבִיו בְּאֵיזֶה שֵׁם יִרְצֶה
שֶׁיִּקָּרֵא׃ וַיִּשְׁאַל קֶסֶת וַיִּכְתּוֹב 63
לֵאמוֹר יוֹחָנָן שְׁמוֹ וַיִּתְמְהוּ
כֻּלָּם׃ וַיִּפָּתַח מִיַּד פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ 64
וַיְדַבֵּר מְבָרֵךְ אֶת־הָאֱלֹהִים׃
וַתְּהִי יִרְאָה עַל כָּל־שְׁכֵנֵיהֶם 65
וְעַל כָּל־הָרֵי יְהוּדָה הָיְתָה
הוֹלֶכֶת שְׁמוּעַת כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה׃ וַיָּשִׂימוּ כָּל־שֶׁשָּׁמְעוּ 66
בְּלִבָּם לֵאמוֹר מִי אַתָּה חוֹשֵׁב
יִהְיֶה זֶה הַיֶּלֶד כִּי יַד־יְהוָה הָיְתָה
עִמּוֹ׃ וַיִּמָּלֵא זְכַרְיָה אָבִיו בְּרוּחַ 67
הַקּוֹדֶשׁ וַיִּנָּבֵא לֵאמוֹר׃
בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל 68
כִּי פָקַד וְעָשָׂה פְּדוּת לְעַמּוֹ׃
וַיָּרֶם לָנוּ קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּבֵית דָּוִד 69
נַעֲרוֹ׃
כְּמוֹ שֶׁדִּבֶּר עַל פִּי־נְבִיאָיו 70
הַקְּדוֹשִׁים שֶׁמֵּעוֹלָם הָיוּ׃
הַיְשׁוּעָה מֵאוֹיְבֵינוּ וּמִיַּד כָּל־ 71
אֲשֶׁר שְׂנֵאוּנוּ׃
לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם־אֲבוֹתֵינוּ 72
וְלִזְכּוֹר בְּרִיתוֹ הַקְּדוֹשָׁה׃
הַשְּׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע לְאַבְרָהָם 73
אָבִינוּ לָתֶת־לָנוּ׃

Vt כְּדֵי

74 כְּדֵי שֶׁבְּלִי פַּחַד נַעֲבוֹד אוֹתוֹ
מִיַּד אוֹיְבֵינוּ אָנוּ נִצּוֹלִים׃
75 בִּקְדוּשָּׁה וּבִצְדָקָה לְפָנָיו
כָּל־יָמֵינוּ׃
76 וְאַתָּה הַיֶּלֶד נְבִיא עֶלְיוֹן
תִּקָּרֵא כִּי־תֵלֵךְ לִפְנֵי יְהוָה
לְפַנּוֹת דְּרָכָיו׃
77 לָתֵת יְדִיעַת הַיְשׁוּעָה לְעַמּוֹ
לִסְלִיחַת חַטֹּאתֵיהֶם׃
78 בְּרַחֲמֵי חֶסֶד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבָּהֶם
פְּקָדָנוּ מִזְרָח מִמָּרוֹם׃
79 לְהָאִיר לְיוֹשְׁבֵי חוֹשֶׁךְ
וְצַלְמָוֶת וּלְיַשֵּׁר רַגְלֵינוּ בְּדֶרֶךְ
הַשָּׁלוֹם׃
80 וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיֶּחֱזַק בְּרוּחַ
וַיְהִי בַּמִּדְבָּרִים עַד־יוֹם
הֵרָאוֹתוֹ לְיִשְׂרָאֵל׃

74 *Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi.*
75 *In sanctitate, & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris.*
76 *Et tu puer, Propheta Altissimi vocaberis: praeibis enim ante faciem Domini parare vias eius:*
77 *Ad dandam scientiam salutis plebi eius: in remissionem peccatorum eorum:*
78 *Per viscera misericordiae Dei nostri: in quibus visitauit nos oriens ex alto:*
79 *Illuminare his, qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.*
80 *Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu: & erat in desertis vsque in diem ostensionis suae ad Israël:*

פ׳ ב

1 וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיֵּצֵא דָּת
מֵהַקֵּיסַר אֲגוּשְׁטוֹ שֶׁיִּכָּתֵב כָּל־
2 הָעוֹלָם׃ וְהַכְּתָב הַזֶּה הָרִאשׁוֹן
נֶעֱשָׂה מִקּוֹרִינוֹס נְצִיב אֲרָם׃
3 וַיֵּלְכוּ כָל־אֶחָד לְהִכָּתֵב
4 לְעִירוֹ׃ וַיַּעַל גַּם־יוֹסֵף
מֵהַגָּלִיל מֵעִיר נְצֶרֶת לִיהוּדָה
לְעִיר דָּוִד וּשְׁמָהּ בֵּית־לֶחֶם
יַעַן

CAP. II.

1 *Factum est autem in diebus illis, exijt edictum à Caesare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis.* 2 *Haec descriptio prima, facta est à Praeside Syriae Cyrino:* 3 *& ibant omnes vt profiterentur singuli in suam ciuitatem.* 4 *Ascendit autem & Joseph à Galilaea de ciuitate Nazareth in Judaeam in ciuitatem Dauid, quae vocatur Bethlehem:*
eo

eo quòd esset de domo, & familia
Dauid, 5 *vt profiteretur cum*
Maria desponsata sibi vxore
prægnante.
6 *Factum est autem, cùm essent*
ibi, impleti sunt dies vt pareret.
7 *Et peperit Filium suum pri-*
mogenitum, & pannis eum inuol-
uit, & reclinauit eum in præse-
pio: quia non erat eis locus in
diuersorio: 8 *Et pastores erant*
in regione eadem vigilantes, &
custodientes vigilias noctis super
gregem suum.
9 *Et ecce Angelus Domini ste-*
tit iuxta illos, & claritas Dei cir-
cumfulsit illos, & timuerunt ti-
more magno. 10 *Et dixit illis*
Angelus: Nolite timere. ecce
enim euangelizo vobis gaudium
magnum, quod erit omni populo:
11 *quia natus est vobis hodie*
Saluator qui est Christus Domi-
nus in ciuitate Dauid.
12 *Et hoc vobis signum: In*
uenietis infantem pannis inuolu-
tum, & positum in præsepio:
13 *Et subitò facta est cum An-*
gelo multitudo militiæ cælestis
laudantiũ Deum, & dicentium:
14 *Gloria in altissimis Deo, &*
in terra pax hominibus bonæ vo-
luntatis.
15 *Et factum est, vt discesse-*
runt ab eis Angeli in cælum: pa-

יַעַן־־־כִּי הוּא הָיָה מִבֵּית דָּוִד
וּמִמִּשְׁפַּחְתּוֹ׃ לְהִכָּתֵב עִם־־־ 5
מִרְיָם מְאוֹרֶשֶׂת לוֹ לְאִשָּׁה
וְהִיא הָיְתָה הָרָה׃ וַיְהִי 6
בִּהְיוֹתָם שָׁם וַיִּמָּלְאוּ יָמֶיהָ
לָלֶדֶת׃ וַתֵּלֶד בְּנָהּ הַבְּכוֹר 7
וַתְּחַתֵּל אוֹתוֹ בַּבְּגָדִים וַתְּשִׂימוֹ
בָּאֵבוּס כִּי לֹא־הָיָה לָהֶם מָקוֹם
בְּמָלוֹן׃ וְהָיוּ בְּמָחוֹז הַהוּא 8
רוֹעִים שׁוֹקְדִים וְשׁוֹמְרִים
מִשְׁמָרוֹת הַלַּיְלָה עַל־־עֶדְרָם׃
וְהִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָה עֹמֵד אֶצְלָם 9
וְזֹהַר אֱלֹהִים זָהַר סְבִיבוֹתָם
וַיִּירְאוּ יִרְאָה גְדוֹלָה׃ וַיֹּאמֶר 10
הַמַּלְאָךְ אֲלֵיהֶם אַל־־־תִּירָאוּ
כִּי־־־הִנְנִי מְבַשֶּׂרְכֶם שִׂמְחָה
גְדוֹלָה שֶׁתִּהְיֶה לְכָל־־־הָעָם׃
כִּי־־נוֹלַד לָכֶם הַיּוֹם מוֹשִׁיעַ 11
שֶׁהוּא מָשִׁיחַ אָדוֹן בְּעִיר דָּוִד׃
וְזֹאת לָכֶם הָאוֹת תִּמְצְאוּ 12
הַיֶּלֶד מוּחְתָּל בַּבְּגָדִים וּמוּשָּׂם
בָּאֵבוּס׃ וּמִיָּד עִם־־־הַמַּלְאָךְ 13
רוֹב צְבָא הַשָּׁמַיִם מְהַלְלִים
הָאֱלֹהִים וְאוֹמְרִים׃ כָּבוֹד 14
לֵאלֹהִים בַּמְּרוֹמִים וְשָׁלוֹם
בָּאָרֶץ לְאַנְשֵׁי הָרָצוֹן הַטּוֹב׃
וַיְהִי כַּאֲשֶׁר סָרוּ מֵאִתָּם 15
הַמַּלְאָכִים לַשָּׁמַיִם וַיְדַבְּרוּ
הָרוֹעִים

הָרוֹעִים אִישׁ־לְרֵעֵהוּ נַעֲבוֹר
עַד־בֵּית־לֶחֶם וְנִרְאֶה זֶה הַדָּבָר
שֶׁנֶּעֱשָׂה שֶׁאֲדֹנָי הוֹדִיעָנוּ ׃
16 וַיָּבֹאוּ מְהֵרָה וַיִּמְצְאוּ מִרְיָם
וְיוֹסֵף וְהַיֶּלֶד מוּשָׂם בָּאֵבוּס ׃
17 וּבִרְאוֹתָם יָדְעוּ מַה־הַדָּבָר
18 הַנֶּאֱמָר עַל־יֶלֶד הַזֶּה ׃ וַיִּתְמְהוּ
כָּל־אֲשֶׁר שָׁמְעוּ וּמֵהַדְּבָרִים
אֲשֶׁר אָמְרוּ אֲלֵיהֶם הָרוֹעִים ׃
19 וַתִּשְׁמוֹר מִרְיָם כָּל־הַדְּבָרִים
20 הָאֵלֶּה וַתְּשִׁבֵם בְּלִבָּהּ ׃ וַיָּשׁוּבוּ
הָרוֹעִים וַיְכַבְּדוּ וַיְהַלְלוּ אֶת־
הָאֱלֹהִים עַל כָּל־מָה שֶׁשָּׁמְעוּ
וְרָאוּ כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר לָהֶם ׃
21 וְאַחַר שֶׁכָּלָה שְׁמֹנַת יָמִים
לָמוּל הַיֶּלֶד וְנִקְרָא שְׁמוֹ יְשׁוּעַ
כַּאֲשֶׁר נִקְרָא מֵהַמַּלְאָךְ בְּטֶרֶם
22 הוֹרָה בְּבָטֶן ׃ וְאַחַר מְלֹאת
יְמֵי טָהֳרָתָהּ כְּפִי תוֹרַת מֹשֶׁה
הֱבִיאוּהוּ לִירוּשָׁלַיִם לְהַעֲמִידוּ
23 לִפְנֵי יְהוָה ׃ כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת
יְהוָה † כִּי־כָל זָכָר פֶּטֶר רֶחֶם
24 קָדוֹשׁ לַיהוָה יִקָּרֵא ׃ וְלָתֵת
קָרְבָּן כְּמוֹ־שֶׁנֶּאֱמַר בְּתוֹרַת
יְהוָה שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי
25 יוֹנָה ׃ וְהִנֵּה הָיָה אִישׁ
בִּירוּשָׁלַיִם

ſtores loquebantur ad inuicem :
Tranſeamus vſque Bethlehem,
& videamus hoc verbum, quod
factum eſt, quod Dominus oſten-
dit nobis. 16 Et venerunt fe-
ſtinantes: & inuenerunt Ma-
riam, & Ioſeph, & infantem
poſitum in præſepio. 17 Viden-
tes autem cognouerunt de verbo,
quod dictum erat illis de puero hoc.
18 Et omnes, qui audierunt,
mirati ſunt & de his, quæ dicta
erant à Paſtoribus ad ipſos.
19 Maria autem conſeruabat
omnia verba hæc, conferens in
corde ſuo. 20 Et reuerſi ſunt
paſtores glorificantes, & laudan-
tes Deum in omnibus, quæ audie-
rant, & viderant, ſicut dictum
eſt ad illos. 21 Et poſtquam
conſummati ſunt dies octo vt cir-
cumcideretur puer: vocatum eſt
nomen eius Ieſus, quòd vocatum
eſt ab Angelo priuſquàm in vterò
conciperetur. 22 Et poſtquam
impleti ſunt dies purgationis eius
ſecundùm legem Moyſi, tulerunt
illum in Ieruſalem, vt ſiſterent
eum Domino, 23 ſicut ſcriptum
eſt in lege Domini: Quia omne
maſculinum adaperiens vuluam,
ſanctum Domino vocabitur. 24
& vt darent hoſtiam ſecundùm
quod dictum eſt in lege Domini,
par turturum, aut duos pullos co-
lumbarum. 25 Et ecce homo

נ׳ א׳
שמות יג׳
† קַדֶּשׁ־לִי
כָל־בְּכוֹר
פֶּטֶר כָּל־
רֶחֶם בִּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל
בָּאָדָם
וּבַבְּהֵמָה
לִי הוּא ׃
† במדבר ח׳
תַּחַת פִּטְרַת
כָּל־רֶחֶם
בְּכוֹר כֹּל
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לָקַחְתִּי
אוֹתָם לִי ׃
כִּי לִי כָל־
בְּכוֹר מִבְּנֵי
יִשְׂרָאֵל
בָּאָדָם
וּבַבְּהֵמָה ׃

erat

erat in Jerusalem, cui nomen Si-
meon, & homo ille iustus, & ti-
moratus, expectans consolatio-
nem Israël, & Spiritus sanctus
erat in eo. 26 *Et responsum*
acceperat à Spiritu sancto, non
visurum se mortem, nisi priùs vi-
deret Christum Domini. 27 *Et*
venit in spiritu in templum. Et
cùm inducerent puerum Jesum
parentes eius, vt facerent secun-
dùm consuetudinem legis pro eo:
28 *& ipse accepit eum in vlnas*
suas, & benedixit Deum, & di-
xit:

29 *Nunc dimittis seruum*
tuum Domine, secundùm ver-
bum tuum in pace:

30 *Quia viderunt oculi mei sa-*
lutare tuum.

31 *Quod parasti ante faciem*
omnium populorum.

32 *Lumen ad reuelationem*
gentium, & gloriam plebis tuæ
Israël.

33 *Et erat pater eius & mater*
mirantes super his, quæ diceban-
tur de illo. 34 *Et benedixit illis*
Simeon: & dixit ad Mariam
matrem eius: Ecce positus est hic
in ruinam, & in resurrectionem
multorum in Israël: & in si-
gnum, cui contradicetur: 35 *&*
tuam ipsius animam pertransibit
gladius vt reuelentur ex multis
cordibus cogitationes.

בִּירוּשָׁלַיִם וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן וְה
וְהָאִישׁ הַזֶּה צַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים׳
מְחַכֶּה לְנֶחָמַת יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי
26 רוּחַ הַקָּדוֹשׁ בּוֹ׃ וְלָקַח תְּשׁוּבָה
מֵרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ כִּי הוּא לֹא־
יִרְאֶה מָוֶת אִם־לֹא מִקּוֹדֶם
27 יִרְאֶה מְשִׁיחַ יְהוָה׃ וַיָּבֹא בְרוּחַ
לְהֵיכָל וְכַאֲשֶׁר־הֵבִיאוּ הַיֶּלֶד
יֵשׁוּעַ יוֹלְדָיו לַעֲשׂוֹת כְּדֶרֶךְ
28 הַתּוֹרָה עָלָיו׃ וְהוּא לָקַח אוֹתוֹ
עַל־זְרוֹעוֹתָיו וַיְבָרֵךְ לֵאלֹהִים
וַיֹּאמַר׃

29 עַתָּה יְהוָה שַׁלַּח עַבְדְּךָ
כִּדְבָרְךָ בְּשָׁלוֹם׃

30 כִּי רָאוּ עֵינַי אֶת־יְשׁוּעָתֶךָ׃

31 אֲשֶׁר כּוֹנַנְתָּ לִפְנֵי כָל־
הָעַמִּים׃

32 אוֹר לְגָלוּי הַגּוֹיִם וְלִכְבוֹד
עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל׃

33 וַיִּהְיוּ אָבִיו וְאִמּוֹ תּוֹמְהִים
עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה שֶׁנֶּאֶמְרוּ
34 עָלָיו׃ וַיְבָרֵךְ אוֹתָם שִׁמְעוֹן
וַיֹּאמֶר לְמִרְיָם אִמּוֹ הִנֵּה הוּא
מוּשָׂם לְמַפָּלָה וְלִתְקוּמַת
רַבִּים בְּיִשְׂרָאֵל וּלְאוֹת
35 הַמְּרִיבָה׃ וּלְנַפְשֵׁךְ תַּעֲבוֹר
חֶרֶב כְּדֵי שֶׁיִּגָּלוּ מַחְשְׁבוֹת
מִלְּבוֹת רַבִּים׃

36 ותהי חנה נביאה בת פנואל
משבט אשר שבאה בימים
רבים ותהי עם־אישה שבע
37 שנים אחר בתולותיה ׃ ותהי
אלמנה עד־ארבע ושמנים
שנה ולא סרה מהיכל ותעבוד
בצומות ובתפילות יומם
38 ולילה ׃ היא היתה בשעה
הזאת כבאה מודה אל־יהוה
והיתה מדברת עליו אל־כל
המחכים את־פדות ישראל ׃
39 ויהי ככלות הכל כתורת יהוה
וישובו גלילה לעירם לנצרת ׃
40 ויגדל הילד ויחזק מלא חכמה
41 וחן־אלהים היה בו ׃ וילכו
יולדיו שנה בשנה לירושלים
42 בחג הפסח ׃ ובהיותו בן־
שתים עשרה שנה בעלותם
ירושלימה כדרך יום החג ׃
43 ובכלות הימים ובשובם וישב
הנער ישוע בירושלים ולא
44 ידעו יולדיו ׃ ויחשבו כי הוא
היה עם חברת ההלכים יחד
ויבאו מהלך יום אחד
ויבקשוהו בין־הקרובים ובין
45 מיודעיו ׃ ובשלא מצאו שבו
46 ירושלימה וידרשוהו ׃ ויהי
אחרי שלשה ימים וימצאוהו
בהיכל

36 Et erat Anna Prophetissa,
filia Phanuël, de tribu Aser: hæc
*processerat in diebus multis, & *
vixerat cum viro suo annis se-
ptem à virginitate sua. 37 Et
hæc vidua vsq; ad annos octogin-
ta quatuor: quæ non discedebat
de templo, ieiunÿs, & obsecratio-
nibus seruiens nocte, ac die.
38 Et hæc, ipsa hora superue-
*niens, confitebatur Domino: & *
loquebatur de illo omnibus, qui
expectabant redemptionem Israël.
39 Et vt perfecerunt omnia
secundùm legem Domini, reuersi
sunt in Galilæam in ciuitatem
suam Nazareth. 40 Puer au-
tem crescebat, & confortabatur
plenus sapientia: & gratia Dei
erat in illo. 41 Et ibant paren-
tes eius per omnes annos in Jeru-
salem, in die sollemni Paschæ.
42 Et cùm factus esset anno-
rum duodecim, ascendentibus illis
Jerosolymam secundùm consuetu-
dinem diei festi, 43 consumma-
tisq; diebus, cùm redirent, reman-
sit puer Jesus in Jerusalem, & non
cognouerunt parentes eius. 44
Existimantes autem illum esse in
*comitatu, venerunt iter diei, & *
requirebant eum inter cognatos,
& notos. 45 Et non inuenien-
tes, regressi sunt Jerusalem, re-
quirentes eum. 46 Et factum est,
post triduum inuenerunt illum
in

in templo ſedentem in medio Do-
ctorum, audientem illos, & inter-
rogantem eos. 47 Stupebant au-
tem omnes qui eum audiebant, ſu-
per prudentia, & reſponſis eius.
48 Et videntes admirati ſunt.
Et dixit mater eius ad illum: Fili,
quid feciſti nobis ſic? ecce pater
tuus, & ego dolentes quærebamus
te. 49 Et ait ad illos: Quid eſt
quòd me quærebatis? neſciebatis
quia in his, quæ Patris mei ſunt,
oportet me eſſe? 50 Et ipſi non
intellexerunt verbum, quod locu-
tus eſt ad eos. 51 Et deſcendit
cum eis, & venit Nazareth: &
erat ſubditus illis. Et mater eius
conſeruabat omnia verba hæc in
corde ſuo. 52 Et Jeſus proficie-
bat ſapientia, & ætate, & gratia
apud Deum, & homines.

בְּהֵיכָל יוֹשֵׁב בֵּין־הָרַבָּנִים
שׁוֹמֵעַ אוֹתָם וְשׁוֹאֵל לָהֶם׃
וַיִּתְמְהוּ כָּל־הַשּׁוֹמְעִים לוֹ עַל־ 47
תְּבוּנָתוֹ וְעַל־תְּשׁוּבוֹתָיו׃
וְכַאֲשֶׁר רָאוּ תָמְהוּ וַתֹּאמֶר לוֹ 48
אִמּוֹ בְּנִי לָמָּה עָשִׂיתָ לָּנוּ כָּכָה
הִנֵּה אָבִיךָ וַאֲנִי מְעֻצָּב
בִּקַּשְׁנוּךָ׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מָה 49
הִיא זֹאת שֶׁאַתֶּם בִּקַּשְׁתֶּם
אוֹתִי וְלֹא יְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי צָרִיךְ
לִהְיוֹת בְּאֵלֶּה הַדְּבָרִים שֶׁהֵם
שֶׁל־אָבִי׃ וְהֵם לֹא הֵבִינוּ הַדָּבָר 50
שֶׁדִּבֶּר לָהֶם׃ וַיֵּרֶד עִמָּם וַיָּבֹא 51
לַנְּצָרֶת וְהָיָה מְשׁוּעֲבַד לָהֶם
וַתִּשְׁמוֹר אִמּוֹ כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה בִּלְבָבָהּ׃ וַיִּגְדַּל יֵשׁוּעַ 52
בְּחָכְמָה וּבְשָׁנִים וּבְחֵן לִפְנֵי
אֱלֹהִים וְלִפְנֵי אָדָם׃

CAP. III.

1 *ANno autem quintodeci-*
mo imperij Tiberij Cæ-
ſaris procurante Pontio Pilato
Judæam, tetrarcha autem Gali-
lææ Herode, Philippo autem fra-
tre eius tetrarcha Iturææ, et Tra-
chonitidis regionis, & Lyſania
Abi-

פ׳ ג

וּבִשְׁנַת חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה 1
לְמַלְכוּת טִבֵּירְיוֹ קֵיסָר בִּהְיוֹת
נָצִיב פּוֹנְטִיּוֹס פִּילָאטוֹס עַל־
יְהוּדָה וּבִהְיוֹת הוֹרוֹדוֹס שַׂר
רְבִיעִית בַּגָּלִיל וּפִלִּפּוֹס אָחִיו
שַׂר רְבִיעִית בְּאִיטוּרְיָא וּב
וּבִמְדִינַת מַרְכוֹנִית וְלִיסָנְיָה
שָׂר

2 שָׂר מֵרְבִיעִית אֲבִילִינָה׃ בִּהְיוֹת
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים חָנָּה וְקַיָּפָה וַיְהִי
דְּבַר יְהוָה עַל־יוֹחָנָן בֶּן־זְכַרְיָה
3 בַּמִּדְבָּר׃ וַיָּבֹא אֶל־כָּל מְחוֹז
הַיַּרְדֵּן וַיִּקְרָא טְבִילַת הַתְּשׁוּבָה
לִסְלִיחַת הַחַטָּאִים׃
4 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסֵפֶר יְשַׁעְיָה
הַנָּבִיא קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ
דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ * מְסִלּוֹתָיו׃
5 כָּל־גֶּיא יִנָּשֵׂא וְכָל־הַר וְגִבְעָה
יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה הֶעָקוֹב לְמִישׁוֹר
6 וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה׃ וְרָאוּ כָל־
7 בָּשָׂר יְשׁוּעַת אֵל׃ וַיֹּאמֶר לָעָם
שֶׁיָּצְאָה לְהִטָּבֵל מִמֶּנּוּ דּוֹר
הָאֶפְעִים מִי הִגִּיד לָכֶם לִבְרוֹחַ
8 מִפְּנֵי קֶצֶף הַבָּא׃ לָכֵן עֲשׂוּ פְּרִי
הָרָאוּי לַתְּשׁוּבָה וְאַל־תָּחֵלּוּ
לוֹמַר יֶשׁ־לָנוּ אָב אַבְרָהָם כִּי
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי הָאֱלֹהִים
הוּא יָכוֹל מֵהָאֲבָנִים הָאֵלֶּה
9 לְהָקִים בְּנֵי אַבְרָהָם׃ כִּי כְּבָר
הוּשַׂם הַגַּרְזֶן אֶל שׁוֹרֶשׁ
הָעֵצִים לָכֵן כָּל־עֵץ שֶׁאֵינוֹ
עוֹשֶׂה פְּרִי טוֹב יִכָּרֵת וְיֻשְׁלַךְ
10 בָּאֵשׁ׃ וַיִּשְׁאָלוּהוּ הָעָם לֵאמוֹר
11 וּמָה לָכֵן נַעֲשֶׂה׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר
לָהֶם לְמִי שֶׁיֶּשׁ־לוֹ שְׁתֵּי
כֻּתֳּנוֹת יִתֵּן אַחַת לְמִי שֶׁאֵין
לוֹ

כ׳ א׳
ישעיה מ׳
* מְסִלָּה
לֵאלֹהֵינוּ

ו וְנִגְלָה
כְּבוֹד יְהוָה
וְרָאוּ כָל־
בָּשָׂר יַחְדָּו

Abilinæ tetrarcha, 2 *sub Principibus Sacerdotum Anna*, & *Caipha: factum est verbum Domini super Joannem, Zachariæ*
filium, in deserto. 3 *Et venit*
in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, 4 *sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ Prophetæ: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini: rectas facite semitas eius:* 5 *omnis vallis implebitur:* & *omnis mons*, & *collis humiliabitur:* & *erunt praua in directa:* & *aspera in vias planas:* 6 & *videbit omnis caro salutare Dei.*
7 *Dicebat ergo ad turbas quæ exibant vt baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum quis ostendit vobis fugere à ventura ira?*
8 *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*, & *ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus suscitare filios Abrahæ.* 9 *Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructū bonum, excidetur*, & *in ignem mittetur.* 10 *Et interrogabant*
eum turbæ dicentes: Quid ergo faciemus? 11 *Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti.*

ti, & qui habet escas, similiter
faciat. 12 *Venerunt autem*
& publicani vt baptizarentur,
& dixerunt ad illum: Magister,
quid faciemus? 13 *At ille dixit*
ad eos: Nihil amplius, quàm
quod constitutum est vobis, facia-
tis. 14 *Interrogabant autem*
eum & milites, dicentes: Quid
faciemus & nos? Et ait illis: Ne-
minem concutiatis, neque calum-
niam faciatis: & contenti estote
stipendijs vestris. 15 *Existi-*
mante autem populo, & cogitan-
tibus omnibus in cordibus suis de
Joanne, ne fortè ipse esset Chri-
stus: 16 *respondit Joannes, di-*
cens omnibus: Ego quidem aqua
baptizo vos: veniet autem for-
tior me, cuius non sum dignus sol-
uere corigiam calceamentorum
eius: ipse vos baptizabit in Spiri-
tu sancto, & igni: 17 *cuius*
ventilabrum in manu eius, &
purgabit aream suam, & congre-
gabit triticum in horreum suum,
paleas autem comburet igni in-
extinguibili. 18 *Multa qui-*
dem, & alia exhortans euangeli-
zabat populo.
19 *Herodes autem tetrarcha,*
cùm corriperetur ab illo de Hero-
diade vxore fratris sui, & de om-
nibus malis, quæ fecit Herodes,
20 *adiecit & hoc super omnia,*
& inclusit Joannem in carcere.
Fa-

לוּ וּלְמִי שֶׁיֶּשׁ־לוֹ מַאֲכָל יַעֲשֶׂה
11 כָּזֹאת ׃ וַיָּבֹאוּ גַּם־בַּעֲלֵי הַמַּס
לְהִטָּבֵל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו רַב מָה
13 נַעֲשֶׂה ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם לֹא
תַעֲשׂוּ יוֹתֵר כִּי־אִם מָה
14 שֶׁהוּשַׂם לָכֶם ׃ וַיִּשְׁאָלוּהוּ גַם־
אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לֵאמֹר מָה
נַעֲשֶׂה גַם־אֲנַחְנוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם
אַל־תַּכּוּ וְאַל־תַּעֲשֹׁקוּ
לְשׁוּם אֶחָד וְתִרְצוּ לְבַד
15 בִּשְׂכַרְכֶם ׃ וּכְהִקָּהֵל הָעָם
חָשְׁבוּ בִלְבָּם עַל־יוֹחָנָן פֶּן יִהְיֶה
16 הוּא הַמָּשִׁיחַ ׃ וַיַּעַן יוֹחָנָן
וַיֹּאמֶר לְכֻלָּם אֲנִי טוֹבֵל
אֶתְכֶם בַּמַּיִם וַיָּבֹא מִי שֶׁהוּא
יוֹתֵר חָזָק מִמֶּנִּי וְאֵינֶנִּי רָאוּי
לְפַתּוֹחַ שְׂרוֹךְ נְעָלָיו וְהוּא
יִטְבּוֹל אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ
17 וּבָאֵשׁ ׃ שֶׁמִּזְרוֹ בְּיָדוֹ וִינַקֶּה גָּרְנוֹ
וְיֶאֱסֹף הַחִטִּים לְאָסְמוֹ וְיִשְׂרֹף
הַתֶּבֶן בָּאֵשׁ שֶׁלֹּא־תִכְבֶּה ׃
18 גַּם־דְּבָרִים הַרְבֵּה וּדְבָרִים
אֲחֵרִים הִזְהִירָם וַיְבַשֵּׂר לָעָם ׃
19 וְהוֹרוֹדוֹס שַׂר מֵהָאַרְבָּעָה
בְּהוֹכִיחוֹ עַל־הוֹרוֹדִיָּה אֵשֶׁת
אָחִיו וְעַל כָּל־הָרָעוֹת שֶׁעָשָׂה
20 הוֹרוֹדוֹס ׃ הוֹסִיף גַּם־זֹאת עַל־
כֻּלָּן וַיֶּאֱסֹר יוֹחָנָן בַּכֶּלֶא ׃
וַיְהִי

21 וַיְהִי בְּהִטָּבֵל כָּל־הָעָם וַיִּטָּבֵל
יֵשׁוּעַ וּבְהִתְפַּלְּלוֹ נִפְתְּחוּ
22 הַשָּׁמַיִם ׃ וַתֵּרֶד רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ
בִּדְמוּת גּוּפָנִית כַּיּוֹנָה עָלָיו וַיְהִי
קוֹל מִן־הַשָּׁמַיִם אֹמֵר אַתָּה בְּנִי
23 אֲהוּבִי בְּךָ רָצִיתִי ׃ וְיֵשׁוּעַ
הֵחֵל לִהְיוֹת כְּבֶן שָׁנָה
וְנֶחְשַׁב בֵּן שֶׁל יוֹסֵף שֶׁהָיָה
24 מֵעֵלִי שֶׁהָיָה מִמַּתָּן ׃ שֶׁהָיָה
מִלֵּוִי שֶׁהָיָה מִמַּלְכִּי שֶׁהָיָה
25 מִיַּאנֶה שֶׁהָיָה מִיּוֹסֵף ׃ שֶׁהָיָה
מִמַּתִּתְיָה שֶׁהָיָה מֵעָמוֹץ שֶׁהָיָה
מִנָּחוּם שֶׁהָיָה מֵחַסְלִי שֶׁהָיָה
26 מִנַּגִּי ׃ שֶׁהָיָה מִמָּעַת שֶׁהָיָה
מִמַּתִּתְיָה שֶׁהָיָה מִשִּׁמְעִי
שֶׁהָיָה מִיּוֹסֵף שֶׁהָיָה מִיהוּדָה ׃
27 שֶׁהָיָה מִיּוֹחָנָה שֶׁהָיָה מֵרֵצָא
שֶׁהָיָה מִזְּרוּבָּבֶל שֶׁהָיָה
28 מִשַּׁלְתִּיאֵל שֶׁהָיָה מִנֵּרִי ׃ שֶׁהָיָה
מִמַּלְכִּי שֶׁהָיָה מֵאַדִּי שֶׁהָיָה
מִקּוֹסָן שֶׁהָיָה מֵאֶלְמַנְדָּם
29 שֶׁהָיָה מֵעֵר ׃ שֶׁהָיָה מִיֵּשׁוּעַ
שֶׁהָיָה מֵאֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה מִיּוֹרִים
שֶׁהָיָה מִמַּתַּת שֶׁהָיָה מִלֵּוִי ׃
30 שֶׁהָיָה מִשִּׁמְעוֹן שֶׁהָיָה מִיְּהוּדָה
שֶׁהָיָה מִיּוֹסֵף שֶׁהָיָה מִיּוֹנָם
31 שֶׁהָיָה מֵאֶלְיָקִים ׃ שֶׁהָיָה
מִמַּלְיָה שֶׁהָיָה מִמֶּנָּה שֶׁהָיָה
מִמַּתָּתָה

21 *Factum est autem cùm ba-*
ptizaretur omnis populus, & Ie-
su baptizato, & orante, aper-
tum est cælum: 22 *& descendit*
Spiritus sanctus corporali specie
sicut columba in ipsum: & vox de
cælo facta est: Tu es Filius meus
dilectus, in te complacui mihi.
23 *Et ipse Iesus erat incipiens*
quasi annorum triginta, vt puta-
batur, filius Ioseph, qui fuit He-
li, qui fuit Mathat, 24 *qui*
fuit Leui, qui fuit Melchi, qui
fuit Ianne, qui fuit Ioseph, 25
qui fuit Mathathiæ, qui fuit A-
mos, qui fuit Nahum, qui fuit
Hesli, qui fuit Nagge, 26 *qui*
fuit Mahath, qui fuit Matha-
thiæ, qui fuit Semei, qui fuit Io-
seph, qui fuit Iuda, 27 *qui fuit*
Ioanna, qui fuit Resa, qui fuit
Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui
fuit Neri, 28 *qui fuit Melchi,*
qui fuit Addi, qui fuit Cosan,
qui fuit Elmandam, qui fuit
Her. 29 *qui fuit Iesu, qui fuit*
Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit
Mathat, qui fuit Leui, 30 *qui*
fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui
fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui
fuit Eliakim, 31 *qui fuit Me-*
lea, qui fuit Menna, qui fuit
Ma-

Mathata, qui fuit Nathan, qui
fuit Dauid, 32 *qui fuit Jesse,*
qui fuit Obed, qui Booz, qui fuit
Salmon, qui fuit Naasson, 33
qui fuit Aminadab, qui fuit A-
ram, qui fuit Esron, qui fuit
Phares, qui fuit Juda, 34 *qui*
fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit
Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit
Nachor, 35 *qui fuit Sarug,*
qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg,
qui fuit Heber, qui fuit Sal-,
36 *qui fuit Cainan, qui fuit*
Cainan, qui fuit Arphaxad, qui
fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit
Lamech, 37 *qui fuit Mathu-*
sale, qui fuit Henoch, qui fuit
Jared, qui fuit Malaleel, qui
fuit Cainan, 38 *qui fuit He-*
nos, qui fuit Seth, qui fuit A-
dam, qui fuit Dei.

מִמַּתָּתָה שֶׁהָיָה מִנָּתָן שֶׁהָיָה
מִדָּוִד ׃ שֶׁהָיָה מִיִּשַׁי שֶׁהָיָה 32
מֵעוֹבֵר שֶׁהָיָה מִבֹּעַז שֶׁהָיָה
מִשַּׁלְמוֹן שֶׁהָיָה מִנַּחְשׁוֹן ׃
שֶׁהָיָה מֵעַמִּינָדָב שֶׁהָיָה מֵאָרָם 33
שֶׁהָיָה מֵחֶצְרוֹן שֶׁהָיָה מִפֶּרֶץ
שֶׁהָיָה מִיהוּדָה ׃ שֶׁהָיָה מִיַּעֲקֹב 34
שֶׁהָיָה מִיִּצְחָק שֶׁהָיָה מֵאַבְרָהָם
שֶׁהָיָה מִתֶּרַח שֶׁהָיָה מִנָּחוֹר ׃
שֶׁהָיָה מִשְּׂרוּג שֶׁהָיָה מֵרְעוּ 35
שֶׁהָיָה מִפֶּלֶג שֶׁהָיָה מֵעֵבֶר
שֶׁהָיָה מִשָּׁלַח ׃ שֶׁהָיָה מִקֵּינָן 36
שֶׁהָיָה מֵאַרְפַּכְשַׁד שֶׁהָיָה מִשֵּׁם
שֶׁהָיָה מִנֹּחַ שֶׁהָיָה מִלָּמֶךְ ׃ שֶׁהָיָה 37
מִמְּתוּשֶׁלַח שֶׁהָיָה מֵחֲנוֹךְ
שֶׁהָיָה מִיֶּרֶד שֶׁהָיָה מִמַּהֲלַלְאֵל
שֶׁהָיָה מִקֵּינָן ׃ שֶׁהָיָה מֵאֱנוֹשׁ 38
שֶׁהָיָה מִשֵּׁת שֶׁהָיָה מֵאָדָם
שֶׁהָיָה מֵהָאֱלֹהִים ׃

CAP. IV.

1 *IEsus autem plenus Spiritu*
sancto regressus est à Jorda-
ne: & agebatur à Spiritu in de-
sertum 2 *diebus quadraginta,*
& tentabatur à Diabolo. Et ni-
hil manducauit in diebus illis: &
consummatis illis, esuriit.

פ׳ ד

וְיֵשׁוּעַ נִמְלָה רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ 1
שָׁב מֵהַיַּרְדֵּן וַיִּנָּהֲגֵהוּ הָרוּחַ
לַמִּדְבָּר ׃ בְּאַרְבָּעִים יוֹם 2
וַיְנַסֵּהוּ הַשָּׂטָן וְלֹא אָכַל 2
מְאוּמָה בַּיָּמִים הָהֵם
וּבִכְלוֹתָם רָעֵב ׃ 3

3 וַיֹּאמֶר לוֹ הַשָּׂטָן אִם־בֵּן
אֱלֹהִים אַתָּה אֱמוֹר לָאֶבֶן
4 הַזֹּאת שֶׁתִּהְיֶה לָחֶם ׃ וַיַּעֲנֵהוּ
יֵשׁוּעַ נִכְתַּב כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם
לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־
5 † דְּבַר הָאֱלֹהִים ׃ וַיְנַהֲגֵהוּ
הַשָּׂטָן לְהַר נָבוֹהַּ וַיַּרְאֵהוּ כָּל־
מַלְכִיּוֹת הָעוֹלָם בְּרֶגַע הַזְּמָן ׃
6 וַיֹּאמֶר־לוֹ לְךָ אֶתֵּן כָּל־
הַמֶּמְשָׁלָה הַזֹּאת וְאֶת כְּבוֹדָן
כִּי לִי נִתְּנוּ וַאֲנִי נוֹתֵן אוֹתָן
7 לַאֲשֶׁר אֶחְפּוֹץ ׃ לָכֵן אִם־
תִּשְׁתַּחֲוֶה לִפְנֵי כֻלָּן תִּהְיֶינָה לְּךָ ׃
8 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר־לוֹ נִכְתַּב §
לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה
9 וְאוֹתוֹ תַעֲבוֹד לְבַדּוֹ ׃ וַיְנַהֲגֵהוּ
לִירוּשָׁלַיִם וַיַּעֲמִידֵהוּ עַל־פִּנַּת
הַהֵיכָל וַיֹּאמֶר־לוֹ אִם־אַתָּה
בֶּן־הָאֱלֹהִים הִתְנַפֵּל מִפֹּה
10 לְמָטָּה ׃ כִּי נִכְתַּב כִּי מַלְאָכָיו
11 יְצַוֶּה לָּךְ לִשְׁמָרְךָ † ׃ וְעַל־כַּפַּיִם
יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן־תִּגּוֹף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ ׃
12 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר־לוֹ נֶאֱמַר
לֹא תְנַסֶּה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ ׃
13 וְאַחַר כְּלוֹת כָּל־הַנִּסָּיוֹן סָר
14 הַשָּׂטָן מֵאִתּוֹ עַד־הָעֵת ׃ וַיָּשָׁב
יֵשׁוּעַ בְּכֹחַ הָרוּחַ לַגָּלִיל וַיֵּצֵא
עָלָיו שֵׁמַע בְּכָל־הַמָּחוֹז ׃
וַיְלַמֵּד

נ' א'
3 ...
הדברים ה...
מוצא פי
יהוה יחיה
האדם׃

נ' א'
§ את־יה...
אלהיך תי...
ואותו תע...

נ' א'
בתהלי' צא'
† בכל־
דרכיך

3 *Dixit autem illi diabolus : Si*
Filius Dei es, dic lapidi huic vt
panis fiat. 4 *Et respondit ad il-*
lum Iesus : Scriptum est : Quia
non in solo pane viuit homo, sed
in omni verbo Dei.
5 *Et duxit illum diabolus in*
montem excelsum, & ostendit illi
omnia regna orbis terræ in mo-
mento temporis. 6 *& ait illi :*
Tibi dabo potestatem hanc vni-
uersam, & gloriam illorum : quia
mihi tradita sunt ; & cui volo do
illa.
7 *Tu ergo si adoraueris coram*
me, erunt tua omnia.
8 *Et respondens Iesus, dixit il-*
li : Scriptum est, Dominum
Deum tuum adorabis, & illi soli
seruies. 9 *Et duxit illum in Ie-*
rusalem, & statuit eum super
pinnam templi, & dixit illi : Si
Filius Dei es, mitte te hinc deorsũ.
10 *Scriptum est enim, quòd*
Angelis suis mandauit de te, vt
conseruent te : 11 *& quia in*
manibus tollent te, ne fortè offen-
das ad lapidem pedem tuum.
12 *Et respondens Iesus, ait il-*
li : Dictum est ; Non tentabis
Dominum Deum tuum. 13 *Et*
consummata omni tentatione, dia-
bolus recessit ab illo, vsq; ad tẽpus.
14 *Et regressus est Iesus in vir-*
tute Spiritus in Galilæã, & fama
exijt per vniuersã regionẽ de illo.

Et

15 *Et ipse docebat in Synagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus. 16 Et venit Nazareth, vbi erat nutritus, & intrauit secundùm consuetudinem suam die Sabbati in Synagogam, & surrexit legere 17 Et traditus est illi liber Isaiæ Prophetæ. Et vt reuoluit librum, inuenit locum vbi scriptum erat; 18 Spiritus Domini super me: propter quòd vnxit me, euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, 19 prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis. 20 Et cùm plicuisset librum reddidit ministro, & sedit. Et omnium in Synagoga oculi erant intendentes in eum. 21 Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.*

22 *Et omnes testimonium illi dabant: & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipsius. & dicebant: Nonne hic est filius Ioseph? 23 Et ait illis: Vtique dicetis mihi hanc similitudinem: Medice, cura teipsum: quanta audiuimus facta in Capharnaū, fac & hic in patria tua.*

24 *Ait autem: Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.*

וַיְלַמֵּד בִּכְנֵסִיּוֹתָם וַיְכַבְּדוּהוּ 15
כֻּלָּם׃ וַיָּבֹא לְנָצֶרֶת שֶׁשָּׁם הוּא 16
גֻּדַּל וּבָא כְּדַרְכּוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת
לַכְּנֶסֶת וַיָּקָם לִקְרֹא׃ וַיִּנָּתֶן־ 17
לוֹ סֵפֶר יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא וּבִגְלוֹל
הַסֵּפֶר מָצָא הַמָּקוֹם שֶׁנִּכְ
שֶׁנִּכְתַּב בּוֹ׃ ᵃרוּחַ יְהוָה עָלַי יַעַן 18
מָשַׁח † אוֹתִי לְבַשֵּׂר עֲנָוִים
שְׁלָחַנִי לַחֲבוֹשׁ לְנִשְׁבְּרֵי־לֵב׃
לִקְרֹא לִשְׁבוּיִם דְּרוֹר ᵇוְלַעִוְרִים 19
פְּקַח עֵינַיִם לִקְרֹא שְׁנַת־רָצוֹן
לַיהוָה וְיוֹם נָקָם ᶜ׃ וַיִּגְלֹל הַסֵּפֶר 20
וַיִּתְּנֵהוּ לַמְשָׁרֵת וַיֵּשֶׁב וְעֵינֵי
כֻלָּם בַּכְּנֶסֶת הָיוּ מַבִּיטוֹת
אֵלָיו׃ וַיָּחֶל לֵאמוֹר לָהֶם כִּי־ 21
הַיּוֹם נִמְלָא הַמִּכְתָּב הַזֶּה
בְּאָזְנֵיכֶם׃ וְכֻלָּם הֵעִידוּ לוֹ 22
וַיִּתְמְהוּ בְּדִבְרֵי הַחֵן שֶׁיָּצְאוּ
מִפִּיו וַיֹּאמְרוּ הֲלֹא זֶה בֶּן־יוֹסֵף׃
וַיֹּאמֶר לָהֶם אָכֵן תֹּאמְרוּ לִי 23
הַמָּשָׁל הַזֶּה רוֹפֵא רְפָא עַצְמֶךָ׃
שֶׁשָּׁמַעְנוּ שֶׁעָשִׂיתָ כַּמָּה בִּכְפַר־
נָחוּם עֲשֵׂה גַם־פֹּה בְּעִירֶךָ׃
וַיֹּאמַר אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם 24
כִּי אֵין אִישׁ נָבִיא מְרוּצֶה
בְּעִירוֹ׃

נ׳ א׳
ישעיה סא׳
ᵃ רוח אדני יהוה.
† יהוה
ᵇ ולאסורים פקח־קוח
ᶜ לאלהינו לנחם כל־אבלים.

25 בֶּאֱמֶת אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
אַלְמָנוֹת רַבּוֹת הָיוּ בִּימֵי אֵלִיָּה
בְּיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁנִּסְגְּרוּ הַשָּׁמַיִם
בִּשְׁלֹשָׁה שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים
בִּהְיוֹת רָעָב גְּדוֹלָה בְּכָל־
26 הָאָרֶץ ׃ וְלֹא נִשְׁלַח אֵלִיָּה
לְשׁוּם אַחַת מֵהֶן כִּי־אִם
צָרְפָתָה בְּצִידוֹן לְאִשָּׁה
27 אַלְמָנָה ׃ וּמְצוֹרָעִים הַרְבֵּה
הָיוּ בְּיִשְׂרָאֵל בִּימֵי אֱלִישַׁע
הַנָּבִיא וְלֹא נִטְהַר אֶחָד מֵהֶם
28 בִּלְתִּי נַעֲמָן אֲרַמִּי ׃ וְנִמְלְאוּ
כֻּלָּם חָרוֹן בַּכְּנֶסֶת כְּשֶׁשָּׁמְעוּ
29 אֵלֶּה ׃ וַיָּקוּמוּ וַיְגָרְשׁוּהוּ מִחוּץ
לָעִיר וַיְנַהֲגוּהוּ עַל־סְעִיף הָהָר
שֶׁעָלָיו נִבְנְתָה עִירָם לְדַחֲפוֹ ׃
30 וַיַּעֲבוֹר הוּא בְּתוֹכָם וַיֵּלַךְ ׃
31 וַיֵּרֶד לִכְפַר־נָחוּם לְעִיר בַּגָּלִיל
32 וַיְלַמְּדֵם שָׁם בַּשַּׁבָּת ׃ וַיִּתְמְהוּ
עַל־לִמּוּדוֹ כִּי בְּכֹחַ הָיוּ דְּבָרָיו ׃
33 וַיְהִי אִישׁ אֶחָד בַּכְּנֶסֶת שֶׁהָיָה
לוֹ שֵׁד טָמֵא וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל
34 לֵאמוֹר ׃ הַנִּיחֵנִי מַה לָּנוּ וָלָךְ
יֵשׁוּעַ נוֹצְרִי הֲבָאתָ לְאַבְּדֵנוּ
אֲנִי יוֹדֵעַ אוֹתְךָ מִי אַתָּה קְדוֹשׁ
35 הָאֱלֹהִים ׃ וַיּוֹכִיחַ אוֹתוֹ יֵשׁוּעַ
לֵאמוֹר הֵאָלֵם וְצֵא מֵאִתּוֹ
וְכַאֲשֶׁר הִשְׁלִיךְ הַשֵּׁד אוֹתוֹ
בְּתוֹךְ ׃

25 In veritate dico vobis, mul-
tæ viduæ erant in diebus Eliæ in
Israël, quando clausum est cælum
annis tribus, & mensibus sex:
cùm facta esset fames magna in
omni terra: 26 & ad nullam
illarum missus est Elias, nisi in
Sarepta Sidoniæ, ad mulierem
viduam. 27 Et multi leprosi
erant in Israël sub Elisæo Pro-
pheta: & nemo eorum munda-
tus est nisi Naaman Syrus.
28 Et repleti sunt omnes in
Synagoga ira, hæc audientes.
29 Et surrexerunt, & eiece-
runt illum extra ciuitatem, &
duxerunt illum vsque ad supre-
mum montis, super quem ciuitas
illorum erat ædificata, vt præci-
pitarent eum.
30 Ipse autem transiens per
medium illorum, ibat. 31 Et
descendit in Capharnaum ciuita-
tem Galilææ, ibique docebat illos
Sabbatis. 32 Et stupebant in
doctrina eius, quia in potestate
erat sermo ipsius. 33 Et in Sy-
nagoga erat homo habens dæmo-
nium immundum, & exclamauit
voce magna, 34 dicens: Sine,
quid nobis, & tibi Iesu Nazare-
ne? venisti perdere nos? scio te
quis sis, Sanctus Dei. 35 & in-
crepauit illum Iesus, dicens: Ob-
mutesce, & exi ab eo. Et cùm
proiecisset illum dæmonium in
me-

medium, exijt ab illo, nihilque il-
lum nocuit. 36 Et factus est pa-
uor in omnibus, & colloqueban-
tur ad inuicem, dicentes: Quod
est hoc verbum, quia in potestate
& virtute imperat immundis spi-
ritibus, & exeunt? 37 Et di-
uulgabatur fama de illo in omnem
locum regionis. 38 Surgens au-
tem Jesus de Synagoga, introiuit
in domum Simonis. Socrus au-
tem Simonis tenebatur magnis fe-
bribus: & rogauerunt illum pro
ea. 39 Et stans super illam im-
perauit febri: & dimisit illam.
Et continuò surgens, ministra-
bat illis. 40 Cùm autem Sol oc-
cidisset: omnes, qui habebant in-
firmos varijs languoribus, duce-
bant illos ad eum. At ille singulis
manus imponens, curabat eos.

41 Exibant autem dæmonia
à multis clamantia, & dicentia;
Quia tu es Filius Dei: & incre-
pans non sinebat ea loqui: quia
sciebant ipsum esse Christum.

42 Facta autem die egressus
ibat in desertum locum, & turbæ
requirebant eum, & venerunt
vsque ad ipsum: & detinebant
illum ne discederet ab eis.

43 Quibus ille ait: Quia
& alijs ciuitatibus oportet me
euangelizare regnum Dei: quia
ideò

בתוך יצא מאתו ולא־נזקו
מאומה ׃ ותהי חרדה בכלם 36
וידברו איש לרעהו לאמור
מה הדבר הזה כי־בשלטון
וכח הוא מצוה לרוחות
טמאות והן יוצאות ׃ ותצא 37
שמועה עליו בכל־מקום
מהמחוז ׃ ויקם ישוע מבית 38
הכנסת ויבא לבית שמעון
ולחמות שמעון היתה לה
קדחת גדולה ויתחננו אליו
בעדה ׃ ויעמוד עליה ויצו 39
לקדחת וישלחה ותקם מיד
ותשרת אותם ׃ וכבא השמש 40
כל שהיה להם חולים
בחלאים משונים נהגו אותם
אליו וישם הוא ידים על־כל־
איש וירפאם ׃ ויצאו שדים 41
מאת־רבים ויצעקו ויאמרו כי
אתה בן־האלהים ויגער בהם
ולא־הניחם שידברו כי
ידעו כי הוא המשיח ׃ וכהיות 42
היום ויצא וילך אל־מקום
מדבר ויבקשוהו ההמונות
ויבאו אליו ויאחזוהו לבלתי
סור מאתם ׃ ויאמר־להם 43
כי־גם צריך לבשר מלכות
האלהים לערים אחרות כי
בעבור

44 בַּעֲבוּר זֶה נִשְׁלָחְתִּי ׃ וְהָיָה
דּוֹרֵשׁ בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת הַגָּלִיל ׃

ideò missus sum. 44 *Et erat prædicans in Synagogis Galilææ.*

פ׳ ה׳

CAP. V.

1 וַיְהִי כִּי נָהֲרוּ אֵלָיו הָעָם
לִשְׁמוֹעַ דְּבַר הָאֱלֹהִים וְהוּא
2 עוֹמֵד עַל־יַם גִּינוֹסָר ׃ וַיַּרְא
שְׁתֵּי סְפִינוֹת עוֹמְדוֹת עַל־הַיָּם
וַיֵּרְדוּ הַדַּיָּגִים וַיְכַבְּסוּ הרשׁ
3 הָרְשָׁתוֹת ׃ וַיַּעַל לַסְּפִינָה
הָאַחַת אֲשֶׁר לְשִׁמְעוֹן וּבִקֵּשׁ
לַהֲסִירָהּ מְעַט מֵאֶת־הָאָרֶץ
וַיֵּשֶׁב וַיְלַמֵּד מֵהַסְּפִינָה לָעָם ׃
4 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה לְדַבֵּר אָמַר
לְשִׁמְעוֹן לֵךְ לִמְקוֹם עוֹמֶק
וְהַשְׁלִיכוּ רִשְׁתוֹתֵיכֶם לָצוּד ׃
5 וַיַּעַן שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר־לוֹ רַב כָּל־
הַלַּיְלָה עָמַלְנוּ וְלֹא לָכַדְנוּ
מְאוּמָה וּבִשְׁמְךָ אַשְׁלִיךְ
6 הָרֶשֶׁת ׃ וּבַעֲשׂוֹתָם זֶה לָכְדוּ
דָּגִים הַרְבֵּה מְאֹד וְנִקְרַע
7 רִשְׁתָּם ׃ וַיִּרְמְזוּ לְחַבְרֵיהֶם
שֶׁהָיוּ בַּסְּפִינָה אַחֶרֶת כְּדֵי
שֶׁיָּבֹאוּ וְיַעַזְרוּ לָהֶם וַיָּבֹאוּ
וַיְמַלְאוּ שְׁתֵּי הַסְּפִינוֹת עַד־
8 שֶׁכִּמְעַט נִטְבָּעוּ ׃ וּבִרְאוֹת
שִׁמְעוֹן כֵּיפָא זֹאת נָפַל עַל־
בִּרְכֵּי

1 *Factum est autem, cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth.*
2 *Et vidit duas naues stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lauabant retia.*
3 *Ascendens autem in vnam nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas.*
4 *Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.*
5 *Et respondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.* 6 *Et cùm hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum.*
7 *Et annuerunt socijs, qui erant in alia naui vt venirent, & adiuuarent eos. Et venerunt, & impleuerunt ambas nauiculas, ita vt penè mergerētur.* 8 *Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad ge-*

ad genua Jesu, dicens: Exi à me, quia homo peccator sum, Domine. 9 Stupor enim circumdederat eum, & omnes, qui cum illo erant, in captura piscium, quam ceperant: 10 Similiter autem Jacobum, & Joannem, filios Zebedæi, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Jesus: Noli timere; ex hoc iam homines eris capiens. 11 Et subductis ad terram nauibus, relictis omnibus secuti sunt eum. 12 Et factum est, cùm esset in vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Jesum, & procidens in faciem, rogauit eum, dicens: Domine, si vis potes me mundare.

13 Et extendens manum, tetigit eum, dicens: Volo: Mundare Et confestim lepra discessit ab illo 14 & ipse præcepit illi vt nemini diceret: sed vade, ostende te Sacerdoti, & offer pro emundatione tua, sicut præcepit Moyses, in testimonium illis.

15 Perambulabat autem magis sermo de illo: & conueniebant turbæ multæ vt audirent, & curarentur ab infirmitatibus suis.

16 Ipse autem secedebat in desertum, & orabat.

17 Et factum est in vna dierum, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisæi sedentes, & le-

בִּרְכֵּי יֵשׁוּעַ לֵאמוֹר צֵא מֵאִתִּי
כִּי־אִישׁ חֹטֵא אָנִי אָדוֹן׃ כִּי 9
תְּמִיהָא סָבַב אֵלָיו וְאֶל כֻּלָּם
שֶׁהָיוּ עִמּוֹ בִּלְכוֹד הַדָּגִים
שֶׁלָּכָדוּ׃ וְכֵן כַּזֹּאת לְיַעֲקֹב 10
וּלְיוֹחָנָן בְּנֵי זַבְדִּי שֶׁהָיוּ חַבְרֵי
שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן
אַל־תִּירָא מֵעַתָּה תִּהְיֶה צַיַּד
אֲנָשִׁים׃ וַיָּשִׁיבוּ הַסְּפִינוֹת 11
לָאָרֶץ וַיַּעַזְבוּ הַכֹּל וַיֵּלְכוּ
אַחֲרָיו׃ וַיְהִי בִּהְיוֹתוֹ בְּאַחַת 12
מֵהֶעָרִים וְהִנֵּה אִישׁ מָלֵא
צָרַעַת וַיַּרְא אֶת־יֵשׁוּעַ וַיִּפּוֹל
לְפָנָיו וַיִּתְחַנֶּן־לוֹ וַיֹּאמַר אָדוֹן
אִם תַּחְפּוֹץ תּוּכַל לְטַהֲרֵנִי׃
וַיֵּט יָדוֹ וַיִּגַּע בּוֹ וְאָמַר אֲנִי חָפֵץ 13
הִטָּהֵר וַתָּסַר מִיָּד הַצָּרַעַת
מֵאִתּוֹ׃ וְהוּא צִוָּהוּ שֶׁלֹּא יֹאמַר 14
לְאִישׁ כִּי־אִם לֵךְ הֵרָאֵה עַצְמְךָ
לַכֹּהֵן וְהַקְרֵב עַל־טָהֳרָתְךָ
כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה לְעֵדוּת
לָהֶם׃ וְהָיָה הוֹלֵךְ שֵׁמַע רַב 15
עָלָיו יוֹתֵר וַיִּקָּבְצוּ עַמִּים רַבִּים
לִשְׁמוֹעַ וּלְהֵרָפְאָם מִתַּחֲלוּ
מִתַּחֲלוּאֵיהֶם׃ וַיָּסַר הוּא 16
לַמִּדְבָּר וַיִּתְפַּלֵּל׃ וַיְהִי בְּאַחַד 17
הַיָּמִים וְהוּא הָיָה יוֹשֵׁב
וּמְלַמֵּד וְהָיוּ יוֹשְׁבִים הַפְּרוּשִׁים
וּמְלַמְּדֵי

וּמְלַמְּדֵי הַתּוֹרָה שֶׁבָּאוּ מִכָּל־
חַוּוֹת הַגָּלִיל וִיהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם
וַתְּהִי כֹחַ יְהוָֹה לְרַפֵּא לָהֶם׃
18 וְהִנֵּה אֲנָשִׁים נוֹשְׂאִים בְּעֶרֶשׂ
הָאִישׁ נְשׁוּל אֵבָרִים וּבִקְשׁוּ
לְהַכְנִיסוֹ וּלְשׂוּמוֹ לְפָנָיו׃
19 וְכַאֲשֶׁר לֹא מָצְאוּ בְּאֵיזֶה צַד
יַכְנִיסוּ אוֹתוֹ בַּעֲבוּר הָעָם עָלוּ
עַל־הַגָּג וַיּוֹרִידוּהוּ בְּעַד
הָרְעָפִים בְּעֶרֶשׂ בְּתוֹךְ לִפְנֵי
20 יֵשׁוּעַ׃ וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֱמוּנָתָם
אָמַר אָדָם נִסְלְחוּ לְךָ חַטָּאֶיךָ׃
21 וַיָּחֵלּוּ לַחֲשׁוֹב הַסּוֹפְרִים
וְהַפְּרוּשִׁים לֵאמוֹר מִי־זֶה
מְדַבֵּר גִּדּוּף מִי יָכוֹל לִסְלוֹחַ
חֲטָאִים זוּלָתִי אֱלֹהִים לְבַדּוֹ׃
22 וְכַאֲשֶׁר יָדַע יֵשׁוּעַ מַחְשְׁבֹתֵיהֶם
וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה אַתֶּם
23 חוֹשְׁבִים בְּלִבּוֹתֵיכֶם׃ מָה הוּא
יוֹתֵר נָקֵל לֵאמוֹר נִסְלְחוּ לְךָ
חַטָּאֶיךָ אוֹ לֵאמוֹר קוּם וָלֵךְ׃
24 וּלְמַעַן תֵּדְעוּ כִּי יֵשׁ לְבֶן־אָדָם
שִׁלְטוֹן בָּאָרֶץ לִסְלוֹחַ חֲטָאִים
אָמַר לִנְשׁוּל אֵבָרִים אֲנִי
אוֹמֵר לְךָ קוּם שָׂא מִטָּתְךָ וְלֵךְ
25 לְבֵיתֶךָ׃ וַיָּקָם מִיָּד לִפְנֵיהֶם
וַיִּשָּׂא הַמִּטָּה שֶׁהָיָה שׁוֹכֵב
עָלֶיהָ וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ וַיְכַבֵּד
לֵאלֹהִים׃

& legis Doctores, qui venerant ex omni castello Galilææ, & Judææ, & Jerusalem: & virtus Domini erat ad sanandum eos.

18 Et ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum. 19 Et non inuenientes qua parte illum inferrent præ turba ascenderunt supra tectum, & per tegulas summiserunt eum cum lecto in medium ante Jesum. 20 Quorum fidem vt vidit, dixit: Homo, remittuntur tibi peccata tua. 21 Et cœperunt cogitare Scribæ & Pharisæi, dicentes: Quis est hic, qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

22 Vt cognouit autem Jesus cogitationes eorum, respondens, dixit ad illos: Quid cogitatis in cordibus vestris? 23 Quid est faciliùs dicere: Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge, & ambula?

24 Vt autem sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico) Tibi dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

25 Et confestim consurgens coram illis, tulit lectũ, in quo iacebat: & abijt in domũ suã, magnificans Deum.

Deum. 26 Et stupor appreben-
dit omnes, & magnificabant De-
um. Et repleti sunt timore, di-
centes: Quia vidimus mirabilia
hodie. 27 Et post hæc exyt &
vidit Publicanum nomine Leui,
sedentem ad telonium, & ait illi:
Sequere me.
28 Et relictis omnibus, sur-
gens secutus est eum. 29 & fe-
cit ei conuiuium magnum Leui
in domo sua: & erat turba mul-
ta Publicanorum, & aliorum,
qui cum illo erant discumbentes.
30 Et murmurabant Pharisæi,
& Scribæ eorum dicentes ad disci-
pulos eius: Quare cum Publica-
nis, & peccatoribus manducatis,
& bibitis? 31 Et respondens
Jesus, dixit ad illos: Non egent
qui sani sunt medico, sed qui ma-
lè habent. 32 Non veni voca-
re iustos, sed peccatores ad pœni-
tentiam. 33 At illi dixerunt ad
eum: Quare discipuli Joannis ie-
iunant frequenter, & obsecratio-
nes faciunt, similiter & Phari-
sæorum: tui autem edunt, & bi-
bunt?
34 Quibus ipse ait: Numquid
potestis filios sponsi, dum cum illis
est sponsus, facere ieiunare?
35 Venient autem dies: cùm
ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc
ieiunabunt in illis diebus.

Dd Dice-

26 לאלהים ׃ ויאחז לכל תמיהא
ויכברו את־האלהים וימלאו
יראה ויאמרו כי ראינו
27 נפלאות היום ׃ ואחר הדברים
האלה יצא וירא בעל־המס
ושמו לוי היושב על־השלחן
28 ויאמר לו לך אחרי ׃ ויעזב
כל־דבר ויקם וילך אחריו ׃
29 ויעש לו לוי משתה גדול
בביתו ויהיו עם רב בעלי המס
30 ואחרים שיסבו עמו ׃ וילונו
הפרושים וסופריהם ואמרו
לתלמידיו למה אתם אוכלים
ושותים עם־בעלי המס ועם
31 החטאים ׃ ויען ישוע ויאמר
להם אין צורך מרופא
32 לבריאים כי־אם לחולים ׃ לא
באתי לקרא לצדיקים כי־אם
33 לחטאים לתשובה ׃ ויאמרו
אליו למה תלמידי יוחנן
צמים פעמים רבים ומת
ומתפללים וגם כן תלמידי
הפרושים ותלמידיך אוכלים
34 ושותים ׃ ויאמר להם התוכלו
להצים לבני החתונה בעוד
35 שהחתן עמם ׃ ויבאו הימים
בשינשא החתן מאתם
36 יצומו אז בימים ההם ׃
ויאמר

36 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם גַּם—מָשָׁל כִּי
אֵין אִישׁ תּוֹפֵר מְנַת בֶּגֶד
חָדָשׁ בִּלְבוּשׁ בָּלֶה שֶׁאִם לֹא
קוֹרֵעַ מְנַת מֵהֶחָדָשׁ וּלְבָּלֶה
37 אֵינָהּ מְשַׁוָּה׃ וְשׁוּם אִישׁ אֵינוֹ
נוֹתֵן יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדִים יְשָׁנִים
שֶׁאִם—לֹא הַיַּיִן יְבַקַּע הַנֹּאדִים
וְיִשָּׁפֵךְ הַיַּיִן וְיֹאבְדוּ הַנֹּאדִים׃
38 כִּי אִם צָרִיךְ הַיַּיִן הֶחָדָשׁ לָתֵת־
בְּנֹאדִים הַחֲדָשִׁים וּשְׁנֵיהֶם
39 נִשְׁמָרִים׃ וְשׁוּם אִישׁ אֵינוֹ שׁוֹתֶה
יַיִן יָשָׁן וּמִיָּד רוֹצֶה לִשְׁתּוֹת יַיִן
חָדָשׁ כִּי־יֹאמַר הַיָּשָׁן הוּא יוֹתֵר
טוֹב׃

36 *Dicebat autem & similitudinem ad illos: Quia nemo commissuram à nouo vestimento immittit in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura à nouo.* 37 *Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin rumpet vinum nouum vtres, & ipsum effundetur, & vtres peribunt,* 38 *sed vinum nouum in vtres nouos mittendum est, & vtraque conseruantur.*
39 *Et nemo bibens vetus, statim vult nouum, dicit enim: Vetus melius est.*

פ׳ ו

CAP. VI.

1 וַיְהִי בְּיוֹם הַשַּׁבָּת רִאשׁוֹן
הַשֵּׁנִי בִּהְיוֹתוֹ עוֹבֵר בַּזְּרָעִים
הָיוּ תַלְמִידָיו מְקַטְּפִים
בַּשִּׁבּוֹלִים וְזוֹרְרִים בִּידֵיהֶם
2 וְאוֹכְלִים׃ וַיֹּאמְרוּ לָהֶם
מֵהַפְּרוּשִׁים מָה אַתֶּם עוֹשִׂים
מַה שֶׁאֵין רָאוּי לַעֲשׂוֹת
3 בְּשַׁבָּתוֹת׃ וַיַּעַנֵם יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר
הֲלֹא קְרָאתֶם מַה שֶּׁעָשָׂה דָוִד
כְּשֶׁהָיָה רָעֵב הוּא וַאֲשֶׁר עִמּוֹ׃
4 אֵיךְ בָּא לְבֵית הָאֱלֹהִים וַיִּקַּח
לֶחֶם

1 *Factum est autem in Sabbato secundo primo, cùm transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas, & manducabant confricantes manibus.*

2 *Quidam autem Pharisæorum, dicebant illis: Quid facitis quod non licet in Sabbatis?*

3 *Et respondens Jesus ad eos, dixit: Nec hoc legistis quod fecit Dauid, cùm esuriret ipse, & qui cum illo erant?* 4 *quomodò intrauit in domum Dei, &*
panes

panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit his, qui cum ipso erant: quos non licet manducare nisi tantùm Sacerdotibus? 5 Et dicebat illis: Quia Dominus est Filius hominis, etiam Sabbati. 6 Factum est autem & in alio Sabbato, vt intraret in Synagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida. 7 Obseruabant autem Scribæ, & Pharisæi si in Sabbato curaret: vt inuenirent vnde accusarent eum.

8 Ipse verò sciebat cogitationes eorum: & ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, & sta in medium. Et surgens stetit.

9 Ait autem ad illos Jesus: Interrogo vos si licèt Sabbatis benefacere, an male: animam saluam facere, an perdere?

10 Et circumspectis omnibus dixit homini: Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus eius. 11 Ipsi autem repleti sunt insipientia, & colloquebantur ad inuicem, quidnam facerent Jesu. 12 Factum est autem in illis diebus, exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. 13 Et cùm dies factus esset, vocauit discipulos suos: & elegit duodecim ex ipsis (quos & Apostolos nominauit) 14 Simonem, quē cognominauit Petrum,

לֶחֶם הַפָּנִים וַיֹּאכַל וַיִּתֵּן
לָאֲנָשִׁים שֶׁעִמּוֹ שֶׁאֵין רָאוּי
לֶאֱכֹל כִּי־אִם לַכֹּהֲנִים לְבַדָּם׃
5 וַיֹּאמֶר לָהֶם שֶׁבֶּן־הָאָדָם הוּא
6 גַּם־אֲדוֹן הַשַּׁבָּת׃ וַיְהִי גַם־
בְּשַׁבָּת אַחֵר שֶׁבָּא לַכְּנֶסֶת
וַיְלַמֵּד וַיְהִי שָׁם אִישׁ אֲשֶׁר יַד
7 יְמִינוֹ יְבֵשָׁה׃ וְהָיוּ מַמְתִּינִים
הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים אִם־יְרַפֵּא
בְּשַׁבָּת לִמְצֹא תוֹאֲנָה
8 לְהַלְשִׁינוֹ׃ וַיֵּדַע מַחְשְׁבוֹתָם
וַיֹּאמֶר לָאִישׁ שֶׁהָיְתָה יָדוֹ
יְבֵשָׁה קוּם וַעֲמֹד־בְּתָוֶךְ וַיָּקָם
9 וַיַּעֲמֹד׃ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם
אֶשְׁאַל לָכֶם אִם מוּתָּר
לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת טוֹב אוֹ רַע אוֹ
לְהוֹשִׁיעַ נֶפֶשׁ אוֹ לְאַבְּדָהּ׃
10 וַיַּבֵּט לְכֻלָּם סָבִיב וַיֹּאמֶר
לָאִישׁ הַטֵּה יָדְךָ וַיֵּט וַתָּשָׁב לוֹ
11 יָדוֹ׃ וְהֵם נִמְלְאוּ נְבָלוּת
וַיֹּאמְרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ מָה
12 שֶׁיַּעֲשׂוּ לְיֵשׁוּעַ׃ וַיְהִי בַּיָּמִים
הָאֵלֶּה וַיֵּצֵא לָהָר לְהִתְפַּלֵּל
וְהָיָה מֵלִין בִּתְפִלַּת אֱלֹהִים׃
13 וּבִהְיוֹת יוֹם קָרָא לְתַלְמִידָיו
וַיִּבְחַר מֵהֶם הַשְּׁנֵים עָשָׂר
14 שֶׁגַּם־קְרָאָם שְׁלוּחִים׃ אֶת־
שִׁמְעוֹן שֶׁשָּׂם שְׁמוֹ כֵּיפָא

ואנדריע אחיו ויעקב ויוחנן
15 ופליפוס ובר־תולומי ׃ ומתי
ותאמה ויעקב מחלפי ושמעון
16 הנקרא קנאי ׃ ויהודה מיעקב
ויהודה אישקאריוותה שהיה
17 המוסר ׃ וירד אתם ויעמוד
במקום בקעה והיה כיתה
מתלמידיו והמון רב מכל־
יהודה ומירושלים וממחוזות
18 הים וצור וצידון ׃ שבאו
לשמעו ולהרפא מתחלו
מתחלוליהם והמעונים
19 מרוחות טמאות נרפאו ׃
ויבקשו כל־העם לנגוע בו כי
היתה יוצאת כח מאתו והיתה
20 מרפאת לכלם ׃ והוא נשא
את־עיניו לתלמידיו ואמר
אשרי העניים כי־לכם מלכות
21 האלהים ׃ אשרי הרעבים
עתה כי־תשבעו ואשרי לכם
הבוכים עתה כי־תצחקו ׃
22 אשריכם כי ישנאו אתכם
האנשים ואם יפרידו אתכם
ויחרפו וישליכו שמכם ברע
23 למען בן־האדם ׃ שמחו ביום
ההוא וגילו כי הנה שכרכם
רב בשמים כי בדברים האלה
עשו אבותיהם לנביאים ׃
אך

& Andream fratrem eius, Jacobum, & Joannem, Philippum, & Bartholomæum, 15 Matthæum, & Thomam, Jacobum Alphæi, & Simonem, qui vocatur Zelotes, 16 & Judam Jacobi, & Judam Iscariotem, qui fuit proditor. 17 Et descendens cum illis, stetit in loco campestri, & turba discipulorum eius, & multitudo copiosa plebis ab omni Judæa, & Jerusalem, & maritima, & Tyri, & Sydonis. 18 qui venerant vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur. 19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. 20 Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, dicebat: Beati pauperes: quia vestrum est regnum Dei.

21 Beati, qui nunc esuritis: quia saturabimini. Beati, qui nunc fletis, quia ridebitis.

22 Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tamquam malum propter Filium hominis.

23 Gaudete in illa die, & exultate, ecce enim merces vestra multa est in cælo. secundùm hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

Ve-

24 *Verumtamen væ vobis diuitibus, quia habetis consolationem vestram.* 25 *Væ vobis, qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc: quia lugebitis & flebitis.* 26 *Væ cùm benedixerint vobis homines: secundùm hæc enim faciebant Pseudoprophetis patres eorum.*

27 *Sed vobis dico, qui auditis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.* 28 *Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.*

29 *Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo, qui aufert tibi vestimentũ, etiam tunicam noli prohibere.*

30 *Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.*

31 *Et prout vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.*

31 *Et si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia? nam & peccatores diligentes se diligunt.*

33 *Et si benefeceritis his, qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia? siquidem & peccatores hoc faciunt.*

34 *Et si mutuum dederitis his, à quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis? nam & peccatores*

pec-

אך אוי לכם העשירים כי יש־ 24
לכם תנחומותכם: אוי לכם 25
השבעים כי־תרעבו אוי לכם
למצחקים עתה כי־תבכו
ותאבלו: אוי כשיברכו לכם 26
האנשים כי־כדברים האלה
עשו אבותיהם לנביאי השקר:
אבל אני אמר לכם השומעים 27
אהבו אויביכם הטיבו למי
ששנאו אתכם: ברכו 28
מקלליכם והתפללו בעד
עושקיכם: ולמכה אתך על־ 29
הלחי הקרב גם האחרת
ולנוטל ממך הבגד אל־
תכלה ממנו גם־הכתנת:
ולכל שואלך תן ומי שנוטל 30
מה שהוא לך אל־תשאל לו:
וכמו שתחפצו שיעשו לכם 31
האנשים גם־אתם עשו להם
כזה: ואם אתם אוהבים 32
למי שאוהבים אתכם מה חן
יש־לכם כי גם־החטאים
אוהבים למי שאוהבים אתם:
ואם תטיבו לאנשים מטיביכם 33
מה חן לכם כי־גם־החטאים
עושים זה: ואם־תלוו 34
לאנשים שתקוו לקחת מהם
מה חן לכם כי־גם־החטאים
מלוים

מַלְוִים לַחַטָּאִים לָקַחַת
35 בְּשָׁוֶה׃ אֲבָל אֶהֱבוּ לְאוֹיְבֵיכֶם
הֵטִיבוּ וְהַלְווּ וְאַל תְּקַוּוּ
מְאוּמָה מִזֶּה וְיִהְיֶה שְׂכַרְכֶם
רַב וְתִהְיוּ בְּנֵי עֶלְיוֹן כִּי הוּא
חוֹנֵן עַל־כְּפוּיֵי טוֹבָה וְרָעִים׃
36 לָכֵן הֱיוּ רַחֲמָנִים כְּמוֹ ש
37 שֶׁאֲבִיכֶם רַחְמָן׃ וְאַל—
תִּשְׁפְּטוּ וְלֹא תִשָּׁפְטוּ אַל־
תַּרְשִׁיעוּ וְלֹא תֵרָשְׁעוּ סַלְּחוּ
38 וְתִסָּלֵחוּ ׃ תְּנוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם מִדָּה
טוֹבָה וּמְלֵאָה וּנְדוּשָׁה וְעוֹדֶפֶת
יִתְּנוּ בְּחֵיקְכֶם כִּי בְּמִדָּה
39 שֶׁתָּמוֹדוּ כָּה יוּמַד לָכֶם׃ וְגַם־
אָמַר אֲלֵיהֶם מָשָׁל הֲיָכוֹל עִוֵּר
לִנְהֹג עִוֵּר הֲלֹא שְׁנֵיהֶם נוֹפְלִים
40 לַפָּחַת׃ אֵין תַּלְמִיד עַל־רַבּוֹ
וְכָל יִהְיֶה שָׁלֵם אִם יִהְיֶה כְּרַבּוֹ׃
41 וְלָמָּה אַתָּה רֹאֶה הַקַּשׁ בְּעֵין
אָחִיךָ וְאֵין אַתָּה מֵבִין הַקּוֹרָה
42 שֶׁבְּעֵינֶךָ׃ אוֹ אֵיךְ אַתָּה יָכוֹל
לוֹמַר לְאָחִיךָ אַח הֶרֶף וְאָסִיר
הַקַּשׁ מֵעֵינֶךָ וְאֵינְךָ רוֹאֶה
הַקּוֹרָה שֶׁבְּעֵינֶךָ חָנֵף הַשְׁלֵךְ
קוֹדֶם הַקּוֹרָה מֵעֵינֶךָ וְאָז
תִּרְאֶה לְהַשְׁלִיךְ הַקַּשׁ מֵעֵין
אָחִיךָ׃

כִּי

peccatoribus fœnerantur, vt reci-
piant æqualia. 35 *Verumta-*
men diligite inimicos vestros: be-
nefacite, & mutuum date, nihil
inde sperantes: & erit merces
vestra multa, & eritis filij Altis-
simi, quia ipse benignus est super
ingratos, & malos.
36 *Estote ergo misericordes si-*
cut & Pater vester misericors est.
37 *Nolite iudicare, & non iu-*
dicabimini: nolite condemnare,
& non condemnabimini. Dimit-
tite, & dimittemini. 38 *Date,*
& dabitur vobis: mensuram bo-
nam, & confertam, & coagita-
tam, & supereffluentem dabunt
in sinum vestrum. Eadem quip-
pe mensura, qua mensi fueritis,
remetietur vobis. 39 *Dicebat*
autem illis & similitudinem:
Numquid potest cœcus cœcum
ducere? nonne ambo in foueam
cadunt? 40 *Non est discipulus*
super magistrum: perfectus autem
omnis erit, si sit sicut magister eius.
41 *Quid autem vides festucam*
in oculo fratris tui, trabem autem,
quæ in oculo tuo est, non conside-
ras? 42 *Aut quomodo potes di-*
cere fratri tuo: Frater sine eijciam
festucam de oculo tuo: ipse in ocu-
lo tuo trabem non videns? Hypo-
crita eijce primùm trabem de ocu-
lo tuo: & tunc perspicies vt edu-
cas festucam de oculo fratris tui.

Non

43 *Non est enim arbor bona,*
quæ facit fructus malos: neque
arbor mala faciens fructum bo-
num. 44 *Vnaquæque enim*
arbor de fructu suo cognoscitur.
Neque enim de spinis colligunt fi-
cus: neque de rubo vindemiant
vuam. 45 *Bonus homo de bono*
thesauro cordis sui profert bonum:
& malus homo de malo thesauro
profert malum. Ex abundantia
enim cordis os loquitur. 46 *Quid*
autem vocatis me Domine, Do-
mine: & non facitis quæ dico?
47 *Omnis, qui venit ad me,*
& audit sermones meos, & facit
eos: ostendam vobis cui similis sit:
48 *similis est homini ædificanti*
domum, qui fodit in altum, &
posuit fundamentum super pe-
tram. inundatione autem facta,
illisum est flumen domui illi, &
non potuit eam mouere: fundata
enim erat super petram.
49 *Qui autem audit, & non*
facit: similis est homini ædifican
ti domum suam super terram sine
fundamento: in quam illisus est
fluuius, & continuo cecidit: &
facta est ruina domus illius ma-
gna.

43 כִּי אֵין עֵץ טוֹב עוֹשֶׂה פְּרִי רָע
וְאֵין עֵץ רַע עוֹשֶׂה פְּרִי טוֹב ׃
44 כִּי כָל־עֵץ נוֹדָע מִפִּירְיוֹ כִּי אֵין
מְלַקְּטִים מֵהַקּוֹצִים תְּאֵנִים
וְאֵין מְבַצְּרִים מִן הַסְּנֶה עֵנָב ׃
45 אִישׁ טוֹב מְטּוֹב אוֹצַר לְבָבוֹ
מוֹצִיא טוֹב וְאִישׁ רַע מֵאוֹצָר
הָרַע מוֹצִיא רָע כִּי מִיתְרַת
46 הַלֵּב מְדַבֵּר הַפֶּה ׃ וְלָמָּה אַתֶּם
קוֹרְאִים לִי אָדוֹן אָדוֹן וְאֵינְכֶם
47 עוֹשִׂים מָה שֶׁאֲנִי אוֹמֵר ׃ כָּל
הַבָּא אֵלַי וְשׁוֹמֵעַ דְּבָרַי וְעוֹשָׂם
אַרְאֶה לָכֶם לְמָה הוּא דוֹמֶה ׃
48 דוֹמֶה הוּא לְאִישׁ הַבּוֹנֶה בַּיִת
שֶׁחָפַר בְּעוֹמֶק וַיָּשֶׂם יְסוֹד עַל־
הַסֶּלַע וַיְהִי שֶׁטֶף וְנָגַע הַנָּהָר
בַּבַּיִת הַהִיא וְלֹא יָכוֹל
לְהָמִיטָהּ כִּי נוֹסְדָה עַל־
49 הַסָּלַע ׃ וְהַשּׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה
דוֹמֶה הוּא לְאִישׁ הַבּוֹנֶה בֵּיתוֹ
עַל־הָאָרֶץ בְּלִי יְסוֹד וְנָגַע בָּהּ
נָהָר וּמִיָּד נָפְלָה וַתְּהִי מַפַּלְתָּהּ
גְּדוֹלָה שֶׁל־הַבַּיִת הַהִיא ׃

פ׳ ז׳

1 וכאשר כלה כל־דבריו
באזני העם בא לכפר־נחום :
2 ויחלה עבד מאחד שר
המאה והגיע עד־מות והיה
3 לו העבד יקר : וכאשר שמע
מישוע וישלח אליו זקני
היהודים ויתחנן־לו כדי
4 שיבא ויושיע עבדו : והם באו
אל ישוע ויתחננו לו בבקשות
ויאמרו לו כי ראוי שתעשה
5 לו הדבר הזה : כאשר הוא
אוהב את־עמנו והכנסת הוא
6 בנה לנו : וילך ישוע עמם
ובהיותו לא־רחוק מהבית
וישלח אליו שר המאה רעים
לאמור אדון אל־תלאה כי
איני ראוי שתבא תחת גגי :
7 ובעבור זה גם חשבתי בעצמי
שאיני ראוי לבא אליך כי־אם
8 אמור בדבר וירפא נערי : כי
גם־אני איש נתון תחת שלטון
ותחתי יש אנשי המלחמה
ואומר לזה לך והלך ולאחר
בא ובא ולעבדי עשה זאת
9 ועשה : וישמע ישוע הדבר
הזה ויתמה ויפן ויאמר
לכיתות

CAP. VII.

1 *CVm autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis, intrauit Capharnaum.*

2 Centurionis autem cuiuſdam ſeruus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus.

3 Et cùm audiſſet de Jeſu, miſit ad eum ſeniores Judæorum, rogans eum vt veniret, & ſaluaret ſeruum eius.

4 At illi cùm veniſſent ad Jeſum, rogabant eum ſolicitè, dicentes ei: Quia dignus eſt vt hoc illi præſtes. 5 diligit enim gentem noſtram: & Synagogam ipſe ædificauit nobis.

6 Jeſus autem ibat cum illis. Et cùm iam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens: Domine noli vexari: Non enim ſum dignus vt ſub tectum meum intres. 7 propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus vt venirem ad te, ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.

8 nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alij veni, & venit: & ſeruo meo, fac hoc, & facit.

9 Quo audito JESVS miratus eſt: & conuerſus ſequentibus ſe tur-

turbis, dixit: Amen dico vobis,
nec in Israël tantam fidem inueni.
10 *Et reuersi, qui missi fue-*
rant domum, inuenerunt seruum,
qui languerat, sanum.
11 *Et factum est: deinceps ibat*
in ciuitatem quæ vocatur Naim:
& ibant cum eo discipuli eius, &
turba copiosa.
12 *Cùm autem appropinqua-*
ret portæ ciuitatis, ecce defun-
ctus efferebatur filius vnicus ma-
tris suæ: & hæc vidua erat: &
turba ciuitatis multa cum illa.
13 *Quam cùm vidisset Domi-*
nus, misericordia motus super eã,
dixit illi: Noli flere. 14 *Et ac-*
cessit, & tetigit loculum. (Hi
autem, qui portabant, steterunt.)
Et ait: Adolescens, tibi dico, sur-
ge. 15 *Et resedit qui erat mor-*
tuus, & cœpit loqui. Et dedit il-
lum matri suæ. 16 *Accepit au-*
tem omnes timor: & magnifica-
bant Deum, dicentes: Quia Pro-
pheta magnus surrexit in nobis:
& quia Deus visitauit plebem
suam. 17 *Et exiit hic sermo in*
vniuersam Judæam de eo, & in
omnem circà regionem. 18 *Et*
nuntiauerunt Joanni discipuli e-
ius de omnibus his. 19 *Et con-*
uocauit duos de discipulis suis Jo-
annes, & misit ad Jesum, dicens:
Tu es qui venturus es, an alium
expectamus?

לכיתות ההלכות אחריו אמן
אני אומר לכם כישראל לא
מצאתי אמונה כזאת ׃
וישובו לבית אתם שנשלחו 10
וימצאו העבד שהיה חולה
שנרפא ׃ ויהי אחר כך הלך 11
לעיר הנקראת נעים וילכו
תלמידיו עמו ועם רב ׃
ובגשתו לשער העיר הנה נשא 12
מת בן יחיד לאמו והיא
אלמנה ומהעיר עם רב עמה ׃
וכשראה אתה האדון וירחם 13
עליה ויאמר לה אל־תבכי ׃
ויגש ויגע במטה ויעמדו הנ 14
הנושאים ויאמר עלם אני
אומר לך קום ׃ וישב המת 15
ויחל לדבר ויתנו לאמו ׃
ותאחז יראה לכלם ויכבדו 16
לאלהים לאמור כי נביא גדול
קם בנו וכי האלהים פקד
עמו ׃ ויצא הדבר הזה בכל 17
יהודה עליו ובכל המחוז
סביב ׃ ויגידו ליוחנן תלמידיו 18
על־כל־הדברים האלה ׃
ויקרא יוחנן שנים מתלמידיו 19
וישלחם לישוע לאמור
האתה העתיד לבא או אנו
מקוים לאחר ׃

20 וכאשר באו אליו האנשים
אמרו יוחנן הטובל שלחנו לך
לאמור האתה העתיד לבא או
21 אנו מקוים לאחר ׃ וירפא
בעת ההיא רבים מחלאים
ומנגעים ומרוחות רעות ויתן
22 לעורים רבים הראיה ׃ ויען
ויאמר להם לכו והגידו ליוחנן
אשר שמעתם וראיתם כי
עורים רואים ופסחים הולכים
ומצורעים נטהרים וחרשים
שומעים ומתים קמים ועניים
23 מבושרים ׃ ואשרי כל מי שלא
24 יכשל———בי ׃ וכאשר
נסעו מלאכי יוחנן ויחל
לאמור על־יוחנן לעם מה
יצאתם למדבר לראות הקנה
25 נדף מרוח ׃ אבל מה יצאתם
לראות האיש לבוש
בחלקלקות הנה אשר
בלבוש יקר ומעדנים הם
26 בבתי המלכים ׃ ומה יצאתם
לראות הנביא אכן אני אומר
27 לכם שיותר מנביא ׃ זה הוא
אשר נכתב עליו הנני שולח
מלאכי † לפניך שיפנה דרכך
28 לפניך ׃ כי אני אומר לכם אין
בין ילדי הנשים נביא גדול
מיוחנן

כ׳ א׳
במלאכי ג׳
† ופנה־
דרך לפני

20 *Cùm autem venissent ad eum viri, dixerunt: Joannes Baptista misit nos ad te, dicens: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* 21 *(in ipsa autem hora multos curauit à languoribus, & plagis, & spiritibus malis, & cœcis multis donauit visum.)*

22 *Et respondens dixit illis: Euntes renuntiate Joanni quæ audistis, & vidistis: Quia cœci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur.*

23 *Et beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me.*

24 *Et cùm discessissent nuntij Joannis, cœpit de Joanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?*

25 *Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce, qui in veste pretiosa sunt & delicijs in domibus Regum sunt.* 26 *Sed quid existis videre? Prophetam? Vtique dico vobis, & plus quàm Prophetam.* 27 *hic est, de quo scriptum est: Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.*

28 *Dico enim vobis: Maior inter natos mulierum Propheta*

Joan-

Joanne Baptista nemo est: qui autem minor est in regno Dei, maior est illo. 29 Et omnis populus audiens & publicani, iustificauerunt Deum, baptizati baptismo Joannis.

30 Pharisæi autem, & Legisperiti consilium Dei spreuerunt in semetipsos, non baptizati ab eo. 31 Ait autem Dominus: Cui ergo similes dicam homines generationis huius? & cui similes sunt?

32 Similes sunt pueris sedentibus in foro: & loquentibus ad inuicem, & dicentibus: Cantauimus vobis tibijs, & non saltastis: lamentauimus & non plorastis.

33 Venit enim Joannes Baptista neque manducans panem, neque bibens vinum, & dicitis: Dæmonium habet.

34 Venit Filius manducans, & bibens, & dicitis: Ecce homo deuorator, & bibens vinum, amicus publicanorum, & peccatorum. 35 Et iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis.

36 Rogabat autem illum quidam de Pharisæis, vt manducaret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi discubuit. 37 Et ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quòd accubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti:

מִיּוֹחָנָן הַטּוֹבֵל וְהַצָּעִיר
בְּמַלְכוּת הָאֱלֹהִים הוּא יוֹתֵר
גָּדוֹל מִמֶּנּוּ ׃ וְכָל הָעָם הַשּׁוֹמֵעַ 29
וּבַעֲלֵי הַמַּס נִטְבָּלִים כִּטְבִילַת
יוֹחָנָן צִדְּקוּ לֵאלֹהִים ׃
וּפְרוּשִׁים וְחַכְמֵי הַתּוֹרָה אֵינָם 30
נִטְבָּלִים מִמֶּנּוּ בָּזוּ עֲצַת
הָאֱלֹהִים בְּנֶגְדָּם ׃ וַיֹּאמֶר 31
הָאָדוֹן אִם־כֵּן לְמִי אֲדַמֶּה
אַנְשֵׁי הַדּוֹר הַזֶּה וּלְמִי הֵם
דּוֹמִים ׃ דּוֹמִים לַנְּעָרִים 32
הַיּוֹשְׁבִים בַּשּׁוּק וּמְדַבְּרִים אִישׁ
לְרֵעֵהוּ לֵאמוֹר שַׁרְנוּ לָכֶם
בַּחֲלִילִים וְלֹא רְקַדְתֶּם קוֹנַנְנוּ
וְלֹא בְכִיתֶם ׃ כִּי בָא יוֹחָנָן 33
הַטּוֹבֵל אֵינוֹ אֹכֵל לֶחֶם וְאֵינוֹ
שׁוֹתֶה יַיִן וְאַתֶּם אוֹמְרִים שֵׁד
יֶשׁ בּוֹ ׃ בָּא בֶּן־הָאָדָם אוֹכֵל 34
וְשׁוֹתֶה וְאַתֶּם אוֹמְרִים הִנֵּה
זוֹלֵל וְסוֹבֵא רֵעַ לְבַעֲלֵי הַמַּס
וְהַחַטָּאִים ׃ וְנִצְדְּקָה הַחָכְמָה 35
מִכָּל־בָּנֶיהָ ׃ וַיְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ 36
אֶחָד מֵהַפְּרוּשִׁים לֶאֱכֹל עִמּוֹ
וַיָּבֹא אֶל־בֵּית הַפָּרוּשׁ וַיָּסֵב ׃
וְהִנֵּה אִשָּׁה שֶׁהָיְתָה חוֹטְאָה 37
בָּעִיר כַּאֲשֶׁר יָדְעָה כִּי הוּא יוֹסֵב
בְּבֵית הַפָּרוּשׁ וַתִּשָּׂא פַּךְ מֵאֶבֶן
שׁוֹכְלָא מִן־שֶׁמֶן רוֹקֵחַ ׃

38 ותעמוד מאחור אצל רגליו
ותחל לרחוץ רגליו בדמעות
ותנגב אותן בשערות ראשה
ותשק רגליו ותמשחן ברוקח׃
39 ובראות הפרוש שקרא לו
אמר בלבו לאמור אם־זה
הוא נביא היה יודע באמת מי
היא ואיך היא זאת האשה
הנוגעת בו כי חוטאת היא׃
40 ויען ישוע ויאמר־לו שמעון
דבר יש־לי לדבר אליך ויאמר
41 הוא רב אמור׃ שנים לוים
היו לאיש מלוה אחד לוה
אגורות חמש מאות ואחר
42 חמשים׃ ואין להם מאין
להשיב ויתן לשניהם אם־כן
43 מי אוהב אותו יותר׃ ויען
שמעון ויאמר אני חושב כי
הוא למי שנתן לו יותר
44 ויאמר־לו היטיב שפטת׃ ויסב
לאשה ויאמר לשמעון האתה
רואה האשה הזאת באתי
לביתך ומים לא־נתת
לרגלי וזאת רחצה רגלי
בדמעות ונגבן בשערותיה׃
45 אתה לא־נשקת אתי וזאת
אחרי באה לא־חדלה לנשק
46 רגלי׃ ברוקח לא־משחת
ראשי

38 *& stans retrò secus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.*

39 *Videns autem Pharisæus, qui vocauerat eum, ait intra se dicens: Hic si esset Propheta, sciret vtique, quæ, & qualis est mulier, quæ tangit eum: quia peccatrix est.* 40 *& respondens Jesus, dixit ad illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister, dic.*

41 *Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.*

42 *Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plùs diligit?*

43 *Respondens Simon dixit: Aestimo quia is, cui plùs donauit. At ille dixit ei: Rectè iudicasti.*

44 *Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni: Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit.*

45 *Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intrauit, non cessauit osculari pedes meos.*

46 *Oleo caput meum non vnxisti:*

xisti: hæc autem vnguento vn-
xit pedes meos. 47 propter quod
dico tibi: Remittuntur ei pecca-
ta multa, quoniam dilexit mul-
tum. Cui autem minùs dimitti-
tur minùs diligit. 48 Dixit au-
tem ad illam: Remittuntur tibi
peccata. 49 Et cœperunt qui
simul accumbebant, dicere intra
se: Quis est hic, qui etiam pecca-
ta dimittit? 50 Dixit autem
ad mulierem: Fides tua te saluam
facit: vade in pace.

ראשי וזאת משחה רגלי
47 ברוקח: על־כן אני אומר לך
תנשאנה לה חטאות רבות
כי אהבה לרוב ומי אשר לו
48 ינשא־מעט אהב מעט: ויאמר
אליה נסלחו לך חטאתיך:
49 ויחילו היוסבים יחד לאמור
בלבם מי־הוא זה הסולח
50 גם־החטאות: ויאמר לאשה
אמונתך הושיעך לכי ל
לשלום:

CAP. VIII.

1 *ET factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ci-*
uitates, & castella prædicans, &
euangelizans regnum Dei: &
duodecim cum illo. 2 & mulie-
res aliquæ, quæ erant curatæ à
spiritibus malignis, & infirmita-
tibus: Maria, quæ vocatur Ma-
gdalene, de qua septem dæmonia
exierant. 3 & Joanna vxor
Chusæ procuratoris Herodis, &
Susanna. & aliæ multæ, quæ mi-
nistrabant ei de facultatibus suis.
4 Cùm autem turba plurima
conuenirent, & de ciuitatibus
properarent ad eum, dixit per si-
militudinem: 5 Exijt qui se-
minat, seminare semen suum:
& dum

פ ח

1 ויהי אחרי כן והוא הלך
בערים ובחצרים קורא ומבשר
מלכות האלהים והשנים
2 עשר עמו: וקצת נשים
שנרפאו מרוחות רעות
ומחוליים מרים הנקראת
מגדלנית שיצאו ממנה שבעה
3 שדים: ויוחנה אשת כוזה
פרקליט של־הורודוס
ושושנה ואחרות רבות
המשרתות אתו מנכסיהן:
4 ויועדו עם רב מאוד ומכל
הערים נהרו לו ויאמר להם
5 במשל: יצא הזורע לזרוע זרעו
ובזרעו

וכזרעו אחד נפל על־הדרך
וירמס ועוף שמים אכלוהו ׃
6 ואחד נפל על־הסלע וכצמחו
יבש כי לא היתה לו לחות ׃
7 ואחד נפל בין הקוצים וכצמוח
8 הקוצים יחדיו חנקוהו ׃ ואחד
נפל על־ארץ טובה ויצמח ויעש
9 פרי מאה ׃ ובאמרו הדברים
צעק אשר לו אזנים לשמוע
10 ישמע ׃ וישאלוהו תלמידיו
11 מה המשל הזה ׃ ויאמר להם
לכם נתן לדעת סוד מלכות
האלהים ולאחרים במשלים
לבלתי ראה הרואים ובלתי
12 הבין השומעים ׃ זה הוא
המשל הזרע הוא דבר
13 האלהים ׃ ואשר על־הדרך
הם השומעים ואחר בא השטן
וישא הדבר מלבם בדרך שלא־
14 יאמינו ויושעו ׃ ואשר על־
הסלע הם השומעים ולוקחים
הדבר בשמחה ואין להם
שורש אשר לעת הם
מאמינים ובעת הנסיון הם
15 סרים ׃ ואשר נפל בקוצים
הם השומעים ומדאגות
ומעושר ועדונים מזה החיים
הם הולכים ומתנקים ואינם
עושים

& dum seminat, alliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cæli comederunt illud.
6 Et aliud cecidit supra petrã: & natum aruit, quia non habebat humorem.
7 Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud.
8 Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum fecit fructum centuplum.
9 Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.
10 Interrogabant autem eum discipuli eius, quæ esset hæc parabola?
11 Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis. vt videntes non videant, & audientes non intelligant.
12 Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei.
13 Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salui fiant.
14 Nam qui supra petram: qui cùm audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent: qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.
15 Quòd autem in spinas cecidit: hi sunt, qui audierunt, & à solicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes, suffocantur, & non referunt

fructum. 16 Quod autem in
bonam terram: hi sunt, qui in
corde bono, & optimo audientes
verbum retinent. & fructum
afferunt in patientia. 17 Ne-
mo autem lucernam accendens,
operit eam vase, aut subtus lectum
ponit: sed super candelabrum po-
nit, vt intrantes videant lumen.
18 Non est enim occultum,
quod non manifestetur, nec ab-
sconditum, quod non cognoscatur,
& in palam veniat.
19 Videte ergo quomodo au-
diatis Qui enim habet, dabitur
illi: & quicumque non habet, e-
tiam quod putat se habere, aufere-
tur ab illo. 20 Venerunt autem
ad illum mater, & fratres eius,
& non poterant adire eum præ
turba. 21 Et nuntiatum est il-
li: Mater tua, & fratres tui
stant foris, volentes te videre.
22 Qui respondens, dixit ad
eos: Mater mea, & fratres mei
hi sunt, qui verbũ Dei audiunt,
& faciunt. 23 Factum est au-
tem in vna dierum, & ipse ascen-
dit in nauiculam, & discipuli e-
ius, & ait ad illos: Transfrete-
mus trans stagnum. Et ascende-
runt 24 Et nauigantibus illis,
obdormiuit, & descendit procella
venti in stagnum, & compleban-
tur, & periclitabantur. 25 Ac-
cedentes autẽ suscitauerunt eum,

16 עושים פרי ׃ ואשר בארץ
טובה הם השומעים דבר בלב
שלם וטוב מאד ושומרים אתו
17 ועושים פרי בסבלנות ׃ אינו
מדליק שום אדם הנר ומכסה
אתו בכלי או משימהו תחת
המטה כי־אם על־המנורה
18 משימהו כדי להאיר לבאים ׃
כי אין נסתר שלא יגלה ואין
דבר נחבא שלא יודע ויבא
19 לגלוי׃ לכן ראו איך תשמעו
כי למי שיש־לו ינתן־לו וכל
מי שאין לו יוסר ממנו מה
20 שהוא חשב שיש־לו׃ ויבאו לו
אמו ואחיו ולא יכלו לגשת
21 אליו בעבור העם ׃ ויגד לו
אמך ואחיך עומדים בחוץ
22 ורצונם לראותך ׃ ויען ויאמר
אליהם אמי ואחי הם
השומעים דבר האלהים
23 ועושים ׃ ויהי באחד הימים
ויעל בספינה קטנה הוא
ותלמידיו ויאמר אליהם
נעבור להלאה מהאגם ויעלו ׃
24 ובלכתם וירדם ותרד באגם
סערת רוח וימלאו ויהיו
25 בסכנה ׃ ויגשו ויעוררהו
לאמור

dicen-

לֵאמוֹר רַב אֲנַחְנוּ נֶאֱבָדִים
וַיָּקָם וַיִּגְעַר בָּרוּחַ וּבְסַעֲרַת
הַמַּיִם וַתֶּחְדַּל וַתְּהִי שְׁתִיקָה ׃
26 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַיֵּה אֱמוּנַתְכֶם
וְהֵם יָרְאוּ וַיִּתְמְהוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ
לֵאמוֹר מִי אַתָּה חוֹשֵׁב שֶׁהוּא
זֶה כִּי מְצַוֶּה לָרוּחוֹת וְלַיָּם וְהֵם
27 שׁוֹמְעִים לוֹ ׃ וַיַּעֲבוּרוּ בַּסְּפִינָה
לִמְחוֹז הַגְּרָנְשִׁים שֶׁכְּנֶגֶד
28 הַגָּלִיל ׃ וַיֵּצֵא לָאָרֶץ וַיָּרָץ——
לִקְרָאתוֹ אִישׁ אֶחָד שֶׁכְּבָר
הָיָה לוֹ הַשֵּׁד מִזְּמַן רַב וְאֵינוֹ
לוֹבֵשׁ בֶּגֶד וְאֵינוֹ יוֹשֵׁב בְּבַיִת
29 כִּי——אִם בַּקְּבָרִים ׃ וּבַאֲשֶׁר
רָאָה אֶת——יֵשׁוּעַ נָפַל לְפָנָיו
וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֹּאמַר מַה
לִי וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן——הָאֱלֹהִים
עֶלְיוֹן אֲנִי מִתְחַנֵּן לְךָ שֶׁאַל
30 תְּעַנֵּנִי ׃ כִּי הָיָה מְצַוֶּה לְרוּחַ
הַטָּמֵא לָצֵאת מֵהָאִישׁ כִּי
בְּעִתִּים רַבִּים הָיָה טוֹרֵף אוֹתוֹ
וְנֶאֱסַר בִּנְחֻשְׁתַּיִם וְנִשְׁמַר
בְּזִיקִים וְהוּא נוֹתֵק הַמּוֹסֵרוֹת
וַיָּנוּעַ מֵהַשֵּׁד לַמִּדְבָּרִים ׃
31 וַיִּשְׁאַל לוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמוֹר מַה
שְׁמֶךָ וַיֹּאמֶר הוּא לְגִיוֹן כִּי
32 שֵׁדִים רַבִּים בָּאוּ בוֹ ׃ וַיִּתְחַנְּנוּ
לוֹ לְבִלְתִּי צַוּוֹתָם לָלֶכֶת
לַתְּהוֹם ׃

dicentes: Præceptor, perimus. At ille surgens, increpauit ventum, & tempestatem aquæ, & cessauit: & facta est tranquillitas.
26 Dixit autem illis: Vbi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt, ad inuicem dicentes: Quis putas hic est, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei?
27 Et nauigauerunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam. 28 Et cùm egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam, qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis. 29 Is, vt vidit Jesum: procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit: Quid mihi, & tibi est Jesu Fili Dei altissimi? obsecro te, ne me torqueas. 30 Præcipiebat enim Spiritui immundo vt exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus custoditus. & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deserta.

31 Interrogauit autem illum Jesus, dicens: Quod tibi nomen est? At ille dixit: Legio: quia intrauerant dæmonia multa in eum. 32 Et rogabant illum ne imperaret illis vt in abyssum

sum irent: 33 *Erat autem ibi*
grex porcorum multorum pascen-
tium in monte: & rogabant eum,
vt permitteret eis in illos ingredi.
Et permisit illis: 34 *Exierunt*
ergo dæmonia ab homine, & in-
trauerunt in porcos: & impetu
abijt grex per præceps in stagnum,
& suffocatus est. 35 *Quod vt*
viderunt factum qui pascebant,
fugerunt, & nuntiauerunt in
ciuitatem, & in villas. 36 *Exi-*
erunt autem videre quod factum
est, & venerunt ad Jesum: &
inuenerunt hominem sedentem, à
quo dæmonia exierant, vestitum,
ac sana mente ad pedes eius, & ti-
muerunt. 37 *Nuntiauerunt*
autem illis, & qui viderant, quo-
modo sanus factus esset à legione.
38 *& rogauerunt illum omnis*
multitudo regionis Gerasenorum
vt discederet ab ipsis: quia magno
timore tenebantur. Ipse autem
ascendens nauim, reuersus est.
39 *Et rogabat illum vir, à quo*
dæmonia exierant, vt cum eo es-
set. Dimisit autem eum Jesus, di-
cens: 40 *Redi in domum tuam,*
& narra quanta tibi fecit Deus.
Et abijt per vniuersam ciuitatem,
prædicans quāta illi fecisset Jesus.
41 *Factum est autem cum re-*
dijsset Jesus, excepit illum turba:
erant enim omnes expectantes eū.
42 *Et ecce venit vir, cui nomen*

33 לתהום׃ ויהי שם עדר חזירים
רבים רועים בהר ויתחננו לו
להניחם לבא בם ויניחם׃
34 ויצאו השדים מאת־האיש
ויבאו בחזירים וימהר העדר
במורד הסלע בשטף לאגם
35 ויחנק׃ וכאשר ראו הרועים
הדבר ויברחו ויגידו בעיר
36 ובחוצות׃ ויצאו לראות את־
אשר נעשה ויבאו אל ישוע
וימצאו האיש יושב שיצאו
ממנו השדים לבוש ונבון
37 לרגליו וייראו׃ ויגידו להם
גם אותם שראו איך נרפא
38 מהלגיון׃ ויתחננו לו כל־העם
ממחוז הגרגשים לסור מאתם
כי יראו יראה גדולה והוא
39 עלה לספינה וישב׃ ויתחנן־לו
האיש שיצאו ממנו השדים
להיות עמו וישלח אותו ישוע
40 לאמור׃ שוב לביתך וספר
כמה עשה לך האלהים וילך
בכל־העיר ויקרא כמה
41 עשה לו ישוע׃ ויהי כאשר
שב ישוע ויקבלוהו העם כי
כלם היו מקוים אותו׃
42 והנה בא איש ושמו
יאיר

יָאִיר וְהוּא שַׂר הַכְּנֶסֶת וַיִּפּוֹל
לְרַגְלָיו שֶׁל־יֵשׁוּעַ וַיִּתְחַנֵּן־לוֹ
43 לָבֹא לְבֵיתוֹ׃ כִּי הָיְתָה לוֹ בַּת
יְחִידָה בַּת כִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
שָׁנָה וְהִיא קְרוֹבָה לָמוּת וַיְהִי
44 בְּלֶכְתּוֹ וַיִּלְחָצוּהוּ הָעָם׃ וַתְּהִי
אִשָּׁה זָבַת דָּם מִשְּׁתֵּים עֶשְׂרֵה
שָׁנָה וַתְּפַזֵּר כָּל אֲשֶׁר־לָהּ
לָרוֹפְאִים וְשׁוּם אִישׁ לֹא יָכוֹל
45 לְרַפְּאוֹתָהּ׃ וַתִּגַּשׁ אָחוֹר וַתִּגַּע
בִּכְנַף בִּגְדוֹ וּמִיָּד עָמַד זוֹב
46 דָּמָהּ׃ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ מִי נָגַע בִּי
וּבְכַחֵשׁ כֻּלָּם אָמַר כֵּיפָא
וַאֲנָשִׁים שֶׁאִתּוֹ רַב הַכִּיתּוֹת
לוֹחֲצוֹת וּמְעַנּוֹת אֹתְךָ וְאַתָּה
47 אוֹמֵר מִי נָגַע בִּי׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ
אֶחָד נָגַע בִּי כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי
48 שֶׁיָּצָא כֹּחַ מֵאִתִּי׃ וּבִרְאוֹת
הָאִשָּׁה כִּי אֵינֶנָּה נֶחְבֵּאת
וַתָּבֹא מְחָרֶדֶת וַתִּפּוֹל לִפְנֵי
רַגְלָיו וַתַּגֵּד לִפְנֵי כָל־הָעָם
הַסִּיבָּה שֶׁבַּעֲבוּרָהּ נָגְעָה בּוֹ
49 וְאֵיךְ פִּתְאֹם נִרְפָּאָה׃ וְהוּא
אָמַר לָהּ בַּת אֱמוּנָתֵךְ הוֹשִׁיעָךְ
50 לְכִי לְשָׁלוֹם׃ וּבְעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר
וַיָּבֹא אִישׁ לְשַׂר הַכְּנֶסֶת וַיֹּאמֶר
לוֹ כִּי בִתְּךָ מֵתָה אַל־תַּלְאֶה
אוֹתוֹ׃

וַיִּשְׁמַע

Jairus, & ipse Princeps Synagogæ erat: & cecidit ad pedes Jesu, rogans eum ut intraret in domum eius, 43 quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur. 43 Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in Medicos erogauerat omnem substantiam suam, nec ab ullo potuit curari: 45 accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti eius: & confestim stetit fluxus sanguinis eius. 46 Et ait Jesus: Quis est, qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant: Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & dicis: Quis me tetigit? 47 Et dixit Jesus: Tetigit me aliquis. Nam ego noui virtutem de me exijsse. 48 Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam causam tetigerit eum, indicauit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata sit. 49 At ipse dixit ei: Filia, fides tua saluam te fecit: vade in pace.

50 Adhuc illo loquente, venit quidam ad Principem Synagogæ, dicens ei: Quia mortua est filia tua, noli vexare illum.

Jesus

51 *Jesus autem audito hoc verbo, respondit patri puellæ: Noli timere, crede tantùm, & salua erit.*
52 *Et cùm venisset domum, non permisit intrare secum quemquam, nisi Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & patrem, & matrem puellæ.*
53 *Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere, non est mortua puella: sed dormit.*
54 *Et deridebant eum, scientes quòd mortua esset.*
55 *Ipse autem tenens manum eius clamauit, dicens: Puella, surge.*
56 *Et reuersus est spiritus eius, & surrexit continuò. Et iussit illi dare manducare.*
57 *Et stupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.*

וישמע ישוע הדבר הזה ויען
לאבי הנערה אל־תירא
52 רק האמן והושע ׃ וכאשר בא
לבית לא הניח איש לבא עמו
בלתי כיפא ויעקב ויוחנן ואב
53 ואם הנערה ׃ ויבכו כלם
ויספדו לה והוא אמר אל־
תבכו הנערה איננה מתה
54 כי־אם ישנה ׃ ויצחקו ממנו
כי יודעים כי מתה היא ׃
55 ובאחזו הוא בידה צעק לאמר
56 נערה קומי ׃ ותשב רוחה
ותקם במהרה ויצו להנתן־
57 לה לאכל ׃ ויתמהו יולדיה
והוא צוה להם שלא יאמרו
לשום הדבר שנעשה ׃

CAP. IX.

פ ט

1 *Conuocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem, & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent.*
2 *Et misit illos prædicare regnum Dei, & sanare infirmos.*
3 *Et ait ad illos: Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque*

1 ויקרא לשנים עשר
שלוחים ויתן להם כח ושלטון
על כל־השדים וכדי שירפאו
2 החולים ׃ וישלחם לקרא
מלכות האלהים ולרפא
3 החולים ׃ ויאמר להם אל־
תשאו מאומה בדרך לא־
שבט לא־ילקוט לא־לחם
לא־מעות אל תהיינה לכם
שתי

4 שתי כתונות׃ ובכל־בית
שתבאו שבו שם ואל־תצאו
5 משם׃ וכל מי שלא־יקבל
אתכם צאו מהעיר ההיא ועפר
רגליכם נערו לעדות עליהם׃
6 ויצאו ויסובו הכפרים ויבשרו
7 וירפאו בכל־מקום׃ וישמע
הורודוס שר רביעית כל־מה
שנעשו ממנו והיה מספק כי
8 היו אומרים קצתם׃ כי יוחנן
קם מהמתים וקצתם כי נראה
אליה ואחרים כי קם נביא
9 אחד מהקדמונים׃ ויאמר
הורודוס אני הסירותי ראש
יוחנן ומי הוא זה שאני שומע
עליו כדברים האלה ויבקש
10 לראותו׃ וישובו השלוחים
ויספרו לו כל־אשר עשו ויקח
אותם ויסר לבד למקום חרב
11 שהוא בית־צידה׃ וכאשר
ידעו העם וילכו אחריו ויקח
אותם וידבר אליהם על
מלכות האלהים וירפא
12 לצורכי רפואה׃ ויחל היום
לנטות ויגשו השנים עשר
ויאמרו לו שלח העם כדי
שילכו לחצרים ולכפרים
אשר סביב ויסורו וימצאו
אוכל

duas tunicas habeatis. 4 Et in
quamcumque domum intraueri-
tis, ibi manete, & inde ne exea-
tis. 5 Et quicumque non rece-
perint vos: exeuntes de ciuitate
illa, etiam puluerem pedum ve-
strorum excutite in testimonium
supra illos. 6 Egressi autem cir-
cuibant per castella euangelizan-
tes, & curantes vbique. 7 Au-
diuit autem Herodes Tetrarcha
omnia, quæ fiebant ab eo, & hæ-
sitabat eo quòd diceretur 8 à qui-
busdam: Quia Joannes surrexit
à mortuis: à quibusdam verò:
Quia Elias apparuit: ab alijs au-
tem: Quia Propheta vnus de an-
tiquis surrexit. 9 Et ait Hero-
des: Joannem ego decollaui: Quis
est autem iste, de quo ego talia au-
dio? Et quærebat videre eum.
10 Et reuersi Apostoli, narra-
uerunt illi quæcumque fecerunt:
& assumptis illis secessit seorsum
in locum desertum, qui est Beth-
saida. 11 Quod cùm cognouis-
sent turbæ, secutæ sunt illum: &
excepit eos, & loquebatur illis de
regno Dei, & eos, qui cura indi-
gebant, sanabat.
12 Dies autem cœperat decli-
nare. Et accedētes duodecim dixe-
runt illi: Dimitte turbas, vt eun-
tes in castella, villasque, quæ circa
sunt, diuertant, & inueniant
escas:

escas: quia hic in loco deserto sumus. 13 Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plùs quàm quinque panes, & duo pisces: nisi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas. 14 Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos. 15 Et ita fecerunt. Et discumbere fecerunt omnes. 16 Acceptis autem quinque panibus, & duobus piscibus, respexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, vt ponerent ante turbas. 17 Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis: fragmentorum cophini duodecim. 18 Et factum est cùm solus esset orans, erant cum illo & discipuli: & interrogauit illos, dicens: Quem me dicunt esse turbæ? 19 At illi responderunt & dixerunt: Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò, quia vnus Propheta de prioribus surrexit 20 Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Christum Dei: 21 At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc, 22 dicens: Quia oportet

Fi-

אוכל כי אנחנו פה במקום
13 חרב ׃ ויאמר אליהם אתם
תנו להם לאכול ויאמרו אין
לנו כי־אם חמשה ככרי לחם
ושני דגים אם לא נלך ונקנה
14 לכל־העם הזה מאכל ׃ והיו
כחמשת אלפי איש ויאמר
אל תלמידיו הוסיבום חמשים
15 איש במסב ׃ ויעשו כן
16 ויוסיבום לכלם ׃ ויקח
חמשה ככרי לחם ושני
הדגים ויבט לשמים ויברכם
ויפרוש ויחלוק לתלמידיו
17 לשום לפני העם ׃ ויאכלו כלם
וישבעו ונשאו מן השארית
מהם שנים עשר סלי פתים ׃
18 ויהי כי היה לבדו מתפלל
ויהיו גם תלמידיו עמו וי
וישאלם לאמור מה אומרות
19 הכיתות היות אני ׃ ויענו הם
ויאמרו יוחנן הטובל ואחרים
אליה ואחרים כי אחד נביא
20 מהראשונים קם ׃ ויאמר
אליהם ואתם מה אומרים
היות אני ויען שמעון כיפא
21 ויאמר משיח האלהים ׃ והוא
22 הוכיחם ויצו שלא יאמרו זאת
לשום איש ׃ ואמר כי צריך

לבן

לבן־אדם לסבול הרבה
דברים ולה־מאס מהזקנים
ומשרי הכהנים ומהסופרים
ולהרג ולקום ביום השלישי׃
23 ויאמר לכלם אם איש רוצה
לבא אחרי יכחש עצמו וישא
תליתו כל־היום וילך אחרי׃
24 כי מי שיחפוץ להושיע נפשו
יאבד אותה כי אשר יאבד
25 נפשו למעני יושיענה׃ כי מה
יועיל לאדם אם יקנה כל־
העולם ויאבד עצמו ויזיק
26 לעצמו׃ כי מי שיתכלם ממני
ומן־דברי ממנו יתכלם בן־
האדם כשיבא בכבודו ואב
27 ומלאכים הקדושים׃ ואני
אומר לכם באמת יש
מהאנשים העומדים פה שלא
יטעמו טעם מות עד־שיראו
28 מלכות האלהים׃ ויהי אחר
דברים האלה כשמונת ימים
ויקח לכיפא וליעקב וליוחנן
ויעל להר גבוה להתפלל׃
29 ובהתפללו היה מראה פניו
30 אחר ולבושו לבן וצח׃ והנה
שני אנשים מדברים עמו
31 והם משה ואליה׃ נראים
בכבוד ויאמרו מוצאו שימלא
בירושלים׃

Filium hominis multa pati, & reprobari à Senioribus & Principibus Sacerdotum, & Scribis, & occidi, & tertia die resurgere.
23 Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.
24 Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam.
25 quid enim proficit homo, si lucretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat? 26 Nam qui me erubuerit, & meos sermones: hunc Filius hominis erubescet cùm venerit in maiestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. 27 Dico autem vobis verè: sunt aliqui hìc stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei. 28 Factum est autem post hæc verba ferè dies octo, & assumpsit Petrum, & Jacobum, & Joannem, & ascendit in montem vt oraret.
29 Et facta est, dum oraret, species vultus eius altera: & vestitus eius albus, & refulgens.
30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses, & Elias, 31 visi in maiestate, & dicebant excessum eius, quem completurus erat

in

in Jerusalem. 32 Petrus verò,
& qui cum illo erant, grauati e-
rant somno. Et euigilantes vide-
runt maiestatem eius, & duos vi-
ros, qui stabant cum illo. 33 Et
factum est cùm discederent ab illo,
ait Petrus ad Jesum: Præceptor,
bonum est nos hìc esse: & facia-
mus tria tabernacula, vnum Ti-
bi, & vnum Moysi, & vnum
Eliæ: nesciens quid diceret.
34 Hæc autem illo loquente,
facta est nubes, & obumbrauit
eos: & timuerunt, intrantibus
illis in nubem. 35 Et vox facta
est de nube, dicens: Hic est Fi-
lius meus dilectus, ipsum audite.
36 Et dum fieret vox, inuen-
tus est Jesus solus. Et ipsi tacue-
runt, & nemini dixerunt in illis
diebus quidquam ex his quæ vide-
rant. 37 Factum est autem in
sequenti die, descendentibus illis
de monte, occurrit illis turba mul-
ta. 38 Et ecce vir de turba ex-
clamauit, dicens: Magister, ob-
secro te, respice in filium meum
quia vnicus est mihi: 39 & ecce
spiritus apprehendit eum, & su-
bito clamat, & elidit, & dissipat
eum cum spuma, & vix discedit
dilanians eum: 40 & rogaui di-
scipulos tuos vt eijcerent illum, &
non potuerunt. 41 Respondens
autem Jesus, dixit: O generatio
infidelis, et peruersa, vsquequo ero

32 בירושלים: וכיפא ואשר עמו
כברו בשינה ויעורו ויראו
כבודו ושני האנשים העומדים
33 עמו: ויהי בסורם מאתו ויאמר
כיפא לישוע רבי טוב לנו
להיות פה ונעשה שלשה
אהלים אחד לך ואחד למשה
ואחד לאליה ואיננו יודע מה
34 שאמר: עודנו מדבר אלה
הדברים ויהי ענן ויצל עליהם
35 וייראו כבואם אל־הענן: ויהי
קול מהענן לאמור זה הוא
36 בני ידידי לו שמעו: ובהיות
הקול נמצא ישוע לבדו והם
שתקו ולא־אמרו לשום איש
מאומה בימים ההם
37 מהדברים שראו: ויהי
ממחרת ברדתם מההר ויבאו
38 לקראתם עם רב: והנה איש
מהעם צעק לאמור רבי אני
מתחנן־לך הבט לבני כי הוא
39 יחיד לי: והנה הרוח אוחז
אותו ופתאם צועק ומרעשתו
ומשפעתו בקצף ובמעט סר
40 מאתו נמרפת אותו: ואתחנן
לתלמידיך לגרשו ולא יכולו:
41 ויען ישוע ויאמר דור שאין לו
אמונה ועקש עד־מתי אהיה
עמכם.

עִמָּכֶם וְאֶשָּׂא אֶתְכֶם הָבֵא הֵנָּה
42 בִּנְךָ : וּבְגִשְׁתּוֹ הִשְׁלִיכוֹ הַשֵּׁד וַיְעַשְּׁעֵהוּ
43 וַיְשַׁסְּעֵהוּ : וַיִּגְעַר יֵשׁוּעַ בְּרוּחַ
הַטָּמֵא וַיִּרְפָּא לַנַּעַר וַיִּתְּנֵהוּ
44 לְאָבִיו : וַיִּשְׁתּוֹמְמוּ כֻּלָּם
בִּגְדֻלַּת אֱלֹהִים וּבְהִתְמוֹהָ כֻּלָּם
בְּכָל־הַדְּבָרִים שֶׁעָשָׂה וַיֹּאמֶר
לְתַלְמִידָיו שׂוּמוּ בִּלְבַבְכֶם
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי עָתִיד בֶּן־
אָדָם לְהִנָּתֵן לְיַד־הָאֲנָשִׁים :
45 וְהֵם לֹא־יָדְעוּ הַדָּבָר הַזֶּה וְהוּא
נִסְתָּר לִפְנֵיהֶם לְבִלְתִּי הָבִין
אוֹתוֹ וַיִּירְאוּ לִשְׁאוֹל לוֹ עַל־
46 הַדָּבָר הַזֶּה : וַתָּבֹא בָהֶם
הַמַּחֲשָׁבָה מִי מֵהֶם יִהְיֶה יוֹתֵר
47 גָּדוֹל : וְיֵשׁוּעַ רָאָה מַחְשְׁבוֹת
לְבָבָם וַיֹּאחֶז נַעַר וַיַּעֲמִידוֹ
48 אֶצְלוֹ : וַיֹּאמֶר לָהֶם כָּל מִי
שֶׁיְּקַבֵּל הַנַּעַר הַזֶּה בִּשְׁמִי אוֹתִי
הוּא מְקַבֵּל וְכָל מִי יְקַבְּלֵנִי
הוּא מְקַבֵּל מִי שֶׁשְּׁלָחַנִי כִּי
הַצָּעִיר בֵּין כֻּלְּכֶם זֶה הוּא
49 הַיּוֹתֵר גָּדוֹל : וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמַר
רַבִּי רָאִינוּ אִישׁ שֶׁמְּגָרֵשׁ שֵׁדִים
בְּשִׁמְךָ וּמָנַעְנוּ אוֹתוֹ כִּי אֵינֶנּוּ
50 בָּא עִמָּנוּ : וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ
אַל־תִּמְנְעוּ כִּי מִי שֶׁאֵינֶנּוּ
כְּנֶגְדְּכֶם הוּא בְּעֶזְרְכֶם :

וַיְהִי

apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum. 42 Et cùm accederet, elisit illum dæmonium, & dissipauit. 43 Et increpauit Jesus spiritum immundum, & sanauit puerum, & reddidit illum patri eius. 44 Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus, quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos: Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum. 45 At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos vt non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo. 46 Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset. 47 At Jesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se. 48 Et ait illis: Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicumque me receperit, recipit eum, qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est. 49 Respondens autem Joannes dixit: Præceptor, vidimus quemdam in nomine tuo eijciente dæmonia, & prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum.

50 Et ait ad illum Jesus: Nolite prohibere: qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.

Fa-

51 *Factum est autem dum com-*
plerentur dies assumptionis eius,
& ipse faciem suam firmauit vt
iret in Ierusalem. 52 *Et misit*
nuntios ante conspectum suum:
& euntes intrauerunt in ciuita-
tem Samaritanorum vt pararent
illi. 53 *Et non receperunt eum,*
quia facies eius erat euntis in Ie-
rusalem. 54 *Cùm vidissent au-*
tem discipuli eius Iacobus, & Io-
annes, dixerunt: Domine, vis
dicimus vt ignis descendat de cælo,
& consumat illos? 55 *Et con-*
uersus increpauit illos, dicens:
Nescitis cuius spiritus estis.
56 *Filius hominis non venit*
animas perdere, sed saluare. Et
abierunt in aliud Castellum.
57 *Factum est autem: ambu-*
lantibus illis in via, dixit quidam
ad illum: Sequar te quocunque
ieris. 58 *Dixit illi Iesus: Vul-*
pes foueas habent, & volucres
cæli nidos: Filius autem hominis
non habet vbi caput reclinet.

59 *Ait autem ad alterum: Se-*
quere me. ille autem dixit: Do-
mine, permitte mihi primùm ire,
& sepelire patrem meum.
60 *Dixitque ei Iesus: Sine*
vt mortui sepeliant mortuos suos:
tu autem vade, & annuntia re-
gnum Dei.
61 *Et ait alter: Sequar te*

51 וַיְהִי כְּהִכָּלוֹת יְמֵי הִלָּקְחוֹ נַס־
הוּא חִזֵּק פָּנָיו לָלֶכֶת
52 יְרוּשָׁלַיְמָה׃ וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים
לְפָנָיו וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ לְעִיר הַשֹּׁמ
53 הַשֹּׁמְרוֹנִים לְהָכִין לוֹ׃ וְלֹא
קִבְּלוּהוּ כִּי פָּנָיו פְּנֵי אִישׁ
54 הַהוֹלֵךְ יְרוּשָׁלָיְמָה׃ וְכַאֲשֶׁר
רָאוּ תַּלְמִידָיו יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן
אָמְרוּ אָדוֹן הַאַתָּה חָפֵץ
שֶׁנֹּאמַר שֶׁתֵּרֵד אֵשׁ מֵהַשָּׁמַיִם
55 וְתֹאכְלֵם׃ וַיִּפֶן וַיּוֹכִיחַ אֹתָם
לֵאמֹר אֵינְכֶם יוֹדְעִים מִמִּי
56 רוּחַ אַתֶּם׃ בֶּן־הָאָדָם לֹא־בָא
לְאַבֵּד נְפָשׁוֹת כִּי־אִם לְהוֹשִׁיעַ
57 וַיֵּלְכוּ לִכְפָר אַחֵר׃ וַיְהִי
בְּלֶכְתָּם בַּדֶּרֶךְ אָמַר אִישׁ אֵלָיו
אָבֹא אַחֲרֶיךָ בְּכָל־אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ׃
58 וַיֹּאמֶר־לוֹ יֵשׁוּעַ לַשּׁוּעָלִים יֵשׁ
לָהֶם הַפְּחָתִים וּלְעוֹפוֹת
הַשָּׁמַיִם הַקִּנִּים וּלְבֶן־הָאָדָם
אֵין לוֹ בַּמֶּה יָשִׂים רֹאשׁ׃
59 וַיֹּאמֶר לְאַחֵר בּוֹא אַחֲרַי
וַיֹּאמֶר הוּא אָדוֹן הַנִּיחָה לִּי
לָלֶכֶת בָּרִאשׁוֹן וְלִקְבּוֹר אָבִי׃
60 וַיֹּאמֶר־לוֹ יֵשׁוּעַ הַנַּח שֶׁמֵּתִים
יִקְבְּרוּ מֵתֵיהֶם וְאַתָּה לֵךְ
וְהַגֵּד מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃
61 וַיֹּאמֶר אַחֵר אָבֹא אַחֲרֶיךָ

אָרוֹן אֲבָל הַנַּח לִי רִאשׁוֹנָה
62 לִמְחוֹל אֲשֶׁר־בַּבָּיִת ׃ וַיֹּאמֶר
יֵשׁוּעַ אֵלָיו הַשּׁוֹלֵחַ יָדוֹ לַמ
לְמַחֲרֵשָׁה וְהַפּוֹנֶה אֵינוֹ נָכוֹן
לְמַלְכוּת הָאֱלֹהִים ׃

פ י

1 וְאַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בָּחַר
הָאָדוֹן עוֹד שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים
אֲחֵרִים וַיִּשְׁלָחֵם שְׁנַיִם שְׁנַיִם
לְפָנָיו לְכָל־עִיר וְכָל־מָקוֹם
שֶׁהוּא עָתִיד לָבֹא שָׁמָּה ׃
2 וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּוַדַּאי הַקָּצִיר רַב
וְהַפּוֹעֲלִים מְעַטִּים אִם כֵּן
הִתְחַנְּנוּ לַאֲדוֹן הַקָּצִיר
3 שֶׁיִּשְׁלַח פּוֹעֲלִים לִקְצִירוֹ ׃ לְכוּ
הִנְנִי שׁוֹלֵחַ אֶתְכֶם כַּכְּבָשִׂים
4 בֵּין הַזְּאֵבִים ׃ אַל־תִּשְׂאוּ כִיס
לֹא יַלְקוּט לֹא מַנְעָלִים ול
וּלְשׁוּם אִישׁ לֹא תְבָרְכוּ בַּדֶּרֶךְ ׃
5 וְכָל־בַּיִת שֶׁתָּבֹאוּ שָׁמָּה אִמְרוּ
בָּרִאשׁוֹנָה שָׁלוֹם לַזֹּאת הַבָּיִת ׃
6 וְאִם יִהְיֶה־שָּׁם בֶּן־שָׁלוֹם יָנוּחַ
שְׁלוֹמְכֶם עָלָיו וְאִם־לֹא יָשׁוּב
7 אֲלֵיכֶם ׃ וּבַבַּיִת הַהִיא שְׁבוּ
בֶּאֱכוֹל וּבִשְׁתוֹת מַה שֶּׁעִמָּם כִּי
הַפּוֹעֵל רָאוּי לִשְׂכָרוֹ אַל־
תַּעֲבוֹרוּ

Domine, sed permitte mihi primùm renuntiare his, quæ domi sunt. 62 Ait ad illum Jesus: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.

CAP. X.

1 *POst hæc autem designauit Dominus & alios septuaginta duos. & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem, & locum quò erat ipse venturus.*

2 *Et dicebat illis Messis quidem multa, operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis vt mittat operarios in messem suam.*

3 *Ite: Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.*

4 *Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta, & neminem per viam salutaueritis.*

5 *In quamcumque domum intráueritis, primùm dicite: pax huic domui: 6 & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos reuertetur.*

7 *In eadem autem domo manete edentes, & bibentes quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua. Nolite trans-*

transire de domo in domum.
8 *Et in quamcumque ciuitatem*
intraueritis, & susceperint vos,
manducate, quæ apponuntur vo-
bis: 9 & curate infirmos, qui in
illa sunt, & dicite illis: Appropin-
quauit in vos regnum Dei.
10 *In quamcumque autem ci-*
uitatem intraueritis, & non su-
sceperint vos, exeuntes in plateas
eius, dicite: 11 Etiam pulue-
rem, qui adhæsit nobis de ciuitate
vestra, extergimus in vos: tamen
hoc scitote, quia appropinquauit
regnum Dei. 12 Dico vobis,
quia Sodomis in die illa remissius
erit quàm illi ciuitati.
13 *Væ tibi Corozain, væ tibi*
Bethsaida: quia si in Tyro, &
Sidone factæ fuissent virtutes,
quæ factæ sunt in vobis, olim in
cilicio, & cinere sedentes pœnite-
rent. 14 Verumtamen Tyro,
& Sydoni remissius erit in iudi-
cio, quàm vobis. 15 Et tu Ca-
pharnaum vsq; ad cælum exalta-
ta, vsque ad infernum demerge-
ris. 16 Qui vos audit, me au-
dit: & qui vos spernit, me sper-
nit. Qui autem me spernit, sper-
nit eum, qui misit me. 17 Re-
uersi sunt autem septuaginta duo
cum gaudio, dicentes: Domine,
etiam dæmonia subijciuntur no-
bis in nomine tuo. 18 Et ait il-
lis: Videbam Satanā sicut fulgur

תַעֲבוּרוּ מִבַּיִת לְבָיִת ׃ וּבְכָל־ 8
עִיר שֶׁתָּבֹאוּ שָׁמָּה וִיקַבְּלוּ
אֶתְכֶם אִכְלוּ מַה שֶּׁהוּשָׂם
לָכֶם ׃ וְרַפְּאוּ לַחוֹלִים שֶׁהֵם בָּהּ 9
וְאִמְרוּ לָהֶם קָרְבָה מַלְכוּת
הָאֱלֹהִים אֲלֵיכֶם ׃ וּבְכָל־עִיר 10
שֶׁתָּבֹאוּ בָהּ וְלֹא־יְקַבְּלוּכֶם
בְּצֵאתְכֶם בִּרְחוֹבוֹתֶיהָ
אִמְרוּ ׃ אַף הֶעָפָר שֶׁדָּבַק לָנוּ 11
מֵעִירְכֶם אָנוּ מְנַעֲרִים עֲלֵיכֶם
רַק דְּעוּ זֹאת כִּי קָרְבָה מַלְכוּת
הָאֱלֹהִים ׃ אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי 12
לִסְדוֹם קַל יִהְיֶה בַּיּוֹם הַהוּא
מִלָּעִיר הַהִיא ׃ אוֹי לָךְ כּוֹרָזִין 13
אוֹי לָךְ בֵּית־צַיְדָה כִּי אִם־בְּצוֹר
וְצִידוֹן נַעֲשׂוּ הַנִּפְלָאוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ
בָכֶן לְפָנִים בְּשַׂק וְאֵפֶר יוֹשְׁבוֹת
נִחָמוּ ׃ אֲבָל לְצוֹר וְצִידוֹן יִהְיֶה 14
נָקֵל בְּיוֹם הַדִּין מִכֶּן ׃ וְאַתְּ 15
כְּפַר־נָחוּם עַד־הַשָּׁמַיִם רָמְתָה
עַד שְׁאוֹל תִּטְבְּעִי ׃ הַשּׁוֹמֵעַ 16
לָכֶם הוּא שׁוֹמֵעַ לִי וְהַמְּבַזֶּה
אֶתְכֶם הוּא בּוֹזֶה לִי וְהַבּוֹזֶה לִי
בּוֹזֶה לְמִי שֶׁשְּׁלָחַנִי ׃ וַיָּשׁוּבוּ 17
הַשִּׁבְעִים וּשְׁנַיִם בְּשִׂמְחָה
לֵאמוֹר אֲדוֹן גַּם־הַשֵּׁדִים
נִכְבָּשִׁים לָנוּ בְּשִׁמְךָ ׃ וַיֹּאמֶר 18
לָהֶם רָאִיתִי הַשָּׂטָן נוֹפֵל
מֵהַשָּׁמַיִם

19 מהשמים כברק ׃ הנה נתתי
לכם יכלת לדרוך על־נחשים
ועקרבים ועל־כל־כח אויב
20 וכל־דבר לא יזיק לכם ׃ אבל
אל־תשמחו בזאת כי הרוחות
נכבשות לכם כי־אם שמחו
כי שמותיכם נכתבו בשמים ׃
21 בשעה ההיא שש ברוח
הקודש ויאמר אני מודה לך
האב אדון השמים והארץ כי
הסתרת אלה הדברים
מחכמים וממבינים וגלית
אותם לצעירים אכן האב כי
22 כן ישר לפניך ׃ הכל נתן לי
מאבי ואיש אינו יודע הבן מי
הוא בלתי האב ומי הוא האב
זולת הבן ולכל מי שירצה
23 הבן לגלותו ׃ ויפן לתלמידיו
לאמר אשרי עינים הרואות
24 מה שאתם רואים ׃ כי אני
אומר לכם כי נביאים ומלכים
רבים חפצו לראות מה
שאתם רואים ולא ראו
ולשמוע מה שאתם שומעים
25 ולא שמעו ׃ והנה חכם אחד
מהתורה קם וינסהו לאמור
רב מה אעשה ואקנה חיי
עולם הבא ׃

והוא

de cælo cadentem. 19 *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.* 20 *Verumtamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subijciuntur: gaudete autem, quòd nomina vestra scripta sunt in cælis.* 21 *In ipsa hora exultauit Spiritu sancto: & dixit: Confiteor tibi Pater, Domine cæli, & terræ, quòd abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Etiam Pater: quoniam sic placuit ante te.*

22 *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater: & quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.*

23 *Et conuersus ad discipulos suos, dicit: Beati oculi, qui vident quæ vos videtis.*

24 *Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.*

25 *Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, & dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo?*

At

26 *At ille dixit ad eum: In le-*
ge quid scriptum est? quomodo le-
gis? 27 *ille respondens dixit:*
Diliges Dominum Deum tuum
ex toto corde tuo, & ex tota ani-
ma tua, & ex omnibus viribus
tuis, & ex omni mente tua: &
proximum tuum sicut teipsum.
28 *Dixitq; illi: Recte respon-*
disti, hoc fac, & viues. 29 *Ille*
autem volens iustificare seipsum,
dixit ad Jesum: Et quis est meus
proximus? 30 *Suscipiens autem*
Jesus, dixit: Homo quidam de-
scendebat ab Jerusalem in Jericho,
& incidit in latrones, qui etiam
despoliauerunt eum: & plagis im-
positis abierunt semiuiuo relicto.
31 *Accidit autem vt Sacerdos*
quidam descenderet eadem via:
& viso illo præteriuit. 32 *Simi-*
liter & Leuita cùm esset secus lo-
cum, & videret eum, pertransiit.
33 *Samaritanus autem quidam*
iter faciens, venit secus eum: &
videns eum, misericordia motus
est. 34 *Et appropians alligauit*
vulnera eius, infundens oleum,
& vinum: & imponens illum in
iumentum suum, duxit in stabu-
lum, & curam eius egit. 35 *Et*
altera die protulit duos denarios,
& dedit stabulario, & ait: Cu-
ram illius habe: & quodcumque
supererogaueris, ego cùm redie-
ro reddam tibi. 36 *Quis horum*

trium

26 והוא אמר לו מה נכתב
27 בתורה איך אתה קורא: ויען
הוא ויאמר ואהבת את־יהוה
אלהיך בכל־לבבך ובכל־
נפשך ובכל־מאודך ובכל־
28 דעתך ורעך כמוך: ויאמר
לו היטיב ענית עשה זאת
29 ותחיה: והוא בהיותו חפץ
להצטדק ויאמר לישוע ומי
30 הוא רעי: ויען ישוע ויאמר
איש אחד ירד מירושלים
ליריחו ויפול ביד הפריצים
שפשטוהו ויכוהו וילכו וי
31 ויעזבוהו כמעט מת: ויהי
בירדת כהן אחד בדרך ההיא
32 ויראהו ויעבור: גם־כן לוי
בהיות על־המקום ויראהו
33 ויעבור: ושמרוני אחד הולך
ובא אליו ויראהו וירחמהו:
34 ויגש ויחבוש פצעיו ביצוק שמן
ויין וירכיבהו על־בהמתו
ויביאהו למלון וישם עליו
35 עינו: ולמחרת הוציא שתי
אגורות ויתן לבעל המלון
ויאמר תן עינך עליו וכל מה
שתוסיף לתת־לו בשובי
36 אני אשלם לך: מי מאלה
[illegible] השלשה:

הַשְּׁלֹשָׁה נִרְאָה לְךָ שֶׁהָיָה
רֵעַ לַאֲשֶׁר נָפַל בְּיַד הַפָּרִיצִים׃
37 וְהוּא אָמַר מִי שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ חֶסֶד
וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ וַעֲשֵׂה
38 כַּדּוֹמֶה׃ וַיְהִי בְּלֶכְתָּם וְהוּא
בָּא לְאֵיזֶה חָצֵר וַתְּקַבְּלֵהוּ אִשָּׁה
אַחַת אֶל־בֵּיתָהּ וּשְׁמָהּ מָרְתָה׃
39 וַתְּהִי לַזֹּאת אַחַת וּשְׁמָהּ מִרְיָם
שֶׁהָיְתָה יוֹשֶׁבֶת אֵצֶל רַגְלֵי
הָאָדוֹן וְגַם שׁוֹמַעַת דְּבָרוֹ׃
40 וּמַרְתָה הָיְתָה טוֹרַחַת הַרְבֵּה
בִּהְיוֹתָהּ מְשָׁרֶתֶת וְעָמְדָה
וַתֹּאמַר אָדוֹן הַאֵינְךָ מֵשִׂים
לְבְךָ שֶׁאֲחוֹתִי הִנִּיחַתְנִי לְשָׁרֵת
לְבַדִּי אִם־כֵּן אֱמֹר לָהּ שֶׁתַּעֲזוֹר
41 לִי׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהּ הָאָדוֹן
מַרְתָה מַרְתָה אַתְּ מִשְׁתַּדֶּלֶת
וְנֶעְכֶּרֶת בִּדְבָרִים רַבִּים מְאֹד׃
42 אַךְ דָּבָר אֶחָד הוּא צָרִיךְ מִרְיָם
בָּחֲרָה חֵלֶק טוֹב מְאוֹד שֶׁלֹּא
יוּסַר מֵאִתָּהּ׃

trium videtur tibi proximus fuis-
se illi, qui incidit in latrones?
37 At ille dixit: Qui fecit mi-
sericordiam in illum. Et ait illi
Jesus. Vade, & tu fac similiter.
38 Factum est autem, dum
irent, & ipse intrauit in quod-
dam castellum: & mulier quę-
dam Martha nomine, excepit il-
lum in domum suam, 39 & huic
erat soror nomine Maria, quę
etiam sedens secus pedes Domini,
audiebat verbum illius.
40 Martha autem satagebat
circa frequens ministerium: quę
stetit, & ait: Domine non est
tibi curę quòd soror mea reliquit
me solam ministrare? dic ergo il-
li, vt me adiuuet.
41 Et respondens dixit illi Do-
minus: Martha, Martha, so-
licita es, & turbaris erga pluri-
ma.
42 Porrò vnum est necessariũ.
Maria optimam partem elegit,
quę non auferetur ab ea.

פ׳ יא׳

1 וַיְהִי בִּהְיוֹתוֹ מִתְפַּלֵּל בְּמָקוֹם
אֶחָד וּכְשֶׁנָּמַר אָמַר לוֹ אֶחָד
מִתַּלְמִידָיו אָדוֹן לַמְּדֵנוּ לְהִ
לְהִתְפַּלֵּל כְּמוֹ שֶׁלִּמֵּד גַּם
יוֹחָנָן

CAP. XI.

1 ET factum est: cùm esset
in quodam loco orans,
vt cessauit, dixit vnus ex disci-
pulis eius ad eum: Domine
doce nos orare, sicut docuit &
Joan-

Joannes discipulos suos. 2 Et ait illis: Cùm oratis, dicite: Pater sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum.

3 Panem nostrũ quotidianum da nobis hodie. 4 Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & ipsi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

5 Et ait ad illos: Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, commoda mihi tres panes, 6 quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum, 7 & ille deintus respondẽs dicat: Noli mihi molestus esse; iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi.

8 Et si ille perseuerauerit pulsans: dico vobis, etsi non dabit illi surgens eo quòd amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.

9 Et ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.

10 Omnis enim, qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. 11 Quis autem ex vobis Patrem petit panem,

num-

יוחנן לתלמידיו ׃ ויאמר להם 2
בהתפללכם אמרו אב
יתקדש שמך תבא מלכותך ׃
3 לחמנו תמידי תן־לנו היום ׃
4 וסלח לנו חטאתינו כי גם אנו
סולחים לכל החייב לנו ואל־
5 תביאנו לידי נסיון ׃ ויאמר
להם למי מכם יהיה־לו אוהב
וילך אליו בחצי לילה ויאמר
לו רע לוה לי שלשה ככרי
6 לחם ׃ כי רעי בא אלי מן הדרך
ואין לי מה שאשים לפניו ׃
7 והוא יענה מבפנים ויאמר
אל־תלאני כבר הפתח סגור
ונערי הם במטה עמי איני יכול
8 לקום ולתת־לך ׃ ואם הוא
יתמיד לדפוק אני אומר לכם
הגם שלא־יקום ולא־יתן־לו
בעבור שהוא אוהבו מכל
מקום מפצירותו יקום ויתן־
לו כמה וכמה ככרי לחם
9 הצריכים לו ׃ ואני אומר
לכם שאלו וינתן־לכם בקשו
ותמצאו דפקו ויפתח לכם ׃
10 כי כל מי שהוא שואל הוא
לוקח והמבקש הוא מוצא
11 ולמדפק יפתח ׃ ומי מכם
שהוא שואל מאביו לחם

היתן־

הֲיִתֶּן־־לוֹ אֶבֶן אוֹ אִם הוּא
שׁוֹאֵל דָּג הֲיִתֶּן־לוֹ נָחָשׁ בְּעַד־
12 דָּג׃ אוֹ אִם יִשְׁאַל בֵּיצָה הֲיִתֶּן
13 לוֹ עַקְרָב׃ אִם־כֵּן אִם־אַתֶּם
בִּהְיוֹתְכֶם רָעִים יְדַעְתֶּם לָתֵת
לִבְנֵיכֶם מַתָּנוֹת טוֹבוֹת מִכֹּל
שֶׁכֵּן יִתֵּן אֲבִיכֶם מִן הַשָּׁמַיִם
רוּחַ טוֹבָה לַשּׁוֹאֲלִים מֵאִתּוֹ׃
14 וַיְהִי מְגָרֵשׁ שֵׁד וְהוּא הָיָה אִלֵּם
וְאַחַר שֶׁגֵּרַשׁ הַשֵּׁד דִּבֵּר הָאִלֵּם
15 וַיִּתְמְהוּ הָעָם׃ וּקְצַת מֵהֶם
אָמְרוּ בְּבַעַל־זְבוּב שַׂר הַשֵּׁדִים
16 הוּא מְגָרֵשׁ הַשֵּׁדִים׃ וַאֲחֵרִים
בְּנַסּוֹת שָׁאֲלוּ מֵאִתּוֹ אוֹת
17 מֵהַשָּׁמָיִם׃ וְהוּא כַּאֲשֶׁר רָאָה
מַחְשְׁבוֹתָם אָמַר לָהֶם כָּל־
מַלְכוּת חֲלוּקָה בְּעַצְמָהּ תֶּחֱרַב
18 וְיִפּוֹל בַּיִת עַל־־בָּיִת׃ וְאִם
הַשָּׂטָן נֶחֱלָק בְּעַצְמוֹ אֵיךְ
תַּעֲמוֹד מַלְכוּתוֹ כִּי אַתֶּם
אוֹמְרִים שֶׁבְּבַעַל־־זְבוּב אֲנִי
19 מְגָרֵשׁ הַשֵּׁדִים׃ וְאִם אֲנִי מְגָרֵשׁ
הַשֵּׁדִים בְּבַעַל־־זְבוּב בְּנֵיכֶם
בַּמָּה הֵם מְגָרְשִׁים לָכֵן הֵם יִהְיוּ
20 שׁוֹפְטֵיכֶם׃ אַךְ אִם אֲנִי מְגָרֵשׁ
הַשֵּׁדִים בְּאֶצְבַּע הָאֱלֹהִים
אָמְנָם הִגִּיעָה לָכֶם מַלְכוּת
21 הָאֱלֹהִים׃ כַּאֲשֶׁר גִּבּוֹר חָלוּץ
הוּא

numquid lapidem dabit illi? Aut piscem: numquid pro pisce serpentem dabit illi? 12 *Aut si petierit ouum: numquid porriget illi scorpionem?* 13 *Si ergo vos cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quanto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?*

14 *Et erat eijciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm eiecisset dæmonium, locutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ.*

15 *Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub Principe dæmoniorum eijcit dæmonia.*

16 *Et alij tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.* 17 *Ipse autem vt vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet.*

18 *Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eijcere dæmonia.*

19 *Si autem ego in Beelzebub eijcio dæmonia: filij vestri in quo eijciunt? Ideò ipsi indices vestri erunt.*

20 *Porrò si in digito Dei eijcio dæmonia: profectò peruenit in vos regnum Dei.*

21 *Cùm fortis armatus custodit*

dit atrium suum, in pace sunt ea,
quæ possidet. 22 *Si autem for-*
tior eo superueniens vicerit eum,
vniuersa arma eius auferet, in
quibus confidebat, & spolia eius
distribuet. 23 *Qui non est me-*
cum, contra me est: & qui non
colligit mecum, dispergit.
23 *Cùm immundus spiritus*
exierit de homine, ambulat per lo-
ca inaquosa, quærens requiem:
& non inueniens dicit: Reuer-
tar in domum meam vnde exiui.
25 *Et cùm venerit, inuenit*
eam scopis mundatam, & orna-
tam. 26 *Tunc vadit, & assu-*
mit septem alios spiritus secum,
nequiores se, & ingressi habitant
ibi. Et fiunt nouissima hominis
illius peiora prioribus.

27 *Factum est autem, cùm hæc*
diceret: extollens vocem quædam
mulier de turba dixit illi: Beatus
venter, qui te portauit, & vbera
quæ suxisti.

28 *At ille dixit: Quinimmo*
beati qui audiunt verbum Dei,
& custodiunt illud.
29 *Turbis autem concurren-*
tibus cœpit dicere: Generatio
hæc generatio nequam est: si-
gnum quærit, & signum non
dabitur ei, nisi signum Jonæ
Prophetæ. 30 *Nam sicut fuit*

הוּא שׁוֹמֵר חֲצֵרוֹ כָּל־קִנְיָנוֹ
הוּא בְּשָׁלוֹם ׃ וְאִם יָבֹא גִבּוֹר 22
מִמֶּנּוּ וִינַצְּחֶנּוּ לוֹ יִשָּׂא כָל־כֵּלָיו
שֶׁבָּטַח בָּם וּשְׁלָלָיו יְחַלֵּק ׃ מִי 23
שֶׁאֵינוֹ עִמִּי הוּא כְּנֶגְדִּי וּמִי
שֶׁאֵינוֹ מְאַסֵּף אִתִּי הוּא מְפַזֵּר ׃
כַּאֲשֶׁר רוּחַ טְמֵאָה תֵּצֵא 24
מֵאָדָם הִיא הוֹלֶכֶת בִּמְקוֹמוֹת
צִיּוֹת וּמְבַקֶּשֶׁת מָנוֹחַ וְאֵינָהּ
מוֹצֵאת הִיא אוֹמֶרֶת אָשִׁיב
לְבֵיתִי שֶׁיָּצָאתִי מִשָּׁם ׃ וְכַאֲשֶׁר 25
תָּבֹא הִיא מוֹצֵאת אוֹתוֹ מְכֻבָּד
וּמְפוֹאָר ׃ אָז הִיא הוֹלֶכֶת 26
וְלוֹקַחַת עִמָּהּ שֶׁבַע רוּחוֹת
אֲחֵרוֹת רָעוֹת מִמֶּנָּה וְהֵן בָּאוֹת
וְשׁוֹכְנוֹת שָׁם וְתִהְיֶינָה אַחֲרִית
הָאִישׁ הַהוּא רָעוֹת
מֵהָרִאשׁוֹנוֹת ׃ וַיְהִי בְּאָמְרוֹ 27
אֵלֶּה הַדְּבָרִים וַתִּשָּׂא אִשָּׁה
אַחַת מֵהָעָם קוֹלָהּ וַתֹּאמֶר
לוֹ אַשְׁרֵי הַבֶּטֶן שֶׁנָּשָׂא אוֹתְךָ
וְשָׁדַיִם שֶׁיָּנַקְתָּ ׃ וַיֹּאמֶר הוּא 28
כִּי־אִם אַשְׁרֵי הַשּׁוֹמְעִים דְּבַר
הָאֱלֹהִים וְשׁוֹמְרִים אוֹתוֹ ׃
וּבְהִתְנַהֵר הָעָם הִתְחִיל לֵאמוֹר 29
הַדּוֹר הַזֶּה דּוֹר רַע הוּא מְבַקֵּשׁ
אוֹת וְאוֹת לֹא־יִנָּתֶן־לוֹ בִּלְתִּי
אֶת יוֹנָה הַנָּבִיא ׃ כִּי כַּאֲשֶׁר הָיָה 30

יוֹנָה אוֹת לְאַנְשֵׁי נִינְוֵה כֵּן יִהְיֶה
גַּם בֶּן־הָאָדָם לַדּוֹר הַזֶּה׃
31 מַלְכַּת תֵּימָן תָּקוּם בְּמִשְׁפָּט
עִם אַנְשֵׁי דוֹר הַזֶּה וְתַרְשִׁיעֵם
כִּי בָאָה מִקְּצוֹת הָאָרֶץ לִשְׁמוֹעַ
חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה יוֹתֵר
מִשְּׁלֹמֹה פֹּה׃ 32 אַנְשֵׁי נִינְוֵה
יָקוּמוּ בְּמִשְׁפָּט עִם דוֹר הַזֶּה
וְיַרְשִׁיעוּם כִּי עָשׂוּ תְשׁוּבָה
לִקְרִיאַת יוֹנָה וְהִנֵּה יוֹתֵר
מִיּוֹנָה פֹּה׃ 33 אֵינוֹ מַדְלִיק שׁוּם
אִישׁ נֵר וּמֵשִׂים בַּסֵּתֶר וְלֹא
תַּחַת הַסְּאָה אֲבָל עַל
הַמְּנוֹרָה כְּדֵי שֶׁהַבָּאִים יִרְאוּ
אוֹר׃ 34 נֵר גּוּפְךָ הִיא עֵינֶךָ אִם
עֵינְךָ תִּהְיֶה תְמִימָה כָּל־גּוּפְךָ
תִּהְיֶה בְהִירָה וְאִם עֵינְךָ תִּהְיֶה
רָעָה גַּם גּוּפְךָ תִּהְיֶה חֲשֵׁכָה׃
35 אִם־כֵּן רְאֵה שֶׁאַל יִהְיֶה הָאוֹר
36 שֶׁבְּךָ חֹשֶׁךְ׃ אִם־כֵּן אִם גּוּפְךָ
תִּהְיֶה כֻּלָּהּ אוֹר וְלֹא תִהְיֶה
בָהּ בְּאֵיזֶה חֵלֶק חֹשֶׁךְ כֻּלָּהּ
תָּאִיר וְכַנֵּר מָאוֹר תָּאִיר אוֹתְךָ׃
37 וּבְדַבְּרוֹ הִתְחַנֵּן לוֹ אֶחָד
מֵהַפְּרוּשִׁים לִסְעוֹד עִמּוֹ וַיָּבֹא
38 וַיָּסֵב׃ וְהַפָּרוּשׁ הֵחֵל לַחֲשׁוֹב
בְּלִבּוֹ וְלֵאמוֹר לָמָה לֹא נִטְבַּל
לִפְנֵי הַסְּעוּדָה׃

וַיֹּאמֶר

Jonas signum Niniuitis: ita erit
et Filius hominis generationi isti.
31 *Regina Austri surget in*
iudicio cum viris generationis hu-
ius, & condemnabit illos: quia
venit à finibus terræ audire sapi-
entiam Salomonis: & ecce plus
quàm Salomon hìc.
32 *Viri Niniuitæ surgent in*
iudicio cum generatione hac, &
condemnabunt illam quia pœni-
tentiam egerunt ad prædicatio-
nem Jonæ: & ecce plus quàm
Jonas hìc. 33 *Nemo lucernam*
accendit, & in abscondito ponit,
neque sub modio: sed suprà cande-
labrum, vt qui ingrediuntur, lu-
men videant.
34 *Lucerna corporis tui, est*
oculus tuus. Si oculus tuus fue-
rit simplex, totum corpus tuum
lucidum erit: si autem nequam
fuerit, etiam corpus tuum tene-
brosum erit. 35 *Vide ergo ne*
lumen, quod in te est, tenebræ
sint. 36 *Si ergo corpus tuum*
totum lucidum fuerit, non habens
aliquam partem tenebrarum, erit
lucidum totum, & sicut lucerna
fulgoris illuminabit te. 37 *Et*
cùm loqueretur, rogauit illum
quidam Pharisæus vt pranderet
apud se. Et ingressus recubuit.
38 *Pharisæus autem cœpit in-*
tra se reputans dicere, quare non
baptizatus esset ante prandium.

Et

39 *Et ait Dominus ad illum: Nunc vos Pharisæi quod deforis est calicis, & catini, mundatis: quod autem intus est vestrum, plenum est rapina, & iniquitate.*
40 *Stulti nonne qui fecit quod deforis est, etiam id, quod deintus est, fecit?*
41 *Verumtamen quod superest, date eleemosynam: & ecce omnia munda sunt vobis.*

42 *Sed væ vobis Pharisæis, quia decimatis mentham, & rutam, & omne olus, & præteritis iudicium & charitatem Dei: hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.*
43 *Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in Synagogis, & salutationes in foro.*

44 *Væ vobis quia estis vt monumenta, quæ non apparent, & homines ambulantes supra, nesciunt.*
45 *Respondens autem quidam ex Legisperitis, ait illi: Magister, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.*
46 *At ille ait: Et vobis Legisperitis væ: quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt,*

39 ויאמר לו האדון עתה אתם
פרושים מטהרים מה שהוא
בחוץ מכוס ומקערה ומה
שבקרבכם מלא הוא גזל
40 ועולה: כסילים הלא מי
שעשה מה שהוא בחוץ עשה
41 גם מה שהוא בפנים: אך
היותר תנו לצדקה והנה כל
דברים הם טהורים לכם:
42 אבל אוי לכם פרושים כי
אתם מעשרים הנענע והפגם
וכל ירק ואתם עוברים
משפט ואהבת האלהים והיה
צריך לעשות הדברים האלה
43 ולא לעזוב אותם: אוי לכם
פרושים כי אתם אוהבים
המושבים ראשונים בבתי
44 כנסיות וברכות בשוק: אוי
לכם כי אתם כקברים שאינם
נראים ואנשים הולכים
45 עליהם ואינם יודעים: ויען
אחד מחכמי התורה ויאמר
לו רב באמרך זאת גם אתה
46 מחרפנו: אבל הוא אמר גם
אוי לכם חכמי התורה כי
אתם מעמיסים על האנשים
מעמסות שאינם יכולים
לשאת ואינכם נוגעים
בסבלות

בַּסִּבְלוֹת בְּאַחַת מֵאצבע
47 מֵאֶצְבְּעוֹתֵיכֶם ׃ אוֹי לָכֶם
הַבּוֹנִים קִבְרֵי הַנְּבִיאִים
48 וַאֲבוֹתֵיכֶם הֲרָגוּם ׃ אָמְנָם
אַתֶּם מְעִידִים כִּי אַתֶּם
מַסְכִּימִים בְּמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵיכֶם
כִּי בְוַדַּאי הֵם הֲרָגוּם וְאַתֶּם
49 בּוֹנִים קִבְרֵיהֶם ׃ לָכֵן גַּם
חָכְמַת אֱלֹהִים אָמְרָה אֲשַׁלַּח
לָהֶם הַנְּבִיאִים וְהַשְּׁלוּחִים
50 וּמֵהֶם יַהַרְגוּ וְיִרְדְּפוּ ׃ כְּדֵי
שֶׁיְּבֻקַּשׁ דַּם כָּל־הַנְּבִיאִים
שֶׁנִּשְׁפַּךְ מִדּוֹר הַזֶּה מֵעֲשִׂיַּת
51 הָעוֹלָם ׃ מִדַּם הֶבֶל עַד־דַּם
זְכַרְיָהוּ שֶׁנֶּאֱבַד בֵּין־הַמִּזְבֵּחַ
וּבֵין־הַבַּיִת כֵּן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
52 יְבֻקַּשׁ מֵהַדּוֹר הַזֶּה ׃ אוֹי לָכֶם
חַכְמֵי הַתּוֹרָה כִּי נְשָׂאתֶם
מַפְתֵּחַ הַדַּעַת אַתֶּם לֹא
בָאתֶם וּמְנַעְתֶּם הַבָּאִים ׃
53 כְּאָמְרוֹ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לָהֶם
הֵחֵלּוּ פְּרוּשִׁים וְחַכְמֵי הַתּוֹרָה
לַחֲלוֹק בְּחָזְקָה וְלִדְחוֹק פִּיו
54 עַל דְּבָרִים הַרְבֵּה ׃ כְּהַאֲרִיב
אוֹתוֹ וּבְבַקֵּשׁ לָקַחַת דָּבָר
מִפִּיו לְהַלְשִׁינוֹ ׃

& ipsi vno digito vestro non tangitis sarcinas 47 Vae vobis, qui aedificatis monumenta Prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos. 48 Profectò testificamini quòd consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem aedificatis eorum sepulchra.

49 Propterea & sapientia Dei dixit: Mittam ad illos Prophetas, & Apostolos, & ex illis occident, & persequentur.

50 Vt inquiratur sanguis omnium Prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista, 51 à sanguine Abel, vsque ad sanguinem Zachariae, qui perijt inter Altare, & Aedem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

52 Vae vobis Legisperitis, quia tulistis clauem scientiae, ipsi non introistis, & eos qui introibant, prohibuistis.

53 Cùm autem haec ad illos diceret, coeperunt Pharisaei, & Legisperiti grauiter insistere, & os eius opprimere de multis. 54 insidiantes ei, & quaerentes aliquid capere de ore eius, vt accusarent eum.

פ׳ יב׳ CAP.

CAP. XII.

1 *MVltis autem turbis cir-*
cumstantibus, ita vt
se inuicem conculcarent, cœpit di-
cere ad discipulos suos: Attendite
à fermento Pharisæorum, quod
est hypocrisis. 2 *Nihil autem*
opertum est, quod non reueletur:
neque absconditum, quod non
sciatur. 3 *Quoniam quæ in te-*
nebris dixistis, in lumine dicen-
tur: & quod in aurem locuti estis
in cubiculis, prædicabitur in te-
ctis. 4 *Dico autem vobis amicis*
meis: Ne terreamini ab his, qui
occidunt corpus, & post hæc non
habent ampliùs quid faciant.
5 *Ostendam autem vobis quem*
timeatis: timete eum, qui, post-
quam occiderit, habet potestatem
mittere in gehennam, ita dico vo-
bis, hunc timete.
6 *Nonne quinque passeres væ-*
neunt dipondio, & vnus ex illis
non est in obliuione coram Deo?
7 *Sed & capilli capitis vestri*
omnes numerati sunt. Nolite
ergo timere: multis passeribus plu-
ris estis vos: 8 *Dico autem vo-*
bis: Omnis, quicumque confessus
fuerit me coram hominibus, &
Filius hominis confitebitur illum
coram Angelis Dei: 9 *qui*
autem negauerit me coram
homi-

פ׳ יב׳

ובעמוד סביב כיתות רבות ׳
באופן שדחקו איש את־רעהו
החל לאמור לתלמידיו
השמרו לכם משאור ה
הפרושים שהוא חנופה ׃ ואין ׳
דבר מכסה שלא יגלה ונסתר
שלא יודע ׃ כי הדברים ׳
שאמרתם בחשך באור יאמרו
ומה שדברתם באזן בחדרים
יקרא בגגות ׃ ואני אומר לכם ׳
רעי אל־תחתו מהורגים הגוף
ואחרי כן אין להם יותר
לעשות ׃ ואראה לכם ממי ׳
תיראו יראו ממי שיש־לו כח
לשלוח לגיהנם אחר שהרג
כן אני אומר לכם לזה יראו ׃
הלא חמשה צפורים נמכרים ׳
בפונדיון ואחד מהם אינו
נשכח לפני האלהים ׃ אבל ׳
גם כל־שערות ראשכם
נספרו אם־כן אל־תיראו
אתם יותר מצפורים רבים ׃
ואני אומר לכם כל מי שיודה ׳
אותי לפני האנשים גם בן־
האדם יודה אותו לפני מלאכי
אלהים ׃ ומי שיכחישני לפני ׳
האנשים

האנשים יכחש לפני מלאכי
10 אלהים ׃ ולכל האומר דבר
נגד בן־האדם יסלח לו ולמי
שינדף נגד רוח הקודש לא
11 יסלח לו ׃ וכאשר יביאו
אתכם לבתי כנסיות
ולערכאות ולשלטוניות אל־
תשתדלו איך או מה תענו או
12 מה תאמרו ׃ כי רוח הקודש
ילמד אתכם באותה שעה
13 מה שתצרכו לאמור ׃ ויאמר
לו אחד מהעם רב אמור לאחי
14 לחלק עמי הנחלה ׃ והוא
אמר לו האיש מי הפקידני
לשופט או לחולק עליכם ׃
15 ויאמר אליהם ראו והשמרו
לכם מכל־כליות כי־לא
בשפע האיש הוא חייו
מהדברים שהוא קונה ׃
16 ויאמר אליהם משל לאמור
שדה איש אחד עשיר עשה
17 הרבה פרות ׃ ויחשוב בקרבו
לאמור מה אעשה כי אין לי
מקום שאאסוף שמה פרותי ׃
18 ויאמר זאת אעשה אהרוס
אסמי ואגדל אותם ושמה
אאסוף כל־מה שצמחו לי
19 וטובותי ׃ ואומר לנפשי נפש
טובות

hominibus, negabitur coram Angelis Dei. 10 Et omnis, qui dicit verbum in Filium hominis, remittetur illi: ei autem, qui in Spiritum sanctum blasphemauerit, non remittetur. 11 Cùm autem inducent vos in Synagogas, & ad Magistratus, & Potestates, nolite soliciti esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis. 12 Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. 13 Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut diuidat mecum hæreditatem.

14 At ille dixit illi: Homo, quis me constituit iudicem, aut diuisorem super vos?

15 Dixitque ad illos: Videte, & cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est ex his quæ possidet.

16 Dixit autem similitudinem ad illos, dicens: Hominis cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit: 17 & cogitabat intra se, dicens: Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos?

18 Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea, 19 & dicam animæ meæ. Anima,

ha-

habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. 20 Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cuius erunt?

21 Sic est qui sibi thesauriZat, & non est in Deum diues.

22 Dixitque ad discipulos suos: Ideò dico vobis: Nolite soliciti esse animæ vestræ quid manducetis: neque corpori quid induamini.

23 Anima plùs est quàm esca, & corpus plùs quàm vestimentum.

24 Considerate coruos quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos: Quantò magis vos pluris estis illis?

25 Quis autem vestrum cogitando potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum?

26 Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris soliciti estis?

27 Considerate lilia quomodo crescunt: non laborant, neque nent: dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut vnum ex istis.

28 Si autē fœnū, quod hodie est in

טובות הרבה יש־לך הושמות
לשנים רבות מאוד נוחי אכלי
שתי התענגי ׃ ויאמר לו 20
האלהים סכל בלילה הזה
נפשך שואלים ממך ומה
שהכינות למי יהיו ׃ ככה הוא 21
האוצר לעצמו ואיננו עשיר
עם האלהים ׃ ויאמר 22
לתלמידיו לכן אני אומר לכם
אל־תשתדלו לנפשכם מה־
תאכלו ולא לגופכם מה־
תלבשו ׃ הנפש היא יותר 23
מאכל והגוף יותר מלבוש ׃
הבינו עורבים כי אינם זורעים 24
ואינם קוצרים ואין להם אוצר
ולא אסם ואלהים רועה
אותם מכל שכן אתם יותר
מהם ׃ ומי מכם בחשבו הוא 25
יכול להוסיף על־קומתו אמה
אחת ׃ אם־כן אם אינכם 26
יכולים מה שהוא מעט מאוד
למה אתם משתדלים על־
דברים אחרים ׃ הבינו שושנים 27
איך־הם צומחים אינם
עומלים ואינם טווים ואני
אומר לכם שלמה לא נלבש
בכל־כבודו כאחד מאלה ׃
ואם החציר שהיום הוא 28
בשדה

בשרה ומחר נשלך לתנור
האלהים לובש אותו ככה כל
שכן אתכם קטני אמונה:
29 ואתם אל־תבקשו מה
שתאכלו או מה שתשתו
ואל־תרצו להנשא לרום:
30 כי גויי העולם הם מבקשים
כל־זאת ואביכם הוא יודע כי
31 אתם צריכים זאת: אך
בראשונה בקשו מלכות
האלהים וצדקתה וכל־זאת
32 תתוספנה לכם: אל־תיראו
עדר קטון כי רצה אביכם
33 לתת לכם מלכות: מכרו
מה שאתם קונים ותנו צדקה
עשו לכם כיסים שאינם
בולים ואוצר שאינו חוסר
בשמים ששמה גנב אינו
נקרב ועש אינו שוחת:
34 במקום שיש אוצרכם שם־
35 יהיה גם־לבבכם: תהיינה
מתניכם חגורות ונרות
36 דולקות בידיכם: ואתם
דומים לאנשים המחכים
אדניהם כי ישוב מהנשואים
כדי שכשיבא וידפוק מיד
37 יפתחו לו: אשרי העבדים
ההם אשר כשיבא האדון
ימצא

in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magìs vos pusillæ fidei?

29 Et vos nolite quærere quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in sublime tolli: 30 hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis.

31 Verumtamen quærite primùm regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis.

32 Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.

33 Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum indeficientem in cælis: quo fur non appropiat: neque tinea corrumpit. 34 vbi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.

35 Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, 36 & vos similes hominibus expectantibus dominũ suum quando reuertatur à nuptijs: vt, cùm venerit, & pulsauerit, confestim aperiant ei. 37 Beati serui illi, quos cùm venerit dominus, in-

inuenerit vigilantes: amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

38 *Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi.*

39 *Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique; & non sineret perfodi domum suam.* 40 *Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet.*

41 *Ait autem ei Petrus: Domine ad nos dicis hanc parabolam, an & ad omnes?*

42 *Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit dominus supra familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram?*

43 *Beatus ille seruus, quem cùm venerit dominus, inuenerit ita facientem.*

44 *Verè dico vobis, quoniam supra omnia, quæ possidet, constituet illum.* 45 *Quòd si dixerit seruus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere seruos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari:* 46 *veniet dominus*

יִמְצָא אֹתָם שׁוֹקְדִים אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כִּי־־־־יַחְגּוֹר
עַצְמוֹ וְיוֹסִיב אוֹתָם וּבַעֲבוֹר
38 יְשָׁרֵת אוֹתָם׃ וְאִם יָבֹא
בְּמִשְׁמָרָה שְׁנִיָּה וְאִם יָבֹא
בְּמִשְׁמֶרֶת שְׁלִישִׁית וְכָכָה
יִמְצָאֵם אַשְׁרֵי הָעֲבָדִים הָהֵם׃
39 וְזֹאת דְּעוּ כִּי אִם־יֵדַע בַּעַל
הַבַּיִת בְּאֵיזוֹ שָׁעָה יָבֹא גַּנָּב אָכֵן
יִשְׁקוֹד וְלֹא יַנִּיחַ לְהֵחָתֵר בֵּיתוֹ׃
40 וְאַתֶּם הֱיוּ נְכוֹנִים כִּי בַּשָּׁעָה
שֶׁאֵינְכֶם חוֹשְׁבִים בֶּן־־הָאָדָם
41 יָבֹא׃ וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָא אֲדוֹן
הַאַתָּה אוֹמֵר הַמָּשָׁל הַזֶּה
42 אֵלֵינוּ אוֹ גַם־לְכֻלָּם׃ וַיֹּאמֶר
הָאָדוֹן מִי תַחֲשׁוֹב הֱיוֹת מֶלְצַר
הַנֶּאֱמָן וְהַנָּבוֹן אֲשֶׁר הִפְקִיד
אוֹתוֹ הָאָדוֹן עַל־־אַנְשֵׁי בֵיתוֹ
כְּדֵי שֶׁיִּתֵּן לָהֶם בְּעֵת מִדַּת
43 חִטִּים׃ אַשְׁרֵי הָעֶבֶד הַהוּא
אֲשֶׁר כְּשֶׁיָּבֹא הָאָדוֹן יִמְצָא
44 אוֹתוֹ עוֹשֶׂה כֵּן׃ אָמְנָם אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כִּי עַל־־כֹּל שֶׁהוּא
45 קוֹנֶה יַפְקִידֵהוּ׃ אַךְ אִם־יֹאמַר
הָעֶבֶד הַהוּא בְּלִבּוֹ אֲדוֹנִי
מְאַחֵר לָבֹא וַיָּחֵל לְהַכּוֹת
הָעֲבָדִים וְהַשְּׁפָחוֹת וְלֶאֱכוֹל
46 וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכּוֹר׃ יָבֹא אֲדוֹן

העבד ההוא ביום שאינו
מקוה וכשעה שאינו יודע
ויבדילו וישים חלקו עם חסרי
47 אמונה׃ והעבד שידע רצון
אדונו ולא הכין ולא עשה כפי
48 רצונו יכה הרבה׃ ומי שלא
ידע ועשה דברים הראויים
המכות יכה מעט ולכל
שנתן לו הרבה יבקש ממנו
הרבה ומי שפקדו לו הרבה
49 ישאלו ממנו יותר׃ באתי
לשלוח אש בארץ ומה אני
חפץ אם־לא שתבער׃
50 וטבילה יש־לי להטבל ואיך
אני מצטער עד־שישלם׃
51 האתם חושבים שבאתי לתת
שלום בארץ לא אני אומר
52 לכם כי־אם פרוד׃ כי מעתה
יהיו מפורדים חמשה בבית
אחד שלשה לשנים ושנים
53 לשלשה יחלקו׃ האב על־
הבן והבן על־אביו האם על־
הבת והבת על־האם החמות
על־כלתה והכלה על־
54 חמותה׃ ויאמר גם לעם כי
תראו הענן הזורח ממערב
מיד אתם אומרים גשם בא
55 וכן הוא׃ וכאשר רוח דרומית
נושבת

ſerui illius in die, qua non ſperat, & hora, qua neſcit, & diuidet eum, partemque eius cum infidelibus ponet.

47 *Ille autem ſeruus, qui cognouit voluntatem domini ſui, & non præparauit, & non fecit ſecundùm voluntatem eius, vapulabit multis:* 48 *qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem, cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plùs petent ab eo.* 49 *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi vt accendatur?*

50 *Baptiſmo autem habeo baptizari. & quomodo coarctor vſque dum perficiatur?*

51 *Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis, ſed ſeparationem:* 52 *erunt enim ex hoc quinque in domo vna diuiſi, tres in duos, & duo in tres* 53 *diuidentur: pater in filium, & filius in patrem ſuum, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.*

54 *Dicebat autem & ad turbas. Cùm videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis: Nimbus venit: & ita fit:*

55 *& cùm auſtrum flantem, dici-*

dicitis: Quia æstus erit: & fit. 56 *Hypocritæ faciem cæli, & terræ nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?*
57 *Quid autem & à vobis ipsis non iudicatis quod iustum est?*
58 *Cùm autem vadis cum aduersario tuo ad Principem, in via da operam liberari ab illo, ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.* 59 *Dico tibi, non exies inde, donec etiam nouissimum minutum reddas.*

נושבת אתם אומרים כי חום
56 יהיה וכן הוא : החנפים פני
השמים והארץ ידעתם לבחון
והעת הזאת איך אינכם
57 בוחנים : ולמה אינכם שפטים
גם מעצמיכם מה שהוא צדיק :
58 ובלכתך עם מנגדך לשר
בדרך השתדל להנצל ממנו
פן ימשיכך אל־השופט
והשופט יתנך לשוטר והשוטר
59 ישלחך לכלא : אני אומר לך
לא תצא משם עד־שתשיב
גם הגזרה האחרונה :

CAP. XIII.

1 *ADerant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum.* 2 *Et respondens dixit illis: Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt?*
3 *Non, dico vobis: sed nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.* 4 *Sicut illi decem & octo, supra quos cecidit turris in Siloë, & occidit eos: puta-*

פ׳ יג׳

1 ויהיו שם בעת ההיא
מאנשים מגידים לו על־אנשי
הגליל שערב דמם פילאטוס
2 בזבחיהם : ויען ויאמר להם
האתם חושבים שהגלילים
האלה היו חטאים מכל־
הגלילים כי סבלו דברים
3 כאלה : אני אומר לכם לא
אבל אם־לא תשובו כלכם
4 כמו כן תאבדו : כמו גם
השמונה עשר שנפל עליהם
מגדל בשילוח ויהרגם
האתם

האתם חושבים כי גם הם היו
חייבים מכל האנשים
5 היושבים בירושלים: אין אני
אומר לכם אלא אם לא
תעשו תשובה כלכם כמו כן
6 תאבדו: ויאמר גם המשל
הזה לאיש היה לו עץ תאנה
נטועה בכרמו ויבא לבקש בה
7 פרי ולא מצא: ויאמר לעובד
הכרם הנה שלשה שנים הם
שאני בא ומבקש פרי בתאנה
הזאת ואינני מוצא אם כן
כרתה למה היא ממלאת
8 מקום הארץ: והוא ענה ואמר
לו ארון הניחה גם השנה
הזאת עד שאחפור סביבה
9 ואשים זבל: ואם תעשה פרי
ואם לא תכרתה להבא:
10 ויהי מלמד בכנסתם בשב
11 בשבתות: והנה אשה אשר
היתה לה רוח חולי שמונה
עשרה שנה ותהי כפופה ולא
יכלה להביט למעלה ב
12 בהחלט: וכראות אותה
ישוע ויקראנה אליו ויאמר
לה אשה נרפאת מחוליך:
13 וישם ידים עליה ומיד נזקפה
ותכבד את האלהים:

ויען

putatis quia & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jerusalem? 5 Non, dico vobis: sed si pœnitentiam non egeritis omnes simul peribitis.

6 Dicebat autem & hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit quærens fructum in illa, & non inuenit.

7 Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio: succide ergo illam: vt quid etiam terram occupat?

8 At ille respondens, dicit illi: Domine dimitte illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa illam, & mittam stercora: 9 & siquidem fecerit fructum: sin autem, in futurum succides eam.

10 Erat autem docens in Synagoga eorum Sabbatis.

11 Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omninò poterat sursum respicere.

12 Quam cùm videret Jesus, vocauit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. 13 Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.

Re-

14 *Respondens autem Archisynagogus, indignans quia Sabbato curasset Jesus: dicebat turbæ: Sex dies sunt, in quibus oportet operari. in his ergo venite, & curamini, & non in die Sabbati.*

15 *Respondens autem ad illum Dominus, dixit: Hypocritæ, vnusquisq; vestrum Sabbato non soluit bouem suum, aut asinum à præsepio, & ducit adaquare?*

16 *Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit Satanas, ecce decem & octo annis non oportuit solui à vinculo isto die Sabbati?*

17 *Et cùm hæc diceret, erubescebant omnes aduersarij eius: & omnis populus gaudebat in vniuersis, quæ gloriosè fiebant ab eo.*

18 *Dicebat ergo: Cui simile est regnum Dei, & cui simile æstimabo illud?*

19 *Simile est grano sinapis, quod acceptum homo misit in hortum suum, & creuit, & factum est in arborem magnam: & volucres cæli requieuerunt in ramis eius.* 20 *Et iterùm dixit: Cui simile æstimabo regnum Dei?*

21 *Simile est fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ sata tria, donec fermentaretur totum.*

Et

14 וַיַּעַן שַׂר הַכְּנֶסֶת וַיִּחַר אַפּוֹ כִּי
רִפָּא יֵשׁוּעַ בְּשַׁבָּת וַיֹּאמֶר לָעָם
שֵׁשֶׁת יָמִים הֵם שֶׁבָּהֶם צָרִיךְ
לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה אִם־כֵּן
בָּאֵלֶּה בֹּאוּ וְהֵרָפְאוּ וְלֹא בְּיוֹם
15 הַשַּׁבָּת ׃ וַיַּעֲנֵהוּ הָאָדוֹן וַיֹּאמַר
חֲנֵפִים כָּל אִישׁ מִכֶּם הֲלֹא
מַתִּיר אֶת שׁוֹרוֹ אוֹ חֲמוֹרוֹ
מֵאֵבוּס בְּשַׁבָּת וּמְנַהֲגָם
16 לְהַשְׁקוֹת ׃ וּבַת אַבְרָהָם
הַזֹּאת שֶׁאֲסָרָהּ הַשָּׂטָן הִנֵּה
שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה הֲלֹא
הָיָה צָרִיךְ לְהוֹתִרָהּ מִמַּאֲסָרָהּ
17 זֹאת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת ׃ וּבְאָמְרוֹ
זֹאת הָיוּ בּוֹשִׁים כָּל־מְנַגְּדָיו
וְכָל־הָעָם שָׂמְחוּ בְּכָל־
הַדְּבָרִים הַנַּעֲשִׂים בְּכָבוֹד
18 מִמֶּנּוּ ׃ אִם־כֵּן אָמַר
לְמָה הִיא דּוֹמָה מַלְכוּת
הָאֱלֹהִים וּלְמִי אֲחַשְּׁבֶנָּה
19 דּוֹמָה ׃ דּוֹמָה הִיא לְגַרְגִּיר
חַרְדָּל שֶׁלְּקָחוֹ הָאָדָם וַיַּשְׁלִיכוֹ
לְגַנּוֹ וַיִּצְמַח וַיְהִי לְעֵץ גָּדוֹל
וְעוֹף הַשָּׁמַיִם שָׁכְנוּ בִּסְעִפָּיו ׃
20 וְעוֹד אָמַר לְמָה אֲחַשּׁוֹב
שֶׁדּוֹמָה מַלְכוּת הָאֱלֹהִים ׃
21 דּוֹמָה הִיא לִשְׂאוֹר שֶׁלְּקָחַתּוּ
הָאִשָּׁה וְטוֹמְנָה בִּשְׁלֹשָׁה סְאֵי
קֶמַח עַד־שֶׁתֶּחְמַץ כֻּלָּהּ ׃

וַיֵּלֶךְ

22 וילך מלמד בערים ובחצירים
23 ונוסע ירושלימה ׃ ויאמר לו
איש אחד אדון אם הנושעים
24 מעטים הם והוא אמר להם ׃
השתדלו לבא בשער הצר כי
אני אומר לכם רבים יבקשו
25 לבא ולא יוכלו ׃ וכאשר יבא
בעל הבית ויסגור הדלת
תתחילו עמוד בחוץ ודפק
בדלת לאמור אדון פתח
לנו ויענה ויאמר לכם אינני
26 יודע מאין אתם ׃ אז תתחילו
לאמור אכלנו לפניך ושתינו
27 ובחוצותינו למדת ׃ ויאמר
לכם אינני יודע מאין אתם
סורו ממני כל פועלי און ׃
28 שם יהיה בכי וחירוק שנים
כאשר תראו אברהם ויצחק
ויעקב וכל הנביאים
במלכות האלהים ואתם
29 מגורשים לחוץ ׃ ויבאו
ממזרח וממערב ומצפון ומ
ומתימן וישבו במלכות הא
30 האלהים ׃ והנה האחרונים
הם יהיו ראשונים והראשונים
31 הם יהיו אחרונים ׃ ביום ההוא
נגשו קצת מהפרושים ויאמרו
לו צא ולך מפה כי הורודוס
32 חפץ להרגך ׃ ויאמר להם
לכו

22 Et ibat per ciuitates, & castella docens, & iter faciens in Jerusalem. 23 Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt, qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos: 24 Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quaerent intrare & non poterunt. 25 Cùm autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ostiũ, incipietis foris stare & pulsare ostiũ, dicentes: Domine, aperi nobis: & respondens dicet vobis: Nescio vos vnde sitis: 26 tunc incipietis dicere: Manducauimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti. 27 Et dicet vobis: Nescio vos vnde sitis: discedite à me omnes operarij iniquitatis.

28 Ibi erit fletus, & stridor dentium: cùm videritis Abraham, & Isaac, & Jacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29 Et venient ab Oriente, & Occidente, & Aquilone, & Austro, & accumbent in regno Dei.

30 Et ecce sunt nouissimi qui erunt primi, & sunt primi qui erunt nouissimi.

31 In ipsa die accesserunt quidam Pharisaeorum, dicentes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere. 32 Et ait illis:

Ite,

Ite, & dicite vulpi illi: Ecce eÿcio dæmonia, & sanitates perficio hodie, & cras, & tertia die consummor.

33 *Verumtamen oportet me hodie, & cras, & sequenti die ambulare, quia non capit Prophetam perire extra Jerusalem.*

34 *Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum auis nidum suum sub pennis, & noluisti?*

35 *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cùm dicetis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.*

לְכוּ וְאִמְרוּ לַשּׁוּעָל הַהוּא
הִנְנִי מְגָרֵשׁ שֵׁדִים וּפוֹעֵל הַיּוֹם
וּמָחָר הָרְפוּאוֹת וּבְיוֹם שְׁלִישִׁי
33 אֲנִי נִכְלָה׃ אַךְ צָרִיךְ לִי לָלֶכֶת
הַיּוֹם וּמָחָר וּמִמָּחֳרָת כִּי אִי
אֶפְשָׁר לְנָבִיא הָאֹבֵד חוּץ
34 מִירוּשָׁלַיִם׃ יְרוּשָׁלַיִם יְרוּשָׁלַיִם
הַהוֹרֶגֶת הַנְּבִיאִים וְסוֹקֶלֶת
הַשְּׁלוּחִים אֵלַיִךְ כַּמָּה פְּעָמִים
חָפַצְתִּי לֶאֱסוֹף בָּנַיִךְ כַּאֲשֶׁר
הַצִּפּוֹר אוֹסֶפֶת קִנָּהּ תַּחַת
35 נוֹצוֹתֶיהָ וּמֵאַנְתְּ׃ הִנֵּה יֵעָזֵב
לָכֶם בֵּיתְכֶם חָרֵב וַאֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי לֹא תִרְאוּנִי עַד־אֲשֶׁר
יָבֹא כְּשֶׁתֹּאמְרוּ בָּרוּךְ הַבָּא
בְּשֵׁם יְהוָה׃

CAP. XIV.

1 *ET factum est cùm intraret domum cuiusdam Principis Pharisæorum Sabbato manducare panem, & ipsi obseruabant eum.* 2 *Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.* 3 *Et respondens Jesus dixit ad Legisperitos, & Pharisæos, dicens: Si licet Sabbato curare?*

4 *At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sanauit eum, ac dimi-*

פ׳ יד׳

1 וַיְהִי בְּבֹא יֵשׁוּעַ לְבֵית אִישׁ
שַׂר הַפְּרוּשִׁים לֶאֱכָל־לֶחֶם
בְּשַׁבָּת וְהֵם הָיוּ שׁוֹמְרִים לוֹ׃
2 וְהִנֵּה אִישׁ אֶחָד הָיָה לְפָנָיו
3 שֶׁהָיָה בִטְנוֹ צָבֵה׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ
וַיֹּאמֶר לְחַכְמֵי הַתּוֹרָה
וְלַפְּרוּשִׁים לֵאמֹר אִם מוּתָר
4 לְרַפֵּא בְּשַׁבָּת׃ וְהֵם הֶחֱרִישׁוּ
וְהוּא אֲחָזוֹ וַיְרַפֵּא אוֹתוֹ וַיְשַׁלַּח
אוֹתוֹ׃

5 אותו׃ ויען ויאמר להם למי
מכם החמור או שור יפול
לבאר ולא יעלהו מיד ביום
6 השבת׃ ולא יכולו לענותו
7 על־הדברים האלה׃ ויאמר
אל הקרואים משל בהבין איך
היו בוחרים המוסבים
8 ראשונים ויאמר אליהם׃ כי
תקרא לחתונה אל־תסב
במוסב הראשון פן נקרא
9 ממנו איש נכבד ממך׃ ובבא
מי שקרא אתך ואותו ויאמר
לך תן מקום לזה ואז תחל
לקחת המקום האחרון
10 בבושת׃ אבל כאשר תקרא
לך שב במקום האחרון למען
כשיבא אשר קראך יאמר לך
רע עלה למעלה אז יהיה לך
11 כבוד לפני המסובים יחד׃ כי
כל המתרומם ישפל וכל
12 המשתפל ירומם׃ ויאמר גם
לאיש שקראו בעשותך
סעודת היום או סעודת הערב
אל־תקרא לרעיך ולאחיך
ולקרובים ולשכנים העשירים
פן־גם הם יקראוך ויהיה לך
13 גמול׃ אבל בעשותך משתה
קרא לאביונים לחלשים
לפסחים

dimisit. 5 Et respondens ad il-
los dixit: Cuius vestrum asinus,
aut bos in puteum cadet; & non
continuò extrahet illum die Sab-
bati? 6 Et non poterant ad hæc
respondere illi. 7 Dicebat au-
tem & ad inuitatos parabolam,
intendens quomodo primos accu-
bitus eligerent, dicens ad illos.
8 Cùm inuitatus fueris ad nu-
ptias, non discumbas in primo lo-
co, ne fortè honoratior te sit inui-
tatus ab illo. 9 & veniens is,
qui te & illum vocauit, dicat ti-
bi: Da huic locum: & tunc in-
cipias cum rubore nouissimum
locum tenere. 10 Sed cùm voca-
tus fueris, vade, recumbe in no-
uissimo loco: vt cùm venerit qui
te inuitauit, dicat tibi: Amice,
ascende superiùs. Tunc erit tibi
gloria coram simul discumbenti-
bus: 11 quia omnis, qui se exal-
tat, humiliabitur: & qui se hu-
miliat, exaltabitur.

12 Dicebat autem & ei, qui se
inuitauerat: Cùm facis pran-
dium, aut cœnam, noli vocare
amicos tuos, neque fratres tuos,
neque cognatos, neque vicinos di-
uites: ne fortè te & ipsi reinui-
tent, & fiat tibi retributio.
13 Sed cùm facis conuiuium,
voca pauperes, debiles, clau-
dos,

dos, & cœcos. 14 *& beatus eris quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.*

15 *Hæc cùm audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.*

16 *At ipse dixit ei: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.*

17 *Et misit seruum suum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia.*

18 *Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam: rogo te habe me excusatum.* 19 *Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te habe me excusatum.*

20 *Et alius dixit: vxorem duxi, & ideò non possum venire.*

21 *Et reuersus seruus nuntiauit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi citò in plateas, & vicos ciuitatis: & pauperes ac debiles, & cœcos ac claudos introduc huc.*

22 *Et ait seruus: Domine, factum est vt imperasti, & adhuc locus est.*

23 *Et ait dominus seruo*

14 לפסחים ועורים: ותהיה
מאושר כי אין להם לגמול
לך כי ישלם לך בתחית
15 הצדיקים: כאשר שמע איש
מהיוסבים דברים האלה
ויאמר לו אשרי האיש שיאכל
16 לחם במלכות האלהים: אבל
הוא אמר לו איש אחד עשה
משתה גדול ויקרא לרבים:
17 וישלח עבדו בשעת המשתה
לאמור לקרואים שיבאו כי
כבר מוכנים כל הדברים:
18 ויחילו להתנצל כלם יחד
ויאמר־לו הראשון כפר קניתי
וצריך לי לצאת ולראותו אני
19 מבקש ממך נקני: והשני אמר
קניתי חמשה צמדי שורים
ואני הולך לבחון אותם אני
20 מבקש ממך נקני: ואחר אמר
לקחתי אשה ולכן איני יכול
21 לבא: וישב העבד ויגד אלה
הדברים לאדנו אז קצף בעל
הבית ויאמר לעבדו מהר צא
לרחובות ולמבויי העיר והבא
הלום עניים וחלשים ועורים
22 ופסחים: ויאמר העבד אדון
נהיה כמו שצוית ועוד יש
23 מקום: ויאמר האדון לעבד

צא למסילות ולגדרים ופצור
24 לבא כדי שימלא ביתי ׃ ואני
אומר לכם שלא יטעם
מהמשתה שלי איש אחד
25 מהם שנקראו ׃ וילכו עמו עם
26 רב ויפן ויאמר אליהם ׃ אם
איש בא אלי ואינו שונא אב
ואם ואשה ובנים ואחים
ואחיות ועוד גם את־נפשו
אינו יכול להיות תלמידי ׃
27 ומי שאינו סובל את־תליתו
ובא אחרי איננו יכול להיות
28 תלמידי ׃ כי מי מכם חפץ
לבנות מגדל שמקודם אינו
יושב וחושב אם יש־לו
הפזורים שהם צריכים
29 להשלים ׃ פן־אחרי שהשים
היסוד ולא יכול להשלים
כל הרואים יתחילו לצחק
30 לאמור ׃ כי האיש הזה התחיל
לבנות ולא יכול להשלים ׃
31 או איזה מלך ילך להלחם נגד
מלך אחר ואינו יושב מקודם
וחושב אם יוכל לצאת עם־
עשר אלפי איש לקראת הבא
אליו עם עשרים אלפי איש ׃
32 אם־לא בעודנו מרחוק הוא
שולח מלאכים ומבקש דברי
שלום ׃

Exi in vias, & sepes: & compel-
le intrare, vt impleatur domus
mea. 24 Dico autem vobis,
quòd nemo virorum illorum, qui
vocati sunt, gustabit cœnam
meam. 25 Ibant autem turbæ
multæ cum eo: & conuersus dixit
ad illos: 26 Si quis venit ad me,
& non odit patrem suum, & ma-
trem, & vxorem, & filios, &
fratres, & sorores, adhuc autem
& animam suam, non potest meus
esse discipulus.
27 Et qui non baiulat crucem
suam, & venit post me, non po-
test meus esse discipulus.
28 Quis enim ex vobis volens
turrim ædificare, non priùs se-
dens computat sumptus, qui ne-
cessarij sunt, si habeat ad perficien-
dum, 29 ne, posteaquam po-
suerit fundamentum, & non po-
tuerit perficere, omnes, qui vi-
dent, incipiant illudere ei, 30 di-
centes: Quia hic homo cœpit ædi-
ficare, & non potuit consumma-
re?
31 Aut quis Rex iturus com-
mittere bellum aduersus alium
Regem, non sedens priùs cogitat,
si possit cum decem millibus occur-
rere ei, qui cum viginti millibus
venit ad se? 32 alioquin ad-
huc illo longe agente, legatio-
nem mittens rogat ea, quæ pa-
cis

cis sunt. 33 *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.*
34 *Bonum est sal. Si autem sal euanuerit, in quo condietur?*
35 *Neque in terram, neque in sterquilinium vtile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.*

CAP. XV.

1 *ERant autem appropinquantes ei publicani, & peccatores vt audirent illum.*
2 *Et murmurabant Pharisæi, & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.* 3 *Et ait ad illos parabolam istam dicens:* 4 *Quis ex vobis homo, qui habet centum oues: & si perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, donec inueniat eam?*
5 *Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens:* 6 *& veniens domum conuocat amicos, & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat.* 7 *Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cœlo super*

Kk 2 *vno*

שלום׃ 33 אם־כן ככה כל־אחד
מכם שאינו עוזב כל מה
שהוא קונה איננו יכול להיות
תלמידי׃ 34 המלח הוא טוב ואם
יתפל המלח במה ימלח׃
35 אינו מועיל לארץ ולא לדומן
כי־אם ישלך חוצה מי שיש־
לו אזנים לשמוע ישמע׃

פ׳ טו׳

1 ויגשו אליו בעלי המס
2 וחטאים לשמוע אותו׃ וילונו
הפרושים וסופרים לאמור כי
זה מקבל חטאים ואוכל
3 אתם׃ ויאמר אליהם המשל
4 הזה לאמור׃ מי מכם איש
שיש־לו מאה צאן ואם יאבד
אחת מהן הלא הוא נוטש
תשעים ותשע במדבר והולך
לנאבדה עד־שימצא אותה׃
5 וכשמצא אותה כשמוח הוא
6 משימה על־כתפיו׃ ובבא
לביתו הוא קורא לרעים
ולשכנים באמור להם שמחו
עמי כי מצאתי צאני שנאבדה׃
7 אני אומר לכם כי כן תהיה
שמחה בשמים על־חוטא
אחד

אחד עושה תשובה יותר
מתשעים ותשעה צדיקים
8 שאינם צריכים תשובה: או
איזו אשה שיש לה עשרה
דרכמונים אם תאבד דרכמון
אחד הלא היא מדליקה הנר
ומכבדת הבית ומבקשת
בזריזות עד שתמצא:
9 ובשמצאה היא קוראת
לרעות ולשכנות לאמור
שמחנה עמי כי מצאתי
10 הדרכמון שאבדתי: כן אני
אומר לכם שמחה תהיה לפני
מלאכי האלהים על חוטא
11 אחד עושה תשובה: ויאמר
לאיש אחד היו לו שני בנים:
12 ויאמר היותר צעיר מהם לאב
אב תן לי מנת רכוש הראוי
13 לי ויחלוק להם הרכוש: ולא
אחר ימים הרבה בהיות כלם
יחד הבן היותר צעיר הלך
בגרות אל מחוז רחוק ויפזר
שם רכושו בתאות המשגל:
14 ואחר שכלה הכל היה רעב
גדול במחוז ההוא ויחל
15 להצטרך: וילך וידבק לאחד
מבני המחוז ההוא וישלחה
אותו לכפרו לרעות חזירים:
ויתאו

vno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentia. 8 *Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euerrit domum, & quærit diligenter donec inueniat?*

9 *Et cùm inuenerit, conuocat amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi quià inueni drachmam, quam perdideram.*

10 *Ita dico vobis, gaudium erit coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.*

11 *Ait autem: Homo quidam*
habuit duos filios: 12 *& dixit*
adolescentior ex illis patri: Pater
da mihi portionem substantiæ,
quæ me contingit. Et diuisit illis
substantiam. 13 *Et non post*
multos dies, congregatis omnibus,
adolescentior filius peregrè profe-
ctus est in regionem longinquam,
& ibi dissipauit substantiam
suam, viuendo luxuriosè.
14 *Et postquam omnia con-*
summasset, facta est fames valida
in regione illa, & ipse cœpit ege-
re. 15 *Et abijt, & adhæsit vni*
ciuium regionis illius. Et misit
illum in villam suam vt pasceret
porcos.

Et

16 *Et cupiebat implere ven-*
trem suum de siliquis, quas porci
manducabant: & nemo illi dabat.
17 *In se autem reuersus, dixit:*
Quanti mercenarij in domo patris
mei abundant panibus, ego autem
hic fame pereo!
18 *Surgam, & ibo ad patrem*
meum, & dicam ei: Pater, pec-
caui in cælum, & coram te:
19 *iam non sum dignus vocari*
filius tuus: fac me sicut vnum de
mercenarijs tuis. 20 *Et surgens*
venit ad patrem suum. Cùm
autem adhuc longè esset, vidit il-
lum pater ipsius, & misericordia
motus est: & accurrens cecidit su-
per collum eius, & osculatus est
eum. 21 *Dixitque ei filius: Pa-*
ter, peccaui in cælum, & coram
te, iam non sum dignus vocari fi-
lius tuus. 22 *Dixit autem pa-*
ter ad seruos suos: Cito proferte
stolam primam, & induite illum,
& date annulum in manum eius,
& calceamenta in pedes eius.
23 *& adducite vitulum sagina-*
tum, & occidite, & manducemus,
& epulemur: 24 *quia hic filius*
meus mortuus erat, & reuixit:
perierat, & inuentus est. Et cæ-
perunt epulari. 25 *Erat autem*
filius eius senior in agro, & cùm
veniret, & appropinquaret do-
mum, audiuit symphoniam, &
chorum: 26 *& vocauit vnum*

de ser-

16 ויתאו למלא בטנו בלוטים
אשר אוכלים החזירים ואין
17 נותן לו: וישב על עצמו
ויאמר כמה שכירים בבית
אבי הם שופעים לחם ואני
18 נאבד פה מהרעב: אקום
ואלך אל אבי ואומר לו אב
19 חטאתי לשמים ולפניך: כבר
איני ראוי להקרא בנך עשה
20 לי כאחד משכיריך: ויקם
ויבא לאביו ובהיותו עדין רחק
ראה אותו אביו ונכמרו
רחמיו וירץ לקראתו ויפול
21 על צואריו וישק לו: ויאמר לו
הבן אב חטאתי לשמים
ולפניך כבר איני ראוי להקרא
22 בנך: ויאמר האב לעבדיו
במהרות הוציאו לבוש ראשון
ולבשו אותו ותנו חותם בידו
23 ומנעלים לרגליו: והביאו עגל
מרבק ושחטו ונאכל ונתענג:
24 כי בני זה מת היה וחיה
נאבד ונמצא ויחילו להתענג:
25 ויהי בנו הגדול בשדה ובבא
ונקרב לבית שמע קול הזמר
26 והמחול: ויקרא לאחד
מהעברים

מֵהָעֲבָדִים וַיִּשְׁאַל מָה אֵלֶּה:
27 וְהוּא אָמַר לוֹ בָּא אָחִיךָ וְשָׁחַט
אָבִיךָ עֵגֶל מַרְבֵּק כִּי קִבְּלוֹ
28 נוֹשָׁע: וַיִּחַר לוֹ וּמֵאֵן לָבֹא וַיֵּצֵא
29 אָבִיו וַיָּחֶל לְהִתְחַנֶּן־לוֹ: וְהוּא
עָנָה וַיֹּאמֶר לְאָבִיו הִנְנִי עוֹבֵד
לְךָ כַּמָּה שָׁנִים וּמִצְוֹתֶךָ לֹא
עָבַרְתִּי לְעוֹלָם וְלֹא נָתַתָּ לִי
מִימַי גְּדִי לְהִתְעַנֵּג עִם־רֵעָי:
30 וְאַחַר שֶׁבָּא זֶה בִּנְךָ שֶׁבִּלַּע
רְכוּשׁוֹ עִם־זוֹנוֹת אַתָּה שָׁחַטְתָּ
31 לוֹ עֵגֶל מַרְבֵּק: אֲבָל הוּא
אָמַר לוֹ בֵּן אַתָּה תָּמִיד עִמָּדִי
וְכָל־דָּבָר שֶׁיֶּשׁ־לִי הוּא לָךְ:
32 וְהָיָה צָרִיךְ לְהִתְעַנֵּג וּלְשַׂמֵּחַ
כִּי אָחִיךָ זֶה מֵת וְחָיָה נֶאֱבַד
וְנִמְצָא:

de seruis, & interrogauit quid
hæc essent. 27 Isque dixit illi:
Frater tuus venit, & occidit pa-
ter tuus vitulum saginatum, quia
saluum illum recepit. 28 Indi-
gnatus est autem, & nolebat in-
troire. Pater ergo illius egressus,
cœpit rogare illum. 29 At ille
respondens, dixit patri suo: Ecce
tot annis seruio tibi, & numquam
mandatum tuum præteriui, &
numquam dedisti mihi hœdum,
vt cum amicis meis epularer: 30
sed postquam filius tuus hic, qui
deuorauit substantiam suam cum
meretricibus, venit, occidisti illi
vitulum saginatum. 31 At ipse
dixit illi: Fili, tu semper mecum
es, & omnia mea tua sunt: 32
epulari autem, & gaudere oporte-
bat, quia frater tuus hic, mortuus
erat, & reuixit: perierat, & in-
uentus est.

פ' יו

1 וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו הָיָה אִישׁ
אֶחָד עָשִׁיר וְלוֹ פָּקִיד עַל־כְּפָרוֹ
וְזֶה הוּרְגַּל אֵלָיו שֶׁכִּמְעַט הוּא
2 הָיָה מְפַזֵּר טוּבוֹתָיו: וַיִּקְרָא
אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־זֶּה שֶׁאֲנִי
שׁוֹמֵעַ עָלֶיךָ תֵּן אֶת חֶשְׁבּוֹן
פְּקוּדָּתֶךָ כִּי לֹא תוּכַל לִהְיוֹת
עוֹד פָּקִיד מֵהַכְּפָר:

וַיֹּאמֶר

CAP. XVI.

1 Dicebat autem & ad disci-
pulos suos: Homo qui-
dam erat diues, qui habebat villi-
cum: & hic diffamatus est apud
illum quasi dissipasset bona ipsius.
2 Et vocauit illum: & ait illi:
Quid hoc audio de te? redde ra-
tionem villicationis tuæ: iam
enim non poteris villicare.

Ait

3 *Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubesco.*
4 *Scio quid faciam, vt, cùm amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas.*

5 *Conuocatis itaq; singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo?*

6 *At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam: & sede citò, scribe quinquaginta.*
7 *Deinde alij dixit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas, & scribe octoginta.*
8 *Et laudauit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset: quia filij huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt.*
9 *Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*
10 *Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modito iniquus est, & in maiori iniquus est.*
11 *Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verũ est, quis*

3 וַיֹּאמֶר הַפָּקִיד בְּלִבּוֹ מָה
אֶעֱשֶׂה כִּי אֲדוֹנִי נוֹשֵׂא מֵאִתִּי
הַפְּקוּדָה אֵינֶנִּי יָכוֹל לַחְפּוֹר
4 וַאֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ לִשְׁאוֹל ׃ אֲנִי
יוֹדֵעַ מָה אֶעֱשֶׂה לְמַעַן
שֶׁכַּאֲשֶׁר אֲנִי אֻסַּר מֵהַפְּקוּדָה
5 יְקַבְּלוּנִי לְבֵיתָם ׃ לָכֵן קָרָא
לְכָל הַחַיָּבִים לַאֲדוֹנוֹ וַיֹּאמֶר
לָרִאשׁוֹן כַּמָּה אַתָּה חַיָּב
6 לַאֲדוֹנִי ׃ וְהוּא אָמַר מֵאָה כַּדֵּי
שֶׁמֶן וַיֹּאמֶר לוֹ קַח שְׁטָרְךָ וְשֵׁב
7 מְהֵרָה כְּתוֹב חֲמִשִּׁים ׃ אַחֲרֵי
כֵן אָמַר לְאַחֵר וְאַתָּה כַּמָּה
חַיָּב וְאָמַר מֵאָה כּוֹרֵי חִטִּים
וַיֹּאמֶר לוֹ קַח שְׁטָרְךָ וּכְתוֹב
8 שְׁמוֹנִים ׃ וַיְהַלֵּל הָאָדוֹן לַפָּקִיד
מֵהָעָוֶל יַעַן כִּי עָשָׂה בִתְבוּנָה
כִּי בְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה נְבוֹנִים הֵם
9 מִבְּנֵי הָאוֹר בְּדוֹרָם ׃ וַאֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם עֲשׂוּ לָכֶם אוֹהֲבִים
מִמָּמוֹן הָעָוֶל לְמַעַן כִּי כַּאֲשֶׁר
תֶּחְסְרוּ יְקַבְּלוּ אֶתְכֶם
10 לְמִשְׁכָּנִים הַנִּצְחִיִּים ׃ מִי
שֶׁנֶּאֱמָן בַּקָּטוֹן גַּם בַּגָּדוֹל הוּא
נֶאֱמָן וּמִי שֶׁבְּדָבָר מְעַט הוּא
עָוֶל גַּם בְּדָבָר הַרְבֵּה הוּא עָוֶל ׃
11 אִם כֵּן אִם בְּמָמוֹן עָוֶל לֹא
הֱיִיתֶם נֶאֱמָנִים מִי יַאֲמִין לָכֶם
מָה

12 מָה שֶׁהוּא אֲמִתִּי ׃ וְאִם לֹא־
הֱיִיתֶם נֶאֱמָנִים בְּמָה שֶׁאֵינוֹ
שֶׁל־לָכֶם מִי יִתֵּן לָכֶם מָה
13 שֶׁלָּכֶם ׃ הָעֶבֶד אֵינוֹ יָכוֹל
לַעֲבוֹר שְׁנֵי אֲדוֹנִים כִּי אוֹ
הָאֶחָד יִשְׂנָא וְאֶת־הָאֶחָד
יֶאֱהָב אוֹ יִדְבַּק בְּאֶחָד וְיִבְזֶה
הָאֶחָר אֵינְכֶם יְכוֹלִים לַעֲבוֹר
14 לֵאלֹהִים וּלְמָמוֹן ׃ וַיִּשְׁמְעוּ
הַפָּרוּשִׁים הַכִּלְאִים כָּל־אֵלֶּה
15 דְּבָרִים ׃ וַיַּלְעִינוּ לוֹ וַיֹּאמֶר
לָהֶם אַתֶּם הֵם הַמִּצְטַדְּקִים
לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים וֵאלֹהִים יָדַע
לְבוֹתֵיכֶם כִּי הַגָּבוֹהַּ לַאֲנָשִׁים
הוּא תוֹעֵבָה לִפְנֵי הָאֱלֹהִים ׃
16 הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים עַד־יוֹחָנָן
וּמִמֶּנּוּ מַלְכוּת הָאֱלֹהִים
מְבֻשָּׂרָה וְכָל אֶחָד חוֹמֵס אֹתָהּ ׃
17 וְיוֹתֶר נָקֵל לַעֲבוֹר שָׁמַיִם
וְהָאָרֶץ מִשֶּׁיִּפּוֹל נְקוּדָה אַחַת
18 מֵהַתּוֹרָה ׃ כָּל הַמְגָרֵשׁ אִשְׁתּוֹ
וְלוֹקֵחַ אַחֶרֶת הוּא נֹאֵף
וְהַלּוֹקֵחַ הַגְּרוּשָׁה מֵאִישׁ הוּא
19 נוֹאֵף ׃ אִישׁ אֶחָד עָשִׁיר הָיָה
שֶׁלָּבַשׁ אַרְגָּמָן וָשֵׁשׁ וַיִּתְעַנֵּג
בְּמַאֲכָלִים לָרוֹב יוֹם יוֹם ׃
20 וַיְהִי אִישׁ אֶבְיוֹן וּשְׁמוֹ אֶלְעָזָר
שׁוֹכֵב עַל־פִּתְחוֹ מָלֵא נְגָעִים ׃
וַיִּתְאַו

quis credet vobis? 12 Et si in alieno fideles non fuistis: quod vestrum est quis dabit vobis?

13 Nemo seruus potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odiet & alterum diliget, aut vni adhærebit, & alterum contemnet: non potestis Deo seruire & mammonæ.

14 Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari:
15 & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

16 Lex & Prophetæ vsque ad Joannem: ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud
vim facit. 17 Faciliùs est autem cælum & terram præterire, quàm de Lege vnum apicem ca-
dere. 18 Omnis, qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.
19 Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splen-
dide. 20 Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus,

cu-

21 *cupiens saturari de micis,*
quæ cadebant de mensa diuitis, &
nemo illi dabat: sed & canes ve-
niebant, & lingebant vlcera eius.
22 *Factum est autem vt more-*
retur mendicus, & portaretur
ab Angelis in sinum Abrahæ.
Mortuus est autem & diues, &
sepultus est in inferno. 23 *Ele-*
uans autem oculos suos, cùm esset
in tormentis, vidit Abraham à
longe, & Lazarum in sinu eius:
24 *& ipse clamans dixit: Pa-*
ter Abraham, miserere mei, &
mitte Lazarum, vt intingat ex-
tremum digitis sui in aquam vt
refrigeret linguam meam, quia
crucior in hac flamma. 25 *Et*
dixit illi Abraham: Fili, recorda-
re quia recepisti bona in vita tua,
& Lazarus similiter mala: nunc
autem hic consolatur, tu verò cru-
ciaris. 26 *& in his omnibus in-*
ter nos, & vos chaos magnum fir-
matum est: vt hi, qui volunt
hinc transire ad vos, non possint,
neque inde huc transmeare.

27 *Et ait: Rogo ergo te Pater*
vt mittas eum in domum patris
mei. 28 *habeo enim quinque*
fratres, vt testetur illis, ne &
ipsi veniant in hunc locum
tormentorum. 29 *Et ait illi*
Abraham: Habent Moysen,
Ll *& Pro-*

21 וַיִּתְאַו לִשְׂבּוֹעַ מֵהַפְּתוֹתִים
הַנּוֹפְלִים מִשֻּׁלְחַן הֶעָשִׁיר וְאֵין
נוֹתֵן לוֹ לֶאֱכֹל בָּאוּ הַכְּלָבִים
22 וַיָּלוֹקּוּ נְגָעָיו׃ וַיְהִי שֶׁמֵּת
הָאֶבְיוֹן וַיִּנָּשֵׂא מִמַּלְאָכִים
לְחֵיק אַבְרָהָם וּמֵת גַּם־הֶעָשִׁיר
23 וַיִּקָּבֵר בִּשְׁאוֹל׃ וַיִּשָּׂא עֵינָיו
בִּהְיוֹתוֹ בְּעוֹנָשִׁים וַיַּרְא מֵרָחוֹק
אֶת־אַבְרָהָם וְאֶת־אֶלְעָזָר
24 בְּחֵיקוֹ׃ וַיִּצְעַק וַיֹּאמַר הָאָב
אַבְרָהָם חָנֵּנִי וּשְׁלַח אֶלְעָזָר
כְּדֵי־שֶׁיִּטְבּוֹל קְצַת אֶצְבָּעוֹ
בַּמַּיִם לְהָקִיר לְשׁוֹנִי כִּי אֲנִי
25 מְעוּנֶה בְּלַהַב הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ
אַבְרָהָם בֵּן זְכוֹר כִּי לָקַחְתָּ
טוֹבוֹת בְּחַיֶּיךָ וּכְמוֹ־כֵן אֶלְעָזָר
רָעוֹת וְעַתָּה זֶה מְנוּחָם וְאַתָּה
26 מְעוּנָשׁ׃ וְעַל־כָּל־אֵלֶּה תְּהוֹם
גָּדוֹל נָכוֹן בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם
לְבִלְתִּי יוּכְלוּ אֵלּוּ הָרוֹצִים
לַעֲבוֹר מִפֹּה אֲלֵיכֶם וּלְבִלְתִּי
יוּכַל אִישׁ מִשָּׁם לַעֲבוֹר הֵנָּה׃
27 וַיֹּאמַר אִם־כֵּן אֲנִי מִתְחַנֵּן לְךָ
הָאָב לִשְׁלוֹחַ אוֹתוֹ אֶל־בֵּית
28 אָבִי׃ כִּי יֶשׁ־לִי חֲמִשָּׁה אַחִים
לְהָעִיד לָהֶם לְבִלְתִּי יָבֹאוּ אֶל־
29 מְקוֹם הָעוֹנָשִׁים הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר
לוֹ אַבְרָהָם יֶשׁ־לָהֶם מֹשֶׁה
וּנְבִיאִים

30 ונביאים ישמעו אתם : והוא
אמר לא אב אברהם אבל אם
איש מהמתים ילך אליהם
31 יעשו תשובה : ויאמר לו
אם אינם שומעים אל משה
ולנביאים גם לא יאמינו. אם
איש יקום מהמתים :

& Prophetas : audiant illos.
30 *At ille dixit: Non pater*
Abraham: sed si quis ex mortuis
ierit ad eos, pœnitentiam agent.
31 *Ait autem illi: Si Moysen,*
& Prophetas non audiunt, neq;
si quis ex mortuis resurrexerit,
credent.

פ׳ יד

1 ויאמר לתלמידיו אי אפשר
לבלתי באו מכשולים אבל
2 אוי לו למי שבעדו יבאו ויותר
תועלת לו אם תושם אבן
רכב רחיים על צוארו וישלך
לים מלהכשיל אחד מקטנים
3 האלה : השמרו לכם אם
יחטא לך אחיך הוכיחה לו
4 ואם ישוב סלח לו : ואם שבע
ביום יחטא לך ושבע פעמים
ביום ישוב אליך לאמור
5 אני מתחרט סלח לו : ויאמרו
השלוחים לאדון רבה לנו
6 האמונה : ויאמר האדון אם
תהיה לכם האמונה כגרגיר
החרדל תאמרו לאילן
הבכא זאת התעקרי והנטעי
בים תשמע לכם :

ולמי

CAP. XVII.

1 *ET ait ad discipulos suos:*
Impossibile est vt non
veniant scandala: væ autem illi
per quem veniunt. 2 *Vtilius*
est illi si lapis molaris imponatur
circa collum eius, & proijciatur
in mare, quàm vt scandalizet
vnum de pusillis istis.
3 *Attendite vobis: Si peccaue-*
rit in te frater tuus, increpa illum:
& si pœnitentiam egerit, dimitte
illi. 4 *Et si septies in die pecca-*
uerit in te, & septies in die con-
uersus fuerit ad te, dicens: Pœni-
tet me, dimitte illi. 5 *Et dixe-*
runt Apostoli Domino: Adauge
nobis fidem. 6 *Dixit autem Do-*
minus: Si habueritis fidem sicut
granum sinapis, dicetis huic arbo-
ri moro: Eradicare, & trans-
plantare in mare, & obediet vo-
bis.

Quis

7 Quis autem vestrum habens seruum arantem aut pascentem, qui regressо de agro dicat illi: Statim transi, recumbe: 8 & non dicat ei: Para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mihi donec manducem, & bibam, & post hæc tu manducabis, & bibes?

9 Numquid gratiam habet seruo illi, quia fecit quæ ei imperauerat? 10 Non puto. Sic & vos cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

11 Et factum est, dum iret in Jerusalem, transibat per mediam Samariam, & Galilæam.

12 Et cùm ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longe: 13 & leuauerunt vocem, dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri. 14 Quos vt vidit, dixit: Ite, ostendite vos Sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt. 15 Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum, 16 & cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus. 17 Respondens autem Jesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?

18 Nō est inuentus qui rediret,

7 ולמי מכם יהיה־לו עבד חורש
או רועה ובשובו מהשדה
היאמר לו עבור מיד שב׃
8 ולא יאמר לו הכן שאוכל
והתחגר ושרתני עד־שאוכל
ואשתה ואחרי־כן אתה
9 תאכל ותשתה׃ היודה לעבד
10 כי עשה את־אשר צוהו׃ לא
אני חושב כך גם־אתם
כשתעשו כל־מה־שנצוו
אליכם אמרו אנחנו עבדים
בלי הועלת עשינו מה שהיינו
11 חייבים לעשות׃ ויהי בלכתו
ירושלימה עבר בתוך שומרון
12 וגליל׃ ובבאו לחצר אחד
פגשוהו עשרה אנשים
מצורעים שעמדו מרחוק׃
13 וישאו קול לאמור ישוע
14 המלמד חננו׃ וכאשר ראם
אמר לכו הראו עצמיכם
לכהנים ויהי בלכתם נטהרו׃
15 ואחד מהם כשראה כי נטהר
חזר ויגדל את־האלהים בקול
16 גדול׃ ובהודות נפל על־פניו
17 לרגליו וזה היה שמרוני׃ ויען
ישוע ויאמר הלא עשרה
נטהרו והתשעה איה הם׃
18 לא־נמצא ששב

וְנָתַן כָּבוֹד לֵאלֹהִים זוּלַת
19 הַנָּכְרִי הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם
לֵךְ כִּי אֱמוּנָתְךָ הוֹשִׁיעָה לָּךְ׃
20 וּבִשְׁאוֹל אוֹתוֹ הַפְּרוּשִׁים מָתַי
תָּבֹא מַלְכוּת הָאֱלֹהִים עָנָה
לָהֶם וְאָמַר מַלְכוּת הָאֱלֹהִים
אֵינָהּ בָּאָה בִּקְבִיעוּת זְמַן׃
21 וְלֹא יֹאמְרוּ הִנֵּה פֹּה אוֹ הִנֵּה
שָׁם כִּי הִנֵּה מַלְכוּת הָאֱלֹהִים
22 בְּקִרְבְּכֶם הִיא׃ וַיֹּאמֶר
לְתַלְמִידָיו יָבֹאוּ יָמִים שת
שֶׁתִּתְאַוּוּ לִרְאוֹת יוֹם אֶחָד
מִבֶּן־הָאָדָם וְלֹא־תִרְאוּ׃
23 וְיֹאמְרוּ לָכֶם הִנֵּה פֹּה וְהִנֵּה
שָׁם אַל־תֵּלְכוּ וְאַל־תִּרְדְּפוּ׃
24 כִּי כַּבָּרָק הַבּוֹרֵק מִתַּחַת
הַשָּׁמַיִם עַל־מָה שֶׁתַּחַת
הַשָּׁמַיִם כֵּן יִהְיֶה בֶּן־הָאָדָם
25 בְּיוֹמוֹ׃ וּבָרִאשׁוֹנָה צָרִיךְ שֶׁהוּא
יִסְבּוֹל הַרְבֵּה דְבָרִים וְיִמָּאֵס
26 מֵהַדּוֹר הַזֶּה׃ וְכַאֲשֶׁר הָיָה
בִּימֵי נֹחַ כֵּן יִהְיֶה גַּם־בִּימֵי בֶּן־
27 הָאָדָם׃ אָכְלוּ וְשָׁתוּ לָקְחוּ
נָשִׁים וְנָתְנוּ לְנִשּׂוּאִים עַד־
הַיּוֹם שֶׁבָּא נֹחַ לַתֵּבָה וּבָא
הַמַּבּוּל וְאִבַּד אֶת־כֻּלָּם׃
28 כְּמוֹ־כֵן כַּאֲשֶׁר־הָיָה בִּימֵי לוֹט
אָכְלוּ וְשָׁתוּ קָנוּ וּמָכְרוּ נָטְעוּ
וּבָנוּ׃

& daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. 19 Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te saluum fecit.

20 Interrogatus autem à Pharisæis: Quando venit regnum Dei? respondens eis, dixit: Non venit regnum Dei cum obseruatione: 21 neque dicent: Ecce hìc, aut ecce illìc, Ecce enim regnum Dei intra vos est.

22 Et ait ad discipulos suos: Venient dies quando desideretis videre vnum diem Filij hominis, & non videbitis.

23 Et dicent vobis: Ecce hìc, & ecce illìc. Nolite ire, neque sectemini. 24 nam sicut fulgur coruscans de sub cælo in ea, quæ sub cælo sunt, fulget: ita erit Filius hominis in die sua.

25 Primùm autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

26 Et sicut factum est in diebus Noë, ita erit & in diebus Filij hominis.

27 Edebant, & bibebant: vxores ducebant, & dabantur ad nuptias, vsque in diem, qua intrauit Noë in Arcam: & venit diluuium, & perdidit omnes.

28 Similiter sicut factum est in diebus Lot: Edebant, & bibebant: emebant, & vendebāt: plantabāt,

& ædi-

& ædificabant: 29 qua die
autem exijt Lot à Sodomis, pluit
ignem, & sulfur de cælo, & om-
nes perdidit: 30 secundùm hæc
erit, qua die Filius hominis reue-
labitur. 31 In illa hora qui fue-
rit in tecto, & vasa eius in domo,
ne descendat tollere illa: & qui in
agro, similiter non redeat retro.
32 Memores est vxoris Lot.
33 Quicumque quæsierit ani-
mam suam saluam facere, perdet
illam: & quicumque perdiderit
illam, viuificabit eam. 34 Dico
vobis: in illa nocte erunt duo in
lecto vno: vnus assumetur, &
alter relinquetur: 35 duæ erunt
molentes in vnum: vna assume-
tur, & altera relinquetur: duo
in agro: vnus assumetur, & al-
ter relinquetur. 36 Respondentes
tes dicunt illi: Vbi Domine?
37 Qui dixit illis: Vbicumque
fuerit corpus, ibi congregabuntur
& Aquilæ.

29 ובנו׃ וביום שיצא לוט מסדום
המטיר אש וגפרית מהשמים
30 ואבד כלם׃ כאלה יהיה ביום
31 שבן־האדם יגלה׃ בשעה
ההיא מי שיהיה בגג וכליו
בבית אל־ירד לקחת אותם
ומי שבשדה כמו־כן אל־ישוב
32 אחור׃ זכרו מאשת לוט׃
33 כל־מי שיבקש להושיע נפשו
יאבד אותה וכל־מי שיאבד
34 אותה יחיה אתה׃ אני אומר
לכם בלילה ההוא יהיו שנים
במטה אחת אחד ילקח ואחד
35 יעזב׃ שתים תהיינה טוחנות
יחד אחת תלקח ואחת תעזב
שנים בשדה אחד ילקח ואחד
36 יעזב׃ ובענות אמרו לו האדון
37 איה׃ ויאמר להם כאשר
תהיה הגוף שמה גם־הנשרים
יאספו׃

CAP. XVIII.

1 *D*Icebat autem & parabo-
lam ad illos, quoniam
oportet semper orare, & non defi-
cere, 2 dicens: Judex quidam
erat in quadam ciuitate, qui
Deum non timebat, & hominem
non

פ׳ יח׳

1 ויאמר גם־המשל אליהם
כי צריך להתפלל תמיד ולא
2 לחדול לאמור׃ שופט אחד
היה בעיר אחת שלא היה ירא
אלהים ולא היה מכבד
האדם׃

3 האדם: ותהי אלמנה אחת
בעיר ההיא ותבא אליו
לאמור עשה לי נקמה מבעל
4 ריבי: ומאן בער זמן רב ואחר
כך אמר בלבו אף־שאיני ירא
אלהים ומכבד את־האדם:
5 עם־כל־זה לפי־שאלמנה
הזאת היא לואת אתי אעשה
לה נקמה לבלתי תבא
6 באחרונה ותחרפני: ויאמר
האדון שמעו מה שאומר
7 שופט העול: והאלהים הלא
יעשה נקמת בחיריו הצועקים
אליו יומם ולילה ויאריך אפו
8 בם: אני אומר לכם כי מהרה
יעשה נקמתם אך בבא בן־
האדם האתה חושב שימצא
9 אמונה בארץ: ויאמר המשל
הזה לקצת הבוטחים על־
עצמם כמו צדיקים ובוזים
10 לאחרים: שני אנשים עלו
להיכל להתפלל אחד פרוש
11 ואחד בעל־המס: ובעמוד
הפרוש התפלל אלה הדברים
האלהים אני מודה לך כי אינני
כאחרים האנשים הגוזלים
העושקים המנאפים גם־
12 כבעל המס הזה: אני צם
פעמים

non reuerebatur. 3 *Vidua autem quaedam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me de aduersario meo.*
4 *Et nolebat per multum tempus. Post haec autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor:* 5 *tamen quia molesta est mihi haec vidua; vindicabo illam, ne in nouissimo veniens sugillet me.*

6 *Ait autem Dominus: Audite quid Iudex iniquitatis dicit:*
7 *Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis?*
8 *Dico vobis quia citò faciet vindictam illorum. Verumtamen Filius hominis veniens, putas, inueniet fidem in terra?*
9 *Dixit autem & ad quosdam, qui in se confidebant tamquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam:*
10 *Duo homines ascenderunt in Templum vt orarent: vnus Pharisaeus, & alter Publicanus.*
11 *Pharisaeus stans haec apud se orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominũ: raptores, iniusti, adulteri: velut etiam hic Publicanus.* 12 *ieiuno bis*

bis in Sabbato : decimas do omnium, quæ possideo. 13 *Et Publicanus à longe stans, nolebat nec oculos ad cælum leuare : sed percutiebat pectus suum , dicens : Deus propitius esto mihi peccatori.* 14 *Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo , quia omnis qui se exaltat, humiliabitur : & qui se humiliat, exaltabitur.*

15 *Afferebant autem ad illum & infantes , vt eos tangeret. Quòd cùm viderent discipuli increpabant illos.*

16 *Iesus autem conuocans illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos. talium est enim regnum Dei.*

17 *Amen dico vobis: Quicumque non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.*

18 *Et interrogauit eum quidam Princeps, dicens: Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo?*

19 *Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus.*

20 *Mandata nosti: Non occides: Non mœchaberis: Non furtum facies: Non falsum testimonium dices: Honora patrem tuũ & matrem.* 21 *Qui ait: Hæc omnia custodiui à iuuentute mea.*

22 *Quo audito, IESVS ait ei:*

פעמים בשבת אני נותן מעשר
מכל שאני קונה׃ ובעל המס 13
עמד מרחוק ומאן להרים
עינים השמימה כי־אם היה
מכה חזהו לאמור אלהים
היה רחמן לי חוטא׃ אני 14
אומר לכם ירד זה לביתו
נצדק ממנו כי כל־המתרומם
ישפל והמשתפל ירומם׃
ויביאו אליו גם־ילדים לגעת 15
בהם ובראות זה התלמידים
גערו בם׃ ויקרא להם ישוע 16
ויאמר הניחו הילדים לבא
אלי ואל־תמנעום כי לבאלה
היא מלכות האלהים׃ אמן 17
אני אומר לכם כל מי שלא
יקח מלכות האלהים כילד
לא־יבא בה׃ וישאל לו שר 18
אחד לאמור טוב רב מה
אעשה ואקנה חיי עולם׃
ויאמר־לו ישוע למה אתה 19
אומר לי טוב אין טוב בלתי
האלהים לבדו׃ ידעת מצות 20
לא־תרצח לא־תנאף לא־
תגנוב לא־תענה עד שקר
כבד את־אביך ואת־אמך׃
והוא אמר כל־אלה שמרתי 21
מנעורי׃ כששמע ישוע אמר 22
לו

לו עודך חסר אחת מכור כל
מה שהיא לך ותן לעניים
ויהיה לך אוצר בשמים ובא
23 אחרי ׃ והוא כאשר שמע אלה
נעצב כי־עשיר מאד היה ׃
24 וירא ישוע כי הוא נעצב ויאמר
כמה קשה הוא למי שיש
להם ממון לבא אל־מלכות
25 האלהים ׃ כי־נקל לעבור
גמל בעד־נקב המחט מבא
עשיר אל־מלכות האלהים ׃
26 ויאמרו השומעים ומי יכול
27 להושע ׃ ויאמר להם מה
שאינם אפשריים על־
האנשים הם אפשריים על־
28 האלהים ׃ ויאמר כיפא אנו
הנה עזבנו כל והלכנו אחריך ׃
29 והוא אמר להם אמן אני אמר
לכם אין־איש שעזב בית או
הורים או אחים או אשה או
בנים למען מלכות האלהים ׃
30 שלא יקח יותר הרבה בעת זו
31 ובעולם הבא חיי עד ׃ ויקח
ישוע את־השנים עשר ויאמר
להם הננו עולים ירושלימה
וימלאו כל־דברים הנכתבים
32 ביד הנביאים על־בן־האדם ׃
33 כי ימסר לגוים ויקלס ויכה
בשוטים

ei: Adhuc vnum tibi deest: omnia quæcumque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni sequere me.
23 *His ille auditis, contristatus est: quia diues erat valdè.*
24 *Videns autem Jesus illum tristem factum, dixit: Quàm difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt.*
25 *Faciliùs est enim camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.*
26 *Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest saluus fieri?*
27 *Ait illis: Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.*
28 *Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.*
29 *Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei,* 30 *& non recipiat multò plura in hoc tempore, & in seculo venturo vitam æternam.*
31 *Assumpsit autem Jesus duodecim, & ait illis: Ecce ascendimus Jerosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.*
32 *tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur;*

&

& conspuetur. 33 *& post-*
quam flagellauerint, occident
eum, & tertia die resurget.
34 *Et ipsi nihil horum intelle-*
xerunt, & erat verbum istud ab-
sconditum ab eis, & non intelli-
gebant quæ dicebantur.
35 *Factum est autem, cùm ap-*
propinquaret Jericho, cæcus qui-
dam sedebat secus viam, mendi-
cans. 36 *Et cùm audiret tur-*
bam prætereuntem, interrogabat
quid hoc esset. 37 *Dixerunt au-*
tem ei, quòd Jesus Nazarenus
transiret. 38 *Et clamauit, di-*
cens: Jesu Fili Dauid miserere
mei. 39 *Et qui præibant, incre-*
pabant eum vt taceret. Ipse verò
multò magis clamabat: Fili Da-
uid miserere mei. 40 *Stans au-*
tem Jesus iussit illum adduci ad se.
Et cùm appropinquasset, interro-
gauit illum, 41 *dicens: Quid ti-*
bi vis faciam? At ille dixit: Do-
mine vt videam. 42 *Et Jesus*
dixit illi: Respice, fides tua te sal-
uum fecit. 43 *Et confestim vi-*
dit, & sequebatur illum magnifi-
cans Deum. Et omnis plebs vt
vidit, dedit laudem Deo.

33 בשוטים וירק: ואחר שהכו
אותו יהרגוהו ויקום ביום
34 השלישי: והמה לא־הבינו
מאומה מאלה ויהי הדבר הזה
נסתר מהם ומה שנאמרו
35 לא־השכילו: ויהי בקרבו
ליריחו סומא אחד היה יושב
על־הדרך ושואל צדקה:
36 ובשמעו העם העובר שאל
37 מה־זאת: ויאמרו לו שישוע
38 הנוצרי הוא עובר: ויצעק
לאמור ישוע בן־דוד חנני:
39 וההולכים לפנים גערו בו כדי
שיחריש והוא עוד הוסיף
40 לצעוק בן־דוד חנני: ויעמוד
ישוע ויצו שיבא אליו וכאשר
41 קרב שאלו לאמור: מה אתה
חפץ שאעשה לך: ויאמר הוא
42 אדון שאראה: ויאמר לו ישוע
ראה אמונתך הושיעה אתך:
43 וירא מיד וילך אחריו בהגדיל
לאלהים וכל־העם כאשר
ראת נתן תהלה לאלהים:

:וַיָּבֹא וַיִּתְהַלֵּךְ בִּירִיחוֹ ׃ וְהִנֵּה
אִישׁ וּשְׁמוֹ זַכַּי וְזֶה הָיָה שַׂר
3 בַּעֲלֵי הַמֶּס וְהוּא עָשִׁיר ׃ וַיְבַקֵּשׁ
לִרְאוֹת לְיֵשׁוּעַ מִי הוּא וְלֹא
יָכוֹל בַּעֲבוּר הָעָם כִּי קָטֹן
4 קוֹמָה הָיָה ׃ וַיָּרָץ לְפָנִים וַיַּעַל
עַל־עֵץ שִׁקְמָה לְמַעַן רְאוֹתוֹ
כִּי מִשָּׁם הָיָה לוֹ לַעֲבוֹר ׃
5 וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־הַמָּקוֹם יֵשׁוּעַ
נָשָׂא עֵינָיו וַיִּרְאֵהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
זַכַּי רֵד מַהֵר כִּי צָרִיךְ לִי לָשֶׁבֶת
6 הַיּוֹם בְּבֵיתֶךָ ׃ וַיְמַהֵר וַיֵּרֶד
וַיְקַבֵּל אוֹתוֹ בְּשִׂמְחָה ׃
7 וּכִרְאוֹת כֻּלָּם וַיִּלּוֹנוּ לֵאמוֹר
8 כִּי סָר אֶל־אִישׁ חוֹטֵא ׃ וַיַּעֲמוֹד
זַכַּי וַיֹּאמֶר אֶל־הָאָדוֹן אָדוֹן
הִנְנִי נוֹתֵן חֲצִי רְכוּשִׁי לָ
לָאֶבְיוֹנִים וְאִם בְּאֵיזֶה דָּבָר
רִמִּיתִי אִישׁ אֲנִי מְשַׁלֵּם
9 אַרְבַּעְתָּיִם ׃ וְאָמַר יֵשׁוּעַ אֵלָיו
כִּי הַיּוֹם נִהְיְתָה יְשׁוּעָה לַבַּיִת
הַזֶּה בַּעֲבוּר שֶׁגַּם־הוּא בֶּן־
10 אַבְרָהָם ׃ כִּי בָּא בֶן־הָאָדָם
לְבַקֵּשׁ וּלְהוֹשִׁיעַ מָה שֶׁנֶּאֱבַד ׃
11 וּבְשָׁמְעָם אֵלֶּה הוֹסִיף לֵאמוֹר
הַמָּשָׁל יַעַן־כִּי הָיָה קָרוֹב
לִירוּשָׁלַיִם

1 *ET ingressus perambula-*
bat Iericho. 2 Et ecce
vir nomine Zachæus: & hic
Princeps erat Publicanorum, &
ipse diues: 3 & quærebat vide-
re Iesum, quis esset: & non pote-
rat præ turba, quia statura pusil-
lus erat. 4 Et præcurrens ascen-
dit in arborem sycomorum ut vi-
deret eum: quia inde erat transi-
turus. 5 Et cùm venisset ad lo-
cum, suspiciens Iesus vidit illum,
& dixit ad eum; Zachæe festi-
nans descende: quia hodie in domo
tua oportet me manere. 6 Et fe-
stinans descendit, & excepit illum
gaudens. 7 Et cùm viderent
omnes, murmurabant, dicentes
quòd ad hominem peccatorem di-
uertisset. 8 Stans autem Za-
chæus, dixit ad Dominum: Ecce
dimidium bonorum meorum, Do-
mine, do pauperibus: & si quid
aliquem defraudaui, reddo qua-
druplum.
9 Ait Iesus ad eum: Quia ho-
die salus domui huic facta est: eò
quòd & ipse filius sit Abrahæ.
10 Venit enim Filius hominis
quærere, & saluum facere quod
perierat.
11 Hæc illis audientibus adiici-
ens, dixit parabolam, eò quòd esset
propè

prope Jerusalem: & quia existimarent quòd confestim regnum Dei manifestaretur. 12 *Dixit ergo: Homo quidam nobilis abijt in regionem longinquam accipere sibi regnum, & reuerti.*

13 *Vocatis autem decem seruis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio.*

14 *Ciues autem eius oderant eum: & miserunt legationem post illum, dicentes: Nolumus hunc regnare super nos.*

15 *Et factum est vt rediret accepto regno: & iussit vocari seruos, quibus dedit pecuniam, vt sciret quantum quisque negotiatus esset.* 16 *Venit autem primus dicens: Domine, mna tua decem mnas acquisiuit.*

17 *Et ait illi: Euge bone serue, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem ciuitatem.* 18 *Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas.* 19 *Et huic ait: Et tu esto super quinque ciuitates.*

20 *Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario:* 21 *timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti.* 22 *Dicit ei: De ore tuo te iudico serue nequã,*

לירושלים וכי חשבו שמיר
12 תגלה מלכות האלהים: אם־
כן אמר איש אחד נכבד הלך
למדינה רקוחה לקחת לו
13 מלכות ולשוב: ויקרא לעבדיו
עשרה ויתן להם עשרה מנים
ויאמר להם סחרו עד־שאבא:
14 ואנשי עירו שנאוהו וישלחו
מלאכים אחריו לאמור איננו
חפצים שזה ימלוך עלינו:
15 ויהי שלקח המלכות ושב ויצו
להקרא העבדים שנתן להם
כסף לדעת כמה כל־אחד
16 סחר: ויבא הראשון לאמור
ארון המנה שלך רוח עשרה
17 מנים: ויאמר־לו האח עבד
טוב כי במעט היית נאמן
18 תשלוט על־עשר ערים: ויבא
אחר לאמור ארון המנה שלך
19 עשה חמשה מנים: ויאמר
לזה גם־אתה שלוט על־
20 חמשת ערים: ויבא אחר
לאמר ארון הנה מנך ששמתי
21 אותו בסדין: כי יראתי אותך
כי אתה איש קשה אתה נושא
מה שלא־שמת וקוצר מה
22 שלא זרעת: והוא אומר לו
מפיך אני שופטך עבד רע

ידעת שאני איש קשה ונושא
מה שלא שמתי וקוצר מה
23 שלא זרעתי ׃ ולמה לא נתת
כספי לשלחנים כדי שבבואי
עם תרבית אכן הייתי
24 לוקחו ׃ ויאמר לעומדים שאו
מאתו המנה ותנו לאשר לו
25 עשרה מנים ׃ ויאמרו לו אדון
26 יש לו עשרה מנים ׃ ואני
אומר לכם כי לכל מי שיש
לו ינתן לו וישפע וממי שאין
לו ינשא ממנו מה שיש לו ׃
27 אך הביאו הנה אויבי אשר
מאנו שאמלוך עליהם והרגם
28 לפני ׃ וכאשר אמר את
הדברים האלה לפנים בעלות
29 לירושלים ׃ ויהי כאשר קרב
לבית פגי ולבית עניה אל
הר הנקרא הר הזיתים שלח
30 שני תלמידיו לאמר ׃ לכו
לטירה שנגדכם ובבואכם בה
תמצאו עיר בן אתון אסור
שאיש לא רכב עליו התירוהו
31 והביאו ׃ ואם יהיה איש ישאל
לכם מדוע אתם מתירים
תאמרו לו כן כי האדון מקוה
32 עבודתו ׃ וילכו השלוחים
וימצאו העיר עומד כאשר
אמר

sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminaui:
23 & quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, vt ego veniens cum vsuris vtique exegissem illam?
24 Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam, & date illi, qui decem mnas habet. 25 Et dixerunt ei: Domine, habet decem mnas. 26 Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem, qui non habet, & quod habet auferetur ab eo.
27 Verumtamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adducite huc: & interficite ante me. 28 Et his dictis, praecedebat ascendens Jerosolymã.
29 Et factum est, cùm appropinquasset ad Bethphage, & Bethaniam ad montem, qui vocatur Oliueti, misit duos discipulos suos,
30 dicens: Ite in castellum, quod contra est, in quod introeuntes inuenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo vmquam hominum sedit: soluite illum, & adducite. 31 Et si quis vos interrogauerit: Quare soluitis? sic dicetis ei: Quia Dominus operam eius desiderat. 32 Abierunt autem qui missi erant: & inuenerunt, sicut
dixit

dixit illis, stantem pullum.
33 Soluentibus autem illis pul-
lum, dixerunt domini eius ad il-
los: Quid soluitis pullum?
34 At illi dixerunt: Quia Do-
minus eum necessarium habet.
35 Et duxerunt illum ad Je-
sum: Et iactantes vestimenta sua
supra pullum, imposuerunt Je-
sum. 36 Eunte autem illo, sub-
sternebant vestimenta sua in via.
37 Et cum appropinquaret iā
ad descensum Montis Oliueti,
cœperunt omnes turbæ discipulo-
rum gaudentes laudare Deum vo-
ce magna super omnibus, quas vi-
derant virtutibus, 38 dicentes:
Benedictus, qui venit Rex in no-
mine Domini, pax in cælo, &
gloria in excelsis. 39 Et quidam
Pharisæorum de turbis, dixerunt
ad illum: Magister, increpa disci-
pulos tuos. 40 Quibus ipse ait:
Dico vobis: quia si hi tacuerint, la-
pides clamabunt. 41 Et vt ap-
propinquauit, videns ciuitatem
fleuit super illam, dicens:
42 Quia si cognouisses & tu, &
quidem in hac die tua, quæ ad pa-
cem tibi, nunc autem abscondita
sunt ab oculis tuis.
43 Quia venient dies in te: &
circumdabunt te inimici tui val-
lo, & circumdabunt te: & co-
angustabunt te vndique:
44 & ad terram prosternent te,

33 אמר להם ׃ ובהתירם העיר
אמרו להם בעליו למה
34 אתם מתירים העיר ׃ אך הם
אמרו כי מצטרך האדון לו ׃
35 ויביאו אותו לישוע וישליכו
על־העיר בגדיהם וירכבו
36 את־ישוע ׃ ובלכתו הציעו
37 בגדיהם בדרך ׃ ובהיותו כבר
קרוב אל־מורד הר הזתים
החלו בשמוח כל־כיתות
התלמידים להלל האלהים
בקול גדול על כל־נפלאות
38 שראו לאמור ׃ ברוך המלך
הבא בשם יהוה שלום בשמים
39 וכבוד במרומים ׃ וקצת
מהפרושים מהכיתות אמרו
40 לו רב הוכח תלמידיך ׃ והוא
אמר להם אני אומר לכם כי
אם־אלה יחרישו האבנים
41 יזעקו ׃ ובאשר קרב בראות
42 העיר בכה עליה לאמור ׃ כי
אם־את ידעת ובודאי ביומך
הזה דברים שהם לשלום לך
אבל עתה נסתרים מעיניך ׃
43 כי יבאו ימים עליך ואויביך
יסובבו אותך בחפירה ומסבבה
אותך ויצרו לך מכל־
44 המקומות ׃ וישליכו אותך

& fi- ובניך

ובניך שבך ארצה ולא יעזבו
בך אבן על־אבן יען־שלא
45 ידעת עת הפקדך : ויבא
להיכל ויחל לגרש המוכרים
בו והקונים באמור להם :
46 נכתב כי ביתי בית־
תפלה † היא * ואתם
עשיתם אותו מערת פריצים :
47 ויהי מלמד יום יום בהיכל
ושרי הכהנים והסופרים ושרי
48 העם מבקשים לאבדו : ולא
מצאו מה יעשו לו כי כל־
העם מכונין בשמוע ממנו :

כ׳ א׳
ישעה נו׳
† יקרא
כ׳ א׳
ירמיה ז׳
* המערת
הפריצים
חית חבית
חזת :

& filios tuos, qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem: eò quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ.
45 Et ingressus in templum, cœpit eycere vendentes in illo, & ementes,
46 dicens illis: Scriptum est: Quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis eam speluncam latronum.
47 Et erat docens quotidie in templo. Principes autem Sacerdotum, & Scribæ, & Principes plebis quærebant illum perdere:
48 & non inueniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat audiens illum.

פ׳ כ׳

CAP. XX.

1 ויהי באחד הימים בלמדו
העם בהיכל ובבשרו יערו
שרי הכהנים והסופרים עם
2 הזקנים : ויאמרו לאמור לו
אמור נא לנו באיזה יכולת
אתה עושה אלה או מי הוא
3 שנתן לך השלטון הזה : ויען
ישוע ויאמר אליהם אשאל
גם־אני אתכם דבר אחד
4 השיבו לי : טבילת יוחנן
היתה מן־השמים או מן־
5 האנשים : אבל הם חשבו
בלבם

1 ET factum est in vna dierum, docente illo populum in templo, & euangelizante, conuenerunt Principes Sacerdotum, & Scribæ, cum Senioribus,
2 & aiunt dicentes ad illū: Dic nobis, in qua potestate hæc facis? aut: Quis est, qui dedit tibi hanc potestatem?
3 Respondens autem Jesus, dixit ad illos: Interrogabo vos, & ego vnum verbum. Respondete mihi:
4 Baptismus Joannis de cælo erat an ex hominibus?
5 At illi cogitabant intra

intra se, dicentes: Quia si dixerimus de cælo, dicet, Quare ergo non credidistis illi?
6 *Si autem dixerimus, Ex hominibus, plebs vniuersa lapidabit nos: certi sunt enim, Joannem Prophetam esse.*
7 *Et responderunt se nescire vnde esset.*
8 *Et Jesus ait illis: Neque ego dico vobis in qua potestate hæc facio.*
9 *Cœpit autem dicere ad plebem parabolã hanc: Homo plantauit vineam, & locauit illam colonis: & ipse peregrè fuit multis temporibus.*
10 *Et in tempore misit ad cultores seruum, vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanem.*
11 *Et addidit alterum seruum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficientes contumelia, dimiserunt inanem.*
12 *Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.*
13 *Dixit autem Dominus vineæ: Quid faciam? mittam filium meum dilectum, forsitan, cùm hunc viderint, verebuntur.*
14 *Quem cùm vidissent coloni, cogitauerunt intra se dicentes: Hic est hæres, occidamus illum, vt nostra fiat hæreditas.*
15 *Et eiectum illum extra vineam, occiderũt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ.*

בלבם לאמור כי אם־נאמר
מן־השמים יאמר אם־כן למה
לא האמנתם־בו ׃ ואם־נאמר 6
מן־האנשים כל־העם יסקלנו
כי־הם חושבים בודאות יוחנן
היות נביא ׃ ויענו שאינם 7
יודעים מאין היא ׃ ויאמר להם 8
ישוע וגם־אני איני אומר לכם
באיזה שלטון אני עושה אלה ׃
ויחל לאמור לעם המשל הזה 9
איש נטע כרם ויתנהו
לאכרים והוא נסע למרחוק
לזמן רב ׃ ובעת שלח עבד 10
ליוגבים כדי שיתנו לו מפרי
הכרם ויכוהו וישלחוהו ריקם ׃
ויוסף לשלוח עבד אחר והם 11
גם־זה הכו וחרפו אותו
וישלחוהו ריקם ׃ ויוסף 12
לשלוח שלישי והם גם פצעו
וגרשו אותו ׃ ויאמר בעל־ 13
הבית מה אעשה אשלח בני
אהובי אולי כאשר יראו זה
ייראו ׃ וכאשר ראו האכרים 14
אותו חשבו בלבם לאמור זה
הוא היורש נהרגהו כדי
שיהיה לנו הירושה ׃ השליכו 15
אותו חוץ לכרם ויהרגנו אותו
אם־כן מה יעשה להם בעל
הכרם ׃

16 חכרם : יבא ויאבד האכרים
האלה ויתן הכרם לאחרים
וכאשר שמעו הם המשל הזה
17 אמרו לו חלילה : והוא הביט
להם ויאמר אם־כן מה הוא
זה הנכתב † אבן אשר מאסו
הבונים זאת היתה לראש
18 פנה : כל מי שיפול על־האבן
ההיא ישבר ואשר תפול עליו
19 תשחקהו : ויבקשו שרי
הכהנים והסופרים לשלוח
בו ידים בשעה ההיא וייראו
מהעם כי ידעו שעליהם אמר
20 המשל הזה : ובשמור שלחו
אורבים שיעשו עצמם
כצדיקים למען ילכדו אותו
בדבר כדי שיתנוהו לממשלה
21 ולשלטון הנציב : וישאלוהו
לאמור רב אנחנו יודעים כי
אתה מדבר ומלמד ביושר
ואינך נושא פנים כי־אם אתה
מלמד דרך האלהים באמת :
22 המותר לנו לתת־מס לקיסר
23 או לא : ובהבין מרמתם אמר
אליהם למה אתם מנסים
24 אותי : הראוני המעה למי יש
לה הצלם והמכתב בענות
25 אמרו לו לקיסר : ויאמר להם
אם־

כ׳ א׳ במזמור קי״ח † אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה׃

vineæ? 16 veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineā alijs. Quo audito, dixerunt illi: Absit.

17 Ille autem aspiciens eos ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? 18 Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum.

19 Et quærebant Principes Sacerdotum, & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognouerunt enim quòd ad ipsos dixerit similitudinem hanc. 20 Et obseruantes miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, vt caperent eum in sermone, vt traderent illum principatui, & potestati Præsidis.

21 Et interrogauerunt eum, dicentes: Magister, scimus quia rectè dicis, & doces: & non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces: 22 licet nobis tributum dare Cæsari, an non?

23 Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?

24 Ostendite mihi denarium: Cuius habet imaginem, & inscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Cæsaris. 25 Et ait illis:

Red-

Reddite ergo quæ sunt Cæsaris,
Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

26 *Et non potuerunt verbum*
eius reprehendere coram plebe: &
mirati in responso eius, tacue-
runt.
27 *Accesserunt autem quidam*
Sadducæorum, qui negant esse re-
surrectionem, & interrogauerunt
eum, 28 *dicentes: Magister,*
Moyses scripsit nobis: Si frater
alicuius mortuus fuerit habens v-
xorem, & hic sine liberis fuerit,
vt accipiat eam frater eius vxo-
rem. & suscitet semen fratri suo.
29 *septem ergo fratres erant:*
& primus accepit vxorem, &
mortuus est sine filijs. 30 *& se-*
quens accepit illam, & ipse mor-
tuus est sine filio. 31 *Et tertius*
accepit illam. Similiter & omnes.
septem, & non reliquerunt se-
men, & mortui sunt. 32 *No-*
uissime omnium mortua est &
mulier. 33 *In resurrectione*
ergo, cuius eorum erit vxor? si-
quidem septem habuerunt eam v-
xorem. 34 *Et ait illis Jesus: Fi-*
lij huius sæculi nubunt, & tra-
duntur ad nuptias: 35 *illi verò,*
qui digni habebuntur sæculo illo,
& resurrectione ex mortuis. ne-
que nubent, neque ducent vxo-
res. 36 *neque enim vltra mo-*
ri poterunt: æquales enim

אם־כן השיבו לקיסר מה
שהם לקיסר ולאלהים מה
26 שהם לאלהים׃ ולא יכולו
להוכיח דברו לפני העם
ויתמהו על־מענהו ויחרישו׃
27 ויגשו קצת מה־צדוקים ה
המכחישים תחיית המתים
28 וישאלוהו לאמור׃ רב משה
כתב לנו § אם־ימות איזה
אח שהיתה לו אשה וזה מת
בלי בנים שיקח אחיו אותה
לאשה ויקים זרע לאחיו׃
29 אם־כן היו שבעה אחים ויקח
הראשון אשה וימת בלא
30 בנים׃ ולקחה השני והוא מת
31 בלא בן׃ וה־שלישי לקחה
וכמו כן כלם השבעה ולא
32 עזבו זרע וימותו׃ ובאחרית
33 כלם מתה גם־האשה׃ אם־
כן בתחיית המתים למי מהם
תהיה לאשה כי היא היתה
34 אשה לשבעה׃ ויאמר להם
ישוע בני העולם הזה לוקחים
35 נשים ונתנים לנשואין׃ ואשר
יחשבו ראויים לעולם ההוא
ולתחיה מהמתים לא יעשו
36 נשואין ולא יקחו נשים׃ כי־
עוד לא־יוכלו למות כי שוים
הם

ג׳ א׳
אלה דברים
כ״ה
§ כי־ישבו
אחים יחדו
ומת אחד
מהם ובן
אין־לו לא־
תהיה אשת
המת החוצה
לאיש זר
יבמה יבא
עליה ולקחה
לו לאשה
ויבמה׃

הם למלאכים והם בני
האלהים כהיותם בני התירת
37 המתים: וכי יקומו המתים
גם־משה הראה בסנה כאשר
הוא אומר יהוה אלהי אברהם
ואלהי יצחק ואלהי יעקב:
38 ואינו אלהי המתים אלה
החיים כי כלם חיים לו:
39 ובענות קצת מהסופרים
אמרו לו רב היטב אמרת:
40 ועוד לא היו להם פנים
41 לשאול אותו מאומה: ויאמר
אליהם איך אמרים שהמשיח
42 הוא בן־דוד: ודוד עצמו אומר
בספר תהלים נאם יהוה
43 לאדני שב לימיני: עד־אשית
44 איביך הדום לרגליך: אם־
בן דוד קוראו אדון ואיך הוא
45 בנו: וכשמוע כל־העם אמר
46 לתלמידיו: השמרו מהספרים
החפצים ללכת במעיל ארוך
ואוהבים ברכות בשוק
ומושבים ראשונים בכנסיות
ומסבות ראשונות במש
47 במשתאות: הם בולעים בתי
האלמנות בהראות בעלילה
תפלה ארוכה אלה יקרהו
השחתה יותר גדולה:

פ׳ כא׳

Angelis sunt, & filij sunt Dei:
cùm sint filij resurrectionis.
37 Quia verò resurgant mor-
tui, & Moyses ostendit secus ru-
bum, sicut dicit Dominum, Deũ
Abraham, & Deum Isaac, &
Deum Jacob.
38 Deus autem non est mor-
tuorum, sed viuorum: omnes e-
nim viuunt ei. 39 Responden-
tes autem quidam Scribarum, di-
xerunt ei: Magister, benè dixi-
sti. 40 Et ampliùs non aude-
bant eum quidquam interrogare.
41 Dixit autem ad illos: Quo-
modo dicunt Christum, Filium
esse Dauid, 42 & ipse Dauid
dicit in libro Psalmorum: Dixit
Dominus Domino meo, sede à
dextris meis, 43 donec ponam
inimicos tuos, scabellum pedum
tuorum. 44 Dauid ergo Domi-
num illum vocat: & quomodo Fi-
lius eius est? 45 Audiente au-
tem omni populo, dixit discipulis
suis. 46 Attendite à Scribis, qui
volunt ambulare in stolis, & a-
mant salutationes in foro, & pri-
mas cathedras in Synagogis, &
primos discubitus in conuiuijs:
47 qui deuorant domos vidua-
rum; simulantes longam oratio-
nem. Hi accipient damnationem
maiorem.

CAP.

CAP. XXI.

1 RESpiciens autē vidit eos,
qui mittebant munera
sua in gazophylacium, diuites.
2 Vidit autem & quandam
viduam pauperculam mittentem
æra minuta duo. 3 Et dixit:
Verè dico vobis, quia vidua hæc
pauper, plus quàm omnes misit.
4 Nam omnes hi ex abundanti
sibi miserunt in munera Dei: hæc
autem ex eo, quod deest illi, omnem
victum suum, quem habuit,
misit.
5 Et quibusdam dicentibus de
templo quòd bonis lapidibus, &
donis ornatum esset, dixit:
6 Hæc, quæ videtis, venient
dies, in quibus non relinquetur
lapis super lapidem, qui non destruatur.
7 Interrogauerunt autem illum,
dicentes: Præceptor, quando
hæc erunt, & quod signum
cùm fieri incipient? 8 Qui dixit:
Videte ne seducamini: multi enim
venient in nomine meo, quia
ego sum: & tempus appropinquauit:
nolite ergo ire post eos.
9 Cùm autem autem audieritis
prælia, & seditiones, nolite
terreri: oportet primùm hæc fieri,
sed nondum statim finis. 10
Tunc dicebat illis: Surget gens
con-

פ׳ כא׳

1 ויפן וירא העשירים נותנים
מתנותיהם אל־ארון הצדקה:
2 וירא אלמנה אחת רשה
3 נותנת שתי פרוטות: ויאמר
אמנם אני אומר לכם כי
אלמנה הזאת הרשה נתנה
4 יותר מכלם: כי אלה כלם
נתנו מיתרם למתנות
האלהים וזאת נתנה
מחסרונה כל־מחיתה שהיתה
5 לה: ולקצת האומרים על־
ההיכל שהוא מהדר באבנים
6 טובות ובמתנות אמר: זאת
שאתם רואים יבאו ימים אשר
לא־תעזב בהם אבן על־אבן
7 שלא־תנתץ: וישאלוהו
לאמור רב מתי יהיו אלה ומה
האות כשיתחילו להיות:
8 הוא אמר ראו שאל־תפתו
כי רבים יבאו בשמי האומרים
כי אני הוא והעת קרבה לכן
9 אל־תלכו אחריהם: וכאשר
תשמעו מלחמות ומהומות
אל־תחתו כי צריך בראשונה
להיות אלה אך עדין אין־סוף
10 מיד: אז אמר להם יקום גוי
נגד־

נגד־־־גוי וממלכה נגד־
11 ממלכה: ויהיו רעשים גדולים
במקומות ודבר ורעב ונבהלות
מן השמים ותהיינה אותות
12 גדולות: אבל לפני כל־אלה
הדברים ישלחו בכם ידיהם
וירדפו אתכם במסור ל
לבנסיות ולכלאים בהסיר
לכם למלכים ונציבים למען
13 שמי: ויקרה לכם לעדות:
14 אם־־־כן שימו בלבותיכם
לבלתי־חשוב מקודם איך
15 תשיבו: כי אני אתן לכם
פה וחכמה שעליה לא־יוכלו
כל־־־מנגדיכם להתיצב
16 ולחלוק: ותמסרו מהורים
ומאחים וקרובים ורעים
17 וימיתו מכם: וכלם ישנאו
18 אתכם למען שמי: ושערה
לא־־־תאבד מראשכם:
19 בסבלנותכם תקנו נפשות
20 נפשותיכם: וכאשר תראו
להסבב ירושלים מחצבא אז
21 דעו כי קרבה שממתה: אז
מי שהם ביהודה ינוסו להרים
ומי שהם בתוכה ילכו ומי
שהם במחוזות אל־־־יבאו
22 אליה: כי ימי נקמה אלה
להמלא

contra gentem, & regnum aduersus regnum. 11 Et terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ, & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia injicient vobis manus suas, & persequentur tradentes in Synagogas, & custodias, trahentes ad Reges, & Præsides propter nomen meũ: 13 continget autem vobis in testimonium. 14 ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis.

15 ego enim dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri.

16 Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis: 17 & eritis odio omnibus propter nomen meum: 18 & capillus de capite vestro non peribit. 19 In patientia vestra possidebitis animas vestras.

20 Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius: 21 tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes. & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam: 22 quia dies vltionis hi sunt,

sunt, vt impleantur omnia, quæ scripta sunt. 23 Væ autem prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus, erit enim pressura magna super terram, & ira populo huic. 24 Et cadent in ore gladij: & captiui ducentur in omnes Gentes. & Jerusalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum. 25 Et erunt signa in Sole, & Luna, & Stellis, & terris pressura Gentium præ confusione sonitus maris, & fluctuum: 26 arescentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ superuenient vniuerso Orbi: nam virtutes cælorum mouebuntur: 27 & tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate. 28 His autem fieri incipientibus, respicite, & leuate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra.

29 Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, & omnes arbores: 30 cùm producunt iam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas.

31 Ita & vos cùm videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei.

32 Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

33 Cælum & terra transibunt: verba

לְהִמָּלֵא כָּל־הַמָּה שֶׁנִּכְתָּבוּ׃
23 וְאוֹיָה לְהָרוֹת וְלַמֵּינִיקוֹת
בַּיָּמִים הָהֵם כִּי תִהְיֶה צָרָה
גְּדוֹלָה עַל־הָאָרֶץ וְקֶצֶף לָעָם
24 הַזֶּה׃ וְנָפְלוּ לְפִי חֶרֶב וְנִשְׁבּוּ
לְכָל־הַגּוֹיִם וִירוּשָׁלַיִם תֵּרָמֵס
מֵהַגּוֹיִם עַד־אֲשֶׁר־יִמָּלְאוּ עִתֵּי
25 הָעַמִּים׃ וְתִהְיֶינָה אוֹתוֹת
בַּשֶּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ וְכוֹכָבִים וּבָא
וּבָאֲרָצוֹת צוּקַת הַגּוֹיִם
26 מִמְּהוּמַת הַיָּם וְהַגַּלִּים׃ וְיִבָּשׁוּ
הָאֲנָשִׁים מִיִּרְאָה וּמִתִּקְוַת
הַדְּבָרִים שֶׁיָּבֹאוּ עַל־כָּל־תֵּבֵל
כִּי כֹּחוֹת הַשָּׁמַיִם תִּמּוֹטֶנָה׃
27 וְאָז יִרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם הַבָּא
בֶּעָנָן עִם־שִׁלְטוֹן גָּדוֹל וּבְכָבוֹד׃
28 וּבְהָחֵל לִהְיוֹת אֵלֶּה הַבִּיטוּ
וּשְׂאוּ רָאשֵׁיכֶם כִּי נִקְרַב
29 פִּדְיוֹנְכֶם׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַמָּשָׁל
רְאוּ הַתְּאֵנָה וְאֶת־כָּל־הָעֵצִים׃
30 כְּשֶׁהֵם כְּבָר מַצְמִיחִים פְּרִי
מֵעַצְמָם אַתֶּם יוֹדְעִים כִּי הַקַּיִץ
31 הוּא קָרוֹב׃ כֵּן גַּם־אַתֶּם
כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ לִהְיוֹת אֵלֶּה דְּעוּ
כִּי מַלְכוּת הָאֱלֹהִים הִיא
32 קְרוֹבָה׃ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
כִּי לֹא־יַעֲבוֹר דּוֹר זֶה עַד הֱיוֹת
33 כֻּלָּם׃ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעַבְרוּ
וּדְבָרַי

34 ודברי לא יעבורו: והשמרו
לכם פן יכבדו לבותיכם
בזללות וסבאון ומרדנות
החיים ההוה ויבא עליכם
35 פתאום היום ההוא: כי
כמוקש יבא על כל היושבים
36 על פני כל הארץ: לכן שקדו
בהתפלל בכל עת כדי שתהיו
ראוים לנוס מכל אלה
הדברים העתידים ולעמוד
37 לפני בן האדם: ובימים היה
מלמד בהיכל ובלילות היה
יוצא ויושב בהר הנקרא הר
38 הזתים: וישכימו כל העם
אליו בהיכל לשמוע אותו:

verba autem mea non transibunt.
34 *Attendite autem vobis, ne*
fortè grauentur corda vestra in
crapula, & ebrietate, & curis
huius vitæ: & superueniat in
vos repentina dies illa: 35 *tam-*
quam laqueus enim superueniet
in omnes, qui sedent super faciem
omnis terræ. 36 *Vigilate itaq;*
omni tempore orantes, vt digni
habeamini fugere ista omnia, quæ
futura sunt, & stare ante Filium
hominis. 37 *Erat autem diebus*
docens in templo: noctibus verò
exiens, morabatur in monte, qui
vocatur Oliueti. 38 *Et omnis*
populus manicabat ad eum in tem-
plo audire eum.

פ' כב'

1 ויקרב יום חג המצות
2 הנאמר פסח: ויבקשו שרי
הכהנים והסופרים איכה
יהרגו את ישוע אבל יראו
3 מהעם: ויבא השטן ליהודה
המכונה אישקאריוטה אחד
4 מהשנים עשר: וילך וידבר
עם שרי הכהנים וערכאות
איך ימסור אותו אליהם:
וישמחו

CAP. XXII.

1 *Appropinquabat autem*
dies festus Azymorum,
qui dicitur Pascha: 2 *& quæ-*
rebant Principes Sacerdotum, &
Scribæ, quomodo Jesum interfice-
rent: timebant verò plebem.
3 *Intrauit autem Satanas in*
Judam, qui cognominabatur Isca-
riotes, vnum de duodecim. 4 *&*
abijt, & locutus est cum Princi-
pibus Sacerdotum, & Magistra-
tibus, quemadmodum illum tra-
deret eis.

Et

5 Et gauisi sunt, & pacti sunt
pecuniam illi dare. 6 Et spopon-
dit. Et quærebat opportunita-
tem vt traderet illum sine turbis.
7 Venit autem dies Azymo-
rum, in qua necesse erat occidi
Pascha. 8 Et misit Petrum, &
Joannem, dicens: Euntes para-
te nobis Pascha, vt manducemus.
9 At illi dixerunt: Vbi vis pa-
remus? 10 Et dixit ad eos: Ec-
ce introeuntibus vobis in ciuita-
tem, occurret vobis homo quidam
amphoram aquæ portans: sequi-
mini eum in domum, in quam
intrat, 11 & dicetis patrifami-
lias domus: Dicit tibi Magister:
Vbi est diuersorium, vbi Pascha
cum discipulis meis manducem?
12 Et ipse ostendet vobis cœ-
naculum magnum stratum, &
ibi parate. 13 Euntes autem
inuenerunt sicut dixit illis, & pa-
rauerunt Pascha. 14 Et cùm
facta esset hora, discubuit, & duo-
decim Apostoli cum eo. 15 &
ait illis: Desiderio desideraui hoc
Pascha manducare vobiscum, an-
tequam patiar. 16 Dico enim
vobis, quia ex hoc non manduca-
bo illud, donec impleatur in regno
Dei.
17 Et accepto Calice gratias e-
git, & dixit: Accipite, & diuidite
inter vos. 18 Dico enim vobis
quod

וַיִּשְׂמְחוּ וְחִתְּנוּ לָתֶת־לוֹ כָּסֶף׃ 5
וַיִּוָּעֵד וַיְבַקֵּשׁ זְמַן מוּכָן לִמְסוֹר 6
אוֹתוֹ בְּלִי שְׁאוֹן מֵהֶעָם׃ וַיָּבֹא 7
יוֹם הַמַּצּוֹת שֶׁבּוֹ הָיָה צוֹרֶךְ
לִשְׁחוֹט הַפָּסַח׃ וַיִּשְׁלַח לְכֵיפָא 8
וּלְיוֹחָנָן לֵאמוֹר לְכוּ וְהָכִינוּ לָנוּ
הַפֶּסַח לְאָכְלֵנוּ׃ אֲבָל הֵם 9
אָמְרוּ אַיֵּה אַתָּה חָפֵץ שֶׁנָּכִין׃
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הִנֵּה בְּבֹאֲכֶם 10
אֶל־הָעִיר יִפְגַּשׁ בָּכֶם אִישׁ
אֶחָד נוֹשֵׂא כַּד מַיִם לְכוּ אַחֲרָיו
אֶל־הַבַּיִת שֶׁהוּא בָא׃
וְתֹאמְרוּ לְבַעַל־הַבַּיִת הָרַב 11
אוֹמֵר לְךָ אַיֵּה הַמָּלוֹן שֶׁאוֹכַל
בּוֹ הַפֶּסַח עִם־תַּלְמִידָיו׃ וְהוּא 12
יַרְאֶה לָכֶם עֲלִיָּה גְדוֹלָה
מוּצַּעַת וְשָׁם הָכִינוּ׃ וּכְלֶכְתָּם 13
מָצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם
וְהֵכִינוּ הַפָּסַח׃ וּבְשַׁעַת הַכּוֹשֶׁר 14
יָסַב וּשְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁלוּחִים
אִתּוֹ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם אָבָה־ 15
אָבִיתִי לֶאֱכוֹל הַפֶּסַח הַזֶּה
עִמָּכֶם בְּטֶרֶם שֶׁאֶסְבּוֹל׃ כִּי 16
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שֶׁמֵּעַתָּה לֹא־
אוֹכַל אוֹתוֹ עַד־אֲשֶׁר יִמָּלֵא
בְּמַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃ וַיִּקַּח 17
הַכּוֹס וַיְבָרֵךְ וַיֹּאמַר קְחוּ וְחַלְּקוּ
בֵּינֵיכֶם׃ כִּי אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם 18
שֶׁלֹּא־

שֶׁלֹּא־אֶשְׁתֶּה מִתְּנוּבַת הַגֶּפֶן
עַד־אֲשֶׁר תָּבֹא מַלְכוּת
19 הָאֱלֹהִים׃ וַיִּקַּח הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ
וַיִּבְצַע וַיִּתֵּן לָהֶם לֵאמֹר זֶה
הוּא גוּפִי הַנִּתָּן בַּעַדְכֶם זֹאת
20 עֲשׂוּ לְזִכְרִי׃ וּכְמוֹ־כֵן לַכּוֹס
אַחַר שֶׁאָכַל לֵאמֹר הַכּוֹס
הַזֶּה הוּא בְּרִית חֲדָשָׁה בְּדָמִי
21 אֲשֶׁר יִשָּׁפֵךְ בַּעַדְכֶם׃ אַךְ הִנֵּה
יַד הַמּוֹסֵר אוֹתִי הִיא אִתִּי
22 בַּשֻּׁלְחָן׃ וּבֶאֱמֶת בֶּן־הָאָדָם
הוּא הוֹלֵךְ כְּפִי־שֶׁנִּגְזַר אַךְ אוֹי
לָאִישׁ הַהוּא שֶׁבַּעֲדוֹ יִמָּסֵר׃
23 וְהֵם הִתְחִילוּ לִדְרוֹשׁ בֵּינֵיהֶם
מִי מֵהֶם יִהְיֶה שֶׁיַּעֲשֶׂה זֹאת׃
24 וַתְּהִי גַם־מְרִיבָה בֵּינֵיהֶם מִי
מֵהֶם יֵרָאֶה שֶׁיִּהְיֶה יוֹתֵר גָּדוֹל׃
25 וַיֹּאמֶר לָהֶם מַלְכֵי הַגּוֹיִם
מוֹשְׁלִים בָּם וְהַשּׁוֹלְטִים
עֲלֵיהֶם מְטִיבִים נִקְרָאוּ׃
26 וְאַתֶּם לֹא־כֵן כִּי־אִם הַיּוֹתֵר
גָּדוֹל בָּכֶם יֵעָשֶׂה כְּמוֹ הַיּוֹתֵר
27 קָטוֹן וְהַמְעוּלֶה כִּמְשָׁרֵת׃ כִּי
מִי הוּא יוֹתֵר גָּדוֹל הַיּוֹשֵׁב אוֹ
הַמְשָׁרֵת הֲלֹא הַיּוֹשֵׁב וַאֲנִי
28 בְּתוֹכְכֶם כְּמוֹ הַמְשָׁרֵת׃ וְאַתֶּם
הֵם שֶׁעֲמַדְתֶּם עִמָּדִי בְּנִסְיוֹנַי׃
29 וַאֲנִי מֵכִין לָכֶם הַמַּלְכוּת
כַּאֲשֶׁר

quòd non bibam de generatione
vitis, donec regnum Dei veniat.
19 Et accepto pane gratias egit,
& fregit, & dedit eis, dicens: Hoc
est corpus meum, quod pro vobis
datur: hoc facite in meam com-
memorationem. 20 Similiter
Calicem, postquam cœnauit, di-
cens: Hic est Calix nouum testa-
mentum in sanguine meo, qui pro
vobis fundetur. 21 Verumta-
men ecce manus tradentis me, me-
cum est in mensa. 22 Et qui-
dem Filius hominis, secundùm
quòd definitum est, vadit: ve-
rumtamen væ homini illi, per
quem tradetur. 23 Et ipsi cœ-
perunt quærere inter se, quis esset
ex eis, qui hoc facturus esset.
24 Facta est autem & conten-
tio inter eos, quis eorum videre-
tur esse maior. 25 Dixit autem
eis: Reges Gentium dominantur
eorum: & qui potestatem habent
super eos, benefici vocantur.
26 Vos autem non sic: sed qui
maior est in nobis, fiat sicut mi-
nor, & qui præcessor est, sicut mi-
nistrator. 27 Nam quis maior
est, qui recumbit, an qui mini-
strat? nonne qui recumbit? Ego
autem in medio vestrum sum, si-
cut qui ministrat: 28 vos autem
estis, qui permansistis mecum in
tentationibus meis.
29 Et ego dispono vobis sicut
dispo-

dispoſuit mihi Pater meus regnũ,
30 vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſraël.
31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum: 32 ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.

33 Qui dixit ei: Domine tecum paratus ſum & in carcerem, & in mortem ire.
34 At ille dixit: Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me. Et dixit eis:

35 Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?
36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat. ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.
37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea, quæ ſunt de me, finem habent. 38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo

Oo gla-

30 כַּאֲשֶׁר אָבִי הֵכִין לִי ׃ לְמַעַן
תֹּאכְלוּ וְתִשְׁתּוּ עַל־שֻׁלְחָנִי
בְּמַלְכוּתִי וְתֵשְׁבוּ עַל־כִּסְאוֹת
בִּשְׁפוֹט שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשׂ
31 יִשְׂרָאֵל ׃ וַיֹּאמֶר הָאָדוֹן שִׁמְעוֹן
שִׁמְעוֹן הִנֵּה הַשָּׂטָן חָשַׁק לָכֶם
32 לְהַכְבִּירְכֶם כְּחִטָּה ׃ וַאֲנִי
בִּקַּשְׁתִּי עָלֶיךָ כְּדֵי שֶׁלֹּא תה
תֶחְסַר אֱמוּנָתֶךָ וְכַאֲשֶׁר אַתָּה
תָּשׁוּב לִפְעָמִים חַזֵּק אַחֶיךָ ׃
33 וְהוּא אָמַר לוֹ אָדוֹן אֲנִי נָכוֹן
לָלֶכֶת עִמְּךָ גַּם־אֶל־כֶּלֶא וְגַם־
34 לַמָּוֶת ׃ אֲבָל הוּא אָמַר אֲנִי
אוֹמֵר לְךָ כֵּיפָא לֹא־יִקְרָא
הַיּוֹם הַתַּרְנְגוֹל עַד־שֶׁתַּכְחִישֵׁנִי
שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים שֶׁלֹּא יְדַעְתָּנִי
35 וַיֹּאמֶר לָהֶם ׃ כְּשֶׁשָּׁלַחְתִּי
אֶתְכֶם בְּלִי כִּיס וְיַלְקוּט
וּמִנְעָלִים הַחָסַר לָכֶם דָּבָר ׃
36 וְהֵם אָמְרוּ אַיִן לָכֵן אָמַר לָהֶם
וְעַתָּה מִי שֶׁיֶּשׁ־לוֹ כִּיס יִשָּׂא
גַּם־כֵּן הַיַּלְקוּט וּמִי שֶׁאֵין לוֹ
37 יִמְכּוֹר כֻּתָּנְתּוֹ וְיִקְנֶה חָרֶב ׃ כִּי
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי עוֹד צָרִיךְ
לְהִמָּלֵא כִּי זֶה שֶׁנִּכְתָּב וְאֶת־
פּוֹשְׁעִים נִמְנָה כִּי לַדְּבָרִים
הָהֵם שֶׁהֵם עָלַי יֶשׁ־לָהֶם סוֹף ׃
38 אֲבָל הֵם אָמְרוּ אָדוֹן הִנֵּה בָזֶה
שְׁתֵּי

16 הכרם ׃ יבא ויאבד האכרים
האלה ויתן הכרם לאחרים
וכאשר שמעו הם המשל הזה
17 אמרו לו חלילה ׃ והוא הביט
להם ויאמר אם־כן מה הוא
זה הנכתב ‡ אבן אשר מאסו
הבונים זאת היתה לראש
18 פנה ׃ כל מי שיפול על־האבן
ההיא ישבר ואשר תפול עליו
19 תשחקהו ׃ ויבקשו שרי
הכהנים והסופרים לשלוח
בו ידים בשעה ההיא וייראו
מהעם כי ידעו שעליהם אמר
20 המשל הזה ׃ ובשמור שלחו
אורבים שיעשו עצמם
בצדיקים למען ילכדו אותו
בדבר כדי שיתנוהו לממשלה
21 ולשלטון הנציב ׃ וישאלוהו
לאמר רב אנחנו יודעים כי
אתה מדבר ומלמד ביושר
ואינך נושא פנים כי־אם אתה
מלמד דרך האלהים באמת ׃
22 המותר לנו לתת־מס לקיסר
23 או לא ׃ ובהבין מרמתם אמר
אליהם למה אתם מנסים
24 אותי ׃ הראוני המעה למי יש
לה הצלם והמכתב בענות
25 אמרו לו לקיסר ׃ ויאמר להם
אם־

נ׳ א׳ בפזמור קי״ח ‡ אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה׃

vineæ? 16 veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineã alijs. Quo audito, dixerunt illi: Absit.

17 Ille autem aspiciens eos ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? 18 Omnis, qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum.

19 Et quærebant Principes Sacerdotum, & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognouerunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc. 20 Et obseruantes miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, vt caperent eum in sermone, vt traderent illum principatui, & potestati Præsidis.

21 Et interrogauerunt eum, dicentes: Magister, scimus quia rectè dicis, & doces: & non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces: 22 licet nobis tributum dare Cæsari, an non?

23 Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis?

24 Ostendite mihi denarium: Cuius habet imaginem, & inscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Cæsaris. 25 Et ait illis:

Red-

Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.

26 *Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt.*

27 *Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui negant esse resurrectionem, & interrogauerunt eum,* 28 *dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis: Si frater alicuius mortuus fuerit habens vxorem, & hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius vxorem, & suscitet semen fratri suo.*

29 *septem ergo fratres erant: & primus accepit vxorem, & mortuus est sine filijs.* 30 *& sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio.* 31 *Et tertius accepit illam. Similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen, & mortui sunt.* 32 *Nouissime omnium mortua est & mulier.* 33 *In resurrectione ergo, cuius eorum erit vxor? siquidem septem habuerunt eam vxorem.* 34 *Et ait illis Iesus: Filij huius sæculi nubunt, & traduntur ad nuptias:* 35 *illi verò, qui digni habebuntur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis. neque nubent, neque ducent vxores.* 36 *neque enim vltra mori poterunt: æquales enim*

אִם־־כֵּן הָשִׁיבוּ לְקֵיסָר מָה
שֶׁהֵם לְקֵיסָר וְלֵאלֹהִים מָה
26 שֶׁהֵם לֵאלֹהִים ׃ וְלֹא יָכוֹלוּ
לְהוֹכִיחַ דְּבָרוֹ לִפְנֵי הָעָם
וַיִּתְמְהוּ עַל־מַעֲנֵהוּ וַיַּחֲרִישׁוּ ׃
27 וַיִּגְּשׁוּ קְצַת מֵהַצַּדּוּקִים ה
הַמַּכְחִישִׁים תְּחִיַּת הַמֵּתִים
28 וַיִּשְׁאָלוּהוּ לֵאמוֹר ׃ רַב מֹשֶׁה
כָּתַב לָנוּ § אִם־יָמוּת אֵיזֶה
אָח שֶׁהָיְתָה לוֹ אִשָּׁה וְזֶה מֵת
בְּלִי בָנִים שֶׁיִּקַּח אָחִיו אוֹתָהּ
לְאִשָּׁה וְיָקִים זֶרַע לְאָחִיו ׃
29 אִם־כֵּן הָיוּ שִׁבְעָה אַחִים וַיִּקַּח
הָרִאשׁוֹן אִשָּׁה וַיָּמָת בְּלֹא
30 בָנִים ׃ וּלְקָחָהּ הַשֵּׁנִי וְהוּא מֵת
31 בְּלֹא בֵן ׃ וְהַשְּׁלִישִׁי לְקָחָהּ
וּכְמוֹ כֵן כֻּלָּם הַשִּׁבְעָה וְלֹא
32 עָזְבוּ זֶרַע וַיָּמוּתוּ ׃ וּבְאַחֲרִית
33 כֻּלָּם מֵתָה גַּם־הָאִשָּׁה ׃ אִם־
כֵּן בִּתְחִיַּת הַמֵּתִים לְמִי מֵהֶם
תִּהְיֶה לְאִשָּׁה כִּי הִיא הָיְתָה
34 אִשָּׁה לְשִׁבְעָה ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
יֵשׁוּעַ בְּנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה לוֹקְחִים
35 נָשִׁים וְנִתָּנִים לְנִשּׂוּאִין ׃ וַאֲשֶׁר
יֵחָשְׁבוּ רְאוּיִים לָעוֹלָם הַהוּא
וְלִתְחִיָּה מֵהַמֵּתִים לֹא יַעֲשׂוּ
36 נִשּׂוּאִין וְלֹא יִקְחוּ נָשִׁים ׃ כִּי
עוֹד לֹא־יוּכְלוּ לָמוּת כִּי שָׁוִים
הֵם

הֵם לְמַלְאָכִים וְהֵם בְּנֵי
הָאֱלֹהִים בִּהְיוֹתָם בְּנֵי הַתְּחִיַּת
37 הַמֵּתִים׃ וְכִי יָקוּמוּ הַמֵּתִים
גַּם־מֹשֶׁה הֶרְאָה בַּסְּנֶה כַּאֲשֶׁר
הוּא אוֹמֵר יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
וֵאלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃
38 וְאֵינוֹ אֱלֹהֵי הַמֵּתִים אֱלֹהֵי
הַחַיִּים כִּי כֻלָּם חַיִּים לוֹ׃
39 וַיַּעֲנוּ קְצָת מֵהַסּוֹפְרִים
וַיֹּאמְרוּ לוֹ רַב הֵטִיב אָמַרְתָּ׃
40 וְעוֹד לֹא־הָיוּ לָהֶם פָּנִים
41 לִשְׁאוֹל אוֹתוֹ מְאוּמָה׃ וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם אֵיךְ אֹמְרִים שֶׁהַמָּשִׁיחַ
42 הוּא בֶּן־דָּוִד׃ וְדָוִד עַצְמוֹ אוֹמֵר
בְּסֵפֶר תְּהִלִּים נְאֻם יְהוָה
43 לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי׃ עַד־אָשִׁית
44 אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ׃ אִם־
בֶּן־דָּוִד קוֹרְאוֹ אָדוֹן וְאֵיךְ הוּא
45 בְּנוֹ׃ וּבִשְׁמוֹעַ כָּל־הָעָם אָמַר
46 לְתַלְמִידָיו׃ הִשָּׁמְרוּ מֵהַסּוֹפְרִים
הַחֲפֵצִים לָלֶכֶת בִּמְעִיל אָרוֹךְ׃
וְאוֹהֲבִים בְּרָכוֹת בַּשּׁוּק
וּמוֹשָׁבִים רִאשׁוֹנִים בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת
וּמְסִבּוֹת רִאשׁוֹנוֹת כְּמוֹ
47 בְּמִשְׁתָּאוֹת׃ הֵם בּוֹלְעִים בָּתֵּי
הָאַלְמָנוֹת בְּהֵרָאוֹת בַּעֲלִילָה
תְּפִלָּה אֲרוּכָּה אֵלֶּה יִקְרָאוּ
הַשְׁחָתָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה׃

פ׳ כא׳

Angelis sunt, & filij sunt Dei:
cùm sint filij resurrectionis.
37 Quia verò resurgant mor-
tui, & Moyses ostendit secus ru-
bum, sicut dicit Dominum, Deũ
Abraham, & Deum Isaac, &
Deum Iacob.
38 Deus autem non est mor-
tuorum, sed viuorum: omnes e-
nim viuunt ei. 39 Responden-
tes autem quidam Scribarum, di-
xerunt ei: Magister, benè dixi-
sti. 40 Et ampliùs non aude-
bant eum quidquam interrogare.
41 Dixit autem ad illos: Quo-
modo dicunt Christum, Filium
esse Dauid, 42 & ipse Dauid
dicit in libro Psalmorum: Dixit
Dominus Domino meo, sede à
dextris meis, 43 donec ponam
inimicos tuos, scabellum pedum
tuorum. 44 Dauid ergo Domi-
num illum vocat: & quomodo Fi-
lius eius est? 45 Audiente au-
tem omni populo, dixit discipulis
suis. 46 Attendite à Scribis, qui
volunt ambulare in stolis, & a-
mant salutationes in foro, & pri-
mas cathedras in Synagogis, &
primos discubitus in conuiuijs:
47 qui deuorant domos vidua-
rum; simulantes longam oratio-
nem. Hi accipient damnationem
maiorem.

CAP.

CAP. XXI.

1 RESpiciens autē vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium, diuites.

2 Vidit autem & quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. 3 Et dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes misit.

4 Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo, quod deest illi, omnem victum suum, quem habuit, misit.

5 Et quibusdam dicentibus de templo quòd bonis lapidibus, & donis ornatum esset, dixit:

6 Hæc, quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur.

7 Interrogauerunt autem illum, dicentes: Præceptor, quando hæc erunt, & quod signum cùm fieri incipient? 8 Qui dixit: Videte ne seducamini: multi enim venient in nomine meo, quia ego sum: & tempus appropinquauit: nolite ergo ire post eos.

9 Cùm autem autem audieritis prælia, & seditiones, nolite terreri: oportet primùm hæc fieri, sed nondum statim finis. 10 Tunc dicebat illis: Surget gens con-

פ׳ כא׳

1 וַיִּפֶן וַיַּרְא הָעֲשִׁירִים נוֹתְנִים
מַתְּנוֹתֵיהֶם אֶל־אֲרוֹן הַצְּדָקָה׃
2 וַיַּרְא אַלְמָנָה אַחַת רָשָׁה
3 נוֹתֶנֶת שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת׃ וַיֹּאמַר
אָמְנָם אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי
אַלְמָנָה הַזֹּאת הָרָשָׁה נָתְנָה
4 יוֹתֵר מִכֻּלָּם׃ כִּי אֵלֶּה כֻלָּם
נָתְנוּ מִיִּתְרָם לְמַתְּנוֹת
הָאֱלֹהִים וְזֹאת נָתְנָה
מֵחֶסְרוֹנָהּ כָּל־מִחְיָתָהּ שֶׁהָיְתָה
5 לָהּ׃ וְלִקְצָת הָאוֹמְרִים עַל־
הַהֵיכָל שֶׁהוּא מְהֻדָּר בַּאֲבָנִים
6 טוֹבוֹת וּבְמַתְּנוֹת אָמַר׃ זֹאת
שֶׁאַתֶּם רוֹאִים יָבֹאוּ יָמִים אֲשֶׁר
לֹא־תֵעָזֵב בָּהֶם אֶבֶן עַל־אֶבֶן
7 שֶׁלֹּא־תִנָּתֵץ׃ וַיִּשְׁאָלוּהוּ
לֵאמֹר רַב מָתַי יִהְיוּ אֵלֶּה וּמָה
הָאוֹת כְּשֶׁיַּתְחִילוּ לִהְיוֹת׃
8 הוּא אָמַר רְאוּ שֶׁאַל־תְּפֻתּוּ
כִּי רַבִּים יָבֹאוּ בִּשְׁמִי הָאוֹמְרִים
כִּי אֲנִי הוּא וְהָעֵת קָרְבָה לָכֵן
9 אַל־תֵּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם׃ וְכַאֲשֶׁר
תִּשְׁמְעוּ מִלְחָמוֹת וּמְהוּמוֹת
אַל־תֵּחַתּוּ כִּי צָרִיךְ בָּרִאשׁוֹנָה
לִהְיוֹת אֵלֶּה אַךְ עֲדַיִן אֵין־סוֹף
10 מִיָּד׃ אָז אָמַר לָהֶם יָקוּם גּוֹי

נגד גוי וממלכה נגד
11 ממלכה: ויהיו רעשים גדולים
במקומות ודבר ורעב ונבהלות
משמים ותהיינה אותות
12 גדולות: אבל לפני כל אלה
הדברים ישלחו בכם ידיהם
וירדפו אתכם במסור ל
לכנסיות ולבלאים בהסיר
לכם למלכים ונציבים למען
13 שמי: ויקרה לכם לעדות:
14 אם כן שימו בלבותיכם
לבלתי חשוב מקודם איך
15 תשיבו: כי אני אתן לכם
פה וחכמה שעליה לא יוכלו
כל מנגדיכם להתיצב
16 ולחלוק: ותמסרו מהורים
ומאחים וקרובים ורעים
17 וימיתו מכם: וכלם ישנאו
18 אתכם למען שמי: ושערה
לא תאבד מראשכם:
19 בסבלנותכם תקנו נפשות
20 נפשותיכם: וכאשר תראו
להסבב ירושלים מחצבא אז
21 דעו כי קרבה שממתה: אז
מי שהם ביהודה ינוסו להרים
ומי שהם בתוכה ילכו ומי
שהם במחוזות אל יבאו
22 אליה: כי ימי נקמה אלה
להמלא

contra gentem, & regnum aduersus regnum. 11 Et terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ, & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.

12 Sed ante hæc omnia injicient vobis manus suas, & persequentur tradentes in Synagogas, & custodias, trahentes ad Reges, & Præsides propter nomen meũ:

13 continget autem vobis in testimonium. 14 ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis.

15 ego enim dabo vobis os, & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri.

16 Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis: 17 & eritis odio omnibus propter nomen meum: 18 & capillus de capite vestro non peribit. 19 In patientia vestra possidebitis animas vestras.

20 Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Jerusalem, tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius: 21 tunc qui in Judæa sunt, fugiant ad montes. & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam: 22 quia dies vltionis hi sunt,

sunt, vt impleantur omnia, quæ
scripta sunt. 23 Væ autem præ-
gnantibus, & nutrientibus in il-
lis diebus, erit enim pressura ma-
gna super terram, & ira populo
huic. 24 Et cadent in ore gla-
dij: & captiui ducentur in omnes
Gentes. & Jerusalem calcabitur
à Gentibus: donec impleantur
tempora nationum. 25 Et erunt
signa in Sole, & Luna, & Stel-
lis, & terris pressura Gentium
præ confusione sonitus maris, &
fluctuum: 26 arescentibus ho-
minibus præ timore, & expecta-
tione, quæ superuenient vniuer-
so Orbi: nam virtutes cælorum
mouebuntur: 27 & tunc vide-
bunt Filium hominis venientem
in nube cum potestate magna, &
maiestate. 28 His autem fieri
incipientibus, respicite, & leua-
te capita vestra: quoniam appro-
pinquat redemptio vestra.
29 Et dixit illis similitudinem:
Videte ficulneam, & omnes ar-
bores: 30 cùm producunt iam
ex se fructum, scitis quoniam pro-
pè est æstas.
31 Ita & vos cùm videritis
hæc fieri, scitote quoniam propè
est regnum Dei.
32 Amen dico vobis, quia non
præteribit generatio hæc, donec
omnia fiant.
33 Cælum & terra transibunt:
verba

לְהִמָּלֵא כָּל־הַדָּבָר שֶׁנִּכְתָּבוּ׃
וְאוֹיָה לֶהָרוֹת וְלַמֵּינִיקוֹת 23
בַּיָּמִים הָהֵם כִּי תִהְיֶה צָרָה
גְדוֹלָה עַל־הָאָרֶץ וְקֶצֶף לָעָם
הַזֶּה׃ וְיִפְּלוּ לְפִי חֶרֶב וְיִשָּׁבוּ 24
לְכָל־הַגּוֹיִם וִירוּשָׁלַיִם תֵּרָמֵס
מֵהַגּוֹיִם עַד־אֲשֶׁר יִמָּלְאוּ עִתֵּי
הָעַמִּים׃ וְתִהְיֶינָה אוֹתוֹת 25
בַּשֶּׁמֶשׁ וְיָרֵחַ וְכוֹכָבִים וּבָא
וּבָאֲרָצוֹת צוּקַת הַגּוֹיִם
מִמְּהוּמַת הַיָּם וְהַגַּלִּים׃ וְיִכָּשְׁלוּ 26
הָאֲנָשִׁים מִיִּרְאָה וּמִתִּקְוַת
הַדְּבָרִים שֶׁיָּבֹאוּ עַל־כָּל־תֵּבֵל
כִּי כֹחוֹת הַשָּׁמַיִם תִּמּוֹטַטְנָה׃
וְאָז יִרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם הַבָּא 27
בֶּעָנָן עִם־שִׁלְטוֹן גָּדוֹל וּבְכָבוֹד׃
וּבְהָחֵל לִהְיוֹת אֵלֶּה הַבִּיטוּ 28
וּשְׂאוּ רָאשֵׁיכֶם כִּי נִקְרַב
פִּדְיוֹנְכֶם׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַמָּשָׁל 29
רְאוּ הַתְּאֵנָה וְאֶת־כָּל־הָעֵצִים׃
כְּשֶׁהֵם כְּבָר מַצְמִיחִים פְּרִי 30
מֵעַצְמָם אַתֶּם יוֹדְעִים כִּי הַקַּיִץ
הוּא קָרוֹב׃ כֵּן גַּם־אַתֶּם 31
כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ לִהְיוֹת אֵלֶּה דְּעוּ
כִּי מַלְכוּת הָאֱלֹהִים הִיא
קְרוֹבָה׃ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם 32
כִּי לֹא־יַעֲבוֹר דּוֹר זֶה עַד הֱיוֹת
כֻּלָּם׃ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעֲבֹרוּ 33
וּדְבָרַי

33 ודברי לא־יעבורו: והשמרו
לכם פן־יכבדו לבותיכם
בזללות וסבאות ודאגות
החיים הזה ויבא עליכם
35 פתאום היום ההוא: כי
כמוקש יבא על־כל־היושבים
36 על־פני כל־הארץ: לכן שקדו
בהתפלל בכל־עת כדי שתהיו
ראויים לנוס מכל־אלה
הדברים העתידים ולעמוד
37 לפני בן־האדם: ובימים היה
מלמד בהיכל ובלילות היה
יוצא ויושב בהר הנקרא הר
38 הזתים: וישכימו כל־העם
אליו בהיכל לשמוע אותו:

33 *verba autem mea non transibunt.*
34 Attendite autem vobis, ne
fortè grauentur corda vestra in
crapula, & ebrietate, & curis
huius vitæ: & superueniat in
vos repentina dies illa: 35 tam-
quam laqueus enim superueniet
in omnes, qui sedent super faciem
omnis terræ. 36 Vigilate itaq;
omni tempore orantes, vt digni
habeamini fugere ista omnia, quæ
futura sunt, & stare ante Filium
hominis. 37 Erat autem diebus
docens in templo: noctibus verò
exiens, morabatur in monte, qui
vocatur Oliueti. 38 Et omnis
populus manicabat ad eum in tem-
plo audire eum.

פ׳ כב׳

1 ויקרב יום חג המצות
2 הנאמר פסח: ויבקשו שרי
הכהנים והסופרים איכה
יהרגו את־ישוע אבל יראו
3 מהעם: ויבא השטן ליהודה
המכונה אישקאריוטה אחד
4 מהשנים עשר: וילך וידבר
עם שרי הכהנים וערכאות
איך ימסור אותו אליהם:
וישמח

CAP. XXII.

1 *APpropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha: 2 & quærebant Principes Sacerdotum, & Scribæ, quomodo Jesum interficerent: timebant verò plebem.*

3 Intrauit autem Satanas in Judam, qui cognominabatur Iscariotes, vnum de duodecim. 4 & abijt, & locutus est cum Principibus Sacerdotum, & Magistratibus, quemadmodum illum traderet eis.

5 *Et gauisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare.* 6 *Et spopondit. Et quærebat opportunitatem vt traderet illum sine turbis.* 7 *Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha.* 8 *Et misit Petrum, & Joannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha, vt manducemus.* 9 *At illi dixerunt: Vbi vis paremus?* 10 *Et dixit ad eos: Ecce introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans: sequimini eum in domum, in quam intrat,* 11 *& dicetis patrifamilias domus: Dicit tibi Magister: Vbi est diuersorium, vbi Pascha cum discipulis meis manducem?* 12 *Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum, & ibi parate.* 13 *Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis, & parauerunt Pascha.* 14 *Et cùm facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.* 15 *& ait illis: Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum, antequam patiar.* 16 *Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.* 17 *Et accepta Calice gratias egit, & dixit: Accipite, & diuidite inter vos.* 18 *Dico enim vobis quòd*

5 וישמחו וחתנו להת־לו כסף ׃
6 ויועד ויבקש זמן מוכן למסור
7 אותו כלי שאון מהעם ׃ ויבא
יום המצות שבו היה צורך
8 לשחוט הפסח ׃ וישלח לכיפא
וליוחנן לאמור לכו והכינו לנו
9 הפסח לאכלנו ׃ אבל הם
אמרו איה אתה חפץ שנכין ׃
10 ויאמר אליהם הנה בבאכם
אל־העיר יפגש בכם איש
אחד נושא כד מים לכו אחריו
אל־הבית שהוא בא ׃
11 ותאמרו לבעל־הבית הרב
אומר לך איה המלון שאוכל
12 בו הפסח עם־תלמידיו ׃ והוא
יראה לכם עליה גדולה
13 מוצעת ושם הכינו ׃ וכלכתם
מצאו כאשר אמר להם
14 והכינו הפסח ׃ וכשעת הכושר
יסב ושנים עשר השלוחים
15 אתו ׃ ויאמר להם אבה־
איתי לאכול הפסח הזה
16 עמכם בטרם שאסבול ׃ כי
אני אומר לכם שמעתה לא־
אוכל אותו עד־אשר ימלא
17 במלכות האלהים ׃ ויקח
הכוס ויברך ויאמר קחו וחלקו
18 ביניכם ׃ כי אני אומר לכם
שלא־

שלא־אשתה מתנובת הגפן
עד־אשר תבא מלכות
19 האלהים: ויקח הלחם ויברך
ויבצע ויתן להם לאמור זה
הוא גופי הנתן בעדכם זאת
20 עשו לזכרי: וכמו־כן לכוס
אחר שאכל לאמור הכוס
הזה הוא ברית חדשה בדמי
21 אשר ישפך בעדכם: אך הנה
יד המוסר אותי היא אתי
22 בשלחן: ובאמת בן־האדם
הוא הולך כפי־שנגזר אך אוי
לאיש ההוא שבעדו ימסר:
23 והם התחילו לדרוש ביניהם
מי מהם יהיה שיעשה זאת:
24 ותהי גם־מריבה ביניהם מי
מהם יראה שיהיה יותר גדול:
25 ויאמר להם מלכי הגוים
מושלים בם והשולטים
עליהם מטיבים נקראו:
26 ואתם לא־כן כי־אם היותר
גדול בכם יעשה כמו היותר
27 קטן והמעולה כמשרת: כי
מי הוא יותר גדול היוסב או
המשרת הלא היוסב ואני
28 בתוככם כמו המשרת: ואתם
הם שעמדתם עמדי בנסיוני:
29 ואני מכין לכם המלכות
כאשר

quòd non bibam de generatione
vitis, donec regnum Dei veniat.
19 Et accepto pane gratias egit,
& fregit, & dedit eis, dicens: Hoc
est corpus meum, quod pro vobis
datur: hoc facite in meam com-
memorationem. 20 Similiter
Calicem, postquam cœnauit, di-
cens: Hic est Calix nouum testa-
mentum in sanguine meo, qui pro
vobis funderur. 21 Verumta-
men ecce manus tradentis me, me-
cum est in mensa. 22 Et qui-
dem Filius hominis, secundùm
quòd definitum est, vadit: ve-
rumtamen væ homini illi, per
quem tradetur. 23 Et ipsi cœ-
perunt quærere inter se, quis esset
ex eis, qui hoc facturus esset.
24 Facta est autem & conten-
tio inter eos, quis eorum videre-
tur esse maior. 25 Dixit autem
eis: Reges Gentium dominantur
eorum: & qui potestatem habent
super eos, benefici vocantur.
26 Vos autem non sic: sed qui
maior est in nobis, fiat sicut mi-
nor, & qui præcessor est, sicut mi-
nistrator. 27 Nam quis maior
est, qui recumbit, an qui mini-
strat? nonne qui recumbit? Ego
autem in medio vestrum sum, si-
cut qui ministrat: 28 vos autem
estis, qui permansistis mecum in
tentationibus meis.
29 Et ego dispono vobis sicut
dispo-

diſpoſuit mihi Pater meus regnũ,
30 ut edatis, & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſraël.
31 Ait autem Dominus: Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret ſicut triticum: 32 ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.
33 Qui dixit ei: Domine tecum paratus ſum & in carcerem, & in mortem ire.
34 At ille dixit: Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me. Et dixit eis:
35 Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis?
36 At illi dixerunt: Nihil. Dixit ergo eis: Sed nunc qui habet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.
37 Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc, quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea, quæ ſunt de me, finem habent. 38 At illi dixerunt: Domine, ecce duo gla-

30 כאשר אבי הכין לי ׃ למען
תאכלו ותשתו על־שלחני
במלכותי ותשבו על־כסאות
בשפוט שנים עשר שבטי יש
31 ישראל ׃ ויאמר האדון שמעון
שמעון הנה השטן חשק לכם
32 להכבירכם כחטה ׃ ואני
בקשתי עליך כדי שלא תת
תחסר אמונתך וכאשר אתה
תשוב לפעמים חזק אחיך ׃
33 והוא אמר לו אדון אני נכון
ללכת עמך גם־אל־כלא וגם־
34 למות ׃ אבל הוא אמר אני
אומר לך כיפא לא־יקרא
היום התרנגול עד־שתכחישני
שלשה פעמים שלא ידעתני
35 ויאמר להם ׃ כששלחתי
אתכם בלי כיס וילקוט
ומנעלים החסר לכם דבר ׃
36 והם אמרו אין לכן אמר להם
ועתה מי שיש־לו כיס ישא
גם־כן הילקוט ומי שאין לו
37 ימכור כתנתו ויקנה חרב ׃ כי
אני אומר לכם כי עוד צריך
להמלא כי זה שנכתב ואת־
פושעים נמנה כי לדברים
ההם שהם עלי יש־להם סוף ׃
38 אבל הם אמרו ארון הנה בזה
שתי

שתי חרבות אבל הוא אמר
39 להם די ׃ ויצא וילך כדרכו
להר הזיתים וילכו גם־אחריו
40 התלמידים ׃ וכאשר הגיע
למקום אמר להם התפללו
41 לבלתי תבאו לנסיון ׃ והוא
סר מאתם כמטחוי אבן ויכרע
על־ברכיו ויתפלל לאמור ׃
42 אב אם־אתה חפץ העבר מעלי
הכוס הזה אך לא־יעשה
43 רצוני כי־אם רצונך ׃ וירא לו
המלאך מן־השמים ויחזקהו
ובהיותו בדאגה האריך
44 להתפלל ׃ ותהי זיעתו כמו
רסיסי דם הנופל ארצה ׃
45 וכאשר קם מתפלה ובא אל־
תלמידיו מצא אותם ישנים
46 מדאבון ׃ ויאמר להם למה
אתם ישנים קומו התפללו
47 לבלתי תבאו לנסיון ׃ עודנו
מדבר הנה הכיתה ואחד
משנים עשר הנקרא יהודה
ההולך לפניהם ונגש לישוע
48 לנשק־לו ׃ ויאמר לו ישוע
יהודה האתה מוסר בנשיקה
49 את־בן־האדם ׃ ובראות אלה
אשר היו סביבו את־הדבר
שעתיד להיות אמרו לו ארון
אם־

gladij hic. At ille dixit eis: Satis est. 39 Et egressus ibat secundùm consuetudinem in Montem oliuarum. Secuti sunt autem illum & discipuli. 40 Et cùm peruenisset ad locum, dixit illis: Orate ne intretis in tentationem. 41 Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positis genibus orabat, 42 dicens: Pater si vis, transfer calicem istum à me: verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. 43 Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixiùs orabat.

44 Et factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

45 Et cùm surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia. 46 Et ait illis: Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem. 47 Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Iudas, vnus de duodecim, antecedebat eos: & appropinquauit IESV vt oscularetur eum. 48 Iesus autem dixit illi: Iuda, osculo Filium hominis tradis? 49 Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei: Domine,

si per-

si percutimus in gladio? 50 *Et percussit vnus ex illis seruum Principis Sacerdotum, & amputauit auriculam eius dexteram.*

51 *Respondens autem Iesus, ait: Sinite vsque huc. Et cùm tetigisset auriculam eius, sanauit eum.* 52 *Dixit autem Iesus ad eos, qui venerant ad se, Principes Sacerdotum, & Magistratus templi, & Seniores: Quasi ad latronem existis cum gladijs, & fustibus?* 53 *Cùm quotidie vobiscum fueram in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum.* 54 *Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum Principis Sacerdotum: Petrus verò sequebatur à longe:* 55 *Accenso autem igne in medio atrij, & circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.* 56 *Quem cùm vidisset ancilla quædam sedentem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit: Et hic cum illo erat.*

57 *At ille negauit eum, dicens: Mulier, non noui illum.* 58 *Et post pusillum alius videns eum, dixit: Et tu de illis es. Petrus verò ait: O homo, non sum.* 59 *Et interuallo facto quasi horæ vnius, alius quidam affirmabat, dicens: Verè & hic cum illo erat: nam & Galilæus est.*

50 אם־נכה בחרב: ויך אחד
מהם לעבד שר הכוהנים
51 ויכרות אזנו הימנית: ובענות
אמר ישוע הניחו עד־הנה
52 ובנעת אזנו רפא לו: ויאמר
ישוע אל־שרי הכהנים ואל־
סגני ההיכל ואל־הזקנים
שבאו אליו הכמו אל־פריץ
יצאתם בחרבות ובמקלות:
53 בהיותי בכל־יום עמכם
בהיכל לא־נטיתם עלי ידים
אך זאת היא שעתכם ושלטון
54 חושך: וילכדוהו לבית שר
הכהנים אבל כיפא הלך
55 אחריו מרחוק: ובהדליקם
אש בתוך החצר ושבתם סביב
56 היה כיפא בתוכם: כאשר
ראתה אותו שפחה אחת
היושבת אצל האור והביטה
בו אמרה גם־זה היה עמו:
57 אבל הוא כחש אותו לאמור
58 אשה לא־ידעתי אותו: ואחר
מעט כראות אותו אחר אמר
גם־אתה מהם ואמר כיפא
59 איש איני מהם: וכי עברה
כשעה אחת איש אחר העיד
לאמור אמנם גם־זה היה
אתו כי גם־הוא גלילי:

60 ויאמר כיפא איש אינני יודע
מה שאתה אומר ומיד עודנו
61 מדבר קרא התרנגול: ויפן
האדון ויבט לכיפא ויזכור
כיפא דבר האדון כאשר אמר
כי בטרם יקרא התרנגול
תכחישני שלשה פעמים:
62 ויצא כיפא חוצה ויבך
63 במרירות: והאנשים
האוחזים אותו לענו בו
64 בהכותו: ויכסוהו ויכו את
פניו וישאלוהו לאמור הנבא
65 מי הוא שהכך: ודברים
אחרים הרבה בגדף אמרו
66 נגדו: וכאשר היה יום נועדו
זקני העם ושרי הכהנים
והסופרים וינהגוהו לעדתם
לאמור אמור לנו אם אתה
67 הוא המשיח: ויאמר להם
אם אומר לכם לא תאמינו
68 לי: ואם גם אשאל לא
69 תענוני ולא תתירוני: ומעתה
יהיה בן האדם יושב לימין
70 הכח האלהים: ויאמרו כלם
אם כן האתה בן האלהים
והוא אמר אתם אומרים כי
71 אני הוא: אבל הם אמרו למה
אנו מקוים עוד עדות כי אנו
שמענו מפיו:

פ׳

60 Et ait Petrus: Homo nescio quid dicis. Et continuò adhuc illo loquente cantauit gallus.
61 Et conuersus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia priùs quàm gallus cantet, ter me negabis.

62 Et egressus foras Petrus fleuit amarè.
63 Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.
64 Et velauerunt eum, & percutiebant faciem eius: & interrogabant eum, dicentes: Prophetiza, quis est, qui te percussit?
65 Et alia multa blasphemantes dicebant in eum.
66 Et vt factus est dies, conuenerunt Seniores plebis, & Principes Sacerdotum, & Scribæ, & duxerunt illum in conciliũ suum, dicentes: Si tu es Christus, dic nobis. 67 Et ait illis: Si vobis dixero, non credetis mihi: 68 si autem & interrogauero, non respondebitis mihi, neque dimittetis. 69 Ex hoc autem erit Filius hominis sedens à dextris virtutis Dei. 70 Dixerunt autem omnes: Tu ergo es Filius Dei? Qui ait: Vos dicitis, quia ego sum.
71 At illi dixerunt: Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audiuimus de ore eius.

CAP.

CAP. XXIII.

1 ET *surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.* 2 *Cœperunt autem illum accusare, dicentes: Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari, & dicentem se Christum Regem esse.* 3 *Pilatus autem interrogauit eum, dicens: Tu es Rex Judæorum? At ille respondens ait: Tu dicis.*

4 *Ait autem Pilatus ad Principes Sacerdotum, & turbas: Nihil inuenio causæ in hoc homine.*

5 *At illi inualescebant, dicentes: Commouet populum docens per vniuersam Judæam, incipiens à Galilæa vsque huc.*

6 *Pilatus autem audiens Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset.*

7 *Et vt cognouit quòd de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Jerosolymis erat illis diebus.*

8 *Herodes autem viso Jesu, gauisus est valdè, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eò quòd audierat multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.* 9 *Interrogabat autem eum multis sermonibus.*

At

פ' כג'

ויקומו רובם ויביאוהו 1
לפילאטוס: והחלו להלשינו 2
לאמור מצאנו זה שממעה
ומשית את־עמנו ומונע לתת
מס לקיסר ואומר שהוא מלך
המשיח: וישאל לו פילאטוס 3
לאמור האתה מלך היהודים
אבל הוא בענות אמר אתה
אומר: ויאמר פילאטוס לשרי 4
הכהנים ולכיתות איני מוצא
באיש הזה שום סבה: אבל 5
הם יותר נתלהבו לאמור הוא
מריח את־העם ומלמד בכל־
יהודה כהתחיל מהגליל עד־
אנה: ופילאטוס בשמעו 6
הגליל שאל אם־איש גלילי
הוא: וכאשר ידע שהוא 7
מממשלת הורודוס שלח
אותו להורודוס שהיה גם־הוא
בירושלים בימים ההם:
וכאשר ראה הורודוס לישוע 8
שמח מאד כי מזמן רב היה
מאוה לראותו יען־כי שמע
עליו רבות וקוה לראות
שתעשה ממנו שום אות:
וישאל לו בדברים הרבה 9
והוא

וְהוּא לֹא־עָנָה לוֹ מְאוּמָה׃
10 וְהָיוּ עוֹמְדִים שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְהַסּוֹפְרִים בְּחָזְקָה מְהַלְשִׁינָו׃
11 וַיָּמֵז לוֹ הוֹרוֹדוֹס עִם חֵילוֹ
וַיִּלְעַג לוֹ וַיַּלְבֵּשׁ אוֹתוֹ בֶּגֶד לָבָן
12 וַיְשַׁלְּחֵהוּ לְפִילָאטוֹס׃ וְנַעֲשׂוּ
אוֹהֲבִים בַּיּוֹם הַהוּא הוֹרוֹדוֹס
וּפִילָאטוֹס כִּי לְפָנִים הָיְתָה
13 אֵיבָה בֵּינֵיהֶם׃ וַיִּקְרָא
פִּילָאטוֹס לְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
14 וּלְשׁוֹפְטִים וְלָעָם׃ וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם הֲבֵאתֶם אֵלַי הָאִישׁ
הַזֶּה כְּמַפְתֶּה הָעָם וְהִנְנִי
בִּשְׁאוֹל אוֹתוֹ לִפְנֵיכֶם לֹא־
מָצָאתִי בְּאִישׁ הַזֶּה שׁוּם סִבָּה
מֵאֵלֶּה שֶׁבָּהֶם אַתֶּם מַלְשִׁינִים
15 אוֹתוֹ׃ וְגַם־לֹא הוֹרוֹדוֹס כִּי
שִׁלַּחְתִּי אֶתְכֶם אֵלָיו וְהִנֵּה
לֹא־הָיָה לוֹ דָבָר רָאוּי לַמָּוֶת׃
16 אִם־כֵּן אֲיַסְּרֶנּוּ וַאֲתִירֶנּוּ׃
17 וְהוּא הָיָה צָרִיךְ לְהַתִּיר לָהֶם
18 אֶחָד בְּיוֹם הֶחָג׃ וַיִּצְעֲקוּ כָּל־
הָעָם יַחְדָּיו לֵאמוֹר הָסֵר זֶה
19 וְהַתֵּר לָנוּ בַּר־אַבָּא׃ שֶׁהֻשְׁלַךְ
לַכֶּלֶא בַּעֲבוּר שָׁאוֹן אֶחָד
הַנִּהְיָה בָּעִיר וּבַעֲבוּר רְצִיחָה׃
20 וַיּוֹסֶף עוֹד פִּילָאטוֹס לְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם בְּחֵפֶץ לְהַתִּיר לְיֵשׁוּעַ׃
אֲבָל

At ipse nihil illi respondebat.
10 Stabant autem Principes
Sacerdotum, & Scribæ constan-
ter accusantes eum.
11 Spreuit autem illum Hero-
des cum exercitu suo: & illusit in-
dutum veste alba, & remisit ad
Pilatum. 12 Et facti sunt ami-
ci Herodes & Pilatus in ipsa die:
nam antea inimici erant ad inui-
cem.
13 Pilatus autem conuocatis
Principibus Sacerdotum, & Ma-
gistratibus, & plebe, 14 dixit
ad illos: Obtulistis mihi hunc ho-
minem, quasi auertentem popu-
lum, & ecce ego coram vobis in-
terrogans, nullam causam inueni
in homine isto ex his, in quibus
eum accusatis.
15 Sed neque Herodes: nam
remisi vos ad illum, & ecce nihil
dignum morte actum est ei.
16 Emendatum ergo illum di-
mittam.
17 Necesse autem habebat di-
mittere eis per diem festum, vnum.
18 Exclamauit autem simul v-
niuersa turba, dicens: Tolle hunc,
& dimitte nobis Barabbam, 19
qui erat propter seditionem quan-
dam factam in ciuitate & homici-
dium, missus in carcerem.
20 Iterum autẽ Pilatus locutus
est ad eos, volens dimittere Iesum.
At

21 *At illi succlamabant, dicen-*
tes: Crucifige, crucifige eum.
22 *Ille autem tertiò dixit ad il-*
los: Quid enim mali fecit iste?
nullam causam mortis inuenio in
eo: corripiam ergo illum, & di-
mittam. 23 *At illi instabant*
vocibus magnis postulātes vt cru-
cifigeretur. & inualescebant vo-
ces eorum. 24 *Et Pilatus adiu-*
dicauit fieri petitionem eorum.
25 *Dimisit autem illis eum, qui*
propter homicidium, & seditio-
nem missus fuerat in carcerem,
quem petebant, Iesum verò tra-
didit voluntati eorum.
26 *Et cùm ducerent eum, ap-*
prehenderunt Simonem quendam
Cyrenensem venientem de villa:
& imposuerunt illi crucem porta-
re post Iesum.
27 *Sequebatur autem illum*
multa turba populi, & mulierum:
quæ plangebant, & lamentaban-
tur eum. 28 *Conuersus autem*
ad illos Iesus, dixit: Filiæ Ieru-
salem, nolite flere super me, sed
super vos ipsas flete, & super fi-
lios vestros. 29 *Quoniam ecce*
venient dies, in quibus dicent:
Beatæ steriles, & ventres, qui
non genuerunt, & vbera, quæ
non lactauerunt. 30 *Tunc in-*
cipient dicere montibus: Cadite
super nos, & collibus, Operite nos.
31 *Quia si in viridi ligno hæc*
fa-

אֲבָל הֵם צָֽעֲקוּ לֵאמֹור תְּלֵהוּ 21
תְּלֵהוּ׃ וְהוּא אָמַר שְׁלִישִׁית 22
אֲלֵיהֶם וּמָה רָעָה עָשָׂה זֶה
אֵינֶנִּי מוֹצֵא בוֹ שׁוּם סִבָּה
לַמָּוֶת אִם־כֵּן אֲיַסְּרֶנּוּ וְאַתִּירֶנּוּ׃ 23
אַךְ הֵם פָּצְרוּ בְּקוֹלוֹת גְּדוֹלוֹת
בִּשְׁאוֹל כְּדֵי שֶׁיִּתָּלֶה וַיָּעֹזוּ
קוֹלָם׃ וּפִילָאטוֹס שָׁפַט 24
שֶׁתֵּעָשֶׂה שְׁאֵלָתָם׃ וַיַּתִּיר 25
לָהֶם הָאִישׁ שֶׁבַּעֲבוּר רְצִיחָה
וְשָׁאוֹן הָיָה מֻשְׁלָךְ אֶל־בֵּית
הַכֶּלֶא שֶׁהֵם שָׁאֲלוּ וְנָתַן אֶת־
יֵשׁוּעַ לִרְצוֹנָם׃ וּכְנַהֲגָם אוֹתוֹ 26
אָחֲזוּ אֶחָד שִׁמְעוֹן הַקּוּרֵינִי
הַבָּא מִכְּפָר וְהֵשִׂימוּ עָלָיו עֵץ
הַתְּלִיָּה לָשֵׂאתוֹ אַחַר יֵשׁוּעַ׃
וַתֵּלֶךְ אַחֲרָיו כִּיתָּה רַבָּה 27
מֵהָעָם וְנָשִׁים סוֹפְדוֹת
וּמְעוֹנְנוֹת אוֹתוֹ׃ וַיִּפֶן יֵשׁוּעַ 28
אֲלֵיהֶן וַיֹּאמַר בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם
אַל־תִּבְכֶּינָה עָלַי כִּי־אִם
בְּכֶינָה עַל־עַצְמְכֶן וְעַל־בְּנֵיכֶן׃
כִּי הִנֵּה יָבֹאוּ יָמִים שֶׁיֹּאמְרוּ 29
בָּהֶם אַשְׁרֵי הָעֲקָרוֹת וְהַבֶּטֶן
שֶׁלֹּא־יָלְדוּ וְשָׁדַיִם שֶׁלֹּא־
הֵנִיקוּ׃ אָז תָּחֵילוּ לֵאמֹור 30
לֶהָרִים נִפְלוּ עָלֵינוּ וְלַגְּבָעוֹת
כַּסּוּ אוֹתָנוּ׃ כִּי אִם־בָּעֵץ לַח 31
עוֹשִׂים

עושים אלה מה יעשה ביבש׃
32 ויִנהֲגוּ עמו גם שני רשעים
33 אחרים כדי שיהרגו׃ ואחר
שבאו למקום הנקרא
גולגולתא שם תלוהו ואת
הגזלנים אחד לימינו ואחד
34 לשמאלו׃ ויאמר ישוע האב
סלח להם כי אינם יודעים מה
שהם עושים ויחלקו בגדיו
35 ויפילו גורלות׃ ויעמוד העם
ויבט וילעגוהו השרים עמם
לאמור לאחרים הושיע יושיע
את־עצמו אם־הוא זה המשיח
36 בחיר האלהים׃ וילעגו בו גם
אנשי המלחמה בגשת
37 ובהקריב לו חומץ׃ ואמרו לו
אם אתה הוא מלך היהודים
38 הושיע עצמך׃ והיה גם מכתב
נכתב עליו באותיות יווניות
ורומיות ועבריות זה הוא
39 מלך היהודים׃ ואחד
מהגזלנים התלוים עמו גדף
אותו לאמור אם־אתה הוא
40 המשיח הושיע עצמך ואותנו׃
ויען האחר ויגער בו לאמור
וגם־אתה אינך ירא אלהים
כי אתה באותו עונש עצמו׃
41 ואנו בצדק קבלנו כפי מעשינו
אבל

faciunt, in arido quid fiet?

32 *Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo, vt interficerentur.* 33 *Et postquam venerunt in locum, qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum: & latrones, vnum à dextris, & alterum à sinistris.*

34 *Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis. non enim sciunt quid faciunt. Diuidentes verò vestimenta eius, miserunt sortes.*

35 *Et stabat populus spectans, & deridebant eum Principes cum eis, dicentes: Alios saluos fecit, se saluum faciat, si hic est Christus Dei electus.*

36 *Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei,* 37 *& dicentes: Si tu es Rex Iudæorum, saluum te fac.*

38 *Erat autem & superscriptio scripta super eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est Rex Iudæorum.*

39 *Vnus autem de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum, dicens: Si tu es Christus, saluum fac temetipsum, & nos.*

40 *Respondens autem alter increpabat eum, dicens: Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es.* 41 *Et nos quidem iustè, nam digna factis recipimus:*

hic

hic verò nihil mali gessit. 42 *Et dicebat ad Jesum: Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum.* 43 *Et dixit illi Jesus: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiso.*

44 *Erat autem hora ferè sexta, & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram vsque in horam nonam.* 45 *Et obscuratus est Sol: & velum Templi scissum est medium.*

46 *Et clamans voce magna Jesus ait: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expirauit.* 47 *Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, dicens: Verè hic homo iustus erat.*

48 *Et omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur.*

49 *Stabant autem omnes noti eius à longè: & mulieres, quæ secutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes.*

50 *Et ecce vir nomine Joseph, qui erat Decurio, vir bonus, & iustus:* 51 *hic non consenserat consilio, & actibus eorum, ab Arimathæa ciuitate Judææ, qui expectabat & ipse regnum Dei.*

52 *Hic accessit ad Pilatum, & petijt corpus JESV:*

אֲבָל זֶה לֹא־עָשָׂה דָבָר רָע׃
וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ אֲדוֹן זָכְרֵנִי 42
כְּשֶׁתָּבֹא בְּמַלְכוּתֶךָ׃ וַיֹּאמֶר־ 43
לוֹ יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ
הַיּוֹם תִּהְיֶה עִמִּי בְּגַן־עֵדֶן׃
וַתְּהִי כְּשָׁעָה הַשִּׁשִּׁית וַיְהִי 44
חוֹשֶׁךְ בְּכָל־הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה
תְּשִׁיעִית׃ וַתֶּחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ 45
וּפָרוֹכֶת הַהֵיכָל נִקְרְעָה בְּתוֹךְ׃
וְיֵשׁוּעַ זָעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַיֹּאמֶר 46
אָבִי בְּיָדְךָ אַפְקִיד רוּחִי וּכְאָמְרוֹ
אֵלֶּה גָוַע׃ וְשַׂר הַמֵּאָה בִּרְאוֹתוֹ 47
מַה שֶּׁנֶּעֱשָׂה כִּבֵּד אֱלֹהִים
לֵאמוֹר הָאִישׁ הַזֶּה בֶּאֱמֶת
הָיָה צַדִּיק׃ וְכָל־הָעָם 48
מֵהָעוֹמְדִים יַחְדָּיו לְמַרְאָה
הַזֹּאת וְהָרוֹאִים דְּבָרִים
הַנֶּעֱשִׂים בְּשׁוּבָם הִכּוּ עַל־
חֵיקֵיהֶם׃ וְכָל־מְיוּדָעָיו עָמְדוּ 49
מֵרָחוֹק וְהַנָּשִׁים שֶׁהָלְכוּ
אַחֲרָיו מֵהַגָּלִיל רוֹאוֹת אֵלֶּה׃
וְהִנֵּה אִישׁ וּשְׁמוֹ יוֹסֵף שֶׁהָיָה 50
שַׂר עֲשָׂרָה אִישׁ טוֹב וְצַדִּיק׃
חָזֶה לֹא הִסְכִּים בַּעֲצָתָם 51
וּבְמַעֲשֵׂיהֶם וְהוּא מִן־הָרָמָה
עִיר בִּיהוּדָה וְגַם־הָיָה מְקַוֶּה
מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃ זֶה נִגַּשׁ 52
לְפִילָאטוֹס וַיִּשְׁאַל גּוּף יֵשׁוּעַ׃

Pp *& de-* וַיּוֹרִידֵהוּ

53 וַיּוֹרִידֵהוּ וַיְכָרְכֵהוּ בְּסָדִין וַיְ
וַיְשִׂימֵהוּ בְּקֶבֶר הַנִּכְרָת שֶׁעֲדַיִין
54 אִישׁ לֹא־הוּשָׂם שָׁם׃ וַיְהִי יוֹם
הָעֲרוּבָה הַכְּנֵסַת הַשַּׁבָּת׃
55 וְהַנָּשִׁים שֶׁהָלְכוּ אַחֲרָיו
וַתָּבֹאנָה עִמּוֹ מֵהַגָּלִיל רָאוּ
הַקֶּבֶר וְאֵיכָה הוּשַׂם גּוּפוֹ׃
56 וַתָּשׁוֹבְנָה וַתָּכֵנְנָה בְּשָׂמִים
וּשְׁמָנִים וְשָׁבְתוּ בְּשַׁבָּת כְּפִי
הַמִּצְוָה׃

53 *& depositum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat.* 54 *Et dies erat Parasceues, & Sabbatum illucescebat.* 55 *Subsecutæ autem mulieres, quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius.* 56 *Et reuertentes parauerunt aromata, & vnguenta: & Sabbato quidem siluerunt secundùm mandatum.*

פ׳ כד׳

CAP. XXIV.

1 וּבְאַחַת בְּשַׁבָּת הִשְׁכִּימוּ
בַּבֹּקֶר וַתָּבֹאנָה לַקֶּבֶר ותשא
וַתִּשֶּׂאנָה הַבְּשָׂמִים שֶׁהֵכִינוּ׃
2 וּמָצְאוּ הָאֶבֶן נִגְלָלָה מֵהַקֶּבֶר׃
3 וּבְבֹאָן לֹא־מָצְאוּ גוּף יֵשׁוּעַ
4 הָאָדוֹן׃ וַיְהִי בְּעוֹד שֶׁשָּׁמְמוּ
עַל־זֹאת הִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים
עָמְדוּ אֶצְלָן בִּלְבוּשׁ מַזְהִיר׃
5 וּבְיִרְאוּתָן וּבְהִנָּטוֹתָן פְּנֵיהֶן
אַרְצָה אָמְרוּ לָהֶן לָמָּה אַתֶּן
מְבַקְּשׁוֹת הַחַי עִם־הַמֵּתִים׃
6 אֵינֶנּוּ בָּזֶה אֲבָל קָם זְכוֹרְנָה
מַה שֶּׁדִּבֶּר לָכֶן בְּעוֹדֶנּוּ בַּגָּלִיל
7 לֵאמֹר׃ כִּי צָרִיךְ לְהִנָּתֵן בֶּן־
הָאָדָם בְּיַד אֲנָשִׁים חַטָּאִים
וּלְהִתָּלוֹת

1 *VNa autem Sabbati valdè diluculo venerunt ad monumentum, portantes, quæ parauerant, aromata:* 2 *& inuenerunt lapidem reuolutum à monumento.* 3 *Et ingressæ non inuenerunt corpus Domini Iesu.* 4 *Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti.* 5 *Cùm timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid quæritis viuentem cum mortuis?* 6 *non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter locutus est vobis, cùm adhuc in Galilæa esset,* 7 *dicens: Quia oportet Filiũ hominis tradi in manus hominũ peccatorũ,*

& cru-

& crucifigi, & die tertia resurgere. 8 Et recordatæ sunt verborum eius. 9 Et regressæ à monumento nuntiauerunt hæc omnia illis undecim, & ceteris omnibus. 10 Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, & Maria Jacobi, & ceteræ, quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc.

11 Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum verba ista: & non crediderunt illis.

12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & procumbens vidit linteamina sola posita, & abijt secum mirans quod factum fuerat.

13 Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Jerusalem, nomine Emmaus. 14 & ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus, quæ acciderant.

15 Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent: & ipse Jesus appropinquans ibat cum illis: 16 oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent.

17 Et ait ad illos: Qui sunt hi sermones, quos confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes? 18 Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus es in Jerusalem, & non cognouisti quæ

ולהתלות ולקום ביום
8 השלישי ׃ ותזכורנה דבריו ׃
9 ושבו מהקבר ותגדנה כל־
אלה דברים לאחד עשר
10 ולכל האחרים ׃ והיתה מרים
מגדלנית ויוחנה ומרים אם
יעקב והאחרות אשר היו
עמהן האומרות אלה
11 לשלוחים ׃ ונראו לפניהם
דברים האלה כמו שגעון ולא
12 האמינו להן ׃ ויקם כיפא וירץ
אל הקבר ובנטות גופו ראה
התכריכין לבדם מושמים
וילך ויתמה בלבו על־מה
13 שהיה ׃ והנה שנים מהם הלכו
ביום ההוא לטירה הרחוקה
מירושלים ששים רים ושמה
14 עמאוס ׃ והם דברו איש
לרעהו על־כל־הקורות
15 האלה ׃ ויהי בדברם ובדרשם
איש אל אחיו ויקרב ישוע וילך
16 עמם ׃ ונאחזו עיניהם לבלתי
17 יכירוהו ׃ ויאמר להם מה הם
הדברים האלה אשר אתם
מגידים אחד לאחד
בלכתכם ובהיותכם עצבים ׃
18 ויען אחד ושמו קלאופס
ויאמר לו האתה לבדך גר
בירושלים ולא ידעת מה
שנהיו

19 שֶׁנִּהְיוּ בָהּ בַּיָּמִים הָאֵלֶּה׃ הוּא
אָמַר לָהֶם מָה וַיֹּאמְרוּ עַל־
יֵשׁוּעַ הַנּוֹצְרִי שֶׁהָיָה אִישׁ נָבִיא
גִּבּוֹר בְּמַעֲשֶׂה וּבְדָבָר לִפְנֵי
הָאֱלֹהִים וְלִפְנֵי כָל־הָעָם׃
20 וְאֵיךְ נְתָנוּהוּ רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים
וְשָׂרֵינוּ לְמִשְׁפַּט הַמָּוֶת וית
21 וַיִּתְלוּהוּ׃ וַאֲנַחְנוּ הָיִינוּ מְקַוִּים
שֶׁהוּא עָתִיד לִגְאוֹל יִשְׂרָאֵל
וְעַתָּה עַל־כָּל־אֵלֶּה הַיּוֹם הוּא
22 יוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁהָיוּ אֵלֶּה׃ אֲבָל
גַּם קְצָת מִנָּשִׁים מֵאִתָּנוּ
הֶחֱרִידוּנוּ שֶׁהִשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר
23 וּבָאוּ לַקֶּבֶר׃ וְלֹא מָצְאוּ גוּפוֹ
וּבָאוּ וְאָמְרוּ שֶׁגַּם רָאוּ מַרְאַת
מַלְאָכִים הָאוֹמְרִים שֶׁהוּא חָי׃
24 וַיֵּלְכוּ קְצָת מֵאֲנָשִׁים מֵאִתָּנוּ
לַקֶּבֶר וְכֵן מָצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ
הַנָּשִׁים וְאוֹתוֹ לֹא מָצָאוּ׃
25 וְהוּא אָמַר לָהֶם סְכָלִים
וּמְאַחֲרֵי לֵבָב לְהַאֲמִין בְּכֹל
26 שֶׁדִּבְּרוּ הַנְּבִיאִים׃ הֲלֹא צוֹרֶךְ
הָיָה שֶׁיִּסְבּוֹל הַמָּשִׁיחַ אֵלֶּה
הַדְּבָרִים וְכָכָה יָבֹא אֶל־כְּבוֹדוֹ׃
27 וַיָּחֶל מִמֹּשֶׁה וּמִכָּל־הַנְּבִיאִים
לִפְתּוֹר לָהֶם בְּכָל־הַמִּכְתָּבִים
28 שֶׁהָיוּ עָלָיו׃ וַיִּגְּשׁוּ לַטִּירָה
שֶׁהָלְכוּ אֵלֶיהָ וְהוּא הִתְנַכֵּר
כַּהוֹלֵךְ׃

facta sunt in illa his diebus?

19 *Quibus ille dixit: Quæ? Et dixerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir Propheta potens in opere, & sermone coram Deo, & omni populo:*

20 *Et quomodo eum tradiderunt summi Sacerdotes, & Principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.* 21 *nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israël: & nunc super hæc omnia, tertia dies est hodie quòd hæc facta sunt.* 22 *Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum,* 23 *&, non inuento corpore eius, venerunt, dicentes se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere.*

24 *Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum verò non inuenerunt.*

25 *Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt Prophetæ!* 26 *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* 27 *Et incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant.*

28 *Et apropinquauerunt castello quo ibant: & ipse se finxit lon-*

longius ire. 29 Et coëgerunt
illum, dicentes: Mane nobiſcum,
quoniam adueſperaſcit, & incli-
nata eſt iam dies. Et intrauit
cum illis. 30 Et factum eſt, dum
recumberet cum eis, accepit pa-
nem, & benedixit, ac fregit, &
porrigebat illis. 31 Et aperti
ſunt oculi eorum, & cognouerunt
eum: & ipſe euanuit ex oculis eo-
rum. 32 Et dixerunt ad inui-
cem: Nonne cor noſtrum ardens
erat in nobis dum loqueretur in
via & aperiret nobis Scripturas?
33 Et ſurgentes eadem hora
regreſſi ſunt in Ieruſalem: & in-
uenerunt congregatos vndecim,
& eos, qui cum illis erant, 34 di-
centes: Quòd ſurrexit Dominus
verè, & apparuit Simoni.
35 Et ipſi narrabant quæ geſta
erant in via: & quomodo cogno-
uerunt eum in fractione panis.
36 Dum autē hæc loquuntur,
ſtetit Ieſus in medio eorum, & di-
cit eis: Pax vobis: ego ſum, nolite
timere. 37 Conturbati verò, &
conterriti, exiſtimabant ſe ſpiri-
tum videre. 38 Et dixit eis:
Quid turbati eſtis, & cogitationes
aſcendunt in corda veſtra?
39 Videte manus meas, & pe-
des, quia ego ipſe ſum: palpate,
& videte: quia ſpiritus carnem,
& oſſa non habet, ſicut me videtis
habere. 40 Et cùm hoc dixiſſet,
oſten-

כַּהוֹלֵךְ הָלְאָה מֵרָחוֹק׃ וַיִּפְצְרוּ 29
בוֹ לֵאמוֹר שְׁבָה אִתָּנוּ כִּי קָרוֹב
הָעֶרֶב וַיֵּט כְּבָר הַיּוֹם וַיָּבֹא
אִתָּם׃ וַיְהִי כְּסִבְּתוֹ עִמָּם לָקַח 30
הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיִּבְצַע וַיִּתֵּן
לָהֶם׃ וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵיהֶם וַיַּכִּירוּ 31
אוֹתוֹ וְהוּא הָלַךְ מֵעֵינֵיהֶם׃
וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הֲלֹא 32
לִבְּנוּ הָיָה נִלְהָב בָּנוּ בְּדַבְּרוֹ
בַּדֶּרֶךְ וּבְפִתּוֹר לָנוּ הַמִּכְתָּבִים׃
וַיָּקוּמוּ בְּשָׁעָה הַהִיא וַיָּשׁוּבוּ 33
לִירוּשָׁלַיִם וַיִּמְצְאוּ לְאַחַד עָשָׂר
נֶאֱסָפִים וּמִי שֶׁעִמָּם׃ וַיֹּאמְרוּ 34
כִּי קָם הָאָדוֹן מֵהַמֵּתִים
בֶּאֱמֶת וְנִרְאָה לְשִׁמְעוֹן׃ וְהֵם 35
סִפְּרוּ מָה שֶׁנַּעֲשׂוּ בַּדֶּרֶךְ וא
וְאֵיךְ הִכִּירוּהוּ בִּבְצִיעַת הַלֶּחֶם׃
וּבְדַבְּרָם אֵלֶּה עָמַד יֵשׁוּעַ 36
בְּתוֹכָם וַיֹּאמֶר לָהֶם שָׁלוֹם
לָכֶם אֲנִי הוּא אַל־תִּירָאוּ׃
וַיִּבָּהֲלוּ וַיֶּחֶרְדוּ וַיַּחְשְׁבוּ שֶׁרָאוּ 37
תְמוּנָה׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה 38
נִבְהַלְתֶּם וּמַחֲשָׁבוֹת עוֹלוֹת
עַל־לְבַבְכֶם׃ רְאוּ יָדַי וְרַגְלַי 39
כִּי אָנֹכִי עַצְמִי הוּא מַשְּׁמְשׁוּ
וּרְאוּ כִּי תְמוּנָה אֵין־לָהּ בָּשָׂר
וַעֲצָמוֹת כַּאֲשֶׁר אַתֶּם רֹאִים
שֶׁיֵּשׁ לִי׃ וְאַחַר שֶׁאָמַר זֶה 40
הֶרְאָם

40 הֶרְאָם יָדַיִם וְרַגְלַיִם ׃ וּבְעוֹדָם
אֵינָם מַאֲמִינִים וּמִתְמַהְיִים
מֵהַשִּׂמְחָה אָמַר הֲיֵשׁ לָכֶם פֹּה
42 מָה לֶאֱכוֹל ׃ וְהֵם נָתְנוּ לוֹ מְנַת
43 דַּג צָלוּי וְנוֹפֶת דְּבָשׁ ׃ וְאַחֲרֵי
אָכְלוֹ לִפְנֵיהֶם לָקַח הַשְּׁאֵרִית
44 וַיִּתֵּן לָהֶם ׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי
אֲלֵיכֶם בְּעוֹדִי אִתְּכֶם כִּי צָרִיךְ
לְהִמָּלֵא כָּל מָה שֶׁנִּכְתְּבוּ
בְּתוֹרַת מֹשֶׁה וּבַנְּבִיאִים
45 וּבַתְּהִלִּים עָלַי ׃ אָז פָּתַח לָהֶם
תְּבוּנָה לְהָבִין הַכְּתוּבִים ׃
46 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי כָכָה נִכְתַּב
וְכָכָה הָיָה צָרִיךְ לִסְבּוֹל הַמָּשִׁיחַ
וְלָקוּם מֵהַמֵּתִים בַּיּוֹם
47 הַשְּׁלִישִׁי ׃ וּלְהִקָּרֵא בִּשְׁמוֹ
הַתְּשׁוּבָה וּסְלִיחַת עֲוֹנוֹת
לְכָל——הַגּוֹיִם בְּהַתְחִיל
48 מִירוּשָׁלַיִם ׃ וְאַתֶּם עֵדֵי
49 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה ׃ וְאָנֹכִי שׁוֹלֵחַ
יְעוּד אָבִי עֲלֵיכֶם וְאַתֶּם שְׁבוּ
בָּעִיר עַד——שֶׁתִּלָּבְשׁוּ כֹּחַ
50 מִמָּרוֹם ׃ וַיּוֹצִיאֵם חוּצָה לְבֵית
51 עַנְיָה וַיָּרֶם יָדָיו וַיְבָרְכֵם ׃ וַיְהִי
בְּבָרְכוֹ אוֹתָם סָר מֵאִתָּם
וְנַעֲלָה הַשָּׁמַיְמָה ׃
וּבְהִשְׁתַּחֲווֹתָם

ostendit eis manus, & pedes.
41 *Adhuc autem illis non cre-*
dentibus, & mirantibus præ gau-
dio, dixit: Habetis hic aliquid,
quod manducetur? 42 *At illi*
obtulerunt ei partem piscis assi, &
fauum mellis. 43 *Et cùm man-*
ducasset coram eis, sumens reli-
quias dedit eis. 44 *Et dixit ad*
eos: Hæc sunt verba, quæ locu-
tus sum ad vos, cùm adhuc essem
vobiscum, quoniam necesse est im-
pleri omnia, quæ scripta sunt in
lege Moysi, & Prophetis, &
Psalmis de me. 45 *Tunc ape-*
ruit illis sensum vt intelligerent
Scripturas. 46 *& dixit eis:*
Quoniam sic scriptum est, & sic
oportebat Christum pati, & re-
surgere à mortuis tertia die:
47 *& prædicari in nomine*
eius pœnitentiam & remissionem
peccatorum in omnes gentes, in-
cipientibus ab Ierosolyma.
48 *Vos autem testes estis horum.*
49 *Et ego mitto promissum Pa-*
tris mei in vos. vos autem sedete
in ciuitate, quoadusque induami-
ni virtute ex alto.
50 *Eduxit autem eos foras in*
Bethaniam: & eleuatis manibus
suis benedixit eis.
51 *Et factum est dum benedi-*
ceret illis, recessit ab eis, & fere-
batur in cælum.

Et

52 *Et ipsi adorantes regressi*
sunt in Jerusalem cum gaudio ma-
gno: 53 & erant semper in tem-
plo, laudantes, & benedicentes
Deum. Amen.

52 וּכְהִשְׁתַּחֲווֹתָם שָׁבוּ לִירוּשָׁלַיִם
53 בְּשִׂמְחָה רַבָּה׃ וַיִּהְיוּ תָמִיד
בַּהֵיכָל מְהַלְלִים וּמְבָרְכִים
אֶת־הָאֱלֹהִים אָמֵן׃

בשורה הקרושה מישוע המשיח כפי יוחנן:

SANCTVM IESV CHRISTI
EVANGELIVM SECVNDVM IOANNEM.

CAP. I.

1 *IN principio erat*
verbum, & verbum
erat apud Deum,
& Deus erat verbum. 2 *Hoc*
erat in principio apud Deum.
3 *Omnia per ipsum facta sunt:*
& sine ipso factum est nihil, quod

פ׳ א

בְּרֵאשׁוֹן הָיָה דָּבָר וְדָבָר 1
הָיָה אֵצֶל הָאֱלֹהִים וֵאלֹהִים
הָיָה דָבָר: וְזֶה הָיָה בְּרֵאשִׁית 2
אֵצֶל הָאֱלֹהִים: כָּל־הַדְּבָרִים 3
בְּזֶה נֶעֱשׂוּ וּבִלְתּוֹ לֹא נֶעֱשָׂה
מְאוּמָה

מאומה מכל־מה שנעשה :
4 בו חיו החיים והחיים היו אור
5 האנשים : והאור האיר
בחושך והחושך לא אחזו :
6 ויהי איש שלוח מאת
7 האלהים ושמו יוחנן : זה בא
לעדות על האור כדי שיאמינו
8 כלם בעדו : והוא לא היה
האור כי־אם להעיד על האור :
9 ויהי אור אמתי המאיר לכל־
איש הבא אל־עולם הזה :
10 בעולם היה והעולם נהיה
11 ממנו והעולם לא ידעו : ויבא
בשלו ומיודעיו לא קבלוהו :
12 אבל כל־איש שקבלוהו נתן
כח להם שיהיו בני האלהים
לאותם המאמינים בשמו :
13 אשר לא מדמים ולא מרצון
הבשר ולא מרצון האיש כי־
14 אם מהאלהים ילדו : והדבר
נעשה בשר וישכון בנו ונראה
כבודו כבוד כיחיד מאב מלא
15 חן ואמת : ויוחנן העיד עליו
וקורא לאמור זה היה
שאמרתי שיבא אחרי נהיה
לפני כי הוא היה קדמון ממני :
16 ממלאו כלנו לקחנו והחן
17 בעד החן : כי התורה נתנה ביד
משה

factum est, 4 in ipso vita erat,
& vita erat lux hominum: 5
& lux in tenebris lucet, & tene-
bræ eum non comprehenderunt.
6 Fuit homo missus à Deo, cui
nomen erat Joannes. 7 Hic ve-
nit in testimonium, vt testimo-
nium perhiberet de lumine, vt
omnes crederent per illum. 8
non erat ille lux, sed vt testimo-
nium perhiberet de lumine.
9 Erat lux vera, quæ illumi-
nat omnem hominem venientem
in hunc mundum. 10 in mun-
do erat, & mundus per ipsum fa-
ctus est, & mundus eum non co-
gnouit. 11 In propria venit,
& sui eum non receperunt. 12
quotquot autem receperunt eum,
dedit eis potestatem filios Dei fie-
ri, his, qui credunt in nomine
eius; 13 qui non ex sanguini-
bus, neque ex voluntate carnis,
neque ex voluntate viri, sed ex
Deo nati sunt. 14 Et verbum
caro factum est, & habitauit in
nobis: & vidimus gloriam eius,
gloriam quasi vnigeniti à Patre
plenum gratiæ, & veritatis. 15
Joannes testimonium perhibet de
ipso, & clamat dicens: Hic erat,
quem dixi: Qui post me venturus
est, ante me factus est; quia prior
me erat. 16 Et de plenitudine
eius nos omnes accepimus, & gra-
tiam pro gratia. 17 quia lex per
Moy-

Moyſen data eſt, gratia, & ve-
ritas per Jeſum Chriſtum facta
eſt. 18 *Deum nemo vidit vm-*
quam: vnigenitus Filius, qui
eſt in ſinu Patris, ipſe enarra-
uit. 19 *Et hoc eſt teſtimonium*
Joannis, quando miſerunt Judæi
ab Jeroſolymis Sacerdotes, & Le-
uitas ad eum, vt interrogarent
eum: Tu quis es? 20 *Et confeſ-*
ſus eſt, & non negauit: & con-
feſſus eſt: Quia non ſum ego Chri-
ſtus. 21 *Et interrogauerunt*
eum: Quid ergo: Elias es tu? Et
dixit: Non ſum. Propheta es tu?
Et reſpondit: Non. 22 *Dixe-*
runt ergo ei. Quis es, vt reſpon-
ſum demus his, qui miſerunt nos?
quid dicis de teipſo? 23 *Ait: E-*
go vox clamantis in deſerto: Di-
rigite viam Domini, ſicut dixit
Iſaias Propheta: 24 *Et qui*
miſſi fuerant, erant ex Phariſæis.
25 *Et interrogauerunt eum,*
& dixerunt ei: Quid ergo bapti-
zas, ſi tu non es Chriſtus, neque
Elias, neq; Propheta? 26 *Re-*
ſpondit eis Joannes, dicens: Ego
baptizo in aqua: medius autem
veſtrum ſtetit, quem vos neſci-
tis. 27 *Ipſe eſt, qui poſt me*
venturus eſt, qui ante me factus
eſt: cuius ego non ſum dignus vt
ſoluam eius corigiam calceamen-
ti. 28 *Hæc in Bethania facta*
ſunt trans Jordanem; vbi erat
Joannes baptizans.

משה וחן ואמת נעשה מישוע
18 המשיח: לא ראה שום אדם
אלהים כי־אם הבן היחיד
שהיה בחק האב הוא ספר:
19 וזה העדות מיוחנן כאשר
שלחו אליו היהודים
מירושלים כהנים ולוים
20 לשאלו מי אתה: והודה ולא
כחש והודה כי אני אינני
21 המשיח: וישאלו לו מה אם־
כן האתה אליהו ויאמר אינני
22 האתה הנביא ויען לא: לכן
אמרו לו ומי אתה למען נשיב
לשולחינו מה תאמר על
23 עצמך: ויאמר אני קול קורא
במדבר ישרו דרך יהוה כמו
שאמר ישעיה הנביא:
24 והשלוחים היו מהפרושים:
25 וישאלוהו ויאמרו לו ולמה
אתה טובל אם אין־אתה
המשיח ולא אליהו ולא נביא:
26 ויענם יוחנן לאמור אני טובל
במים ובתוככם עמד אשר
27 אינכם יודעים: הוא שיבא
אחרי והיה לפני ואין אני
ראוי לפתוח לו שרוך נעליו:
28 ואלה נהיו בבית־עניה בעבר
הירדן שהיה שם יוחנן טובל:

29 וַיְהִי מִמָּחֳרַת רָאָה יוֹחָנָן
לְיֵשׁוּעַ הַבָּא אֵלָיו וְאָמַר הִנֵּה
כֶּבֶשׂ הִנֵּה נוֹשֵׂא עֲוֹן הָעוֹלָם ׃
30 זֶה הוּא שֶׁאָמַרְתִּי עָלָיו אִישׁ
בָּא אַחֲרַי אֲשֶׁר הָיָה לְפָנַי כִּי
31 קַדְמוֹן הוּא מִמֶּנִּי ׃ וַאֲנִי לֹא
יְדַעְתִּי אֹתוֹ כִּי־אִם לְגַלּוֹתוֹ
בְּיִשְׂרָאֵל וּבַעֲבוּר זֶה בָּאתִי
32 וָאֶטְבּוֹל בַּמָּיִם ׃ וַיָּעַד יוֹחָנָן
וְאָמַר כִּי רָאִיתִי רוּחַ כַּיּוֹנָה
יוֹרֶדֶת מֵהַשָּׁמַיִם וְנָחָה עָלָיו ׃
33 וַאֲנִי לֹא יְדַעְתִּיו כִּי־אִם אֲשֶׁר
שְׁלָחַנִי לִטְבּוֹל בַּמַּיִם הוּא
אָמַר לִי לְמִי שֶׁתִּרְאֶה שֶׁרוּחַ
יוֹרֶדֶת וְנָחָה עָלָיו זֶה הַטּוֹבֵל
34 בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ ׃ וַאֲנִי רָאִיתִי
וָאָעִד כִּי זֶה הוּא בֶּן־הָאֱלֹהִים ׃
35 וּבְיוֹם אַחֵר עוֹד הָיָה יוֹחָנָן
36 עוֹמֵד וּשְׁנַיִם מִתַּלְמִידָיו ׃ וַיִּפֶן
אֶת־יֵשׁוּעַ הוֹלֵךְ וְאָמַר הִנֵּה
37 כֶּבֶשׂ הָאֱלֹהִים ׃ וְשָׁמְעוּ הַשְּׁנֵי
הַתַּלְמִידִים אוֹתוֹ כְּשֶׁאָמַר
38 וְהָלְכוּ אַחֲרֵי יֵשׁוּעַ ׃ וְחָזַר פָּנָיו
יֵשׁוּעַ וְרָאָה אוֹתָם הוֹלְכִים
אַחֲרָיו וְאָמַר לָהֶם מָה אַתֶּם
מְבַקְשִׁים וְאָמְרוּ לוֹ רַבִּי אַיֵּה
39 שְׁכוּנָתֶךָ ׃ וְאָמַר לָהֶם בּוֹאוּ
וּרְאוּ וּבָאוּ וְרָאוּ אַיֵּה הוּא שׁוֹכֵן
וַיִּשְׁכְּנוּ

29 Altera die vidit Joannes
Jesum venientem ad se, & ait:
Ecce agnus Dei, ecce qui tollit
peccatum mundi. 30 Hic est,
de quo dixi: Post me venit vir,
qui ante me factus est: quia prior
me erat: 31 & ego nesciebam
eum, sed vt manifestetur in Isra
ël, propterea veni ego in aqua
baptizans. 32 Et testimonium
perhibuit Joannes, dicens: Quia
vidi Spiritum descendentem qua-
si columbam de cœlo, & mansit
super eum. 33 Et ego nescie-
bam eum, sed qui misit me bapti-
zare in aqua, ille mihi dixit: Su-
per quem videris Spiritum de-
scendentem, & manentem super
eum, hic est, qui baptizat in Spi-
ritu sancto. 34 Et ego vidi: &
testimonium perhibui quia hic est
Filius Dei. 35 Altera die ite-
rum stabat Joannes, & ex disci-
pulis eius duo. 36 Et respiciens
Jesum ambulantem, dicit. Ecce
agnus Dei. 37 Et audierunt
eum duo discipuli loquentem, &
secuti sunt Jesum. 38 Conuer-
sus autem Jesus, & videns eos se-
quentes se, dicit eis: Quid quæri-
tis? Qui dixerunt ei: Rabbi,
(quod dicitur interpretatum
Magister) vbi habitas?
39 Dicit eis: Venite, & vi-
dete. Venerunt, & viderunt
vbi maneret, & apud eum man-
serunt

ferunt die illo: hora autem erat quasi decima. 46 *Erat autem Andreas frater Simonis Petri vnus ex duobus, qui audierant à Ioanne, & secuti fuerant eum.*

41 *Inuenit hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Messiam, (quod est interpretatum Christus.)* 42 *Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.* 43 *In crastinum voluit exire in Galilæam, & inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me.* 44 *Erat autem Philippus à Betsaida, ciuitate Andreæ, & Petri.* 45 *Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit ei: Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, inuenimus Iesum filiũ Ioseph à Nazareth.*

46 *Et dixit ei Nathanaël: A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni, & vide.*

47 *Vidit Iesus Nathanaël venientem ad se, & dicit de eo: Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est.*

48 *Dicit ei Nathanaël: Vnde me nosti? Respondit Iesus, & dixit ei: Priusquam te Philippus vocaret, cùm esses sub ficu, vidi te.*

וישכנו אצלו ביום ההוא
והיתה כשעה עשירית ׃
40 ואנדריע אח שמעון כיפא היה
אחד מהשנים ששמעו מיוחנן
41 והלכו אחריו ׃ וימצא זה
מקודם אחיו שמעון ואמר לו
42 מצאנו המשיח ׃ ויביאהו אל־
ישוע ויבט־לו ישוע ואמר לו
אתה שמעון בר———
יונה אתה תקרא כיפא ׃
43 וממחרת רצה לצאת
לגליל וימצא פליפוס ואמר
44 לו ישוע לך אחרי ׃ והיה
פליפוס מבית־צידה מהעיר
45 שהיו אנדריע וכיפא ׃ וימצא
פליפוס לנתנאל ואמר לו מי
שנכתב בתורת משה וכ
ובנביאים מצאנו את־ישוע
46 בן־יוסף מנצרת ׃ ואמר לו
נתנאל המנצרת יהיה שום
דבר טוב ואמר לו פליפוס בא
47 וראה ׃ וירא ישוע לנתנאל
הבא אליו ואמר עליו הנה
באמת ישראלי שאין בו
48 מרמה ׃ ואמר לו נתנאל מאין
ידעתני ויען ישוע ואמר לו
בטרם שקרא לך פליפוס
בהיותך תחת התאנה
ראיתיך ׃

49 רְאִיתִיךָ׃ וַיַּעַן לוֹ נְתַנְאֵל וְאָמַר
רַבִּי אַתָּה הוּא בֶּן־הָאֱלֹהִים
50 אַתָּה הוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר־לוֹ כִּי אָמַרְתִּי לְךָ
רְאִיתִיךָ תַּחַת הַתְּאֵנָה אַתָּה
מַאֲמִין דָּבָר יוֹתֶר גָּדוֹל מֵאֵלֶּה
51 תִּרְאֶה׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ אָמֵן אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם תִּרְאוּ הַשָּׁמַיִם
פְּתוּחִים וּמַלְאֲכֵי אֱלֹהִים
עוֹלִים וְיוֹרְדִים עַל בֶּן־הָאָדָם׃

dite. 49 Respondit ei Nathanaël, & ait: Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israël. 50 Respondit Jesus, & dixit ei: Quia dixi tibi: Vidi te sub ficu, credis: maius his videbis. 51 Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, videbitis cœlum apertum, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes supra Filium hominis.

פ׳ ב׳

1 וַיְהִי בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיְתָה
חֲתוּנָּה בְּקָנָה שֶׁבַּגָּלִיל וַתְּהִי
2 שָׁם אֵם־יֵשׁוּעַ׃ וְנִקְרָא גַם
לְיֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו אֶל־הַחֲתוּנָּה׃
3 וּכְהֶסַר־יַיִן אָמְרָה אֵם־יֵשׁוּעַ
4 אֵלָיו יַיִן אֵין לָהֶם׃ וְאָמַר לָהּ
יֵשׁוּעַ מָה לִי וָלָךְ אִשָּׁה עֲדַיִין
5 לֹא בָאָה שָׁעָתִי׃ וְאָמְרָה אִמּוֹ
לַמְשָׁרְתִים כָּל־אֲשֶׁר יֹאמַר
6 לָכֶם עֲשׂוּ׃ וַיִּהְיוּ שָׁם שִׁשָּׁה
כַדִּים מֵאֶבֶן מוּכָנִים כְּטָהֳרַת
הַיְּהוּדִים וַיָּכַל כָּל־אֶחָד מֵהֶם
שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה בַתִּים׃
7 וְאָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ מַלְאוּ הַכַּדִּים
מַיִם וַיְמַלְאוּ אוֹתָם עַד־
שְׂפָתָם׃

CAP. II.

1 ET die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ: & erat mater Jesu ibi. 2 Vocatus est autem & Jesus, & discipuli eius ad nuptias. 3 Et deficiente vino, dicit mater Jesu ad eum: Vinum non habent. 4 Et dicit ei Jesus: Quid mihi, & tibi est mulier? nondum venit hora mea. 5 Dicit mater eius ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite.

6 Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundùm purificationem Judæorum, capientes singulæ metretas binas, vel ternas.

7 Dicit eis Jesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas

vsque

vsque ad summum: 8 Et dicit
eis Jesus: Haurite nunc, & ferte
architriclino. Et tulerunt. 9
Vt autem gustauit architriclinus
aquam vinum factam, & non
sciebat vnde esset, ministri au-
tem sciebant, qui hauserant aquã:
vocat sponsum architriclinus,
10 & dicit ei: Omnis homo pri-
mùm bonum vinum ponit: &
cùm inebriati fuerint, tunc id,
quod deterius est: Tu autem ser-
uasti bonum vinum vsq; adhuc.
11 Hoc fecit initium signorum
Jesus in Cana Galilææ: & mani-
festauit gloriam suam, & credi-
derunt in eum discipuli eius.
12 Post hoc descendit Caphar-
naum ipse, & mater eius, & fra-
tres eius, & discipuli eius: & ibi
manserunt non multis diebus.
13 Et prope erat Pascha Iu-
dæorum, & ascendit Iesus Iero-
solymam: 14 & inuenit in tem-
plo vendentes boues, & oues, &
columbas, & nummularios se-
dentes. 15 Et cùm fecisset qua-
si flagellum de funiculis, omnes
eiecit de templo, oues quoque, &
boues, & nummulariorum effu-
dit æs, & mensas subuertit.
16 Et his, qui columbas ven-
debant, dixit: Auferte ista hinc,
& nolite facere domũ Patris mei,
domum negotiationis. 17 Re-
cordati sunt verò discipuli eius
quia

8 שפתם ׃ ויאמר־להם ישוע
שאבו עתה ושאו למלצר
9 וישאו ׃ וכאשר טעם המלצר
המים שנהפכו יין ולא ידע
מאין הוא כי המשרתים
ששאבו המים הם ידעו ויקרא
10 המלצר לחתן ׃ ויאמר־לו
כל־האדם נותן היין הטוב
בראשונה וכשישכרו נותן יין
שאינו כל־כך טוב ואתה
שמרת היין הטוב עד־הנה ׃
11 זאת עשה ישוע בתחלת
אותותיו בקנה מהגליל וגלה
כבודו ויאמינו בו תלמידיו ׃
12 ואחר כך ירד לכפר־נחום הוא
ואמו ואחיו ותלמידיו ושם
13 ישבו לא ימים רבים ׃ והיה
קרוב הפסח ליהודים ויעל
14 ישוע לירושלים ׃ ומצא
בהיכל מוכרי שורים וצאן
ויונים ושלחניים יושבים ׃
15 ועשה כשוט מחבלים ויגרש
כלם מהיכל וגם הצאן
והשורים ויזפר מעות השל
השלחניים ויהפך השלחנות ׃
16 ויאמר למוכרי היונים שאו
אלה מזה ואל תעשו בית אבי
17 בית סחורה ׃ ויזכרו תלמידיו
כי

כִּי כָתוּב קִנְאַת בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי׃
18 וַיַּעֲנוּ הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ מָה
אוֹת תַּרְאֶה לָנוּ כִּי אַתָּה עוֹשֶׂה
19 אֵלֶּה׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וְאָמַר לָהֶם
הַרְתִּיצוּ זֶה הַהֵיכָל וּבִשְׁלֹשָׁה
20 יָמִים אֶבְנֶהוּ׃ לָכֵן אָמְרוּ
הַיְּהוּדִים בְּאַרְבָּעִים וְשֵׁשׁ שָׁנָה
נִבְנָה זֶה הַהֵיכָל וְהַאַתָּה
בִּשְׁלֹשָׁה יָמִים תִּבְנֶה אוֹתוֹ׃
21 וְהוּא אָמַר עַל הֵיכַל גּוּפוֹ׃ לָכֵן
22 כַּאֲשֶׁר קָם מִבֵּין הַמֵּתִים זָכְרוּ
תַלְמִידָיו כִּי זֹאת אָמַר וַיַּאֲמִינוּ
לַכְּתָב וּלְדָבָר שֶׁאָמַר יֵשׁוּעַ׃
23 וּבִהְיוֹתוֹ בִּירוּשָׁלַיִם בַּפֶּסַח
בְּיוֹם הֶחָג רַבִּים הֶאֱמִינוּ בִשְׁמוֹ
בִּרְאוֹתָם אוֹתוֹתָיו שֶׁהָיָה
24 עוֹשֶׂה׃ וְיֵשׁוּעַ לֹא הָיָה נִמְסָר
עַצְמוֹ לָהֶם כִּי הוּא יָדַע כֻּלָּם׃
25 וְכִי לֹא הָיָה לוֹ צוֹרֶךְ שֶׁיָּעִיד
אִישׁ עַל הָאָדָם כִּי הוּא יָדַע מָה
שֶׁבָּאָדָם׃

quia ſcriptum eſt: Zelus domus
tuæ comedit me. 18 Reſponde-
runt ergo Iudæi, & dixerunt ei:
Quod ſignum oſtendis nobis, quia
hæc facis? 19 Reſpondit Ieſus,
& dixit eis: Soluite templum
hoc, & in tribus diebus excitabo
illud. 20 Dixerunt ergo Iudæi:
Quadraginta & ſex annis ædifi-
catum eſt templum hoc, & tu in
tribus diebus excitabis illud?
21 Ille autem dicebat de templo
corporis ſui. 22 Cùm ergo re-
ſurrexiſſet à mortuis, recordati
ſunt diſcipuli eius, quia hoc dice-
bat, & crediderunt ſcripturæ, &
ſermoni, quem dixit Ieſus.
23 Cùm autem eſſet Ieroſoly-
mis in Paſcha in die feſto, multi
crediderunt in nomine eius, vi-
dentes ſigna eius, quæ faciebat.
24 Ipſe autem Ieſus non crede-
bat ſemetipſum eis, eo quòd ipſe
noſſet omnes, 25 & quia opus
ei non erat, vt quis teſtimonium
perhiberet de homine: ipſe enim
ſciebat quid eſſet in homine.

פ ג

1 וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִפְּרוּשִׁים
וּשְׁמוֹ נַקְדִּימוֹן שַׂר הַיְּהוּדִים׃
2 זֶה בָּא אֶל־יֵשׁוּעַ לַיְלָה וְאָמַר
לוֹ רַבִּי אֲנַחְנוּ יוֹדְעִים כִּי בָאתָ
רַב

CAP. III.

1 Erat autem homo ex Pha-
riſæis, Nicodemus no-
mine, princeps Iudæorum.
2 Hic venit ad Ieſum nocte,
& dixit ei: Rabbi, ſcimus quia à
Deo

Deo venisti Magister, nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

3 *Respondit Jesus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.*

4 *Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo potest homo nasci, cùm sit senex? numquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci?*

5 *Respondit Jesus: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.*

6 *Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est.*

7 *Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo.*

8 *Spiritus vbi vult spirat: & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, aut quò vadat: sic est omnis qui natus est ex spiritu.*

9 *Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri?*

10 *Respondit Jesus, & dixit ei: Tu es Magister in Israël, & hæc ignoras?*

11 *Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, &*

רב מאת־האלהים כי לא
יוכל איש לעשות האותות
האלה שאתה עושה לולא
3 אלהים עמו : ויען ישוע
ויאמר־לו אמן אמן אני אומר
לך אם לא יולד איש שנית
לא יוכל לראות מלכות
4 האלהים : ואמר נקדימון לו
ואיך יוכל איש להולד בהיותו
זקן האם יוכל לבא שנית
5 לבטן אמו ולהולד עוד : ויען
ישוע אמן אמן אני אומר לך
אם אחד לא יולד עוד ממים
ומרוח הקודש לא יוכל לבא
6 אל־מלכות האלהים : הנולד
מבשר בשר הוא והנולד
7 מרוח רוח הוא : אל תתמה
כי אמרתי לך צריך להולד
8 אתכם שנית : הרוח תפיח
באשר תחפוץ ואתה קולה
תשמע אלא לא תדע מאין
באה או אנה היא מתהלכת
כן הוא כל־הנולד מהרוח :
9 ויען נקדימון ואמר לו איכה
10 יוכל להעשות אלה : ויען
ישוע ואמר לו אתה רב בישראל
11 ולא תדע אלה : אמן אמן אני
אומר לך כי אשר אנו יודעים
אנו

אֲנוּ דוֹבְרִים וְאֶת־אֲשֶׁר רָאִינוּ
אָנוּ מְעִידִים וְעֵדוּתֵנוּ אֵינְכֶם
12 לוֹקְחִים ׃ אִם דְּבָרִים אַרְצִיִּים
אֲמַרְתִּי לָכֶם וְאֵינְכֶם מ
מַאֲמִינִים וְאֵיךְ תַּאֲמִינוּ אִם
אוֹמַר לָכֶם דְּבָרִים הַשָּׁמַיְמִיִּים ׃
13 וְאֵין שׁוּם אִישׁ שֶׁעָלָה לַשָּׁמַיִם
כִּי־אִם מִי שֶׁיָּרַד מִן־הַשָּׁמַיִם
בֶּן־הָאָדָם אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם ׃
14 וְכַאֲשֶׁר מֹשֶׁה הֵרִים הַנָּחָשׁ
בַּמִּדְבָּר כֵּן צָרִיךְ לְהָרִים בֶּן־
15 הָאָדָם ׃ כְּדֵי שֶׁכָּל־הַמַּאֲמִין
בּוֹ לֹא יֹאבַד אֶלָּא יְהִי לוֹ חַיִּים
16 לָנֶצַח ׃ כִּי כָל־כַּךְ אָהַב
אֱלֹהִים לָעוֹלָם שֶׁנָּתַן בְּנוֹ יְחִידוֹ
כְּדֵי שֶׁכָּל־הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא
יֹאבַד כִּי־אִם יְהִי לוֹ חַיִּים
17 לָנֶצַח ׃ כִּי לֹא שָׁלַח אֱלֹהִים
בְּנוֹ בָּעוֹלָם לִשְׁפּוֹט הָעוֹלָם כִּי־
אִם לְהוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם בַּעֲבוּרוֹ ׃
18 הַמַּאֲמִין בּוֹ אֵינוֹ נִשְׁפָּט וּמִי
שֶׁאֵינוֹ מַאֲמִין כְּבָר נִשְׁפַּט כִּי
אֵינוֹ מַאֲמִין בְּשֵׁם הַיָּחִיד בֶּן־
19 אֱלֹהִים ׃ וְזֶה הַמִּשְׁפָּט כִּי אוֹר
בָּא לָעוֹלָם וַאֲנָשִׁים אָהֲבוּ
יוֹתֵר חוֹשֶׁךְ מֵאוֹר כִּי מַעֲשֵׂיהֶם
20 רָעִים ׃ כִּי כָל־עוֹשֶׂה רָע יִשְׂנָא
הָאוֹר וְאֵינוֹ בָּא אֶל הָאוֹר כְּדֵי
שֶׁלֹּא

quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

12 *Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo, si dixero vobis cœlestia, credetis?*

13 *Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo.*

14 *Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto; ita exaltari oportet Filium hominis:* 15 *vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*

16 *Sic enim Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret: vt omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*

17 *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.*

18 *Qui credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non credit in nomine vnigeniti Filij Dei.*

19 *Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem: erant enim eorum mala opera.*

20 *Omnis enim, qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem,*

cem, vt non arguantur opera
eius: 21 *qui autem facit verita-*
tem, venit ad lucem, vt manife-
ſtentur opera eius, quia in Deo
ſunt facta. 22 *Poſt hæc venit*
Ieſus, & diſcipuli eius in terram
Iudæam: & illic demorabatur
cum eis. & baptiZabat. 23 *E-*
rat autem & Ioannes baptiZans
in Aennon, iuxta Salim: quia
aquæ multæ erant illic, & venie-
bant, & baptiZabantur. 24
Nondum enim miſſus fuerat Io-
annes in carcerem. 25 *Facta*
eſt autem quæſtio ex diſcipulis Io-
annis cum Iudæis de Purificatio-
ne. 26 *Et venerunt ad Ioan-*
nem, & dixerunt ei: Rabbi, qui
erat tecum trans Iordanem, cui
tu teſtimonium perhibuiſti, ecce
hic baptiZat, & omnes veniunt
ad eum. 27 *Reſpondit Ioannes,*
& dixit: Non poteſt homo acci-
pere quidquam, niſi fuerit ei da-
tum de cœlo. 28 *Ipſi vos mihi*
teſtimonium perhibetis, quòd di-
xerim: Non ſum ego Chriſtus:
ſed quia miſſus ſum ante illum.
29 *Qui habet ſponſam, ſponſus*
eſt: amicus autem ſponſi, qui ſtat,
& audit eũ, gaudio gaudet pro-
pter vocẽ ſponſi. Hoc ergo gaudiũ
meum impletum eſt. 30 *Illum*
oportet creſcere, me autem minui.
31 *Qui deſurſum venit, ſuper o-*
mnes eſt. Qui eſt de terra, de ter-

21 שֶׁלֹּא יוּכִיחוּ מַעֲשָׂיו ׃ וְעוֹשֵׂה
הָאֱמֶת יָבֹא אֶל הָאוֹר כְּדֵי שֶׁיִּגָּלוּ
22 מַעֲשָׂיו כִּי בֵאלֹהִים נַעֲשׂוּ ׃ וְאַחַר
אֵלֶּה בָּא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו אֶל־
אֶרֶץ יְהוּדָה וְשָׁם שָׁכַן עִמָּהֶם.
23 וְהָיָה טוֹבֵל ׃ וְיוֹחָנָן גַּם הוּא הָיָה
טוֹבֵל בְּעֵין־נוֹן עַל־שַׁעֲלִים כִּי
מַיִם רַבִּים שָׁם וַיָּבֹאוּ וַיִּטָּבְלוּ ׃
24 כִּי עֲדַיִין לֹא־נִתַּן יוֹחָנָן אֶל־
25 בֵּית הַכֶּלֶא ׃ וְהָיָה וִיכּוּחַ לְאֶחָד
מִתַּלְמִידֵי יוֹחָנָן עִם הַיְּהוּדִים
26 עַל־טָהֳרָה ׃ וַיָּבֹאוּ אֶל־יוֹחָנָן
וְאָמְרוּ לוֹ רַבִּי מִי שֶׁהָיָה אִתְּךָ
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן שֶׁהֶעֱדוּתָ בּוֹ הִנֵּה
הוּא טוֹבֵל וְכֻלָּם בָּאִים אֵלָיו ׃
27 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמַר לֹא יוּכַל
אִישׁ לָקַחַת מְאוּמָה אִם לֹא
28 נִתַּן לוֹ מִן־הַשָּׁמַיִם ׃ אַתֶּם
מְעִידִים בִּי שֶׁאָמַרְתִּי כִּי א
אֵין אֲנִי הַמָּשִׁיחַ אֶלָּא כִּי
29 נִשְׁלַחְתִּי לְפָנָיו ׃ אֲשֶׁר לוֹ
הַכַּלָּה הוּא הֶחָתָן וְרֵעַ הֶחָתָן
שֶׁעוֹמֵד וְשׁוֹמֵעַ לוֹ שׂוֹמֵחַ בְּ
בְּשִׂמְחָה בַּעֲבוּר קוֹל הֶחָתָן
לָכֵן זֹאת שִׂמְחָתִי נִמְלְאָה ׃
30 צָרִיךְ שֶׁהוּא יִגְדַּל וַאֲנִי אֶקְטַן ׃
31 וְהַבָּא מִמַּעַל הוּא עַל־כֻּלָּם
וַאֲשֶׁר מֵהָאָרֶץ מֵאֶרֶץ הוּא
וְעַל־

ועל־הארץ דובר והבא
מהשמים הוא על־כלם׃
32 ומי שראה ושמע זאת יעיד
ועדותו אין שום אחד לוקח׃
33 ומי שלקח עדותו חתם כי
34 אלהים נאמן הוא׃ כי מי
ששלחו אלהים דובר דברי
אלהים כי אלהים אינו נותן
35 הרוח למדה׃ האב אוהב לבן
36 והכל נתן בידו׃ המאמין בבן
תהיה לו חיים נצחיים ואשר
לא יאמין בבן לא יראה החיים
כי אף אלהים יחיל עליו׃

ra est, & de terra loquitur. Qui
de cœlo venit, super omnes est.
32 Et quod vidit, & audiuit,
hoc testatur: & testimonium
eius accipit.
33 Qui accepit eius testimo-
nium, signauit quia Deus verax
est. 34 Quem enim misit Deus,
verba Dei loquitur: non enim
ad mensuram dat Deus spiritum.
35 Pater diligit Filium: &
omnia dedit in manu eius.
36 Qui credit in Filium, ha-
bet vitam æternam: qui autem
incredulus est Filio, non videbit
vitam, sed ira Dei manet super
eum.

פ׳ ד׳

1 לכן כאשר ידע ישוע כי
הפרושים שמעו שישוע עושה
תלמידים רבים וטובל יותר
2 מיוחנן אף שישוע לא טבל כי־
3 אם תלמידיו עזב ארץ יהודה
4 והלך עוד לגליל׃ והיה צריך
5 לעבור דרך שמרון׃ לכן בא
בעיר שמרון הנקראת שכר
קרוב לשדה שנתן יעקב
6 ליוסף בנו׃ ויהי שם עין יעקב
ובהיות ישוע יגע מהליכה כן
ישב על־העין ויהי כשעה
הששית׃

CAP. IV.

1 VT ergo cognouit IESVS
quia audierunt Phari-
sæi, quòd Iesus plures discipulos
facit, & baptizat, quàm Ioan-
nes, 2 (quamquam Iesus non
baptizaret, sed discipuli eius) 3
reliquit Iudæam, & abijt ite-
rum in Galilæam. 4 oportebat
autem eum transire per Sama-
riam. 5 Venit ergo in ciuita-
tem Samariæ, quæ dicitur Sichar:
iuxta prædium, quod dedit Ia-
cob Ioseph filio suo. 6 Erat au-
tem ibi fons Iacob, Iesus autem
fatigatus ex itinere, sedebat sic
supra fontem. Hora erat quasi
sexta.

sexta. 7 *Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dixit ei Jesus: Da mihi bibere.* 8 *(Discipuli enim eius abierunt in ciuitatem vt cibos emerent.)* 9 *Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu Judæus cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana? non enim coutuntur Judæi Samaritanis.*

10 *Respondit Jesus, & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere: tu forsitan petiisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.*

11 *Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est: vnde ergo habes aquam viuam?*

12 *Nunquid tu maior es patre nostro Jacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?*

13 *Respondit Jesus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua hac sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:* 14 *sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.*

15 *Dicit ad eum mulier: Domine, da mihi hanc aquam, vt non sitiam: neque veniam huc*

7 הַשִּׁשִּׁית ׃ וַתָּבֹא אִשָּׁה
מִשֹּׁמְרוֹן לִשְׁאוֹב מַיִם וַיֹּאמֶר
8 לָהּ יֵשׁוּעַ תְּנִי לִי לִשְׁתּוֹת ׃ כִּי
הָלְכוּ תַלְמִידָיו לָעִיר לִקְנוֹת
9 אוֹכֶל ׃ וְאָמְרָה לוֹ הָאִשָּׁה
הַשֹּׁמְרוֹנִית הַהִיא אֵיךְ אַתָּה
בִּהְיוֹתְךָ יְהוּדִי תִּשְׁאַל מֵאִתִּי
לִשְׁתּוֹת שֶׁאֲנִי אִשָּׁה שֹׁמְרוֹנִית
כִּי אֵין הַיְּהוּדִים מִתְּתַמְּשִׁים
10 מֵהַשֹּׁמְרוֹנִים ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וְאָמַר
לָהּ אִם יָדַעַתְּ מַתַּן אֱלֹהִים וּמִי
הוּא זֶה הָאוֹמֵר לָךְ תְּנִי לִי
לִשְׁתּוֹת אוּלַי אַתְּ שָׁאַלְתְּ מֵאִתּוֹ
11 וַיִּתֵּן לָךְ מֵי הַחַיִּים ׃ וְאָמְרָה
לוֹ הָאִשָּׁה אָדוֹן אֵין לְךָ בַּמֶּה
תִשְׁאַב וְהַבְּאֵר עָמוֹק הוּא
12 וּמֵאַיִן לְךָ מַיִם חַיִּים ׃ הַאַתָּה
גָּדוֹל מִיַּעֲקֹב אָבִינוּ שֶׁנָּתַן לָנוּ
הַבְּאֵר וְהוּא שָׁתָה מִמֶּנּוּ וּבָנָיו
13 וְצֹאנוֹ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ
כָּל־שֶׁיִּשְׁתֶּה מֵאֵלּוּ הַמַּיִם יִהְיֶה
צָמֵא פַּעַם אַחֶרֶת וּמִי שֶׁיִּשְׁתֶּה
מֵהַמַּיִם שֶׁאֲנִי אֶתֶּן־לוֹ לֹא
14 יִצְמָא לְעוֹלָם ׃ כִּי הַמַּיִם אֲשֶׁר
אֶתֶּן־לוֹ יִהְיֶה בּוֹ עֵין־מַיִם
הָעוֹלִים לְחַיִּים נִצְחִיִּים ׃
15 אָמְרָה לוֹ הָאִשָּׁה אָדוֹן תֶּן־לִי
מֵאֵלֶּה הַמַּיִם שֶׁלֹּא אֶצְמָא
וְאָבֹא

16 ואבא הנה לשאוב: ואמר לה
ישוע לכי וקראי אישך ובואי
17 הלום: ותען האשה ואמרת
אין לי איש ואמר לה ישוע טוב
18 אמרת כי אין לי איש: כי היו
לכי חמשה אנשים ועתה אשר
לך איננו אישך זאת באמת
19 אמרת: ואמרה לו האשה
ארון אני רואה כי אתה נביא:
20 אבותינו בהר הזה השתחוו
ואתם אומרים כי בירושלים
הוא המקום שצריך לה
21 להשתחוות שם: ואמר לה
ישוע אשה האמיני לי שבאה
השעה שלא בהר הזה ולא
בירושלים תשתחוו לאב:
22 אתם משתחוים למי שלא
ידעתם ואנו משתחוים למי
שידענו שה ישועה היא מ
23 מהיהודים: וכבר באה השעה
ועתה היא כאשר משתחוים
המאמינים ישתחוו לאב ברוח
ובאמת כי גם—האב מבקש
אלה שמשתחוים לו:
24 הרוח הוא האלהים וצריך
למשתחוים לו להשתחוות
25 ברוח ובאמת: ואמרה לו
האשה אני יודעת כי המשיח
יבא

huc haurire. 16 Dicit ei Iesus: Vade, voca virum tuum, & veni huc. 17 Respondit mulier, & dixit: Non habeo virum. Dicit ei Iesus: Benè dixisti, quia non habeo virum: 18 quinque enim viros habuisti, & nunc, quem habes, non est tuus vir: hoc verè dixisti. 19 Dicit ei mulier: Domine, video quia Propheta es tu. 20 Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis, quia Ierosolymis est locus, vbi adorare oportet.

21 Dicit ei Iesus: Mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitis Patrem.

22 Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est.

23 Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.

24 Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. 25 Dicit ei mulier: Scio quia Messias venit, (qui dicitur Christus.)

cùm

נֶאֱמָן כִּי אֶחָד הוּא הַזּוֹרֵעַ
38 וְאַחֵר הוּא הַקּוֹצֵר ׃ אֲנִי
שְׁלַחְתִּי אֶתְכֶם לִקְצוֹר מָה
שֶׁלֹּא יְגַעְתֶּם וַאֲחֵרִים יָגְעוּ
וְאַתֶּם בָּאתֶם לִיגִיעֵיהֶם ׃
39 וּמֵהָעִיר הַהִיא רַבִּים מהשמ
מֵהַשֹּׁמְרוֹנִים הֶאֱמִינוּ בוֹ בַּעֲבוּר
דְּבַר הָאִשָּׁה שֶׁהֵעִידָה כִּי אָמַר
40 לִי כָּל־אֲשֶׁר עָשִׂיתִי ׃ וּכְשֶׁבָּאוּ
הַשֹּׁמְרוֹנִים אֵלָיו הִתְחַנְּנוּ לוֹ
לָשֶׁבֶת שָׁם וַיֵּשֶׁב שָׁם שְׁנֵי יָמִים ׃
41 וַיַּאֲמִינוּ בוֹ רַבִּים מְאוֹד בַּעֲבוּר
42 דְּבָרָיו ׃ וְאָמְרוּ לָאִשָּׁה אֵין כִּי
עַתָּה אָנוּ מַאֲמִינִים בַּעֲבוּר
דְּבָרַיִךְ כִּי אָנוּ שָׁמַעְנוּ וְיוֹדְעִים
שֶׁהוּא מוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם בֶּאֱמֶת ׃
43 וְאַחַר יוֹמַיִם יָצָא מִשָּׁם וַיֵּלֶךְ
44 גְּלִילָה ׃ כִּי יֵשׁוּעַ עַצְמוֹ הֵעִיד
כִּי אֵין נָבִיא מְכֻבָּד בְּעִירוֹ ׃
45 וְכַאֲשֶׁר בָּא גְּלִילָה קִבְּלוּהוּ
הַגְּלִילִים אַחַר אֲשֶׁר רָאוּ כָּל־
מָה שֶׁעָשָׂה בִּירוּשָׁלַיִם בְּיוֹם
הֶחָג כִּי גַם הֵם בָּאוּ לְיוֹם הֶחָג ׃
46 וַיּוֹסֶף לָבוֹא לְקָנָה בַּגָּלִיל שֶׁשָּׁם
עָשָׂה מֵהַמַּיִם יַיִן וְהָיָה נִצָּב אֶחָד
שֶׁהָיָה בְּנוֹ חוֹלֶה בִּכְפַר־נַחוּם ׃
47 וְהוּא כִּשְׁמוֹעַ כִּי בָא יֵשׁוּעַ
מִיהוּדָה גְּלִילָה וַיֵּלֶךְ אֵלָיו וַיִּתְחַנֵּן
לוֹ

verbum verum : quia alius est qui seminat, & alius est qui metit. 38 Ego misi vos metere quod vos non laborastis : alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis. 39 Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris testimonium perhibentis: Quia dixit mihi omnia quæcumque feci. 40 Cùm venissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi maneret. Et mansit ibi duos dies.

41 Et multò plures crediderunt in eum propter sermonem eius.

42 Et mulieri dicebant: Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus quia hic est verè Saluator mundi. 43 Post duos autem dies exijt inde: & abijt in Galilæam: 44 Ipse enim Iesus testimonium perhibuit quia Propheta in sua patria honorem non habet. 45 Cùm ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum: 46 Venit ergo iterum in Cana Galilææ, vbi fecit aquã vinum. Et erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. 47 Hic cùm audisset quia Iesus adueniret à Iudæa in Galilæam, abijt ad eum, & ro-

& rogabat eum vt descenderet,
& sanaret filium eius: incipie-
bat enim mori. 48 Dixit ergo
Iesus ad eum: nisi signa & pro-
digia videritis, non creditis.
49 Dicit ad eum regulus: Do-
mine, descende priùs quàm mo-
riatur filius meus. 50 Dicit ei
Iesus: Vade, filius tuus viuit:
Credidit homo sermoni, quem di-
xit ei Iesus, & ibat. 51 Iam
autem eo descendente, serui occur-
rerunt ei, & nuntiauerunt di-
centes, quia filius eius viueret.
52 Interrogabat ergo horam ab
eis, in qua melius habuerit: Et
dixerunt ei: Quia heri hora septi-
ma reliquit eum febris. 53 Co-
gnouit ergo pater, quia illa hora
erat, in qua dixit ei Iesus: Filius
tuus viuit: & credidit ipse, &
domus eius tota. 54 Hoc iterũ
secundum signum fecit Iesus, cùm
venisset à Iudæa in Galilæam.

כְּדֵי שֶׁיֵּרֵד וַיְרַפֵּא בְּנוֹ כִּי חוֹלֶה
48 לָמוּת ׃ וְאָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ לוּלֵי
תִּרְאוּ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים אֵינְכֶם
49 מַאֲמִינִים ׃ וְאָמַר לוֹ הַנָּצִיב
אֲדוֹן רֵד בְּטֶרֶם יָמוּת בְּנִי ׃
50 וְאָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ בִּנְךָ חַי הוּא
וַיַּאֲמִין הָאִישׁ לַדָּבָר שֶׁאָמַר לוֹ
51 יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ ׃ וּבְרִדְתּוֹ פָּגְעוּ
בּוֹ עֲבָדִים וַיַּגִּידוּ לֵאמוֹר כִּי בְנוֹ
52 חַי הוּא ׃ וַיִּשְׁאַל מֵאִתָּם הַשָּׁעָה
שֶׁנִּרְפָּא וְאָמְרוּ לוֹ כִּי אֶתְמוֹל
בְּשָׁעָה שְׁבִיעִית עֲזָבַתּוּ הַקַּ
53 הַקַּדָּחַת ׃ וַיֵּדַע הָאָב כִּי הָיְתָה
הַשָּׁעָה שֶׁבָּהּ אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ בִּנְךָ
54 חַי וַיַּאֲמֵן הוּא וְכָל־בֵּיתוֹ ׃ וְעוֹד
עָשָׂה יֵשׁוּעַ זֹאת הָאוֹת הַשֵּׁנִית
אַחֲרֵי בוֹאוֹ מִיהוּדָה גָּלִילָה ׃

CAP. V.

1 POst hæc erat dies festus
Iudæorum, & ascendit
Iesus Ierosolymam. 2 Est au-
tem Ierosolymis Probatica pisci-
na, quæ cognominatur Hebrai-
cè Bethsaida, quinque porticus
habens.
3 In his iacebat multitudo ma-
gna languentium, cæcorum,
Ss clau-

פ׳ ה׳

1 וְאַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה
יוֹם חַג לַיְּהוּדִים וַיַּעַל יֵשׁוּעַ
2 יְרוּשָׁלַיִם ׃ וּבִירוּשָׁלַיִם הָיְתָה
בְּרֵכַת הַצֹּאן הַנִּקְרֵאת
בְּעִבְרִית בֵּית־צַיְדָה וְלָהּ חָמֵשׁ
3 אוּלָמוֹת ׃ וְהָיוּ יוֹשְׁבִים שָׁם
רִבּוּי הַרְבֵּה מְחוֹלִים וְעִוְרִים
וּפִסְּחִים

ופסחים והחלשים שחיו מקוים
4 לתנועת המים ׃ ומלאך יהוה
כפי העת היה יורד אל־
הברכה ויניעו המים ומי שהיה
ראשון לרדת לברכה אחר
תנועת המים היה נרפא מכל־
5 חולי שנחלה בו ׃ ויהי שם אדם
אחד שהיה שם שלשים
6 ושמנה שנים בחליו ׃ וכאשר
ראה אותו ישוע שוכב וידע כי
זמן רב היה לו ויאמר לו
7 התרצה להרפא ׃ ויען החולה
אדון אין־לי איש שיורידני אל־
הברכה בעת תנועת המים
כי בבואי אחר יורד לפני ׃
8 ויאמר־לו ישוע קום שא ערשך
9 ולך ׃ ומיד נרפא האיש וישא
ערשו וילך והיה שבת ביום
10 ההוא ׃ ויאמרו היהודים
לנרפא שבת הוא אין מותר
11 לך לשאת את־ערשך ׃ ויען
להם מי שרפאני הוא אמר לי
12 שא ערשך ולך ׃ וישאלוהו מי
הוא זה האיש שאמר לך שא
13 ערשך ולך ׃ ולא ידע הנרפא
מי הוא זה כי ישוע סר מהעם
14 שהיו במקום ההוא ׃ ואחרי
כן מצאו ישוע בהיכל ויאמר לו
הנה

claudorum, aridorum expectantium aquæ motum. 4 Angelus autem Domini descendebat secundùm tempus in piscinā: & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. 5 Erat autem quidā homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua. 6 Hunc cùm vidisset Jesus iacentē, & cognouisset quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? 7 Respondit ei languidus: Domine, hominē non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua mittat me in piscinā: dum venio enim ego, alius ante me descendit. 8 Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula. 9 Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatū suum, & ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo. 10 Dicebant ergo Judæi illi, qui sanatus fuerat: Sabbatū est, non licet tibi tollere grabatū tuum. 11 Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum, & ambulā. 12 Interrogauerunt ergo eum: Quis est ille homo, qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula? 13 Is autē qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Jesus enim declinauit à turba constituta in loco. 14 Postea inuenit eum Jesus in templo, & dixit illi: Ecce

יְכַבֵּר הַבֵּן לֹא־יְכַבֵּד לָאָב
שֶׁשְּׁלָחוֹ ׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר 24
לָכֶם כִּי מִי שֶׁשּׁוֹמֵעַ דְּבָרַי וּמ
וּמַאֲמִין לְמִי שֶׁשְּׁלָחַנִי יֶשׁ־לוֹ
חַיִּים נִצְחִיִּים וְלֹא יָבֹא לְמִשְׁפָּט
כִּי יַעֲבוֹר מִמָּוֶת לַחַיִּים ׃ אָמֵן 25
אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי בָאָת
הַשָּׁעָה וְעַתָּה הִיא שֶׁיִּשְׁמְעוּ
הַמֵּתִים קֹל בֶּן־הָאֱלֹהִים וַאֲשֶׁר
יִשְׁמְעוּ יִחְיוּ ׃ כִּי כְמוֹ שֶׁיֵּשׁ לָאָב 26
חַיִּים בְּעַצְמוֹ כֵּן נָתַן לַבֵּן לִהְיוֹת
לוֹ הַחַיִּים בְּעַצְמוֹ ׃ וְנָתַן לוֹ 27
שִׁלְטוֹן לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט כִּי בֶן־
הָאָדָם הוּא ׃ אַל־תִּתְמְהוּ 28
בְּזֹאת כִּי בָאָה הַשָּׁעָה שֶׁבָּהּ כָּל־
הַיּוֹשְׁבִים בַּקְּבָרִים יִשְׁמְעוּ קוֹל
בֶּן־הָאֱלֹהִים ׃ וְיֵלְכוּ כָל־מִי 29
שֶׁעָשָׂה טוֹבוֹת לִתְקוּמַת
הַחַיִּים וּמִי שֶׁעָשָׂה רָעוֹת
לִתְקוּמַת הַמִּשְׁפָּט ׃ אֵינִי יָכוֹל 30
לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה מֵעַצְמִי כְּמוֹ
שֶׁאֲנִי שׁוֹמֵעַ כֵּן אֲנִי שׁוֹפֵט וּמ
וּמִשְׁפָּט שֶׁלִּי צַדִּיק הוּא כִּי אֵינִי
מְבַקֵּשׁ רְצוֹנִי כִּי־אִם רְצוֹנוֹ
מֵאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי ׃ אִם אֲנִי מֵעִיד 31
עָלַי עֵדוּתִי אֵינָהּ אֲמִתִּית ׃ וְיֵשׁ 32
אַחֵר שֶׁהֵעִיד עָלַי וַאֲנִי יוֹדֵעַ
שֶׁעֵדוּת אֲמִתִּית מַה שֶּׁהוּא
מֵעִיד

ficat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum. 24 Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transijt à morte in vitam. 25 Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filij Dei: & qui audierint, viuent. 26 Sicut enim Pater habet vitam in semetipso: sic dedit & Filio habere vitam in semetipso: 27 & potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est. 28 Nolite mirari hoc, quia venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei: 29 & procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ; qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij.

30 Non possum ego à meipso facere quidquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iustum est: quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.

31 Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum.

32 Alius est, qui testimonium perhibet de me: & scio quia verum est testimonium, quod perhi-

bibet de me. 33 Vos misistis ad Joannem, & testimonium perhibuit veritati. 34 Ego autem non ab homine testimonium accipio: sed hæc dico vt vos salui sitis.

35 Ille erat lucerna ardens, & lucens. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce eius. 36 Ego autem habeo testimonium maius Joannis. Opera enim quæ dedit mihi Pater vt perficiam ea: ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me: 37 & qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me: neque vocem eius vnquam audistis, neque speciem eius vidistis: 38 & verbum eius non habetis in vobis manens: quia quem misit ille, huic vos non creditis. 39 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt, quæ testimonium perhibent de me: 40 & non vultis venire ad me vt vitam habeatis. 41 Claritatem ab hominibus non accipio. 42 Sed cognoui vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis. 43 Ego veni in nomine Patris mei, & non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.

44 Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis: & gloriam, quæ à solo Deo

33 מֵעִיד עָלָי ׃ אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם
34 לְיוֹחָנָן וְהֵעִיד לָאֱמֶת ׃ וַאֲנִי
לוֹקֵחַ עֵדוּת מֵהָאָדָם כִּי
אֲנִי אוֹמֵר אֵלֶּה לְמַעַן תִּוָּשֵׁעוּן ׃
35 הוּא הָיָה נֵר דָּלוּק וְנוֹגֵהַ וְאַתֶּם
חֲפַצְתֶּם לַעֲלוֹז בְּאוֹרוֹ לְשָׁעָה ׃
36 וְיֵשׁ לִי עֵדוּת יוֹתֵר גְּדוֹלָה
מִיּוֹחָנָן כִּי הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר נָתַן
לִי הָאָב לְשַׁלֵּם אוֹתָם אֵלֶּה
הַמַּעֲשִׂים שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה יָעִידוּ
37 עָלַי כִּי הָאָב שְׁלָחָנִי ׃ וְהָאָב
שֶׁשְּׁלָחָנִי הוּא הֵעִיד עָלַי וּבְקוֹלוֹ
לְעוֹלָם לֹא שְׁמַעְתֶּם וְלֹא
38 רְאִיתֶם תְּמֻנָתוֹ ׃ וּדְבָרוֹ אֵינוֹ
קַיָּם בָּכֶם כִּי אֵין אַתֶּם מַאֲמִינִים
39 לְמִי שֶׁשְּׁלָחָנִי ׃ חִקְרוּ בַּכְּתָבִים
כִּי אַתֶּם חוֹשְׁבִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם
לָכֶם חַיֵּי עוֹלָם וְהֵם יָעִידוּ עָלָי ׃
49 וְאֵינְכֶם חֲפֵצִים לָבֹא אֵלַי לְמַעַן
41 יִהְיוּ לָכֶם הַחַיִּים ׃ אֵינִי לוֹקֵחַ
42 זוֹהַר מֵאֲנָשִׁים ׃ אֲבָל יָדַעְתִּי
אֶתְכֶם שֶׁאֵין בָּכֶם אַהֲבַת
43 אֱלֹהִים ׃ אֲנִי בָּאתִי בְּשֵׁם־אָבִי
וְאֵינְכֶם לוֹקְחִים אוֹתִי אִם
אַחֵר יָבֹא בִשְׁמוֹ אוֹתוֹ תִּקָּחוּ ׃
44 אֵיךְ תּוּכְלוּ לְהַאֲמִין אִשׁ
אֲשֶׁר אִישׁ מֵרֵעֵהוּ לוֹקֵחַ כָּבוֹד
וְהַכָּבוֹד אֲשֶׁר הוּא לְבַד
מֵאֱלֹהִים

מאלהים אין אתם מבקשים:
45 אל־תחשבו שאני אלשין
אתכם אצל האב כי משה
שילשין אתכם מי שאתם
46 בוטחים בו: כי אם־האמנתם
למשה אולי הייתם מאמינים
47 גם־לי כי הוא כתב עלי: ואם
לא־תאמינו לכתביו איך
תאמינו דברי:

Deo est, non quæritis? 45 Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud Patrem, est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. 46 Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi: de me enim ille scripsit. 47 Si autem illius litteris non creditis: quomodo verbis meis credetis?

פ׳ ו׳

1 ואחר כך הלך ישוע עבר ים
2 הגליל של־טבריה: וילכו
אחריו עם רב כי ראו האותות
3 שעשה לחולים: ויעל ישוע
להר וישב שם עם־תלמידיו:
4 ויקרב פסח יום חג ליהודים:
וישא ישוע עיניו וירא כי המון
5 רב מאוד בא אליו ויאמר
לפליפוס מאין נקנה לחם
6 שיאכלו המה: ואמר זה
לנסותו כי הוא יודע מה
7 שיעשה: ויען לו פליפוס לחם
במאתים דינר לא יספיק להם
כדי שיקח כל־אחד מעט:
8 ויאמר אחד מתלמידיו אנ
9 אנדריע אח שמעון כיפא: יש
נער

CAP. VI.

1 Post hæc abijt Jesus trans mare Galilææ, quod est Tiberiadis: 2 & sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur. 3 Subijt ergo in montē Jesus: & ibi sedebat cū discipulis suis. 4 Erat autem proximum Pascha dies festus Judæorum. 5 Cùm subleuasset ergo oculos Jesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippū: Vnde ememus panes, ut manducent hi? 6 Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat quid esset facturus.

7 Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. 8 Dicit ei unus ex discipulis eius, Andreas frater Simonis Petri. 9 Est puer

puer vnus hic, qui habet quinque
panes hordeaceos, & duos pisces:
sed hæc quid sunt inter tantos?
10 Dixit ergo Iesus: Facite
homines discumbere. Erat autem
fœnum multum in loco. Discu-
buerunt ergo viri, numero quasi
quinque millia. 11 Accepit er-
go Iesus panes, & cùm gratias
egisset, distribuit discumbenti-
bus: similiter & ex piscibus quã-
tum volebant. 12 Vt autem
impleti sunt, dixit discipulis suis:
Colligite quæ superauerunt fra-
gmenta, ne pereant. 13 Colle-
gerunt ergo, & impleuerunt duo-
decim cophinos fragmentorum
ex quinque panibus hordeaceis,
quæ superfuerunt his, qui man-
ducauerant. 14 Illi ergo homi-
nes cùm vidissent quòd Iesus fece-
rat signum, dicebant: Quia hic
est verè Propheta, qui venturus
est in mundum. 15 Iesus ergo
cùm cognouisset quia venturi es-
sent vt raperent eum, & facerent
eum regem, fugit iterum in mon-
tem ipse solus. 16 Vt autem sero
factum est, descenderunt discipuli
eius ad mare. 17 Et cùm ascen-
dissent nauim, venerunt trans
mare in Capharnaum: & tenebræ
iam factæ erant: & non venerat
ad eos Iesus. 18 Mare autem,
vento magno flante, exurgebat.
19 Cùm remigassent ergo stadia
vi-

נַעַר אֶחָד פֹּה שֶׁיֶּשׁ־לוֹ חֲמִשָּׁה
כִּכְּרֵי־לֶחֶם שְׂעוֹרִים וּשְׁנֵי־
דָגִים וּמָה אֵלֶּה בֵּין־הֶהָמוֹן הָרַב
10 הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הוֹשִׁיבוּ
אֶת־הָאֲנָשִׁים וְהָיָה חָצִיר הַרְבֵּה
בַּמָּקוֹם הוּא וַיֵּשְׁבוּ הָאֲנָשִׁים
בְּמִסְפָּר כַּחֲמֵשֶׁת אַלְפֵי־אִישׁ׃
11 וַיִּקַּח יֵשׁוּעַ כִּכְּרֵי־הַלֶּחֶם וְאַחַר
שֶׁנָּתַן תּוֹדָה חִלְּקָם לַיּוֹשְׁבִים
12 וְגַם־הַדָּגִים כַּאֲשֶׁר חָפֵצוּ׃ וַיְהִי
כִּי שָׂבְעוּ אָמַר לְתַלְמִידָיו
אִסְפוּ הַפִּתִּים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ פֶּן־
13 יֹאבֵדוּ׃ וַיַּאַסְפוּ וַיְמַלְאוּ שְׁנֵים
עָשָׂר סַלִּים מֵהַפִּתִּים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ
מֵהָאוֹכְלִים מֵחֲמִשָּׁה כִּכְּרֵי־
14 לֶחֶם שְׂעוֹרִים׃ וְהָאֲנָשִׁים
בִּרְאוֹתָם הָאוֹת שֶׁעָשָׂה יֵשׁוּעַ
אָמְרוּ זֶה הוּא נָבִיא כֶּאֱמֶת
שֶׁהָיָה עָתִיד לָבֹא בָּעוֹלָם׃
15 וּכְשֶׁיָּדַע יֵשׁוּעַ כִּי יָבֹאוּ לַחֲטָפוֹ
וְלַעֲשׂוֹתוֹ מֶלֶךְ וַיָּנָס עוֹד לְבַדּוֹ
16 הָהָרָה׃ וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב יָרְדוּ
17 תַּלְמִידָיו לַיָּם׃ וְכַאֲשֶׁר עָלוּ
לַסְּפִינָה בָּאוּ מֵעֵבֶר לַיָּם
לִכְפַר־נָחוּם וְהָיָה חוֹשֶׁךְ וְיֵשׁוּעַ
18 לֹא בָא אֲלֵיהֶם׃ וַיֵּשֶׁב רוּחַ
19 גָּדוֹל וַיִּסְעַר הַיָּם׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר
עָבְרוּ בַמְּשׁוֹטוֹת כַּחֲמִשָּׁה
עֶשְׂרִים

עֶשְׂרִים או שְׁלשִׁים רִים וַיִּרְאוּ
אֶת־יֵשׁוּעַ הוֹלֵךְ עַל־הַיָּם
20 וְנִקְרָב לַסְּפִינָה וַיִּירָאוּ׃ וְהוּא
אָמַר לָהֶם הִנְנִי אַל־תִּירָאוּ׃
21 וַיִּרְצוּ לָקַחַת אוֹתוֹ בַּסְּפִינָה
וְהָיְתָה מִיָּד בָּאָרֶץ אֲשֶׁר הָיוּ
22 הוֹלְכִים שָׁם׃ וּבְיוֹם מָחֳרָת
הָעָם הָעוֹמֵד בְּעֵבֶר הַיָּם רָאוּ כִּי
אֵין שָׁם סְפִינָה אַחֶרֶת בִּלְתִּי
אַחַת וְכִי יֵשׁוּעַ לֹא־בָא לַסְּפִינָה
עִם־תַּלְמִידָיו כִּי הָלְכוּ
23 תַּלְמִידָיו לְבַדָּם׃ וַתָּבֹאנָה
סְפִינוֹת אֲחֵרוֹת מִטְּבֶרְיָה קָרוֹב
לַמָּקוֹם שֶׁאָכְלוּ הַלֶּחֶם בְּתֵרַת
24 תּוֹדָה הָאָדוֹן׃ וַיְהִי בִּרְאוֹת
הַכִּיתָה כִּי אֵין שָׁם יֵשׁוּעַ וְגַם לֹא
תַּלְמִידָיו עָלוּ לַסְּפִינוֹת וַיָּבֹאוּ
כְּפַר־נָחוּם וַיְבַקְשׁוּ לְיֵשׁוּעַ׃
25 וְכַאֲשֶׁר מָצְאוּ אוֹתוֹ בְּעֵבֶר הַיָּם
אָמְרוּ לוֹ רַבִּי אֵימָתַי בָּאתָ
26 הֵנָּה׃ וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר
אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אַתֶּם
מְבַקְשִׁים אוֹתִי לֹא בִשְׁבִיל
שֶׁרְאִיתֶם הָאוֹתוֹת כִּי־אִם
בִּשְׁבִיל שֶׁאֲכַלְתֶּם מִכִּכְּרֵי־
27 הַלֶּחֶם וּשְׂבַעְתֶּם׃ פַּעֲלוּ לֹא
עַל־הַמַּאֲכָל הָאֹבֵד אֶלָּא עַל־
הַמַּאֲכָל הַקַּיָּם לְחַיֵּי־נֶצַח
שֶׁבֶּן־

viginti quinque aut triginta, vi-
dent Jesum ambulantem supra
mare, & proximum naui fieri,
& timuerunt. 20 *Ille autem*
dicit eis: Ego sum, nolite timere.
21 *Voluerunt ergo accipere*
eum in nauim: & statim nauis
fuit ad terram, in quam ibant.
22 *Altera die, turba, quæ sta-*
bat trans mare, vidit quia naui-
cula alia non erat ibi nisi vna,
& quia non introisset cum disci-
pulis suis Jesus in nauim, sed soli
discipuli eius abiissent: 23 *aliæ*
verò superuenerunt naues à Ti-
beriade iuxta locum vbi mandu-
cauerant panem, gratias agente
Domino.
24 *Cùm ergo vidisset turba*
quia Jesus non esset ibi, neque
discipuli eius, ascenderunt in na-
uiculas, & venerunt Capthar-
naum quærentes Jesum.
25 *Et cùm inuenissent eum*
trans mare, dixerunt ei: Rabbi,
quando huc venisti? 26 *Re-*
spondit eis Jesus, & dixit: Amen,
amen dico vobis: quæritis me non
quia vidistis signa, sed quia man-
ducastis ex panibus, & saturati
estis.
27 *Operamini non cibum, qui*
perit, sed qui permanet in vitam
æter-

æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signauit Deus. 28 Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus vt operemur opera Dei? 29 Respondit Jesus, & dixit eis: Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille. 30 Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signum vt videamus & credamus tibi? quid operaris? 31 Patres nostri manducauerunt manna in deserto sicut scriptum est: Panem de cœlo dedit illis manducare. 32 Dixit ergo eis Jesus: Amen, amen dico vobis: Non Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum.

33 Panis enim Dei est, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo.

34 Dixerunt ergo ad eum: Domine, semper da nobis panem hunc.

35 Dixit autem eis Jesus: Ego sum panis vitæ; qui venit ad me, non esuriet: & qui credit in me, non sitiet vmquam.

36 Sed dixi vobis quia & vidistis me, & non creditis.

37 Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet; & eum, qui venit ad me, non eijciam foras:

שֶׁבֶּן־אָדָם יִתֶּן־לָכֶם כִּי הָאָב
28 אֱלֹהִים חָתַם זֶה ׃ וְאָמְרוּ לוֹ
מָה נַעֲשֶׂה לִפְעוֹל מַעֲשֵׂה
29 אֱלֹהִים ׃ וַיַּעַן וַיֹּאמֶר־לָהֶם
יֵשׁוּעַ זֶה הוּא מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים
שֶׁתַּאֲמִינוּ בְּאוֹתוֹ שֶׁהוּא שָׁלַח׃
30 וַיֹּאמְרוּ לוֹ אִם־כֵּן מָה הָאוֹת
אַתָּה עוֹשֶׂה לְמַעַן נִרְאֶה
וְנַאֲמִין בָּךְ מָה אַתָּה פּוֹעֵל ׃
31 אֲבוֹתֵינוּ אָכְלוּ הַמָּן בַּמִּדְבָּר
כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לֶחֶם מִשָּׁמַיִם
32 נָתַן לָהֶם לֶאֱכֹלָה ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם מֹשֶׁה לֹא־נָתַן לָכֶם לֶחֶם
מִן־הַשָּׁמַיִם כִּי־אִם אָבִי
נוֹתֵן לָכֶם מִשָּׁמַיִם לֶחֶם
33 אֲמִתִּי׃ כִּי לֶחֶם הָאֱלֹהִים
הוּא אֲשֶׁר יָרַד מִן־הַשָּׁמַיִם
34 וְנוֹתֵן חַיִּים לָעוֹלָם ׃ וְאָמְרוּ לוֹ
אָדוֹן בְּכָל־זְמַן תֶּן־לָנוּ הַלֶּחֶם
35 הַזֶּה ׃ וַיֹּאמֶר־לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי
הוּא לֶחֶם הַחַיִּים הַבָּא אֵלַי
לֹא־יִרְעַב וְהַמַּאֲמִין בִּי לֹא־
36 יִצְמָא לָעוֹלָם ׃ אַךְ אָמַרְתִּי
לָכֶם כִּי גַם־רְאִיתֶם אוֹתִי וְאֵין
37 אַתֶּם מַאֲמִינִים ׃ כָּל־שֶׁהָאָב
נוֹתֵן לִי יָבוֹא אֵלַי וְאִישׁ הַבָּא
אֵלַי לֹא אַשְׁלִיכֶנּוּ הַחוּצָה ׃

38 כִּי יָרַדְתִּי מִן־הַשָּׁמַיִם לֹא
לַעֲשׂוֹת רְצוֹנִי כִּי־אִם לַעֲשׂוֹת
39 רְצוֹן מִי שֶׁשְּׁלָחַנִי׃ וְזֶה הוּא רְצוֹן
הָאָב שֶׁשְּׁלָחַנִי כִּי כָל־שֶׁנָּתַן
לִי לֹא־אֹבַד מִמֶּנּוּ כִּי־אִם
40 אֲחַיֵּיהוּ בְּיוֹם הָאַחֲרוֹן׃ וְזֶה רְצוֹן
אָבִי שֶׁשְּׁלָחַנִי שֶׁכָּל־הָרוֹאֶה
הַבֵּן וּמַאֲמִין בּוֹ יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי
עוֹלָם וַאֲנִי אֲחַיֵּיהוּ בְּיוֹם
41 הָאַחֲרוֹן׃ וַיִּלּוֹנוּ הַיְּהוּדִים עָלָיו
כִּי אָמַר אֲנִי לֶחֶם חַיִּים
42 שֶׁיָּרַדְתִּי מִן־הַשָּׁמַיִם׃ וְאָמְרוּ
הֲלֹא זֶה יֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹסֵף שֶׁאֲנַחְנוּ
יָדַעְנוּ אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֵיךְ זֶה אוֹמֵר
43 כִּי יָרַדְתִּי מִן־הַשָּׁמַיִם׃ וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר־לָהֶם אַל־תָּלִינוּ
44 בֵּינֵיכֶם׃ שׁוּם אִישׁ לֹא יוּכַל
לָבֹא אֵלַי אִם־לֹא יִמְשׁוֹךְ אוֹתוֹ
הָאָב שֶׁשְּׁלָחַנִי וַאֲנִי אֲחַיֵּיהוּ
45 בְּיוֹם אַחֲרוֹן׃ וְנִכְתַּב בַּנְּבִיאִים
ד שֶׁיִּהְיוּ כֻלָּם לִמּוּדֵי הָאֱלֹהִים
כָּל־שֶׁשָּׁמַע מֵהָאָב וְלָמַד בָּא
46 אֵלַי׃ לֹא בַּעֲבוּר שֶׁשּׁוּם אֶחָד
רָאָה אֶת־הָאָב זוּלַת מִי שֶׁהוּא
מֵאֵת־הָאֱלֹהִים זֶה רָאָה אֶת־
47 הָאָב׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
הַמַּאֲמִין בִּי יֶשׁ־לוֹ חַיֵּי עוֹלָם׃
48 49 אֲנִי לֶחֶם חַיִּים׃ אֲבוֹתֵיכֶם
אָכְלוּ

*38 quia descendi de cœlo: non
vt faciam voluntatem meam, sed
voluntatem eius qui misit me.*
*39 Hæc est autem voluntas
eius, qui misit me, Patris: vt
omne, quod dedit mihi, non per-
dam ex eo, sed resuscitem illud in
nouissimo die. 40 Hæc est au-
tem voluntas Patris mei, qui mi-
sit me: vt omnis qui videt Filiũ,
& credit in eum, habeat vitam
æternam, & ego resuscitabo eum
in nouissimo die. 41 Murmu-
rabant ergo Judæi de illo, quia
dixisset: Ego sum panis viuus;
qui de cœlo descendi. 42 & di-
cebant: Nonne hic est Jesus fi-
lius Joseph; cuius nos nouimus
patrem, & matrem? Quomodo
ergo dicit hic: Quia de cœlo de-
scendi? 43 Respondit ergo Je-
sus, & dixit eis: Nolite murmu-
rare in inuicem: 44 nemo po-
test venire ad me, nisi Pater, qui
misit me, traxerit eum: & ego re-
suscitabo eum in nouissimo die.*
*45 Est scriptum in Prophetis:
Et erunt omnes docibiles Dei.
Omnis, qui audiuit à Patre, &
didicit, venit ad me. 46 Non
quia Patrẽ vidit quisquã, nisi is,
qui est à Deo, hic vidit Patrem.*
*47 Amen, amen dico vobis:
Qui credit in me, habet vitam
æternam. 48 Ego sum
panis vitæ. 49 Patres vestri
man-*

ד ישעיה נ״ד
וְכָל־בָּנַיִךְ
לִמּוּדֵי יְהוָה

manducauerunt manna in deser-
to, & mortui sunt: 50 Et hic
est panis de cœlo descendens: vt si
quis ex ipso manducauerit, non
moriatur. 51 Ego sum panis
viuus, qui de cœlo descendi. 52
Si quis manducauerit ex hoc pa-
ne viuet in æternum: & panis
quem ego dabo, caro mea est pro
mundi vita. 53 Litigabant er-
go Iudæi ad inuicem dicentes:
Quomodo potest hic nobis carnem
suam dare ad manducandum?
54 Dixit ergo eis Iesus: Amen,
amen dico vobis: Nisi manduca-
ueritis carnem Filij hominis, &
biberitis eius sanguinem, non ha-
bebitis vitam in vobis. 55 Qui
manducat meam carnem, & bibit
meum sanguinem, habet vitam
æternam: & ego resuscitabo eum
in nouissimo die. 56 Caro enim
mea, verè est cibus: & sanguis
meus, verè est potus: 57 qui
manducat meam carnem, & bi-
bit meum sanguinem, in me ma-
net, & ego in illo. 58 Sicut
misit me viuens Pater, & ego
viuo propter Patrem: & qui
manducat me, & ipse viuet pro-
pter me. 59 Hic est panis qui
de cœlo descendit. Non sicut man-
ducauerunt patres vestri manna,
& mortui sunt. Qui manducat
hunc panem, viuet in æternum.
60 Hæc dixit in synagoga docens,

שאכלו המן במדבר ומתו ׃
50 זה הלחם היורד מהשמים
הוא שאם איש יאכל ממנו
51 לא־ימות ׃ אני לחם חי
52 שירדתי מן־השמים ׃ אם־איש
יאכל מהלחם זה יחיה לעד
והלחם שאתן הוא בשרי בעד
53 חיות העולם ׃ ויריבו היהודים
ביניהם לאמור איך יוכל זה
לתת־לנו בשרו לאכלה ׃
54 ואמר להם ישוע אמן אמן אני
אומר לכם אם־לא תאכלו
בשר בן־האדם ותשתו דמו
55 לא־תהיה לכם חיים ׃ והאוכל
בשרי והשותה דמי יהיה לו
חיי נצח ואני אחייהו ביום
56 האחרון ׃ כי בשרי באמת
אוכל הוא ודמי שתיה היא
57 באמת ׃ והאוכל בשרי
והשותה דמי הוא קיים בי ואני
58 בו ׃ כאשר האב חי שלחני
ואני חי למען האב והאוכל
אותי גם־הוא חי למעני ׃
59 זה הוא הלחם שירד מן־
השמים לא כמו שאכלו
אבותיכם המן ומתו האוכל
הלחם הזה יחיה לעולם ׃
60 אלה אמר בכנסת מלמד

61 בִּכְפַר־נַחוּם ׃ וְרַבִּים
מִתַּלְמִידָיו בְּשָׁמְעָם אָמְרוּ
הַדָּבָר הַזֶּה קָשֶׁה וּמִי יוּכַל
62 לְשָׁמְעוֹ ׃ וַיֵּדַע יֵשׁוּעַ בְּלִבּוֹ כִּי
תַלְמִידָיו הֵלִינוּ עַל־זאת וְאָמַר
לָהֶם הֲזאת לָכֶם לְמִכְשׁוֹל ׃
63 אִם תִּרְאוּ בֶן־הָאָדָם עוֹלֶה
64 לַמָּקוֹם שֶׁהָיָה לְפָנִים ׃ הָרוּחַ
הִיא הַנּוֹתֶנֶת הַחַיִּים וְהַבָּשָׂר
לֹא־יוֹעִיל מְאוּמָה הַדְּבָרִים
שֶׁדִּבַּרְתִּי לָכֶם הֵם הָרוּחַ
65 וְהַחַיּוֹת ׃ אַךְ יֵשׁ אֲנָשִׁים מִכֶּם
שֶׁאֵינָם מַאֲמִינִים כִּי יָדַע יֵשׁוּעַ
מֵרֵאשִׁית מִי הֵם שֶׁאֵינָם
מַאֲמִינִים וְהָאִישׁ שֶׁיִּמְסְרֶנּוּ ׃
66 וְאָמַר עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי
שׁוּם אָדָם לֹא יוּכַל לָבֹא אֵלַי
67 לוּלֵי נִתַּן לוֹ מֵאָבִי ׃ מִזֶּה רַבִּים
מִתַּלְמִידָיו נָזוֹרוּ אָחוֹר וְלֹא
68 הָלְכוּ עִמּוֹ ׃ וְאָמַר יֵשׁוּעַ לִשְׁנֵים
עָשָׂר הֲגַם אַתֶּם חֲפֵצִים לָסוּר ׃
69 וַיַּעַן לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָא אָדוֹן אֶל־
מִי נֵלֵךְ יֶשׁ־לְךָ דִּבְרֵי חַיִּים
70 נִצְחִיִּים ׃ וַאֲנוּ מַאֲמִינִים וְיָדַעְנוּ
כִּי אַתָּה מָשִׁיחַ בֶּן־הָאֱלֹהִים ׃
71 וַיַּעֲנֵם יֵשׁוּעַ הֲלֹא בָחַרְתִּי בָכֶם
שְׁנֵים עָשָׂר וְאֶחָד מִכֶּם שָׂטָן
72 הוּא ׃ וְאָמַר עַל־יְהוּדָה אִישׁ־
קְרִיוֹתָא

in Capharnaum. 61 *Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* 62 *Sciens autem Jesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos scandalizat?* 63 *Si ergo videritis Filium hominis ascendentem vbi erat prius?* 64 *Spiritus est, qui viuificat: caro non prodest quidquam. verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.* 65 *Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.*

66 *Et dicebat: propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.*

67 *Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro; & iam non cum illo ambulabant.* 68 *Dixit ergo Jesus ad duodecim: Numquid & vos vultis abire?* 69 *Respondit ergo ei Simon Petrus: Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.* 70 *& nos credidimus, & cognouimus quia tu es Christus Filius Dei.* 71 *Respondit eis Jesus: Nonne ego vos duodecim elegi: & ex vobis vnus diabolus est?* 72 *Dicebat autem Judam Simonis Iscariotem:*

tem: hic enim erat traditurus eum, cùm esset vnus ex duodecim.

קריותא בן־שמעון כי זה
היה עתיד למסרו בהיותו
אחד משנים עשר׃

CAP. VII.

1 *POst hæc autem ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.*
2 Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, Scenopegia.
3 Dixerunt autem ad eum fratres eius: Transi hinc, & vade in Iudæam, vt & discipuli tui videant opera tua, quæ facis:
4 Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta teipsum mundo.
5 Neque enim fratres eius credebant in eum.
6 Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum aduenit: tempus autem vestrum semper est paratum.
7 Non potest mundus odisse vos: me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo quod opera eius mala sunt.
8 Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum illum: quia meum tempus nondum impletum est.
9 Hæc cùm dixisset, ipse mansit in

פ׳ ז׳

ואחר אלה הדברים הלך 1
ישוע גלילה כי לא רצה ללכת
ליהודה כי היהודים מבקשים
להמיתו׃ ויקרב יום חג הסכות 2
ליהודים׃ ויאמרו לו אחיו 3
עבור מזה ולך ליהודה כדי
שיראו גם תלמידיך מעשיך
שאתה עושה׃ כי איש לא 4
יעשה דבר בסתר והוא חפץ
שיהיה בגלוי אם אתה עושה
הדברים האלה גלה עצמך
לעולם׃ כי גם־אחיו אינם 5
מאמינים בו׃ ויאמר ישוע 6
להם זמני עדיין לא־בא
וזמנכם תמיד מוכן הוא׃ לא 7
יוכל העולם לשנא אתכם ולי
שונא כי אני מעיד עליו ש
שמעשיו הם רעים׃ אתם עלו 8
אל־יום חג זה ואני איני עולה
אל־יום חג זה כי זמני עד הנה
לא נמלא׃ וכאשר אמר 9
הדברים האלה הוא ישב
בגליל׃

10 בַּגָּלִיל׃ וְכַאֲשֶׁר עָלוּ אֶחָיו
אָז עָלָה גַם הוּא לְיוֹם הֶחָג אֲבָל
11 לֹא בְגָלוּי אֶלָּא בַסֵּתֶר׃ וַיְבַקְשׁוּ
אוֹתוֹ הַיְּהוּדִים בְּיוֹם הֶחָג
12 וְאָמְרוּ אַיֵּה הוּא׃ וַתְּהִי עָלָיו
לִינָה רַבָּה בָעָם כִּי אֲנָשִׁים
רַבִּים אָמְרוּ כִּי הוּא טוֹב
וַאֲחֵרִים אָמְרוּ לֹא כִּי מַטְעֶה
13 הוּא אֶת־הָעָם׃ אַךְ אֵין אִישׁ
מְדַבֵּר עָלָיו בְּגָלוּי בַּעֲבוּר יִרְאַת
14 הַיְּהוּדִים׃ וּבְתוֹךְ יוֹם הֶחָג
עָלָה יֵשׁוּעַ אֶל־הַהֵיכָל וַיְלַמֵּד׃
15 וַיִּתְמְהוּ הַיְּהוּדִים וְאָמְרוּ אֵיךְ
הוּא יוֹדֵעַ הַלִּמּוּדִים וְהוּא לֹא־
16 לָמַד אוֹתָם׃ וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ
וַיֹּאמַר לִמּוּדִי אֵינוֹ שֶׁלִּי כִּי־אִם
17 מֵאוֹתוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃ אִם
יַחְפּוֹץ אִישׁ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יֵדַע
מֵהַלִּמּוּד אִם הוּא מֵאֱלֹהִים
18 אוֹ אִם אֲנִי מְדַבֵּר מֵעַצְמִי׃ מִי
שֶׁמְּדַבֵּר מֵעַצְמוֹ הוּא מְבַקֵּשׁ
כָּבוֹד לְעַצְמוֹ וְהַמְבַקֵּשׁ כְּבוֹד
מִי שֶׁשְּׁלָחוֹ זֶה הוּא נֶאֱמָן וְאֵין
19 בּוֹ רֶשַׁע׃ הֲלֹא מֹשֶׁה נָתַן לָכֶם
הַתּוֹרָה וְאֵין אִישׁ מִכֶּם עוֹשֶׂה
20 הַתּוֹרָה׃ לָמָּה אַתֶּם מְבַקְשִׁים
לַהֲמִיתֵנִי׃ וַיַּעַן הָעָם וַיֹּאמַר
הַשֵּׁד לְךָ מִי מְבַקֵּשׁ לַהֲמִיתְךָ׃
וַיַּעַן

in Galilæa. 10 Vt autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum non manifestè, sed quasi in occulto. 11 Iudæi ergo quærebant eum in die festo, & dicebant: Vbi est ille?

12 Et murmur multum erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: Quia bonus est. Alij autem dicebant: Non, sed seducit turbas. 13 Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudæorum. 14 Iam autem die festo mediante, ascendit Iesus in templum, & docebat. 15 Et mirabãtur Iudæi, dicentes: Quomodo hic litteras scit, cùm non didicerit? 16 Respondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me.

17 Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscet de doctrina, vtrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar. 18 Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit, qui autem quærit gloriam eius, qui misit eum, hic verax est, & iniustitia in illo non est.

19 Nonne Moyses dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem?

20 Quid me quæritis interficere? Respondit turba, & dixit: Dæmonium habes: quis te quærit interficere?

Re-

מרהעם האמינו בו ואמרו
כשיבא המשיח היעשה
אותות יותר ממה שזה עושה:
32 וישמעו הפרושים את־העם
מלינים עליו אלה הדברים
ושרים והפרושים שלחו
33 המשרתים ללכדו: ויאמר
ישוע להם עוד עמכם עת מועט
34 ואבא למי ששלחני: תבקשוני
ולא־תמצאוני וכאשר אני בא
שם אין אתם יכולים לבא:
35 ואמרו היהודים לעצמם אנה
ילך זה שלא־נמצאהו האם
ילך לפזור הגוים וילמד לגוים:
36 מה הדבר הזה שדבר ת
תבקשוני ולא־תמצאוני
ובאשר אני שם לא־תוכלו
37 לבא: וביום האחרון של־
שמחה עמד ישוע וצעק לא
לאמור אם־איש יצמא יבוא
38 אלי וישתה: המאמין בי כמו
שכתוב נהרי מים חיים יזלו
39 מבטנו: וזה אמר על־הרוח
שעתידים לקבל המאמינים
בו כי עד־הנה לא־נתנה הרוח
כי ישוע לא־נתכבד עדין:
40 ומהעם ששמעו דבריו אלה
אמרו נביא הוא באמת:
ואחרים

*multi crediderunt in eum, & dicebant: Christus cùm venerit, nunquid plura signa faciet quàm quæ hic facit?
32 Audierunt Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc: & miserunt Principes, & Pharisæi ministros vt apprehenderent eum.
33 Dixit ergo eis Jesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: & vado ad eum, qui me misit.
34 Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ego sum, vos non potestis venire.
35 Dixerunt ergo Judæi ad semetipsos: Quò hic iturus est, quia non inueniemus eum? numquid in dispersionem Gentium iturus est, & docturus Gentes?
36 Quis est hic sermo, quem dixit: Quæretis me, & non inuenietis: & vbi sum ego, vos non potestis venire?
37 In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat Jesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.
38 Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.
39 Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.
40 Ex illa ergo turba cùm audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est verè Propheta.*

Alij

41 *Alij dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid à Galilæa venit Christus?* 42 *Nonne Scriptura dicit: Quia ex semine Dauid, & de Bethlehem Castello vbi erat Dauid, venit Christus?*

43 *Dissensio itaque facta est in turba propter eum.* 44 *Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.* 45 *Venerunt ergo ministri ad Pōtifices, & Pharisæos. Et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis illum?* 46 *Responderunt ministri: Numquam sic locutus est homo, sicut hic homo.* 47 *Responderunt ergo eis Pharisæi: Numquid & vos seducti estis?* 48 *Numquid ex Principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis?* 49 *Sed turba hæc, quæ non nouit legem, maledicti sunt.* 50 *Dixit Nicodemus ad eos, ille, qui venit ad eū nocte, qui vnus erat ex ipsis:*

51 *Numquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso & cognouerit quid faciat?*

52 *Responderunt, & dixerunt ei: Numquid & tu Galilæus es? Scrutare Scripturas, & vide quia à Galilæa Propheta non surgit.* 53 *Et reuersi sunt vnusquisque in domum suam.*

41 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ
וּמֵאֲנָשִׁים אָמְרוּ הֲמִגָּלִיל יָבוֹא
42 הַמָּשִׁיחַ׃ הֲלֹא הַמִּכְתָּב אוֹמֵר
כִּי מִזֶּרַע דָּוִד וּמִבֵּית־־־לֶחֶם
מְטִירָה שֶׁהָיָה שָׁם דָּוִד יָבֹא
43 הַמָּשִׁיחַ׃ וַתְּהִי מְרִיבָה בָּעָם
44 לְמַעֲנוֹ׃ וּמֵאֲנָשִׁים הֵפְצוּ
לְלָכְדוֹ אַךְ אִישׁ לֹא שָׁלַח יָד
45 עָלָיו׃ וַיָּבוֹאוּ הַמְשָׁרְתִים
לַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים וְלַפָּרוּשִׁים
וְאָמְרוּ לָהֶם לָמָה לֹא הֲבֵאתֶם
46 אוֹתוֹ׃ וַיַּעֲנוּ הַמְשָׁרְתִים
לְעוֹלָם לֹא דִּבֵּר אָדָם כָּךְ
47 כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר הָאִישׁ הַזֶּה׃ וַיַּעֲנוּ
הַפָּרוּשִׁים לָהֶם הֲגַם־־־אַתֶּם
48 נִתְפַּתֶּם׃ הַאִם אֶחָד מֵהַשָּׂרִים
49 אוֹ מֵהַפָּרוּשִׁים הֶאֱמִין בּוֹ׃ כִּי
אִם זֹאת הַכִּיתָה שֶׁלֹּא יָדְעָה
50 הַתּוֹרָה אֲרוּרָה הִיא׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם נַקְדִּימוֹן הָאִישׁ שֶׁבָּא אֵלָיו
בַּלַּיְלָה וְהָיָה אֶחָד מֵהֶם׃ הַאִם
51 תּוֹרָתֵנוּ תִּשְׁפּוֹט אִישׁ כִּי־אִם
מִקּוֹדֶם תִּשְׁמַע מִמֶּנּוּ וְתֵדַע
52 מַה הוּא עוֹשֶׂה׃ וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ
לוֹ הֲגַם אַתָּה גְּלִילִי חֲקוֹר
הַמִּכְתָּבִים וּרְאֵה כִּי מִגָּלִיל
53 לֹא יָקוּם נָבִיא׃ וַיָּשׁוּבוּ כָּל־
אִישׁ לְבֵיתוֹ׃

1 וַיֵּלֶךְ יְשׁוּעַ אֶל הַר הַזֵּתִים ׃
2 וַיָּשָׁב עוֹד בַּבֹּקֶר לְהֵיכָל וּבָאוּ
אֵלָיו כָּל־הָעָם וַיֵּשֶׁב וַיְלַמֵּד
3 אוֹתָם ׃ וַיָּבִיאוּ סוֹפְרִים
וּפְרוּשִׁים אִשָּׁה שֶׁנִּלְכְּדָה בַּזְּנוּת
4 וְהֶעֱמִידוּהָ בַּתָּוֶךְ ׃ וַיֹּאמְרוּ־לוֹ
רַבִּי זֹאת הָאִשָּׁה נִלְכְּדָה בַּזְּנוּת
5 עַתָּה ׃ וּבְתוֹרָה מֹשֶׁה צִוָּה־לָנוּ
לִסְקוֹל כָּזֹאת לָכֵן מָה אַתָּה
6 אֹמֵר ׃ וְזֹאת אָמְרוּ לְנַסּוֹתוֹ כְּדֵי
שֶׁיּוּכְלוּ לְהַלְשִׁינוֹ אֲבָל יְשׁוּעַ
הִטָּה עַצְמוֹ לְמַטָּה לָאָרֶץ ויכ
7 וַיִּכְתּוֹב בְּאֶצְבָּעוֹ בָּאָרֶץ ׃ אֲבָל
כְּהַתְמִידָם לִשְׁאֲלוֹ זָקַף ו
וַיֹּאמֶר לָהֶם מִי מִכֶּם בְּלֹא
חֵטְא יִהְיֶה רִאשׁוֹן לִירוֹת לָהּ
8 אֶבֶן ׃ וְעוֹד הִתְנַטָּה וַיִּכְתּוֹב
9 בָּאָרֶץ ׃ וַיִּשְׁמְעוּ וַיֵּצְאוּ אֶחָד
אֶחָד וַיָּחֵלּוּ מֵהַזְּקֵנִים וַיִּשָּׁאֵר
יְשׁוּעַ לְבַדּוֹ וְהָאִשָּׁה עוֹמֶדֶת
10 בַּתָּוֶךְ ׃ וַיִּזְקוֹף יְשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ
אִשָּׁה אַיֵּה מִי שֶׁהִלְשִׁינוּךְ
11 הַאֶחָד לֹא חִיְּבֵךְ ׃ וַתֹּאמַר אֵין
אֶחָד אֲדוֹנִי וַיֹּאמֶר יְשׁוּעַ גַּם־
אֲנִי לֹא־אֲחַיֵּבֵךְ לְכִי וְאַל־
12 תּוֹסִיפִי לַחֲטוֹא עוֹד ׃ וַיְדַבֵּר
לָהֶם

1 IEsus autem perrexit in
montem Oliueti: 2 &
diluculo iterũ venit in templum,
& omnis populus venit ad eum,
& sedens docebat eos. 3 Addu-
cant autem Scribæ, & Pharisæi
mulierem in adulterio deprehen-
sam: & statuerunt eam in medio,
4 & dixerunt ei; Magister,
hæc mulier modò deprehensa est
in adulterio. 5 In lege autem
Moyses mandauit nobis huius-
modi lapidare. Tu ergo quid di-
cis? 6 Hoc autem dicebant ten-
tantes eum, vt possent accusare
eum. Jesus autem inclinans se
deorsum, digito scribebat in terra.
7 Cùm ergo perseuerarent in-
terrogantes eum, erexit se, & di-
xit eis: Qui sine peccato est ve-
strum, primus in illam lapidem
mittat. 8 Et iterum se incli-
nans, scribebat in terra. 9 Au-
dientes enim vnus post vnum ex-
ibant, incipientes à senioribus:
& remansit solus Jesus, & mu-
lier in medio stans. 10 Erigens
autem se Jesus, dixit ei: Mulier,
vbi sunt, qui te accusabant? ne-
mo te condemnauit? 11 Quæ di-
xit: nemo, Domine. Dixit autẽ
Jesus: Nec ego te condemnabo:
Vade, & iam amplius noli pec-
care. 12 Iterum ergo locutus est
eis

הָמוּתוּ וְאָנָה אֲנִי הוֹלֵךְ לֹא־
22 תוּכְלוּ לָבֹא׃ וְאָמְרוּ הַיְּהוּדִים
הֲיָמִית עַצְמוֹ כִּי אָמַר אָנָה אֲנִי
הוֹלֵךְ לֹא־־תוּכְלוּ לָבֹא׃
23 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַתֶּם מִלְמַטָּה
וַאֲנִי מִלְמַעְלָה אַתֶּם מֵעוֹלָם
הַזֶּה וַאֲנִי אֵינִי מִזֶּה הָעוֹלָם׃
24 לָכֵן אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי תָמוּתוּ
בְּחַטֹּאתֵיכֶם לְפִי שֶׁאִם אֵינְכֶם
מַאֲמִינִים כִּי אֲנִי הוּא תָמוּתוּ
25 בְּחַטֹּאתְכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִי
אַתָּה וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
רֵאשִׁית שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר לָכֶם׃
26 הַרְבֵּה יֶשׁ־־לִי לְדַבֵּר עֲלֵיכֶם
וְלִשְׁפּוֹט אַךְ מִי שֶׁשְּׁלָחַנִי נֶאֱמָן
הוּא וּמָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ אֲנִי
27 מְדַבֵּר בָּעוֹלָם׃ וְלֹא יָדְעוּ כִּי
28 אָמַר שֶׁאֵל הוּא אָבִיו׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם יֵשׁוּעַ כַּהֲרִימְכֶם אֶת־בֶּן
הָאָדָם אָז תֵּדְעוּ כִּי אֲנִי הוּא
וְאֵינִי עוֹשֶׂה מֵעַצְמִי מְאוּמָה
כִּי־־אִם כַּאֲשֶׁר לִמְּדַנִי הָאָב
29 אֵלֶּה אֲנִי מְדַבֵּר׃ וַאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי
הוּא עִמָּדִי וְלֹא עֲזָבַנִי לְבַדִּי כִּי
אֲנִי עוֹשֶׂה תָמִיד מָה שֶׁרָצַת
30 בְּעֵינָיו׃ וְכַאֲשֶׁר דִּבֵּר הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה הֶאֱמִינוּ בוֹ רַבִּים׃
31 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לַיְּהוּדִים הָהֵם
שֶׁהֶאֱמִינוּ

moriemini. Quò ego vado, vos non poteſtis venire. 22 Dicebant ergo Iudæi: Numquid interficiet ſemetipſum, quia dixit: Quò ego vado, vos non poteſtis venire? 23 Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo: 24 Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis veſtris: ſi enim non credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro. 25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Jeſus: Principium, qui & loquor vobis. 26 Multa habeo de vobis loqui, & iudicare, ſed qui me miſit, verax eſt: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo. 27 Et non cognouerunt quia Patrem eius dicebat Deum. 28 Dixit ergo eis Jeſus: Cùm exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor: 29 & qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum: quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper. 30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. 31 Dicebat ergo Ieſus ad eos, qui crediderunt ei,

ei, Iudæos: Si vos manseritis in
sermone meo, verè discipuli mei
eritis: 32 *& cognoscetis veri-*
tatem, & veritas liberabit vos.
33 *Responderunt ei: Semen*
Abrahæ sumus, & nemini serui-
uimus vmquam: quomodo tu di-
cis: Liberi eritis? 34 *Respon-*
dit eis Iesus. Amen, amen dico
vobis: quia omnis, qui facit pec-
catum, seruus est peccati. 35
seruus autem non manet in do-
mo in æternum: filius autem
manet in æternum. 36 *si ergo*
vos filius liberauerit, verè liberi
eritis. 37 *Scio quia filij Abra-*
hæ estis: sed quæritis me interfice-
re, quia sermo meus non capit in
vobis.
38 *Ego quod vidi apud Pa-*
trem meum, loquor: & vos quæ
vidistis apud patrem vestrum,
facitis.
39 *Responderunt, & dixe-*
runt ei: Pater noster Abraham
est. Dicit eis Iesus: Si filij A-
brahæ estis, opera Abrahæ facite.
40 *Nunc autem quæritis me*
interficere, hominem, qui veri-
tatem vobis locutus sum, quam
audiui à Deo: hoc Abraham non
fecit. 41 *Vos facitis opera*
patris vestri. Dixerunt itaque
ei: Nos ex fornicatione non su-
mus nati: vnum patrem habemus
Deum.

שֶׁהֶאֱמִינוּ בוֹ אִם־תַּעַמוֹדוּ
בִּדְבָרַי בֶּאֱמֶת תִּהְיוּ תַלְמִידַי׃
32 וְתֵדְעוּ הָאֱמֶת וְהָאֱמֶת תְּחַפּוֹשׁ
33 אֶתְכֶם׃ וַיַּעֲנוּ לוֹ אֲנַחְנוּ זֶרַע
אַבְרָהָם וּבְכָל־זְמַן לֹא־עָבַדְנוּ
לְאִישׁ אֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר תִּהְיוּ
34 חָפְשִׁים׃ וַיַּעֲנֵם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי כָל־שֶׁעוֹשֶׂה
35 חֵטְא הוּא עֶבֶד לַחֵטְא׃ וְהָעֶבֶד
לֹא־יֵשֵׁב בַּבַּיִת לְעוֹלָם וְהַבֵּן
36 יֵשֵׁב בַּבַּיִת לְעוֹלָם וָעֶד׃ לָכֵן
אִם־הַבֵּן יְחַפּוֹשׁ אֶתְכֶם תִּהְיוּ
37 חֲפֵשִׁים בֶּאֱמֶת׃ אֲנִי יוֹדֵעַ כִּי
בְּנֵי אַבְרָהָם אַתֶּם אֲבָל אַתֶּם
חֲפֵצִים לַהֲמִיתֵנִי כִּי דְבָרַי אֵינָם
38 מְכִילִים בָּכֶם׃ אֲנִי מְדַבֵּר מָה
שֶׁרָאִיתִי אֵצֶל אָבִי וְאַתֶּם
עוֹשִׂים מָה שֶׁרְאִיתֶם אֵצֶל
39 אֲבִיכֶם׃ וַיַּעֲנוּ וְאָמְרוּ לוֹ אָבִינוּ
אַבְרָהָם הוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
אִם בְּנֵי אַבְרָהָם אַתֶּם עֲשׂוּ
40 מַעֲשֵׂי אַבְרָהָם׃ וְעַתָּה אַתֶּם
מְבַקְשִׁים לַהֲמִיתֵנִי אָדָם
שֶׁדִּבַּרְתִּי לָכֶם הָאֱמֶת אֲשֶׁר
שָׁמַעְתִּי מֵהָאֵל זֶה לֹא־עָשָׂה
41 אַבְרָהָם׃ אַתֶּם עוֹשִׂים מַעֲשֵׂי
אֲבִיכֶם לָכֵן אָמְרוּ לוֹ אֵין אָנוּ
יְלִידֵי הַזְּנוּת יֶשׁ־לָנוּ אָב אֶחָד
אֱלֹהִים׃

42 אֱלֹהִים׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם
יִהְיֶה אֱלֹהִים אֲבִיכֶם אָכֵן תִּהְיוּ
אֹהֲבִים אוֹתִי כִּי אֲנִי
הֶאֱצַלְתִּי מֵאֱלֹהִים וּבָאתִי כִּי
לֹא־בָאתִי מֵעַצְמִי כִּי־אִם הוּא
43 שְׁלָחָנִי׃ וְלָמָּה אֵינְכֶם יוֹדְעִים
אֲמָרַי כִּי לֹא־תוּכְלוּ לִשְׁמֹעַ
44 דְּבָרָי׃ אַתֶּם מֵאָב שֵׁד וְתַחְפְּצוּ
לַעֲשׂוֹת תַּאֲוַת אֲבִיכֶם רוֹצֵחַ
הוּא מֵרֵאשִׁית וְלֹא־עָמַד
בֶּאֱמֶת כִּי אֵין־בּוֹ אֱמֶת
כְּשֶׁדּוֹבֵר כָּזָב הוּא מְדַבֵּר מ
מֵעַצְמוֹ כִּי כוֹזֵב הוּא וְאָבִיו׃
45 וְאִם אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם הָאֱמֶת
46 אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי׃ מִי מִכֶּם
יוֹכִיחַ אוֹתִי עַל־חֵטְא אִם אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם הָאֱמֶת לָמָּה
47 אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי׃ מִי שֶׁהוּא
מֵאֱלֹהִים הוּא שׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי
אֱלֹהִים עַל־כֵּן אֵינְכֶם שׁוֹמְעִים
48 כִּי אֵין־אַתֶּם מֵאֱלֹהִים׃ וַיַּעֲנוּ
הַיְּהוּדִים וְאָמְרוּ לוֹ הֲלֹא הֵטִיב
אֲנוּ אוֹמְרִים כִּי שֹׁמְרוֹנִי אַתָּה
49 וְלְךָ יֵשׁ שֵׁד׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אֵין לִי
שֵׁד כִּי־אִם אֲנִי מְכַבֵּד אֶת־
50 אָבִי וְאַתֶּם קִלַּלְתּוּנִי׃ וְאֵינִי
מְבַקֵּשׁ כְּבוֹדִי יֵשׁ מִי שֶׁיְּבַקֵּשׁ
51 וְיִשְׁפּוֹט׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם

Deum. 42 Dixit ergo eis Jesus:
Si Deus pater vester esset: dili-
geretis vtique me. ego enim ex
Deo processi, & veni: neque
enim à meipso veni, sed ille me
misit.
43 Quare loquelam meam non
cognoscitis? Quia non potestis
audire sermonem meum.
44 Vos ex patre diabolo estis:
& desideria patris vestri vultis
facere, ille homicida erat ab ini-
tio, & in veritate non stetit:
quia non est veritas in eo: cùm
loquitur mendacium, ex proprijs
loquitur, quia mendax est, &
pater eius. 45 Ego autem si ve-
ritatem dico, non creditis mihi.

46 Quis ex vobis arguet me de
peccato? Si veritatem dico vobis:
quare non creditis mihi?
47 Qui ex Deo est, verba Dei
audit. Propterea vos non audi-
tis, quia ex Deo non estis.
48 Responderunt ergo Judæi,
& dixerunt ei: Nonne benè di-
cimus nos quia Samaritanus es
tu, & dæmonium habes?
49 Respondit Jesus: Ego dæ-
monium non habeo: sed honorifi-
co Patrem meum, & vos inhono-
rastis me.
50 Ego autem non quæro glo-
riam meam: est qui quærat, &
iudicet. 51 Amen, amen dico
vo-

vobis: si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. 52 Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes, Abraham mortuus est, & Prophetæ, & tu dicis: Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum. 53 Numquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem teipsum facis? 54 Respondit Iesus: Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est: est Pater meus, qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est, 55 & non cognouistis eum: ego autem noui eum: Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo. 56 Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum: vidit, & gauisus est.

57 Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?

58 Dixit eis Iesus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum. 59 Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

לָכֶם אִם אִישׁ יִשְׁמוֹר דְּבָרַי לֹא
52 יִרְאֶה מָוֶת לְעוֹלָם ׃ וַיֹּאמְרוּ
הַיְּהוּדִים עַתָּה יָדַעְנוּ כִּי יֵשׁ לְךָ
שֵׁד אַבְרָהָם מֵת וְהַנְּבִיאִים
מֵתוּ וְאַתָּה אוֹמֵר אִם אִישׁ
יִשְׁמוֹר דְּבָרַי לֹא־יִטְעוֹם מָוֶת
53 לְעוֹלָם ׃ הַאַתָּה יוֹתֶר גָּדוֹל
מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ אֲשֶׁר מֵת
וְהַנְּבִיאִים מֵתוּ מִי אַתָּה עוֹשֶׂה
54 עַצְמְךָ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אִם אֲנִי
אֲכַבֵּד עַצְמִי כְּבוֹדִי אֵינוֹ שׁוּם
דָּבָר יֵשׁ אָבִי שֶׁהוּא מְכַבֵּד
אוֹתִי שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים כִּי
55 אֱלֹהֵיכֶם הוּא ׃ וְלֹא יְדַעְתֶּם
אוֹתוֹ אֲבָל אֲנִי יָדַעְתִּי אוֹתוֹ
וְאִם אוֹמַר כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ אוֹתוֹ
אֶהְיֶה כוֹזֵב כְּמוֹכֶם אֶלָּא אֲנִי
יוֹדֵעַ אוֹתוֹ וְשׁוֹמֵר דְּבָרוֹ ׃
56 אַבְרָהָם אֲבִיכֶם שָׂמַח לִרְאוֹת
57 יוֹמִי וַיַּרְא וַיִּשְׂמָח ׃ וַיֹּאמְרוּ
הַיְּהוּדִים אֵלָיו אֵינְךָ עֲדַיִין בֶּן־
חֲמִשִּׁים שָׁנָה וְרָאִיתָ אֶת־
58 אַבְרָהָם ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
בְּטֶרֶם הֱיוֹת אַבְרָהָם אֲנִי הֹוֶה ׃
59 וַיִּקְחוּ אֲבָנִים לִרְגְּמוֹ וַיִּסָּתֵר
יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא מֵהַהֵיכָל ׃

פ׳ ט׳

1 וַיַּעֲבוֹר יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אִישׁ עִוֵּר
2 מִלֵּידָה ׃ וַיִּשְׁאָלוּהוּ תַלְמִידָיו
רַבִּי מִי חָטָא זֶה אוֹ יוֹלְדָיו
3 שֶׁנּוֹלַד עִוֵּר ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ לֹא
חָטָא הוּא וְלֹא יוֹלְדָיו כִּי־אִם
לְהִגָּלוֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים בּוֹ ׃
4 יֵשׁ לִי לִפְעוֹל מַעֲשֵׂה מִמִּי ש
שֶׁשְּׁלָחַנִי בְּעוֹד הַיּוֹם בָּא
הַלַּיְלָה שֶׁלֹּא כָל־אִישׁ יוּכַל
5 לִפְעוֹל ׃ בְּעוֹדִי בָעוֹלָם אֲנִי
6 אוֹר הָעוֹלָם ׃ וְאַחַר שֶׁאָמַר
אֵלֶּה הַדְּבָרִים רָק בָּאָרֶץ וַיַּעַשׂ
טִיט מֵהָרוֹק וַיִּטַּח עַל־עֵינָיו ׃
7 וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ רְחַץ בִּבְרֵכַת
שִׁילוֹחַ וַיֵּלֶךְ וַיִּרְחַץ וַיָּבֹא רוֹאֶה ׃
8 עַל־כֵּן הַשְּׁכֵנִים וּמִי שֶׁרָאוּ
אוֹתוֹ לְפָנִים כִּי הָיָה עָנִי אָמְרוּ
הֲזֶה הוּא שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְשׁוֹאֵל
צְדָקָה יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא זֶה ׃
9 וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינוּ הוּא כִּי־
אִם אַחֵר דּוֹמֶה לוֹ וְאָמַר הוּא
10 כִּי אֲנִי הוּא ׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵיךְ
11 נִפְתְּחוּ עֵינֶיךָ ׃ וַיַּעַן אוֹתוֹ
הָאִישׁ הַנִּקְרָא יֵשׁוּעַ עָשָׂה טִיט
וַיִּטַּח עַל־עֵינַי וְאָמַר לִי לֵךְ
לִבְרֵכַת שִׁילוֹחַ וּרְחַץ וָאֵלֵךְ
וָאֶרְחַץ

CAP. IX.

1 ET præteriens Iesus vidit
hominem cœcum à nati-
uitate: 2 & interrogauerunt
eum discipuli eius: Rabbi, quis
peccauit, hic, aut parentes eius,
vt cœcus nasceretur? 3 Re-
spondit Iesus: Neque hic pecca-
uit, neque parentes eius: sed vt
manifestentur opera Dei in illo.
4 Me oportet operari opera
eius, qui misit me, donec dies est:
venit nox, quando nemo potest
operari. 5 quamdiu sum in
mundo, lux sum mundi. 6 Hæc
cùm dixisset, expuit in terram,
& fecit lutum ex sputo, & lini-
uit lutum super oculos eius, 7 &
dixit ei: Vade, laua in natatoria
Siloë (quod interpretatur Mis-
sus.) Abijt ergo, & lauit, &
venit videns. 8 Itaque vicini,
& qui viderant eum prius quia
mendicus erat, dicebant: Non-
ne hic est, qui sedebat, & mendi-
cabat? Alij dicebant: Quia hic
est. 9 Alij autē: Nequaquam,
sed similis est ei. Ille verò dice-
bat: Quia ego sum. 10 Dice-
bant ergo ei: Quomodo aperti sunt
tibi oculi? 11 Respondit: Ille
homo, qui dicitur Iesus, lutum
fecit: & vnxit oculos meos, &
dixit mihi: Vade ad natatoria
Siloë, & laua. Et abij, la-
ui,

ui, & video. 12 *Et dixerunt ei: Vbi est ille? Ait: Nescio.*

13 *Adducunt eum ad Pharisæos, qui cœcus fuerat.*

14 *Erat autem sabbatum quando lutum fecit Iesus, & aperuit oculos eius.* 15 *Iterum ergo interrogabant eum Pharisæi quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos, & laui, & video.*

16 *Dicebant ergo ex Pharisæis quidam: Non est hic homo à Deo qui sabbatum non custodit. Alij autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos.*

17 *Dicunt ergo cœco iterum: Tu quid dicis de illo, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia Propheta est.*

18 *Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cœcus fuisset & vidisset, donec vocauerunt parentes eius qui viderat:* 19 *& interrogauerunt eos, dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis quia cœcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?* 20 *Responderunt eis parentes eius, & dixerunt: Scimus quia hic est filius noster, & quia cœcus natus est:* 21 *quomodo autem nunc videat, nescimus: aut quis eius aperuit oculos, nos nescimus: ipsum in-*

וארחץ ואני רואה: ואמרו לו 12
איה הוא ואמר איני יודע:
ויביאו אותו שהיה עור אל־ 13
הפרושים: ויהי יום השבת 14
כאשר עשה ישוע הטיט ויפתח
עיניו: ושאלו לו הפרושים 15
עוד איך ראית והוא אמר להם
שם לי טיט על־עיני וארחץ
ואני רואה: ויאמרו אנשים 16
מהפרושים האיש הזה אינו
מאלהים כי לא־שמר שבת
ואחרים אומרים ואיך יוכל
איש חוטא לעשות האותות
האלה ותהי מריבה ביניהם:
ויוסיפו לאמור לעור מה אתה 17
אומר על זה האיש שפתח
עיניך והוא אמר כי נביא הוא:
ולא־האמינו היהודים שהיה 18
עור ועתה רואה עד־שקראו
ליולדיו של־העור הראה:
וישאלו אותם לאמור הזה 19
בנכם שאתם אומרים שנולד
עור ואיך עתה רואה: ויענו 20
להם יולדיו ואמרו אנו יודעים
כי זה הוא בננו וכי נולד עור:
אך איך הוא רואה עתה אין 21
אנו יודעים או מי פתח את־
עיניו אין אנו יודעים שאלו

אותו

מהעם האמינו בו ואמרו
כשיבא המשיח היעשה
אותות יותר ממה שזה עושה :
32 וישמעו הפרושים את־העם
ממלינים עליו אלה הדברים
ושרים והפרושים שלחו
33 המשרתים ללכדו : ויאמר
ישוע להם עדי עמכם עת מועט
34 ואבא למי ששלחני : תבקשוני
ולא־תמצאוני ובאשר אני בא
שם אין אתם יכולים לבא :
35 ואמרו היהודים לעצמם אנה
ילך זה שלא־נמצאהו האם
ילך לפזור הגוים וילמד לגוים:
36 מה הדבר הזה שדבר ת
תבקשוני ולא־תמצאוני
ובאשר אני שם לא־תוכלו
37 לבא : וביום האחרון של־
שמחה עמד ישוע וצעק לא
לאמור אם־איש יצמא יבוא
38 אלי וישתה : המאמין בי כמו
שכתוב נהרי מים חיים יזלו
39 מבטנו : וזה אמר על־הרוח
שעתידים לקבל המאמינים
בו כי עד־הנה לא־נתנה הרוח
כי ישוע לא־נתכבד עדין :
40 ומהעם ששמעו דבריו אלה
אמרו נביא הוא באמת :
ואחרים

multi crediderunt in eum, & dicebant: Christus cùm venerit, nunquid plura signa faciet quàm quæ hic facit? 32 *Audierunt Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc: & miserunt Principes, & Pharisæi ministros vt apprehenderent eum.* 33 *Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum: & vado ad eum, qui me misit.* 34 *Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ego sum, vos non potestis venire.* 35 *Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos: Quò hic iturus est, quia non inueniemus eum? numquid in dispersionem Gentium iturus est, & docturus Gentes?* 36 *Quis est hic sermo, quem dixit: Quæretis me, & non inuenietis: & vbi sum ego, vos non potestis venire?* 37 *In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* 38 *Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.* 39 *Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus.*

40 *Ex illa ergo turba cùm audissent hos sermones eius, dicebant: Hic est verè Propheta.*

Alij

41 *Alij dicebant; Hic est Chri-*
stus. Quidam autem dicebant:
Numquid à Galilæa venit Chri-
stus? 42 *Nonne Scriptura*
dicit: Quia ex semine Dauid, &
de Bethlehem Castello vbi erat
Dauid, venit Christus?
43 *Dissensio itaque facta est in*
turba propter eum. 44 *Quidam*
autem ex ipsis volebant apprehen-
dere eum: sed nemo misit super
eum manus. 45 *Venerunt er-*
go ministri ad Põtifices, & Pha-
risæos. Et dixerunt eis illi: Qua-
re non adduxistis illum? 46 *Re-*
sponderunt ministri: Numquam
sic locutus est homo, sicut hic ho-
mo. 47 *Responderunt ergo*
eis Pharisæi: Numquid & vos
seducti estis? 48 *Numquid ex*
Principibus aliquis credidit in
eum, aut ex Pharisæis? 49 *Sed*
turba hæc, quæ non nouit legem,
maledicti sunt. 50 *Dixit Nico-*
demus ad eos, ille, qui venit ad eũ
nocte, qui vnus erat ex ipsis:
51 *Numquid lex nostra iudi-*
cat hominem, nisi prius audierit
ab ipso & cognouerit quid faciat?
52 *Responderunt, & dixerunt*
ei: Numquid & tu Galilæus es?
Scrutare Scripturas, & vide
quia à Galilæa Propheta non
surgit. 53 *Et reuersi sunt v-*
nusquisque in domum suam.

41 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ
וּמֵאֲנָשִׁים אָמְרוּ הֲמִגָּלִיל יָבוֹא
42 הַמָּשִׁיחַ: הֲלֹא הַמִּכְתָּב אוֹמֵר
כִּי מִזֶּרַע דָּוִד וּמִבֵּית־־־לֶחֶם
מְטִירָה שֶׁהָיְתָה שָׁם דָּוִד יָבֹא
43 הַמָּשִׁיחַ: וַתְּהִי מְרִיבָה בָּעָם
44 לְמַעֲנוֹ: וּמֵאֲנָשִׁים חָפְצוּ
לְלָכְדוֹ אַךְ אִישׁ לֹא שָׁלַח יָד
45 עָלָיו: וַיָּבוֹאוּ הַמְשָׁרְתִים
לַכֹּהֲנִים הַגְּדוֹלִים וְלַפְּרוּשִׁים
וְאָמְרוּ לָהֶם לָמָּה לֹא הֲבֵאתֶם
46 אוֹתוֹ: וַיַּעֲנוּ הַמְשָׁרְתִים
לְעוֹלָם לֹא דִבֶּר אָדָם כַּךְ
47 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר הָאִישׁ הַזֶּה: וַיַּעֲנוּ
הַפְּרוּשִׁים לָהֶם הֲגַם־־־אַתֶּם
48 נִתְפַּתֶּם: הַאִם אֶחָד מֵהַשָּׂרִים
49 אוֹ מֵהַפְּרוּשִׁים הֶאֱמִין בּוֹ: כִּי
אִם זֹאת הַכִּיתָה שֶׁלֹּא יָדְעָה
50 הַתּוֹרָה אֲרוּרָה הִיא: וַיֹּאמֶר
לָהֶם נַקְדִּימוֹן הָאִישׁ שֶׁבָּא אֵלָיו
בַּלַּיְלָה וְהָיָה אֶחָד מֵהֶם: הַאִם
51 תּוֹרָתֵנוּ תִּשְׁפּוֹט אִישׁ כִּי־אִם
מִקּוֹדֶם תִּשְׁמַע מִמֶּנּוּ וְתֵדַע
52 מָה הוּא עוֹשֶׂה: וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ
לוֹ הֲגַם אַתָּה גְלִילִי הֲחָקוֹר
הַמִּכְתָּבִים וּרְאֵה כִּי מִגָּלִיל
53 לֹא יָקוּם נָבִיא: וַיָּשׁוּבוּ כָּל־
אִישׁ לְבֵיתוֹ:

פ׳ ח׳

1 וילך ישוע אל הר הזתים ׃
2 וישב עוד בבקר להיכל ובאו
אליו כל — העם וישב וילמד
3 אותם ׃ ויביאו סופרים
ופרושים אשה שנלכדה בזנות
4 והעמידוה בתוך ׃ ויאמרו־לו
רבי זאת האשה נלכדה בזנות
5 עתה ׃ ובתורה משה צוה־לנו
לסקול כזאת לכן מה אתה
6 אמר ׃ וזאת אמרו לנסותו כדי
שיוכלו להלשינו אבל ישוע
הטה עצמו למטה לארץ ויכ
7 ויכתוב באצבעו בארץ ׃ אבל
בה התמידם לשאלו זקף ו
ויאמר להם מי מכם בלא
חטא יהיה ראשון לירות לה
8 אבן ׃ ועוד התנטה ויכתוב
9 בארץ ׃ וישמעו ויצאו אחד
אחר ויחילו מהזקנים וישאר
ישוע לבדו והאשה עומדת
10 בתוך ׃ ויזקוף ישוע ויאמר לה
אשה איה מי שהלשינוך
11 האחד לא חיבך ׃ ותאמר אין
אחד אדוני ויאמר ישוע גם
אני לא — אחיבך לכי ואל
12 תוסיפי לחטוא עוד ׃ וידבר
להם

CAP. VIII.

1 IEsus autem perrexit in montem Oliueti: 2 & diluculo iterũ venit in templum, & omnis populus venit ad eum, & sedens docebat eos. 3 Adducunt autem Scribæ, & Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam: & statuerunt eam in medio, 4 & dixerunt ei: Magister, hæc mulier modò deprehensa est in adulterio. 5 In lege autem Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? 6 Hoc autem dicebant tentantes eum, vt possent accusare eum. Jesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. 7 Cùm ergo perseuerarent interrogantes eum, erexit se, & dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. 8 Et iterum se inclinans, scribebat in terra. 9 Audientes enim vnus post vnum exibant, incipientes à senioribus: & remansit solus Jesus, & mulier in medio stans. 10 Erigens autem se Jesus, dixit ei: Mulier, vbi sunt, qui te accusabant? nemo te condemnauit? 11 Quæ dixit: nemo, Domine. Dixit autẽ Jesus: Nec ego te condemnabo: Vade, & iam amplius noli peccare. 12 Iterum ergo locutus est eis

eis Jesus, dicens: Ego sum lux
mundi: qui sequitur me, non
ambulat in tenebris, sed habebit
lumen vitæ. 13 *Dixerunt er-*
go ei Pharisæi: Tu de teipso te-
stimoniū perhibes: testimonium
tuum non est verum. 14 *Re-*
spondit Jesus, & dixit eis: Et si
ego testimonium perhibeo de mei-
pso, verum est testimonium: quia
scio vnde veni, & quò vado.
Vos autem nescitis vnde venio,
aut quò vado.
15 *Vos secundùm carnem iu-*
dicatis: ego non iudico quemquā:
16 *& si iudico ego, iudicium*
meum verum est, quia solus non
sum: sed ego, et qui misit me Pater.
17 *Et in lege vestra scriptum*
est, quia duorum hominum testi-
monium verum est.
18 *Ego sum, qui testimonium*
perhibeo de meipso: & testimo-
nium perhibet de me, qui misit
Pater. 19 *Dicebant ergo ei:*
vbi est Pater tuus? Respondit
Jesus: Neque me scitis, neque
Patrem meum: si me sciretis,
forsitan & Patrem meum scire-
tis. 20 *Hæc verba locutus est*
Jesus in gazophylacio, docens in
templo: & nemo apprehendit
eum, quia necdum venerat hora
eius. 21 *Dixit ergo iterum*
eis Jesus: Ego vado, & quæ-
retis me, & in peccato vestro

 mo-

לָהֶם יְשׁוּעַ פַּעַם אַחֶרֶת לֵאמֹר
אֲנִי אוֹר הָעוֹלָם הַבָּא אַחֲרַי
אֵינוֹ הוֹלֵךְ בַּחֹשֶׁךְ כִּי־אִם יִהְיֶה
לוֹ אוֹר חַיִּים ׃ וְאָמְרוּ לוֹ הַפְּרוּ 13
הַפְּרוּשִׁים אַתָּה מֵעִיד עָלֶיךָ
וְעֵדוּתְךָ אֵינָהּ אֲמִתִּית ׃ וַיַּעַן 14
יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם אֲנִי
מֵעִיד כִּי עֵדוּתִי אֲמִתִּית כִּי
אֲנִי יוֹדֵעַ מֵאַיִן בָּאתִי וְאָנָה אֲנִי
הוֹלֵךְ וְאֵינְכֶם יוֹדְעִים מֵאַיִן
בָּאתִי וּלְאַן אֲנִי הוֹלֵךְ ׃ אַתֶּם 15
שׁוֹפְטִים כְּפִי הַבָּשָׂר וַאֲנִי אֵינִי
שׁוֹפֵט שׁוּם אִישׁ ׃ וְאִם אֶשְׁפּוֹט 16
מִשְׁפָּטִי נֶאֱמָן הוּא כִּי אֵינִי
לְבַדִּי כִּי־אִם אֲנִי וְהָאָב
שֶׁשְּׁלָחַנִי ׃ וְכָתוּב בְּתוֹרַתְכֶם 17
כִּי עֵדוּת שְׁנַיִם נֶאֱמָנָה הִיא ׃
אֲנִי הַמֵּעִיד כִּי וּמֵעִיד כִּי הָאָב 18
שֶׁשְּׁלָחַנִי ׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַיֵּה 19
אָבִיךָ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אֵינְכֶם יוֹדְעִים
אוֹתִי וְאֶת־אָבִי וְאִם יְדַעְתֶּם
אוֹתִי אוּלַי יְדַעְתֶּם גַּם אֶת אָבִי ׃
אֵלֶּה הַדְּבָרִים דִּבֵּר יֵשׁוּעַ אֵצֶל 20
הַקּוּפָּה שֶׁנּוֹתְנִין שָׁם הַצְּדָקָה
וַיְלַמֵּד בַּהֵיכָל וְאִישׁ לֹא לְכָדוֹ
כִּי לֹא הִגִּיעַ שַׁעֲתוֹ עַד הֵנָּה ׃
וְעוֹד אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי הוֹלֵךְ 21
וּתְבַקְשׁוּנִי וּבְחַטַּאתְכֶם
תָּמוּתוּ

הָמוּתוּ וְאָנָה אֲנִי הוֹלֵךְ לֹא־
22 תוּכְלוּ לָבֹא׃ וְאָמְרוּ הַיְּהוּדִים
הֲיָמִית עַצְמוֹ כִּי אָמַר אָנָה אֲנִי
הוֹלֵךְ לֹא־תוּכְלוּ לָבֹא׃
23 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַתֶּם מִלְּמַטָּה
וַאֲנִי מִלְמַעְלָה אַתֶּם מֵעוֹלָם
הַזֶּה וַאֲנִי אֵינִי מִזֶּה הָעוֹלָם׃
24 לָכֵן אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי תָמוּתוּ
בְּחַטֹּאתֵיכֶם לְפִי שֶׁאִם אֵינְכֶם
מַאֲמִינִים כִּי אֲנִי הוּא תָמוּתוּ
25 בְּחַטֹּאתְכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִי
אַתָּה וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
רֵאשִׁית שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר לָכֶם׃
26 הַרְבֵּה יֶשׁ־לִי לְדַבֵּר עֲלֵיכֶם
וְלִשְׁפּוֹט אַךְ מִי שֶׁשְּׁלָחַנִי נֶאֱמָן
הוּא וּמָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ אֲנִי
27 מְדַבֵּר בָּעוֹלָם׃ וְלֹא יָדְעוּ כִּי
28 אָמַר שֶׁאֵל הוּא אָבִיו׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם יֵשׁוּעַ כְּהֲרִימְכֶם אֶת־בֶּן־
הָאָדָם אָז תֵּדְעוּ כִּי אֲנִי הוּא
וְאֵינִי עוֹשֶׂה מֵעַצְמִי מְאוּמָה
כִּי־אִם כַּאֲשֶׁר לִמְּדַנִי הָאָב
29 אֵלֶּה אֲנִי מְדַבֵּר׃ וַאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי
הוּא עִמָּדִי וְלֹא עֲזָבַנִי לְבַדִּי כִּי
אֲנִי עוֹשֶׂה תָמִיד מַה שֶּׁרָצוּי
30 בְּעֵינָיו׃ וְכַאֲשֶׁר דִּבֵּר הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה הֶאֱמִינוּ בוֹ רַבִּים׃
31 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לַיְּהוּדִים הָהֵם
שֶׁהֶאֱמִינוּ

moriemini. Quò ego vado, vos non poteſtis venire. 22 Dicebant ergo Iudæi: Numquid interficiet ſemetipſum, quia dixit: Quò ego vado, vos non poteſtis venire? 23 Et dicebat eis: Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis, ego non ſum de hoc mundo:

24 Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis veſtris: ſi enim non credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro. 25 Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Ieſus: Principium, qui & loquor vobis.

26 Multa habeo de vobis loqui, & iudicare, ſed qui me miſit, verax eſt: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.

27 Et non cognouerunt quia Patrem eius dicebat Deum.

28 Dixit ergo eis Ieſus: Cùm exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor:

29 & qui me miſit, mecum eſt, & non reliquit me ſolum: quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.

30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum. 31 Dicebat ergo Ieſus ad eos, qui crediderunt ei,

ei, Judæos: Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis: 32 & cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.

33 Reſponderunt ei: Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſeruiuimus vnquam: quomodo tu dicis: Liberi eritis? 34 Reſpondit eis Jeſus. Amen, amen dico vobis: quia omnis, qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. 35 ſeruus autem non manet in domo in æternum: filius autem manet in æternum. 36 ſi ergo vos filius liberauerit, verè liberi eritis. 37 Scio quia filij Abrahæ eſtis: ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis.

38 Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis.

39 Reſponderunt, & dixerunt ei: Pater noſter Abraham eſt. Dicit eis Jeſus: Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.

40 Nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem vobis locutus ſum, quam audiui à Deo: hoc Abraham non fecit. 41 Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non ſumus nati: vnum patrem habemus Deum.

שֶׁהֶאֱמִינוּ בּוֹ אִם־תַּעַמְדוּ
בִּדְבָרַי בֶּאֱמֶת תִּהְיוּ תַלְמִידָי׃
32 וִתֵדְעוּ הָאֱמֶת וְהָאֱמֶת תַּחֲפוּשׁ
33 אֶתְכֶם׃ וַיַּעֲנוּ לוֹ אֲנַחְנוּ זֶרַע
אַבְרָהָם וּבְכָל־זְמַן לֹא־עָבַדְנוּ
לְאִישׁ אֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר תִּהְיוּ
34 חָפְשִׁים׃ וַיַּעַנֵם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי כָל־שֶׁעוֹשֶׂה
35 חֵטְא הוּא עֶבֶד לַחֵטְא׃ וְהָעֶבֶד
לֹא־יֵשֵׁב בְּבַיִת לְעוֹלָם וְהַבֵּן
36 יֵשֵׁב בְּבַיִת לְעוֹלָם וָעֶד׃ לָכֵן
אִם־הַבֵּן יְחַפּוֹשׁ אֶתְכֶם תִּהְיוּ
37 חָפְשִׁים בֶּאֱמֶת׃ אֲנִי יוֹדֵעַ כִּי
בְּנֵי אַבְרָהָם אַתֶּם אֲבָל אַתֶּם
חֲפֵצִים לַהֲמִיתֵנִי כִּי דְבָרַי אֵינָם
38 מְכִילִים בָּכֶם׃ אֲנִי מְדַבֵּר מָה
שֶׁרָאִיתִי אֵצֶל אָבִי וְאַתֶּם
עוֹשִׂים מַה שֶׁרְאִיתֶם אֵצֶל
39 אֲבִיכֶם׃ וַיַּעֲנוּ וְאָמְרוּ לוֹ אָבִינוּ
אַבְרָהָם הוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
אִם בְּנֵי אַבְרָהָם אַתֶּם עֲשׂוּ
40 מַעֲשֵׂי אַבְרָהָם׃ וְעַתָּה אַתֶּם
מְבַקְשִׁים לַהֲמִיתֵנִי אָדָם
שֶׁדִּבַּרְתִּי לָכֶם הָאֱמֶת אֲשֶׁר
שָׁמַעְתִּי מֵהָאֵל זֶה לֹא־עָשָׂה
41 אַבְרָהָם׃ אַתֶּם עוֹשִׂים מַעֲשֵׂי
אֲבִיכֶם לָכֵן אָמְרוּ לוֹ אֵין אָנוּ
יְלִידֵי הַזְּנוּת יֶשׁ־לָנוּ אָב אֶחָד
אֱלֹהִים׃

42 אֱלֹהִים ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יְשׁוּעַ אִם
יִהְיֶה אֱלֹהִים אֲבִיכֶם אָכֵן תִּהְיוּ
אֹהֲבִים אוֹתִי כִּי אֲנִי
הָאֱצַלְתִּי מֵאֱלֹהִים וּבָאתִי כִּי
לֹא־בָאתִי מֵעַצְמִי כִּי־אִם הוּא
43 שְׁלָחָנִי ׃ וְלָמָּה אֵינְכֶם יוֹדְעִים
אֲמָרַי כִּי לֹא־תוּכְלוּ לִשְׁמוֹעַ
44 דְּבָרָי ׃ אַתֶּם מֵאָב שֵׁד וְתַחְפְּצוּ
לַעֲשׂוֹת תַּאֲוַת אֲבִיכֶם רוֹצֵחַ
הוּא מֵרֵאשִׁית וְלֹא־עָמַד
בָּאֱמֶת כִּי אֵין־בּוֹ אֱמֶת
כְּשֶׁדּוֹבֵר כָּזָב הוּא מְדַבֵּר מ
מֵעַצְמוֹ כִּי כוֹזֵב הוּא וְאָבִיו ׃
45 וְאִם אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם הָאֱמֶת
46 אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי ׃ מִי מִכֶּם
יוֹכִיחַ אוֹתִי עַל־חֵטְא אִם אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם הָאֱמֶת לָמָּה
47 אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי ׃ מִי שֶׁהוּא
מֵאֱלֹהִים הוּא שׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי
אֱלֹהִים עַל־כֵּן אֵינְכֶם שׁוֹמְעִים
48 כִּי אֵין־אַתֶּם מֵאֱלֹהִים ׃ וַיַּעֲנוּ
הַיְּהוּדִים וְאָמְרוּ לוֹ הֲלֹא הֵטִיב
אֲנוּ אוֹמְרִים כִּי שֹׁמְרוֹנִי אַתָּה
49 וְלָךְ יֵשׁ שֵׁד ׃ וַיַּעַן יְשׁוּעַ אֵין לִי
שֵׁד כִּי־אִם אֲנִי מְכַבֵּד אֶת־
50 אָבִי וְאַתֶּם קִלַּלְתּוּנִי ׃ וְאֵינִי
מְבַקֵּשׁ כְּבוֹדִי יֵשׁ מִי שֶׁיְּבַקֵּשׁ
51 וְיִשְׁפּוֹט ׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם

Deum. 42 *Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis vtique me. ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à meipso veni, sed ille me misit.*

43 *Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.*

44 *Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo: cùm loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est, & pater eius.* 45 *Ego autem si veritatem dico, non creditis mihi.*

46 *Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis: quare non creditis mihi?*

47 *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.*

48 *Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nonne benè dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?*

49 *Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo: sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me.*

50 *Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat, & iudicet.* 51 *Amen, amen dico vo-*

vobis: si quis sermonem meum
seruauerit, mortem non videbit
in æternum. 52 *Dixerunt er-*
go Judæi: Nunc cognouimus
quia dæmonium habes, Abraham
mortuus est, & Prophetæ, & tu
dicis: Si quis sermonem meum
seruauerit, non gustabit mortem
in æternum. 53 *Numquid tu*
maior es patre nostro Abraham;
qui mortuus est? & Prophetæ
mortui sunt. Quem teipsum fa-
cis? 54 *Respondit Jesus: Si ego*
glorifico meipsum, gloria mea ni-
hil est: est Pater meus, qui glori-
ficat me, quem vos dicitis quia
Deus vester est, 55 *& non co-*
gnouistis eum: ego autem noui
eum: Et si dixero quia non scio
eum, ero similis vobis, mendax.
Sed scio eum, & sermonem eius
seruo. 56 *Abraham pater ve-*
ster exultauit vt videret diem
meum; vidit, & gauisus est.
57 *Dixerunt ergo Judæi ad*
eum: Quinquaginta annos non-
dum habes, & Abraham vidisti?
58 *Dixit eis Jesus: Amen,*
amen dico vobis, antequam A-
braham fieret, ego sum. 59 *Tu-*
lerunt ergo lapides, vt iacerent
in eum: Iesus autem abscondit se,
& exiuit de templo.

לָכֶם אִם אִישׁ יִשְׁמוֹר דְּבָרַי לֹא
יִרְאֶה מָוֶת לְעוֹלָם ׃ וַיֹּאמְרוּ 52
הַיְּהוּדִים עַתָּה יָדַעְנוּ כִּי יֵשׁ לְךָ
שֵׁד אַבְרָהָם מֵת וְהַנְּבִיאִים
מֵתוּ וְאַתָּה אוֹמֵר אִם אִישׁ
יִשְׁמוֹר דְּבָרַי לֹא־יִטְעוֹם מָוֶת
לְעוֹלָם ׃ הַאַתָּה יוֹתֵר גָּדוֹל 53
מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ אֲשֶׁר מֵת
וְהַנְּבִיאִים מֵתוּ מִי אַתָּה עוֹשֶׂה
עַצְמֶךָ ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אִם אֲנִי 54
אֲכַבֵּד עַצְמִי כְּבוֹדִי אֵינוֹ שׁוּם
דָּבָר יֵשׁ אָבִי שֶׁהוּא מְכַבֵּד
אוֹתִי שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים כִּי
אֱלֹהֵיכֶם הוּא ׃ וְלֹא יְדַעְתֶּם 55
אוֹתוֹ אֲבָל אֲנִי יָדַעְתִּי אוֹתוֹ
וְאִם אוֹמַר כִּי אֵינִי יוֹדֵעַ אוֹתוֹ
אֶהְיֶה כּוֹזֵב כְּמוֹכֶם אֶלָּא אֲנִי
יוֹדֵעַ אוֹתוֹ וְשׁוֹמֵר דְּבָרוֹ ׃
אַבְרָהָם אֲבִיכֶם שָׂמַח לִרְאוֹת 56
יוֹמִי וַיַּרְא וַיִּשְׂמָח ׃ וַיֹּאמְרוּ 57
הַיְּהוּדִים אֵלָיו אֵינְךָ עֲדַיִן בֶּן־
חֲמִשִּׁים שָׁנָה וְרָאִיתָ אֶת־
אַבְרָהָם ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ 58
אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
בְּטֶרֶם הֱיוֹת אַבְרָהָם אֲנִיהֹוֶה ׃
וַיִּקְחוּ אֲבָנִים לִרְגּוֹמוֹ וַיִּסָּתֵר 59
יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא מֵהַהֵיכָל ׃

פ׳ ט׳

CAP. IX.

1 וַיַּעֲבוֹר יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אִישׁ עִוֵּר
2 מִלֵּידָה : וַיִּשְׁאָלוּהוּ תַלְמִידָיו
רַבִּי מִי חָטָא זֶה אוֹ יוֹלְדָיו
3 שֶׁנּוֹלַד עִוֵּר : וַיַּעַן יֵשׁוּעַ לֹא
חָטָא הוּא וְלֹא יוֹלְדָיו כִּי־אִם
לְהִגָּלוֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים בּוֹ :
4 יֵשׁ לִי לִפְעוֹל מַעֲשֵׂה מִמִּי שׁ
שֶׁשְּׁלָחַנִי בְּעוֹד הַיּוֹם בָּא
הַלַּיְלָה שֶׁלֹּא כָל־אִישׁ יוּכַל
5 לִפְעוֹל : בְּעוֹדִי בָּעוֹלָם אֲנִי
6 אוֹר הָעוֹלָם : וְאַחַר שֶׁאָמַר
אֵלֶּה הַדְּבָרִים רָק בָּאָרֶץ וַיַּעַשׂ
טִיט מֵהָרוֹק וַיִּטַּח עַל־עֵינָיו :
7 וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ רְחַץ בִּבְרֵכַת
שִׁילוֹחַ וַיֵּלֶךְ וַיִּרְחַץ וַיָּבֹא רוֹאֶה :
8 עַל־כֵּן הַשְּׁכֵנִים וּמִי שֶׁרָאוּ
אוֹתוֹ לְפָנִים כִּי הָיָה עָנִי אָמְרוּ
הֲזֶה הוּא שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב וְשׁוֹאֵל
צְדָקָה יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא זֶה :
9 וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינוֹ הוּא כִּי־
אִם אָחֵר דּוֹמֶה לוֹ וְאָמַר הוּא
10 כִּי אֲנִי הוּא : וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֵיךְ
11 נִפְתְּחוּ עֵינֶיךָ : וַיַּעַן אוֹתוֹ
הָאִישׁ הַנִּקְרָא יֵשׁוּעַ עָשָׂה טִיט
וַיִּטַּח עַל־עֵינַי וְאָמַר לִי לֵךְ
לִבְרֵכַת שִׁילוֹחַ וּרְחַץ וָאֵלֵךְ
וָאֶרְחַץ

1 *ET præteriens Iesus vidit*
hominem cœcum à nati-
uitate : 2 & interrogauerunt
eum discipuli eius: Rabbi, quis
peccauit, hic, aut parentes eius,
vt cœcus nasceretur ? 3 Re-
spondit Iesus: Neque hic pecca-
uit, neque parentes eius: sed vt
manifestentur opera Dei in illo.
4 Me oportet operari opera
eius, qui misit me, donec dies est:
venit nox, quando nemo potest
operari. 5 quamdiu sum in
mundo, lux sum mundi. 6 Hæc
cùm dixisset, expuit in terram,
& fecit lutum ex sputo, & lini-
uit lutum super oculos eius, 7 &
dixit ei: Vade, laua in natatoria
Siloë (quod interpretatur Mis-
sus.) Abijt ergo, & lauit, &
venit videns. 8 Itaque vicini,
& qui viderant eum prius quia
mendicus erat, dicebant: Non-
ne hic est, qui sedebat, & mendi-
cabat? Alij dicebant: Quia hic
est. 9 Alij autē: Nequaquam,
sed similis est ei. Ille verò dice-
bat: Quia ego sum. 10 Dice-
bant ergo ei: Quomodo aperti sunt
tibi oculi? 11 Respondit: Ille
homo, qui dicitur Iesus, lutum
fecit: & vnxit oculos meos, &
dixit mihi: Vade ad natatoria
Siloë, & laua. Et abij, la-
ui,

ui, & video. 12 *Et dixerunt*
ei: Vbi est ille? Ait: Nescio.
13 *Adducunt eum ad Phari-*
sæos, qui cœcus fuerat.
14 *Erat autem sabbatum quan-*
do lutum fecit Jesus, & aperuit
oculos eius. 15 *Iterum ergo in-*
terrogabant eum Pharisæi quo-
modo vidisset. Ille autem dixit
eis: Lutum mihi posuit super o-
culos, & laui, & video.
16 *Dicebant ergo ex Phari-*
sæis quidam: Non est hic homo à
Deo qui sabbatum non custodit.
Alij autem dicebant: Quomodo
potest homo peccator hæc signa fa-
cere? Et schisma erat inter eos.
17 *Dicunt ergo cœco iterum:*
Tu quid dicis de illo, qui aperuit
oculos tuos? Ille autem dixit:
Quia Propheta est.
18 *Non crediderunt ergo Ju-*
dæi de illo, quia cœcus fuisset &
vidisset, donec vocauerunt pa-
rentes eius qui viderat: 19 *&*
interrogauerunt eos, dicentes:
Hic est filius vester, quem vos
dicitis quia cœcus natus est? Quo-
modo ergo nunc videt? 20 *Re-*
sponderunt eis parentes eius, &
dixerunt: Scimus quia hic est fi-
lius noster, & quia cœcus natus
est: 21 *quomodo autem nunc vi-*
deat, nescimus: aut quis eius ape-
ruit oculos, nos nescimus: ipsum

12 וארחץ ואני רואה׃ ואמרו לו
איה הוא ואמר איני יודע׃
13 ויביאו אותו שהיה עור אל־
14 הפרושים׃ ויהי יום השבת
כאשר עשה ישוע הטיט ויפתח
15 עיניו׃ וישאלו לו הפרושים
עוד איך ראית והוא אמר להם
שם לי טיט על־עיני וארחץ
16 ואני רואה׃ ויאמרו אנשים
מהפרושים האיש הזה איננו
מאלהים כי לא־שמר שבת
ואחרים אומרים ואיך יוכל
איש חוטא לעשות האותות
האלה ותהי מריבה ביניהם׃
17 ויוסיפו לאמור לעור מה אתה
אומר על זה האיש שפתח
עיניך והוא אמר כי נביא הוא׃
18 ולא־האמינו היהודים שהיה
עור ועתה רואה עד־שקראו
ליולדיו של־העור הראה׃
19 וישאלו אותם לאמור הזה
בנכם שאתם אומרים שנולד
20 עור ואיך עתה רואה׃ ויענו
להם יולדיו ואמרו אנו יודעים
כי זה הוא בננו וכי נולד עור׃
21 אך איך הוא רואה עתה אין
אנו יודעים או מי פתח את־
עיניו אין אנו יודעים שאלו
אותו

אותו כי בא בימים והוא ידבר
22 על־עצמו ׃ ואמרו זאת יולדיו
כי יראו מה־היהודים כי עשו
התקשרות היהודים שכל־
איש המודה שהוא משיח
23 ישלך חוץ לכנסת ׃ על־כן
אמרו יולדיו שאלוהו כי הוא
24 בא בימים ׃ ויקראו שנית
לאיש שהיה עור ויאמרו לו תן
כבוד לאלהים אנו יודעים כי
25 זה האיש חוטא הוא ׃ ויאמר
הוא להם אם חוטא הוא איני
יודע אבל דבר אחד אני יודע
כי הייתי עור ועתה אני רואה ׃
26 ויאמרו לו מה עשה לך ואיך
27 פקח לך עינים ׃ ויען להם כבר
אמרתי לכם ושמעתם למה
ההפצו לשמוע עוד הגם אתם
החפצים להיות תלמידיו ׃
28 ויקללוהו ויאמרו אתה תהיה
תלמידו ואנו תלמידי משה ׃
29 אנו יודעים כי האלהים דבר
את־משה ואין אנו יודעים
30 מאין הוא זה ׃ ויען האיש
ההוא ויאמר להם בזה הוא
פלא כי אין אתם יודעים מאין
31 הוא ופתח את־עיני ׃ ואנו
יודעים כי אלהים אינו שומע
לחטאים

interrogate: ætatem habet, ipse
de se loquatur. 22 Hæc dixe-
runt parentes eius, quoniam ti-
mebant Iudæos: iam enim conspi-
rauerant Iudæi, vt si quis eum
confiteretur Christum, extra sy-
nagogam fieret. 23 Propterea
parentes eius dixerunt: Quia æ-
tatem habet, ipsum interrogate.

24 Vocauerunt ergo rursum
hominem, qui fuerat cæcus, &
dixerunt ei: Da gloriam Deo.
nos scimus quia hic homo peccator
est. 25 Dixit ergo eis ille: Si
peccator est, nescio: hoc vnum
scio, quia cæcus cùm essem, modò
video. 26 Dixerunt ergo illi:
Quid fecit tibi? quomodo aperuit
tibi oculos? 27 Respondit eis:
Dixi vobis iam & audistis: quid
iterum vultis audire? numquid
& vos vultis discipuli eius fieri?

28 Maledixerunt ergo ei, &
dixerunt: Tu discipulus illius
sis: nos autem Moysi discipuli su-
mus.

29 Nos scimus quia Moysi
locutus est Deus: hunc autem ne-
scimus vnde sit. 30 Respondit
ille homo, & dixit eis: In hoc
enim mirabile est quia vos ne-
scitis vnde sit, & aperuit meos
oculos: 31 scimus autem quia
pec-

peccatores Deus non audit: sed si
quis Dei cultor est, & volunta-
tem eius facit, hunc exaudit.
32 A sæculo non est auditum
quia quis aperuit oculos cœci na-
ti. 33 Nisi esset hic à Deo,
non poterat facere quidquam.
34 Responderunt, & dixe-
runt ei: In peccatis natus es to-
tus, & tu doces nos? Et eiece-
runt eum foras. 35 Audiuit Ie-
sus quia eiecerunt eum foras: &
cùm inuenisset eum, dixit ei: Tu
credis in Filium Dei? 36 Re-
spondit ille, & dixit: Quis est,
Domine, vt credam in eum?
37 Et dixit ei Iesus: Et vidi-
sti eum, & qui loquitur tecum,
ipse est. 38 At ille ait: Credo
Domine. Et procidens adorauit
eum. 39 Et dixit Iesus: In iu-
dicium ego in hunc mundum ve-
ni: vt qui non vident videant,
& qui vident cœci fiant.
40 Et audierunt quidam ex
Pharisæis, qui cum ipso erant, &
dixerunt ei: Numquid & nos
cœci sumus?
41 Dixit eis Iesus: Si cœci es-
setis, non haberetis peccatum.
nunc verò dicitis: Quia videmus.
Peccatum vestrum manet.

לַחַטָּאִים אֲבָל אִים אִישׁ יַעֲבוֹד
אֱלֹהִים וְיַעֲשֶׂה רְצוֹנוֹ לָזֶה
32 יַעֲנֶה׃ מֵעוֹלָם לֹא־נִשְׁמַע כִּי
אִישׁ פָּתַח עֵינֵי עִוֵּר הַנּוֹלָד׃
33 לוּלֵי הָיָה זֶה מֵאֱלֹהִים לֹא הָיָה
34 יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה׃ וַיַּעֲנוּ
וַיֹּאמְרוּ לוֹ בְּחַטָּאוֹת נוֹלַדְתָּ
כֻּלְּךָ הַאַתָּה מְלַמֵּד אוֹתָנוּ
35 וַיַּשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ הַחוּצָה׃ וַיִּשְׁמַע
יֵשׁוּעַ כִּי הִשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ לַחוּץ
וּבְמָצְאוֹ אָמַר לוֹ הַאַתָּה
36 מַאֲמִין בְּבֶן־הָאֱלֹהִים׃ וַיַּעַן
הוּא וְאָמַר מִי הוּא הָאָדוֹן לְמַעַן
37 אַאֲמִין בּוֹ׃ וְאָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ
וְרָאִיתָ אֹתוֹ וְהַמְדַבֵּר עִמְּךָ אֹתוֹ
38 הוּא׃ וַיֹּאמֶר הוּא אֲנִי מַאֲמִין
אָדוֹן וַיִּפּוֹל עַל־פָּנָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
39 לוֹ׃ וְאָמַר יֵשׁוּעַ אֲנִי בָּאתִי
אֶל־הָעוֹלָם הַזֶּה לְמִשְׁפָּט
בַּעֲבוּר שֶׁאֵינָם רוֹאִים יִרְאוּ
40 וְהָרוֹאִים יִהְיוּ עִוְרִים׃ וַיִּשְׁמְעוּ
אֲנָשִׁים מֵהַפְּרוּשִׁים שֶׁהָיוּ אִתּוֹ
וְאָמְרוּ לוֹ הֲגַם אֲנוּ עִוְרִים׃
41 וְאָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם־הֱיִיתֶם
עִוְרִים לֹא־הָיָה לָכֶם חֵטְא
אֲבָל עַתָּה אַתֶּם אוֹמְרִים כִּי
אֲנוּ רוֹאִים חַטַּאתְכֶם יָלִין
בָּכֶם׃

1 אמן אמן אני אומר לכם
מי שלא יבא בעד הפתח
למכלת הצאן אלא יעלה
ממקום אחר גנב הוא ופריץ:
2 ואשר יבא בעד הפתח הוא
3 רועה הצאן: השוער יפתח
לו והצאן תשמענה בקולו
ויקרא הצאן בשמן מיוחד
4 ויוציאן: ובשלחו הצאן
המיוחדות הוא הולך לפניהן
והצאן הולכות אחריו כי הנה
5 יודעות קולו: ואחרי איש
נכרי לא תלכנה כי אם
תנוסנה ממנו כי לא ידעו קול
6 הנכרים: המשל הזה אמר
להם ישוע והם לא ידעו מה
7 דבר להם: ואמר עוד ישוע
להם אמן אמן אני אומר לכם
8 כי אני פתח הצאן: וכל שבאו
הם גנבים ופריצים והצאן לא
9 שמעו אותם: אני פתח
אם איש יבא בעדי יושע ויבא
10 ויצא וימצא מרעית: וגנב לא
יבא כי אם לגנוב ולטבוח
ולאבד ואני באתי כדי שיהיה
להם החיים ויהיה להם יותר
שלמות:

1 *Amen, amen dico vobis: qui non intrat per ostiũ in ouile ouium, sed ascendit aliunde: ille fur est, & latro.*

2 *Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium.*

3 *Huic ostiarius aperit, & oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat nominatim, & educit eas.*

4 *Et cùm proprias oues emiserit, ante eas vadit: & oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius.*

5 *Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non nouerunt vocem alienorum.*

6 *Hoc prouerbium dixit eis Jesus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.*

7 *Dixit ergo eis iterum Jesus: Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium ouium.*

8 *Omnes quotquot venerunt fures sunt, & latrones, & non audierunt eos oues.*

9 *Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet.*

10 *Fur non venit nisi vt furetur, & mactet, & perdat. Ego veni vt vitam habeant, & abun-*

dan-

dantiùs habeant. 11 *Ego ſum*
paſtor bonus. Bonus paſtor ani-
mam ſuam dat pro ouibus ſuis.
12 *Mercenarius autem, &*
qui non eſt paſtor, cuius non
ſunt oues propriæ, videt lupum
venientem, & dimittit oues, &
fugit: & lupus rapit, & diſper-
git oues: 13 *mercenarius autem*
fugit, quia mercenarius eſt, &
non pertinet ad eum de ouibus.
14 *Ego ſum paſtor bonus: &*
cognoſco meas, & cognoſcunt me
meæ. 15 *Sicut nouit me Pater,*
& ego agnoſco Patrem: & ani-
mam meam pono pro ouibus meis.
16 *Et alias oues habeo quæ non*
ſunt ex hoc ouili: & illas oportet
me adducere, & vocem meam
audient, & fiet vnum ouile, &
vnus paſtor. 17 *Propterea me*
diligit Pater: quia ego pono ani-
mam meam, vt iterum ſumā eam.
18 *Nemo tollit eam à me: ſed*
ego pono eam à meipſo, & pote-
ſtatem habeo ponendi eam: & po-
teſtatem habeo iterū ſumendi eam:
Hoc mandatum accepi à Patre
meo. 19 *Diſſenſio iterum facta*
eſt inter Iudæos propter ſermones
hos. 20 *Dicebant autem multi*
ex ipſis: Dæmonium habet, &
inſanit: quid eum auditis?
21 *Alij dicebant: Hæc verba*
non ſunt dæmonium habentis:
num-

11 שְׁלָמוֹת ׃ אֲנִי רוֹעֶה טוֹב הָרוֹעֶה
הַטּוֹב יִתֵּן נַפְשׁוֹ בְּעַד צֹאנוֹ ׃
12 וְהַשָּׂכִיר וּמִי שֶׁאֵינוֹ רוֹעֶה שֶׁאֵין
לוֹ צֹאן מְיוּחָדוֹת כְּשֶׁיִּרְאֶה
שֶׁיָּבֹא הַזְּאֵב יַעֲזוֹב הַצֹּאן וַיָּנֹס
וְהַזְּאֵב יִטְרוֹף וַיְפַזֵּר הַצֹּאן ׃
13 וְהַשָּׂכִיר יָנוּס כִּי שָׂכִיר הוּא וְאֵין
14 לוֹ דָּבָר עַל־הַצֹּאן ׃ אֲנִי רוֹעֶה
טוֹב וְיוֹדֵעַ צֹאנִי וְצֹאנִי יוֹדְעוֹת
15 אוֹתִי ׃ כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ הָאָב אוֹתִי
וַאֲנִי יוֹדֵעַ הָאָב וְנַפְשִׁי אָשִׂים
16 תַּחַת צֹאנִי ׃ וְלִי צֹאן אַחֶרֶת
וְאֵינָהּ מִמִּכְלָה זֹאת וְצָרִיךְ לִי
לַהֲבִיאָן וְתִשְׁמַעְנָה קוֹלִי
וְתִהְיֶה מִכְלָה אַחַת וְרוֹעֶה
17 אֶחָד ׃ לָכֵן הָאָב אֹהֵב אוֹתִי כִּי
אֲנִי מֵשִׂים נַפְשִׁי לָקַחַת אוֹתָהּ
18 עוֹד ׃ וְאֵין שׁוּם אִישׁ שֶׁיִּקָּחֶנָּה
מֵאִתִּי כִּי אֲנִי אֲשִׂימֶנָּה מֵעַצְמִי
וְלִי שִׁלְטוֹן לְחַשִׂימֶנָּה הַשִּׁלְטוֹן
לָקַחַת אוֹתָהּ עוֹד מִצְוָה הַזֹּאת
19 לָקַחְתִּי מֵאָבִי ׃ וַתְּהִי עוֹד
מְרִיבָה בֵּין־הַיְּהוּדִים בַּעֲבוּר
20 אֵלֶּה הַדְּבָרִים ׃ רַבִּים מֵהֶם
אָמְרוּ הַשֵּׁד לוֹ וּמְשֻׁגָּע הוּא
לָמָּה אַתֶּם שׁוֹמְעִים לוֹ ׃
21 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ אֵלֶּה הַדְּבָרִים
אֵינָם דִּבְרֵי אִישׁ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שֵׁד
הַיּוֹכַל

היוכל השד לפתוח עיני
עורים: ותהי חנכה בירושלים
והיה חורף: וילך ישוע בהיכל
באולם שלמה: ויסיבו אותו
היהודים ויאמרו לו עד־מתי
תצער נפשנו אם־אתה הוא
המשיח אמור לנו בגלוי: ויען
להם ישוע אני מדבר לכם
ואינכם מאמינים והמעשים
אשר אני עושה בשם אבי
יעידו עלי: ואינכם מאמינים
כי אינכם מצאני: כי צאני
שומעות קולי ואני יודע אותן
והן הולכות אחרי: ואני נותן
להן חיי עולם ולא־תאבדנה
לעד ואיש לא־יטרוף אותן
מידי: ואשר נתן לי אבי הוא
יותר גדול מכל ואיש לא־
יכול לטרוף מיד אבי: אני
והאב אחד נחנו: וישאו
היהודים אבנים לרגמו: ויען
להם ישוע מעשים טובים רבים
הראיתי אתכם מאבי ובעבור
מה מהם תרגמוני: ויענו לו
היהודים בעבור מעשה טוב
אין אנו רוגמים אותך כי־אם
בעבור הגדוף כי בהיותך בן־
אדם אתה עושה עצמך
אלהים:

numquid dæmonium potest cæ-
22 *corum oculos aperire?* 22 *Fa-*
cta sunt autem Encænia in Jero-
23 *solymis: & hyems erat.* 23 *Et*
24 *ambulabat Jesus in templo, in*
porticu Salomonis. 24 *Circum-*
dederunt ergo eum Judæi, & di-
cebant ei: Quousque animam no-
25 *stram tollis? si tu es Christus, dic*
nobis palam. 25 *Respondit eis*
Jesus: Loquor vobis, & non cre-
ditis opera, quæ ego facio in no-
mine Patris mei, hæc testimoniū
26 *perhibent de me:* 26 *sed vos non*
27 *creditis, quia non estis ex ouibus*
meis. 27 *Oues meæ vocem meā*
audiunt: & ego cognosco eas, &
28 *sequuntur me:* 28 *& ego vi-*
tam æternam do eis: & non peri-
bunt in æternum, & non rapiet
eas quisquam de manu mea.
29 29 *Pater meus quod dedit mi-*
hi, maius omnibus est: & nemo
30 *potest rapere de manu Patris mei.*
30 *Ego, & Pater vnum su-*
31 *mus.* 31 *Sustulerunt ergo lapi-*
32 *des Judæi, vt lapidarent eum.*
32 *Respondit eis Jesus: Mul-*
ta bona opera ostendi vobis ex Pa-
tre meo, propter quod eorum opus
33 *me lapidatis?*
33 *Responderunt ei Judæi:*
De bono opere non lapidamus te,
sed de blasphemia: & quia tu
homo cùm sis, facis teipsum
Deum.

Deum. 34 *Respondit eis Jesus: Nonne scriptum est in lege vestra: quia Ego dixi, dij estis?* 35 *Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui scriptura:* 36 *quem Pater sanctificauit, & misit in mundum, vos dicitis: Quia blasphemas: quia dixi, Filius Dei sum?*

37 *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi.*

38 *Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite, vt cognoscatis, & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre.*

39 *Quærebant ergo eum apprehendere: & exiuit de manibus eorum.*

40 *Et abijt iterum trans Jordanem in eum locum, vbi erat Joannes baptizans primum: & mansit illic:* 41 *& multi venerant ad eum, & dicebant: Quia Joannes quidem signum fecit nullum.*

42 *Omnia autem quæcumque dixit Joannes de hoc, vera erant. Et multi crediderunt in eum.*

34 אֱלֹהִים ׃ וַיַּעַנֵם יֵשׁוּעַ הָאֹם
לֹא כָּתוּב בְּתוֹרַתְכֶם אֲנִי
35 אָמַרְתִּי אֱלֹהִים אַתֶּם ׃ אִם
קָרָא אוֹתָם אֱלֹהִים שֶׁעֲלֵיהֶם
נַעֲשָׂה דְבַר הָאֱלֹהִים וְלֹא יוּכַל
36 לְהָפֵר הַמִּכְתָּב ׃ אֲשֶׁר קִדֵּשׁ
הָאָב וְשָׁלַח לָעוֹלָם אַתֶּם
אוֹמְרִים שֶׁמְּגַדֵּף אַתָּה כִּי
אָמַרְתִּי אֲנִי בֶּן־הָאֱלֹהִים ׃
37 אִם אֵין אֲנִי עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה אָבִי
38 אַל־תַּאֲמִינוּ בִי ׃ וְאִם אֲנִי
עוֹשֶׂה וְאִם אֵינְכֶם חֲפֵצִים
לְהַאֲמִין לִי הֶאֱמִינוּ לַמַּעֲשִׂים
כְּדֵי שֶׁתֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ כִּי הָאָב
39 בִּי וַאֲנִי בָּאָב ׃ וַיְבַקְשׁוּ לְתָפְשׂוֹ
40 וַיֵּצֵא מִיָּדֵיהֶם ׃ וַיּוֹסֶף לָלֶכֶת
אֶל־עֵבֶר הַיַּרְדֵּן לַמָּקוֹם שֶׁהָיָה
שָׁם יוֹחָנָן טוֹבֵל לְפָנִים וַיֵּשֶׁב
41 שָׁם ׃ וְרַבִּים בָּאוּ אֵלָיו וְאָמְרוּ
כִּי בֶאֱמֶת יוֹחָנָן לֹא־עָשָׂה שׁוּם
42 אוֹת ׃ וְכָל־מָה שֶׁאָמַר יוֹחָנָן
מִזֶּה אֱמֶת הוּא וְרַבִּים הֶאֱמִינוּ
בוֹ ׃

פ׳ יא׳

1 וַיְהִי חוֹלֶה אֶלְעָזָר מִבֵּית־
עַנְיָה מִטִּירַת מִרְיָם וּמַרְתָּה
2 אֲחוֹתָהּ׃ וְהִיא מִרְיָם שֶׁמָּשְׁחָה
לָאָדוֹן בְּשֶׁמֶן רוֹקַח וַתְּקַנֵּחַ
רַגְלָיו בְּשַׂעֲרוֹתֶיהָ וַיְּחַלֶּה אֶלְעָזָר
3 אָחִיהָ ׃ וַתִּשְׁלַחְנָה אֲחְיוֹתָיו
אֵלָיו לֵאמוֹר אָדוֹן הִנֵּה אֲשֶׁר
אַתָּה אוֹהֵב הוּא חוֹלֶה׃
4 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הַ
הַמַּחֲלָה הַזֹּאת אֵינָהּ לַמָּוֶת כִּי
אִם לִכְבוֹד הָאֱלֹהִים לְמַעַן
יִכָּבֵד בֶּן־הָאֱלֹהִים בַּעֲדוֹ׃
5 וַיֶּאֱהַב יֵשׁוּעַ אֶת־מַרְתָּה וְאֶת־
מִרְיָם אֲחוֹתָהּ וְאֶת־אֶלְעָזָר׃
6 וּכְשָׁמוֹעַ כִּי הוּלְלָה אָז יָשַׁב
7 בַּמָּקוֹם יוֹמָיִם׃ וְאַחַר כֵּן אָמַר
לְתַלְמִידָיו נֵלֵךְ עוֹד אֶל־אֶרֶץ
8 יְהוּדָה׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַתַּלְמִידִים
רַבִּי עַתָּה בִּקְּשׁוּךָ הַיְּהוּדִים
9 לְסָקְלְךָ וַתֵּלֵךְ עוֹד שָׁמָּה׃ וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ הֲלֹא שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת
הַיּוֹם אִם יֵלֵךְ אִישׁ בַּיּוֹם לֹא־
יִכָּשֵׁל כִּי הוּא רוֹאֶה אוֹר
10 הָעוֹלָם הַזֶּה׃ וְאִם יֵלֵךְ בַּלַּיְלָה
11 יִכָּשֵׁל שֶׁאֵין בּוֹ אוֹר ׃ אֵלֶּה
הַדְּבָרִים אָמַר וְאַחַר אֵלֶּה אָמַר
לָהֶם

CAP. XI.

1 *Erat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ, & Marthæ sororis eius.* 2 *(Maria autem erat, quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur:)* 3 *Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas infirmatur.* 4 *Audiens autem Jesus dixit eis: Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei vt glorificetur Filius Dei per eam.*

5 *Diligebat autem Jesus Martham, & sororem eius Mariam, & Lazarum.*

6 *Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.* 7 *deinde post hæc dixit discipulis suis; Eamus in Judæam iterum.*

8 *Dicunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Judæi lapidare, & iterum vadis illuc?*

9 *Respondit Jesus: Nonne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt:*

10 *si autem ambulauerit in nocte, offendit, quia lux non est in eo.*

11 *Hæc ait, & post hæc dixit eis:*

eis: Lazarus amicus noster dor-
mit: sed vado vt à somno excitem
eum. 12 *Dixerunt ergo disci-*
puli eius: Domine, si dormit,
saluus erit. 13 *Dixerat autem*
Iesus de morte eius: illi autem pu-
tauerunt quia de dormitione so-
mni diceret. 14 *Tunc ergo Ie-*
sus dixit eis manifestè: Lazarus
mortuus est: 15 *& gaudeo pro-*
pter vos, vt credatis, quoniam
non eram ibi. sed eamus ad eum.
16 *Dixit ergo Thomas, qui*
dicitur Didymus, ad condiscipu-
los: Eamus & nos, vt moriamur
cum eo. 17 *Venit itaque Iesus:*
& inuenit eum quatuor dies iam
in monumento habentem. 18
(Erat autem Bethania iuxta Ie-
rosolymam quasi stadijs quinde-
cim.) 19 *Multi autem ex Iu-*
dæis venerant ad Martham, &
Mariam, vt consolarentur eas
de fratre suo. 20 *Martha ergo*
vt audiuit quia Iesus venit, oc-
currit illi: Maria autem domi se-
debat. 21 *Dixit ergo Martha*
ad Iesum: Domine, si fuisses hic,
frater meus non fuisset mortuus:
22 *Sed & nunc scio quia quæ-*
cumque popósceris à Deo, dabit ti-
bi Deus. 23 *Dicit illi Iesus:*
Resurget frater tuus. 24 *Dicit*
ei Martha: Scio quia resurget in
resurrectione in nouissimo die.
25 *Dixit ei Iesus: Ego sum*

לָהֶם אֶלְעָזָר אֲהוּבֵנוּ הוּא יָשֵׁן
12 וְאֵלֵךְ לַהֲעִירוֹ מִשְּׁנָתוֹ׃ וַיֹּאמְרוּ
תַלְמִידָיו אָדוֹן אִם הוּא יָשֵׁן
13 נוֹשָׁע׃ וְאָמַר יֵשׁוּעַ עַל־מוֹתוֹ
וְהֵם חָשְׁבוּ שֶׁאָמַר עַל־תְּנוּמַת
14 שֵׁנָה׃ וְאָז אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ
15 בְּגָלוּי אֶלְעָזָר מֵת׃ וַאֲנִי שָׂמֵחַ
בַּעֲבוּרְכֶם כְּדֵי שֶׁתַּאֲמִינוּ כִּי
לֹא הָיִיתִי שָׁם לָכֵן נֵלֵךְ אֵלָיו׃
16 וַיֹּאמֶר תּוֹמָאס לְהַתַּלְמִידִים
חֲבֵרָיו נֵלֵךְ גַּם אֲנַחְנוּ לָמוּת
17 עִמּוֹ׃ וַיָּבֹא יֵשׁוּעַ וַיִּמְצָא אוֹתוֹ
כִּי אַרְבָּעָה יָמִים הוּא שֶׁנִּקְבַּר׃
18 וַתְּהִי בֵּית־עַנְיָה רְחוֹקָה
מִירוּשָׁלַיִם כַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר רִיס׃
19 וִיהוּדִים רַבִּים בָּאוּ לְמַרְתָּה
וּלְמִרְיָם לְנַחֵם עַל־אֲחִיהֶן׃
20 וּבִשְׁמוֹעַ מַרְתָּה כִּי בָא יֵשׁוּעַ
וַתָּרָץ לִקְרָאתוֹ וַתֵּשֶׁב מִרְיָם
21 בַּבַּיִת׃ וַתֹּאמֶר מַרְתָּה לְיֵשׁוּעַ
אֲדוֹנִי אִם הָיִיתָ פֹּה לֹא־מֵת
22 אָחִי׃ אַךְ גַּם עַתָּה אֲנִי יוֹדַעַת
כִּי מָה שֶׁתִּשְׁאַל מֵאֵת־
הָאֱלֹהִים יִתֵּן לְךָ הָאֱלֹהִים׃
23 וַיֹּאמֶר לָהּ יֵשׁוּעַ יָקוּם אָחִיךָ׃
24 וַתֹּאמֶר לוֹ מַרְתָּה אֲנִי יוֹדַעַת כִּי
יָקוּם בְּיוֹם הָאַחֲרוֹן בִּתְקוּמַת
25 הַמֵּתִים׃ וַיֹּאמֶר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנִי

תקומה וחיים והמאמין כי גם
26 אם מת יחיה ׃ וכל־חי ומאמין
כי לא ימות לעולם המאמנת
27 את זאת ׃ ותאמר לו אדוני
באמת אני האמנתי כי אתה
משיח בן־אלהים חי שבאת
28 לעולם הזה ׃ ואחר שאמרה
אלה הלכה ותקרא לאחותה
בלאט לאמור הרב בא וקרא
29 לך ׃ ויהי כשמעה ותקם
30 מהרה ותבא אליו ׃ כי עדין
לא בא ישוע לטירה ועודנו שם
במקום שפגעה אותו מרתה ׃
31 והיהודים שהיו עמה בבית
מנחמים אותה בראותם כי
קמת מרים במהרה ותצא
ויבואו אחריה באמור כי היא
הולכת לקבר לבכות שם ׃
32 וכשבאה מרים באשר שם
ישוע ותראהו ותפול לרגליו
ותאמר לו אדון אם היית
33 פה לא היה מת אחי ׃ וכראות
ישוע מרים בוכה והיהודים
שבאו עמה בוכים וירגז ברוח
34 ויתבהל ׃ ויאמר איה שמתוהו
ותאמרנה לו אדון בא וראה ׃
35 וידמע ישוע ׃ ויאמרו היהודים
36 הנה איך אהבו ׃ ויאמרו מהם
הלא

resurrectio & vita: qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet: 26 & omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. credis hoc? 27 Ait illi: Vtique Domine, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti. 28 Et cùm hæc dixisset, abijt, & vocauit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest, & vocat te. 29 Illa vt audiuit, surgit cito, & venit ad eum: 30 nondum enim venerat Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco, vbi occurrerat ei Martha. 31 Iudæi ergo, qui erant cum ea in domo, & consolabantur eam, cùm vidissent Mariam quia cito surrexit, & exijt, secuti sunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi.

32 Maria ergo, cùm venisset vbi erat Iesus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. 33 Iesus ergo, vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum, 34 & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide. 35 Et lacrymatus est Iesus. 36 Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum.

37 Quidã autẽ ex ipsis dixerunt: Non

47 לָהֶם מָה שֶׁעָשָׂה יֵשׁוּעַ ׃ וַיִּוָּעֲדוּ
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרוּשִׁים לָעֵצָה
וַיֹּאמְרוּ מָה נַעֲשֶׂה כִּי־הָאִישׁ
הַזֶּה עוֹשֶׂה אוֹתוֹת רַבּוֹת ׃
48 אִם נַנִּיחֶנּוּ כָּכָה כֻּלָּם יַאֲמִינוּ
בוֹ וְיָבוֹאוּ הָרוֹמִיִּים וְיִקְחוּ
49 מְקוֹמֵנוּ וְעַמֵּנוּ ׃ וְאֶחָד מֵהֶם
וּשְׁמוֹ קַיָּפָה בִּהְיוֹתוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל
מֵאוֹתָהּ הַשָּׁנָה אָמַר לָהֶם אֵין
אַתֶּם יוֹדְעִים שׁוּם דָּבָר ׃
50 וְאֵינְכֶם חוֹשְׁבִים כִּי צָרִיךְ לָכֶם
כִּי אִישׁ אֶחָד יָמוּת עַל־הָעָם
51 לְבִלְתִּי יֵאָבֵד כָּל־הָעָם ׃ וְזֶה
לֹא אָמַר מֵעַצְמוֹ כִּי בִּהְיוֹתוֹ
כֹּהֵן גָּדוֹל בַּשָּׁנָה הַהִיא נִבָּא
52 שֶׁיֵּשׁוּעַ יָמוּת בַּעַד הָעָם ׃ וְלֹא
עַל־הָעָם לְבַד כִּי־אִם לֶאֱסוֹף
יַחַד בְּנֵי הָאֱלֹהִים הַנִּדָּחִים ׃
53 וּמֵהַיּוֹם הַהוּא חָשְׁבוּ לַהֲמִיתוֹ ׃
54 לָכֵן יֵשׁוּעַ לֹא הָלַךְ עוֹד בְּגָלוּי
בֵּין־הַיְּהוּדִים כִּי־אִם סָר לְנוֹפֶת
אֶל־הַמִּדְבָּר לָעִיר הַנִּקְרֵאת
אֶפְרַיִם וַיִּשְׁכּוֹן שָׁם עִם־
55 תַּלְמִידָיו ׃ וַיִּקְרַב הַפֶּסַח
לַיְּהוּדִים וְעָלוּ רַבִּים לְעִיר
יְרוּשָׁלַיִם מִנּוֹפֶת קֹדֶם הַפֶּסַח
56 לְהַקְדִּישׁ עַצְמָם ׃ וַיְבַקְשׁוּ
לְיֵשׁוּעַ וַיְדַבְּרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ
בְּעָמְדָם

eis quæ fecit Jesus. 47 *Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?*

48 *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem.* 49 *Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cùm esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quidquam,*

50 *nec cogitatis quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo & non tota gens pereat.*

51 *Hoc autem à semet ipso non dixit: sed cùm esset Pontifex anni illius, prophetauit, quòd Jesus moriturus erat pro gente,* 52 *& non tantùm pro gente, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum.*

53 *Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum.*

54 *Jesus ergo iam non in palam ambulabat apud Judæos, sed abijt in regionem iuxta desertum, in ciuitate, quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.* 55 *Proximum autem erat Pascha Judæorum: & ascenderunt multi Jerosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificarent seipsos.*

56 *Quærebant ergo Jesum: & colloquebantur ad inuicem, in tem-*

templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum? Dederant autem Pontifices, & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet, vt apprehendant eum.

CAP. XII.

1 *IEsus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus.* 2 *Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha ministrabat, Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum eo.*

3 *Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pistici, pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore vnguenti.*

4 *Dixit ergo vnus ex discipulis eius, Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus:* 5 *Quare hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs, & datum est egenis?*

6 *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos habens, ea, quæ mittebantur, portabat.*

7 *Dixit ergo Iesus: Sinite illam vt in diem sepulturæ meæ seruet illud.*

Pau-

בעמדם בהיכל מה אתם
חושבים כי איננו בא ליום החג
ויצוו שרי הכהנים והפרושים
שאם איש ידע איה הוא יראה
כדי שילכדו אותו׃

פ׳ יב׳

1 ולפני ששת ימים קודם
הפסח בא ישוע לבית־עניה
כאשר שם היה אלעזר שמת
2 והחיהו ישוע׃ ויעשו לו שם
סעודה בערב ותשרת מרתה
ויהי אלעזר אחד מהמסובים
3 עמו׃ ותקח מרים משמן רוקח
מנרדי נאמן ויקר ותמשח
רגלי ישוע ותנגבם בשערותיה
והבית נמלאה מריח השמן׃
4 ואמר אחד מתלמידיו יהודה
איש־קריותא העתיד למסרו׃
5 ולמה לא נמכר השמן הזה
בשלוש מאות אגורות ונתן
6 לעניים׃ ואמר זאת לא בעבור
שהיה לו חמלה על־העניים
כי־אם שהיה גנב ולו היה
חבים וכל־מה שינתנו הוא
7 נושא׃ ויאמר ישוע הניחו לה
שתשמור אותו ליום קבורתי׃
כי

8 כִּי עֲנִיִּים יִהְיוּ תָמִיד עִמָּכֶם וַאֲנִי
9 לֹא אַתְמִיד עִמָּכֶם ׃ וַיֵּדְעוּ עַם
רַב מֵהַיְּהוּדִים כִּי הוּא שָׁם
וַיָּבוֹאוּ לֹא לְבַד בַּעֲבוּר יֵשׁוּעַ
כִּי־אִם לִרְאוֹת לְאֶלְעָזָר
10 שֶׁהֵקִים מֵהַמֵּתִים ׃ וַיַּחְשְׁבוּ
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לַהֲרוֹג גַּם
11 לְאֶלְעָזָר ׃ כִּי רַבִּים מֵהַיְּהוּדִים
בַּעֲבוּרוֹ הָלְכוּ וַיַּאֲמִינוּ בִּישׁוּעַ ׃
12 וּלְמָחֳרַת עַם רַב שֶׁבָּאוּ לְיוֹם
הֶחַג כְּשָׁמְעָם כִּי בָא יֵשׁוּעַ אֶל
13 יְרוּשָׁלָיִם ׃ לָקְחוּ עַנְפֵי תְמָרִים
וַיֵּצְאוּ לִקְרָאתוֹ וַיִּצְעֲקוּ ה
הוֹשַׁעְנָה בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה
14 מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל ׃ וַיִּמְצָא יֵשׁוּעַ עַיִר
קָטוֹן וַיֵּשֶׁב עָלָיו כַּאֲשֶׁר נִכְתָּב ׃
15 † אַל תִּירְאִי בַּת צִיּוֹן הִנֵּה מַלְכֵּךְ
בָּא רוֹכֵב עַל־עַיִר בֶּן־הָאָתוֹן ׃
16 וְזֹאת לֹא יָדְעוּ הַתַּלְמִידִים
בָּרִאשׁוֹנָה כִּי־אִם כַּאֲשֶׁר נִכְבַּד
יֵשׁוּעַ אָז זָכְרוּ כִּי אֵלּוּ נִכְתְּבוּ
17 עָלָיו וְאֵלֶּה עָשׂוּ לוֹ ׃ וַיָּעַד
הָעָם שֶׁהָיוּ אִתּוֹ כַּאֲשֶׁר קָרָא
לְאֶלְעָזָר מֵהַקֶּבֶר וְהֵקִימוֹ
18 מִבֵּין הַמֵּתִים ׃ לָכֵן גַּם הָעָם
יָצָא לִקְרָאתוֹ כִּי שָׁמְעוּ כִּי
עָשָׂה הָאוֹת הַזֶּה ׃
וַיֹּאמְרוּ

כ׳ ט׳
זכריה ט׳
† גִּילִי מְאֹד
בַּת־צִיּוֹן
הָרִיעִי בַּת־
יְרוּשָׁלַיִם
הִנֵּה מַלְכֵּךְ
יָבוֹא לָךְ
צַדִּיק וְנוֹשָׁע
הוּא וְרֹכֵב
עַל־הַחֲמוֹר
וְעַל־עַיִר
בֶּן־אֲתֹנוֹת

8 Pauperes enim semper habetus vobiscum: me autem non semper habetis. 9 Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: & venerunt, non propter Iesum tantùm, sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit à mortuis. 10 Cogitauerunt autem principes sacerdotum vt & Lazarum interficerent, 11 quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum. 12 In crastinum autem turba multa, quæ venerat ad diem festum, cùm audissent quia venit Iesus Ierosolymam: 13 acceperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei, & clamabant: Hosanna, benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israël. 14 Et inuenit Iesus asellum, & sedit super eum, sicut scriptum est: 15 Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ. 16 Hæc non cognouerunt discipuli eius primùm: sed quando glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo: & hæc fecerunt ei. 17 Testimonium ergo perhibebat turba, quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis. 18 Propterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum.

Pha-

29 אכבר ׃ והעם שהיה שם שמעו
ואמרו שהיה רעם ואחרים
30 אמרו מלאך דבר לו ׃ ויען
ישוע ואמר לא למעני בא
הקול הזה כי־אם למענכם ׃
31 עתה משפט העולם עתה שר
32 העולם הזה ישלך לחוץ ׃ ואם
אני אנשא מן־הארץ אמשיך
33 אלי כל־דבר ׃ ואמר זה לרמת
34 באיזה מיתה ימות ׃ ויענוהו
העם אנחנו שמענו מהתורה
כי המשיח יעמוד לעולם ואיך
אתה אומר צריך בן־האדם
להנשא מי הוא זה בן־האדם ׃
35 ויאמר להם ישוע עוד מעט
לכם אור לכו בעוד יהיה האור
לכם לבלתי יתפוש לכם
החושך והחולך בחושך אינו
36 יודע אנה ילך ׃ ובהיות לכם
אור האמינו באור כדי שתהיו
בני האור וזה דבר ישוע וילך
37 ויסתר מהם ׃ ובעשות אותות
כל־כך רבות לפניהם לא
38 האמינו בו ׃ להמלא דבר
ישעיה הנביא אשר דבר אדוני
מי האמין לשמעתנו וזרוע
39 יהוה על מי נגלתה ׃ לכן לא
יכלו להאמין כי עוד אמר
ישעיה ׃

iterum clarificabo. 29 Turba
ergo, quæ stabat, & audierat,
dicebat sonitruum esse factum.
Alij dicebant: Angelus ei locutus
est. 30 Respondit Iesus, & di-
xit: Non propter me hæc vox ve-
nit, sed propter vos. 31 Nunc
iudicium est mundi: nunc prin-
ceps huius mundi eijcetur foras.
32 Et ego si exaltatus fuero à
terra, omnia traham ad meipsum:
33 (hoc autem dicebat, signi-
ficans qua morte esset moritu-
rus) 34 Respondit ei turba:
Nos audiuimus ex lege, quia
Christus manet in æternum: &
quomodo tu dicis: Oportet exal-
tari Filium hominis? Quis est i-
ste Filius hominis? 35 Dixit er-
go eis Iesus: Adhuc modicum lu-
men in vobis est: Ambulate dum
lucem habetis, vt non vos tene-
bræ comprehendant: & qui am-
bulat in tenebris, nescit quò va-
dat. 36 Dum lucem habetis,
credite in lucem, vt filij lucis sitis.
Hæc locutus est Iesus. & abijt,
& abscondit se ab eis. 37 Cùm
autem tanta signa fecisset coram
eis, non credebant in eum.
38 vt sermo Isaiæ Prophetæ
impleretur, quem dixit: Domi-
ne, quis credidit auditui nostro?
& brachium Domini cui reuela-
tum est? 39 Propterea non po-
terant credere, quia iterum dixit
Isaias:

Iſaias: 40 *Excæcauit oculos*
eorum, & indurauit cor eorum:
vt non videant oculis, & non in-
telligant corde, & conuertantur,
& ſanem eos. 41 *Hæc dixit*
Iſaias, quando vidit gloriam
eius, & locutus eſt de eo.
42 *Verumtamen & ex princi-*
pibus multi crediderunt in eum:
ſed propter Phariſæos non confite-
bantur, vt è ſynagoga non eijce-
rentur. 43 *Dilexerunt autem*
gloriam hominum magis, quàm
gloriam Dei. 44 *Ieſus autem*
clamauit, & dixit: Qui credit in
me, non credit in me, ſed in eum,
qui miſit me. 45 *Et qui videt*
me, videt eum, qui miſit me.
46 *Ego lux in mundum veni:*
vt omnis, qui credit in me, in te-
nebris non maneat.
47 *Et ſi quis audierit verba*
mea, & non cuſtodierit: ego non
iudico eum. non enim veni vt iu-
dicem mundum, ſed vt ſaluificem
mundum. 48 *Qui ſpernit me,*
& non accipit verba mea: habet
qui iudicet eum. ſermo, quem
locutus ſum, ille iudicabit eum
in nouiſſimo die. 49 *Quia ego*
ex me ipſo non ſum locutus, ſed
qui miſit me Pater, ipſe mihi
mandatum dedit quid dicam, &
quid loquar. 50 *Et ſcio quia*
mandatum eius vita æterna eſt.
Zz Quæ

40 ישעיה ׃ † השיע עיניהם
והקשה לבבם כדי שלא יראו
בעיניהם ובלבותם לא יבינו
41 ושבו וארפא להם ׃ וזה אמר
ישעיה כשראה כבודו ודב
42 ודבר עליו ׃ אך גם רבים
מהשרים האמינו בו אלא
בעבור הפרושים לא הודו
שלא ישלכו מבית הכנסת ׃
43 כי אהבו כבוד אנשים יותר
44 מכבוד אלהים ׃ ויצעק ישוע
ואמר המאמין כי אינו מאמין
45 בי כי־אם כמי ששלחני׃ והראה
46 אותי רואה למי ששלחני ׃ אני
האור שבאתי לעולם כדי
שכל־המאמין בי לא ישכון
47 בחושך ׃ ואם איש ישמע ולא
ישמור דברי ולא ישמרם אין
אני שופטו כי לא באתי
לשפוט העולם כי־אם
48 להושיע העולם ׃ הבוזה אותי
ואינו לוקח דברי יש לו השופט
אותו הדבר שדברתי הוא
49 ישפוט אותו ביום אחרון ׃ כי
אני מעצמי לא דברתי כי־אם
האב אשר שלחני הוא צוני
50 מה אומר ומה אדבר ׃ ואני
יודע כי מצותו היא חיי עולם
לבן

כ׳ ט׳
בישעיה ם״ו
† השמן לב־
העם הזה
ואזניו הכבד
ועיניו השע
פן־יראה
בעיניו
ובאזניו
ישמע ולבבו
יבין ושב
ורפא לו׃

לכן הדברים שאני מדבר
כאשר אמר לי האב כן אני
מדבר׃

Quæ ergo ego loquor, ſicut dixit Pater, ſic loquor.

פ׳ יג׳

1 לפני יום הפסח ידע ישוע כי
באה שעתו לעבור מן העולם
הזה אל־האב ובהיות שהוא
אהב לאשר לו בעולם אהבם
2 עד־סוף׃ ובהיות שבעת
סעודת ערב וישם השד בלב
יהודה משמעון איש־קריותא
3 כדי שימסרנו׃ בדעתו כי האב
נתן לו הכל־בידו וכי יצא
מאת־האלהים והולך אל־
4 האלהים׃ ויקם מעל־
השולחן מסעודת הערב
ויפשט בגדיו ואחר שלקח סדין
5 ויתגור׃ ואחר יצק מים במזרק
ויחל לרחוץ רגלי התלמידים
ולקנחם בסדין שהיה חגור׃
6 ויבא לשמעון כיפא ויאמר לו
כיפא אדון האתה תרחץ לי
7 הרגלים׃ ויען ישוע ויאמר לו
אשר אני עושה אין אתה יודע
8 עתה ותדע אחריכן׃ ויאמר
לו כיפא לא תרחוץ רגלי לעד
ויען

CAP. XIII.

1 *ANte diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus quia
venit hora eius vt tranſeat ex hoc
mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet
ſuos, qui erant in mundo, in fi-
nem dilexit eos. 2 Et cœna fa-
cta, cùm diabolus iam miſiſſet in
cor vt traderet eum Judas Simo-
nis Iſcariotæ: 3 ſciens quia o-
mnia dedit ei Pater in manus, &
quia à Deo exiuit, & ad Deum
vadit: 4 ſurgit à cœna, & po-
nit veſtimenta ſua: & cùm acce-
piſſet linteum, præcinxit ſe.*

*5 Deinde mittit aquam in pel-
uim, & cœpit lauare pedes diſci-
pulorum, & extergere linteo,
quo erat præcinctus.*
*6 Venit ergo ad Simonem Pe-
trum. Et dicit ei Petrus: Do-
mine, tu mihi lauas pedes?*

*7 Reſpondit Jeſus, & dixit ei:
Quod ego facio, tu neſcis modo,
ſcies autem poſtea.*
*8 Dicit ei Petrus. Non la-
uabis mihi pedes in æternum.*
Re-

Respondit ei Jesus: Si non lauero
te, non habebis partem mecum.
9 *Dicit ei Simon Petrus: Do-*
mine, non tantùm pedes meos,
sed & manus, & caput.
10 *Dicit ei Jesus: Qui lotus*
est, non indiget, nisi vt pedes la-
uet, sed est mundus totus. Et
vos mundi estis, sed non omnes.
11 *Sciebat enim quisnam esset*
qui traderet eum: propterea
dixit: Non estis mundi omnes
12 *Postquam ergo lauit pedes*
eorum, & accepit vestimenta
sua, cùm recubuisset iterum, di-
xit eis: Scitis quid fecerim vo-
bis?
13 *Vos vocatis me, Magister,*
& Domine: & benè dicitis. sum
etenim.
14 *Si ergo ego laui pedes ve-*
stros, Dominus, & Magister:
& vos debetis alter alterius laua-
re pedes.
15 *Exemplum enim dedi vo-*
bis, vt quemadmodum ego feci
vobis, ita & vos faciatis.
16 *Amen, Amen dico vobis:*
Non est seruus maior Domino
suo, neque Apostolus maior est
eo, qui misit illum.
17 *Si hæc scitis, beati eritis si*
feceritis ea.
18 *Non de omnibus vobis di-*
co: ego scio quos elegerim:

Zz 2 *sed*

וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אִם־לֹא אֶרְחָצְךָ
לֹא יִהְיֶה לְּךָ חֵלֶק עִמָּדִי ׃
וַיֹּאמֶר לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָא אָדוֹן 9
לֹא לְבַד רַגְלַי כִּי־אִם גַּם
הַיָּדִים וְהָרֹאשׁ ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ 10
הַנִּרְחָץ אֵין צוֹרֶךְ לוֹ כִּי־אִם
לִרְחוֹץ הָרַגְלִים כִּי כֻלּוֹ טָהוֹר
וְאַתֶּם טְהוֹרִים אַךְ לֹא־כֻלְּכֶם ׃
כִּי יָדַע מִי שֶׁהָיָה עָתִיד לְמָסְרוֹ 11
לָכֵן אָמַר אַתֶּם לֹא־כֻלְּכֶם
טְהוֹרִים ׃ וַיְהִי אַחַר שֶׁרָחַץ 12
רַגְלֵיהֶם וַיִּקַּח שִׂמְלוֹתָיו וַיֵּשֶׁב
עוֹד וַיֹּאמֶר לָהֶם הַאַתֶּם
יוֹדְעִים מָה שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם ׃
אַתֶּם קוֹרְאִים לִי רַב וְאָדוֹן 13
וְאַתֶּם אוֹמְרִים הֵיטֵב כִּי אֲנִי
הוּא ׃ עַל־כֵּן אִם רָחַצְתִּי 14
רַגְלֵיכֶם בִּהְיוֹתִי רַב וְאָדוֹן גַּם־
כֵּן צָרִיךְ כִּי אַתֶּם תִּרְחֲצוּ רַגְלִים
אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ ׃ כִּי נָתַתִּי 15
לָכֶם מָשָׁל כִּי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי
לָכֶם גַּם־כֵּן אַתֶּם תַּעֲשׂוּ ׃
אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אֵין 16
עֶבֶד גָּדוֹל מֵאֲדוֹנוֹ וְאֵין הַשָּׁלִיחַ
גָּדוֹל מֵאֲשֶׁר שְׁלָחוֹ ׃ אִם תֵּדְעוּ 17
אֵלֶּה אַשְׁרֵיכֶם אִם תַּעֲשׂוּ
אוֹתָם ׃ אֵינִי אוֹמֵר עַל־כֻּלְּכֶם 18
כִּי יָדַעְתִּי אֶת־אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי כִּי־

אִם

תקומה וחיים והמאמין כי גם
26 אם מת יחיה ׃ וכל־חי ומאמין
כי לא ימות לעולם המאמנת
27 את זאת ׃ ותאמר לו אדוני
באמת אני האמנתי כי אתה
משיח בן־אלהים חי שבאת
28 לעולם הזה ׃ ואחר שאמרה
אלה הלכה ותקרא לאחותה
בלאט לאמור הרב בא וקרא
29 לך ׃ ויהי כשמעה ותקם
30 מהרה ותבא אליו ׃ כי עדין
לא בא ישוע לטירה ועודנו שם
במקום שפגעה אותו מרתה ׃
31 והיהודים שהיו עמה בבית
מנחמים אותה בראותם כי
קמרת מרים במהרה ותצא
ויבואו אחריה כאמור כי היא
הולכת לקבר לבכות שם ׃
32 וכשבאה מרים באשר שם
ישוע ותראהו ותפול לרגליו
ותאמר לו אדון אם היית
33 פה לא היה מת אחי ׃ וכראות
ישוע מרים בוכה והיהודים
שבאו עמה בוכים וירגז ברוח
34 ויתבהל ׃ ויאמר איה שמתוהו
ותאמרנה לו אדון בא וראה ׃
35 וידמע ישוע ׃ ויאמרו היהודים
36 הנה איך אהבו ׃ ויאמרו מהם
הלא

reſurrectio & vita: qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, viuet: 26 & omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. credis hoc? 27 Ait illi: Vtique Domine, ego credidi, quia tu es Chriſtus Filius Dei viui, qui in hunc mundum veniſti. 28 Et cùm hæc dixiſſet, abijt, & vocauit Mariam ſororem ſuam ſilentio, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te. 29 Illa vt audiuit, ſurgit cito, & venit ad eum: 30 nondum enim venerat Ieſus in caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco, vbi occurrerat ei Martha. 31 Iudæi ergo, qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cùm vidiſſent Mariam quia cito ſurrexit, & exijt, ſecuti ſunt eam dicentes: Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi.

32 Maria ergo, cùm veniſſet vbi erat Ieſus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei: Domine, ſi fuiſſes hic, non eſſet mortuus frater meus. 33 Ieſus ergo, vt vidit eam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum, 34 & dixit: Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide. 35 Et lacrymatus eſt Ieſus. 36 Dixerunt ergo Iudæi: Ecce quomodo amabat eum.

37 Quidã autẽ ex ipſis dixerunt:

Non

Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere vt hic non moreretur? 38 *Iesus ergo rursum fremens in semetipso, venit ad monumentum. erat autem spelunca: & lapis superpositus erat ei.* 39 *Ait Iesus: Tollite lapidem. Dicit ei Martha soror eius, qui mortuus fuerat: Domine iam fœtet, quatriduanus est enim.* 40 *Dicit ei Iesus: Nonne dixi tibi quoniam si credideris, videbis gloriam Dei?* 41 *Tulerunt ergo lapidem: Iesus autem eleuatis sursum oculis, dixit: Pater gratias ago tibi quoniam audisti me.* 42 *ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum, qui circumstat, dixi: vt credant quia tu me misisti.*

43 *Hæc cùm dixisset, voce magna clamauit: Lazare veni foras.*

44 *Et statim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus institis, & facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire.*

45 *Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ fecit Iesus, crediderunt in eum.*

46 *Quidam autem ex ipsis abierunt ad Pharisæos, & dixerunt eis*

הֲלֹא זֶה שֶׁפָּתַח עֵינֵי הָעִוֵּר
נוֹלָד לֹא הָיָה יָכוֹל לַעֲשׂוֹת
38 שֶׁלֹּא יָמוּת זֶה׃ וְיֵשׁוּעַ עוֹד רָגַז
בְּעַצְמוֹ וַיָּבֹא לַקֶּבֶר וַתְּהִי מְעָרָה
39 וְתוּשַׂם אֶבֶן עַל־פִּיהָ׃ וַיֹּאמֶר
יֵשׁוּעַ הָסִירוּ הָאֶבֶן וַתֹּאמֶר לוֹ
מַרְתָּה אֲחוֹת הַמֵּת אָרוֹן עַתָּה
בּוֹאֵשׁ כִּי הוּא מֵאַרְבָּעָה יָמִים׃
40 וַיֹּאמֶר לָהּ יֵשׁוּעַ הֲלֹא אָמַרְתִּי
לָךְ כִּי אִם תַּאֲמִינִי תִּרְאֶה כְּבוֹד
41 אֱלֹהִים׃ וַיָּסִירוּ הָאֶבֶן וַיִּשָּׂא
יֵשׁוּעַ עֵינָיו לְמַעְלָה וַיֹּאמֶר אָב
אֲנִי נוֹתֵן לְךָ תּוֹדָה כִּי שְׁמַעְתָּנִי׃
42 וַאֲנִי יָדַעְתִּי כִּי תָמִיד אַתָּה
שׁוֹמֵעַ לִי אֲבָל בַּעֲבוּר הָעָם
הָעוֹמֵד סָבִיב אָמַרְתִּי לְמַעַן
יַאֲמִינוּ כִּי אַתָּה שְׁלַחְתָּנִי׃
43 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר אָמַר אֵלֶּה הַדְּבָרִים
צָעַק בְּקוֹל גָּדוֹל אֶלְעָזָר בּוֹא
44 חוּצָה׃ וַיֵּצֵא מִיָּד הַמֵּת וְהָיוּ
רַגְלָיו וְיָדָיו אֲסוּרוֹת בְּתַכְרִיכִים
וּפָנָיו חֲתוּלוֹת בְּמַסְוֶה וַיֹּאמֶר
לָהֶם יֵשׁוּעַ הַתִּירוּ אוֹתוֹ
45 וְהַנִּיחוּהוּ לָלֶכֶת׃ וְרַבִּים
מֵהַיְּהוּדִים שֶׁבָּאוּ לְמִרְיָם
וּמַרְתָּה וְרָאוּ מָה שֶׁעָשָׂה יֵשׁוּעַ
46 הֶאֱמִינוּ בוֹ׃ וַאֲנָשִׁים מֵהֶם
הָלְכוּ אֶל־הַפְּרוּשִׁים וְאָמְרוּ
לָהֶם

47 לָהֶם מָה שֶׁעָשָׂה יֵשׁוּעַ׃ וַיִּוָּעֲדוּ
שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרוּשִׁים לָעֵצָה
וַיֹּאמְרוּ מָה נַעֲשֶׂה כִּי־הָאִישׁ
הַזֶּה עוֹשֶׂה אוֹתוֹת רַבּוֹת׃
48 אִם נַנִּיחֶנּוּ כָּכָה כֻּלָּם יַאֲמִינוּ
בוֹ וְיָבוֹאוּ הָרוֹמִיִּים וְיִקְחוּ
49 מְקוֹמֵנוּ וְעַמֵּנוּ׃ וְאֶחָד מֵהֶם
וּשְׁמוֹ קַיָּפָה בִּהְיוֹתוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל
מֵאוֹתָהּ הַשָּׁנָה אָמַר לָהֶם אֵין
אַתֶּם יוֹדְעִים שׁוּם דָּבָר׃
50 וְאֵינְכֶם חוֹשְׁבִים כִּי צָרִיךְ לָכֶם
כִּי אִישׁ אֶחָד יָמוּת עַל־הָעָם
51 לְבִלְתִּי יֹאבַד כָּל־הָעָם׃ וְזֶה
לֹא אָמַר מֵעַצְמוֹ כִּי בִּהְיוֹתוֹ
כֹּהֵן גָּדוֹל בַּשָּׁנָה הַהִיא נִבָּא
52 שֶׁיֵּשׁוּעַ יָמוּת בְּעַד הָעָם׃ וְלֹא
עַל־הָעָם לְבַד כִּי־אִם לֶאֱסוֹף
יַחַד בְּנֵי הָאֱלֹהִים הַנִּדָּחִים׃
53 וּמֵהַיּוֹם הַהוּא חָשְׁבוּ לַהֲמִיתוֹ׃
54 לָכֵן יֵשׁוּעַ לֹא הָלַךְ עוֹד בְּגָלוּי
בֵּין־הַיְּהוּדִים כִּי־אִם סָר לְנוֹפֶת
אֶל־הַמִּדְבָּר לָעִיר הַנִּקְרֵאת
אֶפְרָיִם וַיִּשְׁכּוֹן שָׁם עִם־
55 תַּלְמִידָיו׃ וַיִּקְרַב הַפֶּסַח
לַיְּהוּדִים וְעָלוּ רַבִּים לִיר
לִירוּשָׁלַיִם מִנּוֹפֶת קֹדֶם הַפֶּסַח
56 לְהַקְדִּישׁ עַצְמָם׃ וַיְבַקְשׁוּ
לְיֵשׁוּעַ וַיְדַבְּרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ
בְּעָמְדָם

eis quæ fecit Jesus. 47 *Collegerunt ergo Pontifices & Pharisæi concilium, & dicebant: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?*

48 *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem.* 49 *Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cùm esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quidquam,*

50 *nec cogitatis quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo & non tota gens pereat.*

51 *Hoc autem à semetipso non dixit: sed cùm esset Pontifex anni illius, prophetauit, quòd Jesus moriturus erat pro gente,* 52 *& non tantùm pro gente, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum.*

53 *Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum.*

54 *Jesus ergo iam non in palam ambulabat apud Judæos, sed abijt in regionem iuxta desertum, in ciuitatē, quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.* 55 *Proximum autem erat Pascha Judæorum: & ascenderunt multi Jerosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificarent seipsos.*

56 *Quærebant ergo Jesum: & colloquebantur ad inuicem, in-*
tem-

templo stantes: Quid putatis, quia
non venit ad diem festum? Dede-
rant autem Pontifices, & Phari-
sæi mandatum, vt si quis cogno-
uerit vbi sit, indicet, vt appre-
hendant eum.

CAP. XII.

1 *IEsus ergo ante sex dies Pa-*
schæ venit Bethaniam,
vbi Lazarus fuerat mortuus,
quem suscitauit Iesus. 2 Fece-
runt autem ei cœnam ibi: &
Martha ministrabat, Lazarus
verò vnus erat ex discumbentibus
cum eo.
3 Maria ergo accepit libram
vnguenti nardi pistici, pretiosi,
& vnxit pedes Iesu, & extersit
pedes eius capillis suis: & domus
impleta est ex odore vnguenti.
4 Dixit ergo vnus ex discipulis
eius, Iudas Iscariotes, qui erat
eum traditurus: 5 Quare hoc
vnguentum non venijt trecentis
denarijs, & datum est egenis?
6 Dixit autem hoc, non quia
de egenis pertinebat ad eum, sed
quia fur erat, & loculos habens,
ea, quæ mittebantur, portabat.
7 Dixit ergo Iesus: Sinite il-
lam vt in diem sepulturæ meæ
seruet illud.

Pau-

בעמדם בהיכל מה אתם
חושבים כי איננו בא ליום החג
ויצוו שרי הכהנים והפרושים
שאם איש ידע איה הוא יראה
כדי שילכדו אותו:

פ' יב'

1 ולפני ששת ימים קודם
הפסח בא ישוע לבית־עניה
באשר שם היה אלעזר שמת
2 והחיהו ישוע: ויעשו לו שם
סעודה בערב ותשרת מרתה
ויהי אלעזר אחד מהמסובים
3 עמו: ותקח מרים משמן רוקח
מנרדי נאמן ויקר ותמשח
רגלי ישוע ותנגבם בשערותיה
והבית נמלאה מריח השמן:
4 ואמר אחד מתלמידיו יהודה
איש־קריותא העתיד למסרו:
5 ולמה לא נמכר השמן הזה
בשלוש מאות אגודות ונתן
6 לעניים: ואמר זאת לא בעבור
שהיה לו חמלה על־העניים
כי־אם שהיה גנב ולו היה
חבים וכל־מה שינתנו הוא
7 נושא: ויאמר ישוע הניחו לה
שתשמור אותו ליום קבורתי:
כי

8 כי עניים יהיו תמיד עמכם ואני
9 לא אתמיד עמכם: וידעו עם
רב מהיהודים כי הוא שם
ויבואו לא לבד בעבור ישוע
כי־אם לראות לאלעזר
10 שהקים מהמתים: ויחשבו
שרי הכהנים להרוג גם
11 לאלעזר: כי רבים מהיהודים
בעבורו הלכו ויאמינו בישוע:
12 ולמחרת עם רב שבאו ליום
החג בשמעם כי בא ישוע אל
13 ירושלים: לקחו ענפי תמרים
ויצאו לקראתו ויצעקו ה
הושענה ברוך הבא בשם יהוה
14 מלך ישראל: וימצא ישוע עיר
קטון וישב עליו כאשר נכתב:
15 †אל תיראי בת ציון הנה מלכך
בא רוכב על־עיר בן־האתון:
16 ואלה לא ידעו התלמידים
בראשונה כי־אם כאשר נכבד
ישוע אז זכרו כי אלו נכתבו
17 עליו ואלה עשו לו: ויעד
העם שהיו אתו כאשר קרא
לאלעזר מהקבר והקימו
18 מבין־המתים: לכן גם העם
יצא לקראתו כי שמעו כי
עשה האות הזה:
ויאמרו

8. *Pauperes enim semper habe-*
9 *tis vobiscum: me autem non sem-*
per habetis. 9 *Cognouit ergo tur-*
ba multa ex Iudæis quia illic est:
& venerunt, non propter Iesum
tantùm, sed vt Lazarum vide-
10 *rent, quem suscitauit à mortuis.*
10 *Cogitauerunt autem prin-*
cipes sacerdotum vt & Lazarum
11 *interficerent,* 11 *quia multi*
propter illum abibant ex Iudæis,
12 *& credebant in Iesum.* 12 *In*
crastinum autem turba multa,
quæ venerat ad diem festum, cùm
13 *audissent quia venit Iesus Iero-*
solymam; 13 *acceperunt ramos*
palmarum, & processerunt ob-
uiam ei, & clamabant: Hosan-
14 *na, benedictus, qui venit in no-*
mine Domini, Rex Israël.
14 *Et inuenit Iesus asellum,*
15 *& sedit super eum, sicut scriptum*
est: 15 *Noli timere filia Sion:*
ecce rex tuus venit sedens super
16 *pullum asinæ.* 16 *Hæc non co-*
gnouerunt discipuli eius primùm:
sed quando glorificatus est Iesus,
17 *tunc recordati sunt quia hæc e-*
rant scripta de eo: & hæc fece-
runt ei. 17 *Testimonium ergo*
perhibebat turba, quæ erat cum
eo quando Lazarum vocauit de
18 *monumento, & suscitauit eum à*
mortuis. 18 *Propterea & ob-*
uiam venit ei turba: quia audie-
runt eum fecisse hoc signum.
Pha-

כ״ט
זכריה ט׳
† גילי מאד
בת־ציון
הריעי בת־
ירושלים
הנה מלכך
יבוא לך
צדיק ונושע
הוא ורכב
על־חמור
ועל־עיר
בן־אתנות

אכבד ׃ והעם שהיה שם שמע 29
ואמרו שהיה רעם ואחרים
אמרו מלאך דבר לו ׃ ויען 30
ישוע ואמר לא למעני בא
הקול הזה כי־אם למענכם ׃
עתה משפט העולם עתה שר 31
העולם הזה ישלך לחוץ ׃ ואם 32
אני אנשא מן־הארץ אמשיך
אלי כל־דבר ׃ ואמר זה לרמת 33
באיזה מיתה ימות ׃ ויענוהו 34
העם אנחנו שמענו מהתורה
כי המשיח יעמוד לעולם ואיך
אתה אומר צריך בן־האדם
להנשא מי הוא זה בן־האדם ׃
ויאמר להם ישוע עוד מעט 35
לכם אור לכו בעוד יהיה האור
לכם לבלתי יתפוש לכם
החושך וההולך בחושך אינו
יודע אנה ילך ׃ ובהיות לכם 35
אור האמינו באור כדי שתהיו
בני האור וזה דבר ישוע וילך
ויסתר מהם ׃ ובעשות אותות 37
כל־כך רבות לפניהם לא
האמינו בו ׃ להמלא דבר 38
ישעיה הנביא אשר דבר אדוני
מי האמין לשמעתנו וזרוע
יהוה על מי נגלתה ׃ לכן לא 39
יכלו להאמין כי עוד אמר
ישעיה ׃

iterum clarificabo. 29 Turba ergo, quæ stabat, & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alij dicebant: Angelus ei locutus est. 30 Respondit Iesus, & dixit: Non propter me hæc vox venit, sed propter vos. 31 Nunc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eijcetur foras.

32 Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.

33 (hoc autem dicebat, significans qua morte esset moriturus) 34 Respondit ei turba: Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in æternum: & quomodo tu dicis: Oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste Filius hominis? 35 Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehendant: & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat. 36 Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc locutus est Iesus. & abijt, & abscondit se ab eis. 37 Cùm autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum.

38 vt sermo Isaiæ Prophetæ impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui reuelatum est? 39 Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias:

Iſaias: 40 *Excœcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum: vt non videant oculis, & non intelligant corde, & conuertantur, & ſanem eos.* 41 *Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam eius, & locutus eſt de eo.*

42 *Verumtamen & ex principibus multi crediderunt in eum: ſed propter Phariſæos non confitebantur, vt è ſynagoga non eijcerentur.* 43 *Dilexerunt autem gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei.* 44 *Ieſus autem clamauit, & dixit: Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum, qui miſit me.* 45 *Et qui videt me, videt eum, qui miſit me.*

46 *Ego lux in mundum veni: vt omnis, qui credit in me, in tenebris non maneat.*

47 *Et ſi quis audierit verba mea, & non cuſtodierit: ego non iudico eum. non enim veni vt iudicem mundum, ſed vt ſaluificem mundum.* 48 *Qui ſpernit me, & non accipit verba mea: habet qui iudicet eum. ſermo, quem locutus ſum, ille iudicabit eum in nouiſſimo die.* 49 *Quia ego ex me ipſo non ſum locutus, ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.* 50 *Et ſcio quia mandatum eius vita æterna eſt.*

40 ישעיה ׃ † השיע עיניהם
והקשה לבבם כדי שלא יראו
בעיניהם ובלבותם לא יבינו
41 ושבו וארפא להם ׃ וזה אמר
ישעיה כשראה כבודו ודב
42 ודבר עליו ׃ אך גם רבים
מהשרים האמינו בו אלא
בעבור הפרושים לא הודו
שלא ישלכו מבית הכנסת ׃
43 כי אהבו כבוד אנשים יותר
44 מכבוד אלהים ׃ ויצעק ישוע
ואמר המאמין בי אינו מאמין
45 בי כי אם במי ששלחני ׃ והראה
46 אותי רואה למי ששלחני ׃ אני
האור שבאתי לעולם כדי
שכל המאמין בי לא ישכון
47 בחושך ׃ ואם איש ישמע ולא
ישמור דברי ולא ישמרם אין
אני שופטו כי לא באתי
לשפוט העולם כי אם
48 להושיע העולם ׃ הבחה אותי
ואינו לוקח דברי יש לו השופט
אותו הדבר שדברתי הוא
49 ישפוט אותו ביום אחרון ׃ כי
אני מעצמי לא דברתי כי אם
האב אשר שלחני הוא צוני
50 מה אומר ומה אדבר ׃ ואני
יודע כי מצותו היא חיי עולם
לכן

כ' ו'
בישעיה ו'
† השמן לב־
העם הזה
ואזניו הכבד
ועיניו השע
פן־יראה
בעיניו
ובאזניו
ישמע ולבבו
יבין ושב
ורפא לו׃

לָכֵן הַדְּבָרִים שֶׁאֲנִי מְדַבֵּר
כַּאֲשֶׁר אָמַר לִי הָאָב כֵּן אֲנִי
מְדַבֵּר׃

Quæ ergo ego loquor, sicut dixit Pater, sic loquor.

פ׳ יג׳

CAP. XIII.

1 לִפְנֵי יוֹם הֶפֶּסַח יָדַע יֵשׁוּעַ כִּי
בָאָה שַׁעְתוֹ לַעֲבוֹר מִן־הָעוֹלָם
הַזֶּה אֶל־הָאָב וּבִהְיוֹת שֶׁהוּא
אָהַב לַאֲשֶׁר לוֹ בָעוֹלָם אֲהֵבָם
2 עַד־סוֹף׃ וּבִהְיוֹת שֶׁתַּעֲד
סְעוּדַת עֶרֶב וַיָּשֶׂם הַשֵּׂר בְּלֵב
יְהוּדָה מִשִּׁמְעוֹן אִישׁ־קְרִיוֹתָא
3 כְּדֵי שֶׁיִּמְסְרֶנּוּ׃ כְּדַעְתּוֹ כִּי הָאָב
נָתַן לוֹ הַכֹּל־בְּיָדוֹ וְכִי יָצָא
מֵאֵת־הָאֱלֹהִים וְהוֹלֵךְ אֶל־
4 הָאֱלֹהִים׃ וַיָּקָם מֵעַל־
הַשֻּׁלְחָן מִסְּעוּדַת הָעֶרֶב
וַיִּפְשֹׁט בְּגָדָיו וְאַחַר שֶׁלָּקַח סָדִין
5 וַיִּתְחַגֵּר׃ וְאַחַר יָצַק מַיִם בְּמִזְרָק
וַיָּחֶל לִרְחוֹץ רַגְלֵי הַתַּלְמִידִים
וּלְקַנְּחָם בַּסָּדִין שֶׁהָיָה חָגוּר׃
6 וַיָּבֹא לְשִׁמְעוֹן כֵּיפָא וַיֹּאמֶר לוֹ
כֵּיפָא אָדוֹן הַאַתָּה תִּרְחַץ לִי
7 הָרַגְלָיִם׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר־לוֹ
אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה אֵין אַתָּה יוֹדֵעַ
8 עַתָּה וְתֵדַע אַחֲרֵי־כֵן׃ וַיֹּאמֶר
לוֹ כֵּיפָא לֹא תִרְחוֹץ רַגְלַי לְעַד

וַיַּעַן

1 *ANte diem festum Paschæ, sciens Jesus quia venit hora eius ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* 2 *Et cœna facta, cùm diabolus iam misisset in cor ut traderet eum Judas Simonis Iscariotæ:* 3 *sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit:* 4 *surgit à cœna, & ponit vestimenta suâ: & cùm accepisset linteum, præcinxit se.*

5 *Deinde mittit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo, quo erat præcinctus.*

6 *Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus: Domine, tu mihi lauas pedes?*

7 *Respondit Jesus, & dixit ei: Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea.*

8 *Dicit ei Petrus. Non lauabis mihi pedes in æternum.*

Re-

Respondit ei Iesus: Si non lauero te, non habebis partem mecum.

9 *Dicit ei Simon Petrus: Domine, non tantùm pedes meos, sed & manus, & caput.*

10 *Dicit ei Iesus: Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes.*

11 *Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum: propterea dixit: Non estis mundi omnes*

12 *Postquam ergo lauit pedes eorum, & accepit vestimenta sua, cùm recubuisset iterum, dixit eis: Scitis quid fecerim vobis?*

13 *Vos vocatis me, Magister, & Domine: & benè dicitis. sum etenim.*

14 *Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus, & Magister: & vos debetis alter alterius lauare pedes.*

15 *Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.*

16 *Amen, Amen dico vobis: Non est seruus maior Domino suo, neque Apostolus maior est eo, qui misit illum.*

17 *Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.*

18 *Non de omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim:*

Zz 2 *sed*

ויען לו ישוע אם־לא ארחצך
לא יהיה לך חלק עמדי ׃
9 ויאמר לו שמעון כיפא ארון
לא לבד רגלי כי־אם גם
10 הידים והראש ׃ ויאמר לו ישוע
הנרחץ אין צורך לו כי־אם
לרחוץ הרגלים כי כלו טהור
ואתם טהורים אך לא־כלכם ׃
11 כי ידע מי שהיה עתיד למסרו
לכן אמר אתם לא־כלכם
12 טהורים ׃ ויהי אחר שרחץ
רגליהם ויקח שמלותיו וישב
עוד ויאמר להם האתם
יודעים מה שעשיתי לכם ׃
13 אתם קוראים לי רב וארון
ואתם אומרים הטיב כי אני
14 הוא ׃ על־כן אם רחצתי
רגליכם בהיותי רב וארון גם־
כן צריך כי אתם תרחצו רגלים
15 איש את־רעהו ׃ כי נתתי
לכם משל כי כאשר עשיתי
לכם גם־כן אתם תעשו ׃
16 אמן אמן אני אומר לכם אין
עבד גדול מארונו ואין השליח
17 גדול מאשר שלחו ׃ אם תדעו
אלה אשריכם אם תעשו
18 אותם ׃ אינני אומר על־כלכם
כי ידעתי את־אשר בחרתי כי־
אם

כ״ס׳
כתוסר ס׳ס׳
† אוכל לחמי הגדיל עלי עקב :

אם להמלא המכתב † אוכל
לחם עמדי הגדיל עלי עקבו :
19 מעתה אני אומר לכם בטרם
היות למען אחרי היות
20 תאמינו כי אני הוא :
אמן אמן אני אומר לכם מי
שיקח את־אשר אשלחנו הוא
יקחני ומי שלוקח אותי לוקח
21 את־אשר שלחני : וכאמור
ישוע הדברים אלה ונבהל
ברוח ויען ויאמר אמן אמן אני
22 אומר לכם כי אחד מכם
ימסור אותי : ויביטו הת
23 התלמידים איש לרעהו
מסופקים על־מי אומר : ויהי
24 יושב אחד מתלמידיו בחיק
ישוע שאהבו ישוע : ויקרוץ
לזה שמעון כיפא לאמור לו
25 מיהוא זה על־מי הוא אומר :
26 ובשבתו על־חיק ישוע אמר לו
אדוני מיהוא זה : ויען ישוע
הוא שאתן לו לחם הנטבל
27 ויטבול הלחם ויתן ליהודה
משמעון איש־קריותא : ואחר
הפת בא אליו השטן ואמר לו
28 ישוע מה שאתה עושה עשה
29 במהרה : ואיש לא ידע
מהמסובים למה אמר לו : כי
מאנשים חשבו כי היה הכיס

sed vt adimpleatur Scriptura : Qui manducat mecum panem, leuabit contra me calcaneum suum. 19 *Amodo dico vobis, priusquam fiat: vt cùm factum fuerit, credatis, quia ego sum.*

20 *Amen, amen dico vobis: Qui accipit si quem misero, me accipit, qui autem me accipit, accipit eum qui me misit.*

21 *Cùm hæc dixisset Jesus, turbatus est spiritu: & protestatus est, & dixit: Amen, amen dico vobis: Quia vnus ex vobis tradet me.* 22 *Aspiciebant ergo ad inuicem discipuli, hæsitantes de quo diceret.* 23 *erat ergo recumbens vnus ex discipulis eius in sinu Jesu, quem diligebat Jesus.* 24 *Innuit ergo huic Simon Petrus: & dixit ei; Quis est, de quo dicit?*

25 *Itaque cùm recubuisset ille supra pectus Jesu, dicit ei: Domine quis est?* 26 *Respondit Jesus: Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxisset panem, dedit Judæ Simonis Iscariotæ.* 27 *Et post buccellam, introiuit in eum satanas. Et dixit ei Jesus: Quod facis, fac citiùs.* 28 *Hoc autem nemo sciuit discumbentium ad quid dixerit ei.* 29 *Quidam enim putabant, quia loculos habebat Ju-*

Judas, quòd dixisset ei Jesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis vt aliquid daret. 30 Cùm ergo accepisset ille buccellam, exiuit continuò. Erat autem nox. 31 Cùm ergo exisset, dixit Jesus; Nunc clarificatus est Filius hominis: & Deus clarificatus est in eo.

32 Si Deus clarificatus est in eo, & Deus clarificabit eum in semetipso: & continuò clarificabit eum. 33 Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me: & sicut dixi Judæis: Quò ego vado, vos non potestis venire: & vobis dico modo.

34 Mandatum nouum do vobis: Vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem.

35 In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

36 Dixit ei Simon Petrus; Domine, quò vadis? Respondit Jesus: Quò ego vado, non potes me modo sequi; sequeris autem postea 37 Dixit ei Petrus: Quare non possum te sequi modo? animam meam pro te ponam. 38 Et respondit ei Jesus: Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi: Non

ביד יהודה שאמר לו ישוע
קנה מה שצריך לנו ליום החג
או שיתן לעניים מאומה ׃
30 ואחר שלקח הפת יצא מיד
31 והיה לילה ׃ ואחר שיצא אמר
ישוע עתה נכבד בן־האדם
32 והאלהים נכבד בו ׃ ואם
האלהים נכבד בו גם־האלהים
יכבדהו בעצמו ומיד יכבדהו ׃
33 בני עוד מעט אני עמכם תב
תבקשוני וכמו שאמרתי לי
ליהודים למקום שאני הולך
אינכם יכולים לבוא ואני
34 אומר לכם עתה ׃ מצוה חדשה
אני נותן לכם שתאהבו איש
את־רעהו כאשר אהבתי
אתכם גם־כן תאהבו איש
35 אל־רעהו ׃ ובזה ידעו כלם
כי אתם תלמידי אם תאהבו
36 איש לרעהו ׃ ויען שמעון כיפא
ארון אנה תלך ׃ ויען ישוע אל
שאני הולך לא־תוכל עתה
ללכת אחרי אבל תלך אחרי
37 כן ׃ ויאמר־לו כיפא למה לא
אוכל עתה ללכת אחריך
38 את־נפשי אשים תחתיך ׃ ויען
לו ישוע הנפשך תשים
תחתי אמן אמן אני אומר לך
לא־

לֹא־יִקְרָא הַתַּרְנְגוֹל עַד־
שֶׁתַּחְכִּישֵׁנִי שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים ׃

פ׳ יד׳

1 אַל־תֵּעָכֵר לְבַבְכֶם אַתֶּם
הַמַּאֲמִינִים בָּאֱלֹהִים גַּם הֶאֱמִינוּ
2 בִּי ׃ בְּבֵית אָבִי חֲדָרִים רַבִּים
הֵם שָׁם וְאִם לֹא־אָמַרְתִּי לָכֶם
כִּי אֲנִי הוֹלֵךְ לְהָכִין לָכֶם
3 מָקוֹם ׃ וְאַחַר שֶׁאֵלֵךְ וְאָכִין
לָכֶם הַמָּקוֹם עוֹד אָבוֹא וְאֶקַּח
אֶתְכֶם אֵלַי שֶׁתִּהְיוּ גַּם־אַתֶּם
4 בַּאֲשֶׁר אֲנִי ׃ וְאֶל־אֲשֶׁר אֲנִי
הוֹלֵךְ אַתֶּם יוֹדְעִים וְגַם־הַדֶּרֶךְ
5 אַתֶּם יוֹדְעִים ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ תוֹמָה
אָדוֹן אֵינֶנּוּ יוֹדְעִים אֶל־אֲשֶׁר
אַתָּה הוֹלֵךְ וְאֵיכָה נוּכַל לָדַעַת
6 הַדֶּרֶךְ ׃ וְאָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ אֲנִי
הַדֶּרֶךְ וְהָאֱמֶת וְהַחַיִּים לֹא יָבֹא
7 אִישׁ לָאָב כִּי־אִם בַּעֲדִי ׃ אִם
יְדַעְתֶּם אוֹתִי גַּם אֶת־אָבִי אָכֵן
יְדַעְתֶּם וּמֵעַתָּה תֵּדְעוּ אוֹתוֹ
8 וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ ׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ
פְּלִיפּוֹס אָדוֹן הַרְאֵנוּ אֶת־הָאָב
9 וְדַי לָנוּ ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ כָּל־
כָּךְ זְמָן שֶׁאֲנִי עִמָּכֶם וְלֹא
יְדַעְתֶּם אוֹתִי פְּלִיפּוֹס הָרוֹאֶה
אוֹתִי

Non cantabit gallus, donec ter me neges.

CAP. XIV.

1 *NON turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, & in me credite.* 2 *In domo Patris mei mansiones multæ sunt. si quò minus dixissem vobis: Quia vado parare vobis locum.* 3 *Et si abiero, & præparauero vobis locum: iterum venio. & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.*

4 *Et quò ego vado scitis, & viam scitis.*

5 *Dicit ei Thomas: Domine, nescimus quò vadis: & quomodo possumus viam scire?*

6 *Dicit ei Jesus: Ego sum via, & veritas, & vita nemo venit ad Patrem, nisi per me.*

7 *Si cognouissetis me, & Patrem meum vtique cognouissetis: & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.*

8 *Dicit ei Philippus: Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.*

9 *Dicit ei Jesus: Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt*

det me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem?

10 *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Verba, quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens ipse facit opera.*

11 *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me est?*

12 *Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.*

13 *Et quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, vt glorificetur Pater in Filio.* 14 *Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.* 15 *Si diligitis me: mandata mea seruate.* 16 *Et ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum.*

16 *Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. vos autem cognoscetis eum: quia apud vos manebit, & in vobis erit.*

18 *Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.*

19 *Adhuc modicum: & mundus me iam non videt. Vos autem vi-*

אותי הוא רואה גם את־האב
ואיך אתה אומר הראנו את־
10 האב האינכם מאמינים כי אני
באב והאב כי הדברים שאני
מדבר לכם איני מדבר מעצמי
והאב עומד בי הוא עושה
מעשים ׃ האינכם מאמינים 11
12 כי אני באב והאב בי ׃ ואם אין
האמינו בעבור המעשים אמן
אמן אני אומר לכם המאמין
בי המעשים אשר־אני עושה
גם הוא יעשה ויעשה גדולים
מאלה כי אני הולך אל־האב ׃
13 וכל־מה שתשאלו מהאב
בשמי אעשה להכבד האב
14 בבן ׃ אם־איזה דבר תשאלוני
15 בשמי אעשה ׃ אם־אתם
אוהבים אותי שמרו מצותי ׃
16 אני אתחנן לאב ויתן לכם רוח
אחרת מנחם להיות עמכם
17 לעולם ׃ רוח האמת אשר
העולם לא יוכל לקחת אותו
כי לא־ראו אותו ולא־ידעו
אותו ואתם תדעו אותו כי
אצלכם תשכון ובכם יהיה ׃
18 לא־אעזוב אתכם יתומים
19 כי אבוא אליכם ׃ עוד מעט
והעולם לא יראוני ואתם
תראוני

תִּרְאוּנִי כִּי אֲנִי חַי וְאַתֶּם תִּחְיוּ׃
20 בַּיּוֹם הַהוּא תֵּדְעוּ אַתֶּם כִּי־אֲנִי
בְּאָבִי וְאַתֶּם בִּי וַאֲנִי בָּכֶם׃
21 לַאֲשֶׁר לוֹ מִצְוֹתַי וְשׁוֹמְרָן הוּא
אֲשֶׁר הָאוֹהֵב אוֹתִי וְהָאוֹהֵב
אוֹתִי יִהְיֶה נֶאֱהָב מֵאָבִי וַאֲנִי
אֶאֱהַב אוֹתוֹ וְאֶתְוַדַּע לוֹ׃
22 וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוּדָה לֹא הָאִישׁ
קְרִיוֹתָא אָדוֹן מָה הָיָה
שֶׁתִּתְגַּלֶּה לָנוּ וְלֹא לָעוֹלָם׃
23 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר־לוֹ אִם אִישׁ
יֶאֱהַב אוֹתִי יִשְׁמוֹר דְּבָרַי וְאָבִי
יֶאֱהַב אוֹתוֹ וְנָבֹא אֵלָיו וְנַעֲשֶׂה
24 מִשְׁכָּן אֶצְלוֹ׃ וַאֲשֶׁר אֵינוֹ אוֹהֲבִי
אֵינוֹ שׁוֹמֵר דְּבָרַי כִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר
שְׁמַעְתֶּם אֵינוֹ שֶׁלִּי כִּי־אִם
25 מֵהָאָב שֶׁשְּׁלָחָנִי׃ אֵלֶּה
הַדְּבָרִים דִּבַּרְתִּי לָכֶם בִּהְיוֹתִי
26 עִמָּכֶם׃ וְרוּחַ הַקָּדוֹשׁ הַמְנַחֵם
שֶׁיִּשְׁלַח הָאָב בִּשְׁמִי הוּא
יְלַמֶּדְכֶם כָּל־דָּבָר וְיַזְכִּיר לָכֶם
27 כָּל־מָה שֶׁאֲמַר לָכֶם׃ אֲנִי
עוֹזֵב לָכֶם הַשָּׁלוֹם וַאֲנִי נוֹתֵן
לָכֶם שְׁלוֹמִי לֹא אֵיךְ כְּמוֹ
נוֹתֵן הָעוֹלָם אֲנִי נוֹתֵן לָכֶם אַל
יֵעָכֵר לְבַבְכֶם וְאַל־יֶחֱרַד׃
28 שְׁמַעְתֶּם כִּי אֲנִי אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם
אֲנִי הוֹלֵךְ וְאָבוֹא לָכֶם אִם־
תְּאֲהָבוּנִי

videtis me: quia ego viuo, & vos viuetis. 20 In illo die vos cognoscetis quia ego sum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis. 21 Qui habet mandata mea, & seruat ea: ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. Dicit ei Judas, non ille Iscariotes: Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, & non mundo?

23 Respondit Jesus, & dixit ei: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus: 24 qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et sermonem, quem audistis, non est meus: sed eius, qui misit me, Patris. 25 Hæc locutus sum vobis apud vos manens. 26 Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis. 27 Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet.

28 Audistis quia ego dixi vobis: Vado, & venio ad vos. Si di-

diligeretis me, gauderetis me vtique, quia vado ad Patrem, quia Pater maior me est.
29 Et nũc dixi vobis prius quàm fiat: vt cùm factum fuerit, credatis.
30 Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quidquam.
31 Sed vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite eamus hinc.

תאהבוני באמת תשמרו כי
אלך אל־האב כי האב גדול
ממני׃ ועתה אמרתי לכם 29
בטרם היותו למען תאמינו
אחרי היות׃ איני מדבר הרבה 30
עמכם כי באשר העולם הזה
ואין לו בי מאומה׃ כי־אם 31
למען ידע העולם כי אני אוהב
את־האב וכאשר צוני האב כן
אני עושה קומו ונלך מזה׃

CAP. XV.

פ׳ וט׳

1 EGo sum vitis vera: & Pater meus agricola est.
2 Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum purgabit eum, vt fructum plus afferat.
3 Iam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.
4 Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructũ à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis.
5 Ego sum vitis, vos palmites qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.
6 Si quis in me non

Aaa man-

אני הגפן נאמן ואבי הוא 1
האכר׃ כל־זמורה שאינה 2
עושה פרי בי יטלנה וכל־
העושה פרי יזמרנה כדי ש
שיעשה פרי יותר׃ כבר אתם 3
טהורים בעבור הדבר שדברתי
לכם׃ עמדו בי ואני בכם 4
כאשר הזמורה אין לה יכולת
לעשות פרי מעצמה אם לא
תעמוד בגפן כן אתם לא־
תוכלו אם לא־תעמדו בי׃
אני הגפן ואתם הזמורות 5
העומד בי ואני בו זה יעשה פרי
רב כי בלעדי לא־תוכלו
לעשות מאומה׃ אם איש־לא 6
יעמור

יעמוד כי ישלך לחוץ כמו
הזמורה ותיבש ויאספו אותה
וישליכו אותה באש ותבער :
7 אם תעמדו כי ודברי יעמדו
בכם כל־מה שתרצו תשאלו
8 ויהיה לכם : ובזאת יכבד אבי
למען תעשו פרי הרבה מאוד
9 ותהיו תלמידי : כאשר אהבני
האב כן אני אהבתי אתכם
10 עמדו באהבתי : אם תשמרו
מצותי תעמדו באהבתי כ
באשר גם אני שמרתי מצות
11 אבי ואני עומד באהבתו : ואלה
הדברים דברתי לכם להיות
שמחתי בכם ולהמלא ש
12 שמחתכם : זאת היא מצותי
לאהבה איש את רעהו
13 כאשר אהבתי אתכם : לא
יש אהבה יותר גדולה לשום
אדם מאותה שאיש יתן נפשו
בעד אוהביו אתם רעי אם
תעשו אשר אני מצוה אתכם :
14 עתה איני קורא לכם עבדים
כי העבד אינו יודע מה עושה
15 אדונו : ולכן קראתי אתכם
אהובים כי מה ששמעתי מאבי
16 הודעתי לכם : לא אתם
בחרתם אותי כי אני בחרתי
אתכם

manserit: mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

7 Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis. 8 In hoc clarificatus est Pater meus, vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli. 9 Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

10 Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut, & ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione.

11 Hæc locutus sum vobis: vt gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.

12 Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.

13 Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.

14 Iam non dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dominus eius. 15 Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audiui à Patre meo, manifesta feci vobis. 16 Non vos me elegistis: sed ego elegi vos, & po-

posui vos vt eatis, & fructum
afferatis: & fructus vester ma-
neat: vt quodcumque petieritis
Patrem in nomine meo, det vo-
bis.
17 *Hæc mando vobis, vt dili-*
gatis inuicem.
18 *Si mundus vos odit: scitote*
quia me priorem vobis odio ha-
buit. 19 *Si de mundo fuissetis:*
mundus quod suum erat dilige-
ret: quia verò de mundo non e-
stis, sed ego elegi vos de mundo;
propterea odit vos mundus.
20 *Mementote sermonis mei,*
quem ego dixi vobis: Non est ser-
uus maior domino suo. Si me per-
secuti sunt, & vos persequentur:
si sermonem meum seruauerunt,
& vestrum seruabunt.
21 *Sed hæc omnia facient vo-*
bis propter nomen meum: quia
nesciunt eum, qui misit me.
22 *Si non venissem, & locu-*
tus fuissem eis, peccatum non ha-
berent: nunc autem excusatio-
nem non habent de peccato suo.
23 *Qui me odit, & Patrem*
meum odit.
24 *Si opera non fecissem in*
eis, quæ nemo alius fecit, pec-
catum non haberent, nunc au-
tem, & viderunt, & oderunt,
& me, & Patrē meum. 25 *Sed*
vt adimpleatur sermo, qui in

אֶתְכֶם וְשַׂמְתִּי אֶתְכֶם לְמַעַן
תֵּלְכוּ וְתַעֲשׂוּ פְּרִי וּפִרְיְכֶם
יַעֲמוֹד בַּעֲבוּר שֶׁכֹּל שֶׁתִּשְׁאֲלוּ
בִּשְׁמִי מֵאֶת־הָאָב יִתֵּן לָכֶם׃
17 אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲנִי מְצַוֶּה
אֶתְכֶם לְאַהֲבָה אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ׃
18 אִם הָעוֹלָם יִשְׂנָא אֶתְכֶם דְּעוּ
19 כִּי קוֹדֶם לָכֶם שְׂנֵאוּנִי׃ אִם
הֱיִיתֶם מֵהָעוֹלָם הָעוֹלָם הָיָה
אוֹהֵב אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וּלְפִי
שֶׁאֵינְכֶם מֵהָעוֹלָם אֶלָּא
מֵהָעוֹלָם בָּחַרְתִּי בָּכֶם לָכֵן
20 הָעוֹלָם שׂוֹנֵא לָכֶם׃ זִכְרוּ דְבָרַי
שֶׁאָמַרְתִּי לָכֶם אֵין עֶבֶד גָּדוֹל
מֵאֲדוֹנוֹ אִם רָדְפוּנִי גַּם לָכֶם
יִרְדְּפוּ וְאִם שָׁמְרוּ דְּבָרַי גַּם
21 דִּבְרֵיכֶם יִשְׁמֹרוּ׃ אַךְ כָּל־אֵלֶּה
יַעֲשׂוּ לָכֶם לְמַעַן שְׁמִי לְפִי
שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃
22 וְאִם לֹא בָאתִי וְדִבַּרְתִּי לָהֶם
לֹא הָיָה לָהֶם חֵטְא וְעַתָּה אֵין
לָהֶם הִתְנַצְּלוּת עַל־חַטָּאתָם׃
23 הַשּׂוֹנֵא אוֹתִי שׂוֹנֵא גַּם אֶת־
24 אָבִי׃ אִם לֹא עָשִׂיתִי בָהֶם
מַעֲשִׂים שֶׁאִישׁ אַחֵר לֹא עָשָׂה
לֹא הָיָה לָהֶם חֵטְא אֲבָל עַתָּה
הֵם רָאוּ וְשָׂנְאוּ אוֹתִי וְאֶת־
25 אָבִי׃ אַךְ לְהִמָּלֵא הַדָּבָר אֲשֶׁר
נִכְתַּב

נִכְתַּב בְּתוֹרָתָם שְׂנֵאוּנִי חִנָּם׃
26 וְכַאֲשֶׁר יָבֹא הַמְנַחֵם שֶׁאֶשְׁלַח
אֲלֵיכֶם מֵאֵת הָאָב הָרוּחַ
הָאֱמֶת הַיּוֹצֵא מֵאֵת הָאָב
27 הוּא יָעִיד עָלָי׃ וְאַתֶּם
תָּעִידוּ כִּי מֵרֵאשִׁית הֱיִיתֶם
עִמָּדִי׃

פ׳ יו

אֵלֶּה דִבַּרְתִּי לָכֶם שֶׁלֹּא
1 תִכָּשֵׁלוּ׃ בְּלִי כְנֵסִיּוֹת יַעֲשׂוּ
2 אֶתְכֶם וּבָאָה הַשָּׁעָה שֶׁכָּל
הַמֵּמִית אֶתְכֶם יַחְשׁוֹב כִּי עוֹבֵד
עֲבוֹדַת אֱלֹהִים׃ וְאֵלֶּה יַעֲשׂוּ
3 לָכֶם כִּי לֹא יָדְעוּ אֶת הָאָב
וְאוֹתִי׃ וְאֵלֶּה דִבַּרְתִּי לָכֶם
4 בַּעֲבוּר כִּי בְּבֹא הַשָּׁעָה תִּזְכְּרוּ
כִּי דִבַּרְתִּי לָכֶם׃ וְאֵלֶּה לֹא
5 אָמַרְתִּי לָכֶם תְּחִלָּה לְפִי
שֶׁהָיִיתִי עִמָּכֶם אֲבָל עַתָּה אֲנִי
הוֹלֵךְ לְמִי שֶׁשְּׁלָחַנִי וְאֵין מִכֶּם
שׁוֹאֵל אוֹתִי אָנָה אַתָּה הוֹלֵךְ׃
וּלְפִי שֶׁדִּבַּרְתִּי לָכֶם אֵלֶּה
6 הַדְּבָרִים נִמְלָא מֵעֶצֶב לְבַבְכֶם׃
אֲבָל אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם הָאֱמֶת
7 שֶׁיֵּשׁ לָכֶם שֶׁאֲנִי אֵלֵךְ כִּי
לוּלֵא לֹא אֵלֵךְ הַמְנַחֵם
לֹא יָבֹא אֲלֵיכֶם וְאִם אֵלֵךְ
אֲשַׁלְּחֶנּוּ

lege eorum scriptum est: Quia o-
dio habuerunt me gratis.
26 *Cùm autem venerit Para-*
clitus, quem ego mittam vobis à
Patre; Spiritum veritatis, qui à
Patre procedit, ille testimonium
perhibebit de me. 27 *Et vos te-*
stimonium perhibebitis, quia ab
initio mecum estis.

CAP. XVI.

1 *Haec locutus sum vobis,*
vt non scandalizemi-
ni. 2 *Absque synagogis facient*
vos: sed venit hora, vt omnis
qui interficit vos, arbitretur obse-
quium se praestare Deo. 3 *&*
haec facient vobis, quia non no-
uerunt Patrem, neque me.
4 *Sed haec locutus sum vobis,*
vt cùm venerit hora eorum re-
miniscamini, quia ego dixi vo-
bis. 5 *Haec autem vobis ab ini-*
tio non dixi, quia vobiscũ eram:
Et nunc vado ad eum, qui misit
me; & nemo ex vobis interrogat
me, Quò vadis?
6 *Sed quia haec locutus sum*
vobis, tristitia impleuit cor ve-
strum.
7 *Sed ego veritatem dico vobis:*
expedit vobis vt ego vadam: si
enim non abiero, Paraclitus non
veniet ad vos, si autem abiero,
mit-

mittam eum ad vos. 8 *Et cùm*
venerit ille, arguet mundum de
peccato, & de iustitia, & de iu-
dicio. 9 *de peccato quidem: quia*
non crediderunt in me: 10 *de*
iustitia verò: quia ad Patrem
vado: & iam non videbitis me:
11 *de iudicio autem: quia*
princeps huius mundi iam iudi-
catus est. 12 *Adhuc multa ha-*
beo vobis dicere: sed non potestis
portare modo. 13 *Cùm vene-*
rit ille Spiritus veritatis, docebit
vos omnem veritatem. non e-
nim loquetur de semetipso, sed
quæcumque audiet loquetur, &
quæ ventura sunt annũtiabit vo-
bis. 14 *Ille me clarificabit: quia*
de meo accipiet; & annuntiabit
vobis. 15 *Omnia quæcumque*
habet Pater, mea sunt. Propte-
rea dixi: quia de meo accipiet, &
annuntiabit vobis.
16 *Modicum, & iam non*
videbitis me: & modicum, & vi-
debitis me: quia vado ad Pa-
trem. 17 *Dixerunt ergo ex di-*
scipulis eius ad inuicem: Quid est
hoc, quod dicit nobis: Modicum,
& non videbitis me: & iterum
modicum, & videbitis me, &
quia vado ad Patrem?
18 *Dicebant ergo. Quid est*
hoc, quod dicit, Modicum? ne-
scimus quid loquitur.
19 *Cognouit autem Jesus, quia*
vo-

8 אשלחנו אליכם ׃ ובבואו
יוכיח את־העולם על־חטאה
9 ועל־צדק ועל־משפט ׃ ועל־
10 חטא שלא האמינו בי ׃ על־
צדק כי אני הולך אל־האב
11 ועתה לא תראוני ׃ ועל־
המשפט כי שר זה העולם כבר
12 נשפט ׃ עוד הרבה יש לי לדבר
לכם אבל עתה לא תוכלו
13 לשאת ׃ ובבוא אותו
הרוח האמת ילמד אתכם
כל־האמת כי לא ידבר
מעצמו כי־אם מה שישמע
ידבר ודברים עתידים לבא
14 יגיד לכם ׃ הוא יכבדני כי יקח
15 משלי ויגיד לכם ׃ כל־דברי
האב הם שלי ולכן אמרתי
שהוא יקח משלי ויגיד לכם ׃
16 עוד מעט ולא תראוני ועוד
מעט ותראוני כי אני הולך
17 אל־האב ׃ ויאמרו מתלמידיו
איש אל־רעהו מהוא זה
שאמר לנו עוד מעט ולא
תראוני ועוד מעט ותראוני
18 כי אני הולך אל־האב ׃ לכן
אמרו מהוא זה שהוא אומר
עוד מעט אין אנו יודעים מה
19 הוא אומר ׃ וידע ישוע כי
חפצים

חֲפֵצִים לִשְׁאוֹל לוֹ וַיֹּאמֶר לָהֶם
עַל־זֶה אַתֶּם שׁוֹאֲלִים אִישׁ
אֶל־רֵעֵהוּ כִּי אָמַרְתִּי עוֹד מְעַט
וְלֹא תִרְאוּנִי וְעוֹד מְעַט ות
20 וְתִרְאוּנִי׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם שֶׁאַתֶּם תִּדְמְעוּ וְתִבְכּוּ
וְהָעוֹלָם יִשְׂמַח וְאַתֶּם תֵּעָצְבוּ
אַךְ עִצְּבְכֶם תֵּהָפֵךְ לְשִׂמְחָה׃
21 אִשָּׁה כְּלֶדְתָּהּ יֶשׁ־לָהּ עִצָּבוֹן כִּי
בָּאָה שַׁעְתָּהּ וְאַחַר לֶדְתָּהּ הַיֶּלֶד
אֵינָהּ זוֹכְרָה הַצָּרָה בַּעֲבוּר
הַשִּׂמְחָה כִּי נוֹלַד אָדָם לָעוֹלָם׃
22 לָכֵן עַתָּה יֶשׁ לָכֶם עֶצֶב ו
וְעוֹד אֶרְאֶה אֶתְכֶם וְיִשְׂמַח
לְבַבְכֶם וְלֹא יִקַּח אִישׁ ש
23 שִׂמְחַתְכֶם מֵעִמָּכֶם׃ וּבַיּוֹם
הַהוּא לֹא תִשְׁאֲלוּנִי מְאוּמָה
אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם אִם־
תִּשְׁאֲלוּ מָה מֵהָאָב בִּשְׁמִי יִתֵּן
24 לָכֶם׃ עַד עַתָּה לֹא שְׁאַלְתֶּם
שׁוּם דָּבָר בִּשְׁמִי שַׁאֲלוּ וְתִקְחוּ
25 לְהִמָּלֵא שִׂמְחַתְכֶם׃ זֹאת
דִּבַּרְתִּי לָכֶם בִּמְשָׁלִים בָּאָה
הַשָּׁעָה שֶׁלֹּא אֲדַבֵּר לָכֶם
בִּמְשָׁלִים כִּי בְּגָלוּי אַגִּיד
26 לָכֶם עַל־הָאָב׃ בַּיּוֹם הַהוּא
תִּשְׁאֲלוּ בִשְׁמִי וְאֵינֶנִּי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי אֶתְחַנַּן לָאָב עֲלֵיכֶם׃
כִּי

volebant eum interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos quia dixi, Modicũ, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.

20 Amen, amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

21 Mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. 22 Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

23 Et in illo die me nõ rogabitis quidquam. Amen, amen dico vobis: si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

24 Vsque modo non petistis quidquam in nomine meo: Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. 25 Hæc in prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora cùm iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis.

26 In illo die in nomine meo petitis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis.

Ipse

27 *Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exiui.*
28 *Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.*
29 *Dicunt ei discipuli eius, Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis.*
30 *nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi vt quis te interrogaret: in hoc credimus quia à Deo existi.*
31 *Respondit eis Jesus: Modo creditis?*
32 *Ecce venit hora, & iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis, & non sum solus, quia Pater mecum est.*
33 *Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habetis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.*

27 כִּי הָאָב אֹהֵב אֶתְכֶם יַעַן אַתֶּם
אֲהַבְתֶּם אוֹתִי וְהֶאֱמַנְתֶּם כִּי כִּי
28 יָצָאתִי מֵאֱלֹהִים ׃ יָצָאתִי
מֵהָאָב וּבָאתִי לָעוֹלָם עוֹד
אֶעֱזוֹב הָעוֹלָם וְאֵלֵךְ לָאָב ׃
29 וְאָמְרוּ לוֹ תַלְמִידָיו הִנְּךָ עַתָּה
מְדַבֵּר בְּגָלוּי וְאֵינְךָ אוֹמֵר שׁוּם
30 מָשָׁל ׃ וְעַתָּה אֲנוּ יוֹדְעִים כִּי
אַתָּה יוֹדֵעַ כָּל־דָּבָר וְאֵין צָרִיךְ
לְךָ שֶׁאִישׁ יִשְׁאַל אוֹתְךָ בָּזֶה
אֲנוּ מַאֲמִינִים כִּי יָצָאתָ
31 מֵאֱלֹהִים ׃ וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ
32 הַעַתָּה אַתֶּם מַאֲמִינִים ׃ הִנֵּה
בָאָה הַשָּׁעָה וּכְבַר בָּאָה לְהָפִיץ
אֶתְכֶם אִישׁ אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ
וְלַעֲזוֹב אוֹתִי לְבַדִּי וְאֵין אֲנִי
33 לְבַדִּי כִּי הָאָב עִמָּדִי ׃ אֵלֶּה
דִּבַּרְתִּי לָכֶם לִהְיוֹת לָכֶם
הַשָּׁלוֹם כִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה תִּהְיֶה
לָכֶם מוּעָקָה אַךְ בִּטְחוּ כִּי אֲנִי
נִצַּחְתִּי הָעוֹלָם ׃

CAP. XVII.

פ׳ יז׳

1 *Hæc locutus est Jesus: & subleuatis oculis in cœlum dixit: Pater venit hora, clarifica Filium tuum, vt Filius tuus clarificet te:*
2 *Sicut dedisti ei potestatem*
omnis

1 וְאֵלֶּה דִבֶּר יֵשׁוּעַ וַיִּשָּׂא עֵינַיִם
לַשָּׁמַיִם וְאָמַר הָאָב בָּאָה
הַשָּׁעָה זַהֵר בִּנְךָ כְּדֵי שֶׁבִּנְךָ
2 יַזְהִירְךָ ׃ כְּמוֹ שֶׁנָּתַתָּ לוֹ שִׁלְטוֹן
עַל־

עַל־כָּל־בָּשָׂר בַּעֲבוּר שֶׁכָּל־
שֶׁנָּתַתָּ לוֹ הוּא יִתֵּן לָהֶם חַיֵּי
3 עוֹלָם ׃ וְאֵלֶּה הַחַיִּים נִצְחִיִּים
שֶׁיֵּדְעוּךָ אֱלוֹהַּ נֶאֱמָן לְבַדֶּךָ
וְאֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ שֶׁשְּׁלַחְתּוֹ ׃
4 אֲנִי כִּבַּדְתִּיךָ עַל־הָאָרֶץ
וְשִׁלַּמְתִּי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁנָּתַתָּ לִי
5 לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ ׃ וְעַתָּה כַּבְּדֵנִי
אַתָּה הָאָב אֶצְלָךְ בַּזּוֹהַר שֶׁהָיָה
לִי טֶרֶם הֱיוֹת הָעוֹלָם אֶצְלָךְ ׃
6 גִּלִּיתִי שִׁמְךָ לָאֲנָשִׁים שֶׁנָּתַתָּ
לִי מֵעוֹלָם הֵם הָיוּ לָךְ וְנָתַתָּ
7 אוֹתָם לִי וְשָׁמְרוּ דְבָרֶיךָ ׃ וְעַתָּה
יָדְעוּ כִּי כָל־אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי
8 מֵאִתְּךָ הֵם ׃ יַעַן הַדְּבָרִים
שֶׁנָּתַתָּ לִי נָתַתִּי לָהֶם וְהֵם
לָקְחוּ וְיָדְעוּ בֶּאֱמֶת כִּי מֵאִתְּךָ
יָצָאתִי וְהֶאֱמִינוּ כִּי אַתָּה
9 שְׁלַחְתָּנִי ׃ אֲנִי מִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם
וְאֵינִי מִתְפַּלֵּל עַל־הָעוֹלָם כִּי־
אִם עַל־אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי כִּי הֵם
10 לָךְ ׃ וְכָל־אֲשֶׁר לִי לָךְ הוּא
וְכָל־אֲשֶׁר לָךְ הוּא וְנִזְהַרְתִּי
11 בָּהֶן ׃ וְעַתָּה אֲנִי אֵינִי בָּעוֹלָם
וְאֵלֶּה בָּעוֹלָם הֵמָּה וַאֲנִי בָא
אֵלֶיךָ הָאָב הַקָּדוֹשׁ שָׁמְרֵם
בְּשִׁמְךָ שֶׁנְּתַתָּם לִי שֶׁיִּהְיוּ אֶחָד
12 כָּמוֹנוּ ׃ בִּהְיוֹתִי עִמָּם שָׁמַרְתִּי
אוֹתָם

omnis carnis, vt omne, quod dedisti ei, det eis vitam aeternam.

3 Haec est autem vita aeterna: Vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. 4 Ego te clarificaui super terram: opus consummaui, quod dedisti mihi vt faciam:

5 & nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum, claritate, quam habui prius, quàm mundus esset, apud te. 6 Manifestaui nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dedisti: & sermonem tuum seruauerunt.

7 Nunc cognouerunt quia omnia, quae dedisti mihi, abs te sunt: 8 quia verba, quae dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognouerunt verè quia à te exiui, & crediderunt quia tu me misisti. 9 ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt: 10 & mea omnia tua sunt, & tua mea sunt: & clarificatus sum in eis:

11 Et iam non sum in mundo, & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: vt sint vnum, sicut & nos:

12 Cùm essem cum eis, ego serua-

uabam eos in nomine tuo. Quos
dedisti mihi, custodiui: & nemo
ex eis perijt, nisi filius perditio-
nis, vt scriptura impleatur.
13 *Nunc autem ad te venio:*
& hæc loquor in mundo, vt ha-
beant gaudium meum impletum
in semetipsis. 14 *Ego dedi eis*
sermonem tuum, & mundus eos
odio habuit, quia non sunt de
mundo, sicut & ego non sum de
mundo. 15 *Non rogo vt tol-*
las eos de mundo, sed vt serues
eos à malo. 16 *De mundo non*
sunt, sicut & ego non sum de
mundo.
17 *Sanctifica eos in veritate.*
Sermo tuus veritas est.
18 *Sicut tu me misisti in mun-*
dum, & ego misi eos in mundum.
19 *Et pro eis ego sanctifico me-*
ipsum, vt sint & ipsi sanctificati
in veritate.
20 *Non pro eis autem rogo*
tantùm, sed & pro eis, qui cre-
dituri sunt per verbum eorum
in me:
21 *vt omnes vnum sint, si-*
cut tu Pater in me, & ego in
te, vt & ipsi in nobis vnum
sint: vt credat mundus, quia
tu me misisti. 22 *Et ego clari-*
tatem, quam dedisti mihi, dedi
eis: vt sint vnum, sicut &
nos vnum sumus. 23 *Ego in*
eis

אוֹתָם בְּשִׁמְךָ אוֹתָם שֶׁנָּתַתָּ לִי
שָׁמַרְתִּי וְלֹא אָבַד שׁוּם אֶחָד
מֵהֶם כִּי־אִם הַבֵּן הָאֲבֵדָה
13 לְהִמָּלֵא הַמִּכְתָּב׃ וְעַתָּה אֲנִי
בָּא אֵלֶיךָ וְאֵלֶּה אֲנִי מְדַבֵּר
בָּעוֹלָם לִהְיוֹת לָהֶם שִׂמְחָתִי
14 מְלֵאָה בְּעַצְמָם׃ אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם
אֶת־דְּבָרֶיךָ וְהָעוֹלָם שְׂנָאָם כִּי
אֵינָם מֵהָעוֹלָם כַּאֲשֶׁר גַּם אֲנִי
15 אֵינִי מֵהָעוֹלָם׃ אֵינִי שׁוֹאֵל
שֶׁתְּסִירֵם מֵהָעוֹלָם אֶלָּא
16 שֶׁתִּשְׁמְרֵם מֵהָרָע׃ אֵינָם
מֵהָעוֹלָם כַּאֲשֶׁר־גַּם אֲנִי אֵינִי
17 מֵהָעוֹלָם׃ קַדְּשֵׁם בֶּאֱמֶת כִּי
18 דְּבָרְךָ הוּא אֱמֶת׃ כַּאֲשֶׁר אַתָּה
שְׁלַחְתַּנִי לָעוֹלָם כֵּן—אֲנִי
שְׁלַחְתִּים אֶל—הָעוֹלָם׃
19 וַעֲלֵיהֶם אֲנִי מִתְקַדֵּשׁ לְמַעַן גַּם
הֵם יִהְיוּ נִקְדָּשִׁים בֶּאֱמֶת׃
20 וְאֵינִי מִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם לְבַדָּם
אַךְ גַּם עַל־מִי שֶׁיַּאֲמִינוּ בִּי בְּעַד
21 דְּבָרָם׃ לִהְיוֹת כֻּלָּם אֶחָד
כַּאֲשֶׁר אַתָּה הָאָב בִּי וַאֲנִי בְּךָ
לִהְיוֹת גַּם אֶחָד בָּנוּ כְּדֵי שֶׁהָעוֹ
שֶׁהָעוֹלָם יַאֲמִינוּ כִּי אַתָּה
22 שְׁלַחְתָּנִי׃ וַאֲנִי נָתַתִּי לָהֶם
הַזּוֹהַר שֶׁנָּתַתָּ לִי לִהְיוֹתָם הֵם
23 אֶחָד כְּמוֹ שֶׁגַּם אֲנוּ אֶחָד׃ אֲנִי
בָּהֶם

בהם ואתה בי להיותם
תמימים יחד ולדעת העולם
כי אתה שלחתני ואהבת
אותם כאשר אהבת גם־
24 אותי ׃ אב אותם שנתת לי
אני חפץ שיהיו עמדי באשר
אני למען יראו כבודי שנתת
לי כי אהבת אותי בטרם היות
25 העולם ׃ אב צדיק העולם לא
ידעך ואני ידעתיך והם ידעו
26 כי אתה שלחתני ׃ והודעתי
להם שמך ואודיע כדי להיות
בהם אהבה שאתה בה אהבת
אותי ולהיותי בהם ׃

eis, & tu in me: vt sint consummati in vnum: & cognoscat mũdus quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti.

24 Pater quos dedisti mihi, volo, vt vbi sum ego, & illi sint mecum: vt videant claritatem meam, quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi.

25 Pater iuste, mundus te non cognouit. Ego autem te cognoui: & hi cognouerunt, quia tu me misisti. 26 Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: vt dilectio, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

פ׳ יח׳

CAP. XVIII.

1 ובאשר אמר ישוע הד
הדברים האלה ויצא עם־
תלמידיו אל־עבר נחל קדרון
שהיה שם גן ויבא שם
2 הוא ותלמידיו ׃ וידע המקום
גם־יהודה המוסרו כי פעמים
רבים היה בא שם ישוע עם־
3 תלמידיו ׃ לכן אחר שלקח
יהודה הגדוד והמשרתים
משרי הכהנים ומפרושים
ויבוא שמה עם נרות ועם
לפידים

1 HAec cùm dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse, & discipuli eius.

2 Sciebat autem, & Iudas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis.

3 Iudas ergo cùm accepisset cohortem, & à pontificibus & Pharisæis ministros, venit illuc cum

cum laternis, & facibus, &
armis. 4 *Jesus itaque sciens*
omnia, quæ ventura erant super
eum, processit, & dixit eis:
quem quæritis? 5 *Respon-*
derunt ei: Jesum Nazarenum.
Dicit eis Jesus: Ego sum. Stabat
autem & Judas, qui tradebat
eum cum ipsis.
6 *Vt ergo dixit eis: Ego sum:*
abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. 7 *Iterum ergo*
interrogauit eos: Quem quæritis? Illi autem dixerunt ei: Je-
sum Nazarenum.
8 *Respondit Jesus: Dixi vo-*
bis, quia ego sum. si ergo me quæritis, sinite hos abire. 9 *Vt im-*
pleretur sermo, quem dixit,
Quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam.
10 *Simon ergo Petrus habens*
gladium eduxit eum: & percussit
Pontificis seruum: & abscidit auriculam eius dextram. Erat autem nomen seruo Malchus.
11 *Dixit ergo Jesus Petro:*
Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?
12 *Cohors ergo, & tribunus,*
& ministri Iudæorum comprehenderunt Jesum, & ligauerunt
eum.
13 *Et adduxerunt eum ad*
Annam primùm: erat enim socer
Caiphæ, qui erat Pontifex anni

לַפִּידִים וּכְלֵי מִלְחָמָה ׃ וּלְפִי 4
שֶׁיֵּשׁוּעַ יָדַע כָּל־שֶׁעָתִיד לָבֹא
עָלָיו הָלַךְ לִפְנֵיהֶם וְאָמַר לָהֶם
אֶת־מִי אַתֶּם מְבַקְשִׁים ׃ וַיַּעֲנוּ 5
אוֹתוֹ לְיֵשׁוּעַ הַנּוֹצְרִי וַיֹּאמֶר
לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי הוּא וַיַּעֲמוֹד גַּם
יְהוּדָה הַמּוֹסֵר אוֹתוֹ אִתָּם ׃
וּכְשֶׁאָמַר לָהֶם אֲנִי הוּא הָלְכוּ 6
לְאָחוֹר וַיִּפְּלוּ אָרְצָה ׃ וַיִּשְׁאָלֵם 7
עוֹד לְמִי תְבַקְשׁוּ וַיֹּאמְרוּ הֵם
לְיֵשׁוּעַ הַנּוֹצְרִי ׃ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ 8
אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי אֲנִי הוּא וְאִם
לִי אַתֶּם מְבַקְשִׁים הַנִּיחוּ
אֵלֶּה לָלֶכֶת ׃ לְהִמָּלֵא הַדָּבָר 9
שֶׁאָמַר כִּי מֵאֲשֶׁר נָתַתָּ לִי לֹא
אִבַּדְתִּי אֶחָד מֵהֶם ׃ וְשִׁמְעוֹן 10
כֵּיפָא הָיָה לוֹ הֶחֶרֶב וַיִּשְׁלוֹף
אוֹתָהּ מִנְּדָנָהּ וַיַּכֶּה עֶבֶד שַׂר
הַכֹּהֲנִים וַיִּכְרוֹת אֶת־אָזְנוֹ
הַיְמָנִית וְהָיָה שֵׁם הָעֶבֶד
מַלְכּוֹס ׃ וְאָמַר יֵשׁוּעַ לְכֵיפָא 11
הָשֵׁב חַרְבְּךָ אֶל־נְדָנָהּ הֲלֹא
אֶשְׁתֶּה הַכּוֹס שֶׁנָּתַן לִי הָאָב ׃
וְהַגְּדוּד וְשַׂר הָאֶלֶף וּמְשָׁרְתֵי 12
הַיְּהוּדִים תָּפְשׂוּ לְיֵשׁוּעַ וַיַּאַסְרוּ
אוֹתוֹ ׃ וַיְבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל־חָנָן 13
בָּרִאשׁוֹנָה כִּי הוּא הָיָה חוֹתֵן
קַיָּפָה שֶׁהָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל בַּשָּׁנָה
הַהִיא ׃

14 הַהִיא ׃ וְקַיָּפָא הָיָה יוֹעֵץ
הַיְּהוּדִים שֶׁשַּׁיָּךְ שֶׁיָּמוּת אִישׁ
15 אֶחָד בְּעַד הָעָם ׃ וְשִׁמְעוֹן כֵּיפָא
וְתַלְמִיד אַחֵר הָלְכוּ אַחֲרֵי
יֵשׁוּעַ וְהַתַּלְמִיד הַהוּא הָיָה נוֹדָע
לְשַׂר הַכּוֹהֲנִים וַיָּבֹא עִם
יֵשׁוּעַ לַחֲצַר הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל ׃
16 וַיַּעֲמוֹד כֵּיפָא בַּפֶּתַח חוּצָה ׃
וַיֵּצֵא הַתַּלְמִיד הָאַחֵר הַנּוֹדָע
לְשַׂר כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר לְשׁוֹם
לְשׁוֹמֶרֶת הַפֶּתַח וַיָּבֵא לְכֵיפָא ׃
17 וַתֹּאמֶר הַשִּׁפְחָה שׁוֹמֶרֶת
הַפֶּתַח לְכֵיפָא הֲגַם אַתָּה
מִתַּלְמִידֵי הָאִישׁ הַזֶּה וַיֹּאמֶר
18 הוּא אֵינִי ׃ וַיַּעַמְדוּ הָעֲבָדִים
וְהַמְשָׁרְתִים אֵצֶל הָאֵשׁ לְהִתְ
לְהִתְחַמֵּם בַּעֲבוּר הַקּוֹר וַיְהִי
גַם כֵּיפָא עִמָּהֶם עוֹמֵד
19 וּמִתְחַמֵּם ׃ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שָׁאַל
לְיֵשׁוּעַ עַל תַּלְמִידָיו וְעַל
20 לִמּוּדוֹ ׃ וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אֲנִי
בְּגָלוּי דִּבַּרְתִּי לָעוֹלָם וַאֲנִי
תָמִיד לִמַּדְתִּי בַּכְּנֶסֶת וּבְהֵיכָל
שֶׁנּוֹעֲדוּ בוֹ כָּל הַיְּהוּדִים
וּבַסֵּתֶר לֹא דִבַּרְתִּי מְאוּמָה ׃
21 מָה אַתָּה שׁוֹאֵל מִמֶּנִּי שְׁאַל
לְאוֹתָם שֶׁשָּׁמְעוּ מָה שֶׁדִּבַּרְתִּי
לָהֶם הִנֵּה הֵם יוֹדְעִים מָה
שֶׁאָמַרְתִּי ׃

illius. 14 *Erat autem Caiphas, qui consilium dederat Iudæis: Quia expedit, vnum hominem mori pro populo.* 15 *Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici, & introiuit cum Jesu in atrium pontificis.*

16 *Petrus autem stabat ad ostium foris. Exiuit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici, & dixit ostiariæ: & introduxit Petrum.*

17 *Dicit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid, & tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum.*

18 *Stabant autem serui, & ministri ad prunas: quia frigus erat, & calefaciebant se: erat autem cum eis, & Petrus stans, & calefaciens se:*

19 *Pontifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius.*

20 *Respondit ei Jesus: Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in synagoga, & in templo quo omnes Iudæi conueniunt: & in occulto locutus sum nihil.*

21 *Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt quid loquutus sim ipsis: ecce hi sciunt*

quæ

que dixerim ego. 22 Hæc au-
tem cùm dixisset, vnus assistens
ministrorum dedit alapam Jesu,
dicens: Sic respondes pontifici?
23 *Respondit ei Jesus: Si ma-*
le locutus sum, testimonium per-
hibe de malo: si autem bene
quid me cedis?
24 *Et misit eum Annas liga-*
tum ad Caipham pontificem.
25 *Erat autem Simon Petrus*
stans, & calefaciens se. Dixe-
runt ergo ei: Numquid & tu
ex discipulis eius es? Negauit ille,
& dixit: Non sum.
26 *Dicit ei vnus ex seruis pon-*
tificis, cognatus eius, cuius absci-
dit Petrus auriculam: Nonne
ego te vidi in horto cum illo?
27 *Iterum ergo negauit Pe-*
trus: & statim gallus cantauit.
28 *Adducunt ergo Jesum à Cai-*
pha in prætorium. Erat autem
mane: & ipsi non introierunt in
prætorium, vt non contamina-
rentur, sed vt manducarent Pa-
scha.
29 *Exiuit ergo Pilatus ad*
eos foras, & dixit: Quam accusa-
tionem affertis aduersus hominem
hunc? 30 Responderunt, &
dixerunt ei: Si non esset hic ma-
lefactor, non tibi tradidissemus
eum. 31 Dixit ergo eis Pilatus;
Accipite eum vos, & secundùm
legem vestram iudicate eum. Di-
xerunt ergo ei Judæi: Nobis
non

שֶׁאָמַרְתִּי ׃ וְאַחַר אֵלֶּה 22
הַדְּבָרִים אֶחָד מֵהַמְשָׁרְתִים
הַנִּצָּב הִכָּהוּ עַל־לְחִי יֵשׁוּעַ
לֵאמוֹר כָּכָה אַתָּה עוֹנֶה אֶת־
הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל ׃ וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ 23
אִם דִּבַּרְתִּי רַע הָעֵד עַל־הָרַע
וְאִם־הֵטַב לָמָּה אַתָּה מַכֶּה
אוֹתִי ׃ וַיִּשְׁלַח אוֹתוֹ חָנָן אָסוּר 24
לְקַיָּפָה הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל ׃ וַיַּעֲמוֹד 25
שִׁמְעוֹן כֵּיפָא וַיִּתְחַמֵּם וַיֹּאמְרוּ
לוֹ הֲגַם אַתָּה מִתַּלְמִידָיו
וַיְכַחֵשׁ וְאָמַר אֵינֶנִּי ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ 26
אֶחָד מֵעַבְדֵי הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
מוֹדַע לָאִישׁ אֲשֶׁר כָּרַת כֵּיפָא
אָזְנוֹ הֲלֹא אֲנִי רְאִיתִיךָ בַּגַּן
עִמּוֹ ׃ וַיְכַחֵשׁ עוֹד כֵּיפָא וּמִיָּד 27
קָרָא הַתַּרְנְגוֹל ׃ וַיְבִיאוּ אֶת־ 28
יֵשׁוּעַ מִקַּיָּפָה לְבֵית־דִּין
וַיְהִי בֹקֶר וְהֵם לֹא בָאוּ לְבֵית־
דִּין לְבִלְתִּי הִטַּמֵּא אֲבָל כְּדֵי
לֶאֱכוֹל הַפֶּסַח ׃ וַיֵּצֵא פִּילָאטוֹס 29
אֲלֵיהֶם הוּצָה וְאָמַר מָה אַתֶּם
מַלְשִׁינִים עַל־זֶה הָאִישׁ ׃ וַיַּעֲנוּ 30
וְאָמְרוּ לוֹ אִם לֹא הָיָה זֶה פּוֹעֵל
אָוֶן לֹא הִמְסַרְנוּהוּ אֵלֶיךָ ׃
וַיֹּאמֶר לָהֶם פִּילָאטוֹס קְחוּ לוֹ 31
וְשִׁפְטוּהוּ כְּתוֹרַתְכֶם וַיֹּאמְרוּ
לוֹ הַיְּהוּדִים אֵין מוּתָּר לָנוּ
לְהָמִית

32 להמית שום איש : להמלא
דבר ישוע שאמר ברמזו מאיזה
33 מיתה ימית : ויבא עוד
פילאטוס לבית־־־דין
ויקרא לישוע ויאמר־־־לו
34 האתה מלך היהודים : ויען
ישוע האתה אומר מעצמך
זאת או אחרים אמרו לך עלי :
35 ויען פילאטוס האני יהודי
גויך ושרי הכהנים המסרוך לי
36 מה עשית : ויען ישוע מלכותי
אינה מזה העולם כי אם־־היתה
מזה העולם אכן משרתי היו
לוחמים כדי שלא אמסר
ליהודים ועתה אין מלכותי
37 מפה : ויאמר לו פילאטוס אם
כן אתה מלך ויען ישוע אתה
אומר כי אני מלך אני בזאת
נולדתי ולזאת באתי אל־־ה
העולם בעבור להעיד לאמת
כל־־שהוא מהאמת הוא
38 שומע בקולי : ויאמר לו פיל
פילאטוס מה היא האמת
ואחר שאמר זה ויצא אל־־ה
היהודים פעם אחרת ויאמר
להם איני מוצא בו סיבה : ו
39 יש מנהג לכם שאתיר לכם
אחד מהאסורים בפסח לכן
אם

non licet interficere quemquam.
32 *Ut sermo Jesu impleretur,*
quem dixit: significans qua mor-
te esset moriturus.
33 *Introiuit ergo iterum in*
prætorium Pilatus, & vocauit
Jesum, & dixit ei: Tu es Rex
Iudæorum.
34 *Respondit Jesus: A temet-*
ipso hoc dicis, an alij dixerunt
tibi de me? 35 *Respondit Pila-*
tus, numquid ego Iudæus sum?
Gens tua, & pontifices tradide-
runt te mihi: quid fecisti?
36 *Respondit Jesus; Regnum*
meum non est de hoc mundo: si
ex hoc mundo esset regnum
meum, ministri mei vtique de-
certarent, vt non traderer Iu-
dæis: nunc autem regnum meum
non est hinc. 37 *Dixit itaque*
ei Pilatus; ergo Rex es tu? Re-
spondit Jesus: Tu dicis quia
Rex sum ego. Ego in hoc natus
sum, & ad hoc veni in mundum,
vt testimonium perhibeam veri-
tati: omnis, qui est ex veritate,
audit vocem meam.
38 *Dicit ei Pilatus: Quid est*
veritas? Et cùm hoc dixisset, ite-
rum exiuit ad Iudæos, & dicit
eis: Ego nullam inuenio in eo
causam. 39 *Est autem con-*
suetudo vobis, vt vnum dimit-
tam vobis in Pascha: vultis
ergo

ergo dimittam vobis Regem Iudæorum? 40 Clamauerunt ergo rursum omnes, dicentes: Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAP. XIX.

1 *TVnc ergo apprehendit Pilatus Jesum, & flagellauit. 2 Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius: & veste purpurea circumdederunt eum.*

3 Et veniebant ad eum, & dicebant: Aue Rex Iudæorum: & dabant ei alapas.

4 Exiuit ergo iterum Pilatus foras, & dicit eis: ecce adduco eum vobis foras, vt cognoscatis quia nullam inuenio in eo causam.

5 (Exiuit ergo Jesus portans coronam spineam, & purpureum vestimentum:) Et dicit eis: Ecce homo.

6 Cùm ergo vidissent eum Pontifices, & ministri clamabant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite: ego enim non inuenio in eo causam.

7 Responderunt ei Iudæi: Nos legem habemus, & secundùm legem debet mori, quia Fi-

אם תרצו אניח לכם את־מלך
היהודים ׃ ויזעקו עוד כלם מ
לאמור לא־תתיר את־זה כי
אם את־בר־אבא ובר־אבא
היה פריץ ׃

פ׳ יט׳

ואז פילאטוס אחז בישוע א
ויאסרהו בשוטים ׃ ואנשי ב
המלחמה גדלו עטרת קוצים
וישימו על־ראשו וילבישוהו
בשמלת שני ׃ ויבואו לו ג
ויאמרו שלום לך מלך הי
היהודים ויכו אותו על־הלחי ׃
ויצא עוד פילאטוס הוצה ד
ויאמר להם הנני מביא אותו
לכם חוצה למען תרעו כי אינני
מוצא בו שום סיבה ׃ ויצא ה
ישוע נושא עטרת קוצים
ושמלת שני ויאמר להם הנה
האדם ׃ וכאשר ראו אותו ו
שרי הכהנים והמשרתים
ויצעקו לאמור תלהו תלהו
ויאמר להם פילאטוס אתם
קחו אותו ותלו אותו כי אינני
מוצא בו דבר ׃ ויענו לו ז
היהודים לנו התורה וכתורה
צריך להמיתו כי עשה עצמו
בן־

8 בן אלהים ׃ וכאשר שמע
פילאטוס הדבר הזה ירא
9 יותר ׃ ויבא עוד בית דין
ויאמר לישוע מאין אתה ולא
10 ענה לו ישוע ׃ ויאמר לו
פילאטוס אין אתה דובר לי
האין אתה יודע כי יש
לי שלטון להתלות אותך
11 ושלטון לשלחך ׃ ויען ישוע
לא היה לך שום שלטון עלי
אם לא נתן לך ממעלה על
כן מי שמסר אותי לך יש
12 לו חטא יותר גדול ׃ מאותה
שעה פילאטוס בקש לפטור
אותו והיהודים קראו לאמור
אם תפטור את זה אין אתה
אוהב לקיסר כי אשר עשה
עצמו מלך הוא מורד בקיסר ׃
13 וכאשר שמע פילאטוס אלה
הדברים ויביא את ישוע
חוצה וישב על כסא דין
במקום הנקרא ליתוסתרתוס
אבל כלשון עברי גבעתא ׃
14 ויהי בערב פסח כשעה ה
הששית ויאמר ליהודים
15 הנה מלככם ׃ והם צעקו
שא שא תלהו ויאמר להם
פילאטוס האתלה למלככם
ויעטיהו

Filium Dei se fecit. 8 *Cùm ergo audisset Pilatus hunc sermonem magis timuit.*

9 *Et ingressus est prætorium iterum: & dixit ad Jesum: Unde es tu? Jesus autem responsum non dedit ei.*

10 *Dicit ergo ei Pilatus: mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?*

11 *Respondit Jesus: Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.*

12 *Et exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim, qui se regem facit contradicit Cæsari.*

13 *Pilatus autem cùm audisset hos sermones, adduxit foras Jesum, & sedit pro tribunali, in loco, qui dicitur Lithostrotos, Hebraicè autem Gabbatha.*

14 *Erat autem parasceue Paschæ, hora quasi sexta, & dicit Iudæis: Ecce Rex vester.*

15 *Illi autem clamabant: Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum crucifigam*

figam? Responderunt pontifices:
Non habemus Regem, nisi Cæ-
sarem. 16 *Tunc ergo tradidit*
eis illum vt crucifigeretur: Su-
sceperunt autem Jesum, & edu-
xerunt.

17 *Et baiulans sibi crucem*
exiuit in eum, qui dicitur Cal-
uariæ, locum, Hebraicè autem
Golgotha. 18 *vbi crucifixe-*
runt eum, & cum eo alios duos
hinc, & hinc, & medium autem
Jesum.

19 *Scripsit autem & titu-*
lum Pilatus, & posuit super
crucem. Erat autem scriptum:
Jesus Nazarenus Rex Iudæo-
rum.

20 *Hunc ergo titulum*
multi Iudæorum legerunt: quia
propè ciuitatem erat locus, vbi
crucifixus est Jesus: Et erat scri-
ptum Hebraicè, Græcè, Latinè.

21 *Dicebant ergo Pilato ponti-*
fices Iudæorum. Noli scribere,
Rex Iudæorum: sed quia ipse di-
xit: Rex sum Iudæorum.

22 *Respondit Pilatus: Quod*
scripsi, scripsi.

23 *Milites ergo cùm cruci-*
fixissent eum, acceperunt vesti-
menta eius,) & fecerunt qua-
tuor partes: vnicuique militi par-
tem), & tunicam. Erat autem
tunica inconsutilis, desuper con-
texta per totum. 24 *Dixerunt*

ויענוהו שרי הכהנים אין לנו
מלך כי־אם הקיסר׃ ואז מסר 16
אותו להם להתלות אותו
ויקחו את־ישוע ויוציאו אותו׃
וישא הוא את־עץ תליתו 17
ויצא אל־מקום הנקרא
קלואריא ובלשון עברי גל
גולגלתא׃ ושם תלוהו ועמו 18
שנים אחרים אחד מזה ואחד
מזה וישוע בתוך׃ ויכתוב גם 19
פילאטוס סרמן וישם על־עץ
תליתו והכתב היה ישוע
נצרי מלך היהודים׃ והרבה 20
מיהודים קראו הסרמן כי אצל
העיר היה המקום ששם נתלה
ישוע ונכתב עברית יונית
ורומית׃ ויאמרו שרי הכהנים 21
מהיהודים אל־פילאטוס אל־
תכתוב מלך היהודים אלא
כי אמר אני מלך היהודים׃
ויען פילאטוס מה־שכתבתי 22
כתבתי׃ ואנשי מלחמה אחר 23
שתלו אותו לקחו בגדיו
ויתחלקום לארבעה חלקים
לכל־אחד איש מלחמה חלק
והכתונת שלא היתה מתפרת
אלא מלמעלה למטה
מגודלת מחוט אחד׃ ואמרו 24

אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ אַל־נִקְרָעֶהָ
אַךְ נַפִּיל גּוֹרָל עָלֶיהָ לְמִי תִהְיֶה
לְהִמָּלֵא הַמִּכְתָּב שֶׁאוֹמֵר
יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם וְעַל־לְבוּשִׁי
יַפִּילוּ גוֹרָל וְאַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה
25 עָשׂוּ זֹאת ׃ וַיַּעַמְדוּ אֵצֶל הָעֵץ
שֶׁל־יֵשׁוּעַ אִמּוֹ וַאֲחוֹת אִמּוֹ
מִרְיָם שֶׁל קְלַאוֹפָה וּמִרְיָם
26 מִגְדָּלָנִית ׃ וַיְהִי כִרְאוֹת יֵשׁוּעַ
אִמּוֹ וְהַתַּלְמִיד אֲשֶׁר אָהַב
עוֹמֵד אָמַר לְאִמּוֹ אִשָּׁה הִנֵּה
27 בְּנֵךְ ׃ וְאַחַר אָמַר לַתַּלְמִיד
הִנֵּה אִמֶּךָ וּמֵאוֹתָהּ שָׁעָה
28 לְקָחָהּ אֵלָיו הַתַּלְמִיד ׃ וְאַחַר
כֵּן שֶׁיָּדַע יֵשׁוּעַ כִּי הַכֹּל־נִשְׁלַם
כְּדֵי שֶׁיִּשְׁלַם הַמִּכְתָּב אָמַר אֲנִי
29 צָמֵא ׃ וְהָיָה שָׁם כּוֹס מָלֵא
חוֹמֶץ וַיָּשִׂימוּ סְפוֹג בְּחוֹמֶץ
סָבִיב לְאֵזוֹב וַיַּקְרִיבוּ אֶל־פִּיו ׃
30 וְאַחַר שֶׁלָּקַח יֵשׁוּעַ הַחוֹמֶץ
וַיֹּאמֶר נִכְלָה וַיֵּט רֹאשׁוֹ וְשָׁלַח
31 הָרוּחַ ׃ וְהַיְּהוּדִים לְפִי שֶׁהָיָה
עֶרֶב הַפֶּסַח וּכְדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁאֲרוּ
הַגּוּפִים בָּעֵץ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת
בִּהְיוֹת אוֹתוֹ יוֹם שַׁבָּת גָּדוֹל
שָׁאֲלוּ מִפִּילַאטוֹס לִשְׁבּוֹר
אַרְכּוּבוֹתֵיהֶם וּלְהִנָּשְׂאָם ׃
32 וַיָּבוֹאוּ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַיִּשְׁבְּרוּ
אַרְכּוּבוֹת

ergo ad inuicem: Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt Scriptura impleretur, dicens: Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

25 Stabant autem iuxta crucem Iesus Mater eius, & soror matris eius, Maria Cleophæ, & Maria Magdalena:

26 Cùm vidisset ergo Iesus Matrem, & discipulum stantem, quem diligebat, dicit Matri suæ: Mulier, ecce Filius tuus.

27 Deinde dicit discipulo: Ecce Mater tua: Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua.

28 Postea sciens Iesus, quia omnia consummata sunt. vt consummaretur Scriptura, dixit: Sitio. 29 Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori eius. 30 Cùm ergo accepisset Iesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato Capite tradidit Spiritum.

31 Iudæi ergo (quoniam Parasceue erat,) vt non remanerent in cruce corpora sabbato, (erat enim magnus dies ille sabbati) rogauerunt Pilatum, vt frangerentur eorum crura, & tollerentur. 32 Venerunt ergo milites: & primi quidem fregerunt

runt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo.

33 *Ad Iesum autem cùm venissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerũt eius crura,* 34 *sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis, & aqua.*

35 *Et qui vidit, testimonium perhibuit: & verum est testimonium eius Et ille scit quia vera dicit: vt & vos credatis.*

36 *Facta sunt enim hæc vt Scriptura impleretur: Os non comminuetis ex eo*

37 *Et iterum alia Scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.* 38 *Post hæc autem rogauit Pilatũ Ioseph ab Arimathæa, (eo quòd esset discipulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum) vt tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Iesu.*

39 *Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ, & aloës, quasi libras centum.*

40 *Acceperunt ergo corpus Iesu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Iudæis sepelire.* 41 *Erat autem in loco, vbi crucifixus est, hortus, & in horto monumentum nouum, in quo nondum quisquam posi-*

אַרְכּוּבוֹת שֶׁל־הָאֶחָד וְגַם
הָאַרְכּוּבוֹת שֶׁל־הַשֵּׁנִי שֶׁנִּתְלָה
33 עִמּוֹ ׃ וְאַחַר שֶׁבָּאוּ לְיֵשׁוּעַ
וּבִרְאוֹתָם שֶׁכְּבָר מֵת לֹא
34 שִׁבְּרוּ אַרְכּוּבוֹתָיו ׃ כִּי־אִם
אֶחָד מֵאַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה פָּתַח
צִידוֹ בַּחֲנִית וּמִיָּד יָצָא דָם
35 וָמַיִם ׃ וּמִי שֶׁרָאָה הֵעִיד וְעֵדוּתוֹ
אֱמֶת וְהוּא יָדַע כִּי אוֹמֵר דְּבָרִים
אֲמִתִּים לְהַאֲמִין גַּם־אֶתְכֶם ׃
36 כִּי הַדְּבָרִים הַלָּלוּ נֶעֱשׂוּ
לְהִמָּלֵא הַמִּכְתָּב וְעֶצֶם לֹא
37 תִשְׁבְּרוּ § מִמֶּנּוּ ׃ וְעַד פָּסוּק אַחֵר
אָמַר * וְהִבִּיטוּ אֶת־אֲשֶׁר דָּקָרוּ ׃
38 וְאַחֲרֵי כֵן בִּקֵּשׁ יוֹסֵף מֵהָרָמָה
מִפִּילָאטוּס לָשֵׂאת גוּף יֵשׁוּעַ
כִּי הַתַּלְמִידוֹ שֶׁל־יֵשׁוּעַ הָיָה
וּבַעֲבוּר יִרְאַת הַיְּהוּדִים נִסְתָּר
וְנָתַן לוֹ רְשׁוּת פִּילָאטוּס וַיָּבֹא
39 וַיִּשָּׂא גוּף יֵשׁוּעַ ׃ וַיָּבֹא גַם
נַקְדִּימוֹן אֲשֶׁר בָּא לְיֵשׁוּעַ
בַּלַּיְלָה מִקּוֹדֶם וַיִּשָּׂא תַכְלִים
שֶׁל־מוֹר וַאֲהָלוֹת כְּמֵאָה
40 לִיטְרִין ׃ וַיִּקְחוּ גוּף יֵשׁוּעַ
וַיְכָרְכוּהוּ בְתַכְרִיכִין כְּמִנְהַג
41 דֶּרֶךְ הַיְּהוּדִים לִקְבּוֹר ׃ וַיְהִי
גַן בַּמָּקוֹם שֶׁנִּתְלָה וְהָיָה שָׁם
בַּגַּן קֶבֶר חָדָשׁ שֶׁלֹּא הוּשַׂם שָׁם
אִישׁ ׃

כ״ט
בשמות פ׳ יב׳
§ בו

כ״ט
בזכרים פ׳ יב׳
* וְהִבִּיטוּ
אֵלַי

42 אִישׁ ׃ וּבַעֲבוּר הֱיוֹת עֲרוּבַת
פֶּסַח לַיְּהוּדִים כִּי הָיָה קָרוֹב
הַקֶּבֶר הֵשִׂימוּ שָׁם אֶת־יֵשׁוּעַ ׃

פ׳ כ׳

1 וּבְאֶחָד בְּשַׁבָּת בָּאָה
מִרְיָם מִגְדָּלָנִית בְּהַשְׁכָּמָה
בִּהְיוֹת עוֹד חוֹשֶׁךְ אֶל־הַקֶּבֶר
וַתִּרְאֶה מוּסָרָה הָאֶבֶן עַל־
2 הַקֶּבֶר ׃ וַתָּרָץ וַתָּבֹא אֶל־
שִׁמְעוֹן כֵּיפָא וְאֶל־תַּלְמִיד
אַחֵר אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ יֵשׁוּעַ וְאָמְרָה
לָהֶם נָשְׂאוּ הָאָדוֹן מִן־הַקֶּבֶר
וְאֵינֶנּוּ יוֹדְעוֹת אָנָה שָׂמוּהוּ ׃
3 וַיֵּצֵא כֵּיפָא וְהַתַּלְמִיד הָאַחֵר
4 וַיָּבוֹאוּ לַקֶּבֶר ׃ וַיָּרוּצוּ שְׁנֵיהֶם
יַחַד וְהַתַּלְמִיד הָאַחֵר קָדַם
לָרוּץ מִכֵּיפָא וַיָּבֹא רִאשׁוֹן
5 לַקֶּבֶר ׃ וְהִתְנַטָּה וְרָאָה
הַתַּכְרִיכִין מוּשָׂמִים וְלֹא נִכְנָס ׃
6 וַיָּבֹא שִׁמְעוֹן כֵּיפָא אַחֲרָיו
וְנִכְנַס לַקֶּבֶר וַיַּרְא הַתַּכְרִיכִין
7 מוּשָׂמִים ׃ וְהַמַּסְוֶה שֶׁהָיָה עַל־
רֹאשׁוֹ לֹא הָיָה מוּשָּׂם עִם־
הַתַּכְרִיכִין כִּי־אִם נָלוּט לְבַדּוֹ
8 בְּמָקוֹם אֶחָד ׃ וְאָז נִכְנַס
גַּם הַתַּלְמִיד שֶׁבָּא לַקֶּבֶר
רִאשׁוֹן

positus erat. 42 *Ibi ergo propter parasceuen Iudæorum, quia iuxta erat monumentum posuerunt Iesum.*

CAP. XX.

1 *VNa autem sabbati, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ essent, ad monumentum; & vidit lapidem sublatum à monumento.*
2 *Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum, quem amabat Iesus, & dicit illis; Tulerunt Dominum de monumento, & nescimus vbi posuerunt eum.*
3 *Exijt ergo Petrus, & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum.* 4 *Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus præcurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum.* 5 *Et cùm se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen introiuit.* 6 *Venit ergo Simon Petrus, sequens eum, & introiuit in monumentum & vidit linteamina posita,* 7 *& sudariū, quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in vnum locum.* 8 *Tunc ergo introiuit, & ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum:*

& vi-

& vidit. & credidit: 9 nondum enim sciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis resurgere. 10 Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

11 Maria autem stabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinauit se, & prospexit in monumentum.
12 & vidit duos Angelos in albis sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus Jesu:
13 Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum.
14 Hæc cùm dixisset, conuersa retrorsum, & vidit Jesum stantem: & non sciebat quia Jesus est.
15 Dicit ei Jesus: Mulier, quid ploras? quem quęris? Illa existimans, quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi vbi posuisti eum: & ego eum tollam.
16 Dicit ei Jesus: Maria. Conuersa illa, dicit ei: Rabboni, (quod dicitur Magister.)
17 Dicit ei Jesus: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meũ: vade autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo

9 ראשון וירא ויאמין: כי עדין
לא הבינו המכתב כי צריך
10 שהוא יקום מהמתים: וילכו
עוד התלמידים לעצמם:
11 ותעמוד מרים מחוץ לקבר
ותבכה ובהיותה בוכה
התנטתה ותבט לקבר:
12 ותראתה שני מלאכים
בשמלות לבנות יושבים אחד
על־הראש ואחד על־הרגלים
באשר הושם גוף ישוע:
13 והם אמרו לה אשה למה
את בוכה ואמרה להם כי
לקחו את־אדוני ואיני יודעת
14 אנה שמו אותו: וכשאמרה
אלה הדברים ותפן לאחורה
ותרא ישוע עומד ולא ידעה
15 כי הוא ישוע: ויאמר לה ישוע
אשה למה תבכי ומי תבקשי
ותחשוב היא כי היה עובד
הגן ותאמר לו אדון אם אתה
נשאת אותו אמור־לי איה
שמת אותו ואני אשאהו:
16 ויאמר לה ישוע מרים ותפן
17 פניה ותאמר־לו רבוני: ויאמר
לה ישוע אל־תגע בי כי עדין
לא עליתי אל־אבי אבל לכי
לאחי ואמרי להם אני עולה

אל־אבי ואל־אביכם אל
18 אלהי ואלהיכם׃ באה מרים
מגדלנית ותגד לתלמידים
כי ראיתי את־האדון
ואלה הדברים אמר לי׃
19 ובהיות ערב ביום ההוא באחד
בשבת והשערים סגורים אשר
נאספו שם התלמידים
מיראת היהודים ויבא ישוע
ויעמוד בתוך ויאמר להם
20 שלום לכם׃ ואחר שאמר
אלה הדברים ויראה להם ידים
וצד׃ וישמחו התלמידים
21 בראותם את־האדון׃ ועוד
אמר להם שלום לכם כאשר
שלחני האב כן אני שולח
22 אתכם׃ ואחר שאמר אלה
הדברים נפח בהם ואמר להם
23 קחו רוח הקודש׃ לאשר
תסלחו החטאות יהיו
נסלחות להם ולמי שתאחזו
24 יהיו נאחזות׃ ותומאס אחד
מהשנים עשר לא היה עמהם
25 כאשר־בא ישוע׃ לכן
התלמידים אחרים אמרו לו
ראינו את־האדון והוא אמר
להם לולא אראה בידיו את־
נקב היתדות ושלחתי אצבעי
למקום

ad Patrem meum, & Patrem ve-
strum, Deum meum, & Deum
vestrum.
18 *Venit Maria Magdalene*
annuntians discipulis: Quia vidi
Dominum, & hæc dixit mihi.
19 *Cùm ergo sero esset die illo,*
vna sabbatorum, & fores essent
clausæ, vbi erant discipuli con-
gregati propter metũ Iudæorum:
venit Iesus, & stetit in medio,
& dixit eis: Pax vobis.
20 *Et cùm hoc dixisset, osten-*
dit eis manus, & latus. Gauisi
sunt ergo discipuli, viso Domi-
no.
21 *Dixit ergo eis iterum:*
Pax vobis. Sicut misit me Pater,
& ego mitto vos.
22 *Hæc cùm dixisset, insuf-*
flauit, & dixit eis: Accipite Spi-
ritum Sanctum. 23 *quorum*
remiseritis peccata, remittuntur
eis: & quorum retinueritis, re-
tenta sunt.
24 *Thomas autem vnus ex*
duodecim, qui dicitur Didymus,
non erat cum eis, quando venit
Iesus. 25 *Dixerunt ergo ei alij*
discipuli: Vidimus Dominum.
Ille autem dixit eis: Nisi vide-
ro in manibus eius fixuram
clauorum, & mittam digitum
meum in locum clauorum, &
mit-

mittam manum meam in latus eius, non credam.

26 Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis,

27 Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. 28 Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

29 Dixit ei Iesus: quia vidisti me Thoma credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt. 30 Multa quidem, & alia signa fecit Iesus, in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc.

31 Hæc autem scripta sunt vt credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei: & vt credentes vitam habeatis in nomine eius.

למקום המשמרות ושלחתי
26 ידי לצדו לא אאמין׃ ואחר
שמונה ימים פעם שנית היו
התלמידים בבית ותומאס
עמהם ויבא ישוע בהיות
השערים סגורים ויעמוד בתוך
27 ואמר שלום לכם׃ ואחר אמר
לתומאס הביא אצבעך פה
וראה את־ידי והקרב ידך
ושלח לצדי ואל־תהיה אין
28 מאמין כי־אם מאמין׃ ויען
תומאס ויאמר אדוני ואלהי׃
29 ויאמר לו ישוע יען כי ראית
אותי תומאס האמנת אשרי
30 מי שלא ראו והאמינו׃ ואתות
רבות אחרות עשה ישוע לפני
תלמידיו אשר לא נכתבו
31 בספר הזה׃ ואלה נכתבו
למען תאמינו כי ישוע הוא
המשיח בן־אלהים וכדי
שבהאמינכם יהיו לכם החיים
בשמו׃

CAP. XXI.

1 Postea manifestauit se iterum Iesus discipulis ad mare Tiberiadis. Manifestauit autem sic. 2 Erant simul

פ׳ כא

1 אחרי־כן נגלה עצמו פעם
אחרת ישוע לתלמידים על־
2 ים טבריה ונגלה ככה׃ היו
יחדיו

יַחְדָיו שִׁמְעוֹן כֵּיפָא וְתוֹמָאס
וְנְתַנְאֵל אֲשֶׁר הָיָה מֵה
מֵהַקָנָה שֶׁבַּגָלִיל וּבְנֵי זְבְדֵי ש
וּשְׁנַיִם אֲחֵרִים מִתַּלְמִידָיו :
3 וְאָמַר לָהֶם שִׁמְעוֹן כֵּיפָא אֵלֵךְ
לָדִיג וַיֹאמְרוּ לוֹ נֵלֵךְ גַם אֲנַחְנוּ
עִמָךְ וַיֵצְאוּ וַיַעֲלוּ אֶל־הַסְפִינָה
וּבַלַיְלָה הַהִיא לֹא לָכְדוּ מ
4 מְאוּמָה ׃ וּבִהְיוֹת בֹּקֶר וַיַעֲמוֹד
יֵשׁוּעַ עַל־חוֹף הַיָם וְלֹא
הִכִּירוּהוּ הַתַּלְמִידִים כִּי יֵשׁוּעַ
5 הוּא ׃ וַיֹאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
הַנְעָרִים הֲיֵשׁ לָכֶם מְאוּמָה
לֶאֱכוֹל וַיַעֲנוּ לוֹ אֵין לָנוּ ׃
6 וְאָמַר לָהֶם הַשְׁלִיכוּ הָרֶשֶׁת
לִימִין הַסְפִינָה וְתִמְצְאוּ וישלי
וַיַשְׁלִיכוּ וְהִנֵה לֹא יָכְלוּ למש
7 לְמָשְׁכָה מֵרוֹב הַדָגִים ׃ וַיֹאמֶר
הַתַּלְמִיד אֲשֶׁר אֲהָבוֹ יֵשׁוּעַ
8 לְכֵיפָא הָאָדוֹן הוּא ׃ וְשִׁמְעוֹן
כֵּיפָא כַּאֲשֶׁר שָׁמַע שֶׁהוּא
הָאָדוֹן וַיַחְגוֹר בַּכְּתוֹנֶת כִּי
עָרוֹם הָיָה וְהִשְׁלִיךְ עַצְמוֹ לַיָם ׃
9 וַיָבוֹאוּ הַתַּלְמִידִים אֲחֵרִים
בַּסְפִינָה כִּי אֵינָם רְחוֹקִים
מֵהָאָרֶץ כִּי־אִם כְּמָאתַיִם
אַמּוֹת וַיִמְשְׁכוּ מְצוּדַת הַדָגִים ׃
10 וַיֵרְדוּ לָאָרֶץ וַיִרְאוּ הַגֶחָלִים
מוּכָנִים

simul Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanaël, qui erat à Cana Galileæ, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius duo.

3 *Dicit eis Simon Petrus: vado piscari. Dicunt ei: Venimus, & nos tecum. Et exierunt, & ascenderunt in nauim, & illa in nocte nihil prendiderunt.*

4 *Manè autem facto stetit Jesus in littore: non tamen cognouerunt discipuli quia Jesus est.*

5 *Dixit ergo eis Jesus: Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non.*

6 *Dicit eis: Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miserunt ergo: & iam non valebant illud trahere præ multitudine piscium.*

7 *Dixit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro: Dominus est.*

8 *Simon Petrus cùm audisset quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus,) & misit se in mare.*

9 *Alij autem discipuli nauigio venerunt (non enim longè erant à terra, sed quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium.*

10 *Vt ergo descenderunt in terram, viderunt prunas posi-*

positas, & piscem superpositum, & panem. 11 *Dicit eis Jesus: Afferte de piscibus, quos prendidistis nunc.*

12 *Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti essent, non est scissum rete.*

13 *Dicit eis Jesus: Venite, prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes, quia Dominus est.* 14 *Et venit Jesus, & accipit panem, & dat eis, & piscem similiter.*

15 *Hoc iam tertiò manifestatus est Jesus discipulis suis cùm resurrexisset à mortuis.*

16 *Cùm ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus: Simon Ioãnis, diligis me plùs his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei; Pasce agnos meos.*

17 *Dicit ei iterum: Simon Ioannis, diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te: Dicit ei: Pasce agnos meos.* 18 *Dicit ei tertiò; Simon Ioannis, amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit*

מוּכָנִים וְדָג עֲלֵיהֶם וְלָחֶם ׃
וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הָבִיאוּ 11
מֵהַדָּגִים אֲשֶׁר לְכַדְתֶּם עַתָּה ׃
וַיַּעַל שִׁמְעוֹן כֵּיפָא וַיִּמְשׁוֹךְ 12
הַמְּצוּדָה לָאָרֶץ מְלֵאָה מִדָּגִים
גְּדוֹלִים מֵאָה וּשְׁלוֹשָׁה
וַחֲמִשִּׁים וְעִם כָּל־זֶה שֶׁהָיוּ
רַבִּים לֹא נִקְרְעָה הָרֶשֶׁת ׃
וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ בּוֹאוּ וְסַעֲדוּ 13
וְאִישׁ מֵהַמְּסוּבִּין לֹא יוּכַל
לִשְׁאוֹל לוֹ מִי אַתָּה בְּדַעְתָּם
כִּי הוּא הָאָדוֹן ׃ וַיָּבֹא יֵשׁוּעַ 14
וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּתֵּן לָהֶם וְכֵן
מֵהַדָּג ׃ וְזֹאת הָיְתָה פַּעַם 15
שְׁלִישִׁית שֶׁנִּגְלָה יֵשׁוּעַ לְתַל
לְתַלְמִידָיו אַחֲרֵי קוּמוֹ מִבֵּין
הַמֵּתִים ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר סָעֲדוּ 16
וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן כֵּיפָא
שִׁמְעוֹן מִיּוֹנָה הַאַתָּה אוֹהֵב
אוֹתִי יוֹתֵר מֵאֵלֶּה וְאָמַר לוֹ כֵּן
אָדוֹן אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהַבְךָ אָנִי
וַיֹּאמֶר לוֹ רְעֵה כְּבָשַׂי ׃ וְאָמַר 17
לוֹ שֵׁנִית שִׁמְעוֹן מִיּוֹנָה הַאַתָּה
אוֹהֵב אוֹתִי וְאָמַר לוֹ כֵּן אָדוֹן
אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהַבְךָ אָנִי וְאָמַר
לוֹ רְעֵה כְּבָשַׂי ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ 18
שְׁלִישִׁית שִׁמְעוֹן מִיּוֹנָה הַאַתָּה
אוֹהֵב אוֹתִי וַיִּתְעַצֵּב כֵּיפָא יַעַן
אָמַר

אָמַר לוֹ שְׁלִישִׁית הַאַתָּה אוֹהֵב
אוֹתִי וַיֹּאמֶר לוֹ אָרוֹן אַתָּה
יוֹדֵעַ כָּל־דָּבָר וְאַתָּה יוֹדֵעַ כִּי
אֲנִי אוֹהֲבֶךָ וַיֹּאמֶר לוֹ רְעֵה
19 צֹאנִי ׃ אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לְךָ
בִּהְיוֹתְךָ יוֹתֵר בַּחוּר וְהָלַכְתָּ
אָיֵה חָפַצְתָּ וְכִי תִזְקַן תִּשְׁלַח
יָדֶיךָ וְאַחֵר יְאַזֶּרְךָ וְיִנְהִיגְךָ אֶל
20 אֲשֶׁר אֵינְךָ חָפֵץ ׃ וְזֹאת אָמַר
לוֹ לִרְמוֹז בְּאֵיזֶה מָוֶת יְכַבֵּד
אֶת־הָאֱלֹהִים וְאַחַר שֶׁאָמַר זֹאת
21 אָמַר לוֹ לֵךְ אַחֲרַי ׃ וַיִּפֶן כֵּיפָא
וַיַּרְא הַתַּלְמִיד שֶׁאֲהָבוֹ יֵשׁוּעַ
הוֹלֵךְ אַחֲרָיו שֶׁגַּם בְּמִשְׁתֵּה
הָעֶרֶב הָיָה שׁוֹכֵב עַל־חֵיקוֹ
וַיֹּאמַר אָרוֹן מִי הוּא אֲשֶׁר
22 יִמְסוֹרְךָ ׃ וּכְשֶׁרָאָה זֶה כֵּיפָא
וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ אָרוֹן וּמָה יִהְיֶה
23 לָזֶה ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ כָּכָה אֲנִי
חָפֵץ לְעָמְדוֹ עַד בּוֹאִי מָה לְךָ
24 אַתָּה לֵךְ אַחֲרָי ׃ וְזֶה הַדִּבּוּר
יָצָא בֵּין הָאַחִים כִּי אוֹתוֹ
הַתַּלְמִיד לֹא יָמוּת וְלֹא אָמַר
לוֹ יֵשׁוּעַ לֹא יָמוּת אֶלָּא כֵּן אֲנִי
חָפֵץ לְעָמְדוֹ עַד בּוֹאִי מָה לָךְ ׃
25 זֶה הוּא הַתַּלְמִיד הַמֵּעִיד עַל־
כָּל־אֵלֶּה וְכָתַב אֵלֶּה וַאֲנַחְנוּ
יוֹדְעִים כִּי עֵדוּתוֹ נֶאֱמָנָה הִיא ׃
וְעוֹד

dixit ei tertiò : Amas me ? & dixit ei Domine , tu omnia nosti : Tu scis quia amo te . Dixit ei : Pasce oues meas .

19 Amen , amen dico tibi : cùm esses iunior cingebas te , & ambulabas vbi volebas : cùm autem senueris , extendes manus tuas , & alius te cinget , & ducet quò tu non vis .

20 Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset Deum . Et cùm hoc dixisset , dicit ei : Sequere me .

21 Conuersus Petrus vidit illum discipulum , quem diligebat Jesus , sequentem , qui & recubuit in cœna super pectus eius , & dixit : Domine , quis est qui tradet te . 22 Hunc ergo cùm vidisset Petrus , dixit Jesu : Domine hic autem quid ?

23 Dicit ei Jesus : Sic eum volo manere donec veniam , quid ad te ? tu me sequere .

24 Exijt ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur . Et non dixit ei Iesus : Non moritur , sed Sic eum volo manere donec veniam , quid ad te ?

25 Hic est discipulus ille , qui testimonium perhibet de his , & scripsit hæc , & scimus , quia verum est testimonium eius .

Sicut

26 *Sunt autem, & alia multa, quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.*

26 וְעוֹד דְּבָרִים רַבִּים אֲחֵרִים
שֶׁעָשָׂה יֵשׁוּעַ שֶׁאִם יִכָּתְבוּ הִנֵּה
כֻלָּם אֲנִי חוֹשֵׁב כִּי הָעוֹלָם לֹא
יוּכַל לְהָכִיל הַסְּפָרִים
שֶׁיִּכָּתֵבוּ׃

FINIS.

תם:

Laus Deo Mundi Conditori.

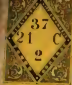
שבח לאל בורא עולם׃

37
21 C
2